

ПОЛІСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Збірник праць учасників
III Міжнародної науково-практичної конференції

7-8 листопада 2024 року

ЖИТОМИР 2024

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет (Україна)
Університет ARTIFEX (Румунія)
Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)
Чеський технічний університет в Празі, Інститут вищих досліджень імені Масарика (Чехія)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)
Криворізький національний університет (Україна)
Національна академія статистики, обліку та аудиту (Україна)
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)
НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Україна)
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна)
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)
Наукове товариство імені Сергія Подлинського (Україна)

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Збірник праць учасників
III Міжнародної науково-практичної конференції

7-8 листопада 2024 року

ЖИТОМИР 2024

УДК 657.6 : 327.7 (ЄС)

Рекомендовано до друку Вченою радою Поліського національного університету протокол №4 від 27.11.2024 р.

Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листоп. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. 577 с.

DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.27925230.v3>

Рецензенти:

АНТОНЮК Олена – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування;
ОВСЮК Ніна – д.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту;
СТРУК Наталія – д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка.

Редакційна колегія:

Малюга Н.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Микитюк В.М. – д.е.н., професор, професор кафедри; *Суліменко Л.А.* – к.е.н., професор, професор кафедри; *Вітер С.А.* – к.пед.н., доцент, доцент кафедри;
Гайдучок Т.С. – к.е.н., доцент, доцент кафедри; *Русак О.П.* – к.е.н., доцент, доцент кафедри; *Савченко Н.М.* – к.е.н., доцент, доцент кафедри;
Цегельник Н.І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри; *Ярмолюк О.Ф.* – к.е.н., доцент, доцент кафедри.

У збірнику представлено тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу» (7-8 листопада 2024 р.). У матеріалах здійснено комплексний науковий розгляд актуальних питань в сфері обліку, оподаткування, аналізу та аудиту у площині євроінтеграційних процесів із залученням зусиль науковців різних країн.

За точність викладу матеріалу та достовірність фактів, прізвищ, цитат відповідальними є автори тез.

© Колектив авторів

© Поліський національний університет, 2024

ЗМІСТ

COSTEȚCHI-JUȘCA Oxana, COJOCARU Virginia	
RISK MANAGEMENT IN TOURISM THROUGH ACCOUNTING.....	15
CHUGAIEVSKA Svitlana	
ANALYSIS SPECIFICATIONS OF ECONOMIC ACTIVITY AMONG UKRAINIAN MIGRANTS AMID WARTIME CONDITIONS.....	22
KOROLENKO Ruslan	
THEORETICAL ASPECTS OF ADMINISTRATIVE LIABILITY IN THE FIELD OF TAX CONTROL.....	27
LUCHKO Mykhailo, SZMITKA Stanislaw	
AUTOMATION OF ACCOUNTING AS A COMPETITIVE ADVANTAGE: NEED, PROBLEMS AND EXPECTATIONS.....	31
PETREAN Elena, SAVA Lilia	
TESTING THE INTERNAL CONTROL SYSTEM – A KEY ELEMENT IN PLANNING THE AUDIT OF FIXED ASSETS.....	36
RENKAS Jurij, ROSA Kacper	
ZARZĄDZANIE FUNDUSZEM PŁAC W PRZEDSIĘBIORSTWIE PRZEZ PRYZMAT MODELU FAE I STAŁEJ WIELKOŚCI $a = 0,08 [1/\text{rok}]$	41
PRYSIAZHNA Tetiana	
ASSESSMENT OF FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF INVESTMENT POTENTIAL.....	45
SELIVANOVA Natalia, PLATONOV Serhii	
INTRODUCTION OF DIGITALIZATION TOOLS IN ENTERPRISE ACCOUNTING PROCESSES: ADVANTAGES AND OPPORTUNITIES.....	49
ZADOROZHNYI Marian	
CRITERIA FOR IDENTIFICATION AND RECOGNITION OF NON-CURRENT ASSETS AS ACCOUNTING OBJECTS.....	53
АКИМОВА Наталія, НАУМОВА Тетяна, НОВИЦЬКА Наталія	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	56
БІЛА Юлія	
КЛАСИФІКАЦІЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ.....	60
БОЙКО Руслан	
ЗАХИЩЕНІСТЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ, ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ІНДИКАТОРІВ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩ....	63
БРАЗІЛІЙ Наталія	
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФОРМУВАННІ ДОВІРИ ДО БІЗНЕС- СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	66
ВІЛЕНЧУК Олександр	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОСЛУГ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СЕГМЕНТІ РИНКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ.....	71

ВОЛКІВСЬКА Алла, ВОЛКІВСЬКА Аліна	
ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДИВІДЕНДНИХ ВИПЛАТ.....	75
ГАЙДУЧОК Тетяна	
АУДИТ ТА ПЕРЕВІРКА ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ПРОЦЕДУРУ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС (DUE DILIGENCE) ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ: ЕТАПИ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	80
ГОЛУБКА Світлана	
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА....	85
ГОРОХОВЕЦЬ Юлія, РЕВА Дмитро	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	88
ДЕМА Дмитро	
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	92
ДЕМ'ЯНИШИНА Олеся	
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНІСТЬ.....	95
ЖУКЕВИЧ Світлана	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	100
ЖУКЕВИЧ Світлана, РОЖЕЛЮК Вікторія, ЖУК Наталя	
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТЕКСТ В УМОВАХ СМАРТ-ЕКОНОМІКИ.....	106
ЖУРАКОВСЬКА Ірина	
ОЦІНКА ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ СПРОЩЕНОГО ОБЛІКУ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	111
ІСАНШИНА Галина	
ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	116
КИРИЛЬЄВА Людмила, СКВОРЦОВА Анна	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	121
КОВАЛЬЧУК Олександр, НЕДІЛЬСЬКА Лариса	
НАРАТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ В ЄС ТА УКРАЇНІ.....	124
КОВЦЕНЮК Ганна	
ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	127
КОЛОДКА Ігор, ВОСКРЕСЕНСЬКА Тетяна	
ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА РЕАЛЬНІ ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	131

КОНОВАЛОВА Анастасія ЕФЕКТИВНІСТЬ АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	134
КОНОНЕНКО Леся НОВІТНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОБЛІКОВО-АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ.....	137
КУЧЕРКОВА Світлана НЮАНСИ ПОДІЛУ ДОХОДІВ ОТГ МІЖ ЇЇ ЧЛЕНАМИ.....	141
КУЧМІЙОВА Тетяна, БЕРЗЛАПНА Наталія ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ.....	146
ЛОБУНЕЦЬ Тетяна КОНТРОЛІНГ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ.....	149
ЛУКАНОВСЬКА Ірина ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ Й АУДИТУ.....	152
МАКАРОВИЧ Вікторія ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВЛАСНОСТІ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	155
МАЛИШКІН Олександр ЩОДО ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ КАРБОНОВИХ СЕРТИФІКАТІВ.....	159
МАЛЮГА Наталія, МИХАЙЛОВА Аліна ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА, КОНТРОЛЬ І АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	162
МАРЧУК Уляна МОДЕЛІ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ВИНОРОБСТВІ КРАЇН - ЛІДЕРІВ СВІТУ.....	166
МИКИТЮК Валерій ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	169
МИХАЙЛЕНКО Ольга, РЕДЗІЮК Тетяна АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ.....	173
МІРОШНИЧЕНКО Олеся, СІЛЮЧЕНКО Анна ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ....	176
МІРОШНИЧЕНКО Олеся, ХИЛЬКО Анастасія ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	179
НАЗАРОВА Ірина, НАЗАРОВ Олександр ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАПАСІВ У ЗВІТНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ.....	184

НАУМОВА Тетяна, АКІМОВА Наталія, КИРИЛЬЄВА Людмила	
КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....	187
НОВІЧЕНКО Людмила	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ.....	191
НУЖНА Оксана	
ОЦІНКА ЕЛАСТИЧНОСТІ ВИПУСКУ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ЗА ЗАТРАТАМИ ПРАЦІ І ЗАТРАТАМИ КАПІТАЛУ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА.....	194
ОСТАПЕНКО Роман	
АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ.....	198
ПАРХОМЕНКО Валерій	
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ.....	201
ПЕРЕТЯТЬКО Юлія, БІЛОУС Аліна	
ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИЯВЛЕНИХ ПРИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЯК ЛИШКИ..	204
ПИСАРЕНКО Тетяна	
СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	206
ПЛАКСЮК Олена	
ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СЛОВАЧЧИНІ: ПРИЧИНИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НАСЛІДКИ.....	210
ПЛОТНІКОВА Марія, ПРИСЯЖНЮК Оксана	
РОДОВА САДИБА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СУБ'ЄКТ БІОЕКОНОМІКИ ЗДОРОВ'Я ТА РОДОВЕ ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ І БАЗОВИЙ СУБ'ЄКТ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	215
ПОДОЛЯНЧУК Олена	
ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	218
ПОТРИВАЄВА Наталя, ВІЛЬХОВАТСЬКА Анжеліка	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ПРАКТИК.....	221
ПРАВДІОК Наталія	
СУТНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	226
РАЙКОВСЬКА Інна, СУХОВІЙ Максим	
ОЦІНКА ТА ДІАГНОСТИКА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ.....	230

РОМАНЕНКО Максим	
ВПЛИВ ПОЛОЖЕНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	235
РОМАНІВ Ростислав, ТРИПАЛЮК Андрій	
СТАН СВІТОВОЇ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	238
РУСАК Олена	
СУЧАСНІ СМАРТ-ІНСТРУМЕНТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	242
САВЧЕНКО Наталія, САВЧЕНКО Роман	
НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	246
САМУСЕВИЧ Ярина	
ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКОВІ РЕФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	250
СЕМАНЮК Віта, МАРЧИШИН Назар	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЕФЕКТИВНІСТЬ І ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	256
СИДОРЕНКО Роман	
БЛОКУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ: ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОЧЕСНОСТІ ЧИ ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО НАПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ?.....	260
СИРЦЕВА Світлана, СЛОБОДЯН Тетяна	
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	263
СИСЮК Світлана, ЗУЗЯК Мар'яна	
ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ НАРАХУВАННЯ, ВИПЛАТИ ТА ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ.....	266
СТОРОЖУК Тетяна	
ЗВІТУВАННЯ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ВИМОГАМИ.....	270
СУЛІМЕНКО Лариса	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В АПІТУРИЗМІ... ..	274
СЬОМЧЕНКО Вікторія, ПОНОМАР Владислав	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	280
СЬОМЧЕНКО Вікторія, САЛЬНІКОВА Ольга	
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ З НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	283
СЬОМЧЕНКО Вікторія, ТАРАНЕНКО Анастасія	
ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА ДОКУМЕНТООБІГОМ.....	286

ТКАЧУК Вікторія, ПОЛЩУК Олена	
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	289
ТЛУЧКЕВИЧ Наталія	
МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ В УПРАВЛІНСЬКОМУ (ВНУТРІШНЬО-ГОСПОДАРСЬКОМУ) ОБЛІКУ	293
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Сергій	
ОБҐРУНТУВАННЯ ПОТРЕБИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	296
ХОДЗИЦЬКА Валентина	
МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	299
ХОРУНЖАК Надія	
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ: ПРОБЛЕМИ Й ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ІННОВАЦІЙ.....	303
ЦЕГЕЛЬНИК Ніна	
ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ.....	306
ЦЯТКОВСЬКА Олена	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НЕФІНАНСОВІ АКТИВИ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ.....	310
ЧЕРЕДНИЧЕНКО Вікторія	
УСПІШНІ СТРАТЕГІЇ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ МАРКЕТПЛЕЙСІВ.....	314
ШЕВЧУК Володимир	
ОБЛІКОВЕ ТА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ПЕРІОДІВ.....	318
ЮР'ЄВА Ірина	
КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРІВ І АУДИТОРІВ: ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД.....	323
ЯРМАК Аліса, ДУБИНСЬКА Олена	
ЕВОЛЮЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ТЕОРІЇ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИК.....	326
ЯРМОЛЮК Олена, ВІТЕР Світлана	
ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	329
ЯЦІШИН Світлана	
КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ.....	333

БЕНЕДЬ Аліна, ГРОНСЬКИЙ Сергій ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ.....	336
БОНДАРЧУК Вікторія РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИНАМИ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ	340
БУКША Ірина РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУ	344
БУРАК Маркіян АУДИТОРСЬКА ВИБІРКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПЕРЕВІРОК	347
ВАСИЛЕНКО Тетяна, РУДНІЦЬКИЙ Анатолій УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ.....	350
ВОЙЦЕХІВСЬКА Марина ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....	353
ГАЙДАМАЧЕНКО Лілія УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	357
ГАЙДУК Богдан ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЇ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ ЯК ОСНОВА ЇХНЬОГО РАЦІОНАЛЬНОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ.....	360
ГОЛУБ'ЄВ Павло ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ.....	363
ДРАБА Роман СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ ДОВГОСТРОКОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	367
ЖОВНІР Вікторія ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	372
ЗАЇЦЬ Юлія, МАКОВЕЦЬКА Ірина БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	375
ІВАНИЦЬКА Олеся ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ БІЗНЕСУ.....	379
ІВАЩУК Людмила, БЕЖЕВЕЦЬ Яна МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ.....	383

КАРАЩУК Маргарита	
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ	387
КЛЮЙКО Софія	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ.....	391
КОВАЛЕНКО Людмила, КОВАЛЬЧУК Оксана	
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЛАТОЮ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	394
КОВАЛЬ Ангеліна	
ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОБЛІКОМ ГРОШОВИХ КОШТІВ: ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ.....	398
КОВАЛЬЧУК Оксана, КРАВЧУК Світлана	
ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОРІЛЧАНОЇ ГАЛУЗІ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ.....	401
КОЖУХАР Валентина	
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ САДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	404
КОНОНЧУК Тетяна, СОЙКА Марина	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ: ДОСВІД УКРАЇНИ І ЄС.....	408
КОРОТУН Олександр	
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	412
КУЛЯВИК Віталій	
ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ВИТРАТ У ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ: ПРАКТИКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	416
КУПРІЯНЧУК Наталія	
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ.....	419
КУРАЧЕНКО Іван	
ДОХОДИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	424
ЛЕЩЕНКО Дмитро	
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	427
ЛВОНЧИК Дмитро	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	430
МАЗУРИК Віталій	
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	434

МАКОВІЙЧУК Сергій

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНУ СФЕРУ В УМОВАХ ВІДБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ..... 438

МАНЬКО Андрій

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ..... 442

МЕДИНСЬКИЙ Володимир

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ..... 445

МЕДУХА Артем

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 448

МЕЛЬНИК Алевтина, КОСМІН Олександр

АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ ДО ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА..... 452

НАЗАРІВСЬКА Вікторія

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 455

НОВІКОВ Владислав

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ЇХ ОБЛІКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ..... 459

ОЛІЙНИК Наталія

ПРЕДИКТИВНА АНАЛІТИКА ЯК БЕЗСУМНІВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ..... 463

ОМЕЛЬЯНЧУК Роман

РЕЗЕРВИ ЗЕМЕЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЩОДО ЗБІЛЬШЕННЯ НАДХОДЖЕНЬ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ..... 467

ОСИПЧУК Олександр

ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ АГРОЕКСПОРТУ..... 470

ПОПОВА Алла, РИБАК Дар'я

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДПІ «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД»..... 472

РАГУЛІНА Анастасія

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ..... 477

РАДУЧИЧ Аня

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОХОДІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 480

РИБАК Ростислав

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА ГРУПУВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ. 484

РОМАНЮК Олександр, ЯНОТА Дмитро

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИТРАТ НА ЗБУТ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 487

САДЧИКОВА Олександра

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ..... 491

СВИНЦИЦЬКИЙ Володимир

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ..... 495

СВИРИДЕНКО Вікторія

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ..... 499

СИДІЧ Марина

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИМОГАМИ ЄС..... 502

СИДОРЕНКО Анна

РОБОТИЗОВАНА АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: НАПРЯМИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ..... 505

СКРИЦЬКИЙ Юрій, ГЛАДКОВ Дмитро

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН..... 508

СТОРОЖУК Дмитро

НЕОБХІДНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА..... 511

СТРОЦЕНЬ Андрій

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ПОЛІГРАФІЧНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ: МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 515

СУПРУНЕНКО Сергій

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ТА БАГАТОВИМІРНИЙ АВС-АНАЛІЗ РОЗДРІБНИХ КЛІЄНТІВ..... 520

СУШИЦЬКА Тетяна, БЕЛЯК Роман

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 523

ТАРАСОВ Максим

НАУКОВІ ОСНОВИ АУДИТУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 527

ТИЧИНСЬКИЙ Олег, ДЕМБРОВСЬКА Марина

ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ..... 531

ТИЩУК Інга

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ
У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..... 534

ТРОХАНОВСЬКИЙ Володимир

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ГРАНТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ..... 536

УШАКОВ Олександр

ОБЛІК І АУДИТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ... 541

ФОМЮК Анна

ОПЛАТА ПРАЦІ В КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ОСОБЛИВОСТІ
ТА ПРИНЦИПИ..... 544

ЦИМБАЛЮК Ігор

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕСІВ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ
ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ..... 547

ЧИРУН Наталія

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ВОЄННИХ УМОВАХ
ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ..... 552

ШИНДАРІВСЬКА Вероніка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНИХ
УСТАНОВАХ ЗА УМОВ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН..... 555

ШИНКАРЕНКО Олександра

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ..... 559

ШИРЧЕНКО Богдана

ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС..... 563

ШКАБАРА Надія

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ..... 566

ДОДАТКИ

ПРОГРАМА (ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ) КОНФЕРЕНЦІЇ..... 569

COSTEȚCHI-JUȘCA Oxana

PhD candidate, university assistant

Email: oxana.costetchi.jusca@usm.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3898-4792>

Moldova State University

COJOCARU Virginia

University assistant

Email: virginia.cojocaru@usm.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3936-1979>

Moldova State University

RISK MANAGEMENT IN TOURISM THROUGH ACCOUNTING

Summary. The tourism industry is exposed to a wide spectrum of risks, ranging from currency fluctuations to seasonality and unforeseen events such as pandemics. These risks can have a significant impact on tourism businesses, but proper accounting practices can play an essential role in identifying, assessing, and managing them. The purpose of this paper is to understand the risks faced by the tourism industry and to identify how accounting can be used to provide relevant information for decision-making regarding their management. The methods used in the research process include reviewing specialized literature, data analysis, classification, and systematization. In conclusion, this research highlights the significant importance of accounting in risk management in tourism and provides a clear perspective on how it contributes to protecting businesses from the various risks faced by this dynamic industry. The originality of the research lies in approaching accounting as an essential tool in identifying, evaluating, and managing the specific risks of the tourism industry.

Keywords: accounting, management, risk, tourism.

Introduction. In the dynamic landscape of the tourism industry, marked by rapid changes and uncertainties, risk management is a critical element for the sustainability and success of the involved entities. This article delves into the complex process of risk management in tourism, centering on identifying, assessing, and addressing risks to uncover essential strategies and practices that strengthen resilience against an increasingly diverse array of challenges. Through an in-depth analysis of the defining steps in risk management and the integration of accounting concepts into this framework, the article brings forward essential tools and approaches for anticipating and minimizing the impact of unforeseen events. A rigorous classification of risks based on various criteria provides a deeper understanding of the risk landscape, giving tourism entities a comprehensive perspective to develop adaptive strategies. Concurrently, we aim to highlight the critical role of risk management in ensuring financial and operational stability in such a dynamic industry as tourism, and to underscore the role of accounting in this

process. Finally, we emphasize the importance of tools and technologies available for risk management within the accounting framework of the tourism industry.

To carry out this research, the authors applied a rigorous approach based on a diverse set of methods and materials. The research methods included documentary analysis to synthesize information from reliable sources, specialized journals, and industry-relevant reports. Scientific papers, case studies, and research reports pertinent to the topic were also consulted.

Results and discussion. The tourism industry, known for its dynamism and extreme demand variability, represents a vital sector of the global economy. However, success in this field is not guaranteed and is often influenced by a range of risks and uncertainties that tourism entities regularly face. In addressing risk and uncertainty, Knight, in his work *Risk, Uncertainty, and Profit*, describes risk as the occurrence of unknown outcomes whose likelihood can be considered, measured, or somewhat anticipated. In contrast, uncertainty pertains to those insecure, unexpected events that we cannot even anticipate or describe [1]. Risk identification is the first recommended step in carrying out an activity designed to ensure the efficient functioning of an economic entity. This practice not only provides a thorough understanding of the harmful factors to which a business and its environment are exposed, but it also significantly impacts the entrepreneur's activity and decision-making process. For this reason, it is essential to classify risks, providing a solid foundation for understanding them.

In specialized literature, there are various perspectives regarding risk typology; however, we adopted the classification proposed by Colson Gerard, who approaches risks in tourism from multiple perspectives [2], offering relevant categories based on nature, origin, effects, and frequency of occurrence, as illustrated in the table below (Table 1).

Table 1

Classification of risks in tourism (I)

No	Criteria	Categories
1	By nature	- Pure/random: unpredictable and unavoidable risks
		- Entrepreneurial/speculative: risks associated with strategic and speculative decisions made by the business
2	By origin	- Internal environment risks: originate within the organization
		- External environment risks: arise from external factors, such as market changes
3	By effects	- Risks affecting employees: involve the security and well-being of staff
		- Risks affecting material and financial assets: involve potential material and financial losses
4	By frequency	- Major risks: events with a significant impact and high likelihood of occurrence
		- Minor risks: events with limited impact and lower probability of occurrence

Source: developed by authors after Gerard, *Gestion du Risque*, 1994-1995 [2]

Another classification by Druică and Doltu addresses all risk factors on macroeconomic and microeconomic levels, distinguishing between systematic and unsystematic risks. These risks manifest and behave differently in the business environment, generating observable effects on the behavior of economic agents in tourism activities.

Table 2

Classification of risks in tourism (II)

No	Types of risk	Characteristics
1	Systematic risks (Macroeconomic)	- Market risks: involve major economic fluctuations, impacting demand and supply in tourism
		- Political risks: include threats related to governmental policy changes and their impact on financial commitments
		- Legislative and legal risks: frequent legal changes can introduce instability in economic activity
		- Inflation rate risks: variations in inflation can affect transactions and financial outcomes for tourism entities
		- Global economic trends / globalization: socio-economic events that are hard to predict but influence tourism globally
2	Unsystematic risks (Specific/Microeconomic)	- Liquidity/financing risks: challenges in securing the necessary financial resources for tourism operations
		- Price risks: risks of offering products/services at a price misaligned with market demand

Source: adapted by authors after Druică and Doltu, 2006 [3,4]

Risks in the tourism industry can be varied and unpredictable. These may include strong seasonal variations, geopolitical unrest, unforeseen natural events, or sudden shifts in traveler preferences and behavior. For example, tourism in the Republic of Moldova is significantly impacted by the armed conflict in the region. Additionally, the global COVID-19 pandemic has once again highlighted the extreme vulnerability of this industry to unexpected events. In this context, risk management represents a new scientific approach to analyzing risk, addressing its typology, manifestation, scope, and the impact it has on the environment and on economic activity at both macro and microeconomic levels. The primary focus is on identifying the risks that the entity faces and managing them efficiently.

The multiple benefits of implementing a risk management system are evident to all stakeholders, as it [5, p. 78]:

- provides a very clear framework, allowing the company's activities to be conducted in an organized, systematic, and easily monitored manner;
- contributes to improved decision-making, planning, and prioritization of action plans, opportunities, and threats within a volatile market;
- allows for the efficient allocation of capital and resources;
- aids in strengthening management in response to market fluctuations;

- protects assets and, implicitly, the established objectives;
- contributes to optimizing operational efficiency.

According to the International Organization for Standardization, risk management, viewed as a process, involves the transmission and communication of all policies and procedures regarding the management of risk analysis, assessment, treatment, monitoring, and reassessment [6]. We believe that the definition presented earlier encompasses a significant portion of the stages of risk management. Risk analysis, quantifying its probability, treating it, and many other aspects are possible when the following stages are followed in sequential order (Figure 1).

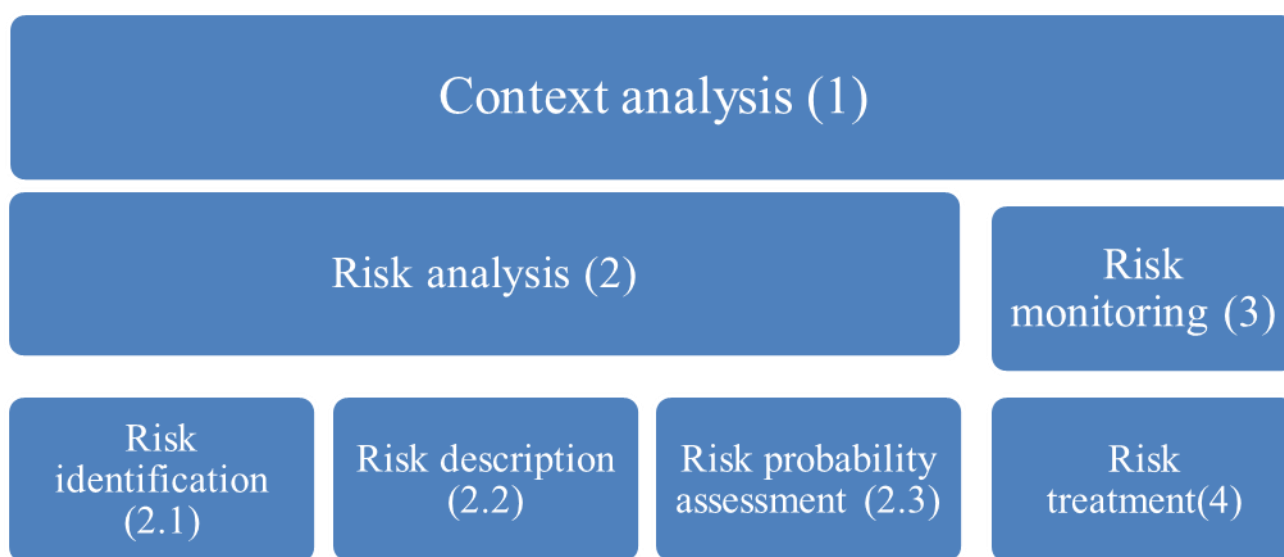

Figure 1. Stages of risk management

Source: compiled by the authors based on specialized literature

According to Dinsmore, the success rate is almost always and realistically determined by effective risk management, even in the context of bad luck, through adherence to the steps outlined [7]:

1. **Context analysis** – In this stage, the area of activity, scope, conditions for the emergence of risk, legislation, stakeholder interests, and all other factors that may pose obstacles to achieving established objectives are identified.

2. **Risk analysis** – This stage encompasses:

○ **Identification:** the risk is selected from a multitude of uncertainties based on initially established criteria;

○ **Description:** the sources of occurrence, causes, extent, manifestation form, and other necessary details for selecting tools and work procedures are specified;

○ **Assessment:** most often, the projected outcomes are analyzed alongside the already specified risks; in many fields of activity, there is already a listing of potential risks, a general risk checklist [8].

3. **Risk monitoring** – This is the stage in which deadlines are established, work procedures are chosen, resources are allocated, and tasks are assigned to the involved individuals (placed in managerial and operational roles). It is important that

the action plan is accompanied by the financial values necessary for monitoring the risk.

4. Risk treatment or control – The recorded outcomes are tracked, a comparison is made between the initially identified risk and the actual occurrence, and measures are taken to mitigate and/or prevent it in the future. Sometimes, the drawn conclusions highlight that the risk cannot be avoided, and the only remaining solution is to accept the risk.

Effective risk management is essential for the survival and prosperity of entities in the tourism industry. This not only means preventing or reducing risks but also developing the capacity to respond quickly and effectively to unforeseen events. In this context, accounting plays a central role. Accounting is not just a tool for recording financial transactions; it is also a means of evaluating the financial status of a tourism entity and providing useful information for making strategic decisions. This aspect becomes particularly important in managing risks within the tourism industry, where planning and rapid adaptation can make the difference between success and failure.

Accounting allows entities to develop risk management strategies and monitor their implementation. Through key performance indicators (KPIs) and technological tools, tourism entities can effectively track the evolution of risks in real-time. Thus, accounting provides accurate and updated financial data about the performance of an economic entity. This data can be analyzed to identify trends and variations in revenues, expenses, profitability, and cash flow. Any significant deviation from previous trends may indicate a potential risk. For example, a significant decrease in hotel occupancy rates may signal a potential problem in attracting customers.

At the same time, accounting enables the assessment of the costs and benefits associated with business decisions. It helps economic entities evaluate whether proposed investments in new projects or the promotion of certain tourist destinations are financially justified. Tourism entities can use accounting data to assess the profitability of various destinations or services they offer. This allows for the identification of the most profitable destinations or services and can aid in making decisions regarding resource allocation.

Additionally, through budget planning, accounting can assist in establishing financial objectives and planning the resources needed to achieve them. This contributes to the management of financial risks and ensures that travel agencies are prepared for various scenarios. Through accounting, the return on investment for different products or services offered in the tourism industry can be evaluated. This analysis can help identify the most profitable offers and guide marketing strategies.

Last but not least, cash flow is a crucial aspect of financial risk management. Accounting can monitor cash flows to identify any deficits or surpluses and adequately plan for financial liquidity (Figure 2).

There are several tools and technologies available for risk management within the accounting process in the tourism industry. These tools can help economic entities identify, assess, and manage risks more effectively. For example, the use of specialized risk management software platforms allows entities to evaluate, track, and

manage risks in an integrated manner. Such software can assist in identifying financial, operational, and strategic risks and in developing management plans for them.

Figure 2. The role of accounting in risk management in the tourism industry

Source: developed by the authors based on specialized literature

The implementation of Information Security Management Systems (ISMS) can contribute to the protection of financial data and sensitive information. These systems can prevent risks such as unauthorized access to data, data theft, or information leaks [9]. Additionally, utilizing cloud services for storing and backing up financial data ensures redundancy and availability in the event of loss or damage, thereby reducing the risk of losing essential data. Entities can also implement early warning systems that monitor key performance indicators and send alerts in case significant deviations occur. These systems can aid in the rapid identification of risks and the immediate corrective actions.

Financial audits conducted by independent experts can help identify risks and assess the internal control measures of an economic entity in the tourism sector. Furthermore, insurance can be purchased to transfer financial risks. Accounting can assist in managing these insurance policies and evaluating the associated costs and benefits.

Conclusions. Risk management in the tourism industry is an essential process for ensuring sustainability and success in an environment characterized by significant uncertainties. Identifying, assessing, and addressing risks become crucial components

of business strategies, ensuring organizational resilience in the face of unpredictable challenges. Careful classification of risks based on criteria such as nature, origin, effects, and frequency provides a comprehensive view of the risk landscape.

Accounting provides essential information for decision-making regarding risk management in the tourism industry. This information enables entities to identify risks, assess their financial impact, and develop effective strategies to manage them. Through accounting, tourism entities can approach risks with greater confidence and develop resilience in an industry characterized by uncertainty and rapid change.

Accounting software and data analytics provide the necessary tools to monitor and manage risks in real time within the tourism industry. These tools allow entities to respond swiftly to unforeseen changes and develop more agile and effective strategies to tackle challenges in this dynamic and complex industry.

Therefore, in a dynamic and ever-changing world where risks are inevitable, effective risk management becomes a critical aspect for the sustainability and enduring success of the tourism industry.

Bibliography:

1. Knight, F.H., Risk, Uncertainty and Profit. New York, Sentry Press, Library of Congress Catalogue, Card number 64- I7623, 1964.
2. Gerard Colson, Gestion du Risque, E.A.A., Lille, 1994-1995.
3. Druică, E., Risc și afaceri, Ed. ChBeck, București, 2006.
4. Doltu, T., Abordări în economiariscului și incertitudinii. București, Editura Economică, 2006, p. 24.
5. Gălbează, M. A., Riscuri economice și ecologice privind dezvoltarea turismului în contextul globalizării, Teză de doctorat, 2016.
6. Ghidul ISO 73:2009, Risk management – Vocabulary (Managementul riscului –vocabulary).
7. Dinsmore, P.C. & Rocha, L. Enterprise Project Governance: a guide to the successful management of projects across the organization, 2012.
8. Science of the environment, Risk assessment and risk management, NERC Health & Safety Procedure Number: 12, 2014.
9. Cojocar I., Guzun M., Sistemul de management al securității informaționale ISO/IEC 27001:2013. Implementation algorithm, available online [https://idsi.md/files/25_Cojocar_Sistemul_de_management_al_securitatii_informati onale.pdf](https://idsi.md/files/25_Cojocar_Sistemul_de_management_al_securitatii_informati_onale.pdf)

CHUGAIEVSKA Svitlana¹,
PhD, Dr in Economics
Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University
Krakow, Poland

ANALYSIS SPECIFICATIONS OF ECONOMIC ACTIVITY AMONG UKRAINIAN MIGRANTS AMID WARTIME CONDITIONS

Key words: labor market, economic activity indicators, Ukrainian war migrants, direct and indirect migration indicators

Introduction. In the conditions of a prolonged war in Ukraine, particularly in its eastern regions, the economic activity of Ukrainian migrants has become crucial both for the economic stability of their native country and for the economies of the countries providing asylum. However, the measurement of this economic activity is accompanied by significant methodological difficulties due to the special circumstances of the military conflict and the complexity of migration processes. Under the influence of the rapid migration crisis caused by the Russian invasion of Ukraine, there is a noticeable reformatting of a number of indicators, proportions and dynamics of the labor market both in Ukraine and in the countries receiving Ukrainian forced migrants.

From the point of view of the Ukrainian economy, the outflow of qualified workers deepens the economic recession and increases the demand for certain specialties, especially in industries that support the needs of the front. For the economies of the host countries, although new challenges arise, it is important to note a significant decrease in the level of unemployment in these countries and an increase in demand for goods and services, which leads to an increase in revenues for state budgets. However, significant methodological obstacles arise in the study of employment and economic activity of migrants, which is due to differences in the methods of collecting data on employed persons in different countries and specific patterns of employment of the population experiencing a protracted military conflict.

The purpose of this study is to analyze the difficulties in measuring the economic activity of migrants both in different regions of Ukraine and abroad. The working hypothesis assumes the need to use a combination of direct and indirect assessment methods to analyze indicators of economic activity. Evaluating these activities during wartime requires a variety of methodological approaches that consider both direct and indirect indicators. The study examines methods for assessing the labor force of Ukrainian migrants, covering direct indicators such as employment data and tax registers, as well as indirect methods based on surveys and international databases.

Literature review. Numerous scientific works concerning labor migration emphasize its economic basis (Klaus, 2003; Duszczuk, 2019; Dobroczyk et al., 2017).

¹ Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University, Department of Statistics and Demography, Krakow, Poland. Email: schugaievaska@365-afm.edu.pl ORCID 0000-0002-9751-9647

People always strive for higher earnings and better living conditions, which is a natural tendency in society. It should be noted that since the beginning of the 21st century, Ukrainian migration has been constantly increasing, especially against the background of economic crises and the beginning of military operations in the east of the country in 2014 (Logvynova, 2019; Fialkowska, 2019; Libanova, 2018, 2019; Chugaievskaya, Rusak, 2022).

The full-scale military invasion of Ukraine has led to mass migration driven by the urgent need for security, especially for the protection of children and families. Accordingly, women and children became the main demographic group of migrants against the background of general mobilization (Ravet et al., 2022; Chugaievskaya, Wisla, 2023). Over time, some of these migrants found work in new places, adapted to the language and new living conditions, which was a consequence of changes in the policies of the host countries to support Ukrainian migrants (Gurny, Kaczmarczyk, 2023; Fink, Kader, 2023).

Peculiarities of assessing the economic activity of Ukrainian migrants. Since 2014, large-scale migration processes have been taking place in Ukraine, which are closely related to political events and military aggression of the Russian Federation. Migration flows from Ukraine to neighboring countries, such as Poland, Slovakia, Germany, became significant against the background of open military aggression after February 24, 2022. Military actions by the Russian Federation led to panic and the need to evacuate the population from many regions of Ukraine. According to the international migration service UNHCR (as of March 2024), 6.5 million Ukrainian refugees are currently temporarily living abroad.

Methods of direct assessment of the economic activity of Ukrainian migrants include the use of available statistical data, such as employment information from labor services and data from tax registers. For example, in Poland, data on contributions from the wages of Ukrainian workers to the social insurance fund and disability insurance became such sources of data. Tax registers allow you to get information about migrants' incomes and the amount of taxes paid.

However, in the conditions of war, there are difficulties in using these methods, since some migrants may work in the shadow sector of the economy or go abroad in search of work without registering in official sources. Indirect methods of assessing the structural indicators of Ukrainian migrants and their employment conditions in wartime become an important source of information for solving such issues. Indirect methods of assessing labor activity of Ukrainian migrants include the use of surveys and analysis of international databases.

For example, within the framework of the research project "New wave of migration against the background of the Russian invasion of Ukraine, socio-economic consequences for Ukraine and for Poland 2022: statistical analysis and prospects" (Jagiellonian University in Krakow, University of Bremen, 2022-2023) studied macroeconomic indicators against the background of Russia's military aggression in Ukraine based on data from the World Bank and the International Labor Organization.

The survey of the second round was conducted on the basis of the Krakow

University named after Andrzej Frych Modzewski in Krakow, Poland, and aimed to investigate the employment characteristics of Ukrainian migrants in the Polish labor market. In the period from April to October 2024, 305 respondents took part in the anonymous survey. The questionnaire was placed in a Google form and distributed through social networks, Integration Centers for refugees, Red Cross branches, as well as among enterprises where Ukrainian migrants work. Questionnaire questions included information about employment, demographic data (age, education, gender), length of stay in Poland, economic sector of employment, living conditions, as well as respondents' well-being, comparison of their income and expenses in Poland and Ukraine. Special attention was paid to the psychological state of migrants and their plans for the future².

The survey results reflected the structure of employment among Ukrainian migrants in Poland. In particular, 33.6% of respondents found a job in a new place, 30% work remotely in Ukraine, 0.5% work in international companies, 1% are actively looking for work, and 4.4% receive a pension. In addition, 29.5% receive social assistance, and 16.8% receive financial assistance from organizations that support refugees.

Within the study of regional changes in labor markets due to migration, the quality and completeness of data played a key role. In conditions of limited access to official statistics of Ukraine, the formation of a representative sample was important. The main question in the questionnaire was whether the migrants kept their previous position at the new place of work. The first round of the survey found that 80.5% of respondents were working in junior positions, 15.5% had retained similar positions, and 4% had achieved a promotion. Based on this, the Migrant Labor Adaptability Index was developed: 0 points for a lower position, 1 point for a similar position, and 2 points for a higher position. The index for the first year of the war was -0.2350, which indicates that employment is predominantly in lower positions.

In the second round, this indicator increased, which indicates the tendency of migrants to adapt to the labor market. After the first year of the war, part of the refugees returned home to their previous places of work. Those who remained found a job corresponding to their previous position in 56.9% of cases, 23.5% took lower positions, and 19.6% were promoted. This increased the Adaptability Index to 0.961, indicating better integration. For those who did not work in Ukraine, but found a job in Poland, the score was also 2 points. An important aspect was determining the minimum sample size for data reliability. The minimum number of respondents for the first and second rounds was 61 and 96, respectively, but the actual participation exceeded these limits (102 and 305, respectively), which ensures sufficiently high statistical reliability. The proposed Labor Adaptability Index allows for a detailed assessment of the impact of the migration crisis on regional labor markets. This index will be detailed in later sections of the study.

² This project "Social-demographic transformations in Ukraine on the background of the war: migration crisis, challenges and prospects" is funded by Institute of International Education's Scholar Rescue Fund, USA and includes a continuation of the study on the base of Andrzej Frycz Modzewski Krakow University, Poland.

Conclusions. Assessing the economic activity of Ukrainian migrants during the war is a complex task that requires a complex approach. Direct methods based on existing statistics provide valuable information on labor market participation and earnings, while indirect methods, such as surveys and analysis of international sources, broaden the picture of the economic situation of migrants. However, methodological limitations and complexities require constant improvement of research techniques. The joint efforts of researchers, policymakers and stakeholders will contribute to increasing the accuracy and reliability of the results. A deeper understanding of the economic activity of migrants in times of conflict will contribute to informed policy and resource decisions. By improving approaches and overcoming limitations, we will be able to better support the economic well-being of Ukrainian migrants and contribute to the recovery of affected regions.

References:

1. Klaus, B. (2003). *Migration in European History*. Wiley-Blackwell. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9780470754658>.
2. Duszczuk, M. (2019). Introduction. Why do people migrate? *Emerald Publishing Limited*, Bingley, pp. 1-24. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/978-1-83867-747-320191001/full/html>.
3. Dobroczyk, G., Puzynkiewicz, J., Chielewska, I. (2017). A new wave of Ukrainian migration to Poland. *Obserwator Finansowy*. Pl. <https://www.obserwatorfinansowy.pl/autor/grzegorz-dobroczyk/>
4. Logvynova, M. (2019). Internally displaced persons as a category of forced migrants: concepts and characteristics. *Scientific Bulletin of KhSU*. No. 11. <https://gj.journal.kspu.edu/index.php/gj/article/view/272/>. [in Ukrainian]
5. Fialkowska, K. (2019). Remote fatherhood and visiting husbands: seasonal migration and men's position within families. *Comparative Migration Studies*. <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-018-0106-2>
6. Libanova, E. (2018). External labor migration of Ukrainians: scale, causes, consequences. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 2 (33), 11–26. <https://doi.org/10.15407/dse> [in Ukrainian]
7. Libanova, E. (2019). Labour migration from Ukraine: key features, drivers and impact. *Economics and Sociology*, Vol. 12(1), 313-328. https://www.economics-sociology.eu/?657,en_labour-migration-from-ukraine-key-features-drivers-and-impact
8. Chugaievskaya, S., Rusak, O. (2022). Labor migration of the rural population of Ukraine: statistical aspect. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Vol. 44. №3. <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2879>
9. Ravet, J., Di Girolamo, V., Mitra, A., Peiffer-Smadja, O., Canton, E., Hobza A. (2022). EU Research and innovation and the invasion of Ukraine: main channels of impact. *European Commission*. Directorate-General for Research and Innovation.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ac66921-c50b-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en>

10. Chugaievskaya, S., Wisla R. (2023). A new wave of migration in Ukraine on the background of Russian invasion: dynamics, challenges and risks. *Journal of international studies*. Vol. 16, No 4. P. 220-244. https://www.jois.eu/?860,en_a-new-wave-of-migration-in-ukraine-on-the-background-of-russian-invasion-dynamics-challenges-and-risks

11. Gurny, A., Kaczmarczyk, P. (2023). Between Ukraine and Poland. Ukrainian migrants in Poland during the war. *CMR. Spotlight*, 2(48). <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2023/02/Spotlight-FEBRUARY-2023.pdf>

12. Fink, S., Kader, M. A. (2023). Making EU refugee policy in 2001, applying it in 2022: Directive 2001/55/EC and its use in 2022. *Contemporary European Politics*. 1 (1), e1. <https://doi.org/10.1002/cep4.1>

KOROLENKO Ruslan

Master's degree applicant

Scientific supervisor: VINNYTSKA Oksana

PhD in Economics, Assoc. Prof., Associate Professor of
the Department of Finance, Accounting and Economic Security
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

THEORETICAL ASPECTS OF ADMINISTRATIVE LIABILITY IN THE FIELD OF TAX CONTROL

Introduction. In today's environment, the effective functioning of the state tax system is an important element of ensuring economic stability and budget revenues. One of the key mechanisms for monitoring compliance with tax legislation is tax control, which is designed to ensure proper accounting and payment of taxes by business entities and individuals. In the course of tax control, situations often arise when taxpayers violate the requirements of tax legislation, which gives rise to administrative enforcement measures. Administrative offenses in the field of taxation cover a wide range of actions, including late submission of tax returns, improper accounting of income, tax evasion, etc. Such violations not only undermine the financial stability of the state, but also create unequal conditions for doing business, which requires a clear and fair system of administrative sanctions. Studying the peculiarities of administrative liability in the field of tax control is important for understanding the role of controlling authorities in ensuring compliance with tax legislation and maintaining financial discipline in the country.

Results of the study. An administrative offense (misdemeanor) is an action or inaction of a person that reflects his or her attitude to reality, other people, the state and society. It is important to note that beliefs or opinions that have not been externally manifested are not subject to the law. In order to recognize an act as an administrative offense, it is necessary that it has certain features, among which are public harm (danger), unlawfulness, guilt and administrative punishment. [1].

In Ukraine, as in any other country, there is a wide range of legally binding rules governing various areas of public life. These rules are intended to ensure law and order and discipline, in particular in the area of taxation, which has a direct impact on the economic interests of individuals, businesses, institutions and the state as a whole. In the context of tax control, such rules are aimed at ensuring timely and full payment of taxes, compliance with the procedure for submitting tax reports and preventing tax evasion. They regulate the rules of behavior of business entities in the field of taxation, including the procedure for tax audits, control over tax payments and compliance with tax legislation.

A similar opinion is expressed by Galagan I. O., who defines administrative responsibility as the application by authorized bodies and officials of administrative penalties provided for by the sanctions of administrative and legal norms to persons guilty of committing administrative offenses. This includes state and public condemnation of their actions, which is manifested in negative consequences for

them that they must fulfill. The purpose of such liability is to punish, correct and re-educate offenders, as well as to protect public relations in the field of public administration. [2].

Administrative offenses in the field of tax control have the following general legal features:

✓ *Action or inaction.* This can be a specific behavior of a taxpayer, which manifests itself in the form of action or inaction related to the fulfillment of tax obligations. For example, failure to submit reports, late payment of taxes, or intentional concealment of taxable items.

✓ *Illegality.* An act is considered unlawful if it violates the provisions of tax legislation governing the payment of taxes, submission of tax reports and tax audits. Such violations encroach on the legal order, which is protected by administrative liability measures.

✓ *Guilt.* An act related to the violation of tax legislation is considered culpable if it is committed intentionally or through negligence. This means that a person deliberately or negligently fails to comply with the established tax requirements.

✓ *Administrative punishment.* Violations in the field of tax control are subject to administrative liability, which is applied to ensure compliance with tax regulations and restore lawfulness in this area.

Specific types of administrative offenses in the field of tax control are grouped in eleven chapters of the special part of the Code of Ukraine on Administrative Offenses (CAO). This grouping is based on the object and sectoral principle, which means that violations are systematized by the generic object or areas of public administration that regulate tax relations.

When qualifying administrative offenses in the field of taxation, it is important to clearly establish a causal link between the unlawful act and the existing negative consequences. For example, late submission of tax reports or incomplete transfer of taxes may result in losses for the budget, which requires an appropriate response.

In some cases, the amount of damage caused may be a criterion for classifying an offense as an administrative offense or a crime. For example, in situations involving tax fraud, such as tax evasion or falsification of tax returns, the amount of damage may determine the degree of liability.

The current legislation of Ukraine on administrative liability does not contain special provisions regulating attempted administrative offenses or complicity in them, in particular in the field of tax control. However, the legislator often mentions the presence of “another person” among the signs of the objective side of certain tax offenses. This may be the case when a person fails to comply with the requirements of the tax authorities, or, for example, when attempting to evade their tax obligations with the participation of third parties.

Some of the legal features of the objective party defined in the legislation may include qualifying elements that indicate the existence of tax offenses. This applies, in particular, to cases where the dishonest fulfillment of tax obligations is accompanied by the participation of other persons or manipulation of documentation. Such circumstances are essential for the qualification of offenses in the context of tax

control.

According to the conceptual understanding of an administrative offense in the context of tax control, it is important to abandon the limited use of this term in relation to violations of tax legislation. It is also necessary to avoid narrowing the concept of administrative liability arising from administrative offenses in the field of taxation.

According to the provisions of the 1996 Constitution of Ukraine and the 2005 Code of Administrative Procedure of Ukraine, the state and its representatives should be held liable for violations of citizens' rights, including in the tax area. The Fundamental Law clearly states that “the state is responsible to the individual for its activities” (part two of Article 3), and also guarantees the right to compensation for material damage caused by unlawful decisions or actions of state authorities, including in cases related to tax control (Article 56). This emphasizes the importance of ensuring law and order and compliance with tax legislation by the state [3].

In the context of tax control, it is important to note that the relevant provisions of the legislation are formulated as follows: “The ground for administrative liability is the commission by a person of an offense that violates the norms of tax legislation” (Article 1 of the Code of Administrative Offenses), ‘An administrative offense is an act or omission that causes damage to the rights and legitimate interests of the state in the field of taxation’ (Article 2 of the Code of Administrative Offenses) [4].

According to this logic, offenses in the field of taxation, firstly, may not contain signs of a criminal offense; secondly, may not be directly defined in the Criminal Code; thirdly, may not be intentional or unintentional; fourthly, may be committed by persons who do not fall under the definition of a criminal subject.

Conclusions. Thus, Ukrainian legislation allows for the existence of tax offenses that are not criminal offenses. In this context, it is important to pay attention to the position of the Supreme Court of Ukraine, which emphasizes that “the distinction between administrative and criminal liability is made by the degree of social danger of the actions committed”, which is especially relevant for offenses in the field of tax control.

The main objectives of preventing administrative offenses in the field of tax control are as follows:

- Limiting negative social phenomena (reducing the impact of factors that contribute to tax evasion and other tax offenses).
- Education of citizens (formation of consciousness in compliance with tax legislation, development of legal culture and responsibility among taxpayers).
- Influencing risk groups (active work with individuals who are prone to tax offenses in order to reduce the likelihood of committing tax crimes).

These goals are aimed at ensuring an appropriate level of tax compliance and creating a favorable environment for the development of legitimate business in Ukraine.

Thus, a comprehensive approach to administrative liability in the field of tax control is aimed not only at punishment, but also at shaping legal awareness and ensuring fairness in taxation.

Administrative responsibility in the field of tax control is an important element of ensuring law and order in the economy. The main goals of preventing administrative offenses include limiting negative social phenomena, raising legal awareness of citizens and influencing risk groups. The system of administrative offenses related to tax violations requires clear regulation and identification of cause and effect relationships for effective control and punishment of offenders. Raising the legal culture and awareness of citizens are key aspects in the fight against tax offenses.

References:

1. Gladun Z. S. (2004). Administrative law of Ukraine: a textbook. Ternopil: Carte Blanche. 579 p.
2. Code of Ukraine on Administrative Offenses: The Code of 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Tax law. Study guide / edited by O. M. Bandurka, V. D. Ponikarov, S. M. Popova: Center for Educational Literature. Kyiv. 2012. 312 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bandurka_Oleksandr/Podatkove_pravo.pdf
4. Tax Code of Ukraine : Law of Ukraine of 02.12.2010 p. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Popova S. M. Administrative and legal status of tax authorities of Ukraine: a monograph / edited by Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine O. M. Bandurka. Kharkiv: Golden Mile., 2012. 386 p.

LUCHKO Mykhailo

Doctor of Economic Sciences, Professor
West Ukrainian National University, Ukraine

SZMITKA Stanislaw

Olsztyn University, Poland

AUTOMATION OF ACCOUNTING AS A COMPETITIVE ADVANTAGE: NEED, PROBLEMS AND EXPECTATIONS

Introduction. From a methodological point of view, our thoughts are presented in the following sequence. First, we list the general starting points of our arguments - the prerequisites and conditions of our vision. At the next stage, we attempted to present our reasoning regarding the specified range of problematic issues. In the final phase, we focused on a model of a possible solution to the problem and tested the developed theoretical and methodological material to verify the mentioned proposal.

In today's world, accounting automation is becoming a key factor in the effective management of enterprise resources. With the development of digital technologies, the need for quick access to accurate and up-to-date information is increasing, which determines the importance of the introduction of automated accounting systems. Automation allows not only to reduce the amount of manual work and minimize human errors, but also to improve analytical capabilities for strategic planning and management decision-making. However, a number of problems arise on the way to the implementation of these technologies, including the high cost of implementation, the need for appropriate personnel qualifications and cyber security issues. This article examines the main needs for automation of accounting, typical problems faced by organizations, as well as expectations from its implementation, which can significantly increase business productivity and competitiveness.

Research results. In the era of intensive development of the digital economy, the automation of accounting is becoming a necessity and an indispensable tool for effective management of financial flows in enterprises of various forms of ownership and sizes. In the conditions of turbulence, war, modern accounting software not only replaces or simplifies the work of numerous teams of accountants, but also allows the enterprise to accurately monitor the profitability of the entire company and each individual operation. Thanks to this, owners can independently control their cash flows and promptly make more balanced and verified business decisions.

Thanks to the automatic collection of data for accounting and tax calculations and the possibility of integration with trading platforms or resource planning systems, it is possible to significantly save working time and costs. At the same time, the proposed software solutions give the prospect of preparing individual reports for accounting purposes.

In the conditions of growing competition in the market, management and owners are increasingly looking for tools that can optimize the efficiency of their business. Accounting systems designed, for example, for e-commerce, not only improve

resource management, but also improve financial results and facilitate accurate strategic decisions. Investments in such technologies are cost-effective for both large and small businesses, which can turn accounting data into valuable business information and statistics through automation [2].

Enterprise resource planning (ERP) is a type of software that organizations use to manage day-to-day business activities such as accounting, procurement, projects, risk and compliance, and supply chain operations. The complete ERP suite also includes enterprise performance management software that helps you plan, forecast, report, and budget your organization's financial performance.

ERP systems integrate many business processes and support data exchange between them. By collecting common data about the organization's transactions from different sources, ERP systems eliminate data duplication and ensure their integrity using a single source of truth [1].

Automation of accounting can become a key factor in the growth of revenues for enterprises of various forms of ownership. Many small businesses outsource accounting due to limited resources. However, with the development of the business, accounting becomes more and more complicated, especially in connection with the expansion of the assortment and methods of payment in the company. In these situations, accounting automation software proves invaluable, allowing sellers to track transactions, invoices and receipts, analyse budgets, and generate detailed reports. Thanks to this, the store owner can quickly react to changing market conditions and better manage his resources.

Implementing an automated accounting system in an enterprise may seem complicated, but modern software is characterized by an intuitive interface and simple integration. Business owners can count on technical support from system providers, and use trial periods to check the functionality of the software. This way they can make sure that the chosen tool is suitable for their business.

Investing in an accounting automation system brings many benefits. Above all, it saves time and money by streamlining processes related to sales, inventory control, product delivery and customer service. Accounting systems also facilitate the analysis of trends and preferences of buyers, which allows better allocation of budgets and optimization of marketing activities.

In addition, accounting automation eliminates errors that can occur with manual data entry and ensures accurate and up-to-date financial information. The software integrates with various trading platforms and payment systems, allowing merchants to process transactions in multiple currencies. Thanks to this, even small companies can work internationally.

Accounting systems make it easy to monitor the effectiveness of promotions, total sales, or inventory with a single dashboard. With their help, you can quickly check which actions work best and make adjustments.

Before choosing an accounting automation system, the enterprise management system must carefully analyse its requirements, capabilities and needs. Important criteria include, among others, processing of various online payment methods, generation of financial statements and tax returns, integration with banks, evaporating

payments with orders and automation process of invoices. It is also worth paying attention to the possibility of creating profiled reports that can contribute to the adoption of strategic business decisions.

Implementation of an accounting automation system can significantly simplify financial management, for example in e-commerce or an online store. Thanks to automation, owners, management at different levels and salespeople can constantly monitor the status of their inventory and automatically form orders with suppliers when the inventory reaches a certain level. In addition, accounting systems can automatically match payments to orders, eliminating the risk of errors and speeding up the accounting process.

For businesses planning international expansion, accounting automation is a key element. Thanks to the possibility of servicing different currencies and integration with international payments, accounting systems allow you to effectively manage finances in different markets.

Another important aspect of accounting automation is compliance with current tax and accounting regulations. Accounting systems are automatically updated in accordance with the latest regulatory documents, which eliminates the risk of errors and ensures compliance with current regulations. In addition, the software allows you to automatically generate tax returns and financial statements, which greatly simplifies the calculation process.

Automation of accounting is not only a way to simplify financial management, but also to significantly increase efficiency and strengthen the competitiveness of the enterprise. Modern accounting systems allow the enterprise to manage resources much better, optimize its marketing activities and make more accurate business decisions. With easy integration and technical support, even small businesses can take advantage of advanced technologies previously only available to large companies. Investing in accounting automation is a step towards modern and efficient business management that brings measurable benefits and increases the chances of success in the market.

Artificial intelligence (AI) and machine learning are technologies that are beginning to play an increasingly important role in accounting automation. AI can analyse vast amounts of financial data in real-time, identify patterns and anomalies, and predict future financial performance. Thanks to this, companies can respond more quickly to changes in market conditions and minimize financial risk.

More and more domestic enterprises see the advantages of accounting digitization and decide to invest in modern technologies. This leads not only to increased efficiency and cost reduction, but also to improved customer service and better financial control.

Due to the dynamic development of technologies, it can be expected that digital accounting will play an increasingly important role in the functioning of enterprises. With the development of AI-based tools and the integration of ERP systems, accounting will become even more automated and accurate. Companies that decide to implement these technologies will be able to compete more effectively in the market, offering their customers the highest level of service [3].

What are the advantages of using AI in accounting? First of all, it is considered that this is the automation of routine tasks. AI allows automation of many repetitive processes such as invoice processing, data entry, and reporting, reducing manual labour and minimizing errors. There are also views on improving accuracy and reliability. Thanks to machine learning algorithms, AI ensures high accuracy of data processing, which reduces the risk of errors that can cause financial losses or legal problems. Separate data indicate the speed of data processing. AI processes a large amount of data much faster than a person, which allows speeding up the execution of tasks and decision-making. According to the views of many practitioners, these are undoubtedly the capabilities of forecasting and analytics. AI is able to analyse historical data, identify patterns, and provide predictions that assist in risk management and planning. In connection with the above, continuous work should be noted. Unlike humans, AI can work continuously, which increases the efficiency of accounting processes and provides access to relevant data at any time.

Next, we will find out the disadvantages of using artificial intelligence in accounting. The materials of individual studies and the practice of application testify to the high cost of implementation. The creation and integration of AI systems in accounting require significant financial investments, which can be overwhelming for a small business. It is also worth pointing out the need for specialized knowledge. Managing and configuring AI requires professionals with relevant skills, which can be a challenge for companies due to the lack of such specialists. Cyber security threats are a separate problem. The use of AI in accounting requires data protection, because the risk of cyber-attacks that can lead to the loss of confidential information increases. It is also worth noting the difficulty in making non-standard decisions. AI is good at routine tasks, but its algorithms may not cope with non-standard situations or the need for a creative approach. In the same way, the issue of ethics and confidentiality finds its manifestation. The use of AI to process credentials raises ethical and privacy issues, as the data may be accessible to third parties or misused. In general, AI opens up new opportunities for accounting, but its application requires caution and consideration of potential risks.

Conclusions. We've done our research and identified specific needs, challenges, and expectations for using accounting automation as a competitive advantage in business. Without pretending to the complete scientific exclusivity of the opinions highlighted by us above, it is possible to note that the modern stage of automation of accounting, which is characterized by such new trends as artificial intelligence, will definitely move forward only in harmony with human intelligence.

Modern business and organizations face increasing challenges in management and accounting, which is associated with an increase in the volume of data, the need for quick decision-making and compliance with regulatory requirements. Automation of accounting processes has become an important condition for the efficient operation of enterprises, because it allows reducing the risks of human errors, increasing the speed of information processing and ensuring access to data in real time. However, the implementation of automated systems is accompanied by a number of problems, in particular technical, financial and organizational, which requires careful planning

and preparation. Automation is expected to contribute to greater transparency, accuracy and reliability of accounting data, as well as lower costs and increased labour productivity, making it a necessary tool to maintain competitiveness in today's world.

References:

1. What is ERP?. – Access mode: <https://www.oracle.com/ua/erp/what-is-erp/>. (date of application: 28.09.2024).
2. Rachunkowość cyfrowa: przyszłość księgowości dla firm. – Access mode: <https://itbps.pl/blog/rachunkowosc-cyfrowa-przyszlosc-ksiegowosci-dla-firm>. (date of application: 28.09.2024).
3. Automatyzacja księgowości w e-commerce: Przewaga konkurencyjna dla sprzedawców internetowych. – Access mode: <https://amavat.pl/automatyzacja-ksiegowosci-w-e-commerce/>. (date of application: 28.09.2024).

PETREAN Elena

PhD, Assoc.Prof.,

Department of Accounting and Economic Informatics

Moldova State University

SAVA Lilia

PhD, Assoc.Prof.,

Dean of the Faculty of Electronics and Telecommunications

Technical University of Moldova

TESTING THE INTERNAL CONTROL SYSTEM – A KEY ELEMENT IN PLANNING THE AUDIT OF FIXED ASSETS

Introduction

In financial statement audits, examining the proper organization and accounting of an entity's fixed assets is crucial. This is because fixed assets play a significant role in the operations of modern entities. Therefore, an essential aspect of the audit planning phase is testing the client's internal control system. Testing the internal control system ensures accurate financial reporting and compliance with audit standards. If an entity has an effective internal control system, it can minimize risks, ensure transparency, and increase users' confidence in the audit results.

The primary objective of auditors in testing the internal control system related to fixed assets is to assess whether it is effective in preventing and detecting significant misstatements in the fixed asset account balance and related operations. This influences the evaluation of control risk, as demonstrated by research results [1, p. 112] and [2, p. 108]. In this context, it is necessary to examine how the internal control system for fixed assets is tested, clarifying its practical aspects.

Research Results

During the audit planning stage, it is important to identify the key components. Scholars Arens A.A. and Loebbecke J.K. recommend that auditors structure planning activities according to the following components:

1. Preplanning;
2. Gathering contextual information;
3. Gathering information about the client's legal obligations;
4. Performing preliminary analytical procedures;
5. Determining materiality thresholds and assessing acceptable audit risk and inherent risk;
6. Understanding internal control and evaluating control-related risk;
7. Drafting the overall audit plan and audit program [3, p. 332].

The auditor must understand the essence of components 1-6 to properly draft the overall audit plan and program. For example, the first stage involves an overview of the audit client to determine if they should be accepted, without involving the examination of fixed assets. At the same time, studying the entity's field of activity allows for gathering information regarding the specific characteristics of fixed asset accounting.

Understanding and appropriately testing internal control requires a clear idea of what it represents and the responsibilities within it. International Standard on Auditing (ISA) 315, "Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement through Understanding the Entity and Its Environment," treats internal control as a process developed, implemented, and maintained by management to provide reasonable assurance regarding the achievement of an entity's objectives in relation to the reliability of financial reporting, operational efficiency and effectiveness, and compliance with applicable laws and regulations [4].

Furthermore, the Accounting and Financial Reporting Law No. 287 of 15.12.2017 [5] stipulates that the entity is required to organize an internal control system, which serves as a fundamental concept for auditors when examining internal control. Additionally, the Corporate Governance Code stipulates that regular control (verification) planning and establishing internal and external audit control procedures are necessary to ensure a company's successful operation [6].

In this context, if the audit client has not properly organized an internal control system, the auditor may draw conclusions about the integrity of the management. Thus, the auditor should pay particular attention to any conflicts with previous auditors, clients and suppliers, the government, shareholders, and others. The prior existence of such conflicts indicates the possibility of their recurrence in the future.

Therefore, during the preplanning stage of the audit of fixed assets, it is essential to determine:

- the existence of disagreements with previous auditors regarding the development and application of accounting policies related to fixed assets;
- whether errors in the accounting of fixed assets were identified by the tax control authority;
- the existence of conflicts with clients or suppliers.

As previously mentioned, control risk is assessed when testing the internal control system. According to the ISA glossary [7, p. 38], control risk is the risk that a material misstatement, occurring at the assertion level related to a class of transactions, account balance, or disclosure, will not be prevented, detected, or corrected by the entity's internal control in a timely manner.

In auditing fixed assets, the following factors have been identified as influencing the evaluation of control risk:

- frequent procurement of various fixed assets;
- incorrect determination of acquisition cost, useful life, and inappropriate policies regarding depreciation;
- inability to establish the necessity of fixed assets;
- absence of fixed assets at the entity, despite being recorded in the books;
- understatement of revenue from leasing fixed assets;
- fictitious sales of fixed assets to maintain appropriate sales levels;
- misstatement of received fixed assets at values not corresponding to their fair value;

- overvaluation of fixed assets, often with a purchase cost exceeding fair value.

The factors mentioned above indicate the existence of a deficient internal control system, in which case the auditor assesses the control risk related to fixed assets as high.

To test the client's internal control system, control tests are applied. In auditing fixed assets, the auditor can apply the following control tests, as illustrated in Figure 1:

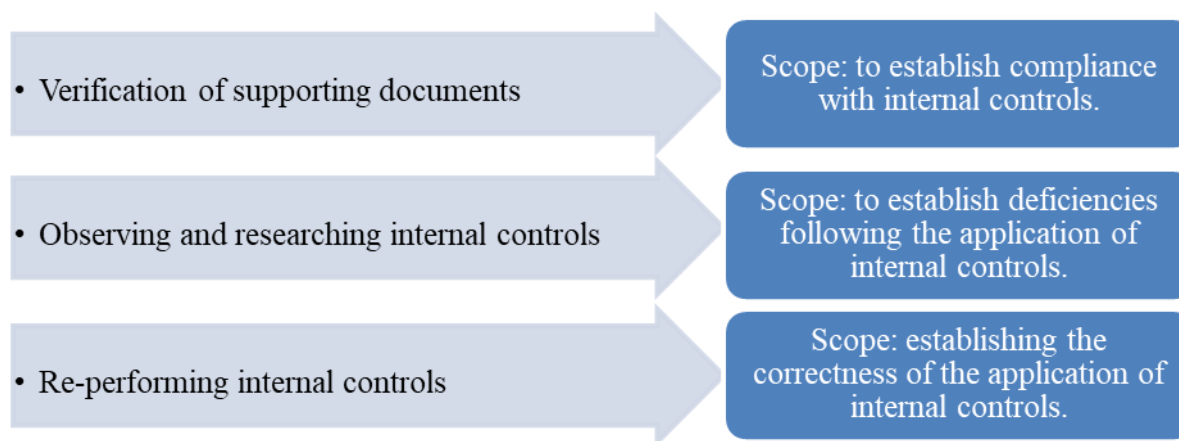

Fig. 1. Control tests in fixed asset audits

Source: developed by the author

Thus, in the case of verifying supporting documents, it is determined, for example, whether fixed asset purchase or sale transactions are properly authorized and confirmed through invoices, handover-receipt reports, and other relevant documents.

During the observation and examination of internal controls, it is established whether the individuals responsible for maintaining the accounting of fixed assets are performing their duties efficiently. Specifically, when re-performing internal controls, auditors determine whether these controls are being correctly executed by the client, such as evaluating the effectiveness of the organization and execution of the fixed asset inventory.

As part of testing the internal control system of the client, it is important to establish appropriate evaluation techniques. In this regard, we consider it appropriate to use the evaluation technique based on qualitative indicators. This technique involves developing qualitative indicators to assess the effectiveness of the entity's internal control system and utilizing the corresponding tool—the internal control questionnaire for fixed assets and their accounting, as presented in Table 1.

It is important to mention that the auditor must consider the inherent limitations of internal control, regardless of how the internal control system is designed and implemented. Internal control provides reasonable assurance, not absolute assurance, that the entity's objectives will be achieved.

Table 1

Internal control questionnaire of fixed assets and their accounting

No. crt.	Questions	Responses			
		No answer	Yes	No	Notes
1	2	3	4	5	6
1	There is an internal regulation regarding the powers and responsibilities of persons who: - authorizes operations with intangible and tangible assets; - controls the use and integrity of tangible and intangible assets.				
2	Indicate the place of discovery and exploitation in the registersthe fixed medium and by whom is it exploited?				
3	Do you record in the accounting the leasing of fixed assets?				
4	Do you conduct annual inventory of fixed assets?				
5	Do you insure fixed assets in case of natural calamities?				
6	Do you periodically analyze the correctness of the presentation of the fiscal accounts of fixed assets? When was the last analysis performed?				
7	Is confirmed with the signature of the chief accountant and the management of the entity the receipt-handover or commissioning documents fixed assets?				
8	Do you indicate in the entity's accounting policies the depreciation methods chosen?				
9	Do you manually check the correctness of the depreciation calculation?				
10	Do you check whether the fixed assets are recorded in the accounting on the date of the act reception-handover?				

Source: developed by the original author [1]

The existence of these inherent limitations is influenced by internal or external factors that could not have been considered during the design and implementation of the internal control system. For example:

- human errors: negligence, inattention, incorrect interpretations, reasoning errors;
- abuse of authority by individuals with managerial, supervisory, or coordination roles;
- limitation of independence in performing job responsibilities;
- frequent changes in the entity's internal or external environment;
- inadequate control procedures;
- control procedures that are either not adapted or not applied as intended;
- costs associated with internal control [8].

Conclusions

Testing the internal control system related to the fixed assets accounting department is an important step in the financial statement audit, as fixed assets play a crucial role in the operations of entities. In this context, it is essential to determine whether the internal control system is effective in preventing and detecting significant misstatements in the fixed asset account balances and transactions. To achieve this, the tests and internal control questionnaire for fixed assets and their accounting, as described by us, can be utilized.

References:

1. Popovici M. Improving accounting and auditing of tangible fixed assets: PhD thesis in economic sciences. Chisinau, 2020. 146 p. Available: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://irek.ase.md/jspui/bitstream/1234567890/242/1/Popovici%20Mihai%20thesis.pdf> (accessed on 15.09.2024).
2. Dobroțeanu, L., Dobroțeanu, C. *Auditing. Concepts and practices: national and international approach*. București: Editura Economică, 2002. 320 p. ISBN 973-590-713-5.
3. ARENS, A.A. et al. *Audit: An integrated approach*. Chișinău: ARC, 2003. 949 p. ISBN 9975-61-290-3.
4. ISA 315 "IDENTIFYING AND ASSESSING THE RISKS OF MATERIAL MISSTATEMENT". Handbook of International Regulations on Quality Control, Audit, Review, Other Assurance and Related Services. 2020 edition, vol. 1, pp. 288-344. Available: <https://mf.gov.md/ro/content/manualul-de-reglement%C4%83ri-interna%C5%A3ionale-de-control-al-calit%C4%83%C5%A3ii-audit-revizuire-alte> (accessed on 15.09.2024).
5. Law on audit of financial statements no. 271 of 15.12.2017. In: *Official Monitor of the Republic of Moldova*, no. 7-17 of 12.01.2018.
6. Corporate Governance Code: Decision of the National Commission for Financial Markets no. 67/10 of 24.12. 2015. In: *Official Monitor of the Republic of Moldova*, 2016, nr. 49-54 Available: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363619> (accessed on 20.09.2024).
7. Glossary of terms. Handbook of International Regulations on Quality Control, Audit, Review, Other Assurance and Related Services. 2020 edition, vol. 1, pp. 14-45. Available: www.mf.gov.md. (accessed on 22.09.2024).
8. Petreanu E. Improvement of internal audit techniques in the coporative sector in the Republic of Moldova: PhD thesis in economic sciences. Chisinau, 2021. 142 p. Available: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.cnaa.md/files/theses/20222/57851/elena_petreanu_abstract.pdf.

RENKAS Jurij

Dr., Katedra Rachunkowości
Krakow University of Economics
Nr ORCID: 0000-0001-7139-5458

ROSA Kacper

Dr., PUHIT Krakow Ltd., Poland

ZARZĄDZANIE FUNDUSZEM PŁAC W PRZEDSIĘBIORSTWIE PRZEZ PRYZMAT MODELU FAE I STAŁEJ WIELKOŚCI $a = 0,08$ [1/rok]

Wprowadzenie

Autorzy F. Neal i R. Shone (1976) argumentowali, że w kwestiach natury ekonomicznej nie istnieją stałe wielkości odpowiadające stałym fizycznym. Jednakże wiele badań empirycznych podważyło ten pogląd, wykazując istnienie stałej wielkości w procesach gospodarczych, która kontroluje sprawiedliwe wymiary płac, cen, stóp zysku i która jest również wielkością referencyjną dla stóp dyskontowych i stóp procentowych. Jest to przykład stałej, której zastosowanie prowadzi do użytecznych modeli ekonomicznych, które są również przydatne w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Ma ona jednak praktyczne zastosowanie tylko tak długo, jak długo decydenci korzystają z teorii naukowej, a nie stosują arbitralnego procesu decyzyjnego. Ponieważ stała ta określa przede wszystkim średnią stopę pomnażania kapitału w danym okresie, badania nad średnioterminowymi stopami zwrotu dostarczyły podstaw do określenia jej wielkości i możliwości zastosowania w modelach na potrzeby zarządzania. Niniejszy referat przedstawia badania potwierdzające istnienie stałej wielkości w procesach gospodarczych oraz praktyczne wykorzystanie wiedzy o jej istnieniu w opracowaniu funkcji aktywności ekonomicznej (FAE), która ma swoje główne zastosowanie w analizie poziomu zarządzania w przedsiębiorstwie oraz w analizie funduszu płac przedsiębiorstwa.

Wyniki badań

Pierwsze badania związane z ujawnieniem stałej wielkości okresowych stóp zwrotu opierały się na dużych próbach i obejmowały analizę danych dotyczących stóp zwrotu z akcji notowanych na amerykańskiej giełdzie (NYSE) w okresie około 80 lat (Garrison, 2006; Dobija, 2007: 89-114). Autorzy tych badań wykazali, że realna stopa zwrotu z amerykańskich akcji wynosi ex ante 8%. Badania te wykazały, że średnie roczne zwroty z akcji, tj. okresowe zyski kapitałowe w przedsiębiorczości, są specyficzne i silnie skorelowane ze stałą wielkością. W przeszłości tego typu badania przejawiały się w ocenie „premii za ryzyko”. Wielkość ta, definiowana jako różnica między realną stopą zwrotu a stopą zwrotu z amerykańskich bonów skarbowych, jest elementem modelu CAPM (Goetzmann, Ibbotson, 2006), który w obecnych czasach utracił swoje pozycje (Chatterjee, Lubatkin, Lyon, & Schulze, 1999). Nowością w przedstawionym podejściu do badania „premii za ryzyko” było ujawnienie stałej wielkości, z którą związana jest „premia za ryzyko”. Wiąże się to z uznaniem, że na efektywnym rynku okresowe zyski są m.in. wynikiem działania sił natury. Pracownicy otrzymują przecież godziwe wynagrodzenie, amortyzacja

środków trwałych zwiększa koszty, więc to siły natury są źródłem okresowych wzrostów zainwestowanego kapitału. Z tego powodu $a = 0,08$ [1/rok] jest szacowane jako realna stopa zwrotu na efektywnym rynku.

Dalsze badania prowadzone przez wielu autorów, takich jak B. Kurek (2012), I. Górski (2020), W. Kozioł (2011), A. Mikos (2020), M. Dobija (2007, 2022), J. Renkas (2013, 2021, 2022), B. Oliwkiewicz (2020), I. Cieślak (2008), A. Jonkisz-Zacny (2017) i inni, uwzględniali nieodzowność stosowania wielkości $a = 0,08$ [1/rok] w uzasadnianiu tez prowadzonych badań. Powszechne było zdumienie wynikami szacowania średniej wartości tej wielkości, która zawsze oscylowała wokół wartości bardzo bliskiej do 8%.

W wyniku zastosowania wiedzy o stałej $a = 0,08$ [1/rok] formułuje się model funkcji aktywności ekonomicznej (FAE), z którego uzyskuje się wzory do określania wskaźnika produktywności pracy Q , wskaźnika zarządzania M i ogólnego funduszu wynagrodzeń za pracę w przedsiębiorstwie (W), a także funduszu premiowego zgodnie z uzyskanymi wynikami:

$$M = \frac{N \ln Q}{Aa} \quad (1)$$

$$Q = \frac{P}{W} \quad (2)$$

$$W = \frac{P}{e^{\frac{AMa}{N}}} \quad (3)$$

gdzie: P - produkty wytworzone za rok w cenach realizacji, A - wartość bilansowa aktywów, M - wskaźnik zarządzania, N - łączna kwota płac zasadniczych, W - łączny fundusz płac w przedsiębiorstwie ($W = N + hN$), h - premia jako procent od płac zasadniczych.

Korzystając z powyższych wzorów przedstawimy przykład procesu analizy i oceny poziomu opłacenia pracy w przedsiębiorstwie, pomiaru poziomu wskaźnika zarządzania M i wskaźnika produktywności pracy Q (tabela 1).

Tabela 1

Wyniki obliczeń wskaźnika zarządzania M , wskaźnika produktywności pracy Q oraz poziomu wynagrodzeń za pracę w Komfort-Eko Ltd.

Dane finansowe	2022 rok	2023 rok
Zrealizowana produkcja (P), [UAH]	9,582,500.00	11,630,000.00
Wartość aktywów (A), [UAH]	5,105,900.00	5,310,200.00
Płaca zasadnicza (N), [UAH]	342,200.00	380,700.00
Fundusz wynagrodzeń (W), [UAH]	369,952.00	427,260.00
Wskaźnik zarządzania (M)	2.73	2.96
Wskaźnik produktywności pracy (Q)	25.90	27.22
Procent premii, [%]	8.11	12.23
Wynagrodzenie premiowe, [UAH]	27,752.00	46,560.00

Źródło: na podstawie sprawozdań finansowych Komfort-Eko Ltd.

Z informacji przedstawionych w tabeli 1 wynika, że w 2023 r. spółka osiągnęła wzrost wskaźnika zarządzania M . Świadczy to o poprawie poziomu zarządzania, co przełożyło się na lepsze wyniki finansowe. Należy podkreślić fakt, że model FAE

pomaga wykazać, że to poprawa wyników zarządzania przyczyniła się do lepszych wyników, a nie na przykład znaczny wzrost skali produkcji. Innymi słowy, nie obserwujemy poprawy ilościowej, ale jakościową. Przyczyniło się to również do wzrostu wskaźnika produktywności pracy Q.

Osiągnięcie wyników przedstawionych w tabeli 1 w 2023 r. pozwoliło na zarządzanie funduszem premiovym w wysokości 46 560 UAH. Służy to jako dodatkowa zachęta dla pracowników do osiągnięcia celów firmy na kolejny rok. Przykład ten potwierdza przydatność przedstawionego modelu FAE w analizie przyszłych scenariuszy rozwoju finansowego spółki. Z kolei analiza trendu zmiany wskaźnika zarządzania M pozwala na ocenę efektywności decyzji podejmowanych przez osoby zarządzające.

Wnioski

Wykorzystując funkcję aktywności ekonomicznej (FAE), można przeanalizować poziom wskaźnika zarządzania M i system wynagrodzeń za pracę w każdym przedsiębiorstwie. Formuły te wyrażają ogólną zależność: im wyższy poziom wskaźnika produktywności pracy Q w jednostce i jeśli utrzymana jest tendencja wzrostowa wskaźnika zarządzania M, tym wyższy poziom wynagrodzeń za pracę.

Powyższy przykład nie wyczerpuje możliwości przeprowadzenia różnego rodzaju symulacji finansowych, na które pozwala przedstawiony model. Co więcej, wskazane jest nawet przygotowanie kilku alternatywnych scenariuszy, które pozwolą na wybór najkorzystniejszego sposobu działania. Możliwość prognozowania, jaką daje koncepcja funkcji aktywności ekonomicznej oraz świadomość istnienia wielkości $a = 0,08$ [1/rok] sprzyja rozbudowie i doskonaleniu systemu motywacji pracowników w przedsiębiorstwie. Umożliwia przeprowadzenie analizy przyszłych scenariuszy rozwoju sytuacji finansowej i przedstawienie wielkości funduszu premiovego w zależności od stopnia realizacji założonego planu. Pozwala również na ciągłe monitorowanie trendu zmian wskaźnika zarządzania M, który charakteryzuje skuteczność działań i decyzji podejmowanych przez kadrę zarządzającą.

Bibliografia:

1. Neal, F., & Shone, R. 1976. *Economic model building*. Palgrave HE UK.
2. Garrison, R.W. 2006. Natural and Neutral Rates of Interest in Theory and Policy Formulation. *Quarterly Journal of Austrian Economics*, 9: 57–68, <https://dx.doi.org/10.1007/s12113-006-1024-y>.
3. Dobija, M. 2007. Abstract Nature of Capital and Money. In M. Linda Cornwall (Ed.), *New developments in banking and finance*: 89–114. New York, Nova Science Publishers.
4. Goetzmann, W.N., & Ibbotson, R.G. (Eds.). 2006. *History and the Equity Risk Premium. In the Equity Risk Premium: Essays and Explorations*. Yale School of Management: Oxford University Press.
5. Chatterjee, S., Lubatkin, M., Lyon, EM., & Schulze, W. 1999. Toward a Strategic Theory of Risk Premium: Moving Beyond Capm. *AMR*, 24: 556–567, <https://doi.org/10.5465/amr.1999.2202137>.

6. Kurek, B. (2012). An Estimation of the Capital Growth Rate in Business Activities. *Modern Economy*, 3(4): 364–372. <https://doi.org/10.4236/me.2012.34047>.
7. Gorowski, I. & Kurek, B. (2020). Importance of Gender, Location of Secondary School, and Professional Experience for GPA – A Survey of Students in a Free Tertiary Education Setting. *Sustainability*, 12(21): 9224. <https://doi.org/10.3390/su12219224>.
8. Koziol, W. (2011). Constant of potential growth in the calculation of human capital. *Social Inequality and Economic Growth*, 19: 252–260.
9. Mikos, A. & Koziol, W. (2020). The Measurement of Human Capital as an Alternative Method of Job Evaluation for Purposes of Remuneration. *Central European Journal of Operations Research*, 28: 589–599. <https://doi.org/10.1007/s10100-019-00629-w>.
10. Dobjija, M. & Renkas, J. (2022). The Thermodynamic Nature of Time and Economic Income. *Modern Economy*, 13: 1346-1366. <https://doi.org/10.4236/me.2022.1310072>.
11. Renkas, J. (2013). Wage expectations in light of human capital measurement theory. *Argumenta Oeconomica Cracoviensia*, 9(9): 29–42. <https://doi.org/10.15678/AOC.2013.0902>.
12. Renkas, J. (2021). An Econometric versus Thermodynamic Approach to Modeling Wage Expectations. In Khalid S. Soliman (Ed.) *Innovation Management and Information Technology Impact on Global Economy in the Era of Pandemic*: 5879–5887. Spain, Cordoba, PA: International Business Information Management Association.
13. Renkas, J. 2022. Thermodynamic model of human capital measurement in applications to employee compensation formation. Warsaw: Difin.
14. Oliwkiewicz, B. (2020). Salary expectations vs. fair wages of economics graduates. In D. Fatula (Ed.), *Managing the sustainability of the organization*: 67-94. Krakow: AFM Publishing House.
15. Cieslak, I. (2008). Value of human capital and wage disparities. In I. Gorowski (Ed.), *General accounting theory. Evolution and design for efficiency*: 289-303. Warsaw: Academic and Professional Publishers.
16. Jonkisz-Zacny, A. 2017. Optimizing the value of fixed assets in the depreciation process. *Journal of Management and Finance*, 15: 49–60.

PRYSIAZHNA Tetiana
PhD student
Polissia National University

ASSESSMENT OF FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF INVESTMENT POTENTIAL

Introduction

In any country's current socio-economic development conditions, investment potential as a component of regional development is of great importance. In this context, the Zhytomyr region is unique in terms of its key characteristics, given the strong growth of agricultural production along with the largest share of forested areas, available mining opportunities, favorable geographical location, and significant human potential. Therefore, it is important to study the economic, social, natural, and infrastructural aspects that contribute to attracting investment for the region's economic development. The analysis will help identify not only potential opportunities but also weaknesses that hinder investment attraction, which will help improve the processes of developing and making strategic investment decisions.

Results of the study

It is worth noting that investment potential is formed through the effective interaction of the totality of the region's potentials, including production, human resources, natural resources, infrastructure, institutional, geographical, and informational, which leads to the study from the point of view of system analysis. This makes it possible to identify the factors that have the greatest impact on attracting investment to the region, as well as to identify lagging positions or discouraging factors that require appropriate action to minimize their destructive impact on the development of the region. For this purpose, a comparative analysis of the investment potential of regions was applied based on an integral index that takes into account the rate of change of key socio-economic indicators, including general, environmental, economic, investment, infrastructure, and trade groups.

Based on the results of the study, a multivariate regression model was built to identify the most important factors that influence investment attraction in the regions and Ukraine as a whole. Modeling at the initial stage involves checking the database for normality of distribution, followed by testing for effect fixed effects using the Hausman test to compare the consistency of two estimates of the model parameters. For the Pooling model, it is worth paying attention to the factors of greatest influence from the investor's point of view, which have a significant impact on attracting investments and their payback (Fig. 1).

According to the study, one of the most influential indicators in attracting investment is the labor force in the age of 15-70 years, as investors are interested in the number of people who can be attracted to a newly created enterprise or business expansion, which is important both for a specific region and for the country as a whole. When studying environmental factors, it is worth focusing on the amount of air pollutant emissions from stationary sources (ECL2), as it indicates the industrial

activity of the region. For a potential investor, it is advantageous to enter regions where it is possible to cover internal resource needs. Also, a significant amount of emissions indicates the development of logistics routes, which is beneficial when investing in the development of one's own business.

Coefficients:

	Estimate	Std. Error	t-value	Pr(> t)
(Intercept)	-2.41e+04	1.43e+04	-1.68	0.09497 .
G4	5.95e+00	3.04e+00	1.96	0.05288 .
G6	-5.27e+01	3.83e+01	-1.37	0.17177
ECL2	1.04e+01	3.16e+00	3.28	0.00138 **
ECN211	6.36e+01	2.20e+01	2.89	0.00458 **
ECN25	1.18e+01	1.62e+01	0.73	0.46575
ECN29	4.26e+01	1.68e+01	2.54	0.01249 *
ECN3	8.23e-02	2.88e-02	2.86	0.00504 **
ECN6	2.72e-02	1.42e-02	1.92	0.05764 .
INV21	2.36e+02	1.45e+02	1.62	0.10683
INV22	2.13e+02	1.40e+02	1.52	0.13203
INV23	2.25e+02	1.52e+02	1.48	0.14185
INV24	4.80e+02	1.43e+02	3.35	0.00106 **
INV25	5.44e+02	1.64e+02	3.32	0.00121 **
INV26	2.94e+03	1.19e+03	2.46	0.01545 *
INV29	1.71e+02	1.68e+02	1.02	0.30992
INV211	2.79e+02	1.52e+02	1.84	0.06888 .
INV212	1.32e+02	1.41e+02	0.94	0.35159
INV214	2.34e+02	2.45e+02	0.96	0.34094
INF2	6.07e+02	2.36e+02	2.57	0.01126 *
TRD1	-6.31e-01	4.38e-01	-1.44	0.15275
TRD2	2.17e+00	4.99e-01	4.35	2.9e-05 ***
TRD3	-1.14e+01	2.89e+00	-3.94	0.00014 ***
TRD4	5.06e+00	5.60e+00	0.90	0.36780

 Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Total Sum of Squares: 8.97e+09
 Residual Sum of Squares: 8.1e+08
 R-Squared: 0.91
 Adj. R-Squared: 0.892
 F-statistic: 52.5526 on 23 and 120 DF, p-value: <2e-16

Fig. 1. Elements of the Pooling model for assessing investment factors

Source: own research.

The economic factors of strong influence include the level of profitability (loss) of real estate transactions (ECN29), as the development of the real estate market is important for a potential investor since any production requires the search for vacant premises for its location. The above is also relevant for service companies, as employees need to have a comfortable office to maximize their productivity and its location should be convenient for customers. The indicator of profitability (unprofitability) of activities in the field of administrative and support services (ECN211) is also a strong factor, which is important because the efficiency of the industry means reliability in overcoming bureaucratic obstacles, which leads to the

concentration of potential investors' efforts on other activities. Economic factors also include the volume of industrial output sold (ECN6), which attracts potential investors given the possibility of using existing industrial capacities to support their own business. In addition, retail trade turnover (ECN3) is an important factor, as the industry is quite profitable and market entry is the easiest, requiring little investment. However, high occupancy encourages investors to focus on other sectors that are less developed but require more investment.

Among the investment factors, we can distinguish capital investment in wholesale and retail trade, and repair of motor vehicles and motorcycles (INV24), which is closely intertwined with the economic indicator of retail trade turnover. This suggests that the more funds are attracted from outside the industry, the more investors focus on less developed sectors. The factors of attracting capital investment in transport, warehousing, postal, and courier services (INV25), as well as temporary accommodation and catering (INV26), show a strong influence. The former is important as a logistical component of any business, while the latter is especially important during a war, as people are being relocated from frontline areas and areas most affected by hostilities to safer regions. Capital investment in public administration and defense, and compulsory social insurance (INV212) is an important criterion in the context of the political and security situation, as investors need to be confident that their investments will be protected.

Among the infrastructure indicators, the factor of the length of public roads (INF2) demonstrates the strongest correlation, which is explained by the forced movement of goods and raw materials by businesses during the war due to road transport. Trade factors include indicators of total imports of goods (TRD2) and exports of services (TRD3). Therefore, when examining the investor's position, it is worth noting that the more goods are invested in a country or region, the less developed the commodity industries are. This suggests that investing in such industries is economically feasible. The total exports of services indicate the active development of outsourcing in Ukraine, which leads to the transfer of companies or their branches to Ukraine from other countries, which requires significant investment.

Conclusions

Thus, the study of the investment potential of the region and Ukraine as a whole using a multivariate regression model based on the stepwise regression method with the subsequent search for the most statistically significant factors influencing the volume of capital investment makes it possible to identify the factors that have the greatest impact on attracting investment. It is proved that the determining influence on the formation of investment potential is exerted by the social factor, in particular, the indicator of the labor force aged 15-70 years; the environmental factor, namely, the volume of pollutant emissions into the atmosphere from stationary sources of pollution in the region; the economic factor, determined by the indicators of profitability (loss) of activities in the field of administrative and auxiliary services, real estate transactions, as well as the volume of industrial products sold; the investment factor, which distinguishes the volume of capital.

References:

1. Hintosova A. B. The Digital Economy in the Context of Foreign Direct Investment Flows. *In Fostering Innovation and Competitiveness with FinTech, RegTech, and SupTech*. IGI Global, 2021. P. 210–227.
2. Boikova T., Zeverte-Rivza S., Rivza P., Rivza, B. The determinants and effects of competitiveness: the role of digitalization in the European economies. *Sustainability*. 2021. Vol. 13(21), No.11689.
3. Foreign direct investment in Ukraine. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (accessed 15.05.2024).

SELIVANOVA Natalia

PhD in Economics, Associate Professor
Odesa Polytechnic National University

PLATONOV Serhii

Higher education student
Odesa Polytechnic National University

INTRODUCTION OF DIGITALIZATION TOOLS IN ENTERPRISE ACCOUNTING PROCESSES: ADVANTAGES AND OPPORTUNITIES

Introduction. The rapid advancement of digital technologies is transforming nearly all aspects of business operations, including accounting. Implementing digital accounting tools enables the automation of routine tasks, minimizes error risk, and ensures timely access to financial information. Moreover, digitalized accounting simplifies reporting procedures and helps companies comply with current legislative requirements. New tools, such as cloud platforms, automatic document scanning, and big data processing systems, are expanding accountants' capabilities. Digitalization not only improves accounting accuracy but also reduces data processing costs. Therefore, adopting digital accounting tools is an essential step for companies striving to remain competitive in today's dynamic environment.

Research Findings. Modern accounting requires professionals to apply the latest methods and information and communication technologies. The introduction of digitalization tools is transforming traditional accounting approaches, making accounting processes more automated and less reliant on human intervention, though not entirely devoid of it. Utilizing digital tools helps optimize document flow, significantly reduces data entry time, and enhances accuracy. It also enables the automation of tax administration and reporting submission. Cloud accounting systems offer easy data access for all stakeholders, which facilitates control and reporting processes [1]. However, the transition to digitalized accounting demands specific resources, including investments in technological solutions and personnel training.

The synergy between digitalization tools and the professional knowledge, skills, and practical abilities of accounting specialists enables real-time data availability. To harness this synergy, a comparative analysis is first required to outline the main characteristics of traditional accounting versus accounting using digital technologies (Table 1).

Undoubtedly, the process of conducting accounting in a digitalized environment can be considered simplified and more efficient. However, it is important to recognize that setting up an accounting environment using digital technologies requires substantial effort. The effective use of digitalization tools depends on the competence of an experienced accountant who understands the necessary step-by-step process of handling, forming, and presenting accounting information, which serves as the foundation not only for creating primary documents but also for preparing financial statements [2].

Table 1

Comparative Characteristics of Traditional Accounting and Digital Technology Accounting

The main components of the accounting organization	Traditional accounting	Accounting with digital technologies
Methodology for processing accounting data	Mechanical calculation using appropriate computing equipment	Automatic calculation through computer equipment, specifically using specialized software
Collection of accounting data on business activities	Manual collection of all relevant informational data needed for management analysis	Input of accounting data that is systematized in electronic form, enabling the collection, processing, analysis, and generation of output data, allowing managers to make informed decisions
Format of primary documentation	Paper format, which accumulates into a large volume in the accounting department, making quick information retrieval difficult	Electronic format that enables document sorting, providing quick access to informational data at any time
Filling in information in primary documents	Close monitoring to ensure that accounting data is organized and recorded in an approved document format	Creation of templates with fields for entering accounting data, where primary documents are filled out automatically
Process of approving, signing, and transferring required documents	Documents are submitted to the director/manager for signature at the final stage, then sent to the supplier/contractor, a process that takes considerable time	Application of an electronic digital signature, expediting the document's circulation to the supplier/contractor within the electronic space
Preparation of financial and management reports	Collection, processing, aggregation, and use of necessary informational data for report preparation	Capability for automatic data integration into the organized content of financial/management reports
Storage of accounting documents	Storage of accounting documentation in the institution's archive for a certain period, which is beneficial for verifying specific business transactions in paper form, but poses a risk of physical destruction of the archive	Accumulation and storage of accounting documentation in electronic space, ensuring instant access to necessary information and its direct use in the workflow, although it does not provide complete protection against potential cyberattacks

Source: developed by the authors

It is worth noting that electronic document management has rapidly spread across enterprises due to its substantial impact in simplifying accounting. Electronic document management is a crucial tool for modern businesses, enhancing productivity, reducing costs, ensuring appropriate data control, and meet the requirements of environmental responsibility. Additionally, electronic document management offers a high level of security through encryption, access control, and

document change tracking.

Today, there is a wide variety of relevant software, and each business entity chooses the information technologies that best reflect the specific nature of its operations. Currently, prominent domestic programs and services include: «BAS Document management CORP», «E-zayava», «FossDoc», «FlyDoc», «FREDO ДокМен», «FREDO Звіт», «Megapolis.DocNet», «ASKOD», «Vchasno», «DOC PROF 2.0» [3].

A primary goal of implementing digital technologies is to minimize the amount of information on paper, which in turn is expected to reduce the time and financial resources spent on routine paperwork.

Thus, reducing paper-based records through electronic document management is another outcome of digitalization. The opportunities that enterprises gain through this transition create truly advantageous conditions for accounting. Figure 1 illustrates the digital capabilities of managing electronic document flow.

As seen in Figure 1, electronic document management can be confidently regarded as one of the key elements of digitalized accounting. Electronic document management enables the automation of the entire range of operations with a company's primary documents and accounting registers, simplifies document exchange with counterparties, and ensures the submission of reports to regulatory authorities.

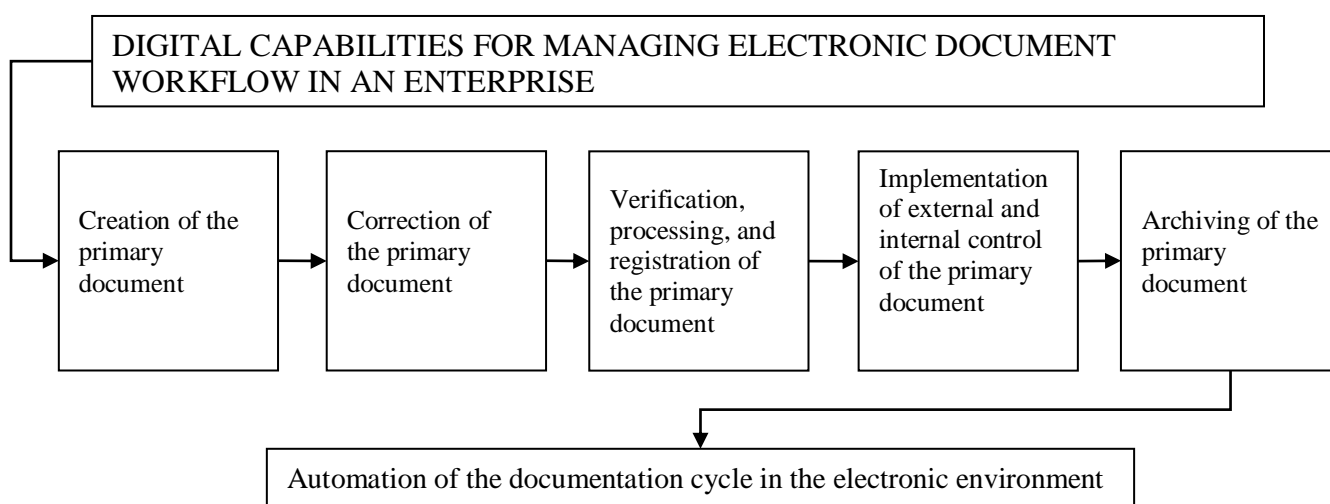

Figure 1. Digital capabilities of implementing electronic document management in an enterprise

Source: developed by the authors

Conclusions. The implementation of digitalization in accounting processes is an important step in modernizing enterprise operations as a whole. This process enables the automation of routine tasks, reducing human involvement and decreasing the risk of errors, thereby enhancing the accuracy of accounting data. Digitalizing accounting processes also facilitates quicker access to data and simplifies analytics, enabling management to make informed decisions more rapidly. Additionally, the implementation of electronic document management allows for the storage of large

volumes of information in electronic format, making data processing and accessibility more efficient. The accounting systems involved can also be integrated with other digital platforms, which improves interdepartmental communication and optimizes internal processes. Ultimately, the digitalization of accounting processes helps enterprises manage financial flows more effectively and supports strategic development in today's market environment.

References:

1. Frayman A. V., Selivanova N. M. The essence of implementing digitalization of accounting in budget sector institutions. *Proceedings of the XVI all-Ukrainian scientific and practical conference «Accounting and analytical support for the innovative transformation of Ukraine's economy»*. 2022. pp. 72–75
2. Filyppova S. V., Svinarova H. B. Digitalization as an environment and a factor of change in the enterprise management system. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2020. №. 6. pp. 330–335.
3. Selivanova N. M., Zharova O. V. Electronic documentation and circulation of electronic documents. *Proceedings of the XV all-Ukrainian scientific and practical conference «Accounting and analytical support for the innovative transformation of Ukraine's economy»*. 2021. pp. 25–28.

ZADOROZHNYI Marian

PhD student

West Ukrainian National University

CRITERIA FOR IDENTIFICATION AND RECOGNITION OF NON-CURRENT ASSETS AS ACCOUNTING OBJECTS

Introduction. Modern socio-economic conditions for the functioning of social formations necessitate the active use of equipment, buildings and structures, land plots, vehicles, software, and computer systems, all of which are essential for operational activities in most enterprises. From an entrepreneurial standpoint, the means of production - through which raw materials are transformed into finished products - constitute non-current assets. The non-current nature of a company's assets is largely attributed to their repeated use.

In modern business and economic environments, non-current assets play a pivotal role in enabling companies to sustain long-term operations and achieve productive efficiency. These assets, encompassing a wide range of resources - such as buildings, machinery, land, vehicles, and intangible assets like software - form the backbone of many enterprises' operational frameworks. The proper management, accounting, and optimization of non-current assets are essential not only for ensuring business continuity but also for maintaining financial stability and compliance with regulatory standards. In Ukraine, as in other economies, the regulatory and accounting frameworks surrounding non-current assets are continuously evolving to address the complexities of asset valuation, depreciation, and tax compliance.

One of the most critical challenges in this area is the determination of an asset's useful life, which significantly impacts depreciation methods, tax calculations, and overall financial reporting. Accounting professionals are tasked with balancing precision in valuation with flexibility, often navigating subjective judgments that can influence the company's financial health and tax obligations.

The insights provided aim to support the development of optimized accounting practices that align with international standards and improve the clarity and reliability of financial statements.

The results. Non-current assets encompass a wide range of components, each with unique characteristics. Despite their diversity, from an accounting perspective, non-current assets share common identifying traits, or recognition criteria. These recognition criteria for a non-current asset include:

- the ability to reliably determine its cost;
- expected usage over more than one year;
- tangible or intangible form;
- no intended resale;
- anticipated future economic benefits from its use [1].

As productive assets are relatively permanent and stable across recurring economic cycles, are not consumed in day-to-day operations, and have extended usage periods, they are classified as «non-current assets».

However, this economic understanding of the operating cycle is somewhat narrow, reflecting a limited view of business processes within an enterprise. In practice, non-current assets indirectly participate in the operational cycle and gradually lose their original utility. From an accounting perspective, the economic cycle is viewed as a complex process in which non-current assets are also engaged. Through the mechanism of depreciation, applied in accounting practices, a portion of the value of a non-current asset is allocated to the cost of the finished product it helped create. Consequently, the classification of assets as current or non-current is conditional, given the involvement of productive assets in every economic cycle.

The expected useful life of an asset serves as the most logical criterion for distinguishing between long-term and current assets. Characteristics such as cost, form, or utility value are not considered when recognizing assets in accounting records. When determining the useful life, accounting professionals focus on planned rather than actual time frames. In other words, for long-term assets, extended involvement in the company's economic activities is anticipated, with no expectation of loss, liquidation, or sale within a year.

The limitation of time by enterprise personnel in the operation and management of non-current assets introduces a high degree of subjectivity into the recorded accounting metrics. In particular, the manipulation of expected useful life - a key parameter of these assets - plays a notable role in optimizing both accounting and tax policies within the organization. This practice allows significant flexibility, enabling accounting professionals to modulate the rate at which the value of non-current assets is allocated to operating costs. Such flexibility stems from the discretion permitted in choosing both the useful life span and the method of depreciation. Recognizing the potential for manipulative behavior by accounting staff, which can substantially affect the tax base, the Tax Code of Ukraine (TCU) has codified minimum allowable useful lives for various types of non-current assets. These established guidelines aim to create a regulatory framework that restricts overly aggressive accounting practices.

When determining the useful life of non-current assets, enterprise management consciously excludes the prospect of asset disposal or resale within the current period. This leads to another critical factor in the recognition of non-current assets in accounting practices: the organization's explicit decision against resale. Non-current assets are only recognized as such if there is no intention of selling them within the reporting year, irrespective of how they were acquired.

Furthermore, these assets are expected to bring economic benefits to the enterprise over time. From an accounting perspective, «economic benefits» are defined as the measurable socio-economic impact or value gained from utilizing these non-current assets, which is recorded in the accounting system. Without the potential for economic return, assets would not be classified as non-current, as seen in cases where items are retained solely for resale purposes. This classification has an additional implication: all non-current assets are inherently characterized by low liquidity, stemming from their limited capacity for rapid realization in open markets.

Consequently, based on the theoretical and practical framework of accounting for non-current assets and a detailed identification of their unique characteristics as

accounting entities, we can observe a complex interplay of organizational and technological factors within Ukraine's construction industry that significantly influences non-current asset accounting. As a result, this dissertation delineates prospective approaches to refining the formulation of accounting information. It addresses key areas of optimization regarding fixed assets, intangible assets, long-term financial investments, and other categories of non-current assets specific to construction enterprises. These perspectives are developed and expanded in the following chapters of this dissertation.

Conclusions. Economic activities within an enterprise are inextricably linked to the use of productive assets, which, alongside other long-term resources, collectively comprise the company's non-current assets. Given the absence of a precise and standardized definition for non-current assets in current domestic regulatory documents, it would be prudent to integrate the following definition: «Non-current assets refer to resources held by an enterprise with the intent of utilizing them in its business activities.

These assets have an expected useful life of over one year, or the duration of the operational cycle if it extends beyond a year». For such assets to qualify as non-current within accounting records, they must meet several essential criteria: the cost can be reliably established; the asset is intended for use over a period longer than one year; it possesses either a tangible or intangible form; there is no intention to resell; and future economic gains are anticipated from its use. Additional characteristics include a non-monetary nature and low liquidity. Given the importance of the usage period as a criterion for recognizing non-current assets, it would be appropriate to reclassify «non-current assets» as «long-term assets» and «current assets» as «short-term assets». This change would align with international practices and improve the structural coherence of the Balance Sheet (or Statement of Financial Position), fostering a more organized and logically harmonized financial reporting framework.

Non-current assets can be distinguished from other accounting entities by a set of unique attributes, which include but are not limited to: considerable variability in asset type, extended duration of use, progressive depreciation, the need for periodic revaluation, involvement of capital investments, reliance on specific primary documentation, reduced frequency of inventory checks, gradual decline in utility or value, residual or salvage value considerations, and diverse options for valuation and depreciation methodology. Each of these features underscores the distinct nature of non-current assets within the accounting landscape and emphasizes the need for tailored management and reporting practices that accurately reflect their role and value within the enterprise.

References:

1. National Accounting Regulation (Standard) 7 “Fixed Assets” (2000): Order of the Ministry of Finance of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Zadorozhnyi Z. (2018). Problematic issues of information quality of accounting and management accounting of low-value assets. *Bulletin of Ternopil National Economic University*. Vol. 1. pp. 115-124.

АКІМОВА Наталія

к.е.н., професор,

Державний біотехнологічний університет

НАУМОВА Тетяна

к.е.н., доцент,

Державний біотехнологічний університет

НОВИЦЬКА Наталія

к.е.н, доцент, Харківський національний університет

міського господарства ім.О.М. Бекетова

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Вступ. У сучасних умовах розвитку ринково-трансформаційного потенціалу України, перманентних інтеграційних процесів дуже гостро стоїть питання пов'язане з реформуванням і вдосконаленням податкової політики, особливо у контексті здійснення євроінтеграційних процесів.

Моделювання податкового обліку неможливе без податкової політики, правильне формування якої є одним із найважливіших завдань, що стоять перед будь-яким економічним суб'єктом.

Результати дослідження. Рівень податкової політики підприємств України визначається Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Податкова політика організації - це система прийомів, способів, принципів та методик ведення податкового обліку, а також формування, аналізу, обчислення і оптимізації податкових показників.

Основні принципи формування ефективної податкової політики організації представлені на рис .1.

Рис. 1. Принципи формування ефективної податкової політики організації

Виконання всіх цих принципів важливо на кожній ділянці оподаткування організації, щоб виключити помилки і прогалини в податковій звітності. Кожна

організація при формуванні облікової податкової політики, відображає цілі оподаткування, а також основні моменти формування податкової бази.

При складанні облікової податкової політики кожна компанія повинна враховувати такі особливості:

1. При єдиному трактуванні будь-яких ситуацій в законодавстві, вони не включаються до облікової політики. У ній відображаються виключно ті питання, які в Податковому кодексі передбачають декілька варіантів;

2. Вказується обраний порядок податкового обліку;

3. При формуванні та відображенні податкових даних описуються форми реєстрів, які застосовуються при формуванні податкової політики.

Як правило, вони затверджуються як додаток до облікової політики. Реєстри податкового обліку – це зведені форми систематизації даних податкового обліку за звітний (податковий) період, згруповані відповідно до вимог ПКУ. При їх зберіганні має забезпечуватися захист від несанкціонованих виправлень. Виходячи з особливостей обліку, організація може розробляти свої форми податкових реєстрів.

Деякі компанії можуть взяти за основу реєстри бухгалтерського обліку. Зазвичай компанії мають методичні вказівки, в яких прописані інструкції до кожного реєстру. Також вказується порядок ведення, заповнення, форма зберігання (на паперовому носії або електронно) і т.д.

Організація може створювати порядок обчислення податків на довгостроковий період, зафіксувавши його в регламентах. Відвідувачі можуть замовити алгоритм розрахунків, графік документообігу, формули, джерело отримання даних і облік, що має на увазі в собі процес податкового планування.

При формуванні податкового планування тісно пов'язані поняття: податкова оптимізація і податкова мінімізація. Дані поняття відрізняються наступним: при мінімізації податків використовуються всі можливі схеми, в тому числі і порушення чинного законодавства, при оптимізації, організація використовує виключно законні методи зниження податкового тягаря. Описати фінансово-господарську діяльність організацій всіх галузей в одному зводі законів складно, тому чітку межу між даними поняттями провести майже неможливо.

Розглянемо фактори, що впливають на вибір облікової політики (рис. 2.):

- різні організаційно-правові форми економічних суб'єктів;
- обсяги фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта (чисельність персоналу, обсяги виробництва, наявність філій та відокремлених структурних підрозділів тощо);
- рівень відокремленості (вибір партнерів, ступінь свободи щодо визначення ринку збуту, ціноутворення тощо);
- можливість застосування пільг при оподаткуванні;
- матеріальне забезпечення облікового процесу (наявність засобів автоматизації обліку, програмне забезпечення тощо);
- кваліфікація керівництва та бухгалтерської служби організації;

– наявність стратегічного плану розвитку економічного суб'єкта і можливість залучати інвестиції.

На думку О. Скаско та І.-Л. Могили «рівень податкової політики, має передбачати, що підприємство самостійно обирає власну систему оподаткування, планує податки та збори, організовує нарахування та їхню сплату, вносить зміни і доповнення до наказу про облікову політику підприємства згідно з чинним податковим законодавством України. Водночас підприємство може самостійно розробити «Наказ про податкову політику підприємства» [1, с. 91].

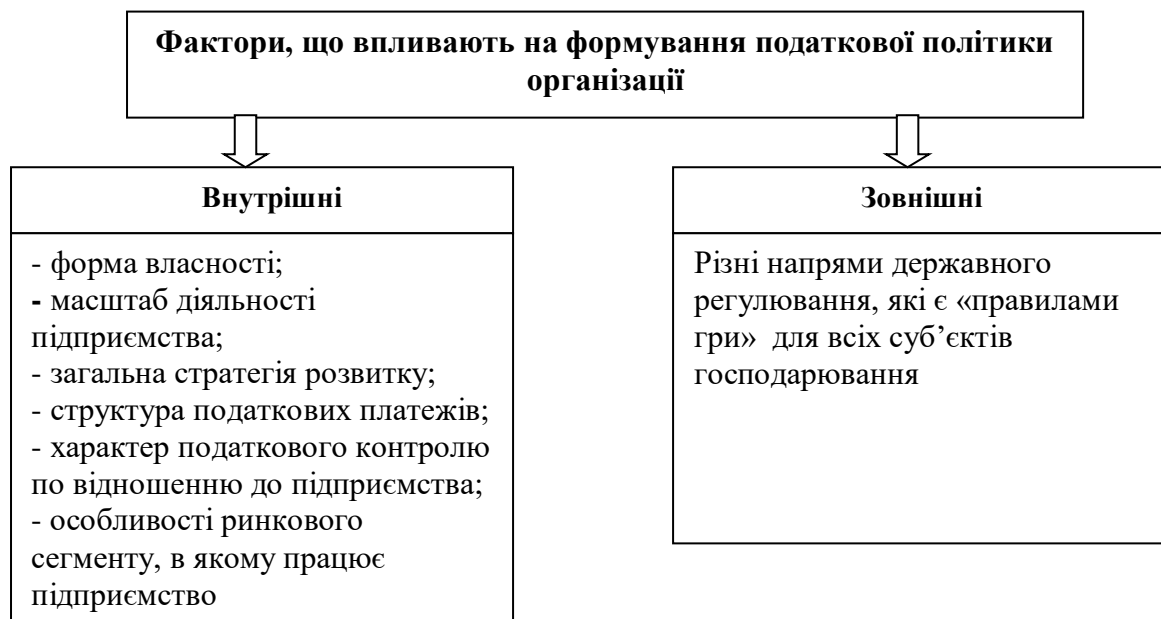

Рис. 2. Фактори, що впливають на формування податкової політики

Організація може створювати порядок обчислення податків на довгостроковий період, зафіксувавши його в регламентах. Відвідувачі можуть замовити алгоритм розрахунків, графік документообігу, формули, джерело отримання даних і облік, що має на увазі в собі процес податкового планування.

При формуванні податкового планування тісно пов'язані поняття: податкова оптимізація і податкова мінімізація. Дані поняття відрізняються наступним: при мінімізації податків використовуються всі можливі схеми, в тому числі і порушення чинного законодавства, при оптимізації, організація використовує виключно законні методи зниження податкового тягаря. Описати фінансово-господарську діяльність організацій всіх галузей в одному зводі законів складно, тому чітку межу між даними поняттями провести майже неможливо.

При розробці податкової політики організації, важливо визначити, які структурні підрозділи будуть займатися процесами податкового планування. Можливо, необхідно створення спеціальних служб або ці функції будуть додатковим навантаженням фінансовому директору, головному бухгалтеру, а можливо і генеральному директору. Але в більшості організацій над цим

працює фахівець з податкового планування.

Особливо важливо на постійній основі проводити навчання персоналу, відповідального за ведення податкової політики, а також оновлювати внутрішні методичні вказівки, тому що в Податковому Кодексі часто відбуваються зміни і коректування, за якими необхідно ретельно стежити. Розробка всіх управлінських рішень, пов'язаних з формуванням податкової політики, повинна базуватися на аналізі чинників, які впливають на діяльність суб'єкта податкової політики і вносять вклад в визначення його пріоритетів в процесі прийняття цих рішень.

Н.С. Акімова Н.С. та О.В. Топоркова на основі аналізу податкових теорій визначили три види податкової політики, які відповідають тій чи іншій моделі ринкової економіки і характеризуються величиною податкового тягаря, це:

політика максимальних податків – подібна політика проводилася в Україні в період становлення ринкових відносин;

політика низьких податків (економічного розвитку) – така політика проводиться в той час, коли намічається стагнація економіки, що загрожує перейти в економічну кризу;

політика розумних податків – характеризується відносним балансом інтересів держави і платників податків, що дозволяє розвивати економіку і підтримувати необхідний рівень соціальних витрат [2, с. 6].

Висновки. Підводячи підсумки дослідження можна констатувати, що ефективна податкова політика є запорукою активної життєдіяльності організації. Правильно організована система податкового обліку дозволяє мінімізувати податкові ризики, зберегти активи підприємства і забезпечити його фінансову стабільність.

Список використаних джерел:

1. Скаско О., Могила І.-Л. Теоретичні засади податкової політики в Україні: принципи, рівні та моделі. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 83–96. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.083>

2. Акімова Н. С., Топоркова О. В. Податкова політика: сучасний стан та форми здійснення. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 трав. 2020 р. Харків : ХДУХТ, 2020. Ч. 2. С. 5-6. <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/25289>

БІЛА Юлія

к.е.н., доцент,

докторант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ

Вступ. Кліматична та енергетична глобальні кризи ставлять перед людством нові завдання, що потребують нагального вирішення. Використання відновлювальних джерел енергії, зокрема біоенергетика, є одним з шляхів подолання зазначених масштабних проблем. Завдання обліку створити якісну інформаційну базу для менеджерів підприємства про біоенергетичні активи з метою ефективного управління ними [1; 2].

Результати дослідження. Однією з важливих класифікаційних ознак є методика оцінки біоенергетичних активів. Згідно з НП(С)БО 30 довгострокові біологічні активи, справедливу вартість яких на дату балансу точно неможливо визначити, відображаються за первісною вартістю з врахуванням накопиченого зносу і втрат від зменшення корисності [3]. Амортизація та оцінка таких довгострокових біологічних активів здійснюється відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» та НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів». Оскільки довгострокові біоенергетичні активи схожі за процесом вирощування з біологічними, вважаємо за доцільне застосовувати зазначені норми для їх оцінки.

Аналогічно поточні біоенергетичні активи, справедливу вартість яких на дату балансу точно не можливо визначити, відображаються за первісною вартістю відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».

Справедлива вартість біоенергетичного активу може визначатись за цінами активного ринку, якщо він існує для аналогічних біоенергетичних активів. Вартість обчислюється на основі ринкових цін на схожі активи на дату оцінки. Наприклад, вартість енергетичних культур може бути визначена на основі ринкових цін на ці активи. Якщо немає активного ринку, справедлива вартість обчислюється на основі майбутніх очікуваних грошових надходжень, дисконтованих до теперішньої вартості. Беруться до уваги майбутні доходи від реалізації, витрати на вирощування та збирання врожаю. Для рідкісних та унікальних біоенергетичних активів вартість обчислюється на основі витрат на його заміну або відтворення. Слід зазначити, що використання справедливої вартості для оцінки активів позитивно впливає на імідж та збільшує внутрішній гудвіл підприємства [4; 5].

У примітках до фінансової звітності (форма 5) інформація про біологічні активи деталізується у розрізі оцінки за первісною та справедливою вартістю. Виділення методики оцінки як окремої класифікаційної ознаки дозволить відображати біоенергетичні активи аналогічним чином. Для узагальнення

інформації про біоенергетичні активи у фінансовій звітності їх доцільно поділяти на:

- біоенергетичні активи, оцінені за справедливою вартістю;
- біоенергетичні активи, оцінені за первісною вартістю.

На довгострокові біоенергетичні активи, справедливую вартість яких неможливо визначити, слід нараховувати амортизацію. Об'єктом нарахування є первісна вартість мінус ліквідаційна вартість, за вирахуванням витрат, що покривають продаж або ліквідацію.

У випадку можливості визначення справедливої вартості довгострокового біоенергетичного активу, який попередньо оцінювався за первісною вартістю, припиняється нарахування зносу і він переводиться до складу біоенергетичних активів, що оцінюються за справедливою вартістю.

Біоенергетичні активи можна класифікувати за метою на внутрішні та зовнішні. Внутрішні – біоенергетичні активи, що використовуватимуться безпосередньо на підприємстві. Тобто вирощування енергетичних культур, заготівля біомаси, виробництво біопалива та його споживання може відбуватись в межах одного підприємства. Зовнішні – біоенергетичні активи, які призначені для продажу. Наприклад, вирощування енергетичних культур здійснюється для продажу біомаси іншим підприємствам або вироблене біопаливо призначене для покупця.

У науковій літературі існує класифікація біологічних активів залежно від можливості одержувати вигоди багаторазово [6; 7]. Розрізняють біологічні активи-носії та споживчі біологічні активи. Пропонуємо подібний підхід до класифікації біоенергетичних активів. Споживчі біоенергетичні активи – це біоенергетичні активи, що здатні давати вигоди одноразово, після чого завершують існування. Наприклад, посіви однорічних енергетичних культур (кукурудза, соняшник, цукрове сорго, соя, ріпак), дерева (вирощені для отримання дров), всі види біомаси та біопалива.

Висновки. Отже, біоенергетичні активи-носії – це біоенергетичні активи, що здатні давати вигоди багаторазово. Особливістю є те, що вони можуть регенерувати себе і повторно створювати готову продукцію. Наприклад, багаторічні насадження верби енергетичної, тополі, від яких отримують біомасу (деревину) без ліквідації самих дерев.

Список використаних джерел:

1. Bila Yu. Bioenergy Assets as an Innovative Accounting Object: Definition and Recognition Criteria. *Oblik i finansi*. 2023. P. 5-10. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4\(102\)-5-10](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-5-10).
2. Біла Ю. Біоенергетичні активи у стратегії досягнення кліматичної нейтральності: класифікація для цілей обліку. *Вісник ЧТЕІ. Економічні науки*. 2024. №1 (93). С. 50-64. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2024/v2/4.pdf>

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>.

4. Судин Ю. Гудвіл у системі бухгалтерського обліку: компоненти і класифікація. *Облік і аудит*. Вісник ТНЕУ. 2016. № 2. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3952/1/Судин Ю..pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3952/1/Судин%20Ю..pdf).

5. Судин Ю. А. Облік і аналіз гудвілу підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. ТНЕУ, 2017. 20 с.

6. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 320 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5793/1/Kontseptsia_rorvytku_buhgalterskogo_obliku-2015.pdf.

7. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 294 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5794/1/Stan_i_perspektyvy_rozvytku_vit_chyznkjanoji_ekonomiky-2013.pdf

БОЙКО Руслан

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет

ЗАХИЩЕНІСТЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ, ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ІНДИКАТОРІВ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Вступ. Легкість та швидкість проходження дозвільних і погоджувальних процедур, особливо під час проєктування, будівництва та введення в експлуатацію великих капіталомістких і тривалих в часі проєктів, в дійсності слугують прямим й дуже вагомим чинником під час ухвалення рішень про інвестування у тому, чи іншому регіоні. Фактично це або виробничо-ресурсна або інституційно-правова компонента в системі характеристик моніторингу інвестиційного середовища. Аналогічно й відносно доступності енергетичних систем для новостворюваних об'єктів (електро- та газифікації, водопостачання й водовідведення).

Дещо в меншій мірі, однак такими, що також мають вплив на ухвалення інвестиційних рішень, слід вважати такі аспекти, як якість системи реєстрації власності, захищеність прав й активів інвесторів, примусове виконання контрактів. Це ті принципи, на які в тому числі орієнтується здорове, економічно розвинене й конкурентне суспільство. Їх недотримання означатиме відсутність «правил гри», відтак, призведе до демотивації зовнішніх інвесторів входити на такі нестабільні й непрозорі ринки, а внутрішнього інвестора до мотивації виведення капіталу з країни з подальшим ймовірним поверненням, однак через офшорні юрисдикції й зі максимальною тінізацією коштів. Очевидно, що це ознаки погіршення інвестиційного середовища. Однак, згадаймо про те, що такі аспекти в міжнародних рейтингах інвестиційного клімату, розвитку економіки тощо, як правило, не враховуються; вони просто не прийнятні для розвинених суспільств і економік. Але варто наполягати на тому, що для регіонів таких країн, як Україна, аспекти девіацій інвестиційного середовища мають обов'язково враховуватися, адже на нині це найбільш деструктивні фактори, які, власне, руйнують всю систему можливостей і стимулів, якою все ще характеризується і які є потенційними можливостями для економіки України і її регіонів, особливо на етапі повоєнної відбудови національного господарства й його інфраструктури.

Результати дослідження. В сфері інвестування однією зі домінантів є захищеність прав власності. Йдеться про права власності у вигляді як інвестицій, що вкладаються, так і на створювані за рахунок них об'єкти, так і на прибуток, інші результати (права на інтелектуальну власність, інновації, технології, продукцію, знання, інтелектуально-кадровий ресурс тощо) інвестиційної діяльності. Саме тому акцентуємо увагу на рейтингу, а саме – Індексу прав власності (*The International Property Right Index, IPRI*), що

складається, починаючи з 2019 року, *Property Rights Alliance*. Інтегральний індекс цього рейтингу формується на основі аналізування індикаторів таких 3-х часткових субіндексів, як (1) правове і політичне середовище (незалежність судової системи, верховенство закону, відсутність корупції); (2) права на фізичну власність (доступність правової охорони, якість системи реєстрації та захисту власності); (3) права на інтелектуальну власність (відсутність порушень прав у сфері інтелектуальної власності, рівень захищеності патентного права та якість охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в цілому) [1].

Інституційно-правова складова, поряд з безпековою, виробничо-ресурсною, інфраструктурною й розв'язковою, стає однією зі провідних. Щоправда, більшість її аспектів, особливо в частині судової системи, тотальної корупції на вищих щаблях влади, якості державного управління на центральному рівні, розвитку ринку інтелектуальної власності функціонування системи її правової охорони і т. д., не матимуть регіональної специфіки. Відтак, в сенсі діагностики й надання конкретної оцінки рівня інституційно-правової складової якості інвестиційного середовища в регіоні врахування зазначених аспектів критично важливе, однак за для аналізування міжрегіональних диспропорцій і диференціацій щодо якості інвестиційного клімату, по суті, не має впливу.

Таким чином, на підставі вищенаведеного можна узагальнити теоретико-методичні засади моніторингу інвестиційного середовища регіону. Концептуально це процес постійного (систематичного), періодичного (найбільш оптимальний варіант – щорічного) спостереження за станом і динамікою низки провідних характеристик, чинників та умов, які безпосередньо чи опосередковано визначають схильність існуючих та потенційних інвесторів для здійснення інвестицій в регіональну економічну систему.

Головне завдання моніторингу в аналізованій сфері стосується підтримки ухвалення дієвих управлінських рішень, які базуються на досконалій інформаційно-аналітичній основі – системі якісних та кількісних характеристик стану інвестиційного середовища і їх динаміки. Відтак, важливими є як існуючі параметри інвестиційного середовища, так і їх динаміка. Однак, моніторинг може використовуватися і не як засіб тривалого відстеження явищ, а безпосередньо для одномоментного розпізнання входження системи чи її складових в кризу (у стан стагнації або економічної небезпеки). Саме результати моніторингу вкажуть на це і органи влади можуть своєчасно реагувати на такі ситуації.

Організація та впровадження моніторингу в практику регіональної політики стосується злагоджених і цілеспрямованих дій суб'єктів, відповідальних за регулювання в цій сфері.

А це владні структури (причому всіх рівнів, адже, як відомо, провідним суб'єктом регіональної політики є безпосередньо органи центральної влади, а в інвестиційній сфері й поготів, бо від обсягів і структури інвестицій залежить не тільки місцевий економічний розвиток, але й галузевий та національного

господарства загалом), представники бізнесу (в ідеалі – реального сектора економіки та середніх і великих підприємств з пріоритетних галузей економіки), інвестори (що мають досвід супроводу або ж безпосередньої реалізації інвестиційних проектів у регіоні та на його територіях, обізнані з виробничо-ресурсним потенціалом краю, аспектами позитивних практик інвестування, а також з актуальною проблематикою і перешкодами інвестиційної діяльності в регіоні).

Висновки. Одним з найбільш складних аспектів формування регіонального моніторингу якості інвестиційного середовища є його безпосереднє впровадження, відтак, важливо розуміти і логіку, і етапність цієї процедури. Першочерговим кроком тут має стати інституціалізація моніторингу. Йдеться про ухвалення розпорядження Кабінету Міністрів України про здійснення загальнонаціонального регіонального моніторингу (що більш перспективно) або рішення обласної ради про започаткування регіонального (обласного) моніторингу інвестиційного середовища. Ухвалення самого рішення, а також затвердження відповідного положення про моніторинг дозволили б, по-перше, зробити такий процес незворотним, актуалізувати та посилити увагу до нього; по-друге, закласти передумови відшукування потрібного ресурсного (трудового і фінансового) забезпечення для систематичного здійснення моніторингу; по-третє, чітко виписати регламентні процедури проведення, а головне – здійснення оцінки та методики композиційного аналізування.

Список використаних джерел:

1. Property Rights Alliance. International Property Right Index 2023. URL : <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>.

БРАЗІЛІЙ Наталія

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування
Черкаський державний технологічний університет

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФОРМУВАННІ ДОВІРИ ДО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Вступ. Бухгалтерський облік відіграє критично важливу роль у формуванні довіри до бізнес-середовища в Україні, і його значення можна зрозуміти через призму досвіду європейських країн. У європейських державах бухгалтерський облік регулюється суворими стандартами, такими як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує прозорість та достовірність фінансової інформації. Це, у свою чергу, сприяє формуванню довіри з боку інвесторів і партнерів, оскільки вони можуть бути впевнені в точності даних, які компанії надають. Регулярний аудит фінансової звітності, що є невід'ємною частиною бухгалтерського процесу в Європі, підвищує рівень довіри до бізнесу, оскільки незалежні аудиторі перевіряють достовірність і відповідність фінансових звітів законодавчим вимогам.

Крім того, захист прав інвесторів у розвинених економіках базується на чітких механізмах, що гарантують прозорість фінансових операцій. В Україні впровадження подібних практик може суттєво покращити інвестиційний клімат. Дотримання законодавства у сфері бухгалтерського обліку також є важливим чинником довіри; необхідно вдосконалити правову базу та забезпечити її ефективне виконання.

Результати дослідження. Культура корпоративного управління в європейських країнах акцентує увагу на етиці та прозорості, що допомагає формувати позитивний імідж компаній. В Україні розвиток корпоративної культури та етики може значно підвищити рівень довіри до бізнесу. Використання сучасних технологій, таких як електронний облік і блокчейн, які активно впроваджуються в Європі, може також стати важливим кроком для підвищення прозорості та зниження ризиків шахрайства. Таким чином, вдосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням європейського досвіду може суттєво сприяти формуванню довіри до бізнес-середовища, залученню інвестицій та розвитку економіки в цілому.

Якісний бухгалтерський облік є ключовим елементом, що сприяє легалізації бізнесу та залученню інвестицій, особливо в умовах сучасної економіки. Досвід європейських країн демонструє, що ведення прозорого та достовірного бухгалтерського обліку створює основу для формування довіри з боку інвесторів і партнерів. По-перше, якісний бухгалтерський облік забезпечує точну фінансову звітність, що є критично важливим для оцінки фінансового стану підприємства. Інвестори, які мають доступ до чіткої та зрозумілої інформації про доходи, витрати та активи компанії, можуть приймати більш обґрунтовані рішення щодо вкладення капіталу. Це особливо важливо для

стартапів і малих підприємств, які часто стикаються з труднощами у залученні фінансування. По-друге, дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) підвищує рівень прозорості бізнесу, що, в свою чергу, сприяє легалізації діяльності. Країни Європи активно впроваджують ці стандарти, що дозволяє зменшити ризики фінансових зловживань і шахрайства. Коли компанії ведуть облік відповідно до міжнародних норм, це створює позитивний імідж на ринку і покращує їх репутацію. По-третє, незалежний аудит фінансової звітності, який є звичною практикою в європейських країнах, допомагає забезпечити додатковий рівень перевірки і контролю за фінансовими даними. Аудитори оцінюють достовірність бухгалтерських записів і надають рекомендації щодо їх поліпшення, що також сприяє легалізації бізнесу. Крім того, якісний бухгалтерський облік може суттєво знизити податкові ризики. В Україні, де податкове законодавство часто змінюється, ведення точного обліку дозволяє уникати штрафів і санкцій, що є важливим фактором для підприємств, які прагнуть залишатися в рамках закону. Нарешті, сучасні технології, такі як електронний облік і системи управління підприємством, які активно використовуються в Європі, можуть значно спростити процес ведення бухгалтерії і підвищити її ефективність. Це дозволяє підприємствам зосередитися на розвитку бізнесу замість витрат на виправлення помилок у фінансовій звітності. Отже, якісний бухгалтерський облік не лише сприяє легалізації бізнесу, але й відкриває нові можливості для залучення інвестицій, створюючи здорове і прозоре бізнес-середовище [1].

Аналіз поточної системи обліку і звітності в Україні показує, що бухгалтерський облік відіграє ключову роль у формуванні довіри до бізнес-середовища, особливо в умовах економічних викликів та нестабільності. В Україні бухгалтерський облік часто стикається з проблемами, такими як відсутність єдиного стандарту ведення обліку, недостатня прозорість фінансової звітності та високий рівень податкових ризиків. У цьому контексті досвід європейських країн може слугувати важливим орієнтиром для покращення ситуації.

Європейські країни активно впроваджують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує єдність та зрозумілість фінансової інформації. Це, в свою чергу, сприяє формуванню довіри з боку інвесторів, оскільки вони мають можливість отримувати точні та достовірні дані про фінансовий стан підприємств. В Україні ж відсутність чіткої системи стандартів часто призводить до маніпуляцій з фінансовою звітністю, що підриває довіру до бізнесу.

Крім того, незалежний аудит, який є звичною практикою в європейських країнах, допомагає забезпечити додатковий рівень контролю за фінансовими даними. Аудитори оцінюють достовірність бухгалтерських записів і надають рекомендації щодо їх поліпшення, що підвищує рівень прозорості бізнесу. В Україні ж багато підприємств не проходять незалежний аудит, що створює можливості для фінансових зловживань і шахрайства.

Технологічні рішення також відіграють важливу роль у підвищенні

ефективності бухгалтерського обліку. Впровадження електронних систем обліку та управління підприємством, які активно використовуються в Європі, дозволяє спростити процес ведення бухгалтерії, зменшуючи кількість помилок і підвищуючи прозорість фінансової інформації. В Україні ж багато компаній все ще використовують застарілі методи ведення обліку, що ускладнює контроль за фінансами і підвищує ризики [2].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що якісний бухгалтерський облік в Україні є критично важливим для формування довіри до бізнес-середовища. Використання міжнародних стандартів, впровадження незалежного аудиту та сучасних технологій може суттєво покращити ситуацію. Це не лише сприятиме легалізації бізнесу, але й відкриє нові можливості для залучення інвестицій, створюючи здорове і прозоре бізнес-середовище.

Країни Європейського Союзу реалізують ряд кращих практик, які суттєво підвищують роль бухгалтерського обліку у формуванні довіри до бізнес-середовища. По-перше, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) стало основою для забезпечення єдності та прозорості фінансової інформації. Це дозволяє інвесторам і партнерам отримувати достовірні дані про фінансовий стан підприємств, що значно знижує ризики при прийнятті рішень. По-друге, незалежний аудит є невід'ємною частиною фінансової звітності в багатьох країнах ЄС. Аудитори оцінюють відповідність фінансових звітів стандартам та надають рекомендації щодо поліпшення облікових практик, що підвищує рівень довіри до бізнесу та його прозорості.

Крім того, активне використання сучасних технологій у бухгалтерії, таких як електронні системи обліку та управління, дозволяє зменшити кількість помилок, оптимізувати процеси та забезпечити легкий доступ до фінансової інформації. Такі технології сприяють автоматизації облікових процесів і зменшенню адміністративного навантаження у підприємствах. Важливою практикою також є регулярне навчання бухгалтерів і фінансових фахівців, яке забезпечує їх відповідність сучасним вимогам та стандартам. Це дозволяє підтримувати високий рівень професіоналізму у сфері бухгалтерського обліку.

Країни ЄС також активно реалізують політики прозорості та відкритості бізнесу, що включає вимоги до публікації фінансової інформації для широкого кола зацікавлених сторін. Це створює додатковий тиск на підприємства дотримуватися високих стандартів ведення обліку і звітності. Залучення громадськості до контролю за фінансовою діяльністю компаній через механізми громадського моніторингу також сприяє підвищенню рівня довіри до бізнес-середовища [3].

Таким чином, інтеграція міжнародних стандартів, незалежний аудит, використання сучасних технологій, професійне навчання та політики прозорості є ключовими елементами кращих практик країн ЄС, які сприяють зміцненню ролі бухгалтерського обліку у формуванні довіри до бізнесу. Це не лише підвищує конкурентоспроможність підприємств, але й створює здорове і стабільне економічне середовище для розвитку бізнесу в цілому.

Сильні сторони бухгалтерського обліку в Україні включають поступове

впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, що дозволяє підвищити прозорість і зрозумілість фінансової інформації для інвесторів та партнерів. Також, зростаюча увага до незалежного аудиту сприяє підвищенню довіри до фінансових звітів підприємств. Проте, слабкі сторони включають недостатню стабільність законодавства, що призводить до неоднозначності в тлумаченні норм і вимог, а також наявність корупційних ризиків, які можуть впливати на достовірність фінансової інформації.

У країнах ЄС сильними сторонами є чітке дотримання міжнародних стандартів, високий рівень професіоналізму бухгалтерів та аудиторів, а також активне використання сучасних технологій для автоматизації облікових процесів. Це забезпечує високу якість фінансової звітності та знижує ризики помилок. Однак, серед слабких сторін можна відзначити нерівномірний рівень розвитку бухгалтерського обліку в різних країнах ЄС, що може створювати певні бар'єри для трансакцій між підприємствами з різних країн.

Таким чином, роль бухгалтерського обліку у формуванні довіри до бізнес-середовища в Україні та країнах ЄС визначається як сильними, так і слабкими сторонами. В Україні важливо працювати над покращенням законодавчої бази та зменшенням корупційних ризиків, тоді як у країнах ЄС необхідно продовжувати вдосконалення системи обліку та аудиту для підтримки високих стандартів прозорості та довіри.

Адаптація європейського досвіду в ролі бухгалтерського обліку для формування довіри до бізнес-середовища в Україні передбачає кілька ключових стратегій. По-перше, важливо впроваджувати міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що дозволить українським підприємствам підвищити прозорість і зрозумілість своїх фінансових звітів для інвесторів, партнерів та регуляторів. Це включає навчання бухгалтерів та аудиторів, а також розвиток професійних асоціацій, які можуть підтримувати стандарти якості. По-друге, необхідно посилити незалежний аудит, що сприятиме підвищенню довіри до фінансової інформації. Створення ефективною системи контролю та відповідальності за фінансову звітність допоможе зменшити ризики маніпуляцій та корупції. Третім важливим аспектом є інтеграція сучасних технологій у бухгалтерський облік, зокрема автоматизація процесів, що дозволяє знижувати ймовірність помилок і покращувати оперативність фінансової звітності. Четвертою стратегією є розвиток корпоративної культури, орієнтованої на етику та відповідальність, що сприятиме формуванню довіри не лише до окремих компаній, а й до бізнес-середовища в цілому. Завдяки цим стратегіям Україна може створити більш прозоре та стабільне бізнес-середовище, що відповідатиме європейським стандартам і вимогам, сприяючи залученню інвестицій та розвитку економіки [2].

У формуванні довіри до бізнес-середовища в Україні роль держави та приватного сектору є взаємопов'язаною та взаємодоповнюючою, що можна проаналізувати на основі досвіду європейських країн. Держава виконує ключову функцію у створенні правового та регуляторного середовища, яке забезпечує прозорість і стабільність фінансових звітів. Впровадження

міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та їх адаптація до національного законодавства є важливими кроками для підвищення довіри до бухгалтерського обліку. Держава також відповідає за створення механізмів контролю та аудиту, що дозволяє зменшити ризики шахрайства та маніпуляцій з фінансовою інформацією. Відповідні регуляторні органи повинні забезпечити дотримання стандартів обліку та звітності, а також проводити моніторинг і оцінку ефективності цих систем.

Приватний сектор, у свою чергу, грає важливу роль у практичному впровадженні бухгалтерських стандартів і етичних норм. Бізнеси, які дотримуються високих стандартів фінансової звітності, здатні залучати інвесторів і партнерів, оскільки їхня прозорість підвищує рівень довіри. Професійні асоціації бухгалтерів і аудиторів можуть сприяти розвитку професійних стандартів, навчання та сертифікації фахівців, що також підвищує якість бухгалтерського обліку. Успішні підприємства можуть стати прикладом для інших, демонструючи переваги дотримання етичних норм і високих стандартів звітності.

Висновки. Взаємодія між державою та приватним сектором є критично важливою для формування довіри до бізнес-середовища в Україні. Держава повинна створювати умови для розвитку приватного сектору, забезпечуючи стабільність і підтримуючи ініціативи, спрямовані на підвищення прозорості фінансової інформації. Приватний сектор, в свою чергу, повинен активно співпрацювати з державними органами, щоб впроваджувати нові стандарти та практики, які відповідають міжнародним вимогам. Таким чином, спільні зусилля держави і приватного сектора можуть суттєво підвищити рівень довіри до бізнес-середовища в Україні, що сприятиме економічному зростанню та залученню інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Гаркуша С. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. №36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-29> (дата звернення: 09.01.2024).
2. Ярмолюк О. Ф., Дмитренко О. М., Вітер С. А. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Облік і фінанси*. 2021. № 1 (91). С. 44–51. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-44-51](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-44-51) (дата звернення: 09.01.2024).
3. Жук, В., Замлинський, В., & Дяченко, О. (2023). Роль бухгалтерського обліку у становленні економічної науки. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 318(3), 29-33. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-4>.

ВІЛЕНЧУК Олександр

д. е. н., професор кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОСЛУГ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СЕГМЕНТІ РИНКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ

Вступ. Однією з основних причин недостатнього покриття страхуванням сільськогосподарських ризиків в Україні є недостатній рівень сформованості комунікацій між стейкхолдерами страхового процесу. Для страхових компаній у сфері інформаційної політики постають завдання щодо збору та аналізу значного масиву аналітичних даних з метою об'єктивного оцінювання ймовірності настання ризиків, прийнятих на страхування, адекватного формування тарифної політики, своєчасного урегулювання страхових претензій у разі настання страхової події. Водночас потенційні страхувальники (виробники сільськогосподарської продукції) зацікавлені в отриманні за відповідну плату надійного страхового захисту. Врегулювання інтересів учасників ринку аграрного страхування потребує широкого використання інноваційних технологій та їх цифровізації заради зрівноваженого розподілу ризиків та відповідальності з використанням можливостей страхування.

Результати дослідження. Аграрне страхування за останні десятиліття набуло глобального характеру. Так даний сегмент ринку страхування успішно розвивається у 125 країнах світу [3]. Цьому посприяло глибоке усвідомлення фермерами економічної доцільності раціонального розподілу та мінімізації потенційних ризиків, генерованих найрізноманітнішими джерелами підвищеної небезпеки природного та антропогенного характеру.

До повномасштабного вторгнення РФ в Україні співвідношення між посівною та застрахованою площею становило біля 5%. Після 2022 р. зазначений показник скоротився до 3%, що не відповідає потенційним можливостям розвитку страхових відносин в аграрній сфері. Звісно, актуальність даної проблеми лише зростає та потребує системних рішень щодо удосконалення правового регулювання процесу страхування сільськогосподарської продукції, впровадження інноваційних технологій при розробці та реалізації бізнес-процесів страховика та забезпечення фінансово-економічної узгодженості між суб'єктами страхування тощо.

Правове поле у сфері аграрного страхування базується на низці нормативно-правових актів, зокрема: Закону України «Про страхування», Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції». Активно точиться дискусія між суб'єктами законодавчої ініціативи щодо доцільності прийняття Законопроекту № 9146 «Про внесення змін до статті 13 Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування експорту

продовольчої продукції під час воєнного стану». Цей законопроект спрямований на посилення страхового захисту товаровиробників, які постачають на експорт сільськогосподарську продукцію. Представлена законодавча ініціатива є доречною та потребує практичної реалізації. Відтак можна стверджувати, що в Україні правове забезпечення аграрного страхування перебуває на етапі трансформації та унормування нових прогресивних форм та методів взаємодії між учасниками страхового ринку з врахуванням реальних та потенційних ризиків коротко та середньо строкowym горизонтом очікування.

Безумовно для підвищення ділової та інвестиційної активності на ринку аграрного страхування доцільно використовувати певні драйвери зростання. Такими драйверами слід визнати цифровізацію процесу надання страхових послуг. Варто зазначити, цифрова трансформація ринку страхових послуг – це «масштабна реорганізація страхових бізнес-процесів з широким застосуванням цифрових інструментів для їх виконання, які в результаті покращать характеристики страховиків і наділить їх принципово новими якостями та властивостями» [2].

Цифровізація страхового процесу безперечно це не лише веління часу, а й об'єктивна потреба учасників страхового ринку у забезпеченні оперативності, своєчасності, мобільності, транспарентності укладання та дії договорів страхування. До найбільш поширених інформаційних технологій, які використовуються на світовому ринку страхування належать: big data, машинне навчання та штучний інтелект – 20 %, ІОТ- технології речей в страхуванні – 12 %, чат-боти – 10 %, блокчейн технології – 4 % [1]. Для страхових компаній впровадження інноваційних технологій пов'язано з осучасненням бізнес-процесів, розширенням асортименту та каналів збуту страхових послуг, підвищення оперативності обробки статистичних даних, необхідних для прийняття рішення щодо страхування ризиків, підвищення якості та сервісу обслуговування клієнтів, здійснення своєчасного урегулювання наявних претензій та виплати страхового відшкодування. Водночас потенційні страхувальники отримують доступ до вибору страхових програм в онлайн режимі та дистанційного укладання й супроводження договорів страхування, що є значною перевагою для виробників сільськогосподарської продукції в умовах комунікаційних та логістичних небезпек підприємницького середовища.

Серед доступних цифрових інструментів ринку аграрного страхування варто виокремити автоматизований андеррайтинг, Інтернет речей (Іот-технологій), штучний інтелект та машинне навчання блокчейн (рис. 1). Застосування окреслених технологій дозволить якісно модернізувати наявні бізнес-процеси страховика та адаптувати їх до потреб потенційних страхувальників, тобто сприяти забезпеченню клієнтоорієнтованості в діяльності страхових компаній. Цінність даної стратегії полягає у розширенні асортименту страхових послуг залежно від об'єктів страхування, наявних ризиків, купівельної спроможності потенційних страхувальників, термінів страхування тощо. Досвід країн з розвинутою системою аграрного страхування свідчить про те, що спектр послуг постійно розширюється, сегментується та

диверсифікується починаючи з послуг мікрострахування (для дрібних й середніх товаровиробників), поширення інноваційних індексних продуктів (тобто страхування ризиків, пов'язаних зі зміною різноманітних параметрів (погоди, урожайності й доходу)) та завершуючи позиціонуванням класичних страхових послуг (страхування від одного або декількох ризиків одночасно).

Рис. 1. Цифрові технології на ринку аграрного страхування

Поряд з безсумнівними перевагами використання цифрових технологій на ринку аграрного страхування необхідно враховувати наявні загрози. Одним з основних таких викликів слід вважати кіберзагрози. Варто зазначити, що страхова діяльність формується на засадах довіри та конфіденційності даних, але зазначені дані виступають іноді об'єктом атак з боку кіберзлочинців. Серед найпоширеніших кіберзагроз, які здійснюються на страхові компанії слід виділити: фішинг та соціальну інженерію, атаки програм вимагачів, стороні вразливості та інсайдерські загрози. У даному контексті перед страховими компаніями основне питання постає у збереженні та недоторканності персональних даних своїх клієнтів. Розв'язання даного завдання здійснюється у співпраці між страховими та ІТ-компаніями, які пропанують комплексні рішення, спрямовані на підтримання кібербезпеки у сфері страхування.

Попри наявні загрози цифрові технології в сегменті страхування сільськогосподарських ризиків лише розширюватимуться. Таке твердження ґрунтується на рівні інтеграції сучасних технологій у фінансово-економічні

відносини в суспільстві. Відтак цифрові технології необхідно розглядати вагомими драйверами для подальшого розвитку аграрного страхування в Україні.

Висновки. Розвиток ринку аграрного страхування – це цивілізаційний інструмент мінімізації потенційних сільськогосподарських ризиків й необхідний елемент забезпечення продовольчої безпеки на національному та глобальному рівнях. У воєнний та особливо у повоєнний період часу в Україні постане необхідність у формуванні мотиваційних чинників щодо укладання та переукладання договорів страхування. Прояв синергетичних ефектів від використання цифрових технологій у сфері аграрного страхування може виявлятися у наступному: розширення страхового покриття сільськогосподарських ризиків, впровадження інноваційних страхових послуг на ринку, підвищення якості та сервісу страхового обслуговування, оперативному врегулюванню претензій у разі настання страхової події. Отже, при оптимальному поєднанні інтелектуальних, технологічних та фінансово-економічних спроможностей страхових компаній та ІТ індустрії можна досягти бажаних ефектів в страховому захисті сільгосптоваровиробників, що відповідає інтересам всіх стейкхолдерів страхового ринку.

Список використаних джерел:

1. Бігдаш, В. Тенденції розвитку в Україні цифровізації страхової діяльності. *Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу*: зб. матеріалів Міжн. науково-практ. конференції (м. Київ, 10 жовтня 2023 р.). С. 34-35.
2. Прокопчук О., Улянич Ю., Мирошниченко М. Цифрова трансформація страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2022. Вип. 10. Ч. 2. С. 152-164.
3. Vyas, S., Dalhaus, T., Kropff, M., Aggarwal, P. & Meuwissen, M. (2021). Mapping global research on agricultural insurance. *Environmental Research Letters*, 16, article number 103003. doi: 10.1088/1748-9326/ac263d.

ВОЛКІВСЬКА Алла

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління та адміністрування
Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ВОЛКІВСЬКА Аліна

здобувач освітнього ступеня бакалавр
Поліський національний університет

ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДИВІДЕНДНИХ ВИПЛАТ

Вступ. Залучення фінансових ресурсів власників та учасників комерційних організацій у вигляді інвестиційних фінансових ресурсів через можливість ефективного розподілу прибутку суб'єктами господарювання зазнає серйозної дискусії. Причиною цього є неоднозначність характеру процесу розподілу прибутку суб'єктів господарювання, оскільки він має залежність від значної кількості факторів впливу. До складу важливих складових процесу розподілу прибутку належить порядок здійснення дивідендних виплат, який здійснюється на основі обґрунтованої дивідендної політики з метою усунення усіх суперечностей у відносинах між учасниками цього процесу.

Проблематиці формування дивідендної політики присвячено багато публікацій. До науковців, які досліджували цю проблематику, належать М. Байдала, І. Бланк, Н. Внукова, І. Маринич, І. Олександренко, І. Приймак, А. Сірко, Ю. Сисой, М. Топчак, О. Худік та ін. Результатом їх досліджень було висвітлення цієї проблеми лише щодо певних аспектів формування дивідендної політики без врахування впливу інших взаємопов'язаних процесів.

Таким чином, особлива увага суб'єктів господарювання до обґрунтованого управління отриманим прибутком та до оптимізації дивідендних виплат спроможна знизити різні види ризиків, серед яких є такі як виведення капіталу інвесторів, виникнення різних суперечностей у відносинах між учасниками, зменшення коштів на матеріальне заохочення та соціальні виплати, можливий господарський занепад тощо.

Результати дослідження. Поняття «дивіденд» має латинське походження («Dividendus») та означає «який підлягає розподілу», тому у різних джерелах поняття «дивіденди» має майже стале тлумачення. Аналіз сутності цього поняття [1, с. 81-82; 3, с. 466; 4, с. 62; 5, с. 486; 6-8;] виявив наступні його особливості:

1) по-перше – розмір дивідендів від звичайних акцій залежить від прибутку суб'єкту господарювання, а від привілейованих акцій сплачуються в розмірі, який визначено заздалегідь;

2) по-друге – дивіденд пов'язаний не тільки з акціями, а ще й з статутним капіталом, а тому і з доходами на частку капіталу засновників не залежно від організаційно-правової форми підприємства;

3) по-третє – частина чистого прибутку розподіляється між власниками не на статутний капітал, а на весь власний капітал пропорційно їх частки;

4) по-четверте – термін та порядок виплати дивідендів мають бути

зафіксовані у Статуті товариства.

Маємо зазначити ще і те, що виплати у формі дивідендів ототожнюються з відсотками (процентами), що є видом оплати, який здійснюється на користь кредитора позичальником, за використання залучених коштів (майна) на термін, який визначено. Дивіденди за акціями та проценти за облігаціями за економічним змістом відносять до доходів від інвестицій, але через певні особливості виплат, якими є характер, порядок, форма та тривалість, мають певні відмінності (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика дивідендів та відсотків

Дивіденди	Відсотки
<i>1) за характером:</i>	
<i>є необов'язкові</i> (виплачуються відповідно документів заснування та за рішенням ради директорів: по звичайних акціях – сума прибутку в розподілі на одну акцію; по привілейованих акціях – сума прибутку в розмірі фіксованого відсотка до номіналу);	<i>є обов'язкові</i> (виплачуються відповідно до умов позики);
<i>2) за порядком:</i>	
<i>є другорядні</i> (після сплати відсотків та дивідендів по привілейованих акціях, а також можливі авансові виплати);	<i>2) є першочергові;</i>
<i>3) за формою:</i>	
<i>бувають натуральними, у вигляді коштів та цінних паперів</i> (окрім АТ – виключно у грошовій формі);	<i>3) бувають у вигляді коштів;</i>
<i>4) за тривалістю:</i>	
<i>до моменту ліквідації (банкрутства) суб'єкта господарювання.</i>	<i>до моменту погашення боргового зобов'язання.</i>

Джерело: сформовано авторами

Отже, термін «дивіденд» пов'язаний як з розподілом прибутку, так і з доходом на акції. Крім того, він та поняття «дивідендна політика» знаходяться у певному синхроні, оскільки остання включає у себе як принципи, так і методи визначення частки прибутку, яка сплачується власнику капіталу залежно від його внеску до власного капіталу суб'єкта господарювання. Дивідендна політика значно впливає на фінансове становище суб'єкта господарювання, так як пов'язана з розподілом прибутку та застосовується не лише до акціонерних товариств.

Досліджуючи класифікаційний поділ за різними ознаками як дивідендів, так і дивідендної політики, встановлено, що цей поділ обумовлюється видом та типом, а саме:

1) з позиції теорій розподілу прибутку та пріоритетів його використання:

- 1.1) дивіденди постійного процентного розподілу прибутку;
- 1.2) дивіденди фіксованих дивідендних виплат;
- 1.3) дивіденди гарантованого мінімуму;
- 1.4) екстра-дивіденди;

1.5) дивіденди за залишковим принципом;

2) за формою виплати:

2.1) акціями;

2.2) в натуральній, грошовій чи змішаній формах.

3) класифікації дивідендної політики, що є частиною фінансової стратегії суб'єкта господарювання:

3.1) консервативна;

3.2) помірна;

3.3) агресивна.

Кожний із вищеперерахованих типів та видів дивідендної політики має свої переваги та недоліки, через що визначити оптимальність дивідендної політики на практиці не можливо, так як все залежить від конкретної ситуації у конкретному періоді, а також від якості проведеного аналізу ефективності дивідендної політики.

Особливе місце у загальній стратегії суб'єкта господарювання, а особливо такій її складовій як фінансова стратегія, належить механізму формування дивідендної політики, оскільки це впливає на вартість суб'єкта господарювання та на його інвестиційну привабливість, а от реалізація механізму дивідендних виплат може здійснюватися так:

1) спочатку формується нормативна база, яка повністю має відповідати чинному законодавству України, установчим документам та внутрішнім (локальним) розпорядчим актам суб'єкта господарювання;

2) розрахунок бази дивідендних виплат;

3) визначення періодичності виплати дивідендів (або кратність виплати дивідендів) на даному підприємстві;

4) оподаткування дивідендів.

Отже, порядок виплати дивідендів має чітку регламентацію та розмежування за ознакою організаційно-правової форми суб'єкту господарювання, а регуляторний вплив держави ґрунтується на певній законодавчо-нормативній базі.

Процес нарахування та виплати дивідендів для різних суб'єктів господарювання має свої особливості. Алгоритм процесу дивідендних виплат представлено на рис. 1.

Крім того, порядок здійснення дивідендних нарахувань та виплат ґрунтується на аналізі показників діяльності суб'єктів господарювання, як базових вихідних даних, які характеризують процес реалізації дивідендної політики разом з формуванням тактики впровадження дивідендної політики в товариствах з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариствах, а для колективних підприємств, які є іншими ніж акціонерні товариства, на оцінці показників ефективності дивідендної політики, використовуючи методики використання фінансових коефіцієнтів [9, с. 43].

Рис. 1. Алгоритм процесу дивідендних виплат

Джерело: адаптовано авторами за [9, с. 43]

Висновки. Таким чином, реалізація дивідендної політики має здійснюватися через різні види забезпечення (правове, організаційне, економічне та функціональне), які і визначають її, але через зміни на фінансовому ринку та фінансових пріоритетів, розширення цілей та задач дивідендної політики механізм здійснення дивідендних виплат має постійно коригуватися.

Список використаних джерел:

1. Сліпущко О. Політичний і фінансово-економічний словник. Київ : Криниця. 1999. 390 с.
2. Банківська енциклопедія / М. І. Савлук, А. М. Поддєрьогін, А. А. Пересада та ін.; під ред. А. М. Мороза. Київ : Ельтон, 1993. 338 с.
3. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу. Київ : «Ніка-Центр», 2000. 512 с.
4. Дмитрієв І. А. Формування дивідендної політики акціонерних товариств: навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2017. 195 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: підр. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 3 вид. допов. та перероб. Житомир : Рута, 2001. 672 с.
6. Про акціонерні товариства : Закон України від 27 лип. 2022 р. № 2465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (дата звернення: 03.10.2024).

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ М-ва фінансів України від 29 листоп. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 03.10.2024).

8. Про господарські товариства : Закон України від 19 верес. 1999 р. № 1576. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1576-12> (дата звернення: 03.10.2024).

9. Гайдучок Т., Волківська А. Порядок нарахування та виплат дивідендів. *Modernization of innovative development of professional education. The 8th International scientific and practical conference (October 22 – 25, 2024) Amsterdam, Netherlands. International Science Group. 2024. 318 p. P. 38-44.*

ГАЙДУЧОК Тетяна

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

АУДИТ ТА ПЕРЕВІРКА ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ПРОЦЕДУРУ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС (DUE DILIGENCE) ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ: ЕТАПИ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вступ. Процедура дью ділідженс стала важливим етапом у процесі інвестування, оскільки дозволяє інвесторам ретельно оцінити потенціал і ризики підприємства перед ухваленням рішень. В умовах сучасної економіки, коли інвестиційний клімат стає все більш складним та непередбачуваним, належна перевірка підприємства через аудит та процедуру дью ділідженс є обов'язковою для мінімізації ризиків та забезпечення сталого розвитку бізнесу.

Метою наукового дослідження є дослідження процесів аудиту та перевірки підприємства через процедуру дью ділідженс (Due Diligence) з акцентом на їхній внесок у інвестиційне зростання. Дослідження має на меті виокремити основні етапи проведення дью ділідженс, а також надати практичні рекомендації для інвесторів і підприємців щодо ефективного застосування даної процедури з метою мінімізації ризиків і максимізації можливостей під час інвестування.

Результати дослідження. Термін «Due Diligence» (дью ділідженс) був запроваджений у юридичний обіг у США на початку ХХ століття. Спочатку він позначав процес розкриття інформації брокером інвестору про компанію, акції якої котуються на фондовій біржі. Наразі цей термін охоплює збір та аналіз інформації з метою оцінювання різноманітних ризиків, які пов'язані з інвестуванням [1].

Поняття «Due Diligence» набуло популярності в Україні відносно нещодавно, що зумовлено активним припливом іноземного капіталу та розширенням міжнародних бізнес-зв'язків. Цей термін походить з англійської мови і буквально означає «належна обачність». Він відноситься до всебічної перевірки та аналізу компанії або активів, які плануються для придбання або інвестування [2].

Для чіткого розуміння мети проведення процедури Due Diligence доцільно дослідити зміст цього терміна, оскільки його трактування є неоднозначним як у нормативно-правових документах, так і серед науковців. Зокрема, – це:

– збір та аналіз інформації для оцінки різних ризиків, пов'язаних з інвестуванням [3];

– процес всебічного аналізу активів підприємства, включаючи перевірку їх юридичної чистоти, наявності зобов'язань, а також оцінку реального правового та фінансового стану [4];

– супутня послуга аудиту, що передбачає комплексне дослідження підприємства, ґрунтується на аналізі кількісних і якісних показників його діяльності, а також на оцінці системи менеджменту та внутрішнього контролю [5].

У підсумку можна аргументувати й погодитися з науковицею Гуцаленко Л. В., яка пропонує власне тлумачення Due Diligence, як «системне дослідження бізнесу господарюючих суб'єктів для забезпечення від негативних явищ вкладених коштів інвесторами шляхом виявлення слабких сторін та усунення їх в майбутньому з метою уникнення підприємницьких ризиків» [6].

Таким чином, дью ділідженс (Due Diligence) – процедура перевірки та аудиту підприємства з метою визначення його реальної фінансової та операційної ситуації. Основна мета дью ділідженс полягає у тому, щоб надати потенційному інвестору або покупцеві чітке уявлення про стан підприємства, зокрема про його фінансові показники, юридичний статус, ризики, управлінські процеси, та можливі зобов'язання.

Залежно від суб'єктів перевірки виокремлюють такі дью ділідженс (табл. 1).

Таблиця 1

Види Due Diligence

Види	Сутнісна характеристика
Загальний (General Due Diligence)	аудит усіх напрямків діяльності підприємства, охоплюючи правові аспекти, фінансовий стан, податкові питання, рівень менеджменту, комерційну стратегію та ринкові позиції
Фінансовий (Financial Due Diligence)	фінансовий аналіз діяльності підприємства, спрямований на дослідження активів та джерел їх фінансування, розрахунок коефіцієнтів, які характеризують результати діяльності підприємства з точки зору їх якості та реальної оцінки включає перевірку господарського та майнового стану, фінансового середовища, стану грошових коштів і т.д.
Податковий (Tax Due Diligence)	дослідження податкового навантаження підприємства, перевірка правильності розрахунку та своєчасності сплати обов'язкових податків та зборів, пошук можливих схем оптимізації та виявлення податкових ризиків податкового навантаження
Правовий (юридичний) (Legal Due Diligence)	аналіз юридичних аспектів діяльності підприємства, визначення дотримання підприємством норм господарського права
Операційний (Operational Due Diligence)	перевірка виробничої діяльності компанії, включаючи наявність можливостей для збільшення випуску продукції, враховуючи ємність ринку, оцінку якості продукції, огляд нових розроблень
Бухгалтерський Due Diligence	оцінка системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності та дієвості бухгалтерського контролю
Інформаційний Due Diligence	перевірка діючих інформаційних систем та забезпечення інформаційної безпеки
Маркетинговий Due Diligence	оцінка ефективності маркетингової діяльності, процесів реклами, розподілу та збуту продукції, аналіз маркетингових витрат та дослідження становища компанії в галузі, визначення майбутніх перспектив діяльності підприємства
Управлінський Due Diligence	дослідження роботи менеджменту всіх рівнів та виявлення можливостей управління ризиками
Екологічний Due Diligence	аналіз інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності підприємства та оцінка ефективності заходів, які вживаються для охорони навколишнього природного середовища
Технічний Due Diligence	аналіз та перевірка технічної документації підприємства

Джерело: узагальнено автором за даними [3, 5, 6]

Як зазначають науковці, які досліджують це питання, класифікація Due Diligence за об'єктом дослідження характерна для англійських джерел, оскільки вона підкреслює комплексний підхід до аналізу, що є особливо важливим у бізнес-дослідженнях. На Заході практики, які займаються масштабними дослідженнями у бізнес-сфері, надають перевагу всебічним та неформальним дослідженням. Часто такі дослідження проводяться в усній формі, наприклад, шляхом інтерв'ювання співробітників. Водночас, це не виключає можливості підготовки письмового звіту за результатами дослідження [3].

Проведення Due Diligence перед укладанням контрактів містить кілька важливих етапів, які допомагають зібрати та проаналізувати необхідну інформацію (рис. 1).

Рис. 1. Етапи проведення Due Diligence

Джерело: складено за [7]

Комплексне проведення зазначених етапів дозволяє виявляти потенційні ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо укладання контракту.

Не завжди Due Diligence переслідує всі наведені етапи, проте важливо, щоб існуючі етапи були чітко визначені перед початком перевірки. Вони мають бути перетворені на конкретний план дій, сформульовані у вигляді питань і встановлені строки проведення перевірки [8].

Аудит є невід'ємною частиною дью ділідженс, оскільки дозволяє отримати детальну інформацію про фінансовий стан підприємства. Це включає аналіз бухгалтерських звітів, податкових декларацій, касових операцій, боргових зобов'язань та інших фінансових показників. На основі аудиту інвестор отримує розуміння фінансової стабільності підприємства, рівня його рентабельності та перспектив на майбутнє.

Проте дью ділідженс не обмежується лише фінансовим аудитом. Він також включає правову перевірку, яка дозволяє виявити будь-які юридичні ризики, пов'язані з діяльністю компанії. Це може бути аналіз контрактів, ліцензій, судових позовів, патентів та інших юридичних аспектів. Інвестор повинен бути впевненим, що компанія працює відповідно до законодавства, а її діяльність не супроводжується серйозними правовими проблемами, які можуть вплинути на її вартість або майбутній розвиток.

Правильно проведений дью ділідженс може стати потужним інструментом розвитку підприємства. По-перше, інвестор отримує чітке уявлення про те, наскільки безпечно та доцільно вкладати кошти у підприємство, що дозволяє зменшити інвестиційні ризики та уникнути потенційних втрат.

По-друге, дью ділідженс може виявити приховані можливості для зростання підприємства. Наприклад, аналіз фінансових показників може показати, що підприємство має невикористаний потенціал для розширення ринку або оптимізації витрат.

Для того щоб процедура дью ділідженс принесла максимальну користь, важливо врахувати кілька факторів:

- ✓ комплексність підходу – перевірка повинна охоплювати всі ключові аспекти діяльності підприємства: фінансові, юридичні, операційні, управлінські тощо;
- ✓ залучення фахівців – дью ділідженс має проводитися групою кваліфікованих експертів – аудиторів, юристів, фінансових аналітиків, які мають достатній досвід для оцінки підприємства;
- ✓ прозорість процесу – підприємство, яке перевіряється, має надавати повний доступ до необхідної документації та бути відкритим для обговорення можливих проблем;
- ✓ оцінку довгострокових ризиків – інвестори повинні звертати увагу не лише на поточний стан підприємства, але й на можливі ризики, які можуть виникнути в майбутньому.

Висновки. Дью ділідженс – важливий інструмент для мінімізації інвестиційних ризиків та забезпечення розвитку підприємства. Він дозволяє інвесторам отримати чітке уявлення про фінансовий та юридичний стан

підприємств, оцінити її потенціал для зростання та виявити приховані ризики. Правильне проведення процедури дью ділідженс забезпечує прозорість і надійність інвестицій, що сприяє довгостроковому успіху як інвесторів, так і самого підприємства.

Таким чином, аудит та перевірка підприємства через дью ділідженс є незамінним етапом у будь-якому інвестиційному процесі, що гарантує впевненість і стабільність для всіх учасників угоди.

Список використаних джерел:

1. Безус А. М., Шафранова К. В., Шевчун М. Б. Застосування процедури дью ділідженс як важеля зменшення інформаційних ризиків при здійсненні емісії цінних паперів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 50–53.
2. Лоскоріх Г. Л., Перчі О. Ф. Податковий due diligence в системі бюджетно-податкового регулювання. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4290/4215> (дата звернення: 06.10. 2024).
3. Ніщевич А., Скоробогатов А. Що таке due diligence? Поняття, класифікація, особливості юридичного аудиту. URL: <https://forinsurer.com/public/10/01/13%20/4005> (дата звернення: 06.10. 2024).
4. Бондар В. Методичні засади експертизи правового та фінансового становища компанії при складанні звіту Due Diligence. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 8. С. 23-28.
5. Назаренко І. М., Орехова А. І. «Дью ділідженс»: сутність, призначення та послідовність проведення. *Наукові праці Кіровоградського нац. тех. ун-ту. Економічні науки*. 2011. Вип. 20, ч. I, С. 360-366.
6. Гуцаленко Л. В. «Дью ділідженс»: еволюція та генезис сутності. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 12. С. 21-29.
7. Due diligence підготовка до проходження та проведення аудиту на Ваше замовлення. URL: <https://dextralaw.com.ua/due-diligence-pidgotovka-ta-provedennya/> (дата звернення: 06.10. 2024).
8. Боренко А. Що таке Due Diligence і чому це важливий етап угоди. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/217795_shcho-take-due-diligence--chomu-tse-vazhliivy-etap-ugodi (дата звернення: 06.10. 2024).

ГОЛУБКА Світлана
завідувач відділення обліку та фінансів
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний
фаховий коледж ДТЕУ»

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Інформація займає одне з ключових місць у діяльності підприємства. Для прийняття правильних рішень людина постійно спирається на інформацію і управляє нею. Відповідно до українського законодавства, інформація означає «будь-які дані та/або відомості, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або представлені в електронному форматі» [1].

Основна мета інформації – знизити або повністю усунути невизначеність, що сприяє розробці стратегії розвитку підприємства. Завдяки якісній та своєчасній інформаційній підтримці, керівництво отримує можливість приймати обґрунтовані рішення, прогнозувати потенційні ризики та оптимізувати ресурси. Це дозволяє підприємству не лише адаптуватися до змін ринку, але й активно впливати на власний розвиток, забезпечуючи конкурентоспроможність та стійке зростання.

Ефективне управління сучасним підприємством ґрунтується передусім на прийнятті своєчасних, актуальних і конкурентоспроможних рішень. Водночас досягнення оптимальних управлінських рішень у сфері господарської діяльності неможливе без наявності потужної організаційно-інформаційної системи, здатної відповідати вимогам сучасного бізнес-середовища та підтримувати стратегії підприємства на високому рівні.

Однією з причин зазначених проблем є недосконалість системи вимог до інформаційних джерел, а також відсутність на підприємстві налагодженого та ефективного алгоритму для аналізу інформації щодо господарської діяльності [3].

Для ефективної діяльності підприємства важливо мати повну, достовірну, своєчасну та актуальну інформацію, яка надає підприємству суттєві переваги в процесі функціонування. Важливо зазначити, що без належної обробки, інформація не може виступати основою для прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження. Організація аналітичної роботи на підприємстві – це багатогранний процес, що включає: розробку загальних правил і плану аналізу господарської діяльності; планування робіт та їх етапів; забезпечення необхідними ресурсами; управління процесом; оформлення та затвердження звітності; а також контроль за реалізацією запланованих заходів.

Відповідно до першої функції управління, всі роботи починаються з розробки річного загального плану дій, з поквартальною звітністю. У цьому плані зазначено об'єкти аналізу, встановлено календарні та часові рамки виконання робіт, визначено відповідальних осіб і виконавців, а також передбачено ресурсне й інформаційне забезпечення [3].

Виходячи з аналізу наукових досліджень Цивіна М.Н., Гужви В.М., Матвієнка О.В., Новака В.О. та інших, було встановлено такі вимоги до інформації, що використовуються в діяльності підприємства:

- повнота – інформація повинна бути достатньою для забезпечення ефективного управління підприємством;
- своєчасність – частково, але своєчасно отримана інформація є більш корисною для діяльності підприємства, ніж повна, проте несвоєчасна інформація. Своєчасна інформація – це інформація, яка доступна у певний момент часу;
- вірогідність – вірогідною вважається та інформація, що адекватно відображає реальний стан підприємства та не містить помилок або спотворень;
- зрозумілість – інформація повинна бути зрозумілою користувачам, для яких вона призначена;
- корисність – корисність інформації оцінюється за її впливом на результати управлінських рішень;
- достовірність – достовірною є інформація, що правдиво відображає реальність.

З метою забезпечення ефективної системи інформаційного забезпечення підприємство надає користувачам повну, вірогідну та актуальну інформацію, яка є необхідною для оптимального функціонування.

Система інформаційного забезпечення підприємницької діяльності – це комплекс взаємопов'язаних інформаційних підсистем, які на міжсуб'єктному рівні регулюють взаємовідносини, пов'язані з організацією та реалізацією підприємницької діяльності [2].

Сьогодні інформація виступає як ресурс, який задовольняє інформаційні потреби. Під час передачі інформації, вона використовується в економічних процесах, що спряють вдосконаленню організації підприємницької діяльності.

Висновки. Покращення інформаційної підтримки аналізу господарської діяльності сучасного підприємства є важливим стратегічним кроком для підвищення ефективності управлінських рішень. Налагоджена система організаційно-інформаційного забезпечення та ефективне управління інформаційними потоками створять умови для прийняття управлінських рішень з мінімальними витратами ресурсів, а також значно знизять потенційні ризики.

Інформаційне забезпечення охоплює всю потрібну інформацію для управління економічними процесами та ухвалення рішень. Високий рівень інформаційного забезпечення сприятиме підвищенню ефективності ухвалених рішень у підприємницькій діяльності. Основна мета інформаційного забезпечення полягає в наданні користувачам необхідної інформації, яка є значущим ресурсом, оскільки містить дані, що зменшують невизначеність у функціонуванні підприємства.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

2. Корнєв Ю. Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності. *Вісник Національної академії наук України*. 2008. № 5. С. 24-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2008_5_5 (дата звернення: 26.10.2024).

3. Адлер О. Роль та особливості організаційно-інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності сучасного підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/77.pdf (дата звернення: 27.10.2024).

ГОРОХОВЕЦЬ Юлія

к.е.н., ст. викладач кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет

РЕВА Дмитро

директор ТОВ «Техносервісексперт», м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вступ. Кожен практик в сфері бухгалтерського обліку щодня користується електронними сервісами для відправки звітності, обміну документами чи реєстрації податкових накладних. Для цього використовуються спеціальні програми, на які підприємство має придбати ліцензію, підписуються документи в автоматизованій системі електронними цифровими підписами. Але ж для того, щоб користуватися сучасними продуктами, варто спочатку придбати такі продукти, оприбуткувати на баланс підприємства, а потім використовувати. А отже постає нагальне питання – з'ясувати проблемні аспекти їх обліку.

Спірним є те, що контролюючі органи в консультації бази знань «БЗ 102.05» наголошують на тому, щоб суб'єкти господарювання обліковували дані продукти як нематеріальні активи, зокрема в консультації зазначається: «Згідно з нормами ст. 138 ПКУ витрати платника податку на придбання права користування комп'ютерними програмами відносяться до групи 5 нематеріальних активів, а витрати на придбання кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів – до групи 6 нематеріальних активів».

Результати дослідження. Зазначимо, що строк дії кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів – один або два роки. Взагалі існує можливість отримати кваліфіковані сертифікати відкритих ключів підприємству безоплатно, але більшість суб'єктів господарювання купує їх за невелику плату. В такий спосіб не потрібно витратити час на поїздку в податкову, а можна вирішити питання в режимі «онлайн».

На нашу думку, витрати на придбання кваліфікованого сертифіката відкритого ключа строком дії один рік, слід відображати у складі адміністративних витрат відповідно до п. 18 НП(С)БО 16 «Витрати». Зробити це варто як витрати майбутніх періодів шляхом розподілу на запланований строк дії сертифіката (через рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів»). Аргументуємо нашу думку тим, що відповідно до ч. 5 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV, господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені [2].

Щодо ключів, які мають строк дії два роки, погоджуємося вищенаведеною консультацією. Адже відповідно до п. 4 НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1], нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми і може бути ідентифікований. Про термін корисного використання не

сказано нічого. Разом з тим, у фінансовій звітності нематеріальні активи відображаються в розділі I Балансу і належать до необоротних активів. Необоротними вважають активи зі строком служби більше 1 року або одного операційного циклу, якщо він довший за рік. Тому для зарахування об'єкта до складу нематеріального активу термін його корисного використання повинен перевищувати 1 рік.

Наприклад, підприємством 04.07.2024 р. оплачено за користування кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів терміном один рік 468,00 грн, у т.ч. ПДВ. Відповідно до облікової політики підприємства, розподіл витрат майбутніх періодів здійснюється пропорційно кількості днів в місяці. Господарські операції, які необхідно відобразити в обліку, згруповано в таблиці 1.

Таблиця 1

Облік придбання кваліфікованого сертифіката відкритого ключа терміном дії один рік

№ з/п	Первинний документ	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
			Дт	Кт	
1	Платіжна інструкція	04.07.2024 Перераховано передоплату за придбання кваліфікованого сертифіката відкритого ключа	6851	311	468
2		04.07.2024 Відображено податковий кредит ПДВ,	6442	6441	78
3	Податкова накладна	04.07.2024 Отримано зареєстровану в ЄРПН податкову накладну	6412	6442	78
4	Акт наданих послуг, Прибуткова накладна	04.07.2024 Отримано право на користування електронним підписом терміном на 1 рік	39	6851	390
			6441	6851	78
5	Закриття місяця	31.07.2024 Відображено витрати за користування цифровим підписом за липень 2024 р.	92	39	29,84
6	Визначення фінансового результату	31.07.2024 Віднесено витрати за користування цифровим підписом за липень 2024 р. на фінансовий результат	791	92	29,84

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, в прикладі, наведеному в таблиці 1, термін корисного використання активу не перевищує 1 рік, що не дає права зарахування об'єкта до складу нематеріального активу, а дає всі підстави для відображення витрат на придбання кваліфікованого сертифіката відкритого ключа через рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів».

В якості програмного продукту, який використовується для відправлення

звітності, зазвичай використовують програмне забезпечення «М.Е.Дос». Тож зосередимо на цього аспекті увагу. Зазначимо, що на сьогодні ліцензію на дану програму можна придбати терміном від трьох місяців до 1 року і більше. При цьому, користування програмою «М.Е.Дос», оплачене навіть на 1 рік, обліковувати як об'єкт нематеріальних активів, на наш погляд, теж некоректно. Адже будь-які необоротні активи, в тому числі й нематеріальні активи, повинні мати строк служби більше 1 року або одного операційного циклу, якщо він довший за рік. Річну плату за користування програмою слід спершу віднести на витрати майбутніх періодів (через рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів»), а потім, у міру отримання послуг з користування програмою, списати на витрати звітного періоду.

Наприклад, 20.09.2024 р. підприємством оплачено за користування програмою «М.Е.Дос» терміном 3 місяці в сумі 1450,00 грн., без ПДВ. Відповідно до облікової політики підприємства, розподіл витрат майбутніх періодів здійснюється пропорційно кількості днів в місяці. Господарські операції, які необхідно відобразити в обліку, згруповано в табл. 2.

Таблиця 2

Облік за користування ліцензією «М.Е.Дос» терміном 3 місяці

№ з/п	Первинний документ	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
			Дт	Кт	
1	Платіжна інструкція	20.09.2024 Перераховано передоплату за користування програмою «М.Е.Дос» терміном 3 місяці	6851	311	1450
2	Акт наданих послуг, Прибуткова накладна	20.09.2024 Отримано право на користування програмою «М.Е.Дос» терміном 3 місяці	39	6851	1450
3	Закриття місяця	30.09.2024 Відображено витрати за користування програмою «М.Е.Дос» за вересень 2024 р.	92	39	175,27
4	Визначення фінансового результату	30.09.2024 Віднесено витрати за користування програмою «М.Е.Дос» за вересень 2024 р.	791	92	175,27

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, якщо підприємство користується програмою рік або менше, таку ліцензію слід відображати в частині оборотних активів Балансу через витрати.

Висновки. Витрати на придбання кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів зі строком дії один рік, а також ліцензії в межах річного доступу до програми «М.Е.Дос» слід визнавати витратами, а витрати на придбання зазначених продуктів терміном більше року – нематеріальними активами.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 “Нематеріальні активи”: Наказ Міністерства Фінансів України від 12.10.2010 р. №1202. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10> (дата звернення: 09.10.2024).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 10.10.2024).

ДЕМА Дмитро
к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Вступ. Ефективне використання фінансових ресурсів держави в значній мірі сприяє зменшенню податкового навантаження на фізичних та юридичних осіб. Чи вирішується ця проблема в Україні – риторичне питання, незважаючи на значну кількість державних контролюючих органів. Інформація, яка наявна в річних звітах Рахункової палати, НАБУ, САП, Державної аудиторської служби України, свідчить про неефективне та нераціональне використання фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування державними та комунальними установами, організаціями та підприємствами.

Проблеми, пов'язані з дослідженнями, в частині контролю за ефективним та цільовим використанням бюджетних коштів є об'єктом дослідження значної кількості українських вчених, зокрема Дікань Л.В., Гуцаленко Л.В., ЗDIRKO Н.Г., Калюги Є.В., Кожушко О.В., Петрик О.А., Шевченко І.А., Шевчука В.О. та ін.

Слід відмітити, використання фінансових ресурсів держави та ОМС в умовах воєнного стану та післявоєнний період вимагають посиленого контролю зі сторони державних контрольних органів за їх використанням.

Результати дослідження. За нетривалий час існування України, як незалежної країни, контрольні функції щодо фінансового контролю за використанням бюджетних коштів покладалися на Головне контрольно-ревізійне управління України, Державну фінансову інспекцію України та Державну аудиторську службу України.

На кожному етапі становлення та розвитку системи державного фінансового контролю в Україні вдосконалювалися методи та прийоми його проведення. Найбільш позитивним в його розвитку слід відмітити тенденцію до зниження тиску зі сторони контролюючих органів на установи, організації та підприємства в процесі проведення контрольних заходів.

У відповідності до законодавства в Україні державний фінансовий контроль за використанням коштів державного бюджету та бюджетів ОМС, державних підприємств забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування(ревізії), перевірки закупівель та моніторингу закупівлі [2]. На сьогодні Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [4]. В положенні про цей орган чітко визначено його завдання, права та взаємодію з іншими державними органами, ОМС, установами, організаціями та підприємствами при проведенні ревізій,

державних фінансових аудитів та інших контрольних заходів.

Результати роботи Державної аудиторської служби України за останні 3 роки (передвоєнний та воєнні) наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати роботи Державної аудиторської служби України, 2021-2023рр.

Показники	Роки			2023 р. у % (разів) до 2021 р.
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
Проведено заходів ДФК - всього	12039	12991	13290	110,4
в т. ч. ревізій	1024	446	713	69,6
Кількість установ і організацій охоплених контролем - всього	7436	8726	9196	123,7
в т. ч. ревізіями	1002	440	702	70,0
Кількість підприємств, установ і організацій, в яких виявлено фінансові порушення	6032	6543	6338	105,1
Обсяг охоплених контролем фінансових і матеріальних ресурсів та процедур закупівель, млн. грн.	1073299,5	897181,8	1547352,7	144,1
Виявлено порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, млн. грн.	14750,6	99853,8	210996,7	14,3
Виявлено порушень законодавства у сфері закупівель	153173,8	162882,6	107911,5	70,4
Усунуто (відшкодовано) фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, млн. грн.	2180,6	1150,1	6441,6	2,95

Джерело: розраховано на основі [5]

Дані таблиці 1 показують, що органи державного фінансового контролю, незважаючи на війну, продовжують виконувати свою основну функцію щодо контролю за використанням державних фінансових ресурсів, про що свідчать дані про збільшення контрольних заходів проведених за цей період. Так, в 2023 році органи державного фінансового контролю провели таких заходів на 10,4% більше ніж в 2021 році та перевіри за цей період на 23, 7% більше об'єктів контролю. Разом з тим, такий захід державного фінансового контролю, як інспектування(ревізія), який є найбільш ефективним, за цей період був використаний на 30,4% менше.

Обсяг охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів та процедур закупівель в 2023 році в порівнянні з 2021 роком зріс на 44,1%, а виявлених порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів зросло більше ніж у чотирнадцять разів за цей же період. Слід відмітити, що також підвищилася ефективність заходів державного контролю на другий рік війни. Так, в 2023 році було відшкодовано втрат фінансових і матеріальних ресурсів майже в три рази більше, ніж в довоєнному 2021 році. Цьому, в значній мірі сприяв Указ Президента України №64, яким

було передбачено здійснювати заходи державного фінансового контролю з урахуванням воєнного стану. Так, «до тривалості заходів державного фінансового контролю (інспектування, державного фінансового аудиту, перевірки закупівель) та інших строків, визначених порядками проведення цих заходів державного фінансового контролю, не включається строк, протягом якого такий захід (організація проведення, оформлення, реалізація) не здійснювався у зв'язку з обставинами, обумовленими воєнним станом; надання документів під час заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збору інформації та документування процесу державного фінансового контролю, реалізація матеріалів за його результатами здійснюються в паперовій та/або електронній формі»[3].

Аналіз виявлених органами державного фінансового контролю порушень законодавства, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів показує, що під час війни значна частина державних фінансових ресурсів втрачається через шляхом здійснення незаконних операцій. Так, в 2023 році частка таких операцій становила 34,7%, причому 79% з цих операцій були здійсненні суб'єктами господарювання державного та комунального сектору[5]. Крім цього, є ще нецільові витрати та недостачі фінансових та матеріальних ресурсів, які виявляються в процесі заходів державного фінансового контролю, основна частина яких здійснюється суб'єктами державного та комунального сектору економіки. Це підтверджує факт неефективного використання бюджетних коштів підприємствами державного сектору економіки.

Висновки. Державний фінансовий контроль є важливим елементом ринкової економіки, особливо в умовах війни, та вимагає постійної уваги за використанням фінансових ресурсів держави з широким залученням до цього процесу громадського контролю за розподілом та використанням коштів державного та місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану. Постанова КМУ від 7 травня 2022 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text>
2. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. Закон України від 26 січня 1993р. №2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
3. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
4. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України» Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>
5. Статистичні звіти Державної аудиторської служби України за 2021-2023 роки. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages>

ДЕМ'ЯНИШИНА Олеся

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНІСТЬ

Вступ. Бухгалтерський облік є невід'ємною частиною успішного функціонування будь-якого бізнесу. Він відстежує всі фінансові операції, дозволяючи приймати обґрунтовані управлінські рішення, зберігати прозорість, а також забезпечувати відповідність діяльності законодавчим вимогам. Проте роль і методи бухгалтерського обліку зазнали значних змін упродовж століть, адаптуючись до потреб часу. У цій статті ми розглянемо еволюцію бухгалтерського обліку, від його зародження до сучасних підходів, і окреслимо виклики та можливості, що стоять перед бухгалтерською професією сьогодні.

Результати дослідження. Бухгалтерський облік має давню історію, коріння якої сягає часів стародавніх цивілізацій. Перші згадки про облік датуються понад 5 тисяч років тому, коли у Вавилоні, Єгипті та інших великих цивілізаціях виникла потреба облікувати податки, ресурси і державні витрати. Тоді облік був примітивним і проводився за допомогою глиняних табличок та паличок для підрахунків.

Проте справжня революція в обліку сталася в XV столітті з появою подвійного запису – методу, що поклав основу сучасному бухгалтерському обліку. Його впровадив італійський математик Лука Пачолі, який описав принципи ведення обліку в своїй книзі "Трактат про рахунки і записи". Подвійний запис забезпечив точність і баланс даних, заклавши основу для розвитку бухгалтерського обліку як науки.

З часом, зокрема під час індустріальної революції, облік перетворився на централізований інструмент управління підприємствами. Індустріалізація призвела до ускладнення процесів, збільшення обсягів виробництва і нових форм капіталовкладень, що потребувало чітких стандартів обліку. Виникнення великих корпорацій та ринків капіталу також спонукало до розробки регламентів звітності. Цей період став початком міжнародної стандартизації облікових норм, що згодом привело до створення міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Сучасний бухгалтерський облік кардинально змінився завдяки технологіям. Комп'ютеризація дозволила автоматизувати рутинні операції, знизивши ймовірність людських помилок і значно прискоривши процес обробки даних. Програмне забезпечення для обліку, таке як SAP, QuickBooks та інші, стало звичним інструментом роботи бухгалтерів, яке дозволяє вести облік у режимі реального часу.

Інформаційні системи дозволили бухгалтерам не тільки проводити облік, а й аналізувати фінансові дані, прогнозувати тенденції та забезпечувати

комплексний аудит. Сучасний бухгалтер більше не є лише "охоронцем" облікових записів, а є аналітиком, який допомагає бізнесу стратегічно планувати свої ресурси.

З розвитком штучного інтелекту та машинного навчання автоматизація процесів бухгалтерського обліку набирає обертів. Алгоритми здатні обробляти величезні обсяги даних і навіть прогнозувати фінансові показники. Проте це піднімає питання щодо ролі бухгалтера в майбутньому. Чи замінять технології людську працю повністю, чи все ж таки залишаться сфери, де інтуїція та досвід фахівця будуть незамінними.

Технологічний прогрес кардинально змінює всі сфери діяльності, і бухгалтерський облік не є винятком. Сучасні технології автоматизації, цифрові платформи та інструменти для аналізу даних значно підвищують ефективність облікових процесів, знижують ймовірність помилок і відкривають нові можливості для аналітики та прогнозування. Розглянемо основні аспекти, що демонструють вплив технологій на бухгалтерський облік сьогодні.

Сьогодні більшість рутинних завдань, таких як введення даних, розрахунки, обробка транзакцій, нарахування зарплати та облік податків, автоматизовані за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, такого як SAP, QuickBooks, Xero та інші платформи. Це дозволяє бухгалтерам значно зменшити ручну працю, зосередившись на більш складних і аналітичних аспектах обліку. Автоматизація рутинних операцій також мінімізує помилки, які могли б виникнути через людський фактор, підвищуючи точність і надійність фінансової звітності [1].

Багато компаній працюють на міжнародних ринках, що вимагає уніфікації облікових стандартів. У цьому контексті міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) стають загальноприйнятими для багатьох країн. Але адаптація національних систем обліку до міжнародних стандартів — це складний процес, що вимагає значних ресурсів та інвестицій у навчання персоналу.

У сучасному бізнес-середовищі прозорість та етичність стають важливими елементами фінансової звітності. Скандали, пов'язані з маніпуляціями даними, такі як ситуації з компаніями Enron та WorldCom, підняли питання про необхідність посилення контролю та етики в бухгалтерії. Тепер бухгалтери несуть не тільки технічну, але й етичну відповідальність за свої дії.

Постійна еволюція технологій вимагає оновлення знань та навичок бухгалтерів. Тому підготовка нових кадрів стає стратегічним завданням. Сучасні фахівці мають бути не лише компетентними в обліку, але й обізнаними з IT-інструментами, аналітикою даних та фінансовим прогнозуванням.

Діджиталізація обліку – це один із найпотужніших трендів сучасного бізнесу, який надає нові можливості для підвищення ефективності, точності й прозорості фінансових операцій. Впровадження цифрових технологій дозволяє оптимізувати процеси обліку, спрощуючи управління даними та звітністю, а також полегшує доступ до фінансової інформації для прийняття обґрунтованих рішень. Розглянемо основні аспекти діджиталізації бухгалтерії та її вплив на

сучасні компанії.

Дедалі більше компаній впроваджують цифрові платформи для управління бухгалтерією, дозволяючи оптимізувати всі облікові процеси, зменшити витрати та підвищити ефективність. У майбутньому, ймовірно, більшість бухгалтерських завдань буде виконуватися автоматично, тоді як людина зосередиться на стратегічному аналізі.

Використання хмарних технологій робить бухгалтерські послуги більш доступними й мобільними. Хмарні сервіси дозволяють бухгалтерам отримувати доступ до облікових даних із будь-якого місця та в будь-який час, що є особливо актуальним для компаній із розподіленими командами або у випадках віддаленої роботи. Хмарні платформи також забезпечують автоматичне резервне копіювання даних і дозволяють зберігати великі обсяги інформації без необхідності використання локальних серверів.

Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання (МН) швидко інтегруються в облікові процеси. Алгоритми ШІ можуть автоматично класифікувати транзакції, аналізувати великі обсяги фінансових даних, виявляти аномалії й навіть передбачати можливі фінансові ризики. Наприклад, інструменти ШІ можуть автоматично виявляти підозрілі операції, тим самим запобігаючи шахрайству. Машинне навчання дозволяє системам обліку «вчитися» на основі наявних даних, покращуючи свої прогнози та рекомендації для ухвалення управлінських рішень.

Бухгалтерський облік нині не обмежується тільки фіксацією даних; аналіз великих даних дозволяє прогнозувати фінансові ризики, планувати бюджети та підвищувати загальну ефективність бізнесу. Великі дані (Big Data) та аналітичні інструменти дають змогу бухгалтерам перетворювати величезні обсяги інформації на стратегічно важливі висновки. Аналітика великих даних дозволяє детально аналізувати клієнтську поведінку, прогнозувати майбутні витрати, оптимізувати запаси, планувати бюджети та оцінювати ефективність фінансових рішень. Це дає можливість бухгалтерам бути не лише адміністраторами, а й стратегічними партнерами для бізнесу.

Технологія блокчейну може докорінно змінити облік, зробивши його прозорим, незмінним і децентралізованим. У бухгалтерії блокчейн може допомогти забезпечити надійність записів, знизити ймовірність шахрайства та забезпечити легкий доступ до історії операцій. Технологія блокчейн пропонує новий рівень прозорості для бухгалтерського обліку. Децентралізована природа блокчейну робить можливим зберігання даних у вигляді незмінних записів, що дозволяє забезпечити повну прозорість фінансових операцій. Це може стати особливо корисним для аудитів, оскільки блокчейн забезпечує швидкий доступ до всієї історії транзакцій. Крім того, блокчейн-технологія може сприяти зниженню шахрайства та забезпеченню відповідності звітності.

Технологія роботизації процесів (RPA) також є важливим елементом автоматизації. RPA використовується для автоматизації специфічних облікових завдань, таких як обробка рахунків, звірка банківських операцій, формування фінансових звітів тощо. Програмні роботи можуть виконувати ці операції

швидко й безпомилково, скорочуючи час на виконання завдань і звільняючи бухгалтерів для вирішення складніших аналітичних питань.

Захист фінансових даних стає важливим аспектом обліку, оскільки зростає кількість кібератак на корпоративні бази даних. Бухгалтерія, яка часто оперує чутливою інформацією, потребує додаткових заходів безпеки, таких як шифрування даних, багатофакторна автентифікація та регулярні перевірки безпеки. Компанії також інвестують у програмне забезпечення, яке захищає їх від можливих загроз і забезпечує безпечний обіг фінансових даних [2].

Автоматизація та технологічні зміни в обліку змінюють і вимоги до професійних бухгалтерів. Сучасний бухгалтер має володіти не лише обліковими знаннями, але й бути обізнаним у цифрових технологіях, знати основи аналізу даних та мати навички управління інформаційними системами. Кваліфікація бухгалтера стає більш комплексною, що вимагає безперервного навчання та адаптації до нових інструментів.

Електронний документообіг є важливим компонентом діджиталізації бухгалтерії. Завдяки використанню електронних документів компанії зменшують використання паперових документів, що спрощує зберігання, пошук і обробку інформації. Крім того, електронні підписи забезпечують юридичну силу електронних документів, що полегшує їх обробку та зменшує витрати на паперову документацію [1].

Технології в бухгалтерії пропонують безліч переваг, таких як скорочення витрат, підвищення ефективності, поліпшення точності даних і доступ до реальної аналітики. Проте автоматизація також супроводжується певними викликами. Зокрема, автоматизація може призвести до зменшення потреби в певних фахівцях, змінюючи вимоги до професійних навичок бухгалтера. Окрім того, компанії мають постійно інвестувати в кібербезпеку та навчання персоналу, щоб повноцінно впроваджувати й використовувати нові технології.

Завдяки автоматизації компанії можуть значно прискорити облікові процеси, зменшивши потребу в ручній праці. Цифрові технології дозволяють зменшити кількість помилок, що виникають через людський фактор. Завдяки блокчейн і хмарним технологіям облік стає більш прозорим, що сприяє довірі до фінансової звітності. Мобільні додатки та хмарні сервіси дозволяють бухгалтерам отримувати доступ до фінансових даних з будь-якого пристрою.

Попри численні переваги, діджиталізація має і певні виклики. Серед них можна виділити кібербезпеку, потребу в постійному навчанні працівників та інвестиції в сучасне обладнання та програмне забезпечення. Щоб успішно реалізувати діджиталізацію обліку, компаніям необхідно також впроваджувати нові стандарти безпеки та стежити за змінами у законодавстві.

Висновки. Бухгалтерський облік пройшов довгий шлях від примітивних записів на табличках до сучасних цифрових платформ, що дозволяють аналізувати фінансові дані в режимі реального часу. Сьогодні бухгалтерія є складною наукою, яка поєднує технологічні, економічні та етичні аспекти. Завдяки новітнім технологіям, вона продовжує розвиватися, забезпечуючи нові можливості для бізнесу. Утім, сучасний бухгалтер мусить не тільки розуміти

цифри, але й володіти стратегічним мисленням, бути гнучким у підходах і завжди бути готовим до нових викликів.

Діджиталізація обліку надає величезні можливості для розвитку бізнесу, роблячи облікові процеси більш гнучкими, прозорими та аналітично насиченими. Вона сприяє переходу бухгалтерії з адміністративної ролі до ролі стратегічного партнера, що допомагає бізнесу не лише аналізувати фінансові показники, а й передбачати майбутні тенденції, формуючи конкурентні переваги.

Бухгалтерія майбутнього буде ще більш інтегрованою з технологіями, але вона завжди залишатиметься важливим інструментом у руках людей, які розуміють її значення і цінність для успішного розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Назарова І. Я. Еволюційний розвиток обліково-інформаційних систем в Україні. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 77. С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-77-07>
2. Demianyshyna O. Information technology as a tool for processing accounting information. *Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти*: матеріали шостої міжнар. наук.–практ. конф., 28 - 29 вересня 2023р. відпов. за випуск д.е.н., проф. Кузнецова І. О. Одеса. 2023. С. 286 – 288. URL:<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/15696>

ЖУКЕВИЧ Світлана

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Вступ. Трансформація соціально-економічного укладу сформувала нову технологічну систему підприємництва, яким необхідні інші управлінські пріоритети та їх функціональний супровід. Постіндустріальне суспільство ставить перед бізнесом нові, складніші завдання, що зумовлено його особливостями: мінливість, динамічність, діджиталізація, глобалізація, тощо. Особливо це стосується вітчизняних умов, які постали перед підприємцями в епоху становлення незалежності, обмеженості досвіду повноцінного трансформування в розвинуте постіндустріальне суспільство та внутрішніми проблемами й протиріччями, пов'язаними з інституціональними деформаціями, такими як тіньова економіка, рейдерство, корупція, непродуктивна втрата капіталу, тривалий локдаун через COVID-19 та затяжна війна.

В умовах «нової реальності», яка формується в глобальному масштабі та характеризується новітнім етапом суспільного розвитку, виникає необхідність продукування іншого, більш якісного контенту науково-аналітичних досліджень, які обґрунтовують зміну філософії наукових знань та формування адекватної парадигми.

Результати дослідження. Позаяк, більш ніж півстоліття, в обіході світових вчених різних сфер наукової діяльності застосовується поняття «постіндустріальне суспільство», а на практиці враховуються його особливості для ведення діяльності, то для вітчизняної обліково-аналітичної школи «це поняття не те, що нове, а подекуди навіть невідоме, яке викликає гостре несприйняття і відкидається обліковцями, оскільки ці проблеми їх не стосуються» [1, с. 36]. Науковці та практики облікових шкіл, вказуючи на недосконалість методології бухгалтерського обліку та звітності, як основного інформаційного середовища здійснення фінансового аналізу, ідентифікують як «неспроможність вирішити актуальні проблеми інформаційного забезпечення стейкхолдерів постіндустріальних компаній, що об'єктивно зумовлює необхідність розробки нової облікової парадигми» [2].

Це ж стосується й фінансового аналізу, який з моменту набуття Україною незалежності та переходу на ринкові шляхи господарювання окреслився як окрема галузь наукових знань, самостійний напрямок економічного аналізу, що потребує глибинних досліджень теоретико-методологічних аспектів задля продукування новітньої його парадигми, на яку впливають характерні риси та особливості сучасного функціонування суб'єктів господарювання. Однак, відмічається обмеженість а то й відсутність досліджень формування парадигми чи її «осучаснення» в школах аналітичних досліджень – економічного аналізу,

фінансового аналізу, бізнес-аналізу, тощо. Хоча необхідність визначення їх концептуальних векторів аргументується новим етапом розвитку суспільства, в якому провідна роль належить науці, освіті, інформації, технологіям та змінює суспільно-економічне середовище, умови та реалії взаємодії суб'єктів господарювання, вносячи суттєві корективи в їхню діяльність, що позначається на концептуальних засадах та функціональних потребах управління в контексті окреслення їх парадигми.

На становлення сучасної парадигми фінансового аналізу суттєвий вплив мають існуючі парадигми економічної теорії, бухгалтерського обліку, управління, фінансів як дотичних наукових галузей знань. Однак базисом, методологічною основою всіх дисциплін економічного спрямування, (зокрема й фінансового аналізу), є економічна теорія, трансформація якої впливає на теорію фінансового аналізу та практику його здійснення, яка безпосередньо залежить від розвитку економіки.

Формуючи думку про існуючі економічні теорії з вектором на пріоритетність однієї з них, слід відзначити про багатоваріантність та неоднотайність думок. Це виглядає логічним, оскільки в різносторонньому різновекторному економічному світі апіорі не може існувати «чистої» відокремленої від інших характеристик теорій, які є основою для сучасних дискусій щодо макро й мікроекономічної політики, фінансових криз та глобалізації.

Попри те, домінуючим напрямом в економічній науці є неоінституціональна економіка, яка розвиває та адаптує традиційні ідеї інституціоналізму, досліджує роль інститутів (правила, норми, структури), їх вплив на економічну поведінку, функціонування ринкових механізмів. Вона зосереджується на ролі прав власності, контрактів та інституційних змін у розвитку економічних систем. Цей підхід інтегрує елементи неокласичної економіки, включаючи раціональний вибір та рівноважні моделі, але з акцентом на важливість інститутів та правил гри у формуванні ринкових процесів. Інститути, за неоінституційною економікою, це формальні (закони, політики) та неформальні (норми, звичаї) правила, які впливають на економічні відносини, забезпечуючи стабільність і передбачуваність у суспільстві та допомагають вирішувати проблеми інформаційної асиметрії й забезпечують виконання контрактів.

Основними теоріями та представниками неоінституціональної економіки є: теорія транзакційних витрат і теорія фірми (Ronald Coase); теорія інституціональних механізмів і управління фірмами (Douglass C. North); теорія управління спільними ресурсами (commons) і колективного прийняття рішень (Elinor Ostrom, Oliver E. Williamson); теорія регулювання та поведінки ринків (Jean Tirole). Завдяки цим теоріям економісти та політики отримали нові інструменти для аналізу економічних систем, що дозволило краще зрозуміти такі проблеми, як бідність, нерівність, регулювання ринків і державне управління.

Взаємооповнюючою неінституціональній економіці є поведінкова економіка, яка досліджує економічну поведінку з різних кутів зору. Незважаючи на різноспрямованість теорій, між ними є певний зв'язок, оскільки обидві визнають, що реальні економічні рішення залежать від раціональних та соціальних, психологічних та інституційних чинників.

Поведінкова теорія фокусується на поведінці споживачів та інвесторів у прийнятті фінансово-економічних рішень під впливом психологічних й когнітивних чинників: ірраціональність (обмежена раціональність), ефект обмеженого вибору, емоції, когнітивні упередження, фреймінг, ефект якоря. Водночас, результати рішень можуть відхилятися від прогнозованих у рамках класичних теорій, які передбачають повністю раціональну поведінку.

Основними концептуальними теоріями поведінкової економіки, які мають безпосередній та опосередкований вплив на парадигму фінансового аналізу є: теорія перспектив (Prospect Theory), яка є основою поведінкової економіки і пояснює, як приймаються рішення в умовах невизначеності та ризику, акцентуючи увагу на упередженні втрат у порівнянні з вигодами. Запропонована Деніелем Канеманом і Амосом Тверські (1979) теорія призвела до зміни уявлень про раціональність у класичних економічних моделях, оскільки люди не завжди поводяться раціонально, максимізуючи свій дохід. Науковці у рамках їхніх теорій про когнітивні упередження та перспектив обґрунтовують: ефект фреймінгу (Framing Effect); ефект прив'язки (Anchoring Effect); евристику доступності (Availability Heuristic); ефект втрати (Loss Aversion); ефект надмірної самовпевненості (Overconfidence Bias).

Суб'єктивне обґрунтування інформації в умовах обмеження у когнітивних можливостях і часі та прийняття абсолютно раціональних рішень, які мають характер «задовільних», а не «оптимальних» висвітлюється в гіпотезі Г.Саймона обмеженої раціональності (Bounded Rationality). У фінансових дослідженнях це пояснює чому інвестори можуть приймати ірраціональні рішення на основі обмеженої або неповної інформації.

Гіпотеза поведінкових фінансових ринків (Behavioral Finance Hypothesis), яка розроблена Р. Шиллером та Р. Талером, доводить, що ринки не завжди є ефективними, оскільки на них впливають ірраціональні поведінкові чинники, зокрема психологічні та поведінкові упередження учасників ринку: ефект прив'язки, ефект втрати, евристика доступності та інші когнітивні упередження. Відповідно до цієї теорії, інвестори часто демонструють надмірну самовпевненість, погано реагують на нову інформацію або слідує за загальною масою (стадом).

Гіпотеза Ю.Фами ефективного ринку (Efficient Market Hypothesis, ЕМН, 1960 р.) стверджує, що вся інформація відображена в ринкових цінах, тому неможливо отримати стабільний прибуток на основі публічно доступної інформації. Вважається, що його роботи в цій галузі стали основою для сучасного фінансового аналізу в контексті розуміння функціонування ринків. ЕМН мала значний вплив на інвестиційну теорію і практику, забезпечуючи популярність пасивного інвестування, вважаючи інвестиції в індексні фонди

більш вигідними в довгостроковій перспективі. Поведінкові фінанси частково спростовують цю гіпотезу, вказуючи, що поведінкові фактори можуть викликати неефективність ринків.

Зв'язок між неоінституціональною та поведінковою економікою передбачає: вплив інституцій на поведінкові упередження та психологічну поведінку, визначаючи, що економічні рішення часто приймаються в умовах обмеженої раціональності та недосконалої інформації; обмежену раціональність, як заперечення традиційного поняття повної раціональності економічних агентів; вплив інституцій на соціальні норми, що формують певні упередження або надають «підштовхування» (як у концепції «nudge»), щоб впливати на фінансові рішення.

Розглянуті теорії є актуальними в умовах постіндустріальних трансформацій та утвердження інформаційного суспільства. Багатогранність, різноспрямованість та водночас тісний діалектичний зв'язок парадигм-мега-трендів визначають ключові параметри соціально-економічної й наукової модернізації наукових теорій та їх концептів та формують об'єктивні передумови для посилення ролі інституційного базису. Крім того, їх необхідно враховувати та застосовувати в управлінських науках (прийняття рішень), що аргументує відхилення від раціональної поведінки, які традиційні економічні моделі, зокрема фінансового аналізу, не завжди можуть врахувати або ж передбачити.

Відтак, новітня парадигма фінансового аналізу, формуючись в постіндустріальних умовах та гетеродоксальних економічних концепціях неоінституціоналізму, повинна враховувати нові підходи для уточнення його концептуальних основ. А саме.

Роль інститутів передбачає врахування впливу інститутів (норм, правил, організацій) на фінансово-економічну поведінку. У фінансовому аналізі це означає вивчення того, як інституціональні структури, такі як регуляторні органи, правові системи та корпоративні практики, впливають на прийняття рішень та ризики на фінансових ринках.

Транзакційні витрати та фінансові ринки – зобов'язують у фінансовому аналізі враховувати та аналізувати транзакційні витрати, які характеризують витрати, пов'язані з фінансовими угодами (пошук інформації, переговори, контроль за виконанням контрактів тощо), зниження (оптимізація) яких впливає на ефективність діяльності ринків.

Асиметрія інформації та контрактні теорії визначають, що між різними учасниками ринку присутня асиметрія інформації (зокрема, між інвесторами та керівництвом компаній), яка може призводити до проблем, таких як недосконалість ринків або морального ризику. Контрактні теорії обґрунтовують структурування фінансових контрактів для мінімізації проблем, пов'язані з асиметрією інформації (зокрема, контракти між власниками акцій та менеджерами компаній є важливим аспектом фінансового аналізу в контексті корпоративного управління).

Фінансова стабільність та інституційні реформи обґрунтовують аналіз фінансової стабільності, позаяк фінансові кризи часто пов'язані з недосконалістю інституцій та відсутністю належного регулювання.

Роль культури та неформальних інституцій зумовлює врахування у фінансовому аналізі впливу культурних норм та неформальних інституцій на економічну поведінку. У різних країнах різні культурні та соціальні норми можуть впливати на прийняття фінансових рішень, рівень довіри між учасниками ринку, схильність до ризику тощо.

Стратегічна спрямованість та поведінка окреслює, що агентські відносини (взаємодія між принципалом і агентом) впливають на фінансові рішення, охоплюють аналіз конфліктів інтересів у корпоративному управлінні та їх вплив на ринкову поведінку.

Психологічні аспекти обґрунтовують психологічні чинники та когнітивні спотворення (зокрема ефект фреймінгу, надмірна самовпевненість, ірраціональна поведінка) впливають на фінансові рішення. У фінансовому аналізі це означає врахування людських емоцій і упереджень при оцінці ринкових трендів та інвестиційних стратегій.

Аномалії ринку виділяють існування ринкових аномалій, які не можуть бути пояснені традиційними економічними моделями. Це включає вивчення поведінки інвесторів під час криз або інших екстремальних ринкових умов.

Вплив соціальних норм характеризує як соціальні норми і групова динаміка можуть впливати на інвестиційні рішення та ринкові тренди. Це може включати вивчення того, як колективна поведінка або тренди в сприйнятті можуть впливати на ціни активів.

Висновки. Отже, складність проблеми формування парадигми фінансового аналізу в постіндустріальному суспільстві бачиться в існуванні гетеродоксальних економічних парадигм неінституціоналізму та ускладненні прагматичних умов функціонування економічних систем із вектором на нестабільність, мінливість, динамічність, глобальність ринкового простору.

Гетеродоксальні економічні парадигми (концепції) неінституціоналізму надають важливий інструментарій для фінансового аналізу: ринків, поведінки стейкхолдерів через призму інституцій, пояснюючи вплив формальних і неформальних правил і структур на їхнє функціонування, транзакційні витрати, асиметрію інформації та фінансову стабільність. В свою чергу, інституційні реформи, на основі цього підходу, можуть сприяти підвищенню ефективності та прозорості фінансових ринків. Конвергенція неінституціональної та поведінкової економіки має неабиякий вплив на формування парадигми фінансового аналізу. Відкриваючи нові горизонти для розуміння складних взаємозв'язків між економічними агентами, інститутами та ринками, розширюється предметна сфера фінансового аналізу кількісною та якісною оцінкою ризиків, прогнозуванням та поведінки ринків і стейкхолдерів, моделюванням ефективних фінансових стратегій з врахуванням економічних, соціально-політичних, екологічних та психологічних чинників.

Список використаних джерел:

1. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 392 с.
2. Yaremko, Ihor & Pylypenko, Liubomyr & Tyvonchuk, O.. (2017). The Paradigms of Accounting and Financial Reporting. *International Journal of Synergy and Research*. 5. 135. 10.17951/ijsr.2016.5.0.135.
3. Pasichnyk Y. V., Biletska O. A. A new paradigm of European financial science. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2021, vol. 1, 32, 518–525. DOI:<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200773>
4. Heydari, Somayye & Mohammad, Seyyed & Najafi, Bagher & Methodology of Social Sciences and Humanities, Journal of. (2024). Investigation of the Components of the Complexity Paradigm in the New Institutional Economics. 10.30471/mssh.2022.8378.2302.

ЖУКЕВИЧ Світлана

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

РОЖЕЛЮК Вікторія

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

ЖУК Наталя

доктор філософії з економіки, старший викладач

Національна академія Служби безпеки України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТЕКСТ В УМОВАХ СМАРТ-ЕКОНОМІКИ

Вступ. Фінансова безпека підприємства як процес і явище вимагає підтримки на максимальному рівні. Це складний і безперервний процес, що потребує компетентного системного управління з урахуванням сучасних умов, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства та, зокрема, його фінансову безпеку. Цей процес ускладнюється великою кількістю та різноманітністю чинників, а його безперервність зумовлена нестабільністю й мінливістю середовища, в якому функціонує підприємство, так званого світу VANI (крихкий, тривожний, нелінійний, незрозумілий).

Незважаючи на складні умови та різноманітність чинників, які впливають на фінансово-господарську діяльність і досягнення цілей підприємства, вагоме значення набуває управлінська діяльність. Її сучасна парадигма зосереджена на забезпеченні фінансової безпеки підприємства, завданням якої є забезпечення стабільного й максимально ефективного функціонування впродовж певного періоду та створення міцного, стабільного або зростаючого потенціалу на майбутнє. Особливе значення і процесі управління фінансовою безпекою має застосування смарт-інструментів.

Результати дослідження. Наукові дослідження управлінської діяльності в контексті фінансової безпеки на різних рівнях її забезпечення здійснювали І. Бланк, А. Вергун, Л. Волошук, І. Вахович, Ю. Кім, М. Купира, С. Мельник, Н. Вавдіюк, Ю. Хижняк та інші.

Необхідність управління фінансовою безпекою є безсумнівним і підтвердженим. Загальноприйнято, що управління розглядається як «процес або діяльність, що передбачає вплив керуючого суб'єкта на керований об'єкт задля досягнення конкретних результатів» [1].

Вітчизняні науковці під управлінням фінансовою безпекою підприємства, розуміють: «систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з забезпеченням захисту його пріоритетних фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз» [2]; «впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдину функціональну цілісність, призначену для встановлення та підтримки оптимального рівня фінансової безпеки» [3, с. 22]; «свідомий, цілеспрямований вплив з боку суб'єктів

управління підприємством і системою його безпеки на об'єкти безпеки (організація й управління фінансами, планування, контроль і аналіз фінансів, інформаційні ресурси, зовнішньоекономічна діяльність, персонал тощо), який здійснюється для спрямування їх дії на зниження рівня загроз і ризиків, а також попередження небажаних результатів діяльності» [4, с. 79].

Погоджуючись з позиціями провідних науковців у цій галузі, можна стверджувати, що управління фінансовою безпекою підприємства — це процес впливу суб'єктів управління на відповідний об'єкт з метою створення умов для досягнення певного (оптимального, необхідного) рівня фінансової безпеки [5]. Цей рівень забезпечується стійким фінансовим станом у поточному часі та його збереженням і підвищенням у майбутньому. Такий управлінський процес є багатограним і вимагає детального визначення компонентів та механізмів його реалізації [6].

Ключовими елементами системи управління фінансової безпеки підприємства, які визначають механізм її забезпечення, з поміж інших, є засоби, інструменти, способи та методи виконання функцій та завдань досягнення поставлених цілей. До них відносяться:

засоби фінансового аналізу – інструменти, що дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства, зокрема, фінансові звіти;

методи управління ризиками – підходи до ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових ризиків, такі як аналіз чутливості, сценарний аналіз та стрес-тестування;

інструменти планування – бюджетування, фінансове планування та стратегічне планування, які допомагають визначити цілі та напрями діяльності підприємства;

способи контролю – системи моніторингу і контролю, що дозволяють відстежувати виконання фінансових планів і виявляти відхилення;

важелі управління – механізми, такі як політики, процедури, нормативні акти, які регулюють фінансову діяльність підприємства та забезпечують його фінансову безпеку;

інформаційні технології – програмне забезпечення та системи, що забезпечують автоматизацію фінансових процесів і полегшують доступ до даних для прийняття рішень.

Сукупність цих елементів сприяють створенню комплексної системи, що дозволяє ефективно забезпечувати фінансову безпеку підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

В умовах сучасного, мінливого інформаційного смарт-світу важливе значення в управлінській діяльності має застосовування новітніх технік й технологій, способів і прийомів з одночасним їх поєднанням з класичними економіко-математичними й статистичними методами. Мова йде про смарт-інструменти, які охоплюють технологічні рішення, програмні засоби або методи, які використовують сучасні дані, аналітику та автоматизацію для підвищення ефективності управлінських процесів, прийняття рішень і виконання завдань в бізнес-аналізі, фінансах, управлінні ризиками тощо. Окрім

якіснішого прийняття рішень, смарт-інструменти оптимізують процеси та підвищують загальну ефективність задля фінансової безпеки суб'єктів господарювання та володіють набором характеристик, зокрема:

- *інтеграції даних*, тобто здатність збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних з різних джерел у реальному часі;
- *аналітики* – застосування статистичних, математичних та алгоритмічних методів для виявлення трендів, патернів та аномалій у даних;
- *автоматизації* – застосування технологій для автоматизації рутинних процесів, що зменшує потребу в людській праці і підвищує швидкість обробки інформації;
- *прогнозування* – можливість створення моделей для передбачення майбутніх подій або результатів на основі історичних даних;
- *інтерактивність* – забезпечення користувачів можливістю взаємодіяти з інформацією через візуалізації, дашборди та інші інтерфейси, що сприяє більш ефективному сприйняттю даних;
- *адаптивність* – здатність системи адаптуватися до змінюваних умов ринку або середовища, пропонуючи нові рішення або коригування.

Застосування смарт-інструментів управління фінансовою безпекою уможливають ефективно оцінювати, контролювати та знижувати ризики фінансово-господарської та інвестиційної діяльності.

Основні категорії смарт-інструментів, що використовуються в управлінні фінансовою безпекою, охоплюють різноманітні технології та системи. Системи управління ризиками (Enterprise Risk Management, ERM) дозволяють виявляти, оцінювати та контролювати фінансові ризики, використовуючи статистичні моделі для прогнозування можливих збитків та їхнього впливу на бізнес [7].

Аналіз даних та аналітичні платформи, такі як Tableau або Power BI, сприяють візуалізації великих обсягів даних, що дозволяє моніторити фінансові показники, виявляти аномалії та прогнозувати майбутні тренди.

Прогнозні моделі, що базуються на статистичних та економетричних методах, використовуються для оцінки ризиків і прогнозування фінансових втрат, що допомагає підприємствам планувати свою діяльність та реагувати на можливі загрози.

Системи внутрішнього контролю забезпечують відповідність фінансових операцій як внутрішнім, так і зовнішнім стандартам, дозволяючи моніторити і перевіряти фінансові процеси для запобігання ризикам.

Крім того, інструменти кібербезпеки захищають фінансові дані та системи від кібератак, використовуючи шифрування, системи виявлення вторгнень і програми для управління доступом, що допомагає підтримувати конфіденційність і цілісність фінансової інформації.

Системи підтримки прийняття рішень (Decision Support Systems, DSS) застосовують аналітичні дані для допомоги в ухваленні рішень щодо фінансової безпеки, дозволяючи оцінювати ризики різних сценаріїв та обирати найбільш оптимальні рішення.

Останнім часом інтерактивні панелі моніторингу, які надають інформацію

про фінансові показники, ризики та загрози в режимі реального часу, стають важливим інструментом для оперативного реагування на зміни у фінансовому середовищі.

Особливого значення сьогодні набувають системи виявлення шахрайства, які аналізують транзакції в режимі реального часу, виявляючи підозрілі дії, що можуть свідчити про шахрайство чи зловживання. Зокрема, ці системи можуть використовувати машинне навчання для виявлення аномалій.

Машинне навчання та штучний інтелект (ШІ) стають важливими складовими управління фінансовою безпекою, оскільки забезпечують нові підходи до виявлення ризиків, моніторингу транзакцій та прогнозування загроз. Застосування цих технологій дозволяє суб'єктам господарювання суттєво підвищити ефективність систем захисту, що забезпечує швидку реакцію на потенційні загрози. Зокрема, машинне навчання, як складова штучного інтелекту, виявляти патерни комп'ютерних систем та здійснювати прогнози на основі наявних даних. У контексті фінансової безпеки його використання передбачає аналіз великих обсягів фінансової інформації з метою виявлення аномальних транзакцій, що можуть свідчити про шахрайство. Алгоритми машинного навчання, навчаючись на історичних даних, адаптуються до нових методів шахрайства, що дозволяє зменшити ймовірність фінансових втрат. Крім того, машинне навчання застосовується для прогнозування ризиків, що виникають у фінансовій діяльності. Використання статистичних методів разом із великими даними дозволяє робити оцінки можливих фінансових ризиків на основі історії діяльності підприємства, ринкових тенденцій та поведінки споживачів. Це сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, оскільки підприємства можуть більш обґрунтовано планувати свою діяльність.

Штучний інтелект, в свою чергу, розширює можливості аналізу даних, інтегруючи технології обробки природної мови та дає можливість здійснювати аналіз текстової інформації, зокрема фінансової та управлінської звітності, з метою виявлення потенційних загроз. Системи підтримки, що ґрунтуються на ШІ, можуть надавати рекомендації щодо прийняття рішень, базуючись на даних про ризики та можливі загрози, що сприяє ухваленню більш обґрунтованих рішень керівниками.

Відтак, впровадження машинного навчання та штучного інтелекту в управлінні фінансовою безпекою створює можливість швидше та точніше виявляти загрози та покращувати свою загальну стратегію управління ризиками, що суттєво підвищує рівень фінансової безпеки підприємств у сучасному динамічному середовищі.

Висновки. Отже, в умовах мінливого, швидко динамічного ринкового середовища велике значення має управління фінансовою безпекою як процес впливу суб'єктів управління на відповідний об'єкт з метою створення умов для досягнення певного (оптимального, необхідного) рівня фінансової безпеки, яка забезпечується стійким фінансовим станом у поточному часі та його збереженням і підвищенням у майбутньому. Ключовими елементами системи управління фінансової безпеки підприємства, які визначають механізм її

забезпечення, з поміж інших, є засоби, способи та методи виконання функцій та завдань досягнення поставлених цілей з вектором на сучасні технології та смарт-інструменти, які охоплюють технологічні рішення, програмні засоби або методи, які використовують сучасні дані, аналітику та автоматизацію для підвищення ефективності управлінських процесів, прийняття рішень і виконання завдань в бізнес-аналізі, фінансах, управлінні ризиками тощо задля фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Смарт-інструменти, володіючи набором характеристик, виконують функції: інтеграції даних, аналітики, автоматизації, прогнозування, інтерактивності, адаптивності. Основними складовими є: системи управління ризиками (ERM), аналіз даних та аналітичні платформи, системи виявлення шахрайства, прогнозні моделі, системи внутрішнього контролю, інструменти кібербезпеки, системи підтримки прийняття рішень (DSS), панелі моніторингу. Використання смарт-інструментів управління фінансовою безпекою дозволяє підприємствам ефективно адаптуватися до мінливих умов ринку, знижувати ризики та забезпечувати стабільне фінансове зростання.

Список використаних джерел:

1. Балабаниць А.В., Мацука В.М. Сучасна парадигма механізму управління фінансово-економічною безпекою держави. *Економіка та суспільств*, Випуск 39. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1412/1361>
2. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Кравчук Н. М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 1(1). С. 80-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_1%281%29__14
3. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.
4. Кириченко О., Кім Ю. Вплив інфляційних процесів на фінансову безпеку підприємства. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 238.
5. Жукевич С., Жук Н. Аналіз та оцінка основних детермінант фінансової безпеки підприємства. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір* : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10 вер. 2019 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 225-228
6. Жукевич С. Жук Н. Аналітична складова управління фінансовою безпекою підприємства. *Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу* : тези виступів Міжнар.наук.конф. Житомир: видавництво ЖДТУ, 2017. С. 315-316
7. Zadorozhny, Z.-M., Zhukevich, S., Portovaras, T., Rozheliuk, V., Zhuk, N., & Nazarova, I. (2023). Analysis of risks in the financial security management system of business entities. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6 (53), Pp. 82–95. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4242>

ЖУРАКОВСЬКА Ірина

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ СПРОЩЕНОГО ОБЛІКУ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Вступ. Будь-яка наука має слугувати потребам суспільства і відповідати на його запити. Наука про бухгалтерський облік, як соціально значима, відіграє важливу роль в забезпеченні інформаційних потреб в різні економічні епохи та періоди розвитку. Але в гонитві за «новими» віяннями економічної теорії, глобальними викликами, система обліку стає перенасичена новими показниками, звітами, розрахунками, нівелюючи важливе правило: витрати на підготовку інформації не повинні перевищувати вигоди від її отримання. Фактор витрат є одним з визначальних при впровадженні на малих підприємствах. Це правило сформульовано в Концептуальній основі складання та подання фінансової звітності 1989 року, так званій «Balance between Benefit and Cost» [1]. І ці вигоди не повинні бути гіпотетичними чи ймовірними в майбутньому, це має бути фактичний результат, що підлягає вимірюванню та оцінці. За такого підходу впровадження науки бухгалтерського обліку знайдуть своє застосування на практиці і система обліку не буде перенасичена зайвою інформацією.

На сьогоднішній день недостатньо досліджень, основою яких є вивчення практики на рівні підприємств малого бізнесу, без чого неможливі методологічні узагальнення. Важливо відстежувати зміни в системі бухгалтерського обліку з точки зору бухгалтерів-практиків, думка яких має вирішальне значення на мікрорівні [2]. Поки що ми спостерігаємо, як малому бізнесу нав'язують правила обліку, які є непрактичними, або ж які були розроблені для великого бізнесу, без «золотої середини».

Поняття «спрощена система обліку» хоч і широко використовується на практиці для опису облікових процесів на малих підприємствах, однак нами не знайдено методичного обґрунтування її застосування. Тому метою нашого дослідження є оцінка практичного застосування спрощеної системи обліку малого бізнесу для визначення напрямків її подальшого вдосконалення.

Результати дослідження. Наше дослідження ґрунтується на матеріалах опитування 200 підприємств та підприємців, які належать до малого бізнесу і розміщені у Волинській (108), Львівській (18), Житомирській (35) та Рівненській (39) областях України. Опитування відбувалось шляхом безпосереднього анкетування учасників під час проведення тренінгів, семінарів та надсилання анкет на електронні пошти. Відбір досліджуваної групи проводився за видами діяльності і кількості найманих працівників з врахуванням структури підприємств за видами діяльності в цілому по Україні. Дане групування дозволяє охопити всі сектори економіки і врахувати інтереси малого бізнесу.

В анкеті було наведено 10 питань оцінки якості системи обліку відповідно до моделі DeLone & McLean success model [3]. Дана модель була обрана через те, що її емпірична перевірка та валідація була в основі двох досліджень [4; 5] оцінки якості системи бухгалтерського обліку. Седдон і Ків [5] опитали 104 користувачів впровадженої університетської системи бухгалтерського обліку і виявили значні взаємозв'язки між «якістю системи», «задоволеністю користувачів», «якістю інформації». Rai та ін. [4] провели тест на придатність всієї моделі успіху D&M на основі відповідей 274 користувачів щодо інформаційної системи. Анкета нашого дослідження містить питання щодо оцінки системи обліку, яка використовується в діяльності, та спрощеної системи обліку, яка пропонується у вітчизняному законодавстві. Метод аналізу використано для оцінки системи обліку на 60 підприємствах малого бізнесу, яких було обрано випадковим шляхом. Досліджувалась структура системи бухгалтерського обліку, його автоматизація, що дозволило використати ці результати для формування картини загальної практики використовуваної системи бухгалтерського обліку на малих підприємствах.

Кожен суб'єкт господарювання зобов'язаний вести облік своєї діяльності, що дозволило забезпечити достатній рівень вибірки дослідження по видах діяльності. Опитування проводилось впродовж 2023-2024 років. В роботі було використано анкету з 10 запитань з короткими відповідями. Для оцінки пропонувались наступні питання: 1) основний вид діяльності; 2) кількість найнятих працівників; 3) чи використовуєте спрощену систему обліку; 4) якість інформації, яку надає система бухгалтерського обліку; 5) Чи забезпечена система обліку технічно (програмне забезпечення) (якість системи на технічному рівні); 6) Чи зрозумілі дані системи обліку (якість системи на семантичному рівні); 7) Чи задовольняє якість державних послуг щодо встановлення вимог до обліку; 8) Чи хочете ви змінити систему обліку; 9) На скільки ви задоволені системою обліку; 10) Чи система обліку надає Вам якісь додаткові вигоди для бізнесу (Таблиця 1).

Було роздано більше 220 анкет, а до роботи взято 200 для забезпечення відповідності структури опитаних підприємств за видами діяльності в Україні у 2023 році. Однак через особливості отримання інформації під час організації навчань для представників малого бізнесу, основна частина опитаних виявилась представниками мікробізнесу з чисельністю найнятих до 5 осіб. Це дозволяє також підкреслити наявність посиленого запиту на навчальні заходи для малого бізнесу саме в цьому сегменті.

Система обліку – це перш за все інформаційна систем, тому для виділення її якісних характеристик використано DeLone & McLean success model. Дана модель передбачає вимірювання якості системи «технічним успіхом» та «семантичним успіхом». Технічний рівень комунікацій - це точність і ефективність комунікаційної системи, яка виробляє інформацію. Семантичний рівень - це успіх інформації в передачі передбачуваного значення. Рівень ефективності - це вплив інформації на одержувача.

Таблиця 1

Анкета опитування малого бізнесу щодо оцінки системи обліку

Показник	Вид відповіді	Кількість отриманих відповідей
Основний вид діяльності	Текстове поле	228
Кількість найнятих працівників	Число	228
Чи використовуєте спрощену систему обліку	коротка відповідь так або ні	228
якість інформації, яку надає система бухгалтерського обліку	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228
Чи забезпечена система обліку технічно (програмне забезпечення)	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228
Чи зрозумілі дані системи обліку	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228
Чи задовільняє якість державних послуг щодо встановлення вимог до обліку	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228
Чи хочете ви змінити систему обліку	оцінка від 0 до 5, де 0 – хочу змінити, 5 – не хочу змін	135
На скільки ви задоволені системою обліку	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228
Чи система обліку надає Вам якісь додаткові вигоди для бізнесу	оцінка від 0 до 5, де 0 – дуже погано, 5 – дуже добре	228

Джерело: сформовано автором

В нашому дослідженні опитування показало, що спрощений облік використовується тільки підприємцями у своїй діяльності, але рівень задоволеності ним вкрай низький, так як від контролюючих органів надходять запити щодо подання даних, які не передбачено узагальнювати в такому обліку. Дані спрощеного обліку не затребувані власниками. Таким чином, затрати часу на його ведення вважаються непродуктивними.

У юридичних осіб, які практично не використовують спрощений облік в розумінні законодавства України, задоволеність системою обліку більша практично в два рази, але при цьому і рівень забезпеченості спеціалізованим програмним забезпеченням теж вищий. Результати опитувань узагальнено в таблиці 2.

Висновки. Дослідження підтверджують, що наявними «можливостями» спрощення обліку користуються лише фізичні особи–підприємці. Однак навіть вони відмічають, що зустрічаються з запитом контролюючих органів надати інформацію, яка не передбачена вимогами до такого спрощеного обліку. Недосконалість вимог, нечіткість прав, обов'язків бізнесу і контролюючих органів в процесі реалізації концепції спрощеної системи обліку для малого бізнесу породжує зловживання та невдоволення. Ці тенденції враховано в Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р. [6].

Таблиця 2

**Результати оцінки системи бухгалтерського обліку
на малих підприємствах**

Показник	Відповіді	
	Юридичні особи	Фізичні особи-підприємці
Кількість опитаних	68	132
Кількість найнятих працівників	Число	
Чи використовуєте спрощену систему обліку	Так - 4, ні -64	Так – 129, ні - 0
Якість інформації, яку надає система бухгалтерського обліку, середнє значення	2,8	1,3
Чи забезпечена система обліку технічно (програмне забезпечення)	4,7	1,9
Чи зрозумілі дані системи обліку, середнє значення	2,4	0,5
Чи задовільняє якість державних послуг щодо встановлення вимог до обліку, середнє значення	1,8	0,9
Чи хочете ви змінити систему обліку, середнє значення	0,5	0,8
На скільки ви задоволені системою обліку, середнє значення	2,5	1,1
Чи система обліку надає Вам якісь додаткові вигоди для бізнесу, середнє значення	0,1	0,5

Джерело: сформовано автором

Першою стратегічною ціллю є відновлення та полегшення процесу ведення бізнесу, яка передбачає створення сприятливого регуляторного середовища та дерегуляцію. Ця операційна ціль передбачає «спрощення адміністрування податкового навантаження та відповідної звітності, зокрема в частині зменшення відмінностей в адмініструванні податків за різними системами оподаткування; врегулювання діяльності (детінізації) самозайнятих осіб у частині спрощення та автоматизації обліку, запровадження сприятливого податкового режиму» [6].

Стратегія сталого розвитку малого бізнесу передбачає вирішення завдань стандартизації та цифровізації бухгалтерських документів, щорічних досліджень витрат часу на ведення обліку і складання звітності. Зазначені завдання для успішного їх впровадження вимагають теоретичного і методологічного обґрунтування, що зумовлює актуальність нашого дослідження. Стандартизація вимог до обліку малого бізнесу повинна супроводжуватись його спрощенням, що свою чергу позитивно вплине на індекс економічної свободи та середні витрати часу на виконання бюрократичних процедур, що визначено індикаторами виконання стратегії.

Список використаних джерел:

1. Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements 1989. URL: https://www.actuaries.org/CTTEES_INSACC/Documents/Rio_Item_7c_Rio_Discussion.pdf
2. Онищенко В., Загорельська Т., Маслюк К. Характеристика системи бухгалтерського обліку на підприємствах. *Mechanism of an Economic Regulation*. 4 (102), p.35-40. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.102.06>
3. William H., Delone and Ephraim R. Mclean. The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update. *Journal of Management Information Systems*. Spring 2003, Vol. 19, No. 4, pp. 9–30. URL: <https://eli.johogo.com/Class/p7.pdf>
4. Rai, A., Lang, S.S., Welker, R.B. Assessing the validity of IS success models: An empirical test and theoretical analysis. *Information Systems Research*. 2002. 13, 1, p.50–69.
5. Seddon P.B., Kiew M.-Y. A partial test and development of the DeLone and McLean model of IS success. In J.I. DeGross, S.L. Huff, and M.C. Munro (eds.), *Proceedings of the International Conference on Information Systems*. Atlanta, GA: Association for Information Systems, 1994, pp. 99–110.
6. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#n14>

ІСАНШИНА Галина

старший викладач

Донбаська державна машинобудівна академія

ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вступ. Про високу актуальність обраної теми дослідження протягом останніх років, свідчить і той факт, що ще у 2020 році з 34 спікерів марафону IFRS Forum - 2020: «Через прозорість до сталого розвитку: нові реалії професії», який був організований Федерацією професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ), майже кожен четвертий обрав тематикою доповіді проблематику звітування суб'єктів бізнесу і державного сектору в Україні та ЄС. Така ситуація зберіглася і під час роботи IFRSForum Ukraine-2024, особливо секції 4 «МСФЗ: ФОКУС на СТАЛІСТЬ».

Згідно з Угодою про асоціацію, Україна зобов'язалася наблизити своє законодавство до законодавства Європейського Союзу. Це стосується багатьох сфер, зокрема бухгалтерського обліку та аудиту.

Результати дослідження. Напрями розвитку державної політики в галузі звітності про сталий розвиток підприємств, яка базується на європейських стандартах, знайшли своє відображення в офіційному документі – Стратегія запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку, яка була ухвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2024 р. № 1015-р. [1].

Ця стратегія має на меті впровадження європейських стандартів звітності про сталий розвиток (European Sustainability Reporting Standards – ESRS) в Україні. Все це означає, що українські компанії будуть зобов'язані складати, подавати та оприлюднювати звіти, які детально описують їх вплив на навколишнє середовище та суспільство. Такий підхід є важливим кроком на шляху до Європейського Союзу та дозволить українським підприємствам стати більш конкурентоспроможними на міжнародному ринку. Крім того, стратегія передбачає створення системи аудиту звітності про сталий розвиток, що забезпечить достовірність наданої інформації.

Реалізація Стратегії дозволить:

- уніфікувати українське законодавство зі звітності про сталий розвиток з європейськими стандартами (ESRS);
- впровадити обов'язкову звітність про сталий розвиток для українських підприємств;
- забезпечити користувачів достовірною інформацією про екологічний та соціальний вплив бізнесу;
- створити рівні умови для українських компаній на міжнародних ринках;
- залучити більше інвестицій в українські компанії, які дотримуються принципів сталого розвитку.

Необхідність впровадження Директиви (ЄС) 2022/2464 в Україні зазначено

у Звіті Європейської Комісії щодо України за 2023 рік.

Директива (ЄС) 2022/2464 [2] та Директива 2013/34/ЄС вимагають від великих, малих та середніх підприємств, а також материнських підприємств великих груп включити в окремий розділ свого звіту про управління інформацію, необхідну для розуміння впливу підприємств на фактори сталого розвитку, а також інформацію, необхідну для розуміння того, як питання сталого розвитку впливають на розвиток, ефективність і становище підприємств.

Згідно з Директивою (ЄС) 2022/2464 зазначену інформацію необхідно розкривати відповідно до Європейських стандартів звітності із сталого розвитку (ESRS) (рис. 1), прийнятих Делегованим Регламентом Європейської Комісії (ЄС) 2023/2772 від 31 липня 2023 р., які визначають зміст і структуру цієї інформації [1].

Тематичні стандарти			Всеохоплюючі стандарти
 Довкілля (група стандартів ESRS-E)	 Соціальна сфера (група стандартів ESRS-S)	 Корпоративне управління (група стандартів ESRS-G)	
E1 - Зміна клімату	S1 - Власний персонал	G1 - Ділова поведінка	ESRS1 - Загальні вимоги
E2 - Забруднення	S2 - Працівники у ланцюгу створення вартості		ESRS2 - Загальні розкриття
E3 - Водні та морські ресурси	S3 - Громади під впливом		На етапі прийняття:
E4 - Біорізноманіття та екосистеми	S4 - Споживачі та кінцеві користувачі		Секторальні стандарти
E5 - Використання ресурсів та циркулярна економіка			Стандарти для МСБ

Рис. 1. Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS)

Джерело: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/csr.html>

Нефінансова інформація, зокрема, про соціальні та екологічні аспекти діяльності підприємства, є ключовою для забезпечення сталого розвитку бізнесу. Вона допомагає залучати інвестиції та підвищує конкурентоспроможність компанії. Аудиторський висновок щодо такої звітності додає впевненості в достовірності наданих даних. Відсутність звітності про сталий розвиток обмежує зацікавлені сторони (інвесторів, клієнтів, співробітників тощо) в отриманні повного уявлення про діяльність підприємства, оскільки вони отримують лише фінансову інформацію.

Звітність про сталий розвиток є складовою інтегрованої звітності у Європі [3]. В Україні подібна практика також існує та є характерною для великих підприємств або підприємств, які входять до складу міжнародних груп

компаній (наприклад BMW, Vodafone, Astarta, Нафтогаз, ПУМБ).

Формування стратегії розвитку підприємства слід здійснювати з урахуванням впливу його розвитку на досягнення «Цілей сталого розвитку» (Sustainable Development Goal – SDG). Зазначена інформація цікава європейським користувачам, у першу чергу інвесторам, ресурси яких необхідні для відновлення нашої країни в подальшому [4].

У грудні 2022 року була опублікована нова Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD). Вона стосується приблизно 50 000 компаній, які зареєстровані на регульованих ринках ЄС або провадять значну діяльність у країнах ЄС. За результатами 2024 фінансового року ці компанії зобов'язані надавати значно детальнішу інформацію про свої досягнення та вплив на довкілля та суспільство, ніж це вимагалось раніше [2].

Хронологія впровадження CSRD представлена на рис. 2.

Рис. 2. Хронологія CSRD

Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку підвищує вимоги до прозорості бізнесу. Компанії зобов'язані надавати розгорнутий звіт про свої екологічні та соціальні показники, а також про те, як ці показники пов'язані з їх загальною стратегією.

Директива щодо дью-ділідженсу корпоративного сталого розвитку (Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD або CS3D) була прийнята у 2024 році [5].

CS3D охоплює суб'єктів, створених у ЄС або третіх країнах, але діючих в ЄС, з чисельністю співробітників 1 000 осіб:

– чистий оборот понад 450 000 000 євро (індивідуальний або консолідований);

– роялті понад 22 500 000 євро та чистий оборот понад 80 000 000 євро.

Терміни початку реалізації положень директиви були здебільшого сильно зрушені, можливо, на середину 2027 року. Це залежатиме від того, наскільки швидко CS3D буде ухвалено, оскільки вона має бути передана для ще одного

голосування новообраними членами Європейського парламенту. Після цього її положення будуть включені до національного законодавства країн-членів ЄС.

Вимоги дью-ділідженсу корпоративного сталого розвитку:

– інтегрувати комплексну перевірку в політику та системи управління ризиками;

– визначити фактичний / потенційний несприятливий вплив на права людини та навколишнє середовище;

– усунення, припинення або мінімізація фактичних впливів;

– запобігання або пом'якшення потенційних впливів;

– встановити та підтримувати процедуру розгляду скарг;

– моніторинг ефективності політики комплексної перевірки та відповідних заходів;

– публічно повідомляти про комплексну перевірку.

Обов'язкове або добровільне виконання зобов'язань згідно CS3D винагороджується державною підтримкою, державними закупівлями та державними концесіями.

Висновки. Впровадження звітності про сталий розвиток українськими компаніями та дью-ділідженсу корпоративного сталого розвитку матимуть значний вплив на збільшення привабливості вітчизняних підприємств для інвесторів. Такі тенденції слід розповсюдити не тільки на бізнес, але і на державні установи.

Дотримання європейських стандартів звітності зробить українські компанії більш конкурентоспроможними на міжнародній арені та полегшить їм доступ до європейських ринків капіталу. Компанії, які публікують звіти про сталий розвиток, демонструють свою відповідальність як перед суспільством, так і довіряльцями. Це зробить їх більш привабливими для інвесторів, які прагнуть вкладати кошти в сталі та етичні проекти.

Звітність про сталий розвиток – це не просто нова форма звітності, а потужний інструмент для підвищення прозорості, конкурентоспроможності та привабливості українського бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку. Розпорядження КМУ від 18 жовтня 2024 р. № 1015-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-zaprovadzhennia-pidpriemstvamy-zvitnosti-iz-stalo-a1015r>.

2. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>.

3. Ісаншина Г. Ю. Тенденції розвитку звітування суб'єктів господарювання та державного управління. *Економіка України*. 2021. № 1. С. 54–68. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.01.054>.

4. Ісаншина Г. Ю. Глобалізаційні тенденції та їх вплив на стратегічний розвиток підприємства. *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції. К.: НАУ, 2024. 300 с. С. 72–75.

5. Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>.

КИРИЛЬЄВА Людмила

к.е.н., доцент

СКВОРЦОВА Анна

здобувач вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Вступ. Фармацевтичний ринок ХХІ сторіччя являє собою могутній промисловий сектор, що входить у п'ятірку найбільш прибуткових галузей світової економіки. Українська економіка не є винятком, оскільки фармацевтична галузь виступає сьогодні, у найважчі дні з часів незалежності України, на лише ключовою, а стратегічною складовою здоров'я населення, тривалості його життя, рівня медичного обслуговування й добробуту. Очевидно, що гостра потреба у медичних препаратах концентрується на фронті, у лікарнях та аптечних закладах.

Результати дослідження. Фармацевтичні підприємства стикаються з мінливим середовищем: на ринок виходять нові технології, стратифікована медицина досягає нових рівнів індивідуалізації лікування, цифрові технології створюють нові можливості для демонстрації реальних ефектів фармацевтичних методів лікування; державне регулюванням та вимоги до доступу до ринків також мають безпосередній вплив на розвиток галузі. Т. Дзюба справедливо зазначає, що «розвиток фармацевтичної галузі протягом останніх десятиліть зазнав значних змін під впливом науково-технічного прогресу, глобалізації ринків та зміни регуляторних вимог» [1, с. 41].

З метою аналізу стану фармацевтичної галузі в Україні та формулювання перспективних векторів її розвитку на рисунку наведено динаміку підприємств з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за 2013-2023 рр. Результати аналізу даних дозволяють зробити висновок про нестабільний розвиток підприємств фармацевтичної галузі за досліджуваний період. Відзначимо проте об'єктивні політичні причини для цього, зокрема падіння кількості суб'єктів господарювання за період 2014-2016 рр. через початок військової агресії РФ на Сході України.

Період 2017-2021 рр. відзначається повільним але впевненим відновленням зростання кількості гравців вітчизняного фармацевтичного ринку, що свідчить про стратегічну важливість та пріоритетність галузі, який втім перервала повномасштабна війна. Відтак, з початку війни кількість виробників галузі скоротилась на 2%, що склало 4 підприємства; у 2023 р. зрослі кількість суб'єктів господарювання з оптової торгівлі фармацевтичними препаратами, а саме на 222 підприємства, що склало 14% росту; що стосується підприємств роздрібною торгівлі фармацевтичної галузі, то тут також можна стверджувати про повільні, але позитивні зміни з початку війни, зокрема розпочали або відновили свою діяльність 20 підприємств, що склало 1,2% росту.

Рис 1. Кількість діючих підприємств фармацевтичної галузі за 2013-2023 рр., од.

Джерело:[2]

Аналізуючи підприємства фармацевтичної галузі в області роздрібною торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах, відзначимо також стабільне співвідношення тих підприємств, які отримували прибуток та збиток за досліджуваний період. Так, у середньому 73% господарських суб'єктів отримували прибуток, зокрема у 2023 р. його рівень становив 1701494,3 тис грн, що, однак на 46067,8 тис грн менше за 2022 р.

У 2023 р. Україна продемонструвала вищий темп зростання, ніж очікувалось, однак при цьому різні інститути мають різні точки зору на розвиток фармацевтичної галузі. Зважаючи на продовження війни в Україні, які очевидно і суттєво обмежує її економічну активність, подальший розвиток ринку фармацевтичних товарів прогнози залишаються досить оптимістичними. Відтак, очікується зростання обсягів аптечного продажу ліків у грошовому вираженні, який становити від 13,2% відповідно до песимістичного сценарію розвитку та до 31,6% за його оптимістичним вектором у 2024 році.

Врахування зовнішніх чинників і ринкових умов має вирішальне значення, для розумної оцінки фармацевтичної компанії. Це дає змогу враховувати інші різноманітні фактори, які можуть вплинути на ефективність компанії, та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Під час аналізу зовнішніх факторів важливо враховувати загальний економічний клімат. До них належать такі фактори, як зростання ВВП, рівень

інфляції та процентні ставки. Ці індикатори можуть дати уявлення про загальний стан економіки і допомогти оцінити потенційний попит на продукти та послуги.

Крім того, ринкові умови відіграють важливу роль в успіху фармацевтичного підприємства. Важливо розуміти цільовий ринок, включно з його розміром, демографією та купівельною спроможністю. Аналізуючи ринкові тенденції та поведінку споживачів, можна виявити можливості та відповідним чином адаптувати управлінські стратегії підприємства. Зокрема до таких тенденцій впливу варто віднести:

1. Аналіз конкурентного середовища. Оцінка сильних і слабких сторін конкурентів та їхньої частки на ринку може дати вам конкурентну перевагу.

2. Нормативно-правова база. Зміни в правилах і нормативних актах можуть вплинути на діяльність компанії, витрати та доступ до ринку. Активна адаптація до цих змін допоможе залишатися на крок попереду.

3. Технологічні досягнення. Використання технологічних досягнень допомагає підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємства на ринку.

4. Попит споживачів. Розуміння споживчих переваг і тенденцій, що розвиваються, має вирішальне значення для збереження актуальності. Тенденції, що розвиваються, має вирішальне значення для збереження актуальності. Варто проводити дослідження ринку, наприклад, зібрати відгуки клієнтів і відстежувати соціальні мережі, щоб виявляти зміни в поведінці споживачів і відповідним чином коригувати пропозиції.

5. Управління ланцюжком поставок. Потрібно враховувати такі фактори, як відносини з постачальниками, логістика та потенційні загрози діяльності. Наявність планів дій у надзвичайних ситуаціях може знизити ризики і забезпечити безперебійну роботу.

Висновки. Таким чином, запропоновані заходи дозволять підвищити ефективність та результативність діяльності підприємств фармацевтичної галузі у турбулентних політичних та соціально-економічних умовах сьогодення. Вважаємо, що важливою частиною вдосконалення діяльності фармацевтичної галузі є спостереження та робота за системою показників цієї галузі. До таких показників належать фінансові результати, виробництво лікарських засобів, споживання і затребуваність клієнтів, розробка нових технологій. Дані показники впливають на конкурентоспроможність компанії, що є невід'ємною частиною вдосконалення самої фармацевтичної компанії та самого ринку в даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Дзюба Т. Історія розвитку фармацевтичної галузі та структура фармацевтичного ринку. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. №1. С. 40–45.

2. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua>.

КОВАЛЬЧУК Олександр

к.е.н., доцент

НЕДІЛЬСЬКА Лариса

к.е.н., доцент

Поліський національний університет

НАРАТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ В ЄС ТА УКРАЇНІ

Вступ. Нова парадигма розвитку глобальної економіки будується на засадах екологічного, соціального та економічного збалансування. У зв'язку з сучасними викликами, особливої популярності набуває увага до питань зеленого фінансування. Уряди, бізнес та інвестори усього світу все більше готові сприймати зелене фінансування як важливий рушійний фактор зростання глобальної економіки.

Результати дослідження. Цілі сталого розвитку (2015 р.) та Паризька кліматична угода (2015 р.) дали поштовх для формування нової парадигми – «сталих фінансів». Цими документами за сталими фінансами було закріплено завдання щодо забезпечення потреб сталого розвитку відповідними фінансовими потоками, зокрема, достатнього фінансування низьковуглецевого та кліматично дружнього розвитку. Поряд з цим, сучасна наука розглядає сталі фінанси як сукупність економічних відносин в межах фінансової системи, націлених на удосконалення та ефективне збалансування її соціальних, екологічних та економічних індикаторів.

Звідси, було породжено поняття «зелених фінансів» як окремого стратегічного напрямку сталого фінансування. Дефініція «зелені фінанси» охоплює «різноманітні способи фінансування технологічних процесів, проєктів та організацій, що мають безпосереднє відношення до охорони навколишнього довкілля; а також, цілком конкретні фінансові інструменти: акції, облігації, спеціалізовані фонди, кредити, специфічні банківські продукти та послуги з екологічною компонентою тощо» [1].

Згідно з обґрунтуваннями науковців [2], «зелене фінансування» базується на трьох ключових аспектах: мета (зниження рівня ризику та інтернаціоналізація екологічних проблем), основні сфери та суб'єкти фінансування. Світовою спільнотою визнано, що «зелене фінансування» сприяє досягненню екологічно чистих результатів у довгостроковій перспективі, що дає чітке уявлення про те, що попит на ці інвестиції має бути постійним і достатнім.

У контексті «зеленого фінансування», формування власного та залучення позикового капіталу є найбільш часто використовуваними інструментами. Вперше залучення інвестицій на фінансування екологічних проєктів на ринках капіталу було здійснено у 2007 р., коли Європейський інвестиційний банк випустив «зелені» облігації, за ним у 2008 р. емісію таких облігацій здійснив Світовий банк. Модель «зелених» облігацій зараз використовується для

залучення фінансування для всіх 17 Цілей сталого розвитку. Наразі у світовій практиці отримали поширення декілька різновидів «зелених» облигацій: Sustainable Bonds (сталі), Blue Bonds («блакитні»), Forest Bonds («лісові»), Social Bonds («соціальні»), «Rhino Impact Bonds» (призначені для захисту й охорони біорізноманіття), «Environmental Impact Bonds» (спрямовані на фінансування інфраструктурних проєктів) [1]. Кожен з вказаних видів облигацій призначений для залучення коштів на вузькоспрямовані екологічні проєкти, що дозволяє чітко спрямовувати інвестора на відповідні сфери зацікавленості та контролювати емітентів щодо використання залучених ресурсів винятково за цільовим спрямуванням.

За оцінками FAO [2], найзначніші обсяги облигаційного кредитування були залучені в енергоефективні проєкти та пов'язані з відновлювальними джерелами електроенергії – це 36% усього обсягу «зелених» боргових інструментів (рис. 1). Вдвічі менші обсяги облигаційного кредитування було спрямовано на екологічні потреби у сільському та лісовому господарстві, землекористуванні, природних ресурсах (17 % загального обсягу). Найменш популярними серед інвесторів стали «зелені» облигації на проєкти щодо поводження з твердими побутовими відходами – лише 1 % (близько 3 млрд дол. США).

Загальний обсяг «зелених фінансів», що охоплює випуски боргового та акціонерного капіталу у проєкти водопостачання, сільське господарство, відновлювану енергетику, лісове господарство, інфраструктуру та інше, у 2022 р. становив 31 трлн дол. США.

Рис. 1. Галузевий розподіл «зелених» облигацій, емітованих Світовим банком, 2019 р.

Джерело: наведено за даними FAO [2]

Особлива роль у процесі впровадження та розвитку концепції «зеленого фінансування» належить державним регуляторам, які зобов'язані забезпечити нормативно-правове та організаційне підґрунтя для формування екологічно

направленої архітектури фінансової системи. Зокрема, у 2021 р. НБУ у співпраці з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) розробили Політику щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [3]. У цьому документі закріплено, що стале фінансування слугує запорукою сталого розвитку, що має проявлятися через інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв у фінансові послуги усіх фінансових установ.

За розрахунками НБУ, Україна потребує 102 млрд Євро «зелених» капітальних інвестицій, з яких 37 % - у промисловість, 26 % - у виробництво енергій й тепла, 16% - у системи опалення будівель, по 2-3% – у сільське господарство, землекористування, управління відходами та оновлення приватного транспорту. Отож, структура потреб за сферами фінансування в Україні різоче відрізняється від європейських тенденцій, що пояснюється системними проблемами в загальній економіці країни.

Крім того, «зелені» облигації в Україні було офіційно затверджено у 2021 р. як «фінансовий інструмент для виключно цільового фінансування (рефінансування) проєктів екологічного спрямування» [4]. Однак, до нині, передусім у зв'язку із проблемами воєнного часу, «зелені» облигації не з'явилися в обігу на вітчизняному фондовому ринку. Крім того, фахівці НБУ наголошують на необхідності системного підходу у просуванні концепції «зелених фінансів»: підвищенні рівня екологічної свідомості та зацікавленості інвесторів, популяризації соціальної відповідальності, розробці механізмів управління екологічними та соціальними ризиками, пошуку і впровадження міжнародних ініціатив тощо.

Висновки. Враховуючи глобальні виклики та сучасні тенденції, зелені фінанси набувають особливого значення у сталому розвитку економіки та фінансової системи як національних рівнів, так і світового масштабу. Незначний поступ у розвитку концепції зелених фінансів в Україні пояснюється націленістю спільноти на вирішення проблем військової агресії в межах нашої держави. Однак, політика сталого фінансування, що впроваджується державним регулятором, здатна привернути достатню увагу до новітніх фінансових інструментів з метою забезпечення сталого розвитку країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Луців Б., Дзюблюк О., Чайковський Я., Луців П., Чайковський Є. Роль зеленого банкінгу в забезпеченні цілей сталого економічного розвитку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2024. №1(54). С.23–36. <https://doi.org/10.55643/fcactp.1.54.2024.4250>
2. Das P.K., Cungu A. Green finance as a critical lever for delivering sustainable agrifood systems – A global landscape study. Rome, FAO. 2023. <https://doi.org/10.4060/cc7402en>
3. Політика з розвитку сталого фінансування. *НБУ*. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG%20strategy_public.pdf?v=9
4. UNCTAD. 2014. World investment report 2014. Geneva, Switzerland. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2014_en.pdf

КОВЦЕНЮК Ганна

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

ННЦ «Інститут аграрної економіки»,

викладач вищої кваліфікаційної категорії

фінансово-економічних дисциплін

Чернівецький кооперативний фаховий коледж економіки і права

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Одним із основних завдань організації бухгалтерського обліку аграрних підприємств є вибір інструментів для формування облікової політики, які можуть вплинути на фінансовий стан підприємства, ефективність управління його діяльністю та визначити стратегію розвитку підприємства.

Результати дослідження. У своїй роботі Кубік В. Д. досліджував значення облікової політики в побудові системи обліку на підприємстві, акцентуючи увагу на факторах, що впливають на різні аспекти її регламентації. Автор підкреслює, що при складанні Наказу про облікову політику підприємства слід керуватися вимогами НП(С)БО, забезпечувати послідовність у методології відображення господарських операцій та оцінки активів. Важливо також забезпечити повне відображення операцій в обліку, правильність визначення доходів і витрат та узгодженість даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку [2, с. 201].

Досліджуючи теоретичні розробки вітчизняних науковців щодо сутності та значення облікової політики, Нестеренко С. С. виокремила основні проблеми формування облікової політики та запропонувала шляхи їх вирішення. Авторка стверджує, що управлінська спрямованість облікової політики може істотно впливати на господарські процеси, а фахівці з обліку повинні не лише застосовувати основні принципи обліку, а й активно брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень [4].

Необхідність розробки облікової політики на кожному підприємстві зумовлена специфікою його діяльності, яка не може бути повністю відображена у жодному нормативному документі через свою унікальність, навіть попри те, що бухгалтерський облік ґрунтується на відповідних нормативно-правових актах, які регулюють організацію обліку і звітності. Така ситуація пояснюється тим, що нормативно-правові акти, які регулюють облік відповідних об'єктів, пропонують кілька варіантів вирішення облікових питань і кожне підприємство, виходячи із специфіки діяльності, обирає найбільш прийнятний варіант. Проте чимала кількість аграрних підприємств підходять до розробки облікової політики формально зводячи її формування до створення звітності, яка відповідала б вимогам законодавства та задовольняла користувачів інформації.

Формування облікової політики – це визначене законодавством право суб'єкта господарювання самостійно організувати облікову діяльність у

межах правового поля. Така діяльність охоплює систему принципів, методів і процедур, що забезпечують первинне спостереження, аналіз, поточне групування та узагальнення результатів господарської діяльності, а також підготовку і подання фінансової звітності [1, с. 75].

Значну роль у формуванні облікової політики аграрних підприємств відіграють інструменти, пов'язані з об'єктом оподаткування податком на прибуток, оскільки вони впливають на загальний фінансовий стан підприємства.

Серед основних аспектів цього впливу можна виділити:

1. Точність обліку, адже впровадження сучасних облікових інструментів забезпечує високу точність у реєстрації доходів і витрат, що є критично важливим для правильного визначення об'єкта оподаткування.

2. Оптимізацію податкових зобов'язань, через використання облікових інструментів аграрне підприємство має можливість оптимізувати свої податкові зобов'язання, знаходячи законні способи зменшення податкових витрат.

Основними інструментами у формуванні облікової політики аграрних підприємств є:

1) теоретичні засади, які базуються на загальнонаукових основах бухгалтерського обліку та основних законодавчих актах, що регулюють діяльність в цій сфері. Вони охоплюють основні принципи, дотримання яких становить основу для відображення господарських операцій підприємства в обліку та звітності.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», принцип бухгалтерського обліку - це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності [3].

Принципи регулюються на загальнодержавному рівні облікової політики є обов'язковими і єдиними до використання всіма суб'єктами підприємницької діяльності. Основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності регламентовані Законом Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [5].

2) методика визначається як набір методів і процедур, які застосовуються для здійснення бухгалтерського обліку. Методи обліку – це способи та прийоми, що дозволяють здійснювати оцінку ресурсів, ведення рахунків синтетичного та аналітичного обліку, порядок нарахування амортизації, визначення обсягу реалізації, доходів, витрат, фінансових результатів, тощо. Процедури – це технологія обробки даних, яка пов'язана з особливостями та специфікою підприємства.

3) організація включає в себе безпосереднє ведення обліку шляхом реєстрації інформації в первинних документах та їх обробку; відображення господарських операцій відповідно до Плану рахунків; узагальнення інформації в облікових регістрах обраної форми обліку; організацію внутрішнього контролю та взаємодію бухгалтерії з іншими службами господарюючого суб'єкта.

Таким чином, правильне використання інструментів у формуванні облікової політики є ключовим фактором для забезпечення законності та достовірності формування об'єкту оподаткування податком на прибуток із врахуванням інтересів суб'єкта господарювання та органів державної влади. Взаємозв'язок складових облікової політики зображено на рис. 1.

Рис. 1. Взаємозв'язок процедур, методів та принципів облікової політики у формуванні об'єкта оподаткування

Представлений рисунок демонструє взаємозв'язок процедур, методів та принципів облікової політики щодо формування об'єкта оподаткування, які є комплексними та забезпечують цілісність і ефективність облікової системи. Принципи створюють основу для формування облікової політики, визначають загальні рамки і напрямки розвитку бухгалтерського обліку.

Методи включають конкретні техніки і способи реєстрації господарських операцій, визначають, принципи, які будуть застосовуватися в практичній діяльності аграрного підприємства. Процедури визначають конкретні кроки та дії, задля реалізації методів обліку в рамках прийнятих принципів. Таким чином, принципи встановлюють загальні правила і напрямки, методи реалізують ці правила на практиці, а процедури забезпечують виконання методів у конкретних облікових операціях.

Висновки. Таким чином, вибір інструментів облікової політики аграрних підприємств є важливою процедурою, де кожен елемент виконує свою специфічну функцію. Тільки гармонізація всіх інструментів облікової політики матиме позитивний вплив на ефективність фінансового управління підприємством, його конкурентоспроможність та здатність до розвитку.

Список використаних джерел:

1. Житний П. Є. Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. 352 с
2. Кубік В. Д. Облікова політика підприємства та її роль в організації обліку. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торгівельно-економічного інституту*. Серія: Економічні науки. Хмельницький: ХКТЕІ. 2015. № 9. С. 201-204.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
4. Нестеренко С. С. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, проблеми формування та шляхи їх вирішення. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(4). С. 24-31.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16.07.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

КОЛОДКА Ігор
здобувач освітньо-наукового рівня PhD
ВОСКРЕСЕНСЬКА Тетяна
к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА РЕАЛЬНІ ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Керівництво будівельних, як і будь яких інших, підприємств зацікавлене в отриманні позитивних фінансових результатів при реалізації ними своєї діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової). Однак, в теперішніх, майже непередбачуваних економічних умовах функціонування, не завжди можна отримати прогнозований позитивний фінансовий результат (прибуток). Це першочергово зумовлюється тим, що доходи і витрати будівельних підприємств розмежовані в часі.

Результати дослідження. На фінансові результати будівельних підприємств, як і на всіх суб'єктів господарювання, впливають різні фактори (внутрішні, зовнішні), в тому числі й інфляція. Інфляція на діяльність будівельних підприємств впливає завжди, але рівень її впливу є різним в різні часові періоди. Цілком очевидним є той факт, що при низькому рівні інфляції, її вплив на фінансові результати будівельних підприємств є невідчутним, тому таку інфляцію не враховують при визначенні фінансових результатів. Високий рівень інфляції впливає на реальні доходи і витрати будівельних підприємств, а як наслідок - на кінцевий фінансовий результат (прибуток чи збиток). У відповідності до галузевої специфіки будівельні підприємства спочатку несуть витрати на будівництво відповідного об'єкту, а згодом (за 3- 5 років) при його реалізації отримують доходи. Зважаючи на це, інфляція, на фінансові результати будівельних підприємств, в порівнянні з деякими іншими галузями економіки значно впливає, так як їх прибуток є менш цінним (споживча вартість) від тих підприємств, в яких доходи і витрати здійснюються в одному звітному періоді (квартал, півріччя, рік).

Згідно офіційної інформації Міністерства Фінансів України, починаючи з 2014 року вплив інфляції на економіку України в цілому і на більшість суб'єктів господарювання, значно посилюється. Окрім того, із 2015 року Державна служба статистики подає ще дані динаміки індексу зростання цін на будівельно-монтажні роботи. У таблиці 1 наведено інформацію про вищезгадані показники, аналізуючи значення яких, можна побачити їхню спільну динаміку щорічного зростання, проте, на початку періоду, в 2015, 2016 роках зростання індексу інфляції було вищим, а на кінець періоду, в 2022, 2023 роках, проглядається швидше зростання індексу зростання цін на будівельно-монтажні роботи ніж індексу інфляції. З цього можна зробити висновок, що керівництво будівельних підприємств у 2022, 2023 роках приймало відповідні

рішення, щоб запобігти негативному впливу інфляції на фінансовий результат їх діяльності, шляхом підвищення цін у більшій мірі ніж зростала інфляція.

Таблиця 1

Індекси інфляції (споживчих цін) та цін на будівельно-монтажні роботи в Україні в період 2015-2023 р.р., % [1], [2]

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Індекс інфляції	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0	110,0	126,6	105,1
Індекс цін на будівельно-монтажні роботи	122,8	109,9	115,7	119,3	100,6	109,7	120,4	129,1	110,5

До найбільш відомих в теорії управління інфляцією методів, які використовують у бухгалтерському обліку належать такі [3]:

1) методи постійного застосування. Це своєрідні превентивні методи врахування інфляційних впливів, які можуть застосовуватися суб'єктами господарювання не зважаючи на рівень інфляції.

2) методи наступного застосування, які використовуються після формування звітності через коригування її показників.

До методів постійного застосування належать:

-метод, що ґрунтується на паралельному використанні підприємствами більш стійкої валюти розрахунків (долар, євро) з перерахунком в національну валюту за курсом НБУ. На практиці більша частина будівельних підприємств використовують паралельні розрахунки вартості майбутніх об'єктів нерухомості в іноземній вільноконвертованій валюті, передбачаючи це в договорах з покупцями.

- метод, що ґрунтується на використанні умовної валюти розрахунків. На нашу думку цей метод подібний до попереднього методу і передбачає використання валюти в розрахунках, величина вартості, якої ґрунтується на використанні тієї ж стабільнішої валюти, але не з використанням курсу НБУ, а з використанням іншого умовного курсу тієї ж валюти (наприклад, курсу продажу, чи придбання відповідної валюти, або ж курсу, збільшеного на відповідній коефіцієнт (що може враховувати витрати на придання валюти для купівлі імпортованих матеріалів).

- метод, що базується на використанні в бухгалтерському обліку прогнозованого рівня інфляції. Цей метод потребує додаткових ймовірнісних розрахунків і залучення експертної оцінки до здійснення попередніх прогнозів).

Застосування методів, які базуються на врахуванні курсу НБУ чи обслуговуючого банку може не враховувати реального рівня інфляції за умови штучного утримання курсу НБУ на відповідному рівні.

Методи наступного застосування, на відміну від методів постійного застосування, використовуються після формування звітності і передбачають коригування показників звітності.

На загальнодержавному рівні у НП(С)БО 22 «Вплив інфляції» [4], висвітлено окремі методичні аспекти врахування інфляційних впливів на

діяльність підприємств, шляхом коригування відповідних показників звітності.

Інфляція впливає на фінансові результати будівельних підприємств, тому, з метою приведення їх до реальної величини, бухгалтери підприємств керуються цим НП(С)БО. У відповідності до вимог цього стандарту враховують інфляційні впливи на показники фінансової звітності в розрізі її окремих складових: балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал, приміток до річної фінансової звітності. Необхідність коригування показників фінансових звітів при високих темпах інфляції зумовлюється тим, що без її урахування в звітності, показники відображаються викривлено, тому така інформація не може використовуватися для прийняття відповідних рішень керівництвом будівельних підприємств при реалізації їх діяльності в майбутньому.

Наведені методи врахування інфляційних впливів в бухгалтерському обліку не є обов'язковими до застосування. Методи постійних коригувань можуть застосовуватися будівельними підприємства і при низьких рівнях інфляції, з метою своєрідного превентивного заходу страхування діяльності підприємства від негативних наслідків інфляції.

Методи наступних коригувань також можуть застосовуватися не всіма підприємствами, що передбачено НП(С)БО 22 «Вплив інфляції», а тільки тими, які у відповідності до чинного законодавства повинні обов'язково оприлюднювати звітність. Крім того вітчизняним законодавством передбачено доцільність коригування звітності тільки за умови, що кумулятивний коефіцієнт інфляції становить 90% і більше.

Висновки. Таким чином, необхідність врахування інфляції при розрахунку фінансових результатів будівельних підприємств, зумовлюється тим, що вона впливає на всі об'єкти бухгалтерського обліку (активи, пасиви, доходи, витрати), які враховуються при формуванні фінансових результатів.

Використання того чи іншого методу врахування інфляції в бухгалтерського обліку по-різному впливає на фінансові результати будівельних підприємств, що необхідно враховувати при виборі одного із них та потребує детального вивчення в наступних дослідженнях за цією тематикою.

Список використаних джерел:

1. Зведена таблиця індексів споживчих цін з 2000 по 2024 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.
2. Зведена таблиця індексів цін на будівельно-монтажні роботи з 2015 по 2024 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/buildprice/>
3. Остап'юк Н.А. Інфляція в бухгалтерському обліку: проблеми методичного забезпечення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць*. Житомир: ЖДТУ, 2009. № 3 (15). С. 208-212.
4. Національне положення стандарт бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»: Наказ Міністерства фінансів України № 137 від 28.05.99 р.

КОНОВАЛОВА Анастасія
бухгалтер-експерт
ТОВ НМЦ «ГЛОБАЛ АККАУНТ АУДИТ»

ЕФЕКТИВНІСТЬ АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Вступ. У сучасних економічних умовах, що характеризуються значною мінливістю ринку, підприємства малого бізнесу часто опиняються в уразливому положенні через обмежені фінансові та організаційні ресурси. Така ситуація вимагає від власників та керівників малого бізнесу впровадження ефективних інструментів управління, зокрема проведення аудиту діяльності підприємства, для забезпечення стабільного функціонування підприємства та його конкурентоспроможності на ринку. Аудит фінансової звітності є важливим інструментом, який допомагає визначити реальний фінансовий стан підприємства, виявити потенційні ризики та запобігти негативним наслідкам у майбутньому.

Законодавча база України також підкреслює значення аудиту для бізнесу. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" чітко регулює порядок і вимоги до аудиторської діяльності, підкреслюючи необхідність незалежної оцінки фінансових показників для підвищення їх достовірності та своєчасності [1, с.12]. Це забезпечує довіру до аудиту як інструменту з боку не лише керівників, але й інвесторів, банків, потенційних партнерів малого бізнесу.

Таким чином, метою цієї роботи є вивчення ефективності аудиту як засобу підвищення фінансової стабільності підприємства малого бізнесу, аналіз його впливу на покращення фінансових показників і зниження ризиків, що можуть загрожувати економічній безпеці малого бізнесу.

Результати дослідження. Надійна та достовірна фінансова звітність є основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Малі підприємства часто стикаються з труднощами у веденні якісного обліку через обмеженість людських ресурсів та брак фахівців з фінансового менеджменту. Однією з основних функцій аудиту є перевірка фінансової звітності підприємства для підтвердження її достовірності. Аудит допомагає підвищити якість обліку шляхом незалежної перевірки показників діяльності, що дозволяє своєчасно виявити можливі розбіжності, неточності та коригувати їх. Це важливо також для забезпечення прозорості фінансової інформації перед зовнішніми контрагентами та податковими органами, що може підвищити рівень довіри до підприємства та сприяти його фінансовій стабільності.

Згідно з дослідженням Державної служби статистики України, до 68% малих підприємств зазнають труднощів із забезпеченням точного обліку, що в свою чергу негативно впливає на їх фінансову стабільність [2, с.45]. Аудиторські перевірки дозволяють усунути ці проблеми, забезпечуючи вищу

якість фінансових даних та полегшуючи податкове планування і фінансове прогнозування.

Управлінські рішення мають безпосередній вплив на успішність бізнесу, тому важливо, щоб ці рішення базувалися на об'єктивних і актуальних даних. Особливо це важливо в період економічних змін, коли оперативність і точність рішень набувають вирішального значення.

Аудит також має значний вплив на якість прийняття управлінських рішень, оскільки надає власникам та керівникам малого бізнесу об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства. Завдяки своєчасному та незалежному аудиту малі підприємства можуть отримувати інформацію про необхідність внесення коректив до своєї фінансової стратегії, що є важливим фактором для уникнення збитків. Наприклад, за результатами опитування аудиторської компанії "Deloitte", близько 40% малих підприємств в Україні зазначили, що завдяки аудиту змогли знизити витрати на 15-20% [3, с.32]. Таким чином, аудит стає невід'ємною складовою стратегічного планування малого бізнесу.

Також, одним з найбільш актуальних аспектів аудиторської діяльності для підприємства малого бізнесу є запобігання фінансовим ризикам, які можуть виникати у процесі діяльності. Фінансові ризики є однією з головних загроз для стабільності малого бізнесу.

Малі підприємства, зазвичай, мають обмежений доступ до фінансування, що робить їх фінансову структуру менш стійкою та схильною до зовнішніх економічних впливів. Аудиторська перевірка допомагає виявити приховані ризики, пов'язані з кредиторською та дебіторською заборгованістю, нераціональними витратами, а також оцінити ефективність управління оборотним капіталом. На основі аналізу фінансової звітності аудит може вказати на ризик надмірного кредитування чи відтермінованих платежів, що підвищує вразливість підприємства в умовах економічних криз. Малі підприємства, що впроваджують рекомендації аудиту, можуть своєчасно оптимізувати структуру витрат та покращити ліквідність, що є ключовим аспектом для забезпечення стійкості бізнесу.

Регулярний аудит допомагає виявити потенційні ризики на ранніх стадіях та вжити заходів для їх уникнення, наприклад, через оптимізацію дебіторської заборгованості чи зниження фінансових зобов'язань. Це особливо актуально в умовах економічної нестабільності, коли малий бізнес зазнає значного тиску від несприятливих змін на ринку. За дослідженнями Національного банку України, малі підприємства, які регулярно проходять аудит, мають на 15% більше шансів уникнути банкрутства в умовах економічної кризи [4, с.35].

Завдяки такому підходу малі підприємства можуть більш підготовлено реагувати на виклики, що виникають в умовах економічної кризи, та знижувати негативний вплив зовнішніх факторів на фінансову стабільність бізнесу.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що аудит є ефективним інструментом підвищення фінансової стабільності малих підприємств в Україні. Він забезпечує підвищення якості фінансової звітності, зменшує фінансові ризики та сприяє покращенню управлінських

рішень. Регулярний аудит, особливо в умовах економічних криз, дозволяє малим підприємствам уникати непередбачуваних фінансових витрат і забезпечувати стійкість на ринку.

Впровадження аудиту в управлінську діяльність малого бізнесу допомагає ефективно управляти фінансовими ресурсами, вчасно виявляти фінансові ризики та приймати обґрунтовані рішення, що сприяють стабільності та зростанню підприємства.

Результати дослідження підтверджують, що аудит сприяє своєчасному виявленню фінансових проблем, забезпечує об'єктивність фінансової інформації та підвищує прозорість діяльності малого бізнесу, що особливо важливо для залучення інвесторів і зміцнення позицій на ринку. Впровадження аудиту як складової управлінських процесів забезпечує підприємствам вищий рівень фінансової стабільності та готовності до зовнішніх викликів, підвищуючи їхні шанси на успіх у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 47. С. 12.
2. Державна служба статистики України. *Мале підприємництво в Україні: статистичний збірник*. Київ : Держстат, 2022. С. 45.
3. Національний банк України. *Вплив економічної кризи на малий бізнес в Україні : аналітичний звіт*. Київ : НБУ, 2020. С. 35.
4. Deloitte Україна. *Дослідження впливу аудиту на діяльність малих підприємств : звіт Deloitte*. Київ : Deloitte Україна, 2020. С. 32.

КОНОНЕНКО Леся

к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет

НОВІТНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОБЛІКОВО-АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Вступ. Сьогодення характеризується тотальною цифровізацією, яка є однією з найважливіших змін і проблем у сучасному суспільстві через її вплив на всі сфери життя, у тому числі і на обліково-аудиторські процедури. Під впливом впровадження новітніх цифрових технологій відбувається трансформація професій бухгалтера і аудитора.

Результати дослідження. Незважаючи на той факт, що при проведенні аудиту вже достатньо довго використовуються цифрові технології, більшість аудиторів всього світу при здійсненні аудиторських перевірок користуються традиційним перевіреним часом табличним процесором MS Excel. Сучасний етап розвитку характеризується різноманіттям новітніх цифрових технологій, які представлені різними продуктами і відповідно, враховуючи різносторонність аудиту є можливим при виконанні різних завдань аудиту використовувати і різні цифрові технології, проте на сьогодні більшість аудиторських фірм (у тому числі і аудиторських фірм Big4) при проведенні аудиторських процедур продовжують здебільшого використовувати традиційні інструменти, серед яких лідером залишається табличний процесор MS Excel. Це дійсно гарний продукт, який дозволяє аудиторам автоматизувати різні завдання [6], проте використання саме новітніх цифрових технологій створює можливості для підвищення релевантності аудиту, створенню умов для розширення спектру аудиторських послуг, підвищення якості аудиту тощо.

Фахівцям з обліку та аудиту завжди була притаманна певна інертність, яку сьогодні ми спостерігаємо при впровадженні новітніх цифрових технологій в обліково-аудиторську практику. Більшість науковців пов'язують це насамперед із специфікою професії і, відповідно, інертністю мислення як бухгалтера, так і аудитора. Проте, процес впровадження і використання новітніх цифрових технологій в обліково-аудиторських процедурах це тільки питання часу. Тому, ті аудиторські фірми які першими почнуть використовувати переваги новітніх цифрових технологій зможуть отримати суттєві переваги на ринку аудиторських послуг. Менеджери великих фірм це розуміють і вже сьогодні вкладають значні кошти у впровадження новітніх цифрових технологій. Проте, аудиторські перевірки здійснюють аудиторі, більшість з яких при проведенні аудиторських процедур достатньо часто неохоче покладаються на результати, які отримані на підставі використання сучасних цифрових технологій [4]. Більшість аудиторів при здійсненні аудиторських процедур використовують традиційні цифрові технології (найчастіше MS Excel), в той же час використання сучасних цифрових технологій (таких як Power BI, Alteryx) дуже обмежене [3, 5]. Науковці пов'язують це насамперед з тим, що навчання з

використанням сучасних цифрових технологій здійснюється IT-фахівцями, які фокусуються на навігації, а не на інтерпретації вихідних даних. Проте, при проведенні аудиту засобами сучасних цифрових технологій необхідним набором навичок, який найчастіше використовують, є навички щодо інтерпретації вихідних даних для виявлення аномалій і визначення впливу на аудиторське судження [3]. Відповідно аудитор повинен мати не тільки професійні компетентності, але й цифрові. Аналогічна ситуація спостерігається і при здійсненні облікових процедур. Це обумовлює необхідність застосування міждисциплінарного підходу при підготовці сучасних фахівців з обліку та аудиту [1].

При впровадженні новітніх цифрових технологій у обліково-аудиторські процедури слід враховувати, що їх використання створює не тільки нові можливості, але й призводить до нових ризиків. Очікується, що до 2025 року 30% корпоративних аудитів буде здійснювати штучний інтелект [6]. Проте, цифрові технології ніколи повністю не зможуть замінити аудитора-людину, але можуть призвести до скорочення чисельності працівників аудиторських фірм та до зміни вимог до кваліфікації аудитора.

Вже сьогодні аудитор повинен не тільки володіти цифровими компетентностями та постійно оновлювати їх (паралельно із базовими), а і сфера його діяльності змінюється від збирання, обробки та передання даних до оцінки результатів проведеного аудиту засобами новітніх цифрових технологій та аналізу отриманих даних. Тобто для аудитора володіння цифровими компетентностями, навичками аналізу та візуалізації даних, здатність здійснювати прогнозне моделювання, інтелектуальний аналіз даних та аудит впровадження технологій стають вкрай важливими. Відповідно змінюються вимоги на ринку праці аудиторів – сьогодні потрібен аудитор який має цифрові компетентності і ґрунтовні знання у галузі аналітики даних [6]. Поява аналітики аудиторських даних (ADA) в аудиторській практиці обумовлює необхідність інтеграції контенту аналітики аудиторських даних в навчальну програму з аудиту при підготовці аудиторів [3].

Натепер спостерігається розрив між бухгалтерською освітою і практикою, внаслідок чого навички, які отримані у процесі навчання, не трансформуються у навички, які потрібні на ринку праці. А отже існує нагальна необхідність трансформації освіти бухгалтерів і аудиторів. У Звіті Інституту управлінських бухгалтерів (ІМА) зазначено, що роботодавці відчують потребу у фахівцях-аудиторах з необхідними компетентностями бізнес-аналітики [2]. Тому на сьогодні загальноосвітньою практикою є перегляд освітніх програм бухгалтерів та аудиторів і включення до них контенту з аналітики даних.

Вже сьогодні великі аудиторські фірми (Deloitte, KPMG, Ernst & Young) вклали значні кошти у новітні цифрові технології, у тому числі у інноваційні інструменти ADA, використання яких дозволяє підвищити ефективність аудиту. Сучасні інструменти ADA можуть трансформувати процедуру проведення аудиту: замість того щоб покладатися на вибірки транзакцій, обрані з агрегованих і структурованих даних, використання складних інструментів

ADA дає змогу аудиторам краще розуміти клієнта, аналізуючи повні сукупності даних із безлічі джерел. Крім того, деякі інструменти ADA здатні підвищити ефективність аудиту завдяки автоматизації виснажливих завдань, що дає змогу аудиторам зосередити свої зусилля на питаннях, які потребують професійного судження аудитора.

Використання інструментів ADA в аудиторській практиці посилює необхідність оновлення компетентностей аудиторів. Сучасний аудитор повинен крім знань у сфері бухгалтерського обліку та аудиту володіти широким спектром навичок ADA, включно з інтелектуальним аналізом даних, програмуванням, машинним навчанням та знанням багатомірної статистики. Відповідно вкрай важливим є узгодження навчальних програм підготовки фахівців з обліку та аудиту із практикою. У зв'язку з цим, у Стандарті Асоціації з розвитку університетських шкіл бізнесу (AACSB) A5 зазначено, що у програмах з бухгалтерського обліку з акредитацією AACSB у навчальній програмі повинна бути інтегрована аналітика даних та новітні технології. Крім того, розділ аудиторського іспиту CPA 2024 року включає професійне судження аудитора, яке ґрунтується на використанні аналітики даних [3].

Сучасна трансформація професій бухгалтера та аудитора є комплексною і багатоаспектною, що обумовлює необхідність застосування комплексного підходу при формуванні компетентностей сучасного фахівця з обліку та аудиту.

Висновки. Використання цифрових технологій є традиційною практикою здійснення обліково-аудиторських процедур, проте впровадження в цю сферу саме новітніх цифрових технологій відбувається вкрай повільно. Це насамперед пов'язано із:

- традиційною інертністю обліково-аналітичних фахівців;
- наявністю розриву між бухгалтерською освітою і практикою;
- фокусуванням при навчанні новітнім цифровим технологіям на навігації, а не на інтерпретації даних.

Одним із шляхів активізації впровадження новітніх цифрових технологій в обліково-аудиторську практику є подолання розриву між освітою і практикою, що передбачає перегляд освітніх програм та застосування міждисциплінарного підходу для формування інтегрованого мислення при підготовці фахівців з обліку та аудиту.

Список використаних джерел:

1. Савченко В., Кононенко Л., Повод Т. Напрями удосконалення підготовки фахівців у контексті необхідності забезпечення запитів розвитку фінансового сектору та викликів формування «Industry 5.0». *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. (19). С. 195-201. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.23>

2. Blix, L. H., Edmonds, M. A., & Sorensen, K. B. (2021). How well do audit textbooks currently integrate data analytics. *Journal of Accounting Education*, no. 55, URL: <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2021.100717>

3. Booker, D. D., Pelzer, J. R., & Richardson, J. R. (2023). Integrating data analytics into the auditing curriculum: Insights and perceptions from early-career auditors. *Journal of Accounting Education*, 64, URL: <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2023.100856>
4. Cao, T., Duh, R. R., Tan, H. T., & Xu, T. (2022). Enhancing auditors' reliance on data analytics under inspection risk using fixed and growth mindsets. *The Accounting Review*, 97(3), 131-153. URL: <https://doi.org/10.2308/TAR-2020-0457>
5. Schmidt, P. J., Riley, J., & Swanson Church, K. (2020). Investigating accountants' resistance to move beyond Excel and adopt new data analytics technology. *Accounting Horizons*, 34(4), Pp. 165-180. URL: <https://doi.org/10.2308/HORIZONS-19-154>
6. Vitali, S., & Giuliani, M. (2024). Emerging digital technologies and auditing firms: Opportunities and challenges. *International Journal of Accounting Information Systems*, 53. URL: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2024.100676>

КУЧЕРКОВА Світлана

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

НЮАНСИ ПОДІЛУ ДОХОДІВ ОТГ МІЖ ЇЇ ЧЛЕНАМИ

Вступ. Реформа децентралізації дозволяє збільшити доходну частину міських бюджетів, яка має певні особливості. Для дослідження даної проблеми було обрано Спаську сільську територіальну громаду Калуського району Івано-Франківської області.

Результати дослідження. Населених пунктів, що входять до складу Спаської ОТГ всього 6 і займають вони 234.66 км. кв. Безпосередньо саме село Спас, с. Луги, с. Погорілець, с. Підсухи, с. Суходіл та с. Липовиця. Всього, станом на 1 січня 2024 року, в громаді проживає 6054 людини. З яких, осіб працездатного віку – близько 62 %, тобто 3771 особа.

Обсяг доходів (розрахунковий) Спаської сільської ради становить близько 60 млн. грн. (тобто 59 999 133 грн), з яких 20 439 533 грн сформовані відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України [1], тобто з податків і неподаткових коштів. Сума бюджету для розвитку становить 4 806 478 грн, сума базової дотації 12 526 500 грн, реверсна дотація відсутня. За уточненим річним планом на 2024 рік, доходів має надійти, близько 62 864 615 грн, тобто на 2.8 млн грн більше, ніж планувалось на початок року [2].

Основними джерелами надходження доходів до бюджету ОТГ є продаж або передача в оренду сільськогосподарських угідь, які належать сільській раді, у користування селянам або місцевим фермерам, таке трапляється частіше. Особливо добру частку надходжень становить рентна плата за користування надрами, видобуток корисних копалин. В нашому випадку вони становлять усі 34 % від всіх податкових надходжень, а місцеві податки та збори майже 18%.

Основний масив поповнення доходів ОТГ відбувається за рахунок допомоги держави. Наглядно це можна побачити на рис. 1.

Ключову роль у доходах власного походження відіграють податкові надходження, на рисунку 1 можна поміти, що вони прямо пропорціональні з офіційними трансфертами від держави. Держава старається покривати суму недостачі, яку планується використати на витрати ОТГ, тим самим просто спонукаючи і підтримуючи його діяльність. Це можна помітити, переглянувши надходження за 2021 і 2022 роки. Коли власних надходжень не вистачає, збільшуються державні і, навпаки, коли податкові доходи громади почали зростати, трансферти ж навпаки знизились на майже 10%, бо саме на стільки зросли й податкові надходження.

На жаль, обсяг витрат набагато більший, ніж видів доходів, і тому з цим доводиться дуже обережно працювати, коригувати та контролювати, адже витрати можуть бути першої необхідності, поступовими та бажаними.

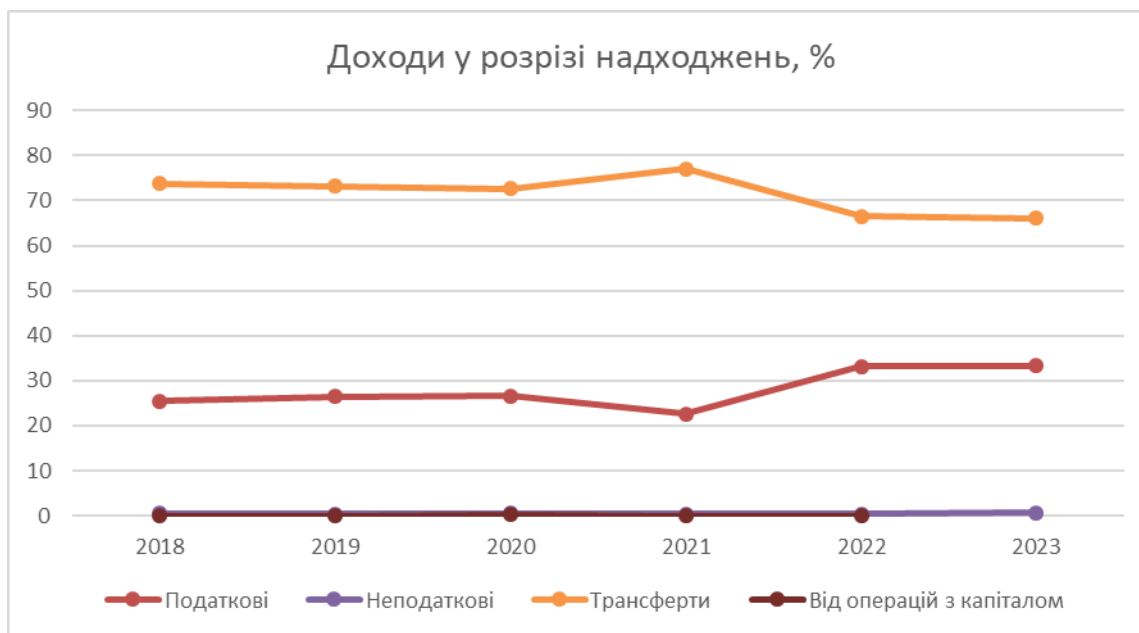

Рис. 1. Доходи Спаської сільської ради у розрізі надходжень у %

Джерело: [2]

До першочергових, можна віднести витрати, без яких громаді буде скрутно впродовж року. До них можуть відноситись ремонти навчальних закладів, адміністративних будівель, вуличного освітлення, головних чи центральних доріг і т. д. Такі виконані задачі в перші місяці поточного бюджету, заощадять купу часу в майбутньому і скоригують подальші дії громади у перспективі власного розвитку.

Поступовими, або постійними можна охарактеризувати витрати, які будуть завжди, тобто ті, які кожного місяця мають сумлінно забезпечуватись без відкладання. Це заробітна плата працівникам бюджетних установ, викладачів, вихователів, лікарів, медперсоналу. Ще такими витратами можна визнавати будівництво нових установ чи закладів, за кошти громади, адже постійно треба платити працівникам і за закупівлю матеріалів.

До таких бажаних витрат відносяться всі витрати, які йдуть на покращення умов життя громади, культуру та забезпечення комфорту кожного мешканця. Сюди може включатись будівництво дитячого майданчика, спортивного комплексу, організація гуртків, благоустрій парків та національних надбань, або культурних пам'яток. Адже це і є головна задача децентралізації: відродити помираючі села і забезпечити там комфортне життя для всіх. А щоб таке здійснити, варто дуже сильно акцентувати увагу на життя в цих місцях саме дітей і підлітків. Саме тому, на статтю «Освіта» кожного року відходить близько 60-70 % усього бюджету Спаської ОТГ. Детальніше, інші статті витрат, можна розглянути на рис. 2.

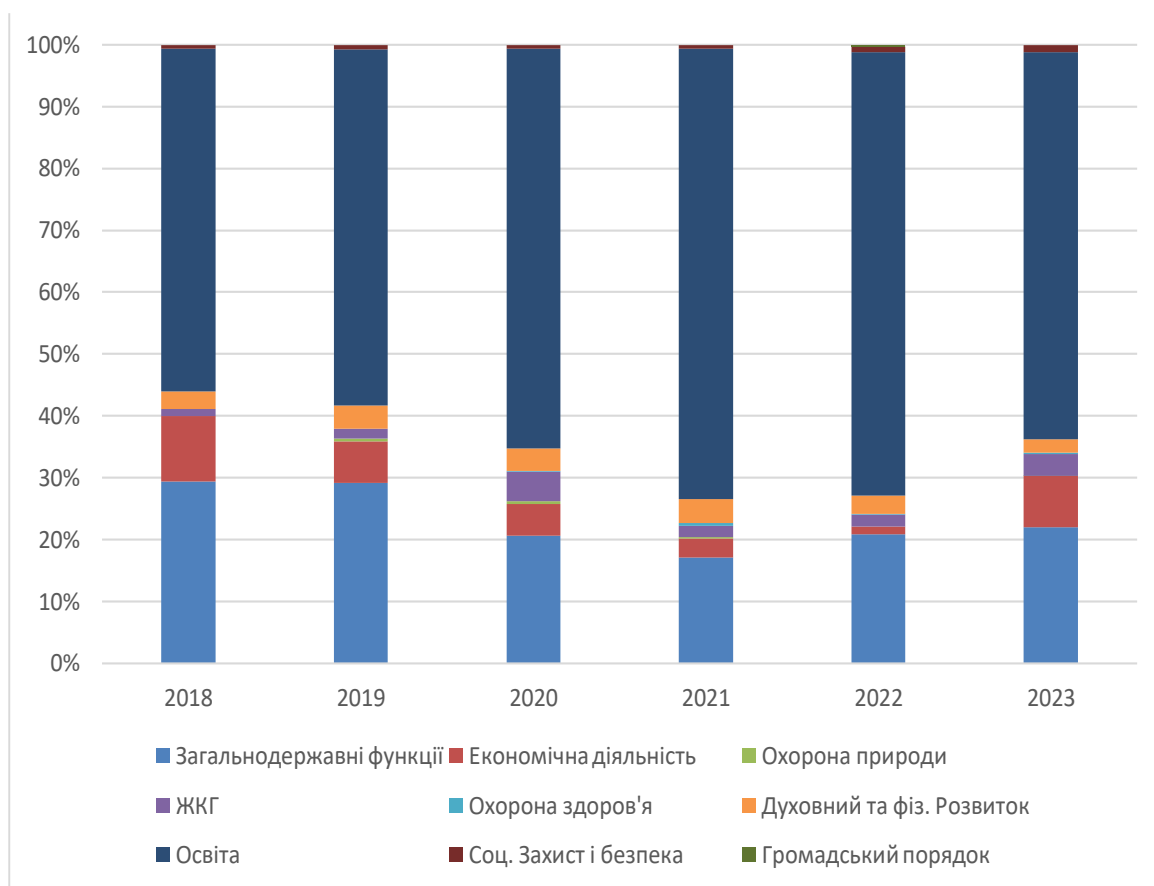

Рис. 2. Структура бюджету у розрізі видатків

Джерело: [2]

Якщо в загальному по бюджету все виглядає досить збалансовано і більш-менш зрозуміло, то як же саме відбувається розподіл доходів між селами ОТГ на практиці?

В нашому випадку всього 6 учасників громади і в кожного, певна річ, свої проблеми і невирішені питання, хтось приносить доходів більше, а хтось менше, і як тоді їх розділяти, щоб все було і справедливо і по чесному?

У Великомихайлівській ОТГ на Одещині так само зацікавились цим питанням і тому винайшли для себе формулу найбільш справедливого розподілу коштів бюджетного розвитку між селами. В її основі лежать дані про такі поняття як: бюджетний розвиток громади (БРГ), загальні доходи села (селища) (ЗДС), кількість населення громади (КНГ), кількість населення села (селища) (КНС), доходи на одного жителя громади (ДЖГ), доходи на одного жителя села (селища) (ДЖС), коефіцієнт економічної спроможності села (селища) (К), середній дохід на одного жителя села (СДЖС). При цьому сума бюджету розвитку (БРГ) затверджуються радою громади.

За допомогою відомих даних відбувається такий порядок обчислення бюджету кожного села (селища):

1. $ЗДС/КНС = ДЖС$
2. $БРГ/КНГ = ДЖГ$

3. $СДЖС = \text{додати всі ДЖС і поділити на кількість учасників громади (в нашому випадку на 6 сіл)}$

4. $ДЖС/СДЖС=К$

5. $ДЖГ*К*КНС=$ бюджет розвитку села на бюджетний період.

Нагадаємо, що це стосується коштів, які мають йти на розвиток. Тобто, можна припустити, що в такому випадку спочатку покриваються витрати на першочергові задачі, а може й ні. І це питання ніяк не прописується. Припустимо, за цією формулою був розрахований відповідний бюджет на розвиток певного села. А в його задачах першочергово стоїть мета полагодити шкільний дах, адже це потрібно зробити негайно. Тому більшість коштів було спрямовано на ремонт, а не на розвиток села. Що ж робити в таких випадках?

Розглянемо ще один шлях, який розробила Шумська об'єднана територіальна громада Тернопільської області. Для цього була створена навіть відповідна Програма. Вона була прийнята відповідно до вимог ст. 91 Бюджетного кодексу України, п. 22 ст. 26 Закону України від 21.05.1997 N 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні». На цю програму покладена мета проаналізувати потреби кожного населеного пункту в ОТГ. Для цього необхідно задіяти всіх жителів, які точно знають, що важливіше для їхнього села чи міста. Саме для цього ведеться прозора фінансова звітність та зворотній зв'язок з жителями. Ця стратегія дає можливість оцінити перспективність населеного пункту та класифікувати пріоритетність завдань, які необхідно виконати.

Механізм розподілу коштів в Шумській ОТГ, схожий з тим, що представила Великомихайлівська громада. Так само треба визначити кількість жителів в селі (селищі) та дохід на одного жителя громади. З нового додалося ще поняття: місце населеного пункту за критерієм наповнюваності у місцевому бюджеті, тобто який відсоток з усього доходу приносить саме це село. І, за допомогою цих даних відбувається визначення бюджету для відповідного учасника громади. Проводиться розрахунок так само, в 5 етапів. Але для цього використовуються дані попереднього бюджетного періоду, що може бути не зовсім зручно.

1. $\text{Доходи села} / \text{кількість його населення} = \text{доходи на одного жителя села.}$

2. Аналогічно визначаємо доходи на одного жителя громади.

3. $\text{Бюджет розвитку громади/кількість населення громади} = \text{середній дохід на одного жителя громади.}$

4. $\text{Доход на одного жителя села} / \text{доход на одного жителя громади} = \text{коефіцієнт економічної спроможності села.}$

5. $\text{Середній дохід на одного ж. громади} * \text{коефіцієнт спроможності} * \text{кількість населення села} = \text{бюджет розвитку села.}$

Наче все однакове, але бюджет розвитку громади застосовується в розрахунках по-різному.

Програма Шумської ОТГ була створена завдяки прикладу наших польських сусідів. Але в цій Програмі є уточнення, що при розрахунках, до

суми доходів села не входять кошти отримані від податків на доходи фізичних осіб, адже вони йдуть не в сільську раду, а в районну. І це значно зменшує розрахункову суму бюджету розвитку.

Трохи вище згадувалося поняття «місце населеного пункту за критерієм наповнюваності у місцевому бюджеті», але в формулах його ніде немає. Тому що воно застосовується в розрахунку коефіцієнту стимулювання. Його визначення дозволяє заохотити мешканців приймати участь у розвитку власного населеного пункту. Коефіцієнт працює за принципом, чим більше віддаєш, тим більше потім отримуєш. Тобто, чим більше доходів приносить село, тим більше воно потім отримує видатків на свій розвиток, по типу здорової конкуренції. І, здається, в тій області досить непогано працює така стратегія.

Висновки. Оскільки Спаська ОТГ не зовсім велика, можливо вона використовує схожий метод розподілу бюджетних коштів. Проте Івано-Франківськ досить близько розташований до Тернополя, тому вони використовують майже однакові, якщо не такі ж самі, способи розрахунків.

Виходячи з цього, бачимо, що проблеми залишаються і їх потрібно вирішувати, і одним з шляхів подолання є використання досвіду інших ОТГ і зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2018 № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
2. Офіційний сайт Спаської ОТГ. URL: <https://spaska-gromada.gov.ua/>.

КУЧМІЙОВА Тетяна

к.е.н, доцент

БЕРЗЛАПНА Наталія

здобувач освітнього ступеня магістр

Миколаївський національний аграрний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Вступ. Після повномасштабного вторгнення економіка України була вимушена перейти на військові рейки, а весь бізнес від малого до великого був змушений зупинитися в перші місяці. Перед всіма підприємцями постала проблема масового відтоку трудових ресурсів, відсутністю безперервного постачання продукції, зменшення кількості споживачів, окупація та знищення територій України. Вплив форс-мажорних обставин на всі галузі діяльності країни, змусили владу країни та українців шукати нові способи продовження господарської діяльності. Диджиталізація за останні 5 років стала популярною майже серед всіх верств населення, а нинішня криза довела, що бізнес і цифрові технології є невіддільними. Існує потреба в усвідомленні та розумінні причинно-наслідкових зв'язків процесів цифровізації економіки як у світі загалом, так і в країні зокрема.

Метою дослідження є зміни різних процесів у аграрній сфері, та її пристосування до нового сьогодення. Слід оцінити методику рівня цифровізації сільського господарства у XXI столітті.

Результати дослідження. Сільське господарство одна з галузей яка максимально постраждала від війни, але це не лише торкнулося аграрної сфери, а й вплинуло на економіку в цілому. Сьогодні сільське господарство продовжує потерпати, адже велика частина території окупована, а там де проводились активні бойові дії залишається велика кількість мін та снарядів. Тому аграрії вимушені шукати нові способи продовження своєї господарської діяльності.

За підрахунками Мінагрополітики, у 2024 році, збитки від війни сягають близько 6,6 млрд доларів, урожай знизився приблизно на 40% від попереднього року, а кількість посівних площ втрачено, орієнтовно 30%.

Війна надзвичайно ускладнила функціонування великотоварного сільськогосподарського виробництва через розрив логістичних ланцюгів, екологічні катастрофи на корпоративних тваринницьких комплексах, блокування ринків збуту тощо [1].

На допомогу нашим аграріям, діяльність яких не була зупинена, можуть прийти інновації та світовий досвід використання цифрових технологій у сфері сільського господарства. Сьогодні основною метою сільського господарства є не лише забезпечення населення продовольчими товарами, а й екологічно чистою та якісною продукцією. Застосування нових технологій дасть змогу підвищити врожайність та отримувати більшу кількість продукції. Технологічні рішення, які пропонуються і будуть запропоновані у майбутньому, дозволять

збільшити вартість сільськогосподарської продукції з метою отримання вищих врожаїв сільськогосподарських культур [2].

Характеризуючи поточний стан цифровізації економіки України, зокрема у сфері сільського господарства, експерти використовують аналітичні дані міжнародних рейтингів. Одним з індикативних авторитетних міжнародних рейтингів, що характеризує цифрову конкурентоспроможність країн, є індекс цифрової конкурентоспроможності, який аналізує та оцінює здатність країн запроваджувати та вивчати цифрові технології, які призводять до трансформації в державній практиці та бізнес-моделях. Даний показник базується на трьох основних факторах:

1) знання – слід включати ноу-хау та потребу розвивати та створювати нові технології;

2) технології - загальний контекст, що дозволяє розвивати цифрові технології;

3) майбутня готовність – це рівень готовності країни впроваджувати та користуватися новинками.

Основою інновацій у сільському господарстві є екологічність та економічність. Сьогодні інновації можна класифікувати за різними напрямками, наприклад: за предметом і сферою застосування (біологічні, технічні, технологічні, хімічні, економічні тощо); за ступенем новизни (нові для підприємства, галузі, регіону, області); за глибиною змін; за спрямованістю і тд.

Повільність цифрової трансформації у сільському господарстві зумовлена сезонністю, високими ризиками та наявністю живих організмів (якщо це стосується тваринництва). Основним центром що займається інноваціями у сільському господарстві в Україні є Міністерство аграрної політики України та науково-дослідний інститут УАНН.

Опираючись на світовий досвід українські аграрії можуть перейняти деякі новинки такі як: штучний інтелект, роботизація чи автоматизація певних процесів. У світі поширюється використання 3D-друку, який зменшує матеріальні витрати у підприємстві, підвищує прибутковість та ефективність роботи. 3D-друк можна використовувати як інструмент, тобто створювати копії обладнання та інструментів або механізувати процес збору продукції.

GPS-навігація також є новинкою XXI століття, використання супутникових систем дає змогу оцінити та отримати реальні, точні цифри та автоматизувати роботу. Для тракториста чи комбайнера який працює безпосередньо на полі, GPS дозволяє отримати такі переваги:

- зниження використання паливо-мастильних матеріалів;
- скорочення часу виконання поставлених задач;
- скорочення пристроїв;
- контроль за роботою;
- зменшення нецільового використання техніки.

Також серед популярних інновацій які використовуються у сільському господарстві є БПЛА та дрони. За їх допомоги фермери можуть визначати біомасу врожаю, висоту вирощуваних культур, наявність бур'янів та

насиченість ґрунтів водою з високою чіткістю. Дрони вважаються доскональними помічниками у боротьбі з комахами; навала попереджається шляхом застосуванням інсектициду на небезпечних зонах за допомогою безпілотних технологій, при цьому зменшується ймовірність прямого впливу, що призводить до отруєння хімічними речовинами.

Технології часто починають свій розвиток окремо, а потім поєднуються та інтегруються безпосередньо в суспільство. Більшість цифрових технологій спрямовані на зменшення ризиків та підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва чи тваринництва. Поступова диджиталізація надає сільськогосподарським підприємцям можливість працювати віддалено та результативно.

Висновки. Цифрові технології мають значний вплив на сільське господарство, сьогодні важко уявити світ без телефону чи інтернету. Цифровізація має значні переваги, адже зростає урожайність, підвищується прибуток та рівень рентабельності, а головне підприємство може ефективно використовувати свій ресурсний потенціал. За проведеними дослідженнями можна сказати, що існує велика кількість як вітчизняних розробок, так і світових, рушійною силою виступає підприємець що готовий та зацікавлений у трансформації свого підприємства. Диджиталізація сільськогосподарського виробництва насамперед виконує завдання зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище. А використання інновацій з виконанням господарської діяльності підвищує рівень конкурентоспроможності серед інших підприємств.

Список використаних джерел:

1. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>
2. Кривенко О. Світові тренди та зарубіжний досвід. *Агрономія сьогодні*. 2019. №2. С. 12–20. URL: <https://www.agrilab.ua/wp-content/uploads/2019/08/Svitovi-trendy-002.pdf>
3. Digital Competitiveness Ranking. Institute for Management Development. URL: <https://www.imd.org/research-knowledge/articles/the-imd-world-digital-competitiveness-ranking>
4. Кучмійова Т. С. Вплив цифрових технологій на сучасне суспільство: трансформаційні аспекти. *Modern Economics*. 2023. № 41(2023). С. 67-72. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-10).

ЛОБУНЕЦЬ Тетяна

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

КОНТРОЛІНГ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ

Вступ. У сучасних умовах глобалізації компанії все частіше стикаються з необхідністю управління міжнародними проєктами. Така діяльність супроводжується підвищеним рівнем ризиків, складністю координації та вимогами до відповідності різноманітним міжнародним і локальним стандартам. У зв'язку з цим, важливим стає розробка та застосування системи контролінгу, яка дозволяє досягати стратегічних і фінансових цілей проєктів та забезпечувати прозорість процесів. Контролінг допомагає ефективно розподіляти ресурси, аналізувати результати та забезпечувати виконання поставлених завдань.

Результати дослідження. Контролінг міжнародних проєктів є важливим інструментом для розвитку міжнародного бізнесу, забезпечуючи узгодженість між цілями проєкту та глобальними стратегіями компаній. Він має велике значення в сучасному бізнес-середовищі через інтенсивну конкуренцію та складність управління проєктами в умовах різних культур, економічних систем і правових вимог. Основними аспектами актуальності контролінгу в міжнародних проєктах можна виділити:

✓ *управління численними ризиками*, включаючи валютні коливання, політичну нестабільність, культурні відмінності та економічну невизначеність. Контролінг допомагає ідентифікувати, оцінювати та мінімізувати ці ризики за допомогою ефективного моніторингу;

✓ *оптимізацію витрат і ресурсів*, оскільки він дозволяє аналізувати витрати, доходи, прогнозувати бюджети та порівнювати їх з фактичними показниками. Це особливо важливо для компаній, які працюють з різними валютами і нормативними вимогами;

✓ *прозорість у веденні проєкту і відповідність стандартам*, що полегшує дотримання міжнародних нормативів та місцевих вимог. Це допомагає запобігти штрафам, затримкам та проблемам з репутацією;

✓ *оцінку продуктивності та управління ефективністю міжнародних проєктів, встановлення ключових показників ефективності (КРІ) та адаптація стратегії для досягнення результатів.* Це особливо актуально для компаній, які прагнуть оптимізувати операції в різних країнах;

✓ *координацію між підрозділами та культурами*, допомагає узгодити роботу підрозділів, які можуть працювати у різних країнах, з різними культурними та бізнес-підходами;

✓ *стратегічне планування, коригування стратегії проєктів у реальному часі.* Це дозволяє адаптуватися до змін на глобальному ринку та приймати обґрунтовані рішення на основі достовірних даних.

Таким чином, контролінг міжнародних проєктів є ключовим інструментом для підтримки стабільності, рентабельності та ефективності діяльності в умовах динамічного міжнародного середовища. Він критично важливий для досягнення цілей та ефективного управління, оскільки дозволяє мінімізувати ризики, забезпечити контроль за витратами, підтримувати відповідність нормативним вимогам і підвищувати результативність проєктної діяльності.

Контролінг міжнародних проєктів – це система управління, спрямована на досягнення стратегічних, операційних і фінансових цілей, забезпечення прозорості в процесах і оптимізацію ресурсів. Основні цілі контролінгу міжнародних проєктів включають мінімізацію ризиків, забезпечення якості, контроль за витратами та досягнення цільових показників.

Система контролінгу міжнародних проєктів включає кілька основних складових, кожна з яких виконує важливу функцію в управлінні, моніторингу та контролі за проєктом. Основні складові цієї системи представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні складові системи контролінгу міжнародних проєктів

Компонент системи	Функція, яку він виконує
Фінансовий контролінг	<ul style="list-style-type: none"> - Включає планування, облік та аналіз фінансових ресурсів, використаних у проєкті. - Здійснюється оцінка витрат і доходів, бюджетування, прогнозування фінансових показників. - Враховуються валютні коливання, економічні ризики та можливість диверсифікації джерел фінансування
Операційний контролінг	<ul style="list-style-type: none"> - Зосереджується на управлінні ресурсами, які використовуються для виконання завдань у межах проєкту. - Забезпечує контроль за дотриманням термінів і своєчасним виконанням робіт на кожному етапі. - Дозволяє забезпечити ефективність виробничих та логістичних процесів
Контролінг якості	<ul style="list-style-type: none"> - Спрямований на моніторинг і забезпечення якості продукції або послуг, що створюються в межах міжнародного проєкту. - Включає встановлення стандартів якості, їхнє відстеження та порівняння з результатами. - Контролінг якості є особливо важливим у міжнародних проєктах, де існують відмінності у стандартах якості між країнами.
Контролінг ризиків	<ul style="list-style-type: none"> - Здійснює оцінку та моніторинг ризиків, пов'язаних з політичними, економічними, культурними, регуляторними й іншими аспектами. - Включає аналіз і управління ризиками з метою мінімізації їхнього впливу на проєкт. - Розробляються заходи для зменшення ризиків, такі як страхування, хеджування валютних ризиків тощо
Стратегічний контролінг	<ul style="list-style-type: none"> - Допомогає формувати і коригувати стратегію проєкту з урахуванням міжнародних ринкових тенденцій та стратегічних цілей організації. - Включає аналіз ринку, конкуренції, інновацій, а також відстеження ключових показників ефективності (KPI). - Дозволяє вчасно коригувати стратегії та планування, реагуючи на зміни у зовнішньому середовищі.

Продовж. табл. 1

Контролінг відповідності (Compliance)	<ul style="list-style-type: none">- Забезпечує відповідність міжнародним і локальним нормативним вимогам, стандартам і законодавству.- Проводиться аудит документів, звітності, податкової та митної відповідності, ліцензування.- Важливий для уникнення юридичних ризиків і репутаційних втрат
Інформаційний контролінг	<ul style="list-style-type: none">- Включає збір, обробку, аналіз і розповсюдження інформації для прийняття управлінських рішень.- Забезпечує надання даних у вигляді звітів, аналітичних записок та інших документів.- Важливий для підтримки прозорості та координації роботи між міжнародними командами
Контролінг комунікацій	<ul style="list-style-type: none">- Забезпечує узгодження всіх процесів і підтримку ефективної комунікації між учасниками проекту.- Враховує культурні особливості, мовні бар'єри та інші аспекти, які можуть впливати на комунікацію.- Підтримує обмін інформацією в реальному часі для злагодженої роботи різних підрозділів і підрядників

Джерело: сформовано автором на основі [1, 2]

Система контролінгу міжнародних проєктів, яка охоплює всі ці складові, дозволяє досягти високого рівня контролю над проєктом і сприяє його ефективній реалізації в умовах глобальних викликів та динамічного ринкового середовища.

Висновки. Отже, контролінг міжнародних проєктів є ключовою складовою ефективного управління, що дозволяє досягати запланованих цілей і мінімізувати ризики, пов'язані з міжнародною діяльністю. Завдяки застосуванню комплексної системи контролінгу можна забезпечити відповідність проєктів міжнародним стандартам, раціонально використовувати ресурси, вчасно реагувати на відхилення та ефективно реалізовувати стратегії організації. Використання інформаційних систем і технологій значно покращує здатність проєктних менеджерів здійснювати контроль і управління в режимі реального часу, забезпечуючи успішну реалізацію проєктів у міжнародному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Павленко А. І. Управлінський контролінг інноваційних проєктів. *Економіка та держава*. 2014. № 10. С. 11-14. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f667cbf7-3653-487d-b915-22db60b07c1d/content> (дата звернення: 01.11.2024)
2. ISO 21500. *Guidance on Project Management*. ISO. URL: <https://www.iso.org/standards.html> (дата звернення: 01.11.2024)

ЛУКАНОВСЬКА Ірина

к.е.н., доцент, докторант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ Й АУДИТУ

Вступ. Штучний інтелект (ШІ) за останнє десятиліття став одним із найбільш революційних інструментів науково-технологічного прогресу. Його впровадження та розвиток в різних сферах діяльності відкриває нові можливості для оптимізації господарських процесів, підвищення точності аналізу, а також автоматизації рутинних завдань. Не оминуло застосування ШІ і в сфері контролю й аудиту, де з його допомогою з'являються нові можливості виявлення ризиків, досягається підвищення прозорості операцій і вдосконалення систем управління даними. Його використання також уможливорює автоматизацію рутинних задач, забезпечуючи високий рівень точності і зменшуючи ймовірність людських (технічних, фізичних) помилок.

Результати дослідження. Загалом штучний інтелект не лише змінює традиційні підходи до контролю й аудиту, але й створює нову парадигму цифрового моніторингу, яка здатна адаптуватися до постійно змінних умов ринку та законодавчих вимог. З огляду на глобалізацію ринкового середовища, все більше суб'єктів аудиторської діяльності впроваджують ШІ в свої аудиторські процеси, що дозволяє їм не лише покращувати якість надання аудиторських послуг, а й значно підвищує ефективність і точність проведення аудиторських перевірок [1; 2, с.242].

Штучний інтелект у контексті аудиту являє собою технологію, яка дозволяє автоматизувати, вдосконалити й оптимізувати процес перевірки фінансової інформації та оцінки внутрішнього контролю. Він використовує алгоритми машинного навчання, аналіз великих даних та інші інструментарії для оброблення великих обсягів інформації, яку неможливо в короткий проміжок часу обробити традиційними методами (вручну). Очікується, що до 2025 року 30% фінансових аудитів проводитиметься з використанням штучного інтелекту [3].

Системи ШІ можуть не лише виконувати рутинні завдання, такі як збір даних, їх перевірку та аналіз, але й допомагати аудиторам виявляти помилки, прогнозувати ризики і навіть надавати рекомендації щодо покращення фінансового стану суб'єкта господарювання чи виконання інших важливих завдань.

За допомогою ШІ аудитори значно швидше обробляють великі обсяги даних та отримують результати в реальному часі. Так за 1,5 хвилини штучний інтелект обробляє обсяг даних, на який аудитору потрібно 2 тижні щоденної роботи, а це значно скорочує час проведення аудиту та підвищує ефективність всього процесу контролю.

В сфері контролю важливим етапом у формуванні національної політики

та стандартів ШІ стало прийняття Міжнародної декларації щодо безпеки використання штучного інтелекту, підписаної Україною в межах Блетчлійського саміту [4]. Декларація Блетчлі, яка ставить за мету створення глобальної системи регулювання штучного інтелекту для запобігання його неконтрольованому розвитку та потенційним загрозам, що можуть виникати при його використанні, передбачає для країн-підписантів низку зобов'язань. Ці зобов'язання, в свою чергу, мають значний вплив на розробку Україною дорожньої карти з регулювання ШІ [5].

Однак, попри очевидні переваги, застосування ШІ в сфері контролю й аудиту супроводжується низкою викликів, серед яких першочерговим питанням є етика, конфіденційність даних, кібербезпека, відповідальність за прийняті рішення, а також необхідність адаптації законодавчих вимог під швидко зростаючі можливості штучного інтелекту. Крім того, існує потреба в нових стандартах та інструментах, які б забезпечували надійний контроль й аудит самих ШІ-систем.

Незважаючи на виклики, напрям використання штучного інтелекту в контролі й аудиті має свої перспективи. Так, у не далекому майбутньому можна очікувати наступних змін (рис.1) :

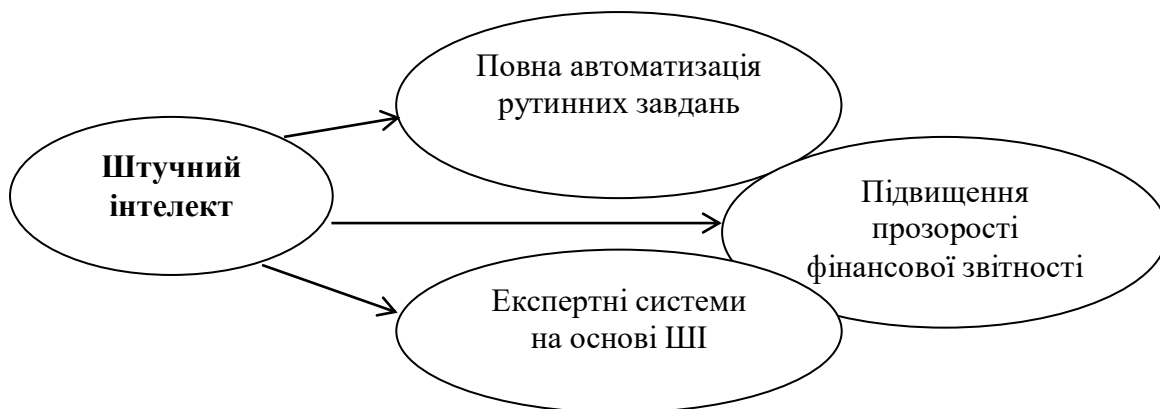

Рис. 1. Перспективи використання ШІ

З рис.1, видно, що ШІ зможе виконувати базові операції, генерувати фінансову звітність, залишаючи фахівцям з контролю й аудиту лише формування стратегічних рішень та інтерпретацію даних. На нашу думку, у майбутньому, також, можуть з'явитися системи (експертні системи), які самостійно проводитимуть аудит і видаватимуть рекомендації за результатами перевірок, а також включатимуть можливості здійснювати статистичну та фінансову оцінку динаміки ринку та інші важливі й корисні опції.

Висновки. Як бачимо, штучний інтелект стає важливою складовою сучасного контролю й аудиту. Впровадження цієї новітньої ІТ дозволяє підвищити ефективність процесів, зменшити людські помилки, краще прогнозувати ризики та надавати більш точні рекомендації. Хоча існують певні виклики на шляху до повної інтеграції ШІ, зокрема потреба в нових

спеціалістах та етичні питання, перспективи його розвитку в не далекому майбутньому є надзвичайно багатообіцяючими.

Список використаних джерел:

1. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8520>
2. Нежива М. О. Штучний інтелект в аудиті. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 груд. 2023 р.) Київ: КНЕУ. 2023. С. 241–242.
3. Використання технології на основі штучного інтелекту: <https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnologiy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/>
4. The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, 1-2 November 2023. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023>
5. Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні Bottom-Up Підхід. *Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України*. URL: https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/Дорожня_карта_з_регулювання_ШІ_в_Україні_compressed.pdf.

МАКАРОВИЧ Вікторія

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВЛАСНОСТІ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. В умовах формування економіки знань чинна модель обліку (П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», МСФЗ 38 «Нематеріальні активи») в частині облікового відображення технічних нематеріальних активів характеризується використанням консервативного підходу.

Технологічні нематеріальні активи, що ґрунтуються на знаннях, є одним з основних факторів економічного зростання та забезпечення сталого розвитку. Тому для більш ефективного управління інноваційним капіталом підприємств та прийняття рішень щодо фінансування інноваційних проектів зовнішніми стейкхолдерами потребує удосконалення система їх інформаційного забезпечення [1].

Результати дослідження. На основі аналізу підходів чинної методики обліку досліджень та розробок встановлено відсутність єдиного бачення стосовно їх оцінки.

Для оцінки інноваційної інвестиційної власності за справедливою вартістю можуть використовуватись три основні варіанти:

1) за цінами активного ринку, якого стосується інноваційний продукт. Це є достатньо рідкісною ситуацією для технологічних нематеріальних активів, оскільки однією з основних характеристик, що дозволяють забезпечити їх юридичний захист у формі інтелектуальної власності, є їх унікальність. Тому змістовні характеристики інноваційної інвестиційної власності, як об'єкта обліку, вступають в суперечність з характеристиками активного ринку – наявністю однорідних об'єктів на ринку, відсутністю зацікавлених покупців і продавців на інноваційний продукт, обмеженістю доступу до інформації про ціну інноваційного продукту. Про це безпосередньо зазначається в МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» – активний ринок не може існувати для брендів, заголовків, видавничих прав на музику та фільми, патентів чи торгових марок, оскільки кожен такий актив є унікальним (п. 78) [2]. Тому для оцінки інноваційної інвестиційної власності в переважній більшості випадків застосовуються інші варіанти.

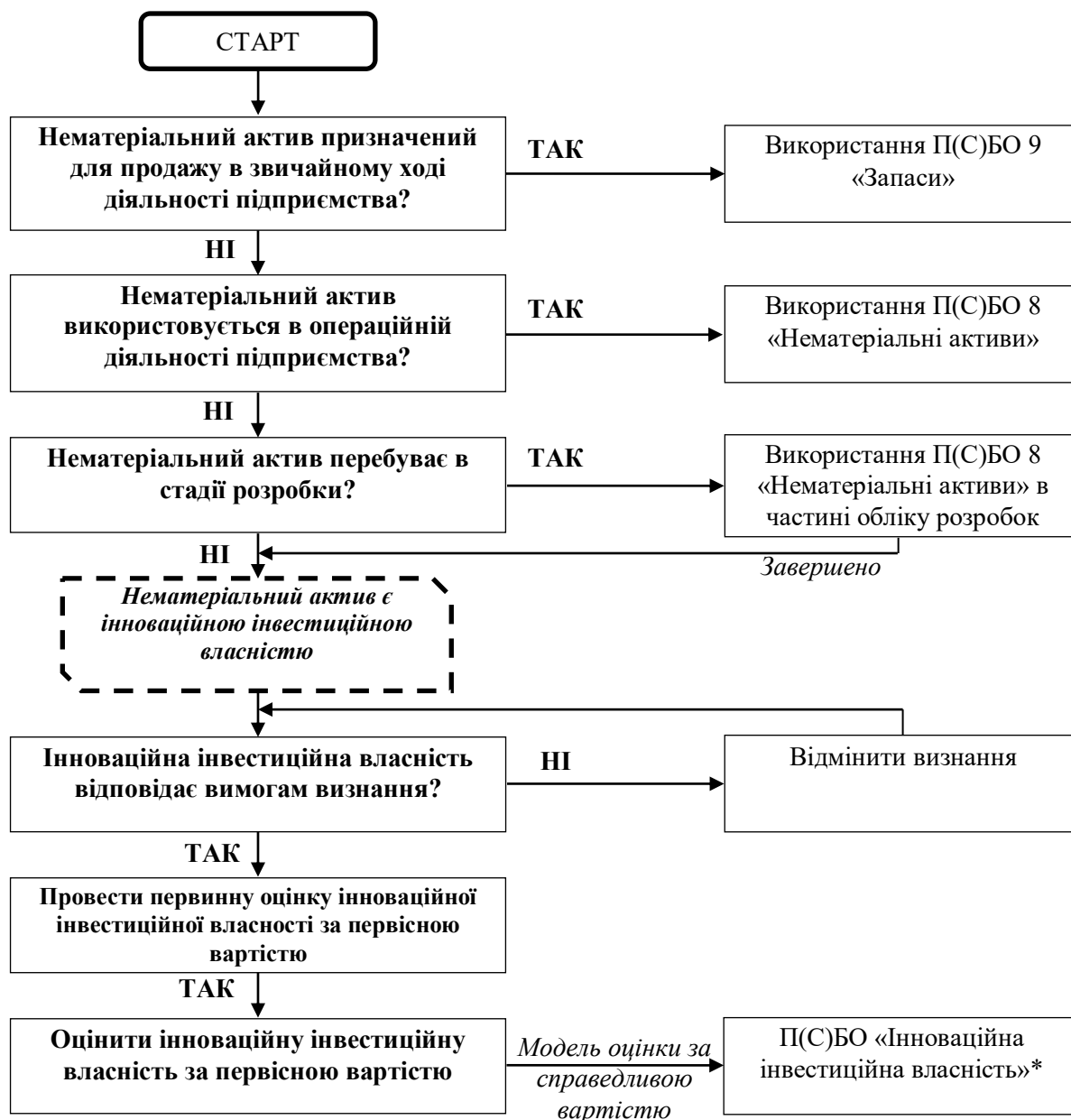
2) за останніми ринковими цінами з такими інноваційними продуктами та за поточними ринковими цінами. Унікальність інноваційних продуктів та відсутність регулярних продаж повних прав власності на них (патентів) також значно обмежує можливість використання даного варіанту визначення справедливої вартості для інноваційної інвестиційної власності. МСФЗ 38

«Нематеріальні активи» також визначає обмеженість такого варіанту через відсутність достатніх свідчень про справедливу вартість інноваційних продуктів на основі аналізу наявних угод про їх продаж та на основі відсутності загального доступу до такої інформації (п. 78) [2]. В той же час, даний варіант найчастіше реалізується за допомогою використання методу оцінки, що базується на ринковому аналізі ставок роялті. Зокрема, аналізуються ставки роялті на подібні нематеріальні активи, використовувані іншими підприємствами, що встановлюються при видачі ліцензій ліцензіаром ліцензіату. Він набув значного поширення для тих видів нематеріальних активів, які захищаються патентами, і що утримуються підприємствами переважно з метою їх активної комерціалізації через продаж ліцензій.

3) за теперішньою вартістю майбутніх чистих грошових надходжень від інноваційної інвестиційної власності. Такий варіант, виходячи з підходів до оцінки нематеріальних об'єктів, які використовуються професійними оцінювачами, можна назвати як доходний підхід, коли для визначення вартості використовуються реальні або потенційні доходи, які приносить або може принести даний актив підприємству. Виходячи з особливостей того, в якій формі (роялті, паушальні платежі) і коли (на теперішній момент, в майбутньому, потенційні доходи) об'єкт оцінювання забезпечує або забезпечуватиме одержання доходів, в межах доходного підходу може використовуватись значна кількість методів. Наприклад, сертифіковані оцінювачі та відомі теоретики оцінки нематеріальних активів А. Пука та М.Л. Зила відмічають про доцільність використання методу багатоперіодних надлишкових прибутків (MPEEM), методу «з і без» (WWM) та методу реальних опціонів (ROP) [5]. Доцільність використання методів доходного підходу для оцінки технологічних нематеріальних активів, які гуртуються на врахуванні взаємозв'язку між ризиками та доходами від їх використання, також підтверджують інші дослідники в сфері оцінки – М.Дж. Мард, Дж.Р. Хітчнер та С.Д. Хайден [4, с. 31], А.М. Кінг [3, с. 155]. Таким чином, оскільки інноваційна інвестиційна власність характеризується одним з найменших рівнів ризику у порівнянні з іншими видами нематеріальних активів, та одним з найвищих рівнів ідентифікації рівня їх поточної або прогнозованої доходності, то для їх оцінки слід використовувати методи доходного підходу.

З моменту первинного визнання інноваційної інвестиційної власності або з дати, коли нематеріальні активи перекласифікуються до складу інноваційної інвестиційної власності, підприємство не нараховує амортизацію на даний об'єкт обліку і не визнає будь-які збитки від зменшення корисності, що відбулися.

Загальний алгоритм прийняття рішення щодо визнання, перекласифікації, оцінки та облікового відображення інноваційної інвестиційної власності наведено на рис. 1.

* Для обліку інноваційної інвестиційної власності запропоновано розробити окремий нормативний документ – П(С)БО «Інноваційна інвестиційна власність».

Рис. 1. Алгоритм визнання та обліку інноваційної інвестиційної власності

Висновки. Таким чином, виокремлення в системі бухгалтерського обліку інноваційної інвестиційної власності та відображення її за справедливою вартістю забезпечить підвищення рівня якості облікової інформації та відповідність запитам постачальників капіталу і менеджменту в умовах формування економіки знань.

Список використаних джерел:

1. Макарович В.К. Облік інноваційної інвестиційної власності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. Ужгород, 2024. Випуск 1 (63). С. 266-274.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf
3. King A.M. Fair Value for Financial Reporting Meeting the New FASB Requirements. New Jersey: Wiley. 2006. 334 p.
4. Mard M.J., Hitchner J.R., Hyden S.D. Valuation for financial reporting. Fair Value Measurements and Reporting, Intangible Assets, Goodwill and Impairment. New Jersey: Wiley. 2007. 217 p.
5. Puca A., Zyla M.L. The Intangible Valuation Renaissance: Five Methods. 2019. URL: <https://blogs.cfainstitute.org/investor/2019/01/11/a-renaissance-in-intangible-valuation-five-methods/>

МАЛИШКІН Олександр

д.е.н., професор

Київський електромеханічний фаховий коледж

ЩОДО ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ КАРБОНОВИХ СЕРТИФІКАТІВ

Вступ. Вимоги ЄС щодо збереження природного середовища загалом відомі. Для галузі сільського господарства характерним є шлях декарбонізації виробництва. З цією метою аграрні виробники мають застосовувати такі технології, які зменшують викиди вуглецю в атмосферу. Для стимуляції агровиробників створюються відповідні фонди (програми), які пропонують карбонові сертифікати. Фінансовий зиск для виробників агропродукції полягає в отриманні за один верифікований вуглецевий сертифікат від 20 до 60 € коштів на 1 га землі [1].

За підтримки ЄС в Україні діє програма вуглецевого землеробства «Carbon Credit Ukraine». Вона створена і підтримується провідними економіками світу та має на меті надати фермерам (підприємствам) можливість отримати кошти за вуглецеві кредити, які вони генерують завдяки своїм практикам сталого управління земельними ресурсами Низьковуглецевий розвиток економіки, у тому числі, й рослинництва та тваринництва - один зі способів протистояти змінам клімату.

Наша країна однією з перших опублікувала у 2018 році власну Стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 року. Один з інструментів реалізації Стратегії - вуглецеве кредитування виробників у формі сертифікату. Завдяки змінам до Бюджетного кодексу в Україні 1 січня 2024 року створено Фонд декарбонізації у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Джерелами наповнення фонду визначені: екологічний податок за викиди вуглекислого газу від стаціонарних установок; державні запозичення для підтримки енергоефективності та скорочення викидів вуглецю [2].

Результати дослідження. Вуглецеві кредити - це своєрідна квота у формі сертифікату для країни чи організації на викиди певної кількості парникових газів [3]. Кожен агровиробник може узяти участь у програмах декарбонізації. Відповідно до оприлюднених на сьогодні вимог для галузі рослинництва важливою є інформація про: а) технологію обробітки ґрунту та посіву культур; б) режими внесення синтетичних та органічних добрив; в) валовий збір та врожайність культур з 1 га, включаючи покривні культури, залишки продукції за останні 5 років; г) записи про тестування ґрунту; д) дані про використання палива е) інформація про іригацію тощо [3]. Наприклад, при зменшенні кількості обробіток ґрунту без покривних культур аграрій може отримати 1 сертифікат/га. Якщо зменшується кількість обробіток ґрунту з внесенням органічних добрив та вапнування – до 3 сертифікатів /га.

Відповідно до оприлюднених на сьогодні вимог для галузі тваринництва ключовою є інформація про тип худоби, щільність поголів'я, кількість та розмір загонів, інформація про пасовища тощо [3]. Таким чином, на кількість

отриманих вуглецевих сертифікатів CO₂ впливає галузь, в якій працює фермер (підприємство), методи землеробства, кількість впроваджених практик відновлювального землеробства. З іншого боку, ціна карбонових сертифікатів встановлюється на біржі і піддається ринковим коливанням.

Отже, сертифікати при належному оформленні технологічних операцій реально можуть приносити виробнику продукції рослинництва та тваринництва певні суми доходів.

Варіанти обліку сертифікатів. У разі отримання сільськогосподарським виробником верифікованих сертифікатів вони стають об'єктом обліку. Як відобразити такі об'єкти в обліку сільгоспвиробника? Звернення до відкритих джерел засвідчило відсутність публікацій на цю тему. У нещодавній публікації [5] ми аналізували можливий варіант облікового розв'язання нової проблеми. Вочевидь, з позицій бухгалтерського обліку у виробника-отримувача сертифікату маємо як мінімум два об'єкти обліку: сертифікат та суму коштів від його викупу, які генерують дохід сільгоспвиробника. Тому, в принципі можливим є два підходи: балансовий і доходний.

Підхід балансовий. Виходячи з того, що сертифікат – це зобов'язання Фонду декарбонізації (Програми) перед виробником сплатити йому певну суму за досягнення екологічних умов технологій, то для виробника-отримувача сертифікат набуває рис активу. Допомогає такому визнанню і визначення активу у Законі про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні (ст. 1) - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому. В цьому контексті сертифікат - це актив підприємства, який генерує дохід.

Для обрання конкретного рахунку за дебетом потрібно ідентифікувати цей актив як: а) довгостроковий (більше 1 року використання – очікування трансформації у кошти) чи б) короткостроковий (очікування менше 1 року).

На першому етапі в залежності від цього у варіанті а) доцільно використати субрахунок 183 «Інша дебіторська заборгованість»; у варіанті б) - субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». При цьому зазначається загальна вартість сертифікатів і одночасно, сума доходу від Фонду (Програми).

Вочевидь, за змістом надходження від Фонду декарбонізації не належать до основних доходів підприємства, які відображають на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Не відносяться вони також до групи фінансових доходів, то логічно врахувати їх на субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Адже підприємство отримує дохід саме від операційної діяльності - рослинництва та/або тваринництва. З початку доходи у сумі очікуваного надходження коштів доцільно врахувати за кредитом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» [4].

На другому етапі на дату надходження коштів від Фонду доцільно дебетувати субрахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» і кредитувати субрахунок 377 або 183. Одночасно доходи майбутніх періодів потрібно трансформувати у доходи поточного періоду – дебет рахунку 69 і

кредит субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» (на суму коштів, що надійшли). Можливий варіант неповного надходження коштів з причини неверифікації сертифікату/сертифікатів, тому на певний час може залишитися кредитове сальдо на рахунку 69 [4].

Підхід доходний. За певних умов сертифікат може не визнаватися як актив. Тоді застосовують доходний підхід: на суму надходжень від Фонду дебетувати рахунок грошових коштів (312) і кредитувати рахунок доходу (719). Цей варіант є більш спрощеним і за таких умов кількість і вартість сертифікатів доцільно врахувати на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання, аналітичний рахунок «Зобов'язання Фонду (Програми) декарбонізації».

Підхід цільового фінансування. За такого підходу сума надходжень від верифікації сертифікатів визнається як цільове фінансування певних програм. На сьогодні ми не маємо впевненості щодо реальності цього варіанту. Для отримання такого «цільового» статусу, доходи від сертифікатів мають бути включені до складу цільових державних або грантових коштів у відповідних нормативах Мінфіну та Держказначейства.

Оподаткування сертифікатів. На сьогодні сума доходу від надходжень за сертифікати має включатися до доходу і, відповідно, до прибутку виробника. Якщо агрокомпанія працює на загальній системі оподаткування, з прибутку має сплачуватися податок на прибуток до бюджету. За змістом карбонові сертифікати - стимулятор дотримання екологічних норм. Тому не зовсім логічно їх оподаткувати. На наш погляд, такі надходження мають звільнитися від податку. Тому до Податкового Кодексу України та Порядку складання декларації про податок на прибуток підприємства доцільно внести відповідні зміни.

Висновки. Багатоваріантність розв'язання проблеми обліку й оподаткування сертифікатів свідчить про необхідність професійної дискусії спеціалістів і експертів сфери бухгалтерського обліку та відповідних рекомендацій з боку Мінфіну України.

Список використаних джерел:

1. Мустіпан О. Як отримати в Україні плюс 40 євро/га з вуглецевими сертифікатами. *Agroportal*. URL: <https://agroportal.ua/blogs/yak-otrimati-v-ukrajini-plyus-40-yevro-ga-z-vuglecevimisertifikatami>.
2. В Україні запрацював Фонд декарбонізації. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3807550-v-ukraini-zpracuvav-fond-dekarbonizacii.html>.
3. Стоянова А. Вуглецеві сертифікати для аграріїв. *Ізмаїльська районна державна адміністрація*. URL: <https://izmail-rda.od.gov.ua/vuglecevi-sertyfikaty-dlya-agrariyi>.
4. Малишкін О. І. Вуглецеві сертифікати: як облікувати? *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : матеріали VII Всеукраїнської наук-практ. конференція. Полтавський ДАУ, Полтава, 2024. С. 106-108.

МАЛЮГА Наталія

д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

МИХАЙЛОВА Аліна

керівник відділу біржових операцій
ТОВ «Всеукраїнський лісовий майданчик 1»

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА, КОНТРОЛЬ І АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Вступ. В умовах постпандемічного відновлення та наслідків війни для української економіки, зниження податкового тиску, забезпечення податкових стимулів та ефективний контроль є основними механізмами, що сприяють зростанню підприємницької активності. У 2024 році під час глобальних викликів питання реформування податкової політики та вдосконалення аудиторських процедур є надзвичайно важливими для економічного розвитку України. Ефективна податкова політика, належний контроль та аудит відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку суб'єктів господарювання, а також сприяють не тільки надходженню до бюджету держави, але й впливають на економічну стабільність та конкурентоспроможність підприємств. Дослідження українських науковців та аналіз зарубіжного досвіду дозволяють впроваджувати ефективні інструменти для стимулювання діяльності суб'єктів господарювання України.

Результати дослідження. Податкова політика, контроль і аудит є ефективними інструментами для забезпечення стабільного економічного зростання, створення сприятливого бізнес-клімату та забезпечення надходжень до державного бюджету. Українські вчені, такі як О. С. Вахненко, В. М. Федосов, А. І. Крисоватий, вивчали вплив податкової політики на макроекономічну стабільність та стимулювання економічної активності підприємств. Їхні дослідження підкреслюють важливість збалансованої податкової системи та ефективного контролю як основних чинників економічного розвитку.

Так, О. С. Вахненко у своїх роботах досліджує ефекти податкових пільг для малого бізнесу. Автор зазначає, що зниження податкового навантаження на малий та середній бізнес є ключовим елементом для стимулювання розвитку цього сектора. У дослідженнях вченого проаналізовано, що спрощена система оподаткування може стати драйвером для створення нових робочих місць і збільшення ВВП на 3-5% у довгостроковій перспективі [1]. В. М. Федосов пропонує впровадження податкових стимулів для підприємств, що інвестують у науково-технічні розробки та інновації. Науковець відзначає, що податкові пільги для компаній у сфері високих технологій можуть забезпечити зростання експорту ІТ-послуг на 20% та створити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій [6]. Наприклад, А. І. Крисоватий акцентує увагу на

необхідності реформування процедур аудиту в Україні з використанням сучасних цифрових технологій для підвищення прозорості. Його дослідження вказують на ефективність впровадження автоматизованих систем контролю, що дозволяють мінімізувати ризики корупції та підвищити рівень податкової дисципліни. Зокрема, вчений пропонує активніше використовувати ризик-орієнтовані підходи при проведенні податкових перевірок, що сприятиме зниженню адміністративного навантаження на бізнес [4].

Проаналізуємо зарубіжний досвід стимулювання економічного розвитку суб'єктів господарювання. У Німеччині існує ефективна система податкових пільг для малого бізнесу, яка дозволяє підприємцям сплачувати знижену ставку податку на прибуток, якщо їхній річний оборот не перевищує певного порогу. Ця практика вважається однією з найуспішніших у Європі, оскільки вона стимулює розвиток малого бізнесу та знижує бар'єри для входження на ринок. Дослідження показують, що такі пільги сприяли зростанню сектора малого бізнесу на 7% у 2022 році.

Естонія є піонером у впровадженні електронного уряду та систем автоматизованого податкового адміністрування. Електронне декларування податків значно спростило взаємодію між підприємствами та податковими органами, скоротивши час на податкові перевірки на 30%. Завдяки таким реформам, Естонія піднялася на 8 позицій у рейтингу Doing Business. Українські науковці, такі як Н. В. Карпов, пропонують активніше впроваджувати подібні системи в Україні для підвищення прозорості та зменшення корупційних ризиків.

Данія, Швеція та Норвегія запровадили податкові пільги для компаній, що працюють у сфері зеленої енергетики та екологічно чистих технологій. Зокрема, у Швеції підприємства, що інвестують у розвиток відновлюваних джерел енергії, отримують значні податкові знижки, що сприяє зростанню інвестицій у цей сектор на 15-20% щорічно. Досвід цих країн може бути корисним для України в контексті реалізації програми екологічної трансформації економіки.

У США існує система податкових стимулів для стартапів, яка передбачає зниження ставки податку на прибуток до 10% для компаній, що працюють менше ніж 5 років і мають дохід до 1 млн доларів на рік. Це дозволяє стартапам реінвестувати більшу частину прибутку в розвиток. Українські науковці, такі як О. В. Кузьмін, відзначають, що подібний підхід може сприяти розвитку українських стартапів, особливо в галузях ІТ та біотехнологій.

Основі процедури податкової політики, контролю та аудиту як стимулів економічного розвитку наведено в таблиці 1.

Проаналізувавши інформацію представлену в таблиці 1, можна зробити висновок, що удосконалення податкової політики, контрольних процедур та аудиторських механізмів є важливим інструментом стимулювання економічного зростання, підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності українських підприємств.

Відповідно до даних Міністерства фінансів України, у 2023 році надходження від податку на прибуток підприємств склали 153,5 млрд грн, що на 12,4% більше, ніж у 2022 році. У 2024 році прогнозується зростання цього показника до 160 млрд грн, що свідчить про активізацію бізнесу та його податкової спроможності [5].

Таблиця 1

Основні процедури податкової політики та аудиту

Категорія	Процедури	Джерела/Автори
1. Процедури податкової політики		
Спрощена система оподаткування	Підвищення підприємницької активності, зменшення адміністративного тиску	Д. С. Полозов
Податкові пільги для секторів з високою доданою вартістю	Пільги для ІТ та аграрного сектору сприяють інноваційному розвитку та інвестиціям	В. П. Паєнтко
Фіскальна децентралізація	Передача частини податкових повноважень на місцевий рівень для розвитку регіонів	П. О. Куцик
2. Контроль та аудит		
Електронне адміністрування податків	Е-системи для підвищення прозорості та зменшення корупції	Н. В. Карпов
Податковий контроль	Регулярний аудит та перевірки для запобігання ухиленням від сплати податків	В. І. Мельник
Аудит фінансової стійкості	Зовнішній та внутрішній аудит для покращення фінансового стану підприємств	О. В. Кузьмін

За даними Державної податкової служби, у 2023 році спрощена система оподаткування охоплювала понад 1,8 млн підприємців, що становить приблизно 70% від загальної кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання. Очікується, що ця кількість зросте на 5% у 2024 році завдяки додатковим податковим стимулам [2].

У 2024 році запроваджено податкові пільги для ІТ-галузі: ставка податку на прибуток знижена до 9% для ІТ-компаній, що мають обсяг інвестицій більше ніж 500 тис. грн на рік. Це має на меті стимулювати інвестиції в інноваційні сектори, де, за даними Державної служби статистики, в 2023 році обсяг інвестицій зріс на 22% порівняно з попереднім роком [3].

Податкові канікули для підприємств, що працюють у сфері відновлюваної енергетики, сприяли збільшенню обсягів виробництва на 15% у 2023 році, а у 2024 очікується подальше зростання цього показника на 10%.

У рамках фіскальної децентралізації у 2024 році прогнозується збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів на 5,8%, що забезпечить більш ефективне використання коштів на місцевому рівні для розвитку регіональної інфраструктури та підтримки малого бізнесу.

Запровадження електронних систем податкового контролю сприяло зменшенню рівня ухилення від сплати податків на 12% у 2023 році. У 2024 році планується збільшити цей показник до 15%, завдяки розширенню електронних сервісів для податкової звітності.

За даними Державної податкової служби, у 2023 році проведено понад 15 тис. податкових перевірок, що дозволило виявити ухилення від сплати податків на суму понад 4 млрд грн. Прогнозується, що у 2024 році кількість перевірок зросте на 10%, що дозволить ще більш ефективно контролювати діяльність суб'єктів господарювання [2].

Перспективи розвитку податкової політики у 2024 році. Очікується впровадження додаткових пільг для малого бізнесу, що зможе зменшити податкове навантаження на підприємців до 5% від чистого доходу. Прогнозується зниження ставки податку на прибуток до 7% для підприємств, що працюють в інноваційних секторах та отримують дохід менш ніж 1 млн грн на рік. Податкові інвестиційні стимули для підприємств, що працюють в сфері високих технологій та зеленої енергетики, сприятимуть залученню додаткових інвестицій, які у 2024 році можуть зрости на 15-20%.

Запровадження прозорих та ефективних механізмів контролю й аудиту сприятиме зменшенню корупційних ризиків та покращенню бізнес-клімату в країні.

Висновки. Пропозиції вітчизняних вчених, засновані на зарубіжному досвіді, можуть стати основою для розвитку ефективної податкової політики, яка стимулюватиме економічне зростання та підвищить інвестиційну привабливість України. Зарубіжний досвід, зокрема практики Німеччини, Естонії, Скандинавських країн та США, може бути успішно адаптований для українських реалій, щоб забезпечити стале економічне зростання.

Ефективна податкова політика та аудит є невід'ємними елементами стимулювання економічного розвитку суб'єктів господарювання в Україні. Разом з тим, фіскальна політика та фінансовий контроль потребують постійного вдосконалення законодавчої бази, впровадження інноваційних технологій та створення сприятливих умов для підприємницької діяльності. Отже, удосконалення податкових та аудиторських процедур в Україні з метою підвищення прозорості, зменшення податкового навантаження та впровадження інноваційних технологій є однією з ключових умов забезпечення сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Вахненко О. С. Податкові стимули для малого та середнього бізнесу: аналіз та рекомендації. Київ: КНЕУ, 2022. С. 240.
2. Державна податкова служба України. Звіт за 2023 рік. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2024).
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2024).
4. Крисоватий А. І. Прозорість податкового контролю в Україні: сучасні виклики та перспективи. Тернопіль: ТНЕУ, 2023. С. 315.
5. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2024).
6. Федосов В. М. Податкові стимули для розвитку інноваційної економіки України. *Економіка України*. 2023. №2. С. 45-55.

МАРЧУК Уляна

к.е.н., доцент

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

МОДЕЛІ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ВИНОРОБСТВІ КРАЇН – ЛІДЕРІВ СВІТУ

Вступ. Для ефективного управління ресурсами та зниження собівартості продукції виноробства важливу роль відіграють моделі обліку витрат особливо в умовах високої конкуренції на світовому ринку.

Саме на якість виноробної продукції впливають зміни клімату, вимоги до екологічної відповідальності, коливання цін на сировину та енергоносії, що беззаперечно є актуальним та забезпечує використання різних моделей обліку витрат виноробних підприємств країн лідерів в даній галузі.

Результати дослідження. Облік витрат є важливим інструментом стратегічного планування, оскільки дозволяє аналізувати ефективність виробничих підрозділів, виявляти невідповідність між витратами та доходами, а також приймати управлінські рішення на основі достовірних фінансових даних.

Погоджуючись з думкою Шевчук О.А, який зазначив: «поняття методу обліку витрат в економічній літературі найчастіше розглядається у нерозривному взаємозв'язку із способами обчислення собівартості продукції, де кінцевою метою виробничого обліку є калькулювання собівартості продукції» [1].

Основні країни лідери у виноробстві на 2023 рік – це Франція, Італія, Іспанія, США та Австралія (таблиця 1), відповідно кожна з даних країн має свої специфічні підходи до обліку витрат, що відображають їхню економічну та культурну ситуацію відповідно до законодавчої бази країни.

Таблиця 1

Країни лідери у виробництві, споживанні та експортуванні вина

Країна	Виробництво		Споживання		Експорт		Імпорт	
	1000 гл	у % до 2022р	1000 гл	у % до 2022р	1000 гл	у % до 2022р	1000 гл	у % до 2022р
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Франція	48029	4,4	24420	-2,4	12667	-5,8	5952	-4,6
Італія	38291	-23,2	21800	-2,5	21366	-1,0	2025	0,6
Іспанія	28326	-20,8	9798	1,7	20815	-2,9	542	-6,7
США	24288	8,5	33314	-3,0	2064	-25,8	12265	-14,6
Австралія	9640	-26,2	5400	-0,1	6209	-2,9	830	-23,4

Джерело: сформовано автором на основі даних [2]

Крім того дослідивши країни лідери, варто зазначити, що:

- Франція посідає перше місце з виробництва вина в світі, 2-ге із споживання, 3-тє із експортування, та 4 із імпортування;
- Італія посідає 2-ге місце із виробництва, 3-тє із споживання, 1-ше місце із

експортування, і лише 12-те із імпортування;

- Іспанія посідає 3 місце з виробництва, 6-те із споживання, 3-те із експортування і 30-те із імпортування;

- США – 4-те місце з виробництва, 1-ше із споживання, 11 із експортування, і 3-те із імпортування;

- Австралія – 6-те місце з виробництва, 11-те із споживання, 5-те із експортування та 24 із імпортування.

Опис існуючих моделей обліку витрат у виноробстві в країнах-лідерах світу має велике значення для розуміння особливостей ефективного управління виробництвом та витратами в даній галузі.

Схематично існуючі моделі представимо на рис.1.

Франція	<ul style="list-style-type: none">• Облік за походженням (Appellation d'Origine Contrôlée, AOC)• Традиційний облік витрат;• Аудит та сертифікація.
Італія	<ul style="list-style-type: none">• Модель багатокомпонентного обліку• Сімейні бізнеси
Іспанія	<ul style="list-style-type: none">• Облік на основі масштабу виробництва• Технологічний підхід до обліку
США	<ul style="list-style-type: none">• Калькулювання на основі активності (Activity-Based Costing, ABC);• Автоматизовані системи обліку
Австралія	<ul style="list-style-type: none">• Інноваційна модель обліку;• Облік витрат за сегментами ринку.

Рис. 1. Існуючі моделі обліку витрат у виноробстві в країнах-лідерах світу

Джерело: сформовано автором

Дослідивши існуючі моделі зазначимо, що, Франція є традиційним лідером у виноробстві, що склалось історично і триває досі. Саме система сертифікації походження вимагає ретельного обліку всіх витрат, що пов'язані з конкретними регіональними особливостями та підвищує вартість виробництва.

У традиційному обліку витрат (що у Франції) та модель багатокомпонентного обліку (Італія), обліку на основі масштабу виробництва (Іспанія) облік орієнтований на сировину (виноград), робочу силу, час витримки, маркетингові витрати та контроль якості.

Не достатньо вивченим є сімейні бізнеси в Італії, що являють собою невеликі виноробні з використанням спрощеної системи обліку та базуються на контролі виробничих витрат.

В Іспанії, США та Австралії схожими моделями є технологічний підхід до

обліку, автоматизовані системи обліку та інноваційна модель обліку, відповідно, де акцент роблять на використанні сучасних технологій виробництві, що дозволяє оптимізувати процес обліку та контролю витрат на кожному етапі виробництва.

Висновки. Отже, сучасні тенденції в обліку витрати у виробництві можна виділити декілька тенденцій в обліку витрат: екологічний облік (екологічна відповідальність та використання органічних матеріалів); цифрові рішення (застосування цифрових інструментів для обліку та контролю витрат); глобалізація та стандартизація (впровадження уніфікованих стандартів обліку витрат для полегшення міжнародної співпраці та експорту).

Саме впровадження та адаптація сучасних моделей обліку витрат дозволяють виноробним підприємствам не лише контролювати свої витрати, але й оптимізувати виробничі процеси, забезпечувати стабільний рівень рентабельності та залишатися конкурентоспроможними.

Список використаних джерел:

1. Шевчук О.А. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання*. Праці Дев'ятої Міжнародної науково - практичної конференції, частина 1. Донецьк. 2008. С. 264 – 267. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/15748>
2. Статистика по країнах. Міжнародна організація по виноградарству та виноробству (OIV). 2023. URL: <https://www.oiv.int/ru/what-we-do/country-report?oiv>

МИКИТЮК Валерій

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Оборотні ресурси, як економічна категорія, це засоби виробництва, які направлені на створення відповідних споживчих вартостей і свою вартість переносять на знову створений продукт повністю за відповідний виробничий період, цикл тощо. Від наявності їх на підприємстві, якісного складу, структури, рівня забезпеченості значною мірою залежить рівень виконання виробничої програми (бізнес-плану). В економічній літературі існує ряд методологічних та методичних підходів щодо оцінки наявності, рівня забезпеченості та ефективності використання оборотних ресурсів на підприємстві. Зокрема, дані питання розглядаються в працях Костенко Т.Д., Сотника І.М., Таранюк Л.М, Мельник Л., Дехтярова І., Кубатко О., Карінцева О., Деріколенко А. та інших [1, 2, 3].

Результати дослідження. На рівень виконання виробничої програми (плану) підприємства, його економічного розвитку, фінансового стану, фінансової стійкості та ділової активності чільне місце займають наявність та якість оборотних ресурсів. Здатність підприємства перетворювати свої активи в гроші, особливо оборотні ресурси, сприяє підвищенню його ліквідності та поліпшенню фінансового стану.

Крім наявності оборотних ресурсів, на економіку підприємства значний вплив має їх структура, яка залежить від величини витрат останніх. Наявність та структура оборотних ресурсів наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Наявність та структура оборотних ресурсів у АТ «Житомирський маслозавод»

Види оборотних активів	2021 р.		2022 р.		Відхилення (+/-)	
	сума, млн. грн	структура, %	сума, млн. грн	структура, %	сума, млн. грн	структура, %
Виробничі запаси	89,4	13,7	122,2	14,0	92,8	0,3
Готова продукція	86,7	13,3	131,0	15,0	44,3	1,7
Товари	42,6	6,5	58,0	6,6	15,4	0,1
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	314,2	48,1	384,0	43,5	65,8	-4,6

Продовж. табл. 1

Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
-з бюджетом	38,4	5,9	47,7	5,5	9,3	-0,4
-у т.ч. на прибуток	9,7	1,5	15,9	1,8	5,6	0,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,4	0,06	0,4	0,05	-	-0,01
Грошові кошти та їх еквіваленти	48,2	7,4	56,5	6,4	83	-1,0
Інші оборотні активи	0,04	0,06	0,02	0,002	-0,02	-0,008
Усього оборотних активів	653,7	100,0	873,1	100,0	219,4	33,6

Як свідчать дані таблиці 1 оборотні ресурси у 2022 році збільшились на 219,4 млн. грн. або на 33,6 % і складають 873,1 млн. грн. В їх структурі найбільшу питому вагу становлять дебіторська заборгованість – 43,5 % або 350 млн. грн., виробничі запаси відповідно 14,0%, 182,2 млн. грн. За досліджуваний період в структурі на 1,7% або на 44,3 млн. грн. збільшилась вартість готової продукції. Виробничі запаси складають 182,2 млн. грн., або 14,0% в структурі оборотних ресурсів. У 2022 році їх наявність проти 2021 року збільшилась на 92,8 млн. грн або на 0,3%. Разом з тим, знизилася на 4,2% дебіторська заборгованість, або на 65,8 млн. грн, у тому числі на 0,4% або на 9,8 млн. грн за розрахунками з бюджетом.

Використання оборотних ресурсів на підприємстві, значною мірою залежить від рівня їх обігу (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень обігу оборотних активів

Показники	Роки		Відхилення (+/-)
	2021	2022	
Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг, млн. грн.	2442,9	2205,2	-237,7
Вартість оборотних ресурсів, млн. грн.	653,7	873,1	219,4
Коефіцієнт обігу, разів	3,44	2,54	-1,2
Коефіцієнт закріплення	0,27	0,4	0,13
Тривалість одного обігу, днів	96,3	141,7	45,4
Вивільнення (-), додаткова потреба (+) коштів внаслідок зміни обігу	x	19963,1	x

За результатами дослідження встановлено, що коефіцієнт обігу оборотних активів у 2022 році в порівнянні з 2021 роком знизився на 1,2 пункти і

становить 2,54 проти 3,74 разів, що вказує на зниження їх рівня використання.

Даний висновок обумовлений збільшенням на 45,4 днів тривалості одного обігу, що спричинило необхідність залучення додаткової потреби оборотних активів на суму 19,9 млн. грн.

Рівень обігу оборотних ресурсів залежить від комплексу факторів, міру впливу яких нами визначено за допомогою прийому ланцюгових підстановок через основні: зміни грошової виручки та вартості оборотних активів.

Розрахунки проводились за алгоритмами:

$$КО = \frac{ГВ}{ОЗ}, \text{ де}$$

КО – коефіцієнт обігу оборотних активів;

ГВ – грошова виручка, тис. грн.;

ОЗ – вартість оборотних активів.

Зміна коефіцієнту обігу оборотних активів за рахунок зміни грошової виручки.

$$\Delta K_{ГВ} = \frac{ГВ_1}{ОЗ_1} - \frac{ГВ_0}{ОЗ_1} = \frac{2205,2}{873,1} - \frac{2442,9}{873,1} = 2,53 - 2,79 = -0,26 \text{ п.}$$

Зміна коефіцієнту обігу оборотних активів за рахунок зміни вартості оборотних активів:

$$\Delta K_{ОЗ} = \frac{ГВ_0}{ОЗ_1} - \frac{ГВ_0}{ОЗ_0} = \frac{2442,9}{873,1} - \frac{2442,9}{653,7} = 2,79 - 3,74 = -0,95 \text{ п.}$$

Як свідчать розрахунки за досліджуваній період коефіцієнт обігу оборотних активів за рахунок зменшення грошової виручки на 37,7 млн. грн. становить -0,26 п., та за рахунок збільшення вартості оборотних активів на 219,4 млн. грн. складає - 0,95 п. Вище зазначене свідчить про зовсім нераціональне використання оборотних активів.

Подальший розвиток підприємства значною мірою залежить від рівня забезпеченості його оборотними ресурсами, їх якісного складу, дотримання термінів постачання, раціонального використання, підвищення рівня обігу, що в кінцевому результаті, безумовно, впливає на ефективність останніх і економіку підприємства в цілому. Результати економічної ефективності використання оборотних ресурсів наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Економічна ефективність використання оборотних активів

показники	2021р.	2022р.	Відхилення(+/-)
Товарна продукція, млн. грн.	2442,9	2205,2	-237,7
Валовий прибуток, млн. грн.	542,9	562,0	19,1
Чистий прибуток, млн. грн.	59,4	121,0	71,6
Вартість оборотних ресурсів, млн. грн.	653,7	873,1	219,4
Одержано на 100 грн. оборотних ресурсів, грн.:			
товарної продукції	373,7	252,6	-121,1
валового прибутку	83,1	64,4	-18,7
чистого прибутку	9,01	15,0	5,9

Дані табл. 3 свідчать про зниження економічної ефективності використання на підприємстві оборотних ресурсів за досліджуваний період. Так, у 2022 році на 100 грн оборотних ресурсів одержано товарної продукції 252,6 грн. проти 373,7 грн. у 2021 р., або на 121,1 грн. менше, валового прибутку – відповідно 64,4 грн., 83,1 грн., 18,7 грн.

Висновки. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що наявність оборотних ресурсів на підприємстві має тенденцію до їх збільшення, в їх структурі найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість і виробничі запаси. Рівень обороту та ефективності використання оборотних ресурсів суттєво знизився. Для подальших досліджень з даної проблеми доцільно врахувати рівень інфляційні.

Список використаних джерел:

1. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С. [та ін.] Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2015. С. 400
2. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка Підприємство, торгівля та біржова діяльність. Посібник, 2018. Суми : ВТД «Університетська книга». С. 572. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
3. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., Derykolenko. A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179 (9-10), Pp. 22-30. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

МИХАЙЛЕНКО Ольга

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

РЕДЗЮК Тетяна

ст. викладач кафедри обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

Вступ. Актуальність оподаткування сьогодні надзвичайно висока, оскільки податки є основним джерелом надходжень до державного бюджету, що дозволяє фінансувати ключові державні функції: оборону, соціальні програми, охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру та інші суспільно важливі послуги.

Проблеми щодо визначення податкового навантаження на мікро- на макрорівні розглядали такі вчені-економісти як В. Аранчів, О. Кірова, Т. Мисник, А. Соколовська, Н. Барабаш, В. Валігура, Я. Глущенко Є. Єгорова, Т. Меліхова, Є. Мних багато інших. Але питання податкового навантаження в умовах війни та економічної нестабільності набули найбільшої вагомості, оскільки податкова система відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності країни. Це стосується як оптимізації податкового законодавства, так і спрощення умов для малого та середнього бізнесу, які є основними рушіями економіки. Також важливо забезпечувати справедливість оподаткування та запобігати ухиленню від сплати податків, що дозволить уникнути дефіциту бюджету та допоможе державі ефективніше реагувати на виклики.

Результати дослідження. 27 грудня 2023 року Уряд затвердив Національну стратегію доходів на 2024-2030 роки, чим виконав один зі структурних маяків програми співпраці з Міжнародним валютним фондом. Метою стратегії є посилення фіскальної спроможності держави, адаптування податкового і митного законодавства до стандартів ЄС, створення стимулів для післявоєнного відновлення та економічного зростання.

Поточні податкові реформи в Україні спрямовані на модернізацію податкової системи для покращення бізнес-клімату, залучення інвестицій та забезпечення стабільних надходжень до бюджету. Це особливо важливо в умовах війни, коли держава має збільшену потребу у фінансуванні оборони та соціальної допомоги. Основні напрямки податкових реформ показані на рисунку.

Так, основними заходами щодо зниження податкового навантаження на бізнес у 2022 році стали введення спрощеної системи для малого та середнього бізнесу, що дало можливість підприємцям платити єдиний податок у розмірі 2% від доходу (тимчасово на період воєнного стану) та зменшення ставки ПДФО та ЄСВ для окремих категорій платників. Також у напрямку зниження податкового навантаження на бізнес заслуговує уваги впровадження спрощеної системи звітності та звільнення від певних податків для підприємств, що постраждали від війни або які працюють на територіях, де ведуться бойові дії.

Рис 1. Основні напрямки податкових реформ

Діджиталізація податкових процедур відбувається через активне впровадження урядом електронних сервісів, щоб спростити взаємодію між бізнесом та податковими органами (це досягається через систему "єдиного вікна" для податкової звітності та покращення адміністрування ПДВ через систему електронного документообігу) та можливістю платників податків подавати декларації, реєструвати касові апарати та сплачувати податки онлайн, що робить процес прозорішим та ефективнішим.

Задля скорочення тіньової економіки та збільшення доходів до бюджету в рамках боротьби з ухиленням впроваджуються нові інструменти для виявлення ухилень від сплати податків, а саме, держава посилює контроль за великими платниками податків і за схемами ухилення через офшорні компанії, а також збільшується відповідальність за порушення податкового законодавства. Важливим напрямом реформ є посилення контролю за виконанням податкового законодавства, особливо в умовах скорочення бюджету через війну, що включає запровадження жорсткіших штрафів за ухилення від сплати податків та підвищення прозорості податкової системи та використання сучасних технологій для запобігання ухиленню [1, 2].

Військовий стан потребує оперативного фінансування ЗСУ, і податкова система грає ключову роль у наповненні бюджету для оборонних потреб. Також частина податкових надходжень спрямовується на підтримку армії, волонтерських ініціатив та відбудову зруйнованої інфраструктури що і обумовлює адаптацію податкової системи до умов війни. Збільшення акценту на цифровізацію податкових процесів для уникнення корупції та покращення прозорості та мобілізація податкових надходжень через спеціальні збори та акцизи на товари, як-то пальне, тютюн та алкоголь також посилять цей напрямок реформування податкової системи[3].

У зв'язку з війною, фінансування оборони стало пріоритетом для держави. Податки забезпечують більшу частину бюджетних надходжень, які йдуть на підтримку ЗСУ (включаючи закупівлю техніки, зброї, амуніції), соціальні виплати військовослужбовцям та їхнім сім'ям та відновлення критичної

інфраструктури, зруйнованої внаслідок бойових дій. Все це визначає роль податкових реформ у фінансуванні оборони.

Реформи спрямовані на те, щоб зменшити податкове навантаження на бізнес під час війни, водночас підтримуючи стабільні доходи бюджету для критичних витрат. Для стимулювання торгівлі та економіки спрощено митні процедури, а також запроваджено зниження мит на критичний імпорт, що сприяє стабільній роботі промисловості та забезпеченню необхідними товарами в умовах війни [4].

Висновки. Отже, оскільки податкові надходження є критично важливими для фінансування військових витрат, а збір податків дозволяє уряду забезпечувати армію зброєю, амуніцією та іншим необхідним обладнанням, то підтримка стабільного потоку податкових надходжень є ключовою для ефективного захисту держави та стабільності. Окрім цього податкові надходження є джерелом фінансування соціального захисту військовослужбовців, включаючи виплати родинам загиблих і поранених. У зв'язку із цим Уряд розглядає можливість довгострокових змін після війни. Такими змінами можуть стати зниження податкового навантаження для підприємств, які займаються відновленням інфраструктури та податкові пільги для інвесторів, що вкладатимуть кошти у відбудову постраждалих регіонів.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.09.2022).
2. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія та практика становлення: автореф. дис. д.е.н., 2018. 488 с.
3. Дубовик О. Ю., Любчик О. К. Методичні аспекти визначення дієвості податкового механізму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту*. Серія «Економіка і менеджмент». 2018. № 29. С. 87–90.
4. Ткачик Л. П., Бешко О. Я. Спрощена система оподаткування як інструмент агресивного податкового планування. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 758–763.

МІРОШНИЧЕНКО Олеся

к.е.н., доцент

СІЛЮЧЕНКО Анна

здобувач освітнього ступеня магістр

Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Вступ. Облікова політика підприємств є важливою складовою фінансового управління, яка впливає на їх фінансові показники, податкове навантаження та загальну ефективність. У сфері оптової торгівлі, де обсяги товарообігу є значними, облікова політика займає особливе місце, оскільки правильний вибір методів обліку дозволяє підприємствам ефективно управляти товарними запасами, формувати собівартість товарів, контролювати доходи та витрати, а також оптимізувати податкові зобов'язання. Крім того, облік в оптовій торгівлі має свою специфіку, оскільки підприємства цього сектора часто працюють з великими партіями товарів та мають справу з різноманітними методами оцінки запасів.

Результати дослідження. Аналіз основних аспектів облікової політики підприємств оптової торгівлі є вкрай важливим, зокрема, методів оцінки запасів, визнання доходів та витрат, а також податкового обліку. Дослідження цих питань допоможе виявити ключові фактори, що впливають на ефективність управління обліковими процесами.

1. Оцінка товарних запасів

Підприємства оптової торгівлі здійснюють постійну закупівлю і реалізацію великих партій товарів, тому правильна оцінка товарних запасів є надзвичайно важливою. Основними методами оцінки товарів є:

1. Метод ФІФО (перший прийшов — перший пішов). Цей метод передбачає, що товари, які надійшли на підприємство першими, мають бути списані з обліку першими. Він добре відображає реальний рух товарів, особливо якщо товари мають обмежений термін придатності.

2. Метод середньозваженої вартості. У цьому методі товари оцінюються за середньою вартістю, розрахованою як середнє арифметичне між цінами закупівель усіх товарів. Метод дозволяє уникнути впливу коливань цін на ринку, однак може не завжди точно відображати реальні зміни вартості запасів.

3. Метод нормативних затрат - полягає у використанні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і цін, що діють.

4. Метод ціни продажу - полягає у застосування середнього відсотка торгівельної націнки на товари.

5. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів – це єдиний метод обліку, що передбачає списання саме того товару, який фактично було реалізовано [1].

Таблиця 1

Порівняння методів обліку товарних запасів

Метод оцінки запасів	Переваги	Недоліки
ФІФО	Точне відображення руху запасів, особливо для швидкокоштовних товарів	Може призвести до підвищення податкових зобов'язань у період інфляції
Метод середньозваженої вартості	Стабілізація впливу коливань цін, спрощений облік	Може не відображати реальних змін на ринку
Метод нормативних затрат	Контроль та економія витрат, Простота у плануванні та прогнозуванні	Висока трудомісткість, можливість морального тиску на працівників
Метод ціни продажу	Дозволяє швидко реагувати на попит і конкуренцію, простота розрахунків	Ризик недоотримання прибутку, залежність від конкурентів
Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Дозволяє точно визначити собівартість кожної одиниці запасів, Полегшує оцінку прибутку	Метод підходить лише для обмеженого асортименту або для унікальних товарів, висока трудомісткість

Джерело: [2]

Таким чином, вибір методу оцінки запасів значно впливає на фінансові показники підприємства. У сучасній практиці найчастіше використовуються методи ФІФО та середньозваженої вартості, які дозволяють більш точно враховувати рух товарів і вартість запасів.

2. Визнання доходів і витрат

Для підприємств оптової торгівлі правильне визнання доходів і витрат є основним завданням облікової політики. Доходи зазвичай визнаються на момент передачі права власності на товар покупцю або після відвантаження товарів, якщо це передбачено договором.

З іншого боку, витрати повинні включати не лише вартість закуплених товарів, але й транспортні витрати, витрати на зберігання, страхування та інші операційні витрати. Це дозволяє коректно визначати собівартість реалізованих товарів і відповідно — прибуток підприємства.

Важливим елементом є класифікація витрат. Згідно з НП(С)БО 16 "Витрати", до витрат відносять:

- прямі витрати — безпосередньо пов'язані з придбанням товарів (закупівельна вартість, транспортування);
- непрямі витрати — витрати, які не можна безпосередньо віднести до певної операції (адміністративні витрати, витрати на збут) [3].

3. Облік ПДВ та інші податки

Підприємства оптової торгівлі є платниками ПДВ, тому коректний облік податку на додану вартість є важливим аспектом облікової політики. ПДВ

нараховується на кожну операцію з продажу товарів, а також на операції з придбання товарів. Підприємства мають право на податковий кредит, що дозволяє зменшити суму ПДВ, яку потрібно сплатити до бюджету. Таблиця 2 ілюструє основні податкові зобов'язання підприємств оптової торгівлі.

Таблиця 2

Основні податкові зобов'язання підприємств оптової торгівлі

Податок	Ставка	Особливості застосування
ПДВ	20%	Право на податковий кредит за операціями з придбання товарів
Податок на прибуток	18%	Оподатковується прибуток, отриманий від реалізації товарів
Акцизний податок	Варіюється	Застосовується до продажу підакцизних товарів, таких як алкоголь, тютюн
ЄСВ	22%	Сплачується з фонду заробітної плати працівників

Джерело: [4]

Загалом, ПДВ є одним із основних податків, який впливає на діяльність підприємств оптової торгівлі. Його відшкодування може затримуватися, що негативно впливає на ліквідність підприємств.

Правильний вибір методу обліку товарних запасів та коректне відображення доходів і витрат є критично важливими для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Це дозволяє ефективно управляти товарними запасами, правильно оцінювати собівартість і оптимізувати податкові зобов'язання. Крім того, дотримання вимог щодо обліку ПДВ допомагає уникнути проблем із ліквідністю, що особливо важливо для підприємств, які працюють з великими обсягами товарів.

Висновки. Отже, облікова політика в оптовій торгівлі має враховувати специфіку діяльності підприємства та обирати оптимальні методи для оцінки запасів і податкового планування. Це сприяє підвищенню загальної ефективності фінансового управління та підтримці конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”: наказ Мінфіну від 20.10.1999 р. № 246. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Загородній А. Г., Партин Г. О. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: Підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Затверджено МОН. Знання, 2009. 422 с.
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: наказ Мінфіну від 31.12.1999 р. № 318 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Кулинич М. Б. Сафарова А. Т. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студ. усіх форм навч. Луцьк: Вежа-друк. 2017. 362 с.

МІРОШНИЧЕНКО Олеся

к.е.н., доцент

ХИЛЬКО Анастасія

здобувач освітнього ступеня магістр

Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Спрощена система оподаткування є однією з найважливіших складових податкової політики для підтримки малого бізнесу. В Україні ця система надає можливість підприємцям і юридичним особам сплачувати податки за спрощеними правилами, які включають зниження податкового навантаження і спрощення бухгалтерської звітності. Спрощена система оподаткування запроваджена на підставі Указу Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва». [6]. Така система дозволяє зменшити адміністративні бар'єри для малого бізнесу, а також сприяти зниженню рівня неформальної діяльності підприємств і неформальної зайнятості. Завдяки цій системі підприємці отримали можливість спростити процес обліку та звітності, що дозволяє зосередитися на основній діяльності, зменшивши витрати на адміністрування податків.

Результати дослідження. Спрощена система оподаткування стала інструментом для легалізації діяльності багатьох малих підприємств, які раніше функціонували в тіні. Вона забезпечила підприємцям можливість мінімізувати бюрократичні труднощі, спростивши податкові зобов'язання та зменшивши кількість податків, які їм необхідно сплачувати. Завдяки цьому підприємці, що підпадають під визначення малого бізнесу, отримали значні переваги у веденні своєї діяльності.

Дана система залишається важливою складовою підтримки малого бізнесу в Україні, особливо під час воєнного стану. На початку повномасштабного конфлікту уряд оперативно адаптував цю систему до умов воєнного стану, надаючи бізнесу можливість зменшити податкові витрати в умовах економічної нестабільності.

З 1 квітня 2022 року та до припинення або скасування воєнного стану платники єдиного податку першої та другої груп отримали право не сплачувати єдиний податок. Це рішення надає підприємцям можливість зменшити свої податкові витрати в період економічної нестабільності. Однак слід зазначити, що таке звільнення від сплати податку стосується всіх платників цих груп, незалежно від того, чи продовжують вони здійснювати підприємницьку діяльність і отримувати доходи. Це може призвести до недоотримання бюджетних надходжень та потенційних зловживань з боку недобросовісних платників.[1]

Прийняття законопроекту 11416-д «Про внесення змін до Податкового

кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» внесло корективи в систему оподаткування. [5] На період дії воєнного стану для платників єдиного податку третьої групи запроваджено можливість обрати ставку 2% від загального доходу. Ця особливість доступна як фізичним особам-підприємцям, так і юридичним особам незалежно від обсягу доходу та кількості найманих працівників. Введення цієї ставки спрямоване на підтримку підприємств, надаючи їм можливість знизити податкове навантаження.

Платники єдиного податку за ставкою 2% мають певні обмеження щодо видів діяльності. Цю ставку не можуть обрати суб'єкти, які займаються:

- обміном іноземної валюти;
- виробництвом, експортом, імпортом та продажем підакцизних товарів;
- видобутком та реалізацією корисних копалин;
- фінансовими послугами та діяльністю реєстраторів цінних паперів [2].

Також цю ставку не можуть обрати відокремлені підрозділи юридичних осіб, які не є платниками єдиного податку, та фізичні і юрособи-нерезиденти.

Ще однією новацією стало запровадження для платників єдиного податку можливості обрати ставку у розмірі 2% від загального доходу на період воєнного

стану. Це стосується як фізичних осіб-підприємців, так і юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, обсягу доходу чи кількості найманих працівників. Фактично, це нова категорія платників, яка належить до третьої групи, але зі зниженою ставкою податку.

Це нововведення не скасовує існування третьої групи, яка діяла до 1 квітня 2022 року. Законодавець у пункті 9 підрозділу 8 розділу XX Податкового кодексу України згадує про "платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування", що свідчить про продовження існування третьої групи з можливістю сплати 3% або 5% податку.[3]

Головна різниця між платниками третьої групи, які обрали сплату 2% податку на час воєнного стану, та платниками, які продовжують сплачувати 3% або 5%, полягає в обмеженнях на види діяльності. Наприклад, ставка 2% не доступна для підприємців, які займаються обміном валюти, продажем підакцизних товарів, видобутком корисних копалин, або є фінансовими установами, реєстраторами цінних паперів, фізичними та юридичними особами-нерезидентами.[4]

Також платники єдиного податку за ставкою 2% не мають права бути платниками ПДВ. Це пояснюється тим, що під час воєнного стану такі підприємці звільнені від сплати ПДВ на свої операції з постачання товарів і послуг на митній території України. Водночас, ці операції не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Суб'єкти господарювання, які на момент переходу на сплату 2% податку мають статус платників ПДВ, не анулюють свою реєстрацію як платників ПДВ, а лише призупиняють її. Це означає, що вибір єдиного податку за ставкою 2% не тягне за собою зобов'язання проводити умовний продаж товарів або послуг, за винятком випадків, коли товари використовувалися у неоподатковуваних

операціях.

Іншою відмінністю є те, що для платників 2% податку встановлено місячний податковий період для звітування. Щоб перейти на сплату податку за цією ставкою, суб'єкту господарювання достатньо подати заяву до податкового органу. Дохід за попередній рік не потрібно вказувати, як це передбачено для інших груп платників. Статус платника третьої групи зі ставкою 2% набувається з наступного робочого дня після подачі заяви.

Підприємства можуть використовувати спрощену систему за ставкою 2% до останнього дня місяця, коли буде припинено або скасовано воєнний стан. Після цього вони автоматично повертаються на систему оподаткування, яку використовували раніше. Водночас, вони мають право добровільно відмовитися від сплати податку за ставкою 2% у будь-який момент.

Аналіз особливостей спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану показує, що платники, які обрали ставку 2%, не мають обмежень щодо обсягу доходу, що на перший погляд виключає необхідність контролювати доходи. Однак відсутність чіткої норми щодо неврахування доходу під час воєнного стану при підрахунку річних лімітів може викликати різні інтерпретації законодавства. Якщо платник перевищить ліміт доходу під час воєнного стану, це може призвести до втрати права залишатися на спрощеній системі оподаткування зі ставкою 3% або 5%, і змусить його перейти на загальну систему оподаткування, це відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміни у ставках та термінах сплати військового збору для різних категорій платників відповідно до законопроекту №11416-д [5]

Платники ВЗ	Попередня ставка ВЗ	Нова ставка ВЗ	Термін сплати ВЗ
Працівники (особи, передбачені у пункті 162.1 статті 162 ПКУ)	1,5% з доходів, визначених статтею 163 ПКУ	5% з доходів, визначених статтею 163 ПКУ	Без змін щодо порядку утримання ВЗ із заробітної плати
ФОП - платники єдиного податку 1, 2 та 4 групи	-	10% розміру мінімальної зарплати, станом на 1 січня податкового/ звітного року, на календарний місяць	Сплачують військовий збір авансом до 20 числа включно поточного місяця або авансовим внеском за період (квартал або рік). Суми ВЗ потрібно відобразити у податковій декларації платника ЄП
ФОП - платники єдиного податку 3 групи	-	1% від доходу, визначеного згідно зі статтею 292 ПКУ	Сплачують військовий збір у термін 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації платника ЄП за відповідний квартал. Суми ВЗ необхідно відобразити в податковій декларації платника ЄП

Для підприємців I та II групи передбачено встановлення фіксованого військового збору, що має спростити адміністрування податків, але при цьому підвищить фінансове навантаження на малий бізнес. Таке рішення може спричинити значні зміни для підприємців, які працюють за спрощеною системою, оскільки вони будуть змушені сплачувати фіксовані внески незалежно від обсягу своїх доходів, що може бути особливо важливим для малого бізнесу під час воєнного стану.

Згідно з законопроектом, також запроваджується новий військовий збір для фізичних осіб-підприємців (ФОП) III групи, який складатиме 1% від доходу. Це суттєве нововведення, оскільки підприємці цієї групи раніше не були зобов'язані сплачувати військовий збір.

Таке підвищення податкового навантаження на малий та середній бізнес може сприяти збільшенню бюджетних надходжень, однак воно також підвищує фінансовий тиск на підприємців у складних економічних умовах.

Запропоновані зміни також впливають на спеціальні режими оподаткування, які наразі застосовуються для підприємств. Введення єдиного збору для певних категорій платників податків, зокрема для ФОПів першої та другої групи, дозволить зменшити кількість податкових перевірок, але водночас створить додаткові труднощі для дрібного бізнесу через збільшення податкового навантаження.

Запровадження нових правил оподаткування в умовах воєнного стану та невизначеності економічної ситуації викликає суперечки серед експертів та підприємців. З одного боку, підвищення податкового навантаження на доходи фізичних осіб та підприємств призведе до збільшення бюджетних надходжень, що є критично важливим для фінансування оборонних потреб та соціальних програм. З іншого боку, такі зміни можуть призвести до зростання тіньового сектору економіки та зниження інвестиційної привабливості країни.

Експерти також звертають увагу на ризики, пов'язані з одночасним підвищенням податків на різні види діяльності. Зокрема, зростання податку на прибуток банківських установ до 50% може негативно вплинути на доступність кредитів для малого та середнього бізнесу, а також призвести до подорожчання банківських послуг. У контексті реформування податкової системи важливо забезпечити баланс між бюджетними потребами держави та стимулюванням економічного зростання, оскільки надмірне податкове навантаження може призвести до згорання підприємницької діяльності та погіршення умов ведення бізнесу.

Висновки. Таким чином, ухвалення законопроекту №11416-д є необхідним кроком для адаптації податкової системи України до викликів сьогодення, але потребує подальшого обговорення з метою врахування інтересів усіх учасників економічних відносин. В умовах воєнного стану ухвалення законопроекту №11416-д стало необхідним заходом для посилення податкової системи і збільшення бюджетних надходжень. Проте, важливо забезпечити баланс між потребами бюджету та підтримкою підприємців, щоб уникнути згорання бізнес-активності. Законодавчі ініціативи в умовах війни потребують гнучкого

підходу, що дозволить підприємствам адаптуватися до нових умов, продовжувати свою діяльність і одночасно сприяти економічному відновленню України.

Список використаних джерел:

1. Чи має право не сплачувати ЄП ФОП – платник ЄП першої та другої групи, який мобілізований протягом дії воєнного стану в Україні?. *vin.tax.gov.ua*. URL: <https://vin.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/819520.html> (дата звернення: 25.10.2024).

2. Платниками єдиного податку за ставкою 2 відсотки можуть бути не лише ФОПи-«спрощенці», але й великі підприємства. *Access Denied*. URL: <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-577893.html> (дата звернення: 25.10.2024).

3. Закони воєнного часу (аналітичне дослідження) / упорядники О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 208 с.

4. Фізичні особи-підприємці з початку року сплатили майже 5 млрд грн єдиного податку. *sfs.gov.ua*. URL: <https://web.archive.org/web/20180420010339/http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/334656.html> (дата звернення: 25.10.2024).

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> (дата звернення: 25.10.2024)

6. Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/normativno-pravovi-akti-z-pitan-kpr/ukazi-prezidenta-ukraini/61752.html> (дата звернення: 25.10.2024).

НАЗАРОВА Ірина
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
НАЗАРОВ Олександр
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАПАСІВ У ЗВІТНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Вступ. З переорієнтацією вітчизняного бізнесу на європейські ринки та збільшенням зацікавленості іноземних інвесторів у вкладанні коштів в українські підприємства, виникає потреба у реформатуванні інформаційного забезпечення до вимог міжнародних користувачів і відбувається зростання кількості суб'єктів господарювання, що формують й подають звітність за міжнародними стандартами.

Результати дослідження. Запаси є одним із основних показників звітності, які можуть зацікавити користувачів інформації. Оскільки вони є чи не одним із найважливіших оборотних активів для забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Особливо це стосується виробничих і торговельних підприємств, адже для здійснення безперервного процесу виробництва підприємству необхідно мати в достатній кількості виробничі запаси, в свою чергу, забезпечення безперебійної реалізації потребує достатніх залишків товарних запасів на складах чи інших місцях зберігання.

Облік та відображення у звітності запасів регулюється у вітчизняному законодавчому полі Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (НП(С)БО 9) [1], а на міжнародному рівні International Accounting Standard 2 «Inventories» (Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 2 «Запаси» (МСБО 2)) [1].

Порівняння вищезазначених стандартів показує, що відображення запасів у звітності відповідно до міжнародних та національних норм має як певні подібності, так і відмінності. Зокрема, схожим є визначення приналежності до запасів. Згідно з НП(С)БО 9, запаси – це активи, які призначені для подальшого продажу, передачі або розподілу в межах звичайної господарської діяльності. Вони можуть перебувати в процесі виробництва для створення продукції, що буде продана, або використовуватися у виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг, а також для управлінських потреб підприємства [1].

Відповідно до МСБО 2, до запасів належать активи, призначені для продажу в рамках звичайної діяльності (готова продукція), такі, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшої реалізації (незавершене виробництво), а також матеріали, що використовуються у виробничому процесі чи при наданні послуг [2].]

В свою чергу, особливості та відмінності є в оцінці запасів (табл. 1).

Таблиця 1

**Особливості оцінки запасів за МСБО 2 «Запаси» та
НП(С)БО 9 «Запаси»**

№	Види оцінок	МСБО 2 «Запаси»	НП(С)БО 9 «Запаси»
1.	Оцінка при надходженні	за собівартістю (cost model), визначеною за методом стандартних витрат (standard cost) або методом роздрібних цін (retail method) (п. 21-22 МСБО 2)	за собівартістю (п. 8 - п. 9 НП(С)БО 9)
1.1.	Складові собівартості запасів	1) витрати на придбання (cost of purchase); 2) витрати на переробку (cost of conversion); 3) інші витрати (other costs) (п. 10, п. 11-18 МСБО 2)	1) суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику за вирахуванням непрямих податків та знижок; 2) суми ввізного мита; 3) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; 3) транспортно-заготівельні витрати; 4) інші витрати (п. 9 НП(С)БО 9)
1.2.	Із собівартості запасів виключаються та відносяться до витрат звітного періоду	1) понаднормові втрати; 2) непродуктивні витрати на зберігання; 3) загальнокорпоративні витрати, не пов'язані безпосередньо із запасами; 4) витрати на збут; 5) витрати за позиками, за винятком тих, які підлягають капіталізації відповідно до МСБО 23 (пункти 16–18 МСБО 2)	1) наднормативні втрати та недостачі; 2) фінансові витрати, за винятком тих, що капіталізуються відповідно до НП(С)БО 31; 3) витрати на збут; 4) загальногосподарські витрати, не пов'язані безпосередньо із запасами (п. 14 НП(С)БО 9), крім тих, що капіталізуються згідно з МСБО 23 (п. 16-18 МСБО 2)
2.	Оцінка на дату балансу	за меншою з двох оцінок: собівартістю (cost model) або чистою вартістю реалізації (net realisable value) (п. 9 МСБО 2)	за нижчою з двох оцінок: собівартістю або чистою вартістю реалізації (п. 24 НП(С)БО 9)
3.	Оцінка при вибутті	- за формулами вартості (cost formulas) – спеціальне визначення ідентифікованої собівартості (specific identification of their individual costs), середньозваженої собівартості (weighted average cost formula), собівартості перших за часом надходжень (FIFO); - за методами визначення собівартості (techniques for the measurement of cost) – нормативних витрат (standard cost), ціни продажу (retail method) (п. 21-27 МСБО 2)	1) ідентифікованої собівартості відповідної одиниці; 2) середньозваженої собівартості; 3) собівартості перших за часом надходжень (ФІФО); 4) нормативних витрат; 5) ціни продажу (п. 16 НП(С)БО 9)

Як видно з таблиці 1, на відміну від національних норм у звітності за міжнародними стандартами запаси відображаються за найменшою з двох

вартостей – собівартістю або чистою вартістю реалізації. Окрім того, механізм розрахунку чистої вартості реалізації за МСБО 2 та НП(С)БО 9 дещо відрізняється. Згідно з МСБО 2, чиста вартість реалізації — це очікувана ціна продажу в межах звичайної діяльності підприємства за вирахуванням прогнозованих витрат на завершення виробництва та витрат, пов'язаних із реалізацією [2]. Вона визначається в тому разі, коли собівартість запасів не може бути відшкодована через пошкодження або застарілість, що спричинили погіршення їхньої якості чи повну втрату початкових властивостей. На відміну від національних положень, які вимагають індивідуального підходу до кожного об'єкту запасів при визначенні чистої вартості реалізації, міжнародні стандарти дозволяють створювати резерви на знецінення запасів (наприклад, на неліквідні та залежані товарно-матеріальні цінності) і обліковувати їх використанням контрактивного рахунка. Крім того, за МСБО 2 дозволяється не робити уцінку запасів, які хоч й втратили свою вартість, проте будуть використані у виробництві продукції, яка буде реалізована.

Ще однією відмінністю обліку і відображення у звітності запасів за МСБО та НП(С)БО є особливості обліку деяких видів запасів. Зокрема, в міжнародній практиці немає відокремленого обліку таких видів активів як малоцінні та швидкозношувані предмети і напівфабрикати, відповідно вони відображаються у звітності як будь-які інші запаси. В свою чергу, запасні частини та допоміжне обладнання, які можуть використовуватися тільки разом з об'єктами основних засобів обліковуються і відображаються у звітності не як запаси, а як основні засоби.

Висновки. Узагальнюючи проведене нами дослідження, можна сказати, що облік і відображення у звітності запасів за національними та міжнародними стандартами є максимально наближеним, проте існують певні суттєві відмінності в оцінці та обліку таких активів. Зважаючи на це, при складанні звітності за міжнародними стандартами не варто проводити чисто технічну трансформацію балансу з автоматичним перенесенням даних з національної. Це ж стосується і консолідації звітності транснаціональних корпорації, коли проводиться об'єднання даних підприємств з різних країн. Відповідно, до відображення у звітності за міжнародними стандартами таких показників як запаси необхідно підходити відповідально і враховувати всі вищезазначені аспекти. Це дозволить надати достовірну інформацію зацікавленим особам, що сприятиме ефективнішому управлінню підприємством.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.

2. International Accounting Standard 2 «Inventories» (Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» від 18.12.2003 р.) URL: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias2>.

НАУМОВА Тетяна

к.е.н., доцент

АКИМОВА Наталія

к.е.н., професор

КИРИЛЬЄВА Людмила

к.е.н., доцент

Державний біотехнологічний університет

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Вступ. Інформаційний ресурс, який використовують підприємства роздрібною торгівлі під час складання та представлення фінансової звітності повинен надавати зовнішнім та внутрішнім користувачам повне та об'єктивне уявлення про її зміст. Лише якісна інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку забезпечить прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого розвитку та визначення економічного потенціалу підприємства. Проте будь-який інформаційний ресурс потребує надійного захисту, особливо в умовах цифрової трансформації економіки, коли основним вектором існування та розвитку сучасного ритейлу є формування штучного інтелекту і робототехніки, криптовалюти, «розумні речі», технологія застосування блокчейн, Big Data для ефективних креативних рішень і т.ін. Тому дослідження креативного обліку в системі управління інформаційною безпекою підприємств роздрібною торгівлі є актуальним.

Результати дослідження. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних умовах всеохоплюючої діджиталізації відкриває нові перспективи для розвитку професії бухгалтера. Тому наразі актуальними постають питання своєчасного реагування облікової системи на глобальну цифровізацію клієнтської бази, економічної діяльності та основ економічного життя [1, с.308].

На нашу думку, вплив сучасних елементів розвитку цифрових технологій на процес формування облікового середовища є позитивним з точки зору підвищення рівня прозорості інформації; точності її відстеження; зниження витрат на обробку облікових даних; ступеня інформаційної безпеки; підвищення рівня довіри внутрішніх і зовнішніх користувачів до результатів аудиту. Однак є і слабкі сторони: складні технології діджиталізації; непередбачувані соціальні наслідки; зміни в регуляторному середовищі; необхідність розробки нових стандартів; формування нових форм довіри та внутрішнього контролю на взаємній основі.

Отже, нагальним питанням є розробка методології оцінки якості інформації, що формується в інформаційній системі креативного облікового середовища ритейлу. Це досягається за рахунок розвитку принципів формування креативної облікової інформації згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності, удосконалення теоретичної бази оцінки

якості креативної облікової інформації та механізму її регулювання, розробки показників інформації та методики їх розрахунку.

Серед науковців, які розглядали ці питання існує думка, що основним джерелом інформаційного забезпечення є дані фінансової звітності, яка має задовольняти інформаційні потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Однак, недосконалість існуючої системи інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку та її невідповідність вимогам сучасного менеджменту стає все більш очевидною. Суспільство потребує об'єктивної, повної та неупередженої інформації про всі явища та процеси, що відбуваються під час господарської діяльності, а це означає, що існує потреба у створенні такої системи креативного обліку, яка б охоплювала всі аспекти діяльності підприємства та задовольняла потребу керівництва у своєчасному отриманні інформації як бухгалтерського, так і технологічного характеру; необхідність підготовки статистичної та податкової звітності; формування довгострокового планування та формування прогнозової інформації. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує питання доцільності використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на всіх підприємствах роздрібної торгівлі, а також необхідність виявлення позитивних аспектів сучасної системи креативного обліку, які слід застосовувати в майбутньому та, за необхідності, вдосконалювати.

Безручук С.Л., вважає, що «під час визначення якості як фінансової, так і нефінансової звітності обов'язково варто досліджувати і вплив зовнішніх факторів на неї, зокрема, політичну ситуацію, і ступінь законодавчого регулювання (стан політичної системи; комплекс взаємодій між її суб'єктами протягом певного часу; ступінь законодавчого регулювання; застосування правових норм і стандартів; ступінь застосування професійного судження)» [2, с.52].

Подольчук О.А., у своєму дослідженні висловлює думку, що «якість узагальненої інформації та представленої у звітності залежить не лише від її характеристик (визначених стандартами обліку), але і низки інших чинників системи управління підприємства (в т.ч. нормативного забезпечення, фінансової спроможності, фаховості бухгалтерської служби тощо)» [3, с.87].

Доречними є думка Плахтій Т.Ф., яка стверджує, що «питання якості облікової інформації може розглядатись лише в контексті розуміння облікової інформації як продукту технологічного процесу її збору, обробки, переробки та відображення у бухгалтерській звітності (фінансовій, управлінській тощо), а також її подальшого збереження. На переконання автора, облікова інформація, як і будь-який інший матеріальний або інформаційний продукт, виробляється з метою задоволення потреб кінцевих споживачів – користувачів облікової інформації, тому відповідає певному рівню якості» [4, с. 262].

На підставі узагальнення думки науковців, щодо визначення впливу групи факторів, слід ураховувати не тільки фактори внутрішнього середовища підприємств роздрібної торгівлі, а й дослідити фактори зовнішнього середовища. На нашу думку, у будь-якому випадку для більш детального

аналізу достовірності інформаційного ресурсу у фінансовій звітності необхідно проводити аналіз внутрішнього середовища – SWOT-аналіз, та PEST-аналіз, який є важливим методом діагностики зовнішнього середовища підприємства, який дозволяє виявити поточний і майбутній стан його компонентів, тенденції зміни чинників, можливості та загрози для підприємства.

Ми вважаємо, що організаційне забезпечення захисту власної інформації сучасного ритейлу в умовах цифрової трансформації економіки є актуальним та першочерговим завданням.

Ряд авторів, вважає, що «Інформаційну безпеку варто розуміти як систему відносин зі створення та підтримки комплексної системи контролю використання, розповсюдження та захисту комерційної інформації на підприємстві. Інформаційні системи на сучасному етапі є необхідними для функціонування всіх підрозділів підприємства. Збереження цілісності таких систем і забезпечення їхнього безперервного функціонування є надзвичайно важливим для підтримання належного рівня фінансової безпеки підприємства у довгостроковій перспективі. Задля забезпечення інформаційної безпеки підприємство має створити цілісну систему контролю та захисту інформації у формі спеціалізованої служби управління інформаційними ризиками на підприємстві» [5, с.308].

У попередніх наших дослідженнях, ми наголошували на тому, що «одна із особливостей інформаційної безпеки підприємств торгівлі полягає в тому, що одних технологічних рішень чи продукту недостатньо. Вагомим аргументом ми вважаємо той факт, що на сьогоднішній день основним джерелом загроз є люди. Основними напрямками у цьому контексті є: створення культури, за якої співробітники підприємств торгівлі прагнули б до взаємодії і самі зверталися до служби безпеки, замість її уникнення; обмеження збереження, завантаження або копіювання даних на свій пристрій. Підсумовуючи різні погляди та визначення відомих науковців, ми вважаємо, що інформаційна культура - організаційний процес, що забезпечує захищеність інформаційного середовища підприємства, у ході якого якісно та своєчасно виявляються та попереджаються негативні інформаційні дії, та який супроводжується дотриманням етичних норм, правил та стандартів» [6, с.9].

Висновки. Таким чином, при формуванні креативного облікового середовища, підприємства роздрібної торгівлі використовують інформаційний ресурс, якісні характеристики якого мають вагомий вплив на формування думки як управлінського персоналу так і зовнішнього незалежного аудиту. При цьому особливого значення набуває забезпечення інформаційної безпеки. Захист інформації, особливо в умовах цифрової трансформації економіки, стає першочерговим завданням для підприємств роздрібної торгівлі і ґрунтується на принципах дотримання етичних норм, правил та стандартів.

Список використаних джерел:

1. Наумова Т.А., Акімова Н.С. Формування креативного облікового середовища під впливом цифрових технологій. *Стратегія розвитку України*.

- фінансово-економічний та гуманітарний аспекти*: мат. X Міжн. науково-практ. конференції, присвяченої пам'яті першого ректора Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктора економічних наук, професора, заслуженого економіста України Івана Ісаковича Пилипенка. 20 жовтня 2023 р., НАСОА. С. 308-310. URL:http://194.44.12.91:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/112/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_26-2-2024-308-311.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Безручук, С. Л. (2020). Підходи до оцінки якості облікової інформації: критична оцінка поглядів. *Економіка, управління та адміністрування*, (4(94)), 49–54. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-4\(94\)-49-54](https://doi.org/10.26642/ema-2020-4(94)-49-54)
 3. Подолянчук О.А. Облікова інформація та її якісні характеристики відповідно до облікових стандартів. *Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 8. С.79-90. URL: <http://socrates.vsu.edu.ua/repository/getfile.php/19908.pdf>
 4. Плахтій Т.Ф. Теоретичні аспекти оцінки якості облікової інформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 12. С. 262-265. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF
 5. Носова Є., Мугуєв К., Русінов В. Інформаційна складова у механізмі фінансової безпеки підприємства. *Інноваційна економіка. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 3. С. 98-107. URL:[http://zt.knute.edu.ua/files/2021/03\(116\)/11.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2021/03(116)/11.pdf)
 6. Акімова Н.С., Кирильєва Л.О., Наумова Т.А. Інформаційна безпека підприємств торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного суспільства. *Підприємництво та торгівля*. 2023. № 35. С. 5-10. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidprtorgi/article/view/1294/1221>

НОВІЧЕНКО Людмила

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ

Вступ. Динамічна цифровізація бізнесу та поглиблення процесів автоматизації бізнес-процесів, зумовлюють актуальність поступового використання штучного інтелекту в системі бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання. Впровадження штучного інтелекту в бухгалтерському обліку є доцільним в умовах формування значних обсягів даних та цифрової інформації, пошуку механізмів прискореної обробки інформації та формування результативних показників, потреби зменшення ризику виникнення помилок при використанні ручної праці, розширення інформаційного забезпечення аналітичних досліджень та внутрішнього контролю.

Результати дослідження. Одним із чинників, що зумовлюють активну імплементацію штучного інтелекту в бухгалтерському обліку є прагнення управлінського персоналу підвищити інвестиційну привабливість бізнесу за рахунок використання сучасних розробок в ІТ-середовищі, вивільнення облікового персоналу за рахунок економії часу на виконання облікових завдань та спрямування їх зусиль на здійснення аналітичних досліджень в цілях максимізації прибутку підприємства.

Підтримуємо думку вчених та науковців, що «штучний інтелект в бухгалтерії переживає період зростання в геометричній прогресії, налаштовуючи світ на нові стандарти та правила ведення обліку» [3, с. 221]. Впровадження штучного інтелекту в облікову систему підприємства дозволяє автоматизувати та підвищити якість виконання таких бізнес процесів як внесення даних та інформації в облікову базу даних; узагальнення та групування даних за визначеними критеріями та параметрами; обчислення бази оподаткування та суми податків до сплати; автоматичне формування рахунків, платіжних доручень, управлінських та бухгалтерських звітів, а також інтегрованої звітності. За допомогою штучного інтелекту шляхом уникнення людського фактору впливу зменшується обсяг помилок та забезпечується виконання превентивної функції внутрішнього контролю підприємства.

Інтеграція штучного інтелекту в облікову систему має як переваги так і недоліки. «Ключовими перевагами впровадження технологій нового типу визнається можливість оптимізації бухгалтерських процедур та розширення доступу стейкхолдерів до зведених бухгалтерських даних та інформації публічної звітності. Їх використання забезпечує вищий рівень роботи з обліковою інформацією в режимі реального часу й транспарентність операцій» [2]. Значною перевагою у застосуванні штучного інтелекту в бухгалтерському обліку є виявлення викривлень, випадків шахрайства, допущених помилок, що забезпечується завдяки аналізу алгоритмів та порядку їх виконання. Тому

завдяки даним функціям створюються передумови для уникнення виникнення таких помилок в майбутньому, що зумовлює зниження необґрунтованих втрат підприємства та забезпечує сталий стратегічний розвиток.

Разом з тим, впровадження новітніх технологій, в тому числі й штучного інтелекту, провокують виникнення ризиків та недоліків, які в подальшому можуть мати негативні наслідки в діяльності підприємства. Заслужують на увагу систематизовані Соколенко Л.Ф., Баллою І.В., Борковською В.В. [1, с. 793] проблеми впровадження штучного інтелекту в сучасні бухгалтерські програми. Зокрема, авторами запропонований наступний їх перелік: «доступність і якість даних; конфіденційність та безпека даних; підготовка та адаптація персоналу; опір змінам; упередження в алгоритмах; етичні міркування» [1, с. 793]. Даний перелік недоліків не є вичерпним та може бути доповненим.

Серед недоліків та ризиків впровадження штучного інтелекту в бухгалтерському обліку є відсутність на сьогодні нормативно-правової бази регулювання питань щодо сфер використання та зміни організаційно-методичних засад ведення бухгалтерського обліку майна підприємства з використанням штучного інтелекту. На окрему увагу заслуговує питання розробки окремих положень облікової політики, які врегульовуватимуть специфічні питання використання штучного інтелекту на підприємствах різних галузей.

Висока ймовірність здійснення кібератак та відсутність дієвих механізмів захисту бухгалтерської інформації підприємства може призвести до її втрати або ж втрати конфіденційності, витоку важливої інформації та крадіжок персональних даних. Наслідками виникнення кіберризиків використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку може бути втрата банківської інформації та отримання доступу до поточних рахунків підприємства шахраями. Тому впровадження штучного інтелекту в обліковій системі підприємства є доцільним, якщо ефект від його використання перевищує витрати, а ризики є керованими.

Штучний інтелект передбачає формування алгоритмів розв'язку складних завдань з великою кількістю даних та обчислень. При цьому наявність помилки в алгоритмі або ж внесення неправильної інформації в подальшому зумовлять формування хибних висновків та ухвалення неефективних управлінських рішень. Інформація, яка формується та накопичується в обліковій системі підприємства є також джерелом інформації для проведення економічного аналізу, аудиту, внутрішнього контролю. Зважаючи на існуючі недоліки, сумнівна та неперевірена інформація також може призвести до розповсюдження неправильних результатів та висновків про діяльність підприємства.

Одним з найбільш вагомих недоліків впровадження штучного інтелекту є необхідність удосконалення професійної підготовки бухгалтерів, розширення кругозору в частині меж та сфер використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку. В даному напрямі потрібно буде здійснювати

підвищення кваліфікації та перепідготовку бухгалтерів в частині використання інструментів штучного інтелекту та формування навиків його правильного та ефективного використання.

Висновки. Враховуючи систематизовані переваги та недоліки застосування штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, можна зробити висновок, що дані технології використовуються і будуть вдосконалюватися в подальшому, що засвідчує актуальність пошуку шляхів усунення існуючих недоліків.

Список літературних джерел

1. Соколенко Л.Ф., Балла І.В., Борковська В.В. Роль штучного інтелекту та автоматизації в сучасному бухгалтерському обліку. *Наукові перспективи*. 2024. № 9(51). С. 787-798.
2. Лемішовська О.С., Лінинська В.І. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1794>
3. Яковенко А.О., Гнатєва Т.М., Мельничук В.М. Світові тенденції інтеграції штучного інтелекту в бухгалтерському обліку. *Аграрні інновації*. 2024. № 23. С. 221-227.

НУЖНА Оксана

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ЕЛАСТИЧНОСТІ ВИПУСКУ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ЗА ЗАТРАТАМИ ПРАЦІ І ЗАТРАТАМИ КАПІТАЛУ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА

Вступ. Обсяг випуску продукції (товарів, робіт, послуг) є важливим показником, за динамікою якого можна робити висновки про масштаби діяльності підприємства, його частку на певному ринку та рівень конкурентоспроможності. На обсяг випуску продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства мають вплив значна кількість факторів, серед яких особливу роль відіграють затрати праці і затрати капіталу.

Саме тому виробнича функція Кобба-Дугласа, яка описує вплив зазначених факторів виробництва (затрати праці і затрати капіталу) на обсяги виробленої продукції (товарів, робіт, послуг), широко застосовується для вивчення діяльності суб'єктів господарювання на різних рівнях (мікро-, мезо, макро-) і оцінки ефективності використання ресурсів.

Вчені розглядають виробничу функцію Кобба-Дугласа як потужний інструмент дослідження економічних суб'єктів.

Так, Черкашина Т. проводить «оцінку впливу факторів накопичення (капітальних інвестицій та кількості зайнятих у національному господарстві) на динаміку економічного зростання України в умовах ринкових реформ (1996–2017 рр.)» [6]. Разом з тим автор доводить, що «на розвиток економіки України капітальні інвестиції чинять незначний позитивний вплив, тоді як кількість зайнятих у національному господарстві негативно впливає на досліджувану ознаку» [6] і визначає основні складники політики економічного зростання нашої країни – це «поліпшення інвестиційного клімату та формування якісного людського капіталу» [6].

Науковці Волкова В., Огліх В., Троско С. застосовують виробничу функцію Кобба-Дугласа з метою аналізу економічної динаміки. Зокрема, автори аналізують переваги виробничих функцій і акцентують увагу на тому, що «виробничі функції дозволяють оцінити ефективність виробництва та продуктивність використання виробничих факторів таких як праця, капітал тощо» [3]. Однак одночасно вчені зауважують на певних проблемах і обмеженнях застосування виробничої функції Кобба-Дугласа, які слід враховувати про проведенні досліджень.

Автори Чижевська М.Б., Щербініна С.А., Красун Я.А. також розглядають теоретико-методичні підходи щодо застосування виробничих функцій при проведенні економічних досліджень. На основі побудованої авторами економіко-математичної моделі виробничої функції Кобба-Дугласа здійснено аналіз діяльності одного з промислових підприємств, на основі чого

встановлено «залежність результативної ознаки від витрат на оплату праці та матеріальних затрат» [7]. Науковці доводять, що застосовану в дослідженні методику можна застосовувати для підприємств різних видів економічної діяльності.

Барна М., досліджуючи розвиток ринку сільськогосподарської продукції України методами моделювання, також використовує в якості інструмента дослідження виробничу функцію Кобба-Дугласа. Автор проводить аналіз факторів, які мають вплив на рівень ефективності виробництва й реалізації продукції сільського господарства в Україні і доводить, що «капітал має більший вплив на виробництво порівняно з працею. При цьому зміна капіталу супроводжується більш суттєвим впливом на виробництво, ніж зміна кількості праці» [1].

В даному дослідженні ставимо собі за мету на основі побудованих моделей виробничої функції Кобба-Дугласа для підприємств економіки України в цілому, а також для підприємств окремих галузей економіки провести оцінку еластичності випуску продукції за затратами праці і затратами капіталу.

Результати дослідження. Враховуючи наявні статистичні дані на сайті Державної служби статистики України, а саме дані по факторах моделі (витрати на оплату праці [2] і вартість основних засобів [4]) і показнику моделі (обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) [5]), було визначено часові рамки дослідження (2013-2020 роки).

За допомогою програмного пакету MS Excel 2016 було здійснено обчислення і одержано аналітичні вирази моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для підприємств економіки України в цілому (формула (1)), підприємств сільського господарства, лісового господарства і рибного господарства (формула (2)), підприємств промисловості (формула (3)) підприємств будівництва (формула (4)):

$$Y = 1,427 \cdot X_1^{0,580} \cdot X_2^{0,473} \quad (1)$$

$$Y = 1,406 \cdot X_1^{0,598} \cdot X_2^{0,468} \quad (2)$$

$$Y = 268,125 \cdot X_1^{0,736} \cdot X_2^{0,085} \quad (3)$$

$$Y = 0,672 \cdot X_1^{0,869} \cdot X_2^{0,299} \quad (4)$$

де Y – обсяги виробленої продукції (товарів, послуг), тис. грн.;

X_1 – затрати праці (витрати на оплату праці), тис. грн.;

X_2 – затрати капіталу (залишкова вартість основних засобів), тис. грн.

Побудовані економетричні моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для підприємств економіки України в цілому, а також для підприємств промисловості, підприємств сільського господарства, лісового господарства і рибного господарства і підприємств будівництва пройшли перевірку на адекватність статистичним даним згідно критерію Фішера, яка показала перевищення розрахункового значення критерію над табличним і, відповідно, придатність побудованих моделей для дослідження й прогнозування.

Важливими характеристиками виробничої функції Кобба-Дугласа є еластичність випуску продукції за затратами праці і капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Еластичність випуску продукції за затратами праці і капіталу для підприємств економіки України

Галузь / Вид економічної діяльності	Секція за КВЕД-2010	Еластичність випуску продукції		Сумарна еластичність за затратами арці і капіталу
		за затратами праці	за затратами капіталу	
Всього		0,580	0,473	1,053
Сільське господарство, лісове господарство і рибне господарство	A	0,598	0,468	1,065
Промисловість	B+C+D+E	0,736	0,085	0,821
Будівництво	F	0,869	0,299	1,169

Джерело: розрахунки автора

Як показують дані таблиці, на підприємствах досліджуваних галузей економіки спостерігається більша еластичність випуску продукції за затратами праці порівняно із показником загалом по економіці України (0,580).

Крім того, найбільше значення еластичності випуску продукції за затратами праці мають підприємства будівництва, для яких збільшення затрат праці на 1% веде до збільшення обсягів виробленої продукції (товарів, послуг) на 0,869%.

Стосовно такої характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа як еластичність випуску продукції за затратами капіталу, то тут протилежна ситуація – на підприємствах досліджуваних галузей економіки спостерігається менша еластичність випуску продукції за затратами праці порівняно із показником загалом по економіці України (0,473).

Також відзначимо, що найменше значення еластичності випуску продукції за затратами капіталу мають підприємства промисловості, для яких збільшення затрат капіталу на 1% веде до збільшення обсягів виробленої продукції (товарів, послуг) лише на 0,085%.

Висновки. Отже, порівняння між собою значень показників еластичності випуску продукції за затратами праці та еластичності випуску продукції за затратами капіталу показує, що на підприємствах всіх досліджуваних галузей економіки і загалом на підприємствах України в цілому еластичність випуску продукції за затратами праці перевищує еластичність випуску продукції за затратами капіталу. З цього можна зробити висновок про доцільність нарощування затрат праці на підприємств даного виду економічної діяльності порівняно із нарощуванням затрат капіталу.

Однак вважаємо за доцільне продовжити дослідження в напрямку оцінки таких важливих характеристик виробничої функції Кобба-Дугласа, як середня продуктивність і гранична продуктивність праці і капіталу. Це дасть можливість зробити більш обґрунтовані висновки щодо ефективності використання ресурсів праці і капіталу на підприємствах України.

Список використаних джерел:

1. Барна М. Моделювання розвитку ринку сільськогосподарської продукції України. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Економічні науки.* 2024. № 3. С. 41-47. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/129> (дата звернення: 12.10.2024).
2. Витрати на оплату праці підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2022 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Vpor_kved_10_21.xlsx (дата звернення: 20.10.2024).
3. Волкова В., Огліх В., Троско С. Викорстання виробничої функції Кобба-Дугласа для аналізу економічної динаміки. *Економічний простір.* 2024. № 191. С. 406-411. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1597> (дата звернення: 18.10.2024).
4. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2022 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/no_pved_roz_13_20_ue.xlsx (дата звернення: 20.10.2024).
5. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2020 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/ovpp_vsmm_2012-2020_ue.xlsx (дата звернення: 20.10.2024).
6. Черкашина Т.С. Виробнича функція Кобба-Дугласа як інструмент політики економічного зростання України в умовах ринкових реформ. *Економіка та суспільство.* 2020. № 21. С. 28-37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/26> (дата звернення: 18.10.2024).
7. Чижевська М.Б., Щербініна С.А., Красун Я.А. Застосування виробничої функції для аналізу діяльності промислового підприємства. *Ефективна економіка.* 2022. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2022/95.pdf (дата звернення: 18.10.2024).

ОСТАПЕНКО Роман

к.е.н., доцент

Державний біотехнологічний університет

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ

Вступ. Економічна нестабільність є складним і багатограним явищем, яке має значний вплив на всі аспекти життя суспільства, зокрема на територіальні громади. В умовах глобалізації та швидких змін у світовій економіці територіальні громади стають особливо вразливими до зовнішніх шоків. Цей аналіз спрямований на вивчення причин економічної нестабільності, її наслідків для територіальних громад та можливих шляхів подолання негативних ефектів.

Результати дослідження. Причини економічної нестабільності можуть бути як глобальними, так і внутрішніми. Глобальні фактори включають політичні конфлікти, зміни в цінових тенденціях на сировину, коливання валютних курсів. Наприклад, зміни цін на нафту можуть суттєво вплинути на економіку країн-експортерів, таких як Росія або Саудівська Аравія, викликаючи інфляцію або дефляцію. Внутрішні чинники також відіграють важливу роль у формуванні економічної нестабільності. Неefективна економічна політика, корупція, недостатнє фінансування соціальної сфери — все це може призвести до зниження довіри до державних інститутів та зменшення інвестиційної привабливості регіонів. Наприклад, в Україні корупційні скандали часто заважають реалізації важливих інфраструктурних проєктів.

Соціальні фактори також мають значний вплив на економічну стабільність. Зростання безробіття і зниження купівельної спроможності населення можуть призвести до падіння споживчого попиту, що в свою чергу негативно вплине на бізнес-середовище. У результаті підприємства можуть скорочувати виробництво або закриватися, що ще більше погіршує ситуацію з безробіттям. Наприклад, під час економічної кризи 2008 року багато малих підприємств у США закрилися через зменшення споживчого попиту.

Вплив економічної нестабільності на територіальні громади може бути багатограним. По-перше, фінансові наслідки включають зменшення доходів місцевих бюджетів через падіння податкових надходжень. Коли підприємства закриваються або скорочують виробництво, це призводить до зменшення кількості робочих місць і відповідно — до зменшення податкових надходжень. Це створює замкнене коло: зменшення доходів веде до скорочення витрат на соціальні програми та інфраструктуру, що ще більше погіршує умови життя населення. Наприклад, у містах України під час пандемії COVID-19 багато малих бізнесів закрилися, що призвело до значного падіння місцевих бюджетів.

По-друге, соціальні наслідки нестабільності можуть проявлятися у зростанні безробіття та збільшенні соціальної напруги. Люди починають відчувати невпевненість у завтрашньому дні, що може призвести до протестних

настроїв і соціальних конфліктів. Міграція населення в пошуках кращих умов життя стає ще одним наслідком економічної нестабільності. Молодь та кваліфіковані спеціалісти часто залишають свої громади в пошуках роботи у більш розвинених регіонах або країнах. Наприклад, за даними Державної служби статистики України, протягом останніх років спостерігається значний витік кадрів із західних областей України до Польщі та інших європейських країн.

Аналіз макроекономічних показників показує, що високий рівень безробіття є одним із найбільш тривожних сигналів для територіальних громад. Він свідчить про те, що економіка не здатна забезпечити достатню кількість робочих місць для населення. Зростання інфляції також є серйозною проблемою: підвищення цін на споживчі товари та послуги призводить до зниження реальної заробітної плати і купівельної спроможності громадян. Валовий внутрішній продукт (ВВП) може відставати від потенційно можливого рівня, що свідчить про неефективність використання ресурсів [1].

Соціально-економічні наслідки для територіальних громад можуть бути катастрофічними. Зубожіння населення стає очевидним: погіршуються умови життя, зменшується доступ до освіти та медичних послуг. Соціальна нерівність загострюється — проблема бідності стає все більш актуальною, а ресурси нерівномірно розподіляються між різними верствами населення. Це може призвести до збільшення соціальної напруги та конфліктів у суспільстві.

Міграція стає ще одним серйозним викликом для територіальних громад. Витік кадрів у більш розвинені регіони або країни може призвести до дефіциту кваліфікованих спеціалістів і погіршити конкурентоспроможність місцевої економіки. Це створює додаткове навантаження на соціальну сферу: громадам необхідно забезпечувати підтримку тим, хто залишився без роботи або опинився в складних життєвих обставинах.

Для подолання наслідків економічної нестабільності територіальним громадам необхідно впроваджувати комплексні рішення. Розвиток місцевої економіки є одним із ключових напрямків діяльності. Підтримка малих і середніх підприємств через фінансові програми та гранти може суттєво покращити ситуацію на ринку праці. Наприклад, програма "Доступні кредити 5-7-9%" в Україні дозволяє малим підприємствам отримувати кредити під низькі відсоткові ставки для розвитку бізнесу.

Інвестиції в інфраструктурні проекти також можуть створити нові робочі місця і стимулювати розвиток бізнесу. У багатьох країнах світу успішно реалізуються проекти з модернізації інфраструктури (наприклад, програма "Велике будівництво" в Україні), які не лише покращують умови життя населення, але й сприяють залученню інвестицій [2].

Покращення соціальної підтримки населення є ще одним важливим аспектом у боротьбі з наслідками економічної нестабільності. Програми соціального захисту для найбільш вразливих верств населення можуть допомогти пом'якшити негативні ефекти безробіття та зубожіння.

Висновки. Отже, економічна нестабільність має серйозний вплив на територіальні громади, проявляючись у фінансових, соціальних та економічних проблемах. Для подолання цих викликів необхідно впроваджувати комплексні рішення, спрямовані на підтримку місцевої економіки, покращення інфраструктури та соціального захисту населення. Лише за умови активного залучення громади до процесу прийняття рішень можна досягти стійкого розвитку в умовах нестабільності.

Подальше дослідження теми може включати аналіз впливу міжнародних фінансових організацій на стабілізацію економік територіальних громад, а також роль громадських організацій у підтримці соціально-економічного розвитку. Досвід інших країн у подоланні наслідків економічної нестабільності також може бути корисним для формування ефективних стратегій управління в Україні.

Таким чином, питання аналізу економічної нестабільності та її впливу на територіальні громади є надзвичайно актуальним і потребує системного підходу для забезпечення стабільного розвитку й покращення якості життя населення.

Список використаних джерел:

1. Ivanov Y. B., Ivanova O. Y., Laptiev V. I. Methodical Approach to Identifying Problems in the Functioning of Territorial Communities Caused by Unstable Environments. *THE PROBLEMS OF ECONOMY*. 2022. Т. 1, № 51. С. 51–58. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-51-58> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Vezpalko O. M. Роль територіальних громад у забезпеченні місцевого економічного розвитку: теоретичні засади дослідження. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1. С. 116–123. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.13> (дата звернення: 30.10.2024).

ПАРХОМЕНКО Валерій

д.е.н., професор, Заслужений економіст України,
член методологічної ради з бухгалтерського обліку
при Міністерстві фінансів України

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Вступ. З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна розпочала складний процес трансформації економіки та суспільних інститутів. Радянська система обліку, яка функціонувала в умовах централізованого планування, не відповідала викликам ринкової економіки. Однією з важливих складових цих змін став розвиток бухгалтерського обліку, який повинен був відповідати вимогам ринкової економіки та інтеграції країни у світову економічну спільноту. Це створило необхідність радикальних реформ, спрямованих на гармонізацію з міжнародними стандартами та підвищення прозорості фінансової звітності.

Результати дослідження. Здобуття Україною незалежності ознаменувало нову епоху в економічному житті країни. Розрив із радянською системою централізованого планування та перехід до ринкової економіки поставили перед державою ряд викликів, зокрема в сфері фінансового регулювання та бухгалтерського обліку. Система, яка діяла за умов командної економіки, виявилася неефективною для нових умов господарювання.

Реформування бухгалтерського обліку стало одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки, адже саме облікова система забезпечує якісну інформацію для ухвалення управлінських рішень, залучення інвестицій та прозорого функціонування бізнесу.

У процесі трансформації український бухгалтерський облік пройшов значний шлях: від адаптації до міжнародних стандартів до впровадження цифрових технологій та автоматизації облікових процесів. Ці зміни сприяли підвищенню ефективності управління підприємствами, прозорості звітності та інтеграції України у світову економічну спільноту.

Розвиток бухгалтерського обліку в незалежній Україні – це не лише відображення економічних і політичних змін, але й важливий крок у забезпеченні фінансової стабільності держави та її економічного зростання. Тому розглянемо детальніше етапи розвитку бухгалтерського обліку.

I етап – Перші кроки реформування (1991–1997 роки). Після проголошення незалежності Україна успадкувала радянську модель бухгалтерського обліку, орієнтовану на централізоване планування. Перші зміни у цій сфері були спрямовані на адаптацію системи обліку до нових економічних умов. Основними досягненнями цього періоду стало прийняття Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні (затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року №250), яке стало фундаментом для переходу до міжнародних стандартів. На цьому етапі

основною проблемою була відсутність достатнього кадрового потенціалу та методичних матеріалів, що відповідали новим реаліям.

II етап – Переорієнтація на міжнародні стандарти (1998–2004 роки). Ключовими рішеннями для здійснення змін у створеній національній системі обліку стали прийнятий за поданням Уряду (і підготовлений Мінфіном) Верховною Радою України у першому читанні у 1998 році законопроект «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів (постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. №1706). У 1999-2001 рр. Мінфіном були затверджені 25 положень (стандартів) бухгалтерського обліку, форми і склад фінансової звітності та приміток до неї для підприємств і малих підприємств, 2 плани рахунків бухгалтерського обліку з Інструкцією по його застосуванню, Порядок подання фінансової звітності (постанова Уряду від 28.02.2000 р. №419), прийнятий вищезгаданий Закон України та біля 10 методичних рекомендацій щодо застосування нової нормативної бази бухгалтерського обліку. Це сприяло підвищенню прозорості фінансової звітності, що стало необхідним для залучення іноземних інвестицій. На цьому етапі почалося активне навчання бухгалтерів новим стандартам, проте процес впровадження супроводжувався труднощами, пов'язаними з нестачею досвіду роботи за міжнародними стандартами.

III етап – Поглиблення реформ та цифровізація (2005–2014 роки). Цей період ознаменувався поглибленням реформ, спрямованих на покращення фінансової звітності. Важливу роль у розвитку бухгалтерського обліку відіграла інтеграція України до міжнародних фінансових організацій. Крім того, стрімкий розвиток інформаційних технологій започаткував цифровізацію бухгалтерських процесів. Разом із цим виникли нові виклики, зокрема необхідність забезпечення кібербезпеки та підготовки спеціалістів із цифровими компетенціями.

IV етап – Сучасний стан та перспективи (2015–дотепер). Після 2015 року в Україні продовжується інтеграція бухгалтерського обліку з європейськими директивами, що стало особливо актуальним у контексті Угоди про асоціацію з ЄС. Важливим кроком стало законодавче переведення значної категорії підприємств на безпосереднє застосування МСФЗ. Сучасний бухгалтерський облік в Україні характеризується акцентом на автоматизацію, використання хмарних технологій та розвиток професійної освіти. Також значна увага приділяється впровадженню принципів сталого розвитку у фінансову звітність.

Попри досягнення, розвиток бухгалтерського обліку в Україні стикається з низкою викликів, серед яких: необхідність подальшої адаптації МСФЗ до національної специфіки; удосконалення нормативно-правової бази; підготовка висококваліфікованих фахівців; інтеграція інноваційних технологій.

У сучасних умовах активного впровадження цифрових технологій у сферу бухгалтерського обліку питання безпеки та конфіденційності стають критично важливими. Використання автоматизованих облікових систем, хмарних технологій, електронного документообігу та штучного інтелекту значно

спрощує і прискорює облікові процеси. Водночас це створює нові загрози, пов'язані з несанкціонованим доступом до фінансової інформації, кіберзлочинністю та витоком конфіденційних даних.

Забезпечення належного рівня конфіденційності й безпеки в бухгалтерському обліку сприятиме: зниженню ризику фінансових втрат через витік даних; підвищенню довіри інвесторів, клієнтів і партнерів; забезпеченню відповідності міжнародним стандартам, що полегшує інтеграцію у світові ринки. У контексті глобалізації та цифрової трансформації ці заходи мають стати ключовими пріоритетами розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Крім того, пропоную приділяти більше уваги прагматичному підходу при внесенні змін до стандартів бухгалтерського обліку та переглянути деякі зміни в нормативних документах, які є не виправданими, зокрема щодо необхідності повернення до імперативності норми про застосування Інструкції до плану рахунків для всіх підприємств, визначення собівартості реалізації у фінансовій звітності мікропідприємств.

Висновки. У цей період динамічної розбудови економіки голосно лунала потреба виходу на нові завдання і орієнтири системи бухгалтерського обліку і звітності задля впевненого крокування магістралями євроінтеграції і міжнародної торгівлі. Розвиток бухгалтерського обліку в незалежній Україні став відображенням глибоких соціально-економічних змін, що відбулися у державі з моменту проголошення її незалежності. Створена національна система регламентації бухгалтерського обліку, яка враховує специфіку ринкових відносин й орієнтована на міжнародні стандарти.

Прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», виконання урядової Програми з реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів забезпечило невідворотність інтеграції облікової політики до міжнародних стандартів та євродиректив, сприяє транспарентності фінансової звітності підприємств з одночасною потребою удосконалення інструментів забезпечення якості і достовірності обліково-фінансової інформації та прозорого і повного відображення господарських операцій підприємств і організацій.

Список використаних джерел:

1. Пархоменко В.М. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації і застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 8-9. С. 3-20.

ПЕРЕТЯТЬКО Юлія

к.е.н., доцент

БІЛОУС Аліна

здобувач вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИЯВЛЕНИХ ПРИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЯК ЛИШКИ

Вступ. Для забезпечення достовірності інформації щодо основних засобів, яка міститься у фінансовій звітності, суб'єкти господарювання мають проводити інвентаризацію. При правильній організації бухгалтерського обліку та налагодженій системі внутрішнього контролю в результаті її проведення облікові дані мають збігатися з фактичною наявністю активів. Нетиповими випадками можуть бути лишки. Причинами виникнення лишків є: відсутність первинних документів на об'єкт основного засобу, помилково оприбутковані основні засоби тощо. Головним завданням працівників облікового апарату при виявленні лишків основних засобів є правильне відображення господарської операції в бухгалтерському обліку.

Результати дослідження. Згідно з п. 1.5 “Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань”, при виявленні об'єктів, які не знаходились на балансі підприємства, інвентаризаційна комісія має зазначити відомості та технічні характеристики про такий об'єкт в інвентаризаційному описі [1].

У бухгалтерському обліку такий об'єкт має оприбутковуватися зі збільшенням доходів майбутніх періодів [1, п. 4 розділу IV]. Тобто кореспонденція рахунків має виглядати так: Дт 10 “Основні засоби” Кт 69 “Доходи майбутніх періодів”. На наш погляд, щомісячно рахунок 69 “Доходи майбутніх періодів” має закриватися на 746 “Інші доходи” на суму нарахованої амортизації.

Інший алгоритм відображення лишків основних засобів, виявлених під час інвентаризації, пропонується у “Методичних рекомендація з бухгалтерського обліку основних засобів”. Згідно п. 21 Кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку операцій з основними засобами рекомендована кореспонденція має вигляд: Дт 10 “Основні засоби” Кт 746 “Інші доходи” [2], тобто дохід визнається одразу без застосування рахунку 69 “Доходи майбутніх періодів”

Досить важливим аспектом обліку лишків основних засобів є їх оцінка. Згідно [1] та [2], об'єкт основних засобів, виявлений під час інвентаризації як лишок, має оцінюватися за справедливою вартістю.

Згідно з п. 4 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату [3]. Чинні нормативні документи з питань бухгалтерського обліку не містять чітких рекомендацій щодо методики визначення справедливої вартості, що суттєво ускладнює оцінку основних засобів. Тому працівники облікового апарату мають особливо обережно підходити до вирішення цього питання.

На наш погляд, оптимальним шляхом для встановлення справедливої вартості є залучення зовнішнього експерта в області оцінки, який надасть кваліфіковану консультацію та документальне підтвердження оцінки об'єкта основного засобу. В цьому випадку підприємство буде нести додаткові витрати на оплату праці експерта.

Оцінку надлишкового об'єкта основного засобу може провести підприємство самостійно, що не порушує норм чинного законодавства. Для цього ми рекомендуємо створити комісію та затвердити її певним розпорядчим документом (наказом або розпорядження). Завданням комісії є вивчення цінових пропозицій на подібний об'єкт основного засобу на активному ринку. Рішення про встановлення вартості об'єкта основного засобу, який виявлено як лишок, доцільно закріпити в Акті про оцінку і додати до нього фотокопії цін на подібний актив на активному ринку. В Акті про оцінку мають зазначатися вид основного засобу, коротка характеристика, кількість, одиниці виміру та справедлива вартість. Окрім підписів членів комісії, Акт оцінки має погодити керівник підприємства.

Висновки. Після проведення інвентаризації основних засобів можуть виникнути лишки, тобто фактична їх наявність не підтверджується первинними документами. В цьому випадку завданням працівників облікового апарату полягає у правильному відображенні такої операції у бухгалтерському обліку, яка має відбуватися за наступною методикою:

1. Зазначення інформації про надлишковий об'єкт основного засобу в інвентаризаційному описі.

2. Вибір рахунків бухгалтерського обліку для відображення господарської операції. Працівники облікового апарату за погодженням із керівництвом підприємства приймають рішення про використання рахунку 69 “Доходи майбутніх періодів” або одразу визнається дохід із використанням рахунку 746 “Інші доходи”.

3. Оцінка об'єкта основного засобу, виявленого як лишок. Вартість об'єкта основного засобу, виявленого як лишок, може бути визначена за допомогою залученого експерта в області оцінки або власними силами, створивши комісію та закріпивши вартість Актом оцінки.

Список використаних джерел:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 №561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>.

3. Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 №92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

ПИСАРЕНКО Тетяна

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Вступ. Податки є важливим інструментом управління держави. Фактично стягнення податків є законним способом «грабування» громадян держави для виконання останньою своїх функцій. У всі часи виникали питання щодо кількості податків, величини їхнього стягнення, механізму стягнення, тощо. У процесі оподаткування завжди приймають участь дві основні сторони, протилежні за своїми завданнями. З однієї сторони знаходиться держава, яка потребує фінансових ресурсів для забезпечення свого існування, а з іншої сторони – платники податків, які постійно прагнуть менше заплатити державі. Кожна сторона висуває безліч аргументів на свою користь і саме держава своїми особливими механізмами повинна збалансувати протилежні прагнення обох сторін й перетворити їхні дії заради свого розвитку та процвітання. Одним з таких механізмів розвитку та процвітання у далекому 1998 році держава вбачала у запровадженні спрощеної системи оподаткування відповідно до Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування» від 03.07.1998 р. № 727/98 [1].

Результати дослідження. До 1998 року країна пережила складну економічну кризу, яка почала загострюватися відразу ж після проголошення незалежності. Руйнувалися колишні союзні зв'язки, наявна криза готівкових розрахунків й існування натуральних розрахунків, запущений маховик стрімкої інфляції, який зробив українців паперовими «мільйонерами». У цей період за результатами вивчення зарубіжного досвіду та аналізу фінансово-політичної ситуації в країні було прийнято рішення стимулювати розвиток малого бізнесу. Аргументами на користь розвитку малого бізнесу стали: оптимальна структура управління та організації бізнесу, не обтяжена численністю працівників; самостійне забезпечення себе роботою; чутливість до потреб споживачів; гнучкість до змін технологічних процесів; швидкий обіг готівкових коштів. Стимулювання здійснювалося через зменшення податкового тиску на бізнес.

Станом на 1998 рік в Україні діяли норми Закону України «Про систему оподаткування» [2], який передбачав велику кількість податкових платежів загальнодержавного та місцевого рівнів. Всі ці податкові платежі регулювалися низкою законодавчих та підзаконних нормативів, які дуже ускладнювали діяльність бізнесу. Тому прийняття Указу Президента «Про спрощену систему оподаткування» від 03.07.1998 р. № 727/98, який вступив у силу з 01.01.1999 р., було прийнято досить позитивно бізнесом. Порівняльна характеристика загальної і спрощеної системи оподаткування в Україні станом на 01.01.1999 р. наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Податкова система України станом на 01.01.1999 р.

Область порівняння	Закон України «Про систему оподаткування»	Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування»
Загальна кількість податків і зборів	40	1
Кількість податкових платежів, які об'єднані в єдиному податку	-	16
Ставка податку, збору	Різна, визначена окремими нормативними документами	Фіксована у грошовому еквіваленті в розрахунку на місяць з фізичної особи – суб'єкта малого підприємництва або у відсотках з обороту для юридичних осіб – суб'єктів малого підприємництва
Кількість працюючих	Не обмежується	Обмежується
Обсяг виручки	Не обмежується	Обмежується
Вимоги до ведення обліку	Повноцінний облік	Спрощена форма ведення обліку
Обсяг фінансової звітності	Всі форми фінансової звітності, фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва	Відсутність фінансової звітності або фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва
Обсяг податкової звітності	Повний обсяг податкової звітності відповідно до наявної бази оподаткування	Специфічна податкова звітність платників єдиного податку, податкова звітність платників ПДВ, податкова звітність за найманих працівників

Джерело: складено на основі [1], [2]

Дія Указу №727/98 [1] позитивно вплинула на розвиток країни та покращення рівня життя населення. Сказане підтверджують показники росту валового внутрішнього продукту в розрахунку на одну особу за 1996-2010 роки (таблиця 2). Вибраний часовий проміжок визначений роком грошової реформи (1996 рік) і роком прийняття Податкового кодексу України [3].

В кінці 2010 року був прийнятий Податковий кодекс України, який змінив базові нормативи спрощеної системи оподаткування та відмінив дію Указу Президента «Про спрощену систему оподаткування» від 03.07.1998 р. № 727/98. З того часу дія спрощеної системи оподаткування регулюється нормами розділу XIV «Спеціальні податкові режими». Єдиний податок, відповідно до Податкового кодексу України, відносять до місцевих податків. Фактично у кодексі були зафіксовані ті базові принципи, які були вписані в попередньому нормативі.

Суттєвою відмінністю була зміна ставок єдиного податку, яка прив'язувалася не до фіксованої грошової суми, а до відсотку від мінімальної заробітної плати. Цей підхід до встановлення податкової ставки був цілком виправданий через інфляційні процеси в країні.

Таблиця 2

Валовий внутрішній продукт України за 1996-2010 роки

Рік	Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах, млн. грн.	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, грн.	Індекс росту валового внутрішнього продукту у розрахунку на одну особу (до попереднього року)
1	2	3	4
1996	81519	1595	-
1997	93365	1842	1,15
1998	102593	2040	1,11
1999	130442	2614	1,28
2000	170070	3436	1,31
2000	176128	3582	1,04
2001	211175	4340	1,21
2002	234138	4855	1,12
2003	277355	5801	1,19
2004	357544	7535	1,30
2005	457325	9709	1,29
2006	565018	12076	1,24
2007	751106	16150	1,34
2008	990819	21419	1,33
2009	947042	20564	0,96
2010	1120585	24429	1,19

Джерело: складено на основі [4]

Висновки. Отже, спрощена система оподаткування, не зважаючи на існуючі негативні моменти (наприклад, можливість законного уникнення податкових платежів через податкове планування обсягів виручки), є, без сумніву, важливим та ефективним механізмом впливу на розвиток українського бізнесу. Це шлях до економічної свободи та незалежності суб'єкта господарювання з обмеженими початковими ресурсами, це можливість такого суб'єкта забезпечити себе та свою родину економічними ресурсами для виживання у цей непростий час. Крім того, цей податковий інструмент сприяє розвитку середнього класу, а саме цей клас є завжди домінантним у генеруванні цікавих ідей. Тому ця система оподаткування повинна залишитися та функціонувати. Будь-які зміни у податковому законодавстві, які вносять зміни у життєдіяльність суб'єктів малого підприємництва повинні виноситися на широкий загал і обговорюватися у середовищі фахівців та практиків, які повинні враховувати як сучасний військовий стан та потреби країни, так і можливості малого бізнесу нести запропонований податковий тягар. Знищення малого підприємництва призведе до знищення конкурентного середовища для великого бізнесу, який займається подібними видами діяльності. А рівень видатків великого бізнесу не є співрозмірним з видатками малого бізнесу, що в кінцевому підсумку вплине на цінову політику товарних запасів для кінцевих споживачів. Мова йде про незахищені верстви населення, які сьогодні відчувають брак готівкових коштів і часто звертаються до банківських

запозичень. Але попит не зможе безкінечно тривалий час стимулюватися кредитними коштами, тому що їх потрібно буде обов'язково повертати з відсотками. Отже, має місце замкнене коло, вихід з якого можливо й необхідно шукати через постійний аналіз ситуації, розробку пропозицій та відвертий діалог з представниками малого бізнесу щодо державної податкової політики.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування» від 03.07.1998 р. № 727/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text> (дата звернення: 20.10.2024 р.).
2. Закон України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р. № 1251-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12#Text> (дата звернення: 20.10.2024 р.).
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (дата звернення: 20.10.2024 р.).
4. Валовий внутрішній продукт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2024 р.).

ПЛАКСЮК Олена

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного,
членкиня Словацької асоціації якості

ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СЛОВАЧЧИНІ: ПРИЧИНИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НАСЛІДКИ

Вступ. Уряд Словацької Республіки представив новий пакет консолідаційних заходів, який включає проект закону про введення податку на фінансові операції. Метою цієї пропозиції є пріоритетне оподаткування фінансових операцій суб'єктів господарювання, які пов'язані з їх господарською діяльністю. Запровадження цього податку є консолідаційним заходом, реалізація якого покликана сприяти збільшенню надходжень до державного бюджету та стабілізації державних фінансів. З кожним новим законодавчим регулюванням у сфері податків природно виникає декілька першочергових питань: що таке податок на фінансові операції, хто буде зобов'язаний платити податок та як цей податок працюватиме на практиці.

Результати дослідження. Законопроект [1] запроваджує новий податок на фінансові операції, що визначаються як платіжна послуга, надана постачальником платіжних послуг, виконана на підставі розпорядження або згоди платника податків, або подібна платіжна послуга, що надається постачальником платіжних послуг, що знаходиться за межами території Словацької Республіки та здійснюється на підставі доручення або згоди платника податків. Для розуміння цього визначення доцільно уточнити термін «платіжна послуга», зокрема: виконання платіжних операцій, у тому числі переказ коштів з платіжного рахунку або на платіжний рахунок, що ведеться в постачальника платіжних послуг, шляхом платежу, за допомогою платіжної картки або іншого засобу платежу, здійснення платіжних операцій з кредиту, випуск платіжних засобів або отримання платіжних операцій, а також грошові перекази.

При цьому, термін платіжна операція, що входить до складу платіжних послуг, в основному означає технологічно просту транзакцію, що є складовою банківського продукту. Тобто на підставі банківської ліцензії, банки мають право приймати вклади (депозити) від юридичних та фізичних осіб, відкривати та вести поточні рахунки клієнтів і банків-кореспондентів, розміщувати залучені кошти від свого імені та на власних умовах.

Відповідно Закону «Про платіжні послуги» [2] та згідно із законопроектом, фінансові операції мають здійснюватися на операційному рахунку (транзакційному) який підприємець використовує для фінансових операцій, пов'язаних із підприємницькою діяльністю. До оподаткування

підлягають такі фінансові операції:

- фінансові операції, в яких сума коштів списується з рахунку платника податків (тобто банківські перекази);
- використання платіжної картки, виданої до операційного рахунку, з метою здійснення фінансової операції;
- завищені витрати, пов'язані з виконанням фінансової операції, яка відноситься до діяльності платника податків, що здійснюється в Словаччій Республіці.

Однак об'єктом оподаткування не будуть фінансові операції зі сплати податків і зборів, купівлі цінних паперів торговцем цінними паперами від імені клієнта, фінансові операції, пов'язані з адмініструванням пенсійних накопичень за віком або додаткових пенсійних накопичень, придбання державних облигацій, обмінна діяльність і платежі на пошті, перекази платника податків між його рахунками в одному банку або так званий кешпулінг за умови, що рахунками членів групи керує той самий постачальник платіжних послуг.

Відповідно до законопроекту, навіть платіжна операція, яка здійснюється за допомогою платіжної картки, не повинна оподатковуватися, окрім платіжної операції, якою є зняття готівкових коштів. Однак, поки що незрозуміло, що означає цей виняток і наскільки він сумісний з оподаткуванням фінансових операцій, у яких певна сума коштів списується з рахунку платника податків.

Згідно із законопроектом, платником податку на фінансові операції є:

- фізична особа – підприємець;
- юридична особа;
- структурний підрозділ іноземної особи, що здійснює підприємницьку діяльність та є клієнтом постачальника платіжних послуг.

Платником податків зазвичай є постачальники платіжних послуг (наприклад, банки), але за певних обставин також і сам платник податків (підприємець). Це буде переважно у випадку, якщо платник податків має відкритий платіжний рахунок в іноземному банку, який навіть не має організаційного представництва (філії) в Словаччині, або якщо платник податків здійснює операції на іншому рахунку, ніж операційний рахунок, наприклад, на особистому рахунку.

Однак із проекту прямо не можливо визначити чи застосовуватиметься цей податок до іноземних осіб, якщо вони не мають організаційного підрозділу у Словаччині. Якби було визнано, що платником податку може бути і іноземна особа, яка не має жодного територіального зв'язку зі Словаччиною, закон мав би значні екстериторіальні наслідки. І таким чином кожен підприємець, незалежно від територіальної приналежності, буде оподатковуватись податком на фінансові операції.

Запропонована нині ставка податку на фінансові операції становить 0,4% у разі банківських переказів, але не більше 40 євро за фінансову операцію, і 0,8% у разі зняття готівки. Водночас пропонується щорічний податок у розмірі 2 євро за використання платіжної картки, прив'язаної до операційного рахунку. Спочатку запропонована сума податків була нижчою, а саме 0,35% у разі

банківських переказів і 0,7% у разі зняття готівки, тому залишається сумнівним, якою буде остаточною сума податку наприкінці законодавчого процесу, зважаючи на заходи в рамках пакету консолідації.

Платники податків повинні будуть самостійно обчислювати податок на окремі фінансові операції, стягувати його з платника податків (якщо він не є платником податку) і сплачувати зібраний таким чином податок у податковий орган не пізніше кінця календарного місяця, що настає за податковим періодом. Податковим періодом є календарний місяць, а у випадку податку з платіжних карток податковим періодом є календарний рік, в якому була використана платіжна картка.

Крім обчислення, стягнення та перерахування відповідного податку, платник буде зобов'язаний подати до податкового органу в той самий строк повідомлення про суму податку, яке прирівнюватиметься до податкової декларації. Платник також нести відповідальність за правильність обчислення податку, утримання податку та сплату податку. Адміністративне навантаження на платників податків вже очевидне з першого погляду, які, на додаток до вищезазначеного, також повинні будуть вести і зберігати записи, які податкові органи можуть запитувати з метою перевірки правильності обчислення, стягнення та перерахування податку. На практиці законопроект призведе до адміністративного навантаження на платників цього податку (банки, підприємці), а також у сфері бухгалтерського та податкового обліку.

Зараз на практиці для малих підприємців зазвичай є один особовий рахунок, на якому вони мають кошти як від своєї господарської діяльності, так і власні кошти, не пов'язані з їх господарською діяльністю. Відповідно до запропонованого законопроекту підприємці повинні будуть відкрити операційний рахунок, операції за яким, як зазначено вище, оподатковуватимуться податком на фінансові операції. Пропонується, що вони повинні будуть виконати це зобов'язання не пізніше 31.03.2025. Хоча із законопроекту прямо не випливає, що операційний рахунок має бути бізнес-рахунком, законодавець, ймовірно, мав на меті врегулювати необхідність створення бізнес-рахунку (окремо від особистого). Ця неточність буде або усунена в законодавчому процесі, або стане очевидною лише на практиці.

Податок на фінансові операції спричинить додаткове адміністративне навантаження на саму компанію, та відповідно цей тягар перейде на свою бухгалтерію (внутрішню чи зовнішню). Таким чином, із запровадженням цього податку зіткнуться не лише підприємці (збільшення витрат), оператори бухгалтерського програмного забезпечення (ймовірно, доведеться інкорпорувати форми звітності та методологію розрахунків), але й самі бухгалтери (нова форма щомісячної звітності та додаткове календарне зобов'язання).

Для підприємців (фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб), які мають транзакційні рахунки в банках, розташованих у Словаччині, звітність буде надаватися банками. Якщо підприємець має операційний рахунок в іноземних банках (наприклад, Revolut, Wise, PayPal), які не мають

організаційного відділення в Словаччині, цей тягар лягає на плечі самого підприємця. Це буде щомісячна звітність про вихідні банківські операції, з яких за їх обсягом буде розраховуватися сам податок. Окремі транзакції потрібно буде розділити на основі їх характеру та суми: зняття коштів з рахунку, сплата зборів (податки, медичне страхування, соціальне страхування та інші), інші платежі, а потім застосувати ставку, яка належить даній транзакції.

Кожна законодавча зміна, яка впливає на майно платників податків, природно, пов'язана з прагненням оптимізувати податковий тягар або повністю уникнути сплати відповідного податку. У цьому випадку це природно наводить на роздуми про готівкові операції. Це одна з можливостей, але для багатьох середніх або великих підприємців це не буде постійним рішенням. Крім того, необхідно пам'ятати про заборону готівкових розрахунків понад 15 000 євро [1]. Це може мати сенс лише для дрібних підприємців, які не здійснюють велику кількість операцій протягом податкового періоду. Ми вважаємо, що, безсумнівно, відбудеться збільшення кількості готівкових транзакцій, але практика покаже, якою мірою. Платежі крипто-активами, зокрема платежі токенами електронних грошей, також може стати альтернативою [4].

Якщо розглянути інші країни, то Угорщина має дуже схожу модель податку на фінансові операції, де ставка податку на банківські перекази становить 0,3% з максимальною межею 25 євро за одну фінансову операцію, а з 1 жовтня 2024 року ця ставка зросте до 0,45% з максимальною сумою податку 50 євро за одну операцію. Ставка податку на зняття готівки в Угорщині наразі становить 0,6%, а з 1.10.2024 року зросте до 0,9%. Окрім Угорщини, цей податок також запроваджено в Перу та Аргентині [4].

Згідно з поточною пропозицією, Закон про податок на фінансові операції має набути чинності 1 січня 2025 року, а першим періодом оподаткування має бути квітень 2025 року (за винятком фіксованої ставки податку для платіжних карток, де періодом оподаткування є календарний рік в якому була використана платіжна картка).

Висновки. Реальний вплив податку на фінансові операції на даний момент залишається сумнівним, оскільки цей податок є підвищеним тягарем для бізнес-середовища, яке і без того бореться з високим податковим навантаженням. Крім того, податок на фінансові операції може значно послабити конкурентоспроможність словацьких підприємців порівняно з іноземними суб'єктами. Як ми вже зазначали вище, побічним ефектом податку на фінансові операції може бути підвищення інтересу підприємців до платежів криптовалютами активами.

Список використаних джерел:

1. Government Bill on Financial Transaction Tax and on Amendments to Certain Acts <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9953>
2. Закон № 492/2009 Зб. про платіжні послуги та про внесення змін і доповнень до деяких законів, зі змінами та доповненнями. Zákon č. 492/2009 Z.

z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. URL: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=497169>

3. § 4 ст. 4 Закону № 394/2012 Зб. про обмеження готівкових розрахунків, зі змінами та доповненнями. § 4 zákona č. 394/2012 Z. z. o obmedzení platieb v hotovosti, v znení neskorších predpisov. URL: https://fpoho.sk/engine/wp-content/uploads/2017/04/zakon_394_2012.pdf.

4. Crypto asset issuance and tokenisation of traditional assets. <https://highgate.sk/>.

ПЛОТНІКОВА Марія

к.е.н., доцент

ПРИСЯЖНЮК Оксана

к.е.н., доцент

Поліський національний університет

РОДОВА САДИБА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СУБ'ЄКТ БІОЕКОНОМІКИ ЗДОРОВ'Я ТА РОДОВЕ ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ І БАЗОВИЙ СУБ'ЄКТ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Вступ. У сучасному світі, де екологічні та соціальні виклики стають все більш актуальними, концепція родової садиби та родового екопоселення набуває особливого значення [1–5]. Ці інноваційні форми організації життя не лише сприяють збереженню навколишнього середовища, але й стають важливими суб'єктами біоекономіки здоров'я та сталого інклюзивного розвитку територіальних громад. Розкриті у працях С. Подолинського (1850–1891 рр.), М. Руденка (1920–2004 рр.), О. Ізмаїльського (1851–1914 рр.), І. Овсинського (1899), В. Вернадського (1863–1945 рр.) [4–5] ідеї розвитку суспільства у гармонії з Землею та природою розвинуті сучасними вченими [5–8].

Феномен екологічних та родових поселення у світі та в Україні полягає у появі нових соціальних рухів та руху за сталий розвиток, які пропонують альтернативну модель для екологічно, економічно та соціально сталого розвитку спільнот. Необхідність забезпечення інклюзивного розвитку територіальних громад, враховуючи стратегічну мету, вектори та інструменти їх реалізації цілей розвитку соціуму висуває інклюзивний місцевий розвиток на перше місце. Родова садиба як один із шляхів стимулювання самозайнятості населення в умовах сучасних викликів та дієвий механізм підвищення рівня та якості життя населення, а також зайнятості, включаючи самозайнятість.

Результати дослідження. Становлення родових садиб стає основою сільського розвитку в умовах децентралізації влади як альтернативна форма організації поселення, як система соціально-економічного й екологічного розвитку сільських територій, збалансованого саморозвитку територіальних громад. Їх умовно можна поділити на стадії: 1) становлення (відбувається активний обмін досвідом; 2) розвиток (має місце особистісний контакт людини з Землею, сприяння дотриманню здорового способу життя, у тому числі природного харчування, використання екологічно безпечних умов технологій у виробництві та життєдіяльності та, зокрема, у будівництві, має місце стійке лісокористування та полікультурне відновлення природних еколандшафтів, зокрема лісу, зменшення антропогенного впливу, переважання органічного землеробства та пермакультурного дизайну, сприйняття Землі як живої форми); 3) ефективне функціонування (відбувається синергія всіх вище перелічених етапів та їх складових внаслідок об'єднання людей, орієнтованих на створення моделі життя відповідно до принципів гармонізації відносин з Природою –

перетворення Землі на ідеальне середовище існування Людини як того хотів Творець).

Родова садиба як один із індикаторів позитивного впливу на рівень та якість життя населення однією з цілей свого розвитку має підвищення рівня та якості життя населення, а також зайнятості, включаючи самозайнятість. Наразі в умовах сучасних викликів родові поселення стають механізмом підтримки ініціатив на місцях, активними учасниками суспільних процесів та системою активізація співпраці органів управління, бізнесу, громадських організацій та громади для стимулювання соціально-економічних результатів. Екологічні та родові поселення в Україні та світі пропонують практичні підходи до реалізації Цілей сталого розвитку, пропонуючи альтернативну модель для екологічно, економічно та соціально спроможного зростання територіальних громад.

Біоекономіка здоров'я, яка включає виробництво та споживання екологічно чистих продуктів, є важливим аспектом діяльності родової садиби. Вирощування органічних овочів, фруктів та лікарських рослин без використання хімічних добрив та пестицидів забезпечує високу якість продуктів харчування, що позитивно впливає на здоров'я людей. Крім того, використання природних методів обробки ґрунту та захисту рослин сприяє збереженню екосистеми та підвищенню родючості землі. Родова садиба є унікальною формою господарювання, яка поєднує традиційні знання та сучасні технології для створення екологічно чистого та здорового середовища. Основною метою родової садиби є забезпечення самодостатності родини через вирощування органічних продуктів, використання відновлюваних джерел енергії та збереження біорізноманіття, що сприяє фізичному та психоемоційному здоров'ю мешканців, їх добробуту.

Екологічне та родові поселення функціонує на принципах сталого розвитку, що передбачає гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів. Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні панелі та вітряки, дозволяє зменшити залежність від викопних видів палива та знизити викиди парникових газів. Спільні проєкти з озеленення території, створення природних парків та заповідників сприяють збереженню біорізноманіття та покращенню якості життя мешканців. Родове екопоселення можна порівняти з живим організмом, де кожен елемент виконує свою унікальну функцію, сприяючи загальному благополуччю. У такому поселенні кожна родина має свою родову садибу, а всі мешканці співпрацюють досягненню спільних цілей, що включає обмін знаннями та ресурсами, спільне вирішення екологічних проблем та підтримку соціальної згуртованості.

Інклюзивний розвиток передбачає залучення всіх членів громади до процесу прийняття рішень та реалізації проєктів, що сприяє підвищенню соціальної згуртованості та створенню умов для рівноправного розвитку всіх мешканців.

Висновки. Родова садиба та екопоселення, як базові суб'єкти такого розвитку, демонструють, що гармонійне поєднання традиційних цінностей та сучасних технологій може стати основою для створення стійких та

процвітаючих громад. Родова садиба та родові екопоселення є важливими суб'єктами сталого інклюзивного розвитку територіальної громади. Вони сприяють створенню нових робочих місць, розвитку місцевої економіки та підвищенню рівня життя населення. Завдяки впровадженню інноваційних підходів до господарювання та використанню екологічно чистих технологій, такі поселення стають прикладом для інших громад.

Список використаних джерел:

1. Шемігон О. І., Вихор М. В. Родові садиби як один із шляхів стимулювання самозайнятості населення в умовах сучасних викликів. *Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах*: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. Білоцерківський національний аграрний університет. С. 126–128.
2. Дієва Т. С. Феномен екопоселення у світі та в Україні. *Наукові записки. Соціологічні науки*. 2008. Том 83. С. 77–82.
3. Горб О. О., Чайка Т. О., Яснолоб І. О. Розвиток екопоселень в умовах органічного землеробства як напрям використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в Україні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2017. №3. С. 52–55.
4. Плотнікова М. Становлення родових садіб як основа сільського розвитку в умовах децентралізації влади. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol, 3, Is. 3. Pp. 103–118.
5. Родова садиба: технології, комунікації, управління, економіка, підприємництво, екологія: [підручн.]. вид. 2-е, випр. і доп. / М. Л. Васильєв, М. С. Гончаренко, І. Г. Грабар, І. І. Каракаш, В. П. Якобчук, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. Київ: Ліра-К, 2021. 484 с.
6. Кожина А. В. Інклюзивний місцевий розвиток: сутність, проблематика та теоретико-концептуальні засади. *Strategic Management: Global Trends and National Peculiarities*. Collective monograph. Poland: Publishing House “Baltija Publishing”, 2019. Pp. 335–350.
7. Жуковська А., Дяків О. Вектори та інструменти інклюзивного розвитку територіальних громад. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2021. Вип. 26. С. 62–71.

ПОДОЛЯНЧУК Олена

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. Діяльність суб'єктів господарювання та людини, використання ними економічних ресурсів значною мірою впливає на антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище. Крім того, вагомою екологічною проблемою України на даний час є високий рівень воєнно-техногенного забруднення, що вимагатиме підвищення фінансування та багато років на відновлення довкілля. Тому, екологічна тематика в частині сталого розвитку та соціальної відповідальності є предметом обговорення науковців та фахівців. Проблематика, яка порушується в рамках дискусії про забруднення довкілля та природоохоронної діяльності стосується: негативного впливу людства на навколишнє природне середовище, ефективності використання природних ресурсів та їх економії, екологічного оподаткування та запровадження обліку екологічної діяльності.

Результати дослідження. На даний час суб'єкти господарювання в частині природоохоронної діяльності сплачують екологічний податок і формують звіт про управління. В частині нормативного регулювання закріплено зміст екологічного податку та рентної плати. Натомість питання інформаційного забезпечення обліку природоохоронної діяльності залишається невизначеним.

Відповідно до норм Податкового кодексу України (ПКУ), екологічний податок – це загальнодержавний обов'язків платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [2]. Дане визначення засвідчує факт наявності різних видів екологічного податку та застосування розмаїття ставок, залежно від негативності впливу на довкілля суб'єктами господарювання.

З метою розкриття сутності екологічного податку представимо основні його функції (рис. 1). Враховуючи функції екологічного податку, грошові надходження до бюджету від його сплати повинні бути спрямовані на фінансування природоохоронних заходів та стимулювання платників до зменшення викидів і скидів забруднюючих речовин. Проте, дослідження підтверджують неефективність системи екологічного оподаткування. У структурі доходів Зведеного бюджету України відсоток екологічного податку занадто малий: у 2017 році – 0,5%, у 2018 – 0,4%, у 2019 – 0,5%, у 2020 – 0,4%, у 2021 – 0,4% [3]. Витрати на охорону навколишнього середовища перебувають також на низькому рівні: у 2017 році – 0,56%, у 2018 – 0,53%, у 2019 – 0,59%, у 2020 – 0,52%, у 2021 – 0,55%, у 2022 – 0,17%, у 2023 – 0,13% [1].

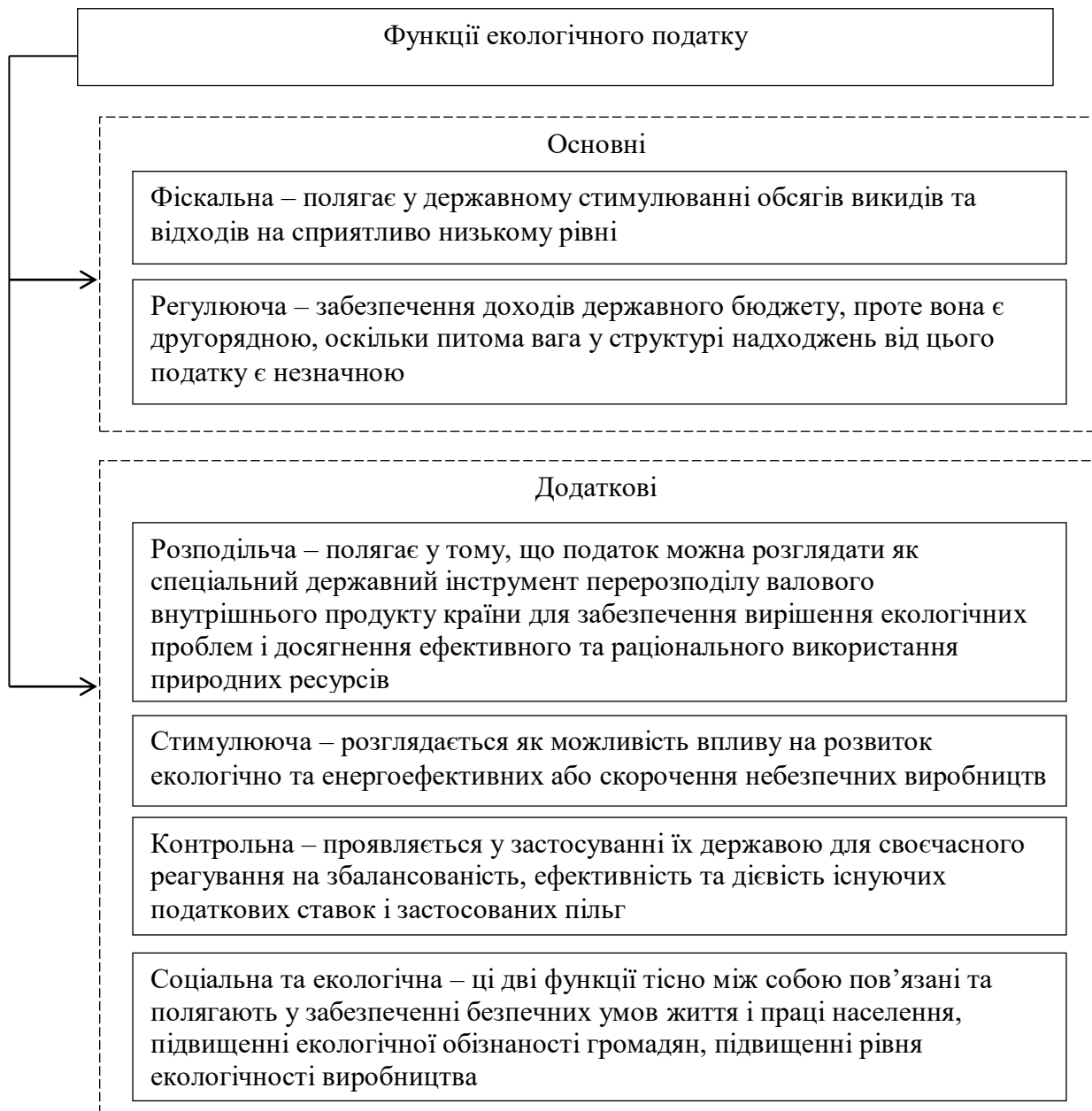

Рис. 1. Функції екологічного податку

Джерело: сформовано за результатами власного дослідження [4, с. 13]

Враховуючи зміст вище означених функцій та статистичні дані, можна стверджувати, що екологічний податок втрачає своє цільове призначення. Тому вважаємо, що задля створення надійного джерела фінансування природоохоронних заходів необхідно удосконалювати діючу систему екологічного оподаткування та забезпечити збір інформації про екологічні наслідки та екологічну діяльність.

Одним із напрямків фіксації негативного впливу людини на довкілля, витрат та наслідків екологічного спрямування є впровадження обліку екологічної діяльності. Відповідно до принципів сталого розвитку та вимог до формуванні звіту про управління суб'єктам господарювання (крім малих та мікропідприємств, бюджетних установ, а також середніх підприємств – на власний розсуд) необхідно відобразити інформацію про екологічну складову

діяльності. Тому все частіше постає питання організації ведення обліку витрат, пов'язаних з природоохоронною діяльністю, вигід від використання ресурсів за рахунок енергоефективних технологій та зобов'язань пов'язаних із збереженням природного середовища.

В науковій літературі зустрічаються визначення «облік екологічної діяльності», «облік охорони навколишнього середовища», «екологічний облік», «соціальний облік». Такий підхід свідчить про дослідження питань в теоретичному аспекті.

В частині нормативного регулювання екологічної діяльності можна відзначити наступні законодавчі документи: ПКУ (розділ VIII «Екологічний податок», розділ IX «Рентна плата»), Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Наказ міністерства фінансів «Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління» (розділ «Екологічні аспекти»), Наказ міністерства фінансів «Про затвердження форми Податкової декларації екологічного податку», Наказ міністерства фінансів «Про затвердження форми Податкової декларації з рентної плати», Постанова кабінету міністрів України «Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів», Наказ Державної служби статистики України «Про затвердження форми державного статистичного спостереження №1-екологічні витрати (річна) «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища». Проте, практичні можливості узагальнення інформації екологічного характеру в системі обліку мінімальні.

Висновки. Існує низка перешкод щодо обліку екологічної складової діяльності суб'єктів господарювання. В науковій літературі пропонуються різні підходи до облікового супроводу екологічної діяльності, які варті уваги для методичного обґрунтування системи обліку на законодавчому рівні.

Вважаємо, що потреба відображення в бухгалтерському обліку операцій пов'язаних з екологічною діяльністю зумовлена необхідністю об'єктивної оцінки впливу діяльності суб'єктів господарювання та наслідків війни на довкілля. Тому постає об'єктивна необхідність розширення об'єктів бухгалтерського обліку і перегляду системи облікового забезпечення екологічної діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Видатки державного бюджету. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Статистичний збірник. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Podolianchuk O.A. Ecological tax: essence, calculation method and accounting reflection. *German International Journal of Modern Science*. 2021. № 11, vol. 2. P. 12-26.

ПОТРИВАЄВА Наталя
д.е.н., професор
ВІЛЬХОВАТСЬКА Анжеліка
здобувач освітнього ступеня магістр
Миколаївський національний аграрний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ПРАКТИК

Вступ. В умовах сьогодення цифрові технології здійснюють багатомірний вплив на економічні процеси та стратегії аграрних підприємств. При цьому діджиталізація виступає не лише як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств, але й як важливий елемент для забезпечення сталого розвитку економіки в умовах глобалізації. Її впровадження в усі сфери аграрного бізнесу є критично важливим для їх ефективного функціонування.

Результати дослідження. Цифрова трансформація в бухгалтерському обліку представляє собою багатогранний процес, що охоплює інтеграцію передових технологій у всі аспекти фінансової діяльності підприємств. Основними рушійними силами цих змін зазвичай вважаються хмарні технології, штучний інтелект (ШІ), автоматизація, блокчейн і аналітика великих даних.

Цифрова трансформація в бухгалтерії не є новим явищем, але темпи цих змін значно прискорилися завдяки появі хмарних технологій, штучного інтелекту та аналітики великих даних.

Сьогодні трансформація бухгалтерського обліку та оптимізація документообігу викликають значний інтерес серед науковців. У своїх дослідженнях, такі як роботи В. Панасюк, Т. Бурденюк, Н. Мужевич, N. Chandi, D. Lyford-Smith та ін. аналізується проблематика змін в облікових процесах у зв'язку з розширенням використання сучасних цифрових технологій. Однак більшість вітчизняних наукових публікацій зосереджені на окремих аспектах трансформації, оновленні методології та практики.

Дослідження Панасюка В., Бурденюка Т. та Мужевича Н. зосереджуються на впливі цифровізації на традиційні облікові процедури, акцентуючи увагу на можливостях автоматизації та покращення точності фінансових звітів [1].

У зарубіжних дослідженнях облікових технологій спостерігається різноманіття визначень і підходів до процесів та технологій діджиталізації бухгалтерського обліку. Зокрема, Асоціація сертифікованих бухгалтерів (ACCA) та Інститут управлінських обліковців (IMA) у своїй доповіді про майбутнє бухгалтерії, під назвою "*Digital Darwinism*", акцентує увагу на десяти технологічних тенденціях, що мають значний потенціал для трансформації бізнес-середовища та професійної практики. До цих тенденцій відносяться мобільні технології, великі дані, штучний інтелект та робототехніка,

кібербезпека, освітні технології, хмарні обчислення, платіжні системи, віртуальна та доповнена реальність, цифрове надання послуг, а також соціальні медіа [2].

Інститут дипломованих бухгалтерів Англії та Уельсу (ICAEW) вказує на такі інноваційні технології, як штучний інтелект, великі дані, блокчейн і кібербезпека, які суттєво змінюють ландшафт цієї галузі [3]. Згідно з дослідженням Chandi N., ключовими тенденціями в бухгалтерії є інтеграція хмарних технологій, швидке впровадження автоматизації та новаторські рішення на основі блокчейну [4].

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку визначається як систематичне впровадження цифрових технологій у всі етапи бухгалтерських процесів і операцій, що призводить до радикальної зміни методів збору, обробки, зберігання та аналізу фінансових даних. Цей процес охоплює автоматизацію традиційних облікових задач, використання штучного інтелекту для аналітичної обробки даних, застосування хмарних рішень для підвищення доступності та мобільності інформації, а також інтеграцію блокчейн-технологій для забезпечення безпеки та незмінності фінансових записів.

Дослідження в цій сфері свідчать, що впровадження вказаних технологій не лише оптимізує процеси обліку, але й сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином, цифрова трансформація бухгалтерського обліку може розглядатися як необхідний етап у розвитку сучасного фінансового менеджменту, який сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств у глобальному економічному середовищі [5].

Для сільського господарства важливо обирати програмне забезпечення, яке оптимізує управлінські процеси, автоматизує бухгалтерський облік, здійснює аналітичну діяльність та підвищує загальну ефективність аграрного бізнесу.

Інтеграція сучасних програм для цифровізації обліку в сільському господарстві з новітніми цифровими технологіями є ключовим аспектом підвищення ефективності управління аграрними підприємствами. Використання таких технологій, як штучний інтелект, блокчейн, великі дані та хмарні обчислення, відкриває нові горизонти для автоматизації облікових процесів. Наприклад, впровадження штучного інтелекту у програми для обліку може сприяти автоматизації рутинних завдань, таких як обробка транзакцій і створення фінансових звітів, що дозволяє підприємствам зосередитися на стратегічному плануванні та розвитку.

Хмарні рішення, такі як Xero та QuickBooks, забезпечують агровиробникам доступ до даних у реальному часі, що підвищує прозорість фінансових потоків та сприяє швидшому прийняттю рішень. Блокчейн-технології можуть забезпечити підвищену безпеку даних, зменшуючи ризики шахрайства та помилок у фінансовій звітності.

У контексті сучасного бізнес-середовища цифровізація обліку та автоматизація фінансових процесів набувають критичного значення для забезпечення ефективності функціонування підприємств, зокрема в аграрному

секторі. Якщо порівняти нові технології бухгалтерського обліку в аграрній сфері, які використовуються в Україні та закордоном, то можна дійти наступних висновків:

InfoTAX (Україна) та TurboTax (США)

InfoTAX, розроблений Державною податковою службою України, надає агровиробникам доступ до інформації про стан розрахунків з бюджетом, податкові зобов'язання та строки подання звітності. InfoTAX може використовуватися для контролю за своєчасністю сплати податків, що зменшує ризики штрафів за несвоєчасні розрахунки [6].

TurboTax є програмним забезпеченням для підготовки податкових декларацій, що функціонує з 1984 року та наразі займає провідну позицію серед податкових програм у Сполучених Штатах Америки. Основна мета TurboTax полягає в систематичному супроводі користувачів через процес електронного подання податкових декларацій. Крім того, програма надає можливість ідентифікації податкових вирахувань, на які користувачі можуть не бути усвідомлені, що вони мають право. TurboTax пропонує різні рівні податкової підтримки. Найбазовіша версія програми включає в себе покрокове керівництво для користувачів під час подання податкових декларацій. Платні версії забезпечують доступ до живих податкових експертів, які можуть відповідати на запитання користувачів у процесі підготовки декларацій або виконати повну підготовку податкових декларацій від їх імені [7].

iFin (Україна) та Xero (Нова Зеландія)

iFin забезпечує автоматизацію електронного документообігу, що дозволяє агровиробникам, ефективно взаємодіяти з контролюючими органами [8].

Xero є хмарною платформою бухгалтерського обліку, що реалізує модель програмного забезпечення як послуги (SaaS) та орієнтована на підприємства малого та середнього бізнесу. Дана система широко використовується на міжнародному рівні, забезпечуючи користувачам можливість здійснювати бухгалтерські операції з єдиного набору даних, незалежно від географічного розташування та конфігурації операційних систем. Функціональні можливості Xero включають автоматизацію процесів, пов'язаних із банківськими транзакціями, генерацію рахунків-фактур, аналіз кредиторської заборгованості, а також обробку запитів на компенсацію витрат. Ця платформа пропонує користувачам доступ до більш ніж 800 модулів і інтеграцій з різними сервісами, включно з Fondu, що сприяє інтеграції бухгалтерського обліку в ширший контекст управління бізнесом. Використання таких технологій забезпечує підвищення ефективності облікових процесів і оптимізацію управлінських рішень [9].

BookKeeper (Україна) та QuickBooks (США)

Сервіс BookKeeper SaaS є високотехнологічним рішенням для автоматизації бухгалтерського обліку на платформі A2v10. Платформа A2v10 призначена для створення бізнес-застосунків (ERP, CRM, BPM тощо) з web-інтерфейсом та десктопними версіями, що дозволяє знижувати витрати на розміщення та обслуговування застосунків у хмарному середовищі та на

локальному обладнанні. BookKeeper надає функціонал для малого та середнього бізнесу, а також некомерційних організацій, забезпечуючи можливість самостійного створення звітів, обліку торгівлі, формування регламентованих звітів та подання електронної звітності [10].

QuickBooks, розроблений компанією Intuit Inc., являє собою одну з найпоширеніших бухгалтерських програм як у Сполучених Штатах Америки, так і в глобальному масштабі. Ключові переваги цієї програми включають високий ступінь автоматизації бухгалтерських процесів, що забезпечується завдяки можливості синхронізації з численними банківськими установами та платіжними системами, такими як PayPal, Stripe і TransferWise. Додатково, QuickBooks Online демонструє високу сумісність з провідними платформами електронної комерції, такими як Amazon, Alibaba та eBay, що значно спрощує управління фінансовими операціями для підприємств різного масштабу [11].

Висновки. Отже, українські програми для цифровізації обліку, такі як InfoTAX, iFin і BookKeeper забезпечують основні функції, необхідні для подання звітності та ведення бухгалтерії, і адаптовані до місцевого законодавства. Вони відрізняються простотою використання та економічною доступністю, що робить їх зручними для малих і середніх підприємств. Зарубіжні програми, такі як TurboTax, Xero і QuickBooks, надають більш розширені функціональні можливості, включаючи інтеграцію з банківськими системами, автоматизацію бухгалтерських процесів та підтримку при податкових перевірках. Вони популярні серед бізнесів у своїх країнах завдяки широкому функціоналу, хоча їхня вартість може бути значно вищою, а використання складнішим для нових користувачів. Для малих та середніх підприємств, які шукають економічно вигідні рішення з основними функціями, доцільно розглянути українські програми, такі як InfoTAX та iFin. Вони забезпечують необхідний функціонал для ведення обліку та подання звітності, адаптовані до місцевого законодавства та пропонують безкоштовні або недорогі пакети послуг. Для великих підприємств та компаній з міжнародними операціями, які потребують більш комплексного та інтегрованого підходу до управління фінансами, рекомендується розглянути зарубіжні програми, такі як TurboTax, Xero та QuickBooks. Ці програми пропонують розширені функції, інтеграції з банківськими системами та можливості для автоматизації більш складних фінансових процесів, хоча вони можуть бути більш дорогими та складними у використанні. Врахування переваг і недоліків кожної програми дозволить сільськогосподарським підприємствам обрати найбільш відповідне рішення для їхніх потреб, забезпечуючи ефективне управління фінансовими процесами та відповідність законодавчим вимогам.

Список використаних джерел:

1. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 70-76.

2. Digital Darwinism: Thriving in the Face of Technology Change. ACCA/IMA. 2013. URL: <https://www.accaglobal.com/in/en/technical-activities/technical-resources-search/2013/october/digital-darwinism.html>.
3. Lyford-Smith D. Technology and the Profession—A Guide to ICAEW’s Work. *International Federation of Accountants*. 2019. April 15. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/technology-and-profession-guide-icaew-s-work>.
4. Chandi N. Accounting trends of tomorrow: What you need to know. *Forbes*. 2018. September 13. URL: <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2018/09/13/accounting-trends-of-tomorrow-what-you-need-to-know>
5. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex / N. Potryvaieva et al. *Ukrainian black sea region agrarian science*. 2022. Vol. 26, no. 1. URL: [https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26(1)-8).
6. InfoTAX набирає більшої популярності у користувачів. *Державна податкова служба України*. 2023. 19 квітня. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/onlayn-navchannya/e-kabinet/infotax/670307.html>.
7. TurboTax® official site: file taxes online, tax filing made easy. *TurboTax*. 2024. URL: <https://turbotax.intuit.com>.
8. IFin надійний український сервіс подання електронної звітності. *iFin*. 2024. URL: <https://www.ifin.ua>.
9. Beautiful business & accounting software. *Xero*. 2024. URL: <https://www.xero.com>.
10. Онлайн бухгалтерія Bookkeeper SaaS | Програма для ведення бухгалтерського обліку. *Bookkeeper онлайн бухгалтерія України*. 2024. URL: <https://bookkeeper.kiev.ua>.
11. Accounting software & solutions: intuit quickbooks global. *QuickBooks®: official Site | Smart Tools. Better Business*. URL: <https://quickbooks.intuit.com/global>.

ПРАВДЮК Наталія

д.е.н, професор, професор кафедри обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. В умовах військового стану, постійних економічних загроз для діяльності лісогосподарських підприємств основним шляхом удосконалення управління є побудова ефективної системи інформаційного забезпечення.

Ефективність управлінських технологій у будь якій сфері, зокрема і у галузі лісівництва, значною мірою залежить від якості інформаційного забезпечення, тобто від того, наскільки оперативно та точно буде отримана необхідна інформація для прийняття певних управлінських рішень. Проте, вітчизняним науковим товариством проблемним питанням формування високоефективної системи інформаційного забезпечення управління лісогосподарських підприємств приділено недостатньо уваги. Залишається актуальним питання визначення сутності інформаційного забезпечення, його якості в управлінні лісогосподарських підприємств.

Показники діяльності ДП «Ліси України» за 2020-2023 рр. підтверджують актуальність теми дослідження (табл. 1).

Результати дослідження. Повномасштабне вторгнення в Україну РФ значно позначилося на економічному стані лісового господарства та деревообробної галузі країни. Бойові дії 2022 року призвели до помітного скорочення обсягів заготівлі ділової деревини (на 22%), зокрема хвойних порід (на 26%), та одночасно стимулювали зростання обсягів заготівлі паливної деревини (на 3%). Серед природних зон найбільш відчутне падіння обсягів заготівлі круглого лісу спостерігалось у Степовій зоні – на 38 %, у Лісостепу – на 11 %, та в Поліссі – приблизно на 10 %. Лише в Карпатському регіоні, де бойових дій не було, відбулося незначне збільшення обсягів заготівлі ділової деревини [1].

Питання налагодження інформаційного забезпечення управління у сфері лісівництва потребує подальшого наукового дослідження, адже в умовах постійних змін у нормативно-правовій базі та зростаючих вимог до якості облікових процесів, оновлюються й форми звітності. Для впровадження ефективної державної політики в галузі важливо враховувати як природні, так і господарські фактори, що забезпечить збалансований розвиток лісового господарства в Україні [2].

Інформаційне забезпечення можна розглядати як процес надання необхідної інформації, а також як комплекс документальних форм, нормативних актів і прийнятих рішень, що визначають обсяги, структуру, розміщення та форми існування інформації, яка використовується в інформаційній системі під час її роботи [4].

Досить поширеною є думка, що інформаційне забезпечення – це процес задоволення потреб користувачів в інформації, необхідній для прийняття рішення, для здійснення якого необхідна наявність відповідної інформаційної системи [5].

Таблиця 1

Основні показники діяльності ДП «Ліси України» за 2020-2023 рр.

Показники	Роки				Відхилення 2023 від 2020 (+, -)
	2020	2021	2022	2023	
Площа відтворення лісів, тис га	39,2	44,6	44,5	45,6	+ 6,4
Заготівля, тис мЗ	15204	14870	15634	16416	+ 1212
Загальна площа земель, тис.га	7400	7390	7390	7390	-10
Дохід від реалізації, млн грн	14462	22800	25080	27587	+ 13125
Фінансовий результат, млн грн	142	997	1146	1318	+ 1176
Податки, млн грн	6073	8885	9773	10751	+ 4678
Інвестиції, млн грн	341	1209	1391	1599	+ 1258
Кошти на ведення лісового господарства, млн грн	12442	18244	20064	22070	+ 9628
Ступінь зношення основних засобів, %	62	62	61	59	-3
Середня заробітна плата, тис грн	10,6	17,5	17,9	21,5	+ 10,9
Кількість працюючих, тис осіб	42,6	41,3	37,4	37,8	- 4,8

Джерело: сформовано на основі [3]

Необхідно зазначити, що ефективність управлінських рішень залежить не лише від обсягу інформаційних даних, але і від їх якості.

Погоджуємося з науковцями, які вважають, що якість інформації є сукупністю властивостей, які визначають її придатність для задоволення конкретних потреб, відповідно до її призначення. Вона відображає ступінь корисності наданої інформації про об'єкти та їхні зв'язки для досягнення поставлених цілей користувача. Якість аналітичних досліджень та ефективність управлінських рішень щодо об'єктів управління залежить від повноти, достовірності, своєчасності та об'єктивності інформаційного забезпечення [6]. Загальні показники якості інформаційного забезпечення представлено на рис. 1.

Дослідження показують, що механізм побудови інформаційного забезпечення для розробки та ухвалення управлінських рішень включає підсистеми бухгалтерського обліку й економічного аналізу підприємства, які мають як внутрішні, так і зовнішні зв'язки. Підготовка цієї інформації має базуватися на організаційно-методичних принципах бухгалтерського обліку та економічного аналізу, розроблених відповідно до стратегічних, тактичних і оперативних завдань управління діяльністю підприємства [7].

Якість інформаційного забезпечення визначається сукупністю характеристик (табл. 2).

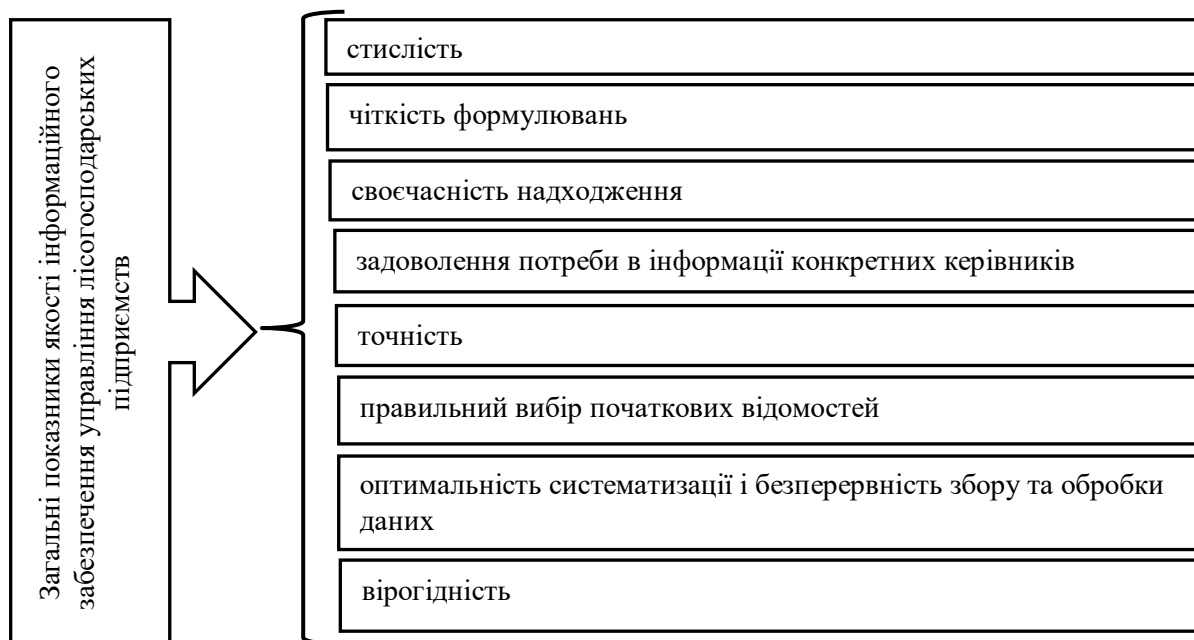

Рис.1. Загальні показники якості інформаційного забезпечення управління лісгосподарських підприємств

Джерело: сформовано на основі [6]

Таблиця 2

Характеристики якості інформаційного забезпечення управління лісгосподарських підприємств

№ п/п	Характеристика	Сутність
1	2	3
1	репрезентативність	точність відбору інформації для належного відображення її джерела
2	змістовність	семантична ємність інформації
3	достатність (повнота)	необхідний мінімум даних для досягнення цілей користувача інформації, тобто такий обсяг, який не обтяжує процес ухвалення рішень
4	доступність	легкість та доступність процедур отримання й обробки інформації; застосовується виключно для відкритих даних. Для забезпечення зручного доступу до паперових носіїв інформації використовуються різні засоби оргтехніки для їх зберігання
5	актуальність	залежить від динаміки змін характеристик інформації та визначається збереженням її цінності для користувача в момент застосування
6	своєчасність	надходження не пізніше заздалегідь призначеного терміну
7	точність	ступінь близькості інформації до реального стану джерела інформації
8	достовірність	властивість інформації полягає у відображенні джерела з необхідною точністю (ця характеристика є вторинною відносно точності)
9	стійкість	здатність інформації реагувати на зміни вихідних даних без порушення необхідної точності

Джерело: сформовано на основі [6]

Вважаємо, що підприємства, зокрема лісогосподарські, мають інтерес у створенні інформації з високими якісними характеристиками, що сприяє формуванню високого рівня довіри з боку користувачів та позитивно впливає на розвиток бізнесу. Менеджери, формулюючи та приймаючи управлінські рішення, повинні користуватися неупередженою, правдивою та достовірною інформацією щодо фінансово-господарської діяльності підприємств. Водночас варто пам'ятати, що якість інформації безпосередньо впливає на ефективність управлінського процесу: чим вищі якісні показники інформації, тим кращими є можливості менеджерів для підготовки оптимальних рішень [8].

Висновки. Дослідження теоретичних та організаційно-методичних засад формування інформаційного забезпечення управління лісогосподарським підприємством дає змогу зробити такі висновки:

1. Ефективне управління лісогосподарських підприємств потребує налагодженого функціонування інформаційної системи, здатної забезпечувати потреби керівництва в актуальній та достовірній інформації.

2. Під інформаційним забезпеченням управління лісогосподарських підприємств необхідно розуміти процес систематизації та структурування інформації, що генерується системами бухгалтерського обліку та економічного аналізу, з метою задоволення інформаційних запитів менеджерів у процесі прийняття управлінських рішень щодо діяльності лісогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ринку лісозаготівлі в Україні. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-lesozagotovki-v-ukraine-2023-god>.
2. Правдюк Н. Л. Інформаційне забезпечення управління лісового господарства в частині оподаткування. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.3> (дата звернення: 30.10.2024).
3. Звіт державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» за 2023 рік. URL: https://e-forest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/DP-LISY-UKRAINY_Zvit-pro-upravlinnia-2023.pdf (дата звернення: 30.10.2024).
4. Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбатюк М. І. та ін. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г.Чумаченка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.
5. Безбородова Т. В. Структурно-морфологічна модель системи інформаційного забезпечення процесу управління. *Економіка та держава*. 2007. № 4. С. 27-29.
6. Андреева Г. І., Ярошенко А. С. До питання якості інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1835>
7. Правдюк Н. Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком підприємства. *Облік і фінанси*. 2015. № 4 (70). С. 53-60.
8. Правдюк Н. Л., Правдюк М. В. Якість облікової інформації: сутність та методика оцінки. *Облік і фінанси*. 2016. № 2 (72). С. 57-64.

РАЙКОВСЬКА Інна

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування

СУХОВІЙ Максим

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

кафедри обліку і оподаткування

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

ОЦІНКА ТА ДІАГНОСТИКА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Вступ. Аналіз маркетингової діяльності промислового підприємства під впливом цифровізації бізнес-процесів відіграє важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності та ефективності. Цифровізація маркетингових процесів дозволяє підприємствам автоматизувати комунікації, збирати й аналізувати великі обсяги даних, краще розуміти потреби клієнтів та адаптувати стратегії до ринкових умов.

Результати дослідження. Використання цифрових технологій у маркетинговому аналізі стає важливим інструментом для бізнесів у сучасних умовах, коли ринок постійно змінюється, а кількість даних стрімко зростає. Цифрові технології дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу маркетингових даних, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень.

Основними цифровими технологіями, які використовуються у маркетинговому аналізі, є наступні:

1. Big Data: Великі дані (Big Data) – це величезні обсяги структурованої та неструктурованої інформації, які можна використовувати для аналізу поведінки споживачів, ринкових тенденцій і ефективності маркетингових стратегій, що дозволяють виявляти невидимі тенденції та робити точні прогнози стосовно споживчих вподобань і поведінки.

У зв'язку із зростанням обсягів даних, що пов'язане з розвитком технологій, інтернетом, соціальними медіа, мобільними пристроями, датчиками та багатьма іншими джерелами, основними характеристиками Big Data є:

– обсяг – це кількість даних, які збираються і зберігаються. Обсяги даних, що генеруються щодня та зростають у експоненційній прогресії. За даними ІВМ, кожен день створюється близько 2.5 квінтільйонів байтів даних. Цей обсяг даних може включати текст, зображення, відео, транзакції тощо;

– швидкість, з якою дані генеруються і обробляються. У сучасному світі дані надходять у реальному часі або з дуже малою затримкою, що вимагає швидких методів обробки. Наприклад, дані з соціальних мереж, онлайн-транзакцій і сенсорних технологій необхідно обробляти негайно, щоб отримати актуальні рішення;

– різноманіття, що передбачає різні типи даних, які можуть бути структурованими (наприклад, дані з реляційних баз даних) або

неструктурованими (текстові документи, відео, зображення). Великі дані включають всі ці типи, що ускладнює їх обробку та аналіз;

- достовірність як якість даних, зокрема, дані можуть містити помилки, неповноту або бути застарілими, що потребує розробки методів для їх перевірки та обробки;

- цінність є важливим аспектом великих даних, коли важливо вміти визначити, які дані можуть бути корисними для аналізу і прийняття рішень, щоб отримати максимальну вигоду від їх використання.

Зауважимо, що одним з основних застосувань великих даних є розуміння поведінки споживачів. Завдяки аналізу даних з покупок, пошукових запитів, активності в соціальних мережах та інших джерел, компанії можуть визначити уподобання та потреби споживачів, що дозволяє краще адаптувати маркетингові стратегії.

2. Аналітичні платформи (BI – Business Intelligence) – інструменти бізнес-аналітики, такі як Power BI, Google Analytics або Tableau, що дозволяють здійснювати візуалізацію даних, моніторинг KPI та формування звітів у режимі реального часу. Це забезпечує швидку оцінку ефективності маркетингових кампаній та розуміння динаміки продажів.

Популярними аналітичними платформами є:

- Power BI – інструмент від Microsoft, який дозволяє легко створювати інтерактивні звіти та панелі інструментів. Power BI інтегрується з багатьма джерелами даних і має розширені можливості візуалізації;

- Tableau – потужна платформа для візуалізації даних, яка дозволяє користувачам створювати складні графіки та звіти без необхідності програмування. Tableau підходить для аналізу великих обсягів даних і підтримує інтеграцію з різними джерелами даних;

- Google Analytics – інструмент для аналізу веб-трафіку, який дозволяє компаніям зрозуміти поведінку користувачів на їхніх веб-сайтах. Google Analytics надає аналітичні дані про відвідування, конверсії, демографічні характеристики та інші показники;

- QlikView/Qlik Sense пропонує платформи для бізнес-аналітики, які забезпечують інтерактивний аналіз даних і візуалізацію, відомі своєю швидкістю обробки запитів і можливостями асоціативного аналізу.

3. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML) для прогнозування поведінки споживачів, персоналізації маркетингових кампаній і підвищення їхньої ефективності. Ці технології дозволяють краще розуміти потреби аудиторії, автоматизувати комунікацію і оптимізувати витрати на рекламу.

4. Системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM-системи), такі як Salesforce або HubSpot, допомагають аналізувати споживчу поведінку, сегментувати клієнтську базу та ефективно управляти відносинами з клієнтами, що сприяє персоналізованому підходу до клієнтів і поліпшенню їхнього досвіду взаємодії з брендом.

Відмітимо основоположні переваги CRM-систем, такі як:

- покращення взаємодії з клієнтами – CRM-системи допомагають

створити більш персоналізований підхід до клієнтів, що сприяє зміцненню довіри і лояльності;

– збільшення продуктивності – автоматизація процесів дозволяє зекономити час і зусилля співробітників, що підвищує загальну продуктивність компанії;

– кращий аналіз даних – збір і аналіз даних про клієнтів дозволяє отримувати цінні інсайти, які можуть бути використані для покращення стратегій продажів і маркетингу;

– зростання продажів завдяки покращеній комунікації та автоматизації процесів.

5. Оптимізація для пошукових систем (SEO) і пошуковий маркетинг (SEM) – інструменти, які за допомогою цифрових інструментів, таких як Google Search Console, Ahrefs або SEMrush, дозволяють підприємствам аналізувати та покращувати свої позиції у пошукових результатах, що сприяє збільшенню органічного трафіку на сайт та залученню більш цільової аудиторії.

SEO та SEM є важливими складовими стратегії цифрового маркетингу, які дозволяють бізнесам підвищити свою видимість в пошукових системах і залучати більше відвідувачів на сайт. Вибір між цими підходами залежить від цілей бізнесу, бюджету, термінів та бажаного типу трафіку (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика SEO і SEM

Параметр	SEO	SEM
Тип трафіку	Органічний	Платний
Час на результати	Довгостроковий (може зайняти місяці)	Швидкий (може з'явитися миттєво)
Вартість	Безкоштовно, але потребує часу і зусиль	Платний (залежить від ставки за клік)
Довготривалість	Результати можуть бути тривалими	Результати зникають зупинкою кампаній
Контроль	Менш контрольоване (залежить від алгоритмів пошуку)	Більший контроль (можна швидко коригувати)

Використання обох стратегій в комплексі може забезпечити максимальний ефект, дозволяючи бізнесам досягти більшої аудиторії і підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

6. Соціальні мережі та аналітика SMM – це цифрові інструменти для аналізу активності в соціальних мережах (Facebook Insights, Hootsuite, Sprout Social), що допомагають вимірювати ефективність контенту, взаємодію з аудиторією та зростання брендової впізнаваності, дозволяють краще розуміти потреби користувачів і налаштовувати маркетингові кампанії.

Основними перевагами використання соціальних мереж є наступні:

– забезпечують платформи для спілкування між користувачами, дозволяючи обмінюватися повідомленнями, коментувати пости, ставити лайки та ділитися контентом;

– користувачі можуть створювати та ділитися різними формами контенту,

включаючи текст, зображення, відео, опитування та події, що дозволяє компаніям презентувати свої продукти і послуги у привабливий спосіб;

– надають доступ до величезної та різноманітної аудиторії, що дозволяє бізнесам таргетувати специфічні групи користувачів на основі інтересів, демографії та поведінки;

– пропонують платні рекламні можливості, які дозволяють бізнесам підвищити видимість своїх продуктів і послуг. Реклама може бути налаштована для досягнення конкретних цілей, таких як залучення трафіку на сайт, збільшення продажів або підвищення впізнаваності бренду;

– надають інструменти для моніторингу та аналізу результатів кампаній, дозволяючи бізнесам оцінювати ефективність своїх зусиль у соціальних медіа.

Інструмент аналітика SMM включає збір даних про взаємодію користувачів з контентом, включаючи кількість лайків, коментарів, репостів, охоплення, перегляди та переходи на сайт. За допомогою аналітики можна оцінити ефективність маркетингових кампаній, виявити найуспішніші пости та формати контенту, а також визначити, які стратегії працюють найкраще; зібрати інформацію про демографічні характеристики аудиторії, включаючи вік, стать, місце розташування та інтереси, що допомагає краще зрозуміти цільову аудиторію; виявити тренди та патерни у поведінці користувачів, що дозволяє компаніям адаптувати свої стратегії і контент відповідно до потреб і вподобань аудиторії.

За рахунок використання вище наведених цифрових технологій узагальнимо основні переваги впливу цифровізації на маркетингову діяльність. По-перше, використання цифрових інструментів (Big Data, AI, аналітичні платформи), що дають можливість підприємствам ефективно збирати та аналізувати дані про споживачів, ринок і конкуренцію і покращують оцінку ефективності маркетингових стратегій, допомагають прогнозувати результати кампаній. По-друге, створення цифрових каналів комунікації (соціальні мережі, SEO, онлайн-реклама та мобільні додатки) – дозволяє підприємствам безпосередньо взаємодіяти зі споживачами та забезпечують доступ до ширшої аудиторії, що сприяє зростанню впізнаваності бренду та підвищенню продажів. По-третє, автоматизація маркетингових процесів – використання CRM-систем, маркетингових платформ для автоматизації email-кампаній, персоналізації контенту та управління рекламними кампаніями значно підвищує продуктивність маркетингових команд та знижує витрати. По-четверте, розширені можливості для таргетування та сегментації. Завдяки цифровим інструментам підприємства можуть більш точно сегментувати аудиторію, що дозволяє налаштовувати маркетингові кампанії на специфічні групи споживачів, підвищуючи їхню ефективність і рентабельність інвестицій (ROI).

Цифрові технології надають можливість детальної оцінки кожної маркетингової активності через аналіз ключових показників (KPI), таких як конверсії, охоплення аудиторії, залученість та зростання продажів, що дозволяє підприємствам швидко коригувати стратегії та оптимізувати ресурси. Крім того, ефективними методами оцінки є SWOT-аналіз (визначення сильних і

слабких сторін маркетингової діяльності, а також можливостей та загроз, що можуть виникнути в умовах цифрового середовища) та аналіз конкурентів за рахунок використання цифрових інструментів для моніторингу активності конкурентів, їхнього присутності в онлайн-просторі та маркетингових стратегій.

Висновки. Вищенаведене дослідження дає можливість зробити наступні висновки. По-перше, Big Data стають важливим інструментом для сучасного бізнесу, дозволяють отримати глибоке розуміння поведінки споживачів, оптимізувати бізнес-процеси та приймати обґрунтовані рішення. По-друге, аналітичні платформи є незамінними інструментами для сучасного бізнесу, які дозволяють ефективно обробляти та аналізувати великі обсяги даних, допомагають підприємствам приймати обґрунтовані рішення, покращувати процеси, збільшувати прибуток і реагувати на зміни в ринковому середовищі. Системи управління взаємовідносинами з клієнтами допомагають покращити взаємодію з клієнтами, автоматизувати бізнес-процеси та підвищувати ефективність, оскільки завдяки можливостям аналізу даних і візуалізації інформації, ці системи дозволяють компаніям приймати обґрунтовані рішення та адаптувати свої стратегії до потреб клієнтів, що зрештою веде до підвищення прибутковості і стійкості бізнесу. По-третє, соціальні мережі та аналітика SMM є критично важливими компонентами сучасних маркетингових стратегій, дозволяють бізнесам не лише залучати нових клієнтів, але й підтримувати існуючі взаємовідносини з аудиторією. Завдяки аналітиці SMM компанії можуть отримувати цінні інсайти, оптимізувати свої стратегії та підвищувати ефективність своїх кампаній у соціальних медіа. У світі, де цифрові канали стають все більш важливими, використання соціальних мереж і аналітики SMM є ключем до успіху на ринку. По-четверте, цифровізація бізнес-процесів кардинально змінює підхід до маркетингової діяльності промислових підприємств. Використання сучасних технологій дозволяє більш точно оцінювати ефективність маркетингових стратегій, швидше реагувати на зміни ринку та покращувати загальні показники підприємства. Завдяки автоматизації, аналітичним інструментам та персоналізації, підприємства можуть досягати більш високих результатів з меншими витратами. Таким чином, використання цифрових технологій у маркетинговому аналізі є необхідністю для сучасних підприємств, які прагнуть бути конкурентоспроможними на ринку.

РОМАНЕНКО Максим
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ ПОЛОЖЕНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. У сучасних умовах сталий розвиток стає ключовим фактором для рекреаційних підприємств, оскільки забезпечує баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами діяльності. Рекреація і туризм мають значний вплив на навколишнє середовище та місцеві громади, тому необхідно враховувати принципи сталого розвитку для досягнення тривалих та ефективних результатів. Проте, зміни в управлінських підходах, що орієнтуються на сталий розвиток, сприяють не лише економічній вигоді, а й соціальній відповідальності та екологічній стійкості. Ці принципи змінюють стратегії управління та операційну діяльність рекреаційних підприємств, допомагаючи їм досягати конкурентних переваг і сприяти загальному розвитку.

Результати дослідження. Впровадження принципів сталого розвитку змінює традиційні підходи до управління в рекреаційних підприємствах, де акцент робиться не лише на прибутковість, а й на підтримку місцевої громади і екологічну стійкість. Ключові елементи змін у системі управління включають інтеграцію екологічних стандартів, вдосконалення процесів енергозбереження та зменшення відходів, а також впровадження інноваційних практик, що сприяють збереженню природних ресурсів [1].

Традиційне управління в рекреаційних підприємствах зазвичай зосереджене на економічних аспектах: максимізації прибутку, зниженні витрат і підвищенні ефективності. Тобто основна мета — задоволення короткострокових фінансових інтересів. На противагу традиційному, стратегічний підхід сталого розвитку ставить у центр уваги не тільки економічну вигоду, але й соціальні та екологічні цілі. Це означає, що підприємство повинно балансувати між трьома стовпами сталого розвитку: економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю.

Врахування екологічних аспектів стало обов'язковим для підприємств, які прагнуть до сталого розвитку. Для рекреаційних підприємств це включає не лише дотримання нормативних екологічних стандартів, але й інтеграцію добровільних екологічних ініціатив, таких як енергоефективність, управління відходами, екологічний туризм, в операційну діяльність [2].

Управління рекреаційними підприємствами в умовах сталого розвитку неможливе без впровадження корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Підприємства повинні не тільки дбати про прибутки, але й активно впливати на розвиток місцевих громад і на соціальні питання.

Практики КСВ включають в себе декілька напрямків. Підтримка місцевих громад має на меті створення робочих місць, співпрацю з місцевими постачальниками, інвестування в соціальні проекти та сприяння розвитку місцевих культурних ініціатив. Соціальна відповідальність перед працівниками полягає у справедливих заробітних платах, забезпеченні гідних умов праці, інвестицій в навчання та підвищення кваліфікації працівників. Сприяння рівним можливостям включає в себе розробку політик для забезпечення інклюзивності в компанії, підтримку гендерної рівності та прав людини.

В умовах сталого розвитку зміщується акцент на мультидисциплінарність управлінських ролей. Менеджери повинні володіти не тільки економічними знаннями, але й розуміти соціальні і екологічні проблеми. Підприємства змушені формувати спеціалізовані відділи сталого розвитку, які координують діяльність, спрямовану на досягнення сталих результатів. Це може включати екологічного менеджера, соціального координатора, фахівців з енергетичної ефективності тощо. Розширення партнерств з організаціями, що займаються питаннями екології, прав людини та соціальної відповідальності, також стає важливою частиною управлінської практики [3].

Не менш важливим фактором впливу є те, що сталий розвиток - це постійні нововведення, а отже підприємства повинні бути адаптивними до змін та готові до інновацій. Це може бути пов'язано з новими екологічними вимогами, змінами в законодавстві або соціальними трендами (наприклад, зростанням попиту на екологічно чисті тури).

Інноваційні рішення у сфері управління можуть включати впровадження цифрових технологій (для моніторингу впливу діяльності на навколишнє середовище); використання Big Data для більш точного прогнозування тенденцій у туристичному потоці та адаптації послуг під вимоги сталого розвитку; створення стратегічних альянсів з іншими підприємствами та громадськими організаціями для спільного вирішення екологічних та соціальних проблем. Кожний аспект з вищепереліченого потребує кадрової реструктуризації підприємства або створення нових робочих місць.

Висновки. Ключовим аспектом управлінської системи в умовах сталого розвитку є моніторинг та оцінка ефективності впроваджених стратегій. Підприємства повинні встановити чіткі показники ефективності (KPI) для всіх аспектів сталого розвитку – від зниження викидів CO₂ до рівня задоволеності місцевих громад. Це дозволяє постійно вдосконалювати процеси і досягати кращих результатів. Крім того, необхідно здійснювати зовнішні аудити сталого розвитку для підтвердження відповідності міжнародним стандартам і сертифікаціям (наприклад, ISO 14001, Green Key).

Список використаних джерел:

1. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-book-unwto-sdg-2.pdf>
2. Maurizio Lanfranchi, Carlo Giannetto, Ionela Carmen Pirnea, Rural Tourism: Corporate Social Responsibility and Sustainable Tourism: Quality - Access

to Success Journal. 2015. Vol. 16, № 146. URL: https://iris.unime.it/retrieve/de3e52af-6288-762d-e053-3705fe0a30e0/Q-as_Vol.16_No.146_June-2015_p83-88_Lanfranchi.pdf

3. Budeanu A, Miller G, Moscardo G, Ooi C-S, Sustainable Tourism, Progress, Challenges and Opportunities: Introduction to this Special Volume, Journal of Cleaner Production. 2015. URL: https://www.researchgate.net/publication/312446410_Sustainable_tourism_progress_challenges_and_opportunities_an_introduction

РОМАНІВ Ростислав

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

ТРИПАЛЮК Андрій

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнський національний університет

СТАН СВІТОВОЇ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Вступ. Інновації є дієвим інструментом, який дозволяє вносити не тільки вдосконалення в технічні рішення, але й можуть впроваджувати радикальні зміни в технологіях, що дозволяє фірмі виходити переможцем в конкурентній боротьбі. Однак підприємці в силу великих економічних ризиків не завжди погоджуються на впровадження нових технологій, вважаючи за доцільне залишатись на тому ж рівні.

Результати дослідження. Для вирішення проблеми фінансування ризикових інвестицій світова практика виробила модель венчурної діяльності. При організації такої діяльності формується специфічна економічна категорія «венчурний капітал», або «ризиковий капітал» (від англ. Venture capital).

Є різні визначення такого капіталу. Зокрема, венчурний капітал - специфічна ризикова форма прямого інвестування в акціонерний капітал компаній, які, перебуваючи на початкових стадіях розвитку, демонструють швидке економічне зростання за рахунок розроблення та практичного використання оригінальних новаторських ідей [1].

Венчурний капітал використовується для здійснення прямих приватних інвестицій, які надаються зовнішніми інвесторами для фінансування нових, зростаючих фірм для фінансування сфери наукомістких високотехнологічних виробництв; капітал, що перебуває в акціях і не котирується на фондовому ринку на всіх етапах становлення фірми [5].

Європейська асоціація прямих і венчурних капіталів (EVCA) зазначає, що «венчурний капітал»: це акціонерний капітал фірм, які інвестують з одночасним управлінням у бізнес, який має потенціал росту на початковому етапі, розширені і трансформації [7]. EVCA представляє європейський сектор прямих інвестицій та венчурного капіталу, сприяючи розвитку цього класу активів як у Європі, так і на глобальному рівні. Організація об'єднує понад 900 учасників у Європі та виконує такі ключові функції: представництво інтересів галузі (представляє інтереси учасників ринку перед регуляторними органами та іншими структурами, що впливають на галузь); розробка стандартів (створення професійних стандартів і етичних норм для ринку прямих інвестицій); дослідження та аналітика (забезпечує проведення досліджень, аналітичних звітів та статистики, що сприяє кращому розумінню ринку); професійний розвиток (проводить тренінги, семінари та форуми для професійного розвитку своїх членів); форуми для взаємодії (створює платформи для обміну досвідом і

налагодження контактів між учасниками галузі, включаючи інституційних інвесторів, підприємців, політиків та науковців).

Венчурному капіталу є властивою дуальна природа: з однієї сторони - це участь у ризикових операціях і спроба виграти на впровадженні інновацій, а з іншої - бажання не втратити, а збільшити свою величину.

Першою венчурною компанією вважається American Research & Development Corporation, заснована в 1946 році професором Гарвардської бізнес-школи Джорджем Доріо, якого називають «батьком венчурного капіталу».

В деяких зарубіжних країнах венчурний бізнес розвивається більше, як півстоліття і знаходиться на досить високому рівні. Лідируючу роль в такому бізнесі мають США, де зосереджено майже 25% всього венчурного капіталу світу. На даний момент там функціонує більше як 1600 венчурних фондів.

Для вирішення інвестування в той чи інший фонд інвестор знайомиться з меморандумами фондів (placement memorandum), де повинні бути описані мета та завдання діяльності, специфіка контролю, тощо.

Прийнята така класифікація фірм, які претендують на отримання інвестицій:

1. Seed – це просто бізнес-ідея, яка потребує фінансування для подальшого дослідження.

2. Start up – новостворена компанія, яка, можливо, ще не має офіційної реєстрації, але планує її отримати, орієнтуючи свій бізнес на інновації чи новітні технології. Вона або тільки починає виходити на ринок, або ще не зробила цього, і зазвичай має обмежені ресурси для розвитку.

3. Early stage – фірми, які вже мають готовий інноваційний продукт і знаходяться на першій стадії комерційної реалізації.

4. Expansion – компанії, які мають чіткий план експансії на нові ринки та сегменти проте потребують додаткового фінансування для розширення виробництва вже апробованого інноваційного продукту або збільшення збутової мережі. Характеризуються низьким інвестиційним ризиком.

Фінансування залежить від того, на якому етапі розвитку знаходиться компанія:

Серія А. Стартапи, що знаходяться на цьому етапі, зазвичай розраховують свій продукт, розмір ринку та потребують капіталу для масштабування, вдосконалюють системи розповсюдження або створюють бізнес-модель, якщо вони ще не мають її. Типовий етап європейської серії А становить від 2 до 5 мільйонів євро.

Серія В. Успішні стартапи на цьому етапі, як правило, мають встановлену користувальницьку базу та бізнес-модель, яка працює. Серія В в Європі зазвичай починається від 6 мільйонів євро і може становити від 8 до 10 мільйонів євро. Операції Серій В не є не такими розповсюдженими в Європі, як у США, і, як правило, це призводить або включає участь американських фірм.

Серія С і наступні раунди. Коли компанії виходять на цей етап, вони вже повністю зрілі. Ділова модель працює – чи компанія є прибутковою чи

неприбутковою, база користувачів розширюється, а придбання можуть перебувати на перехрестях керівників, які ведуть ці компанії. Фінансування на цих етапах, як правило, коливається від десятків до ста мільйонів. На цьому етапі результат має тенденцію бути IPO або придбання стартапу значно більшою компанією [4].

Особливостями венчурного фінансування є такі: вкладення в акції компанії, яка ще не котирується на ринку; спрямування на бізнес, який розробляє наукоємну продукцію; фінансування здійснюється тільки компаніям, які демонструють потенційний ріст, а не тим, які вже приносять великі прибутки; інвестиції надаються на певний термін і є формою кредиту, але під проценти, які є значно вищими, ніж в банках (однак можуть передбачати розподіл майбутнього доходу, а не отримання процентів).

В останні два роки венчурний бізнес переживає не найкращі часи. Обсяг світового венчурного фінансування значно знизився через різке зростання облікових ставок, які були надзвичайно низькими під час пандемії COVID-19. Наразі цей період відомий як час «дорогих грошей». За даними Crunchbase, у 2023 році середньомісячний обсяг венчурних інвестицій у світі становить близько \$23 млрд, оскільки активні інвестори зменшили темпи фінансування на всіх стадіях інвестування.

Аналітики платформи для стартапів Carta повідомляють, що менш ніж за перші дев'ять місяців 2023 року кількість стартапів, що збанкрутували, перевищила показник за весь попередній рік. Вони також зазначають, що 2023 рік став найскладнішим для стартапів за останнє десятиліття. Водночас штучний інтелект залишається в центрі уваги світового венчурного ринку, привертаючи значний інтерес інвесторів до компаній, що спеціалізуються на технологіях ШІ.

У четвертому кварталі 2023 року дві компанії залучили понад 1 мільярд доларів США: американська Anthropic отримала 2 мільярди доларів, а Metropolis – 1,7 мільярда доларів. Генеративні ШІ-рішення користувалися особливим попитом, і інтерес до них, особливо з боку великих корпорацій, продовжував зростати [6].

Важкий удар по ринку венчурного фінансування в Україні завдала війна. Однак венчурні фонди не припиняють інвестувати в українські стартапи, зокрема, в IT сектор.

Після 24 лютого 2022 року український IT-ринок відчув зниження інвестицій не лише від іноземних венчурних фондів. З 18 активних місцевих інвестиційних фондів, що працювали понад рік на території України до цієї дати, лише шість продовжили діяльність після початку вторгнення. Водночас з'явилося сім нових фондів: три з них стартували незадовго до вторгнення, а ще чотири — у перші місяці після. У 2022 році український ринок отримав несподівані 98 інвестицій (від бізнес-ангелів, на ранніх та пізніх стадіях, а також у форматі private equity), тоді як у першому півріччі 2023 року – лише 42. Така різниця пояснюється тим, що значна частина угод у першій половині 2022 року була узгоджена або частково оформлена ще до початку повномасштабного

вторгнення [3].

Наприклад, фонд Flyer One Ventures зосереджується на сферах онлайн-освіти, цифрового здоров'я, мобільних додатків, рекламних технологій, штучного інтелекту та машинного навчання. Він здійснює інвестиції на стадіях Seed (від \$100 000 до \$500 000) та Серії А (від \$500 000 до \$1 млн). Натомість фонд TA Ventures спеціалізується на мобільності, цифровому здоров'ї, фінтеху, PropTech та корпоративному програмному забезпеченні з використанням штучного інтелекту, інвестуючи у стартапи на стадіях Seed і Серії А з обсягом фінансування від \$100 000 до \$500 000 [2].

Однак слід відзначити, що функціонуванню венчурного бізнесу в Україні перешкоджає і наявність інших проблем. До них відносяться:

- нерозвиненість економічного середовища, яке не стимулює створення венчурних фондів;
- відсутність нормативної бази, яка б забезпечувала функціонування механізмів венчурного фінансування малого бізнесу;
- нестача вітчизняних інвестиційних ресурсів (банки, пенсійні фонди, страхові організації не беруть участь у такого роду операціях);
- нерозвиненість фондового ринку, його відрив від виробництва, низька ліквідність венчурного фінансування;
- відсутність економічних стимулів для залучення прямих інвестицій у підприємства високотехнологічного сектору, які забезпечували б прийнятний ризик;
- відсутність гнучкої системи оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-33454>.
2. Кошельник Д. Інвестиції в асортименті. Як працюють ангели, венчурні фонди, інкубатори та акселератори. URL: <https://vctr.media/ua/investicziyi-v-asortimenti-yak-praczyuyut-angeli-venchurni-fondi-inkubatori-ta-akseleratori-157823/>.
3. ТОП-20 угод венчурного фінансування українських стартапів 2023 року. URL: <https://dia.dp.gov.ua/top-20-ugod-venchurnogo-finansuvannya-ukra%D1%97nskix-startapiv-2023-roku/>
4. Хайме Н. Розуміння різниці в фінансуванні різних етапів стартапів. URL: <http://www.smedevelopment.info/articles/get/25/>
5. Чернів Є.В. Венчурний капітал: характерні особливості та проблеми законодавчого визначення. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2016/12.pdf.
6. Тартачний О. Вкладають, але потроху: венчурні фонди про інвестиції у воєнний час. URL: <https://speka.media/venchurni-fondi-pro-investicziyi-u-vojennii-cas-p1qex9>.
7. European Venture Capital Funds. URL: <https://www.google.com.ua/search?q=European+Venture+Capital>

РУСАК Олена

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

СУЧАСНІ СМАРТ-ІНСТРУМЕНТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Вступ. Сучасні смарт-інструменти обліково-аналітичного середовища є незамінними для ефективного управління, планування та аналітики в умовах динамічного бізнес-середовища. Вони надають можливість підприємствам автоматизувати процеси, оптимізувати витрати, покращити фінансове планування та підвищити безпеку даних. Використання смарт-інструментів стає конкурентною перевагою для компаній, які прагнуть досягти довгострокового успіху та підвищити свою стійкість до зовнішніх змін.

Результати дослідження. В умовах швидкого розвитку технологій і зростання обсягів даних використання цифрових інструментів дозволяє підприємствам більш гнучко адаптуватися до змін, покращувати продуктивність і знижувати ризики. Основні переваги та важливість смарт-інструментів для обліково-аналітичного середовища проявляється в:

➤ *автоматизації облікових процесів* - смарт-інструменти дозволяють автоматизувати рутинні облікові завдання, що знижує людські помилки та скорочує час на обробку даних. Автоматизація включає автоматичне введення даних, оновлення бухгалтерських записів, контроль витрат і доходів. Завдяки цьому обліковий процес стає більш прозорим і швидким, а обліковий персонал може зосередитись на аналізі даних і стратегічних завданнях;

➤ *аналізі великих даних та прогнозування* - завдяки смарт-інструментам, таким як штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання, обліково-аналітичне середовище може використовувати великі обсяги даних для глибокого аналізу й точного прогнозування. Інструменти на основі ШІ здатні виявляти приховані закономірності, визначати тренди та прогнозувати майбутні показники, що дозволяє бізнесу приймати більш обґрунтовані рішення;

➤ *поліпшенні фінансового планування та управління* - смарт-аналітичні інструменти дозволяють проводити фінансове моделювання, аналізувати сценарії та оптимізувати бюджетування. Це особливо важливо для підприємств, що прагнуть точно планувати витрати, оцінювати можливі ризики та швидко реагувати на них.

➤ *прийнятті управлінських рішень* - смарт-інструменти дозволяють менеджерам оперативно отримувати аналітичні звіти та показники ефективності. Завдяки інтерактивним дашбордам, керівники мають можливість у режимі реального часу відслідковувати важливі фінансові показники, аналізувати витрати, доходи, рентабельність, прибутковість різних напрямків бізнесу та відповідно коригувати стратегію.

➤ *забезпеченні високого рівня безпеки даних* - сучасні смарт-інструменти включають шифрування, багаторівневий доступ і системи попередження про ризики безпеки [1]. Це дозволяє мінімізувати ризик втрати чи викрадення конфіденційної інформації, що є особливо важливим для обліково-аналітичних процесів. Інструменти на основі блокчейну також забезпечують прозорість та захист фінансових записів, підвищуючи довіру до інформації;

➤ *зниженні витрат і підвищенні продуктивності* - автоматизація та ефективний аналіз значно знижують витрати на ручну працю, а також забезпечують більш точні облікові операції. Крім того, завдяки точності даних знижується необхідність у виправленнях та повторних перевірках, що позитивно впливає на продуктивність та економію ресурсів;

➤ *інтеграції та мобільності* - смарт-інструменти дозволяють легко інтегрувати різні джерела даних і системи в єдину аналітичну платформу. Це дає змогу користувачам отримувати доступ до даних, використовувати мобільні додатки для обліку, які підтримують віддалений доступ, стають все більш важливими для управління бізнесом в умовах глобалізації та дистанційної роботи;

➤ *покращенні адаптації до змін* - в умовах швидкоплинного ринкового середовища смарт-інструменти забезпечують підприємствам гнучкість та швидкість реагування на зміни. Дані оновлюються в реальному часі, що дозволяє підприємствам бути адаптивними та приймати рішення, спираючись на актуальну інформацію.

З поміж численних смарт-інструментів, які застосовуються в обліково-аналітичному середовищі, найбільш популярними та ефективними є: ERP-системи, CRM-системи, BI-системи тощо (табл.1).

Таблиця 1

Смарт-інструменти обліково-аналітичного середовища

Смарт-продукти	Програми	Функціональність
➤ ERP-системи (Enterprise Resource Planning)	«SAP», «Oracle», «Microsoft Dynamics 365»	Забезпечують централізоване управління ресурсами підприємства, включаючи фінанси, облік, логістику, управління запасами та виробництво.
➤ CRM-системи (Customer Relationship Management)	«Salesforce», «HubSpot», «Zoho CRM»	Фокусуються на управлінні взаємовідносинами з клієнтами (збирають та аналізують інформацію про клієнтів, продажі, потенційні угоди тощо), що дозволяє краще розуміти потреби ринку.
➤ BI-системи (Business Intelligence)	«Power BI» від Microsoft, «Tableau», «QlikView»	Надають можливість аналізувати великі масиви даних, прогнозувати тенденції та коригувати стратегії.
➤ RPA – Robotic Process Automation	«UiPath», «Automation Anywhere», «Blue Prism»	Допомагають автоматизувати бізнес-процеси, виконувати основні завдання пов'язані з введенням даних, обробкою платежів, підготовкою звітності, що знижує витрати часу та помилки, підвищуючи продуктивність.

Джерело: узагальнено автором на основі [1-3]

Вагомими та популярними в наш час є системи управління фінансами, обліку та бюджетування: «QuickBooks», «Xero», «FreshBooks». В малому та середньому бізнесі такі інструменти сприяють автоматизації обліку витрат і доходів, допомагають контролювати грошові потоки, готувати фінансові звіти і прогнозувати фінансові показники. Такі системи спрощують роботу бухгалтерів і фінансових аналітиків.

Не меншого значення мають «Хмарні рішення для зберігання та обміну даними», які забезпечують безпечне зберігання та доступ до даних у режимі реального часу. Вони дозволяють легко співпрацювати всередині команди, обмінюватися файлами та забезпечувати резервне копіювання важливих даних.

Для організації роботи команд часто використовують «Інструменти для управління проектами та командною роботою». Такі платформи, як «Asana», «Trello», «Jira», «Monday.com», використовують для планування та контролю проєктів. Вони надають можливість керівникам відстежувати прогрес у реальному часі, координувати завдання та оптимізувати ресурси.

Системи управління документообігом, такі як ECM-інструменти, «DocuSign», «Adobe Sign», «SharePoint», допомагають автоматизувати процеси документального обліку, забезпечують легкий доступ до необхідної інформації та знижують ризик втрати або неправильного зберігання документів. Вони дозволяють зберігати електронні документи, вести їх облік та організовувати робочі процеси навколо документообігу.

Інструменти на базі штучного інтелекту, «IBM Watson Analytics», «Google AI», використовуються для прогнозування аналітики, аналізу споживчої поведінки, оцінки фінансових ризиків. Їхні продукти значно покращують точність прогнозів і сприяють зниженню ризиків.

Зважаючи на численні переваги смарт-інструментів, слід відмітити, що їх використання також супроводжується певними викликами та обмеженнями. Попри те, що такі інструменти значно підвищують ефективність обліково-аналітичного середовища, є аспекти, які вимагають додаткової уваги та обережності. Так, зокрема, висока вартість впровадження та обслуговування – один із стримуючих чинників щодо використання. Багато смарт-інструментів потребують значних інвестицій для їхнього впровадження, а також додаткових витрат на навчання персоналу та підтримку системи. Для малого та середнього бізнесу ці витрати можуть стати значним бар'єром, що обмежує доступ до сучасних технологій.

Не зважаючи на те, що цифрові інструменти пропонують високий рівень захисту, збільшення обсягу цифрових даних і централізація інформації роблять компанії вразливими до кіберзагроз. Підприємства мають забезпечувати захист конфіденційної інформації, а також дотримуватися законодавства щодо обробки даних, що інколи потребує додаткових інвестицій у безпеку.

Дається в знаки високий рівень залежності від стабільного інтернет-з'єднання та технічних ресурсів. Більшість смарт-інструментів працюють на базі хмарних технологій або вимагають постійного доступу до інтернету. Це часто спричиняє проблеми в регіонах із нестабільним інтернет-з'єднанням або

недостатньою інфраструктурою, що призводить до перерв у роботі та можливих втрат даних.

Слід брати до уваги те, що надмірна автоматизація може призвести до втрати контролю над процесами, особливо в питаннях, де потрібен людський фактор або інтуїція. Це особливо важливо для прийняття стратегічних рішень, де технології повинні бути лише інструментом підтримки, а не заміною повного управлінського контролю.

Висновок. Сучасні смарт-інструменти роблять обліково-аналітичне середовище більш ефективним, гнучким і продуктивним. Правильний вибір відповідного цифрового продукту залежить від потреб підприємства, його розмірів і галузевої специфіки. Використання цих технологій надає конкурентні переваги, дозволяючи бізнесу швидко адаптуватися до змін і забезпечувати точне прийняття рішень.

Незважаючи на численні переваги у підвищенні ефективності та точності обліково-аналітичного середовища, важливо зважувати усі виклики, які можуть виникати під час використання смарт-інструментів. Впровадження таких технологій потребує комплексного підходу, що враховує можливі ризики, забезпечує навчання персоналу та гарантує безпеку даних. Тільки за таких умов смарт-інструменти можуть стати надійною підтримкою для бізнесу, підвищуючи його конкурентоспроможність та стійкість у динамічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Кучкова О. В., Гаршина М. І. Способи використання штучного інтелекту у сучасних засобах масової інформації. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2d1e249-034b-4064-8a4c-127c885dfbfa/content#page=58>.
2. Яремко І. Й. Обліково-аналітичне забезпечення як інструментарій управління економічним розвитком підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2022. № 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-09-02/2022-6-09-02>.
3. Шандрівська О. Є., Кириленко А. А. Особливості ідентифікації ризиків ринку BIG DATA. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. № 3 (1). 2021. С. 82-95.
4. Середницька Л.П., Волинець В.В. Інноваційні технології в логістичній системі. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 617–621.

САВЧЕНКО Наталія

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

САВЧЕНКО Роман

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Поліський національний університет

НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. Неприбуткові організації сприяють вирішенню соціальних, культурних, екологічних та економічних проблем. Вони забезпечують підтримку вразливих верств населення, сприяють розвитку громад, закладів освіти та охорони здоров'я, захисту прав людини та охорони довкілля. Такі організації можуть виступати посередниками між урядом, бізнесом і громадянами, допомагають об'єднувати ресурси для досягнення спільних цілей, стимулюють здійснення волонтерської діяльності та підвищують рівень громадської свідомості.

Результати дослідження. Враховуючи вимоги щодо статусу неприбутковості наведені в пп. 14.1.121 та п 133.4 Податкового кодексу України [1] можна стверджувати, що головним критерієм є те, що всі доходи таких організацій можуть використовуватися виключно на покриття її видатків, досягнення мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, зафіксованих в установчих документах. Окрім того, релігійні організації, які мають неприбутковий статус, доходи можуть використовувати для благодійної діяльності. Таким чином, всі доходи неприбуткових організацій мають цільове призначення.

Діяльність неприбуткових організацій характеризується високим ступенем ризику. Це обумовлено необхідністю суворого контролю за надходженням та витрачанням грошових коштів з метою збалансування доходів і витрат. Ключовим фактором в даному випадку виступає належним чином організований бухгалтерський облік. Ця система, у свою чергу, визначається організацією бізнес-процесів неприбуткової організації [2].

Якщо характеризувати стан нормативно-правового забезпечення обліку неприбуткових організацій, то слід відмітити відсутність спеціалізованого НП(С)БО, який би визначав основні організаційні та методологічні основи ведення бухгалтерського обліку таких суб'єктів господарювання. Відсутні і методичні рекомендації з обліку в неприбуткових організаціях, що призводить до виникнення проблемних ситуацій стосовно відображення цільового фінансування, доходів та інших господарських операцій. Оскільки кількість неприбуткових організацій постійно зростає (за 2023 рік їх кількість зросла у двічі), вважаємо за доцільне розробку нормативно-правового акту, який би регулював порядок ведення бухгалтерського обліку в таких формуваннях.

Зважаючи на відсутність спеціалізованого правового акту, неприбуткові організації користуються, при веденні бухгалтерського обліку, положеннями діючих НП(С)БО. Особливо тут слід відмітити важливість НПСБО 15 «Дохід». До особливостей ведення бухгалтерського обліку в неприбуткових організаціях слід віднести:

Рис. 1. Особливості ведення бухгалтерського обліку в неприбуткових організаціях

Неприбуткові організації повинні скласти кошторис (фінансовий план), який разом із наказом про облікову політику формує основу для подальшого ведення бухгалтерського обліку. Кошторис - це важливий фінансовий документ, який дозволяє планувати та контролювати витрати, навіть якщо основною метою діяльності організації не є отримання прибутку. Він забезпечує прозорість та ефективність розподілу ресурсів для реалізації цілей та завдань неприбуткової організації. У кошторисі знаходять своє відображення: джерела фінансування – гранти, благодійні внески, спонсорські кошти, державні субсидії та інші доходи, які організація може отримати; витрати на реалізацію проєктів, заробітна плата співробітників, витрати на оренду приміщень, закупівлю матеріалів, тощо; адміністративні витрати (витрати на бухгалтерське обслуговування, зв'язок та ін); резерви. Складання кошторису дозволяє неприбутковим організаціям уникати перевищення витрат, допомагає у формуванні показників звітних форм перед донорами або державними органами, а також сприяє ефективному використанню ресурсів для досягнення поставлених соціальних, культурних або екологічних цілей.

Другою особливістю ведення бухгалтерського обліку в неприбуткових організаціях є великі обсяги надходжень у вигляді цільового фінансування.

Існує два підходи до відображення в бухгалтерському обліку таких надходжень. За першим всі надходження неприбуткова організація вважає цільовим фінансуванням, як наслідок, сума доходів буде дорівнювати сумі витрат. При другому підході цільовим фінансуванням вважаються лише надходження, що мають конкретну ціль. З нашої точки зору дуже важливо розділяти цільові надходження, що будуть обліковуватися на рахунок 48 «Цільове фінансування та цільові надходження» та інші надходження, яким не притаманний цільовий характер (наприклад, орендна плата, відсотки, курсові різниці та ін.).

Слід зазначити, що НПСБО не містять визначення поняття «цільове фінансування», тому можуть виникати проблеми із відображенням таких операцій. Формування доходів від безоплатно отриманих активів та цільового фінансування може відображатися системою обліку одразу, поступово чи при їх вибутті. Також не дивлячись на наявний статус неприбутковості, такі організації можуть формувати фінансовий результат, тобто не завжди витрати дорівнюють сумі отриманих доходів від проведеної діяльності. Головне щоб прибуток використовувався відповідно до затверджених статутних цілей або запланованого використання.

Так як неприбуткові організації зобов'язані вести бухгалтерський облік, то необхідним є складання і звітних форм. В частині формування звітних показників діяльності неприбуткових організацій спостерігається певна неузгодженість на рівні нормативно-правового забезпечення. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ч.3 ст.11) непідприємницькі товариства можуть складати скорочений перелік звітних форм у складі балансу та звіту про фінансові результати, тобто за НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Проте частина неприбуткових організацій не підпадають під критерії віднесення таких суб'єктів господарювання до категорії малих. Тому необхідним є формування звітних форм відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Висновки. Неприбуткові організації відіграють важливу роль у вирішенні великого спектру проблем, сприяють розвитку громадянського суспільства. Вони функціонують завдяки отриманню цільового фінансування, яке дозволяє їм ефективно використовувати ресурси для реалізації своїх статутних цілей. Систематизований бухгалтерський облік є важливою умовою ефективного функціонування неприбуткових організацій, оскільки це гарантує прозорість і підзвітність використання фінансових ресурсів. Неузгодженість нормативно-правової бази ускладнює процес ведення обліку та формування звітних форм. Враховуючи постійне зростання кількості неприбуткових організацій, доцільною є розробка спеціалізованого нормативного документу, який би регулював порядок ведення бухгалтерського обліку в таких організаціях, зокрема визначав би поняття цільового фінансування, особливості обліку доходів та обсяг звітних форм.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10610> (дата звернення: 25.10.2024)
2. Остап'юк Н., Примаченко О. Законодавче регулювання діяльності неприбуткових організацій як основа організації бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3919/3842> (дата звернення: 25.10.2024)
3. Савченко Н. М. Особливості формування облікової політики в неприбуткових організаціях. *Бухгалтерський облік, оподаткування та контроль в умовах міжнародної економічної інтеграції*: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. конф. (10 жовтня 2019 р.) НУБіП України. Київ, 2019. С. 143–145. URL: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/13518> (дата звернення: 25.10.2024)

САМУСЕВИЧ Ярина

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку

та оподаткування

Сумський державний університет

ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКОВІ РЕФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Вступ. Політика сталого розвитку тривалий час перебуває у фокусі наукової та суспільної уваги. У той же час, існування конфлікту між економічними та екологічними цілями обумовлює необхідність пошуку дієвих інструментів їх досягнення. Такими інструментами стали екологічні податки. У більшості європейських країн впровадження та розвиток екологічного оподаткування здійснювалося шляхом проведення «зелених» податкових реформ – комплексних заходів, які інтегрували екологічні податки у податкову систему та державну регуляторну політику. Європейська екологічна агенція визначає екологічну податкову реформу як «зміни в національній податковій системі, де податкове навантаження зміщується з економічних функцій, які іноді називають «товарами», такими як праця (податок на доходи фізичних осіб), капіталу (податок на прибуток підприємств) і споживання (ПДВ та інші непрямі податки), до діяльності, яка призводить до тиску на навколишнє середовище та використання природних ресурсів» [4]. Суттєвий внесок у теоретичне обґрунтування ефективності екологічних податкових реформ, базуючись на концепції «подвійного дивіденду» зробили А. Боверберг та Р. де Муїдж [1, с. 230]. Вони визначили, що вдало побудована екологічна податкова реформа може забезпечити не лише скорочення забруднення навколишнього середовища, а й покращення добробуту шляхом забезпечення економічного зростання. Базуючись на результатах аналізу досвіду імплементації податкових реформ у країнах – членах ЄС, П. Екінс та С. Спек визначають, що досягнення політичних цілей від проведення екологічних податкових реформ значною мірою залежить від двох аспектів – механізму перерозподілу податкового навантаження та напрямків використання додаткових податкових надходжень [2, с. 100]. Це вказує на той факт, що найбільш важливим аспектом екологічної податкової реформи є її дизайн. Метою дослідження є аналіз особливостей дизайну екологічних податкових реформ, впроваджених у країнах світу.

Результати дослідження. Проведений аналіз дозволив виокремити перелік ключових елементів, які визначають особливості дизайну екологічних податкових реформ, а також узагальнити можливі варіанти їх реалізації, що демонструє рисунок 1.

Фінляндія була першою з європейських країн, яка розпочала екологічну податкову реформу шляхом запровадження в 1990 році вуглецевого податку на всі види енергоресурсів, крім палива для транспортних цілей [2, с. 103]. Крім екологічних цілей, реформа мала забезпечити компенсацію зниження податків на доходи фізичних осіб у цілях подолання безробіття [5, с. 40].

Рис. 1. Узагальнена характеристика особливостей дизайну екологічних податкових реформ, що проводилися у країнах Європи

Джерело: складено авторкою

Комплексна екологічна реформа у Фінляндії розпочалась у 1997 році і значною мірою була пов'язана з необхідністю коригування дизайну енергетичних податків та їх гармонізації з практиками інших скандинавських країн для забезпечення конкурентоспроможності національної енергетики [7, с. 350].

Швеція запровадила екологічну податкову реформу у 1991 році. Передумовами її запровадження стали високий рівень податку на доходи фізичних осіб та зростання екологічної обізнаності внаслідок вимирання популяції тюленів [6, с. 22]. При цьому доходи від екологічних податків не передбачали цільового використання, а податкове навантаження було значною мірою зміщено в бік домогосподарств відносно промисловості [2, с. 101].

Норвегія запровадила вуглецевий податок у 1991 році. Реструктуризація податкової системи передбачала скорочення ряду податків (на працю, капітал та соціальних внесків роботодавців), а також спрямування надходжень до спеціального пенсійного фонду (Government Pension Fund Global) [5, с. 79]. Остаточна реалізація податково-нейтральної реформи у Норвегії була завершена у 1999 році шляхом зниження навантаження за іншими податками [6, с. 23].

Одним з передових вважається досвід Данії по реалізації екологічної податкової реформи. Її цілями були зниження викидів вуглецю, підвищення енергоефективності та скорочення податків на доходи фізичних осіб [5, с. 22]. Реструктуризація податкового навантаження для підприємств відбувалась за рахунок зменшення рівня соціальних платежів роботодавців [2, с. 102]. При цьому було заплановано використання отриманих надходжень на фінансування грантових інвестиційних проєктів у енергозбереження, а також створення спеціального фонду для малих і середніх підприємств [5, с. 23].

У Нідерландах екологічна податкова реформа розпочалась у 1996 році шляхом запровадження регуляторного енергетичного податку (Regulatory Energy Tax), спрямованого на підвищення енергоефективності та скорочення викидів парникових газів [5, с. 68]. Реформа передбачала компенсацію податкового навантаження на енергію одночасно шляхом зниження податку на доходи фізичних осіб, соціальних внесків роботодавців та корпоративного прибуткового податку, а також збільшення податкових кредитів та неоподатковуваних надбавок. Додатково компаніям було запропоновано механізми прискореної амортизації для екологічних інвестицій та податковим кредитом з корпоративного податку чи податку на доходи фізичних осіб за умови інвестування у програми енергозбереження [6, с. 19].

Обговорення необхідності екологічної податкової реформи в Німеччині велось з початку 1990-х років, однак, її було запроваджено лише в 1999 році. Основними інструментами екологічного оподаткування стали податок на електроенергію та податок на паливо для транспорту, тоді як реструктуризація податкового навантаження відбувалась відносно соціальних внесків від працівників та роботодавців [2, с. 103]. Частина надходжень спрямовувалась на реалізацію програм з відновлювальної енергетики [5, с. 47].

У Великобританії проведення екологічної податкової реформи передбачало впровадження податку на звалища у 1997 році та збору на зміну клімату (аналог вуглецевого податку) у 2001 році. Для забезпечення нейтральності податкової реформи з точки зору загального податкового навантаження впровадження обох цих податків компенсувалось зниженням ставки на соціальне страхування [3]. У 2002 році було запроваджено також агрегатний збір, кошти від якого акумулювались у спеціально створеному фонді (Sustainability Fund) [2, с. 104].

Італія розпочала екологічну податкову реформу в 1999 році шляхом модифікації акцизів на нафтові продукти з урахуванням вуглецевого вмісту, а також податків на споживання вугілля та іншого палива. Ставки екологічних податків зростали поступово протягом 1999-2004 років. Отримані надходження використовувалися як компенсаторний механізм для скорочення внесків роботодавців на соціальне страхування [6, с. 18].

Ірландія запровадила вуглецевий податок доволі пізно. Дискусія щодо запровадження вуглецевого податку розпочалась у 2007 році, базуючись на урядових зобов'язаннях щодо скорочення викидів парникових газів, а також необхідності подолання наслідків фінансово-економічної кризи. Вуглецевий податок був запроваджений у три фази: оподаткування пального для транспорту (2009 рік), енергоносіїв для промисловості – гасу, нафти, природного газу (2010 рік), вугілля та торфу (2013 рік) [5, с. 58]. У той же час, реформа не передбачає компенсаторного механізму перерозподілу податкових надходжень [2, с. 109].

Бельгія запровадила енергетичний податок у 1993 році одночасно зі скороченням внеску роботодавців на соціальне страхування. Реформа носила виключно фіскальне спрямування і при її запровадженні не розглядалися екологічні ефекти, які стали вторинним наслідком, тому її не можна вважати класичним прикладом екологічної податкової реформи [6, с. 29].

В Естонії екологічна податкова реформа розпочалась у 2005 році. Основні політичні цілі реформи полягала у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки, зменшення безробіття і підтримка економічного розвитку. Отримані доходи були використані як джерело компенсації податкових знижок та деяких податкових пільг з податку на доходи фізичних осіб [2, с. 106].

Запровадження енергетичного податку на природний газ та електроенергію в Австрії відбулося в 1999 році. Надходження від енергетичних податків мають цільове призначення та спрямовуються частково на фінансування громадського транспорту та частково інвестуються в заходи по енергозбереженню [6, с. 28].

Швейцарія запровадила вуглецевий податок на паливо (крім палива для цілей транспорту) в 2008 році. Частина отриманих додаткових надходжень повертається домогосподарствам та компаніям у вигляді одноразових знижок (наприклад, при оформленні страхування), інша частина – спрямовується на реновацію та утеплення будівель [2, с. 108].

У Чехії перша фаза екологічної податкової реформи, реалізована у 2007

році, передбачала впровадження податків на викопні джерела енергії та електроенергію. Принцип нейтральності податкового навантаження було реалізовано у 2008 році, під час другої фази реформи, що передбачало скорочення корпоративного прибуткового податку та податку на доходи фізичних осіб, а також соціальних внесків працівників та роботодавців [2, с. 120].

Австралія впровадила вуглецевий податок у 2012 році. Метою екологічної податкової реформи було скорочення викидів парникових газів, а також економічне зростання і створення нових робочих місць у низьковуглецевих галузях економіки. Передбачалось використання коштів для надання податкових знижок з податку на доходи фізичних осіб, підвищення пенсій та соціальних виплат, а також інвестиційних пільг для реалізації програм підтримки чистої енергетики [5, с. 5].

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що екологічні податкові реформи характеризувалися значним різноманіттям дизайну їх проведенні. При цьому економічні фактори були визначальними при розробці дизайну реформ. Так, зокрема, саме від економічних цілей залежали спосіб реструктуризації податкового навантаження, напрямки використання коштів, залучених від екологічного оподаткування, а також допоміжні регуляторні інструменти, які використовувались для забезпечення ефективності впровадженої реформи.

*Дослідження виконано за підтримки Міністерства освіти і науки України та частково містить результати науково-дослідної роботи «Детінізація та регуляторна ефективність екологічного оподаткування: оптимізаційне моделювання для забезпечення національної безпеки та раціонального природокористування» (№ д/р 0122U000777).

Список використаних джерел:

1. Bovenberg A. L., de Mooij R. A. Environmental tax reform and endogenous growth. *Journal of Public Economics*. 1997. Vol. 63 (2). P. 207-237.
2. Ekins P., Speck S. *Environmental Tax Reform (ETR): A Policy for Green Growth*. London: Oxford University Press, 2011. 416 p.
3. Environmental Taxes Bulletin. HM Treasury. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury> (дата звернення: 25.10.2024).
4. European Environment Agency. *Market-Based Instruments for Environmental Policy in Europe*. Technical report No 8/2005. URL: https://www.eea.europa.eu/publications/technical_report_2005_8 (дата звернення: 25.10.2024).
5. *Evaluation Of Environmental Tax Reforms: International Experiences*. Institute for European Environmental Policy. URL: <https://ieep.eu/publications/evaluating-international-experiences-with-environmental-tax-reform/> (дата звернення: 25.10.2024).

6. Hoerner J. A., Bosquet B. Environmental Tax Reform: The European Experience. Center for a Sustainable Economy: Washington DC, 2001. 98 p. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=3e344110fbc1072c5cf5cf6c79c950e6ca6b123c>. (дата звернення: 25.10.2024)

7. Vehmas J., Kaivo-oja J., Luukkanen J., Malaska P. Environmental taxes on fuels and electricity – some experiences from the Nordic countries. *Energy Policy*. 1999, Vol. 27(6), Pp. 343-355 (дата звернення: 25.10.2024)

СЕМАНЮК Віта

д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування

МАРЧИШИН Назар

к.е.н., докторант кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЕФЕКТИВНІСТЬ І ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Вступ. Сучасний світ стає все більш інтегрованим завдяки глобалізації, що, у свою чергу, вимагає від бізнесу адаптації до нових умов функціонування. «Динамізм середовища та постійні зміни приводять до високої непередбачуваності і вимагають від економічних суб'єктів гнучкості й адаптивності. Ухвалення управлінських рішень перетворюється у складний процес, який потребує різноманітної інформації про всі фактори впливу щодо об'єкта управління. Індустрія 4.0 стала реальністю і вплинула як на господарську діяльність, так і на облікову науку і практику» [1]. В умовах глобалізаційних процесів, що супроводжуються динамічними змінами в економічному середовищі, діджиталізація обліку є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. Однак, незважаючи на очевидні переваги, впровадження нових цифрових систем часто стикається з серйозними труднощами, пов'язаними з психологічними і поведінковими бар'єрами. Співробітники можуть проявляти опір змінам через страх втрати контролю над звичними процесами, невпевненість у своїх навичках роботи з новими технологіями або побоювання, що автоматизація призведе до скорочення робочих місць. Таким чином, важливим є не лише технічне впровадження нових систем, а й усвідомлення людського фактора, який відіграє вирішальну роль у процесі адаптації до цифрових змін.

Вивченню та дослідженню підходів і перспектив у сфері цифрової трансформації облікових даних в умовах глобалізації приділяється значна увага. Серед провідних науковців, які вносять свій вклад у цю область, можна відзначити: Майкла Портера [2], який аналізує конкурентні стратегії в умовах цифрових змін; Клейтона Крістенсена [3] – автора концепції інноваційного прориву; Роберта Каплана [4] – співавтора концепції балансованої системи показників, яка наголошує на важливості інтеграції нових технологій в управлінські процеси та адаптації облікових систем до змін у бізнес-середовищі та ін.

Результати дослідження. Цифрова трансформація обліку – це комплексний процес, що передбачає впровадження інформаційних технологій, автоматизацію операцій з обліковими даними, інтеграцію облікових систем з управлінськими та аналітичними модулями [5]. В умовах глобалізації цей процес стає особливо актуальним, оскільки компанії змушені адаптуватися до нових ринкових умов і вимог.

Цифрова трансформація суттєво впливає на облікову діяльність, зумовлюючи потребу в її постійному вдосконаленні відповідно до новітніх технологічних рішень. Визначення основних напрямків, що формують розвиток цієї трансформації, дозволяє зрозуміти її вплив на сучасні облікові практики.

Одним з основних напрямків цифрової трансформації є автоматизація облікових процесів, що передбачає використання спеціалізованих програмних рішень для оптимізації рутинних облікових операцій. Автоматизація суттєво знижує трудомісткість процесів та підвищує точність облікових даних, мінімізуючи ризик людських помилок і забезпечуючи обробку значних обсягів інформації з високою швидкістю. Це дозволяє бухгалтерам зосередитись на більш комплексних завданнях, таких як фінансовий аналіз та стратегічне планування, що, в свою чергу, підвищує якість управлінських рішень.

Важливим компонентом цифрової трансформації в обліковій сфері є використання хмарних технологій, які забезпечують збереження та доступ до облікової інформації з будь-якої точки світу у будь-який час. Такий підхід підвищує гнучкість і мобільність в управлінні даними, дозволяючи організаціям функціонувати у віддаленому режимі без втрати доступу до критично важливої інформації. Хмарні технології також сприяють спрощенню процесів співпраці між різними підрозділами, що значно підвищує ефективність управління та прийняття управлінських рішень.

Інтеграція штучного інтелекту та аналітичних інструментів у облікові системи відкриває нові можливості для прогнозування, моделювання та підтримки управлінських рішень. Завдяки аналізу великих обсягів даних компанії можуть виявляти тренди, оцінювати ризики та ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення на основі достовірної інформації. Це дозволяє підприємствам не лише швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, а й формувати проактивні стратегії, що забезпечують стійкість бізнесу в умовах невизначеності.

В умовах глобалізації, яка диктує необхідність єдиних стандартів звітності, адаптація до нових стандартів обліку стає важливим напрямом цифрової трансформації. Впровадження та інтеграція міжнародних стандартів фінансової звітності, таких як МСФЗ, вимагають від компаній дотримання високих вимог щодо прозорості та порівнянності фінансової звітності. Цифрові технології, зокрема автоматизація облікових процесів, дозволяють організаціям швидше адаптуватись до цих стандартів, мінімізуючи ризик помилок і підвищуючи ефективність звітності. Така адаптація не тільки відповідає регуляторним вимогам, але й зміцнює довіру інвесторів та партнерів.

Зі зростанням залежності від цифрових рішень з'являється потреба в підвищенні рівня кібербезпеки облікових систем. Захист конфіденційних даних, запобігання кіберзагрозам і використання сучасних засобів шифрування стають невід'ємною складовою сучасної облікової діяльності. Цей напрямок є критично важливим для збереження довіри до фінансових даних та забезпечення стабільності облікових процесів у цифровому середовищі.

Оскільки важливою складовою цифрової трансформації є використання технологій Big Data та предиктивного аналізу, а здатність обробляти великі масиви даних надає компаніям можливість виявляти та розуміти поведінкові патерни, формувати точніші прогнози та приймати обґрунтовані рішення. Такий підхід до облікової діяльності забезпечує не лише поточний аналіз, але й проактивне управління фінансовими потоками і планування майбутньої діяльності.

Цифрова трансформація облікових даних відкриває нові можливості для підвищення ефективності, точності та гнучкості облікових процесів. Однак впровадження цих інновацій супроводжується як технічними, так і поведінковими викликами, що вимагають додаткової уваги. На сучасному етапі надзвичайно важливо не лише інтегрувати новітні цифрові технології в облікову сферу, але й забезпечити гармонійний перехід працівників до нових умов роботи.

Для глибшого розуміння цього процесу розглянемо поведінкові та психологічні аспекти впровадження цифрових технологій:

Психологічний опір змінам є значущим фактором, що впливає на процес впровадження цифрових технологій, особливо в обліковій діяльності. Однією з основних причин цього явища є страх втрати роботи, який особливо актуальний для облікових посад, де автоматизація призводить до зменшення обсягу рутинних завдань, роблячи певні позиції менш потрібними. Крім цього, працівникам може бути важко адаптуватися до нових технологій через необхідність набуття нових навичок і знань, а навіть незначні технічні труднощі здатні знизити мотивацію персоналу до освоєння нововведень.

Для подолання опору змінам критично важливо забезпечити підтримку персоналу. Один з ефективних методів полягає у впровадженні програм навчання та перекваліфікації, які допомагають знизити рівень стресу і сприяють успішному переходу працівників на цифрові технології. Поряд з навчанням, мотивація і залучення працівників до процесу впровадження нових технологій сприяють формуванню їх позитивного ставлення до змін. Важливо вести комунікацію з працівниками щодо переваг нових технологій, демонструючи, що автоматизація дозволяє зосередитися на більш важливих і стратегічних завданнях, які потребують аналітичних здібностей і складних рішень.

Корпоративна культура також відіграє ключову роль у зниженні психологічного опору. Створення сприятливого середовища для інновацій сприяє відкритості до нових технологій та підтримці працівників під час адаптації до змін. Зокрема, практики, що забезпечують психологічний комфорт, включають індивідуальні коучинг-сесії та групові тренінги, спрямовані на зниження рівня тривожності, який може виникати в умовах змін. Такий підхід, що поєднує навчання, мотивацію та сприятливу корпоративну культуру, дозволяє ефективно управляти процесом змін, підвищуючи готовність працівників до цифрової трансформації.

Подолання психологічних бар'єрів та адаптація до нових технологій

дозволяють максимально використати переваги цифровізації обліку [6].

Варто також звернути увагу на інноваційні рішення, які здатні підвищити прозорість, надійність та ефективність облікової звітності. Цифрові інновації в обліковій звітності значно змінюють традиційні підходи до облікових процесів, забезпечуючи швидкість, точність та прозорість даних.

Висновки. Цифрова трансформація облікових даних є актуальною темою, яка потребує подальшого вивчення з урахуванням як технічних, так і поведінкових аспектів, що забезпечують успішне впровадження нових технологій у практику обліку. Таким чином, цифрова трансформація значно змінює облікову діяльність, зумовлюючи її розвиток відповідно до нових технологій і стандартів. Вона забезпечує автоматизацію рутинних процесів, інтеграцію аналітичних і штучних інтелектуальних інструментів, доступність даних у хмарних середовищах, а також підвищення рівня безпеки облікових інформаційних систем, що разом створює базу для ефективного функціонування облікових процесів у сучасному бізнес-середовищі. Використання таких інструментів дозволяє значно скоротити час обробки даних, підвищити їхню точність та доступність для управлінців, а також сприяє стандартизації облікових процесів, що є важливим в умовах євроінтеграції. Сучасні виклики вимагають від підприємств переосмислення традиційних облікових практик та впровадження інноваційних рішень, що сприятиме їхньому успішному розвитку в умовах швидко змінюваного світу.

Для успішної цифрової трансформації облікових процесів необхідно поєднати технологічні інновації з увагою до поведінкових та психологічних аспектів. Забезпечення належної підтримки та створення сприятливого середовища допоможуть організаціям максимально використати переваги цифровізації і адаптуватися до нових умов сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Семанюк В., Мельник Н. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С. 203–212. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.203>.
2. Porter M. E. The changing role of business in society. *Harvard Business School: Boston, MA, USA*, 2021. 32 p.
3. Christensen C., Raynor M. E., McDonald R. Disruptive innovation. Brighton, MA, USA: Harvard Business Review, 2013.
4. Kaplan R. S., Norton D. P. Balanced Scorecard Success: The Kaplan-Norton Collection (4 Books). Harvard Business Review Press, 2015. 1412 p.
5. Струтинська І. В. Дефініції поняття «цифрова трансформація». *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48 (2). С. 91-96.
6. Bezrukova N., Huk L., Chmil H., Verbivska L., Komchatnykh O., Kozlovskiy Y. Digitalization as a Trend of Modern Development of the World Economy. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2022. Vol. 18. P. 120–129.

СИДОРЕНКО Роман

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

БЛОКУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ: ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОЧЕСНОСТІ ЧИ ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО НАПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ?

Вступ. Однією із найбільш актуальних та гострих проблем податкової політики держави є функціонування системи моніторингу критеріїв оцінки ризиків. Дана система, в автоматичному режимі, перевіряє подані на реєстрацію податкові накладні на приналежність їх до формування фіктивного податкового кредиту та ухилення від оподаткування діяльності суб'єктів господарювання ПДВ. Проте, останнім часом, від юридичних та фізичних осіб, все частіше і частіше можна почути про випадки незаконного блокування податкових накладних по реальним господарським операціям. Стає схоже на те, що даною системою керують вже в ручному режимі зумисно занижуючи суми податкового кредиту, які можуть використовувати платники ПДВ.

Результати дослідження. Протягом багатьох довоєнних років ПДВ було основним та найбільшим джерелом надходжень до дохідної частини державного бюджету. Так, у 2020 році частка цього податку становила 37,23 % від суми усіх доходів, у 2021 році - 41,37 %. З початком повномасштабного вторгнення ця частка зменшилась, але все одно залишилась вагомою у структурі доходів державного бюджету: у 2022 році - 26,13 %, у 2023 році - 21,73 % [1]. Від того наскільки ефективно організована система податкового адміністрування ПДВ залежать розміри надходжень цього податку до бюджету і, відповідно, можливості країни в оборонному секторі, підтримці підприємництва, розвитку науки та освіти тощо.

У відповідності до п. 198.6 Податкового кодексу України покупець має право на формування податкового кредиту з ПДВ лише після реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних [2]. Коли податкова накладна продавцем відправляється на реєстрацію, то вона проходить автоматизований моніторинг критеріїв оцінки ризиків. Перевірка відбувається по наступним етапам:

- відповідність податкової накладної ознакам безумовної реєстрації;
- перевірка критеріїв ризиковості платника ПДВ;
- перевірка платника ПДВ на наявність позитивної податкової історії;
- перевірка ризиковості здійснення господарської операції [3].

За результатами такої перевірки податкова накладна або реєструється в реєстрі, або відбувається її блокування.

Основними причинами блокування системою моніторингу критеріїв оцінки ризиків податкових накладних є:

- відсутність придбання відповідної кількості товару по коду УКТ ЗЕД по якому він продається;

- продаж власної готової продукції код УКТ ЗЕД якої не співпадає з кодом сировини, що придбавається для її виготовлення;
- віднесення суб'єкта господарювання до категорії ризикових;
- невірне позначення одиниці виміру кількості товару, що продається.

Наприклад, якщо у податковій накладній на придбання одиниця товару буде «штука», а у податковій накладній на продаж – «кілограми», то податкова накладна на продаж буде заблокована.

За ідеєю розробників, система моніторингу критеріїв оцінки ризиків повинна була зупиняти господарські операції, що містять ознаки порушення законодавства. Відбуватись це все мало винятково у автоматичному режимі без будь якого впливу на процес «ручного управління».

Однак, на практиці, платники ПДВ зіштовхнулись з ситуацією коли блокування податкових накладних відбувалось без будь-яких вагомих причин. З роками ця тенденція лише погіршується – кількість випадків блокування, за заявами суб'єктів господарювання, лише зростає.

На перший погляд можливо не зрозуміло у чому користь від такої ситуації для владних структур. Але відповідь на це питання тут доволі проста: додаткове наповнення державного бюджету за рахунок коштів платників податків.

Згідно чинного законодавства сума ПДВ, що підлягає сплаті платником податків, розраховується як різниця між податковим зобов'язанням та податковим кредитом. До складу податкового зобов'язання суми ПДВ включаються незалежно від того чи була вчасно зареєстрована податкова накладна по господарській операції, чи ні. А от податковий кредит у покупця формується лише по зареєстрованим податковим накладним. Тобто, якщо блокується податкова накладна, у платників ПДВ виникають лише зобов'язання по сплаті податку до бюджету, права на зменшення зобов'язань (податкового кредиту) у них не виникає.

Зупиняючи реєстрацію податкової накладної система моніторингу не лише позбавляє покупця права на податковий кредит, а й також призводить до того, що покупець не може перепродавати товар далі, оскільки його податкова накладна на продаж також буде заблокована, бо немає отримання по відповідному коду УКТ ЗЕД. Таким чином зменшується оборотність коштів суб'єктів господарювання. Ефективність та прибутковість діяльності зменшується, а держава, в свою чергу, недоотримує надходжень до бюджету. Замість стимулювання до збільшення обсягів виробництва чи торгівлі отримуємо підштовхування до переведення частини розрахунків «в тінь».

За офіційною інформацією Державної податкової служби України, яка публікувалась протягом 2024 року, частка заблокованих податкових накладних є відносно невисокою: до 1 % від усієї кількості поданих на реєстрацію (у серпні 2024 року був зафіксований найнижчий місячний показник починаючи з січня 2023 року – лише 0,65 %). Проте, цікавішими серед даних наданих податківцями виступають інші значення: за 8 місяців 2024 року було заблоковано 1,6 млн. податкових накладних (розрахунків коригувань), з них 1,2

млн. (72 %) пізніше були розблоковані [4].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що 3 з 4 незареєстрованих податкових накладних заблоковані помилково. А якщо врахувати, що не всі платники ПДВ при блокуванні податкової накладної подають документи на її розблокування (з-за незначної суми податкового кредиту чи значних затрат часу на оформлення документів на розблокування), то можна стверджувати, що реальний відсоток помилково заблокованих податкових накладних є ще вищим.

Висновки. Ідея створення системи аналізу реєстрації податкових накладних була чітка і зрозуміла: суми формувань фіктивного податкового кредиту ставали з кожним роком дедалі більшими і проносили значні збитки державному бюджету. Необхідно було підвищувати ефективність контролю за формуванням сум як зобов'язань до державного бюджету, так і відшкодувань з нього. Проте, сформована на сьогоднішній день, система моніторингу не викликає довіри у платників податків внаслідок непрозорості та незрозумілості причин блокування значної частини податкових накладних. Це вимагає швидких та якісних реформ даної ділянки податкового адміністрування задля оптимізації взаємодії та підвищення довіри між суб'єктами господарювання та контролюючими організаціями.

Список використаних джерел:

1. Доходи державного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 12.10.2024).
2. Податковий кодекс України від 2.12.2010р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Постанова КМУ «Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» № 1165 від 01.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
4. Скільки ПН та РК було заблоковано у серпні 2024 року? URL: <https://news.dtki.ua/taxation/pdv/93601-skilki-pn-ta-rk-bulo-zablokovano-u-serpni-2024-roku> (дата звернення: 15.10.2024).

СИРЦЕВА Світлана

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

СЛОБОДЯН Тетяна

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Вступ. Впровадження міжнародних стандартів обліку в державному секторі України є важливим кроком у напрямку модернізації та підвищення ефективності управління фінансами. Цей процес не лише сприяє гармонізації національних стандартів із міжнародними, але й забезпечує формування інформації про активи, зобов'язання та фінансові результати необхідної для забезпечення потреб управління фінансовими ресурсами держави [1, 2].

Результати дослідження. На сьогодні Україна активно впроваджує міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі (IPSAS) у межах реформ у цій сфері. Цей процес є частиною стратегії державного фінансового управління, яка підтримується на міжнародному рівні.

Метою впровадження IPSAS є забезпечення суб'єктів державного сектору можливістю надавати прозору та зрозумілу фінансову звітність, для задоволення інформаційних потреб користувачів такої звітності, а саме щодо: результатів діяльності з погляду ефективності та досягнень мети діяльності; оцінки якості управління; оцінки здатності своєчасно виконувати свої зобов'язання; рівня ресурсів, потрібних для продовження діяльності [3]. Також впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі дозволить бюджетним установам краще контролювати свої активи та зобов'язання, що в кінцевому результаті призведе до раціональнішого використання державних коштів.

Проте, необхідно зазначити, що багатьох країнах імплементація IPSAS стикається з проблемою недостатньої інтеграції між різними фінансовими системами, а також із застарілою IT-інфраструктурою, що може призводити до розбіжностей у даних. Для уникнення цього важливо забезпечити інтеграцію системи управління фінансами (IFMIS), яка б дозволяла ефективно об'єднувати різні модулі фінансового управління, такі як бюджетування, казначейство та звітування.

Однією з найбільших перешкод на шляху впровадження IPSAS є адаптація існуючої законодавчої бази до IPSAS. Незважаючи на те, що національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі розроблені на основі міжнародних стандартів, деякі положення IPSAS можуть суперечити чинним законодавчо-нормативним документам України.

Для впровадження IPSAS необхідні інтегровані інформаційні системи, здатні забезпечувати облік на рівні міжнародних стандартів. Для впровадження

нових стандартів необхідно об'єднати дані з різних систем, що часто вимагає значних фінансових і технічних ресурсів.

Однією з найбільших проблем є недостатній рівень знань облікового персоналу норм міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. Тому є необхідність здійснення підготовки облікового персоналу для розуміння та застосування IPSAS на практиці.

Впровадження IPSAS вимагає значних витрат на навчання, модернізацію інформаційних систем, підготовку додаткових звітних показників. Для успішного впровадження IPSAS може знадобитися залучення міжнародних експертів та консультантів, що також потребує додаткових ресурсів.

Необхідність провадження суб'єктами державного сектору України норм IPSAS має бути визначена нормами нової Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, оскільки в діючій до 2025 року [4] головна увага приділяється запровадженню національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у державному секторі України відкриває численні перспективи, які можуть суттєво вплинути на фінансове управління та підзвітність суб'єктів державного сектору, зокрема [1]:

1. підвищення прозорості та довіри – Міжнародні стандарти обліку відрізняються високим рівнем деталізації та стандартизації процесів. Це сприятиме кращому сприйняттю фінансової звітності та допоможе запобігти маніпуляціям з даними, забезпечуючи більшу прозорість;

2. підвищення довіри інвесторів – запровадження міжнародних стандартів обліку може підвищити довіру як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів до української економіки та державного сектору, що, у свою чергу, сприятиме залученню інвестицій;

3. прийнятність на міжнародному рівні – застосування IPSAS дозволяє інтегрувати вітчизняну систему обліку у державному секторі до світової практики. Це не лише полегшує порівняння фінансової звітності з іншими країнами, але й сприяє адаптації найкращих міжнародних практик, що допомагає покращити фінансове планування, контроль та управління державними активами;

4. ефективність управління ресурсами – Міжнародні стандарти обліку сприяють поліпшенню систем управління ресурсами, дозволяють прогнозувати фінансові результати та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;

5. підвищення кваліфікації бухгалтерів – впровадження IPSAS вимагатиме підготовки бухгалтерського персоналу, що в свою чергу сприятиме підвищенню загального рівня професійної компетентності у сфері бухгалтерського обліку;

6. розвиток інституційної інфраструктури – впровадження IPSAS вимагатиме створення нових інституційних механізмів для підтримки

фінансового управління, що може сприяти зміцненню інституційної спроможності бюджетних установ.

Висновки. Адаптація міжнародних стандартів бухгалтерського обліку до державного сектору України є стратегічним кроком на шляху до підвищення фінансової стійкості, прозорості та ефективності управління державними фінансами, що є важливим елементом інтеграції України у глобальну економіку.

Крім того, впровадження IPSAS сприяє підвищенню довіри з боку міжнародної спільноти та внутрішніх інвесторів, що в кінцевому результаті позитивно впливає на економічну стабільність країни.

Список використаних джерел:

1. Григорів О., Дутчак І., Гордієнко М. впровадження міжнародних стандартів обліку в державному секторі України. *Економіка та суспільство*. 2024. (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-165>.

2. Смірнова І.В., Смірнова Н.В. Національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору: особливості застосування. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. 2018. Вип. 33. С.152-164.

3. Ісаншина Г.Ю. Розвиток міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у державному секторі та перспективи їх впровадження в Україні. *Молодий вчений*. 2019. №1(65). С.460-464.

4. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2025 р. № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text>.

СИСЮК Світлана

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

ЗУЗЯК Мар'яна

здобувач освітнього ступеня магістр

Західноукраїнський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ НАРАХУВАННЯ, ВИПЛАТИ ТА ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ

Вступ. Питання призначення, нарахування та виплати соціальних допомог є одним із актуальних об'єктів контролю в сфері соціального захисту, адже на сьогодні видатки на соціальний захист займають понад 12 % у Зведеному бюджеті України. Повномасштабне вторгнення росії призвело до збільшення кількості отримувачів різного роду державних допомог та виплат. Тому важливим є впровадження системи контролю, яка б забезпечила як контроль за ефективним використанням коштів так і контроль за правильністю нарахування виплат.

Результати дослідження. Аналіз нормативних документів [1,2], дозволяє виокремити ЗУ «Про верифікацію та моніторинг державних виплат» [1], який був прийнятий у 2020 році. Метою його є забезпечення адресності державних виплат та забезпечення ефективності використання бюджетних ресурсів на соціальний захист. Нормативний документ визначає, що верифікацію та моніторинг виплат здійснює Міністерство фінансів. Види верифікації державних виплат узагальнені на рис 1.

Таким чином, верифікація державних виплат проводиться за допомогою інформаційно-аналітичної платформи із застосуванням заходів збору, аналізу та порівняння наявної інформації про одержувачів таких виплат. Відповідно на цій основі приймаються рішення щодо доречності призначення допомоги. Позитивним у роботі системи є факт, що вона працює в режимі реального часу, а доступ є обмеженим, адже пов'язаний із персональними даними осіб.

Щодо моніторингу, то він дозволяє відстежувати та аналізувати процес нарахування виплат, виявляти порушення та зміни у статусі отримувачів. В цілому, у процесі моніторингу:

–проводиться аналіз інформації про виплати (включає збір інформації про обсяги виплат, їх категорії, виявляє невідповідності, допомагає визначити проблемні аспекти щодо надмірних виплат та приймати рішення щодо виправлення;

–відстежується статус отримувачів, для прикладу зміну доходів, сімейного стану та забезпечується розподіл коштів відповідно до їх потреби;

–аналізується ефективність програм щодо соціальної допомоги, а саме через досягнення цілей соціальних програм, визначення отримувачів які потребують більшої підтримки, зменшення або ж перерозподіл витрат.

Інструментами моніторингу при цьому являються автоматизовані системи

(ПК «Соціальна громада» та ЄІССС та її модулі, які використовуються в управліннях соціального захисту населення), аналітичні інструменти інформаційних систем, які дозволяють формувати звіти про обсяги виплат та їх отримувачів, крос-реєстраційні аналізи для визначення дублікатних записів чи значних сум виплати соціальних допомог.

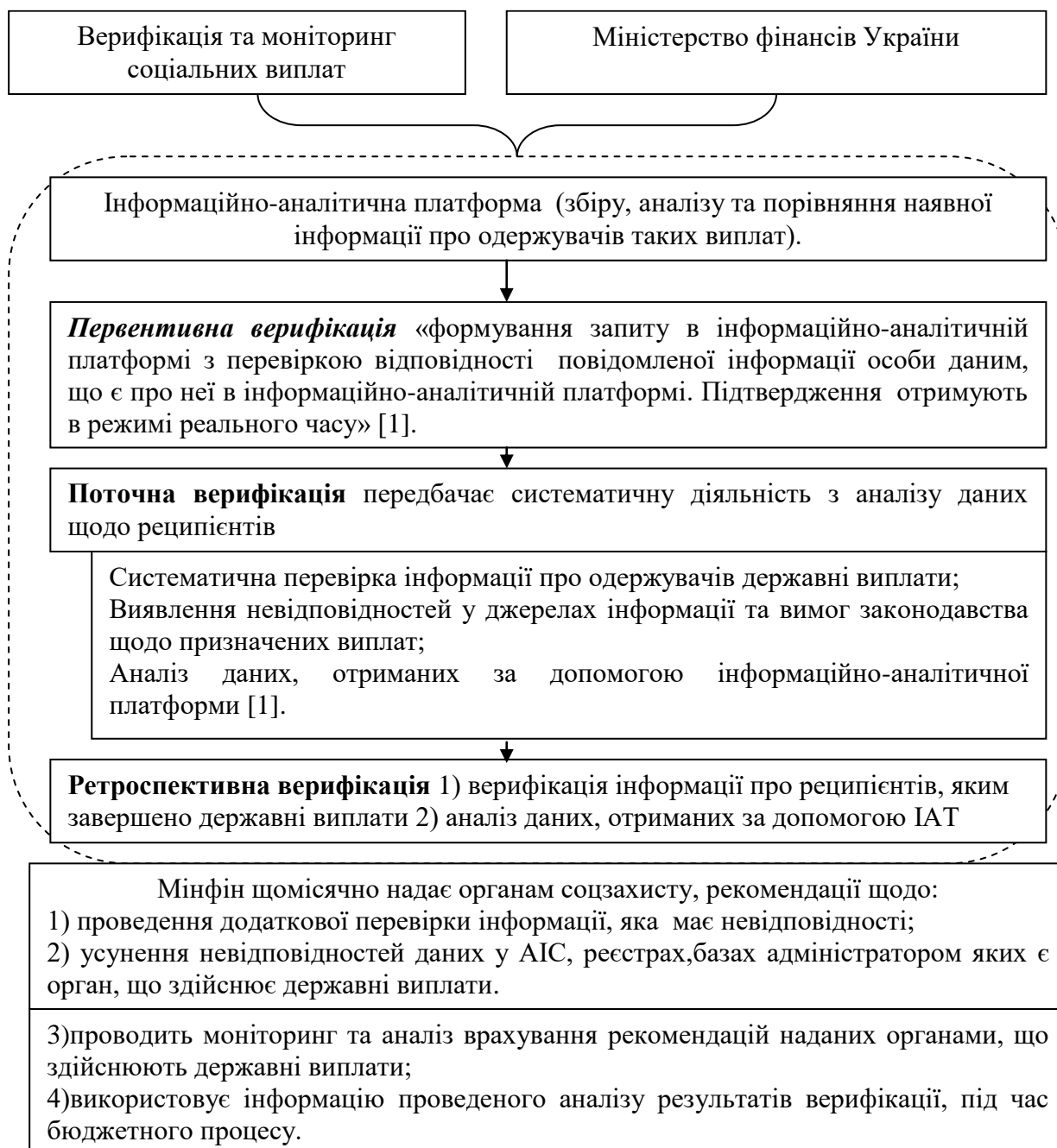

Рис. 1. Види верифікації державних виплат

Джерело: розроблено за даними [1]

Загалом, перевагами системи моніторингу та верифікації є запобігання шахрайству (обман, неправомірні виплати) та виключення корупційної складової, сприяння раціональному використанню коштів на соціальний захист, шляхом встановлення обґрунтованості нарахувань, покращенню якості

соціальної підтримки, шляхом адаптації програм допомоги до потреб осіб, які її потребують. Інтеграція процесів моніторингу та верифікації у цифрові інформаційні системи спрощує роботу управлінь соціального захисту, підвищує ефективність нарахувань та зменшує ризик зловживань.

Контроль за виплатою соціальних допомог на сьогодні здійснюється також Міністерством соціальної політики, яке є головним розпорядником коштів що спрямовуються на соціальний захист. Здійснення контролю Міністерством забезпечується через проведення внутрішнього аудиту. Для цього Міністерстві створено відділ внутрішнього аудиту, розроблено План його діяльності на період до 2026 року. Внутрішній аудит Міністерством проводиться у розрізі бюджетних програм, які спрямовуються на соціальний захист. Планування проведення внутрішнього аудиту Міністерством соціальної політики здійснюється на підставі Плану аудиту, який складається із визначення об'єкту аудиту, підстави до включення об'єкту до внутрішнього аудиту, обсягів дослідження, структурного підрозділу, встановлення періоду, який буде охоплювати внутрішній аудит та термінів його здійснення.

При розгляді системи контролю, доцільно виділити систему зовнішнього контролю, який в управліннях соціального захисту забезпечується Державною аудиторською службою, що проводить контроль за правильністю ведення обліку, виявлення порушень в обліку та за цільовим використанням коштів виділених як на фінансування соціальних видатків, так і коштів, виділених на забезпечення їхньої діяльності. ДАСУ, як орган контролю здійснює інспектування (у формі ревізії) яке охоплює усі ділянки обліку.

Враховуючи, що в управліннях соціального захисту забезпечується виплата соціальних допомог та обсяги їх є доволі значними, то такі операції є основними у процесі контролю. ДАСУ у процесі контролю за виплатами проводить перевірку нарахувань, що запобігає виникненню порушень та шахрайства у процесі соціальних виплат.

Таким чином, ключовими аспектами у процесі контролю за виплатами є:

- дотримання цільового використання (відповідність виплат запланованим у бюджеті);
- контроль за розрахунками - перевірка виплат на предмет їх відповідності законодавству та правильності розрахунку, їх відповідність встановленим нормативам та фактичний обсяг виплат отримувачами;
- виявлення порушень шляхом встановлення випадків необґрунтованих та надмірних виплат, підробка документів, дублювання виплат;
- застосування ризик-орієнтованого підходу, який враховується у високих ризикованих зонах виплат (це для прикладу стосується допомог малозабезпеченим сім'ям);
- перевірка функціонування інформаційних систем обліку, а саме Соціальна громада» або АСОПД/КОМТЕХ, для перевірки відповідності даних.

Результати контролю дозволять підвищити та забезпечити прозорість виплат, виявлять та усунуть фінансові порушення, якщо такі мали місце (за результатами контролю необхідно повернути зайво виплачені суми до

бюджету), оптимізують використання бюджетних коштів (у результаті оцінки ефективності витрат на соціальні виплати, ДАСУ може рекомендувати оптимізацію розподілу коштів), запропонують напрями вдосконалення інформаційних систем обліку, адаптації їх вимогам до нарахувань допомог, що забезпечить належний контроль за отримувачами виплат.

Попередній контроль, на етапі перерахування коштів за призначеними соціальними допомогами здійснюють органи казначейської служби (ДКСУ) шляхом контролю за реєстрами фінансових та бюджетних асигнувань та сформованими платіжними інструкціями, які передаються до виконання платежів. Контролю ДКСУ підлягають платежі із врахуваннями показника захищеності видатків бюджету та черговості платежів. Контроль за соціальними виплатами ДКСУ здійснюють із врахуванням кошторисних призначень, джерел покриття видатків, плану асигнувань та лімітних довідок. Таким чином, органи ДКСУ на етапі проведення платежів за соціальними виплатами одержувачам контролюють відповідність платежів плановим показникам.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що система контролю за виплатами соціальних допомог є доволі складною та забезпечується як внутрішнім так і зовнішнім контролем. Відповідно верифікація і моніторинг соціальних виплат здійснюється Міністерством фінансів, внутрішній контроль та аудит – Міністерством соціальної політики, Державною аудиторською службою шляхом проведення інспектування та ДКСУ у процесі реєстрації зобов'язань та формування платіжних інструкцій на виплату соціальних допомог.

Список використаних джерел:

1. Про верифікацію та моніторинг державних виплат: Закон України від 3 грудня 2019 року № 324-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20#Text>
2. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери. Розпорядження КМУ від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>

СТОРОЖУК Тетяна

к.е.н., доцент

Державний податковий університет

ЗВІТУВАННЯ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ВИМОГАМИ

Вступ. Європейський шлях розвитку, який обрала Україна, передбачає гармонізацію законодавства країни із законодавством Європейського Союзу. Тому Україні необхідно національне законодавство в сфері обліку привести до вимог ЄС. Перш за все це стосується фінансової звітності, головна мета якої – забезпечення потреб користувачів в інформації. Реформування бухгалтерського обліку та розвиток фінансового звітування в світлі вимог європейського законодавства є нагальним завданням. Це дозволить забезпечити якість фінансової інформації, покращить її прозорість і, як наслідок, сприятиме підвищенню рівня довіри до фінансової звітності українських підприємств. В свою чергу, це значно збільшить інвестиційну привабливість вітчизняних підприємств, сприятиме їх виходу на світовий та європейський фондовий ринок, що, в загальному підсумку, сприятиме прискоренню темпів економічного зростання суб'єктів господарювання та росту добробуту всього населення України.

Однією з основних форм фінансової звітності є звіт про фінансовий стан підприємства. Тому актуальним є питання відповідності змісту, форми, формату та моделей представлення інформації про фінансовий стан користувачам в Україні нормам європейського законодавства.

Результати дослідження. У вітчизняній практиці форма звітності, яка представляє інформацію про фінансовий стан підприємства, частіше відома під назвою «Баланс». Але сьогодні має і другу офіційну назву - «Звіт про фінансовий стан». Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] визначено форму та модель подання балансу (звіту про фінансовий стан). Форми балансу затверджуються в Україні на загальнодержавному рівні і наводяться в додатках до національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку. В даний час у вітчизняній практиці затверджено і використовується декілька форм балансу:

Баланс ф. 1 призначений для великих і середніх підприємств, регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] і форму подано в додатку 1 до НП(С)БО 1;

Баланс ф. 1-дс складається суб'єктами державного сектору, регулюється НП(С)БО ДС 101 «Подання фінансової звітності» [2], форму представлено в додатку 1 до НП(С)БО ДС 101;

Баланс ф. 1-м складається малими підприємствами, які відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], віднесені до таких суб'єктів, зміст та порядок складання регулюється

НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [4], а форму подано в додатку 1 до НП(С)БО 25;

Баланс ф. 1-мс складається мікропідприємствами, які визначені такими згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[3], регулюється складання форми НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [4], а форму подано в додатку 2 до НП(С)БО 25;

Консолідований баланс ф. 1-к складається материнським підприємством групи, регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] та НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [5], форму подано в додатку 2 до НП(С)БО 1;

Баланс ф. № 1-кдс складається суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі, які складають та подають консолідовану фінансову звітність, регулюється НП(С)БО ДС 102 «Консолідована фінансова звітність» [6], форма представлена в додатку 1 до НП(С)БО ДС 102.

Склад статей вітчизняних форм балансів та порядок їх представлення у звіті чітко визначаються відповідними Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 [7]. Відповідно до п.4 розділу II НП(С)БО 1«Загальні вимоги до фінансової звітності» [1] підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація, яка передбачена до розкриття (за винятком, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді). Також суб'єкти господарювання можуть додавати статті, але при цьому мають зберігати їх назви і коди рядків відповідно до переліку додаткових статей фінансової звітності, який подано у додатку 3 до НП(С)БО 1, за умови, що інформація статті є суттєвою і оцінка статті може бути достовірно визначена. Такі зміни ще на один крок наблизили нас до міжнародної практики.

Міжнародні стандарти, зокрема МСБО 1 «Подання фінансової звітності»[8], не визначають ні форми, ні формату чи моделі звіту про фінансовий стан на кінець періоду. МСБО 1 «Подання фінансової звітності»[8] установлює загальні вимоги щодо подання інформації у звіті про фінансовий стан підприємства, настанови щодо її структури та мінімальні вимоги щодо її змісту. Мінімальний перелік інформації звіту про фінансовий стан повинен включати статті щодо: основних засобів; інвестиційної нерухомості; нематеріальних активів; фінансових активів; інвестицій, які обліковані із застосуванням методу участі в капіталі; біологічних активів; запасів; торговельної та іншої дебіторської заборгованості; грошових коштів та їх еквівалентів; загальна сума активів, класифікованих як утримувані для продажу, та активів включених у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу, торговельної та іншої кредиторської заборгованості; забезпечень; фінансових зобов'язань; зобов'язань та активів щодо поточного податку; відстрочених податкових зобов'язання та відстрочені податкові активи; зобов'язань, які включені у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу; неконтрольованих часток, представлених у власному

капіталі; випущеного капіталу і резервів, що відносяться до власників материнського підприємства.

Практика зарубіжних країн свідчить про використання різних моделей балансу горизонтального та вертикального формату. Крім того, звіт про фінансовий стан може бути представлений моделями як в порядку зростання ліквідності активів, так і в порядку спадання. Також можуть використовуватися моделі з різною подачею пасивів, зокрема, черговості подання власного капіталу і зобов'язань чи зобов'язань і власного капіталу; в порядку зростання термінів погашення заборгованості чи в порядку спадання. В деяких країнах зустрічається використання моделі балансу без двостороннього поділу на активи і пасиви, а передбачається подача активів і зобов'язань по чергово з метою визначення чистих активів суб'єкта господарювання.

В плані підготовки звіту про фінансовий стан країни Європейського союзу керуються Директивою 2013/34/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 26 червня 2013 року про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і відповідні звіти окремих видів компаній [9]. Дана Директива регулює складання річної фінансової звітності загального призначення усіма суб'єктами господарювання (включно з мікропідприємствами) та їх групами, які складають консолідовану фінансову звітність. Відповідно до ст. 4 розділу 2 Директиви річна фінансова звітність становить єдине ціле і для всіх підприємств повинна включати, як мінімум, балансовий звіт (тобто звіт про фінансовий стан підприємства), звіт про прибутки та збитки та примітки до фінансової звітності.

Відповідно до цієї Директиви необхідно використовувати обмежену кількість форм балансу, щоб користувачі фінансової звітності мали кращу можливість порівнювати фінансовий стан підприємств всередині Союзу. При цьому держави-члени повинні вимагати використання однієї форми балансу, але надавати право вибору форми з переліку дозволених форм. Також держави-члени можуть вимагати або дозволяти підприємствам вносити зміни у форму балансу та спосіб подання балансового звіту, але зберігати обов'язково розмежування статей на поточні та непоточні [9].

З метою забезпечення порівнянності показників звіту про фінансовий стан Директива вимагає передбачити загальну структуру для визнання, оцінки та подання, зокрема, коригувань вартості, гудвілу, забезпечення, товарних запасів і взаємозамінних активів.

Директива передбачає звільнення малих груп від зобов'язання складання консолідованої фінансової звітності, оскільки вважається, що користувачі фінансової звітності малих підприємств не потребують складної інформації і підготовка консолідованої фінансової звітності поряд із щорічною фінансовою звітністю материнської компанії та дочірніх підприємств може бути дорогою. При цьому державам-членам надано право звільняти середні групи від зобов'язання щодо складання консолідованої фінансової звітності через ефективність витрат, якщо серед дочірніх підприємств групи немає суб'єктів суспільного інтересу. Крім того, за вимогами Директиви, щорічна фінансова звітність та консолідована фінансова звітність (крім звітності малих

підприємств) повинні підлягати аудиторській перевірці на предмет достовірності і об'єктивності представлення стану справ відповідно до відповідних стандартів фінансової звітності. Щорічна фінансова звітність, складена відповідно до Директиви, має публікуватися. Можливість часткового відступу від даної норми існує лише для малих та середніх підприємств.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, видно, що українська практика звітування та національні стандарти бухгалтерського обліку потребують вдосконалення і приведення у відповідність до вимог Європейського союзу та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів від 7 лютого 2013 року № 73. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 09.10.2024).

2. НП(С)БО ДС 101 «Подання фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів від 28 грудня 2009 року № 1541. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text>.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

4. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України 25.02.2000 № 39. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 09.10.2024).

5. НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України 27.06.2013 № 628. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>.

6. НП(С)БО ДС 102 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України 24.12.2010 № 1629. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

7. Методичні рекомендації щодо заповнення фінансової звітності: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 / Верховна Рада України: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.

8. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 12.10.2024).

9. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance. Document 32013L0034. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0034> (дата звернення: 13.10.2024).

СУЛІМЕНКО Лариса

к.е.н., професор, професор кафедри
бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В АПІТУРИЗМІ

Вступ. Особливістю галузі сільського господарства, яка відрізняє її від інших галузей, є те, що предметом діяльності є живі організми – тварини та рослини. Однією з її специфічних галузей є бджільництво. Мед та інша продукція бджільництва, завдяки своїм лікувальним цінностям, користується попитом не тільки на внутрішньому ринку, але й на зовнішньому. При умові правильного догляду за бджолиними сім'ями, ця галузь приносить економічну вигоду суб'єктам господарювання, забезпечує виробництво якісної бджолиної продукції та вихід українських виробників на зовнішні ринки збуту.

Основою функціонування галузі бджільництва є розведення, утримання і використання бджіл. Її значення не обмежується лише виробництвом меду та інших видів бджолопродукції, а й використання бджолосімей для запилення ентомофільних рослин сільськогосподарського призначення з метою підвищення їх урожайності. Крім того, продукти бджільництва широко використовують в медицині та є основою для розвитку нових форм туристичної діяльності.

Результати дослідження. Галузь бджільництва є базою для сталого розвитку інших галузей. Крім меду, в галузі виробляються також інші продукти бджільництва – прополіс, квітковий пилок, перга, маточне бджолине молочко, бджолина отрута, які є сировиною для харчової, фармацевтичної, косметичної галузей, а також використовуються в сфері медицини для діяльності лікувально-профілактичних центрів апітерапії.

Розвиток галузі створює сприятливі умови для сільського оздоровчого зеленого туризму, зокрема, такого виду туризму, як апітуризм. Як специфічна галузь народного господарства, бджільництво потребує вивчення особливостей та комплексного підходу до його розвитку у взаємозв'язку з іншими, спорідненими галузями, зокрема, з туризмом.

Розвиток туристичного бізнесу сприяє розвитку економіки країни, є прибутковою сферою діяльності та створює нові робочі місця. Тому туризм є важливим чинником і для розвитку окремих регіонів, районів, міст, окремих сільських територій та територіальних громад. При цьому важливими умовами на ринку туристичних послуг є наявність туристичних ресурсів, рівень розвитку відповідної інфраструктури, якість туристичного продукту та його просування на ринку послуг.

Діяльність у сфері сільського туризму, зокрема апітуризму, має особливе значення для розвитку сільських територій та територіальних громад. Для законодавчого врегулювання порядку надання послуг сільського туризму діє Закон України «Про особисте селянське господарство», який дозволяє власникам

господарств надавати послуги у сфері сільського туризму на базі їх майна, без обов'язкової реєстрації підприємницької діяльності. При цьому діяльність особистих селянських господарств законодавчо обмежена розмірами земельної ділянки до 2-х гектарів. У тому випадку, якщо розмір такої ділянки більший, то діяльність у сфері сільського туризму здійснюється як підприємницька, у тому числі можлива в рамках фермерських господарств, та підлягає оподаткуванню в порядку, встановленому законодавством [3].

Сучасний туризм в Україні та світі характеризується своєю різноманітністю. Одним із порівняно нових видів туризму, інноваційних та перспективних напрямків сільського зеленого туризму є апітуризм, як різновид туризму, має на меті дегустацію, споживання, купівлю продуктів бджільництва (мед, віск, прополіс, маточне молочко, бджолина отрута, бджолиний підмор, перга, забрус, гомогенат з трутневих личинок) безпосередньо на місці виробництва – на пасіці [6].

Тому розвиток галузі бджільництва слід розглядати не тільки з точки зору виробництва та одержання високоякісної, безпечної для здоров'я людини продукції бджільництва, розведення нових порід, характерних для запилення окремих сільськогосподарських культур, а й з точки зору значення бджільництва для розвитку апітуризму та апітерапії.

Важливою складовою цього виду туризму може бути лікувальний туризм. Для оздоровчих цілей можуть використовуватись не лише продукти бджільництва та бджолина отрута, а й цілюща енергетика бджолої сім'ї (сон на вуликах). Таке використання продуктів бджільництва приваблює споживачів, що дає можливість з середини весни до середини осені поєднувати відпочинок, зелений туризм та оздоровлення в спеціальних апі-будиночках на вуликах з бджолами, а також вживати свіжі продукти бджільництва, що допомагає зміцнити здоров'я [6].

Лідером на ринку апітуризму є Словенія, де цей вид туризму дуже приваблює як внутрішніх, так і іноземних туристів. Останнім часом динамічний розвиток апітуризму спостерігався в Польщі, Німеччині, Чехії, Литві та Іспанії. Існують приклади успішної співпраці турагенцій з власниками бджолиних пасік у Словенії, Австрії, Україні, Польщі, США, Ізраїлі [5].

Словенія є однією з перших у світі країн, що пропонують інноваційні та сертифіковані форми апітуризму. Вона систематично перевіряє туристичні угоди, пов'язані з бджільництвом. Тому ця країна має практичний досвід, який потрібно використовувати для розвитку апітуризму в Україні. Так, зокрема, для цього потрібно належне нормативно-правове забезпечення, покращити туристичну інфраструктуру, популяризувати апітуризм серед населення, а також забезпечити державну підтримку для захисту та розвитку галузі бджільництва. Зарубіжний досвід провідних країн світу, свідчить про ефективність інноваційних консультаційних технологій для поширення ринкової інформації серед сільськогосподарських товаровиробників та населення [4].

На думку Кляп М.П., апітуризм за всіма ознаками є сталим видом туризму, що не виснажує ресурси, а сприяє їх збагаченню. Його розвиток сприяє

соціально-економічному відродженню сільської місцевості, забезпечує диверсифікацію сільськогосподарського виробництва, створює нові робочі місця [1, с.198]. Слід зазначити, що розвиток апітуризму також сприяє розвитку такої нової форми альтернативної медицини, як апітерапія.

За даними статистики чисельності туристичних потоків у 2020 році, кількість туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами, було 2360278 осіб, в т.ч. в'їзні (іноземні) туристи – 11964 осіб, виїзні туристи – 2125702 осіб, внутрішні туристи – 222612 осіб [7].

За даними Державного агентства розвитку туризму, упродовж 2021 року Україну відвідали майже на 26 % більше іноземних туристів, ніж у 2020 році. Найчастіше іноземці приїжджали в Україну у відпустку або на відпочинок. Рідше метою подорожі були ділові поїздки, а також відвідини рідних та друзів. Так, більше 10 % туристів відвідали Україну з метою лікування і 4 % – з метою шопінгу; 1,2 % іноземців у 2021 році приїхали до України у пошуках свого коріння.

На сьогодні значний негативний вплив на розвиток туризму спричиняє повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, яке завдало значних збитків для рекреаційних ресурсів, що використовуються для прямого і опосередкованого споживання та надання туристичних послуг, та обмежує можливості розвитку туристичної галузі в Україні, зокрема, внутрішнього туризму. Тому в умовах воєнного стану для України характерна тенденція розвитку внутрішнього туризму досить повільними темпами, про що свідчить незначний приріст туристичного потоку внутрішніх туристів.

Відповідно до вимог Закону України «Про туризм», туристична діяльність передбачає надання туристам різних туристичних послуг, до яких належать послуги з їх розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги установ культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення їх потреб [4].

Однак на практиці значною проблемою для розвитку сталого сільського туризму на рівні територіальних громад є відсутність належної туристичної та соціально-культурної інфраструктури. При цьому основними завданнями для створення належної інфраструктури є: наявність та розвиток місць розміщення туристів – приватного житла селян та закладів колективного розміщення (котеджів, кемпінгів); покращення стану доріг в сільських регіонах; розвиток комунікацій та інженерної інфраструктури – тепло- та водопостачання, освітлення; забезпечення надійного мобільного зв'язку та високошвидкісного інтернету; облаштування та благоустрій територій; реконструкцію туристичних пам'яток; маркування туристичних маршрутів та екологічних стежок; відновлення соціально-культурної інфраструктури – будинків культури, музеїв, бібліотек, які можуть бути залучені до процесу організації сільського туризму, зокрема і апітуризму [5].

Законом України «Про туризм» туристичний продукт визначено як попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізуються або пропонуються для реалізації за

визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції) [4].

Саме сектор бджільництва служить базою для виникнення нового виду туризму та основою формування специфічного туристичного продукту. В умовах апітуризму до його складу можна віднести: ознайомлення з історією та культурою бджільництва; можливість дегустації та купівлі меду та бджолопродуктів на місці виробництва, а також лікувальні заходи апітерапії.

Апітуризм, як новий, перспективний напрямок розвитку сільського зеленого туризму, передбачає формування специфічного туристичного продукту, що включає в себе складові, наведені на рис. 1.

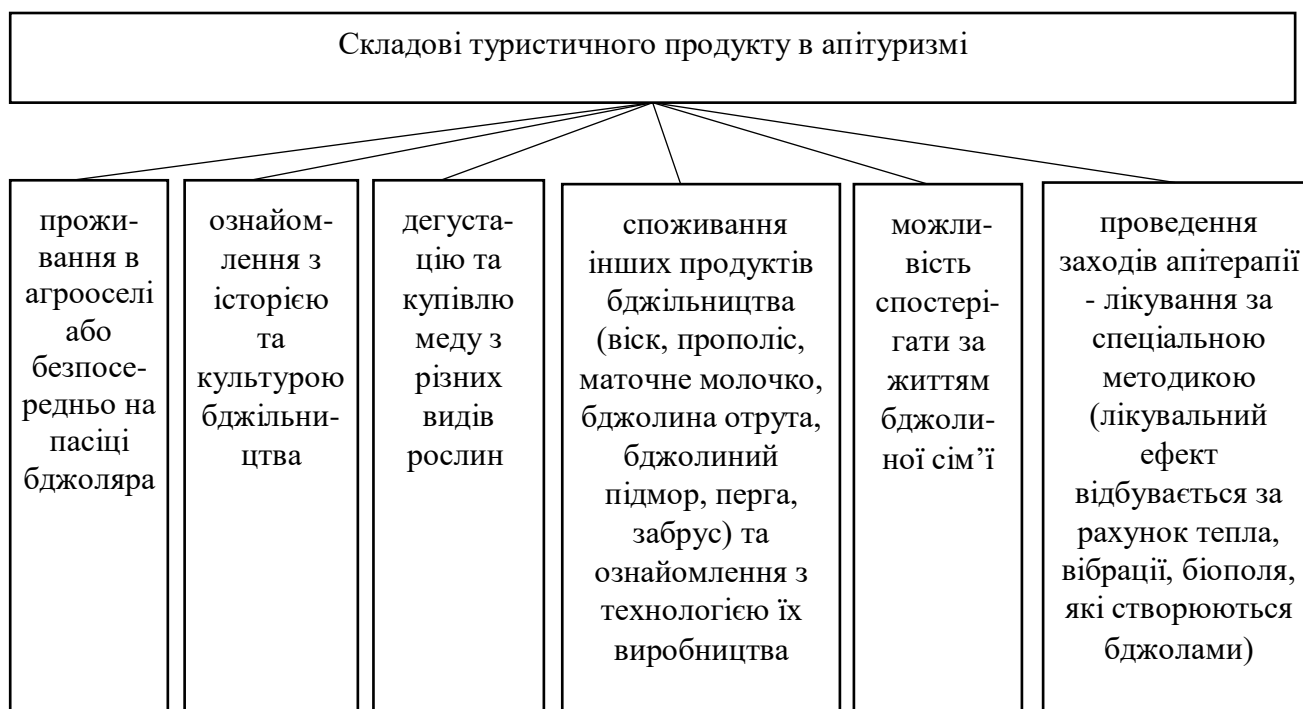

Рис. 1. Формування туристичного продукту в апітуризмі

Джерело: узагальнено автором за [4,5,6]

Найперспективнішими з регіонів України для розвитку апітуризму є Прикарпаття та Закарпаття, оскільки там бджільництво – поширена галузь, пріоритетна та достатньо прибуткова. Саме ці території України проводять велику кількість заходів, ярмарків і семінарів, що прославляють продукцію бджільництва. Зокрема, туристичний маршрут «Солодке Закарпаття» охоплює привабливу на апітуристичному ринку послуг атракцію «Медовий дім» – перший музей меду в Україні [5].

На сьогодні на базі ННЦ «Інститут бджільництва імені П.І. Прокоповича», як провідної установи з дослідження бджільництва, створено амбулаторію «Світ Апітерапії Київ», де досвідченими лікарями-практиками та апітерапевтами, проводяться консультації, щодо застосування продуктів бджільництва в лікувальних цілях. Завдяки цьому відбувається поєднання традиційної медицини

та апітерапії, що дозволяє максимально ефективно та, враховуючи індивідуальний підхід, проводити профілактику та лікування хронічних захворювань, а також в поєднанні з бджільництвом розвивати апітуристичну діяльність.

Важливим інструментом фінансування розвитку сільського туризму, зокрема апітуризму, на рівні територіальної громади може бути туристичний збір, розмір якого визначається органами місцевого самоврядування. Однак, зважаючи на важливість розвитку галузі бджільництва, яка є базою для розвитку апітуризму, доцільним є розробка регіональних цільових програм для розвитку галузі бджільництва, що фінансуються в межах коштів, передбачених у місцевих бюджетах ОТГ.

Прикладом такої фінансової підтримки суб'єктам господарювання та фізичним особам у галузі бджільництва є Вінницька громада, пасічники якої з 2024 року могли розраховувати на збільшення фінансової підтримки на безповоротній основі від Вінницької міської ради. Для цього проектом бюджету на 2024 рік було передбачено кошти в сумі 422,8 тис. грн. Такою фінансовою підтримкою зможуть скористатись 50 пасічників громади в розмірі 200 грн за одну бджолосім'ю [2].

Висновки. Отже, сільський зелений туризм, до якого відноситься і апітуризм, є пріоритетним напрямом сталого розвитку сільських територій, який має велике значення для вирішення соціально-економічних проблем на селі. Позитивний досвід європейських країн щодо становлення та розвитку апітуризму свідчить про його значення в підвищенні рівня зайнятості сільського населення та створення робочих місць у таких сферах, як торгівля, транспорт, готельне господарство, в сфері ресторанного бізнесу та медичного обслуговування.

Розвиток апітуризму сприяє диверсифікації джерел доходів та їх збільшенню в особистих селянських господарствах та підвищенню надходжень до місцевих бюджетів громади, а також розвитку нових можливостей для бізнесу та підприємництва, що дозволить підвищити рівень життя на селі і максимально наблизити його до європейського. Враховуючи важливість розвитку галузі бджільництва в Україні, доцільним є фінансування регіональних цільових програм в межах коштів, передбачених у місцевих бюджетах.

Список використаних джерел:

1. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 334 с.
2. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн. URL : http://tourlib.net/statti_ukr/pitjulych.htm.
3. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
4. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата

звернення: 25.10.2024).

5. Сеньків М., Габа М., Шевчук А. Географія і сучасний стан апітуризму в Україні та Словенії. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Туризм. 3(2). С. 175–184. <https://doi.org/10.31866/2616-7603.3.2.2020.221276>

6. Транченко Л. Апітуризм - перспективний напрямок сільського зеленого туризму. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/other-news/apiturizm-perspektivnij-napryamok-silskogo-zelenogo-turizmu.html>

7. Туристична діяльність в Україні: офіційний сайт Державної служби статистики України .URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.

СЬОМЧЕНКО Вікторія

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

ПОНОМАР Владислав

здобувач освітнього ступеня магістр
Запорізький національний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Вступ. Стрімкий розвиток цифрових технологій докорінно змінює багато сфер діяльності, і бухгалтерський облік не є винятком. Цифрова трансформація відкриває нові можливості для підвищення ефективності облікових процесів, але водночас ставить перед фахівцями нові виклики. У сучасних умовах глобалізації та технологічного прогресу адаптація бухгалтерії стає необхідною для збереження конкурентоспроможності бізнесу. Тому дослідження перспектив розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації є важливим для розуміння тенденцій і майбутніх викликів у цій галузі.

Результати дослідження. Цифрова трансформація – це процес інтеграції цифрових технологій в усі аспекти діяльності організації, що радикально змінює підходи до її функціонування та взаємодії з клієнтами.

Слід зазначити, що цифровізація бухгалтерського обліку потребує високої кваліфікації персоналу та технічних можливостей підприємства щодо накопичення, обробки, аналізу, зберігання та передачі інформації зацікавленим сторонам. Особливу увагу слід приділити організації ефективної роботи з обліково-аналітичними даними, які є основою для прийняття управлінських рішень [1].

Основними перевагами цифровізації обліку є: економія часу та підвищення продуктивності праці; оптимізація та підвищення ефективності комунікацій; доступ до нових рішень з обслуговування клієнтів; спрощення облікових процесів; скорочення технологічних облікових циклів; удосконалення технічних засобів в інформаційних системах та облікових технологіях; формування конкурентних переваг за рахунок оптимізації робочого процесу.

У бухгалтерському обліку впроваджуються автоматизовані системи, хмарні рішення, штучний інтелект та блокчейн. Ці інструменти вже активно застосовуються в Україні, особливо ERP-системи та хмарні платформи, які дозволяють автоматизувати і оптимізувати облікові процеси. У розвинених країнах цифрові рішення давно стали стандартом, що дозволяє підвищувати ефективність, знижувати витрати та покращувати якість фінансової звітності [2].

Ключові тенденції цифрової трансформації:

– автоматизація облікових процесів – впровадження програмного забезпечення для автоматичного введення, обробки та аналізу фінансових даних значно знижує потребу у ручній праці. Це не лише зменшує ризик помилок, але й дозволяє бухгалтерам більше зосереджуватися на аналітичних

завданнях.

– хмарні технології – завдяки зберіганню даних у хмарних системах, бухгалтерські та управлінські процеси можуть виконуватися з будь-якого місця і в будь-який час. Це сприяє більшій гнучкості роботи, поліпшує співпрацю між відділами та знижує витрати на локальну інфраструктуру.

– штучний інтелект і машинне навчання – ці технології дозволяють аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії, прогнозувати майбутні показники та знижувати ризики шахрайства. Штучний інтелект допомагає автоматично ідентифікувати неточності в бухгалтерських записах, що прискорює аудит і підвищує точність рішень.

– блокчейн – технологія, яка забезпечує прозорість та надійність фінансових транзакцій. Кожна операція фіксується у вигляді блоку, що унеможлиблює її зміну без корекцій у всій системі. Це підвищує довіру до фінансової звітності та спрощує аудит.

– інтеграція з управлінськими системами. Поєднання бухгалтерських програм із загальними інформаційними системами підприємства дозволяє забезпечити обмін даними в реальному часі, що поліпшує точність інформації та загальну ефективність управління [3].

Роль бухгалтера в умовах цифрової трансформації також зазнає значних змін. Виконання рутинних завдань поступово відходить на другий план, тоді як бухгалтери зосереджуються на аналізі даних і консультуванні з фінансових питань. Для цього їм потрібні нові знання та навички, зокрема в галузі інформаційних технологій та бізнес-аналітики.

Виклики цифровізації:

– постійне навчання – швидкий розвиток технологій вимагає від бухгалтерів освоєння нових інструментів і програм, що створює необхідність у постійному підвищенні кваліфікації;

– опір змінам – впровадження нових технологій часто супроводжується недовірою з боку працівників, які побоюються втрати роботи або складнощів у навчанні новим системам;

– вартість впровадження – високі витрати на нові технології та їхнє обслуговування можуть стати бар'єром для багатьох компаній, що стримує процес цифровізації;

– кібербезпека – збільшення обсягу цифрових даних підвищує ризик кіберзагроз, що вимагає від підприємств значних інвестицій у захист інформації [3].

Попри ці виклики, цифрова трансформація бухгалтерського обліку відкриває нові перспективи для розвитку. Автоматизація та цифрові інструменти підвищують точність та ефективність облікових операцій, зменшуючи ризик помилок і знижуючи витрати на виконання рутинних завдань. Хмарні рішення та блокчейн роблять дані доступними і прозорими, а штучний інтелект дозволяє виявляти ризики і прогнозувати фінансові показники з високою точністю [4].

Висновки. Таким чином, для успішної адаптації до нових умов потрібно інвестувати в цифрову інфраструктуру, підвищувати кваліфікацію бухгалтерів, вдосконалювати законодавчу базу і активно співпрацювати з ІТ-компаніями для впровадження інноваційних рішень. Ці кроки дозволять підвищити ефективність бухгалтерського обліку та підготувати його до викликів майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4 (87). С. 140-151.
2. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 70–76. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.01.070
3. Пілевич Д. Трансформація системи бухгалтерського обліку в умовах розвитку цифрових технологій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 3 (23). URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/224553/224782>
4. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському облік : монографія. Київ, 2010. 336 с. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-267-274>.

СЬОМЧЕНКО Вікторія

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

САЛЬНИКОВА Ольга

Запорізький національний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ З НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. Наукова та науково-технічна діяльність є одним з найважливіших факторів сталого зростання, соціального розвитку та підвищення міжнародного авторитету будь-якої держави. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» регламентує, що розвиток науки і техніки відіграє ключову роль у прогресі суспільства, покращенні добробуту його громадян, а також сприяє їхньому духовному та інтелектуальному зростанню [1].

Результати дослідження. Пріоритетна державна підтримка розвитку науки є невід’ємною складовою національної культури та освіти, забезпечуючи створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, проведення цілеспрямованої політики забезпечення й використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб.

Статтею 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [2] визначено пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на період до припинення або скасування воєнного стану в Україні. До них відносяться:

- 1) національна безпека і оборона;
- 2) фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;
- 3) інформаційні та комунікаційні технології;
- 4) енергетика та енергоефективність;
- 5) раціональне природокористування;
- 6) науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;
- 7) нові речовини і матеріали.

На сучасному етапі розвиток наукової та науково-технічної діяльності в Україні відбувається під впливом двох основних чинників, що формують першорядні завдання розвитку науки й техніки та визначають вектор вітчизняних наукових досліджень, – інтеграційні процеси нашої держави з Європейським союзом та потреби підвищення національної безпеки в умовах супротиву військовій агресії рф.

Державна політика України щодо адаптації законодавства є частиною правової реформи, яка спрямована на створення єдиних стандартів для розробки законів. Вона передбачає обов’язкове врахування вимог

законодавства Європейського Союзу під час створення нових нормативних актів, підготовку кваліфікованих фахівців, а також забезпечення необхідних умов для інституційної, науково-освітньої, технічної та фінансової підтримки цього процесу [3].

Бухгалтерський облік є традиційною основою інформаційного забезпечення усіх сфер механізму економічного життя суспільства, що визначає його чільне місце в системі наукових знань, які потребують безперервного вдосконалення та розвитку для задоволення невпинно зростаючих під впливом науково-технічного прогресу потреб людства. Процес адаптації України до вимог законодавства ЄС в сфері бухгалтерського обліку ставить нові вимоги щодо формування звітності, а також інформації, яка є вихідною для прийняття управлінських рішень.

Уніфікація стандартів фінансової звітності має ряд переваг:

по-перше, вона знижує ризик, оскільки чіткі й однакові правила зменшують ймовірність неправильного тлумачення фінансових даних, що може призвести до викривлення управлінських рішень;

по-друге, уніфіковані стандарти підвищують зіставність фінансової звітності компаній як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це спрощує аналіз та порівняння результатів діяльності різних організацій;

по-третє, збільшується довіра інвесторів, адже інформація, підготовлена відповідно до міжнародних стандартів, вважається більш достовірною та об'єктивною. Також уніфікація знижує витрати на підготовку звітності: заміна десятків національних стандартів єдиними міжнародними дозволяє компаніям оптимізувати ресурси та скоротити витрати. Нарешті, уніфіковані стандарти допомагають у зближенні ринків та забезпеченні більшої міжнародної інтеграції підприємств.

Позитивний вплив уніфікації на вдосконалення міжнародних стандартів полягає у прийнятті найкращих світових практик управління та звітності, швидкій адаптації до змін у глобальній економіці та фінансовому регулюванні, а також поглибленні співпраці між країнами та міжнародними організаціями для постійного вдосконалення стандартів.

Важливим кроком в цьому напрямі є прийняття наказу Мінфіну № 73 від 07.02.2013 р., яким затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Це положення визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Іншим перспективним завданням прикладної науки в сфері бухгалтерського обліку є впровадження сучасних інформаційних технологій в облік, автоматизацію процесів і електронний документообіг, що передбачає створення автоматизованих програм бухгалтерського обліку, які б відповідали усім запитам сучасних підприємств.

Державна політика повинна передбачати підтримку інноваційних підприємств через гранти, податкові пільги або інші фінансові стимули для компаній, що займаються розробкою програмних продуктів. Важливими є

також програми перепідготовки та навчання кадрів для підвищення рівня знань і навичок у сфері ІТ. Окрім того, держава має сприяти швидкій інтеграції українських розробників на міжнародні ринки, аби залучати іноземні інвестиції та передовий досвід у розробці сучасних технологій. Такий підхід дозволить не лише створити якісні альтернативи для бізнесу, але й сприяти розвитку української науки, економіки та зміцненню її кібербезпеки.

Висновки. Розвиток наукової та науково-технічної діяльності є ключовим елементом для забезпечення сталого економічного зростання, національної безпеки та підвищення міжнародного авторитету України. Особливо важливим є адаптація вітчизняного законодавства до вимог ЄС, що охоплює й сферу бухгалтерського обліку, яка потребує безперервного вдосконалення та інтеграції з міжнародними стандартами. Державна підтримка через фінансові стимули та розвиток співпраці між науковими установами й бізнесом сприятиме зміцненню наукового потенціалу України, забезпечуючи її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII : станом на 27.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

2. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III : станом на 13.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV : станом на 4.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

СЬОМЧЕНКО Вікторія

к.е.н., доцент

ТАРАНЕНКО Анастасія

здобувач освітнього ступеня бакалавр

ВСП «Економіко-правничий фаховий коледж ЗНУ»

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА ДОКУМЕНТООБІГОМ

Вступ. Цифрова трансформація сьогодні визнається важливим елементом нашого життя в сучасному світі. Ми будемо державу, яка відповідає сучасним цифровим стандартам. Основна мета цифровізації – забезпечити комфорт для громадян. В умовах сьогодення цифровізація підприємств стає актуальнішою, оскільки багато бізнес-процесів більше не можуть виконуватись офлайн. Україна розпочала перехід до «безпаперового» режиму, що стимулюватиме швидку цифровізацію та створення максимально зручних умов для всіх громадян.

Результати дослідження. Електронний документообіг (ЕДО) в останні роки стає ключовим елементом управління інформацією та документообігом як у приватному, так і в державному секторах. Особливо під час війни його значення зростає, оскільки він забезпечує безперебійність бізнес-процесів, швидкий і безпечний обмін інформацією. Пандемія COVID-19 продемонструвала важливість швидкого впровадження цифрових систем, але війна в Україні ще більше прискорила цей процес, зробивши ЕДО не просто зручним, а життєво необхідним інструментом.

На початок повномасштабної агресії росії проти України у 2022 році країна вже мала добре розвинену цифрову інфраструктуру, зокрема завдяки проектам цифровізації, таким як «Дія». Це дало змогу багатьом державним і приватним установам швидко пристосуватися до нових умов війни. Одним із важливих елементів цієї адаптації став електронний документообіг, який забезпечив ефективне управління та захист даних.

Однією з ключових переваг ЕДО під час війни є здатність дистанційно керувати процесами та обмінюватися інформацією. Через загрозу знищення офісів, пошкодження транспортної інфраструктури або необхідність евакуації персоналу до безпечних місць, багато підприємств та державних установ вимушені працювати у віддаленому режимі, зокрема з-за кордону. У таких умовах електронні платформи для документообігу, такі як «М.Е.Дос», «FREDO Звіт», «DocsVision» та інші, стають важливим інструментом для підтримки безперебійної роботи.

Електронний документообіг – це перехід всіх процесів обробки документів підприємства, установи або організації в цифрову форму. Замість звичних паперових документів формату А4 використовуються файли та електронні таблиці, а ручні підписи і печатки замінені на електронні цифрові підписи та

інші способи перевірки автентичності. Це впорядкована система, що забезпечує ефективне управління процесами обміну та зберігання документів. Вона дозволяє швидко й легко отримати доступ до будь-яких документів з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету, незалежно від місця розташування.

Незважаючи на виклики, ЕДО має великі перспективи для розвитку як під час війни, так і після її завершення. Основні напрямки розвитку можна окреслити таким чином:

- збільшення інвестицій у кібербезпеку;
- розвиток хмарних рішень (дозволяють зберігати та обробляти дані незалежно від фізичного місцезнаходження, хмарні рішення забезпечують безпеку, надійність та доступність даних у будь-який момент);
- швидкість розповсюдження інформації;
- дієвим інструментом підприємницького господарювання є електронний підпис;
- можливість віддаленої роботи, яка дозволяє працівникам виконувати свої обов'язки як під час перебування за кордоном, так і в разі необхідності працювати з дому;
- міжнародна співпраця (міжнародна стандартизація та інтеграція різних платформ допоможе знизити бар'єри для впровадження ЕДО, особливо в контексті міжнародної співпраці);
- вдосконалення законодавчої бази (потрібно створити нові закони та нормативні акти, які сприятимуть розвитку електронного документообігу та гарантуватимуть його правомірність і ефективність у складних умовах);

З огляду на це, електронний документообіг має значний потенціал стати основою для цифрового відновлення України після війни, забезпечуючи ефективність роботи, безпеку та міжнародну інтеграцію.

Однак, війна також створює значні загрози для функціонування електронного документообігу. Серед них можна виділити:

- фізичні руйнування та втрата доступу до даних (військові дії можуть призвести до пошкодження або знищення інфраструктури, що підтримує ЕДО);
- нестабільність комунікацій (перебої в роботі інтернету та мобільного зв'язку, що ускладнює доступ до електронних систем і сервісів);
- юридична невизначеність (брак достатньо чіткої законодавчої бази);
- безпека (віруси, кібератаки, спам);
- неможливість ефективно співпрацювати з усіма партнерами в цифровому середовищі;
- переобладнання робочих місць (технічне оснащення);
- низький рівень підготовленості персоналу (відсутність підготовки може стати серйозною перешкодою для впровадження нових технологій).

Висновки. У період повномасштабної збройної агресії впровадження системи електронного документообігу є ключовим для забезпечення безпечного, надійного та ефективного обміну і збереження інформації. Україна зробила великі кроки до цифрової модернізації, однак його практичне

впровадження ще не завершено. ЕДО в умовах війни стає критично важливим елементом функціонування як державних, так і приватних організацій. Попри всі виклики, пов'язані з війною, електронний документообіг демонструє значний потенціал для розвитку, особливо в напрямках кібербезпеки, хмарних рішень. Україна має всі можливості для подальшого розвитку систем ЕДО та їх адаптації до нових умов. Перспективи розвитку електронного документообігу можуть стати ключовими для післявоєнної відбудови та модернізації країни.

Список використаних джерел:

1. Попова Л. М., Шумаков Б. Л. Особливості впровадження систем електронного документообігу в Україні під час військового стану. *Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття*: збірник тез доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 7-8 груд. 2023 р.). Житомир : Житомирська політехніка, 2023. С. 309-314. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8358/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98_%D0%9D%D0%91.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=309
2. Білобжицька Т. Ю., Франчук Т. М. Електронний документообіг в умовах війни: сучасний стан та перспективи розвитку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький). Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. С. 25-27. URL: https://www.researchgate.net/profile/Mykola-Boichenko/publication/371476826_vidnovlenna_rozvitok_ta_reformuvanna_logistiki_miznarodnih_perevez_en/links/6485b8fab3dfd73b777bc550/vidnovlenna-rozvitok-ta-reformuvanna-logistiki-miznarodnih-perevezen.pdf

ТКАЧУК Вікторія
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ПОЛЩУК Олена
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Основні засоби є основою діяльності будь-якого підприємства, особливо виробничого. Їх облік забезпечує систему управління підприємством інформацією про стан матеріально-технічної бази, необхідність оновлення або заміни, ефективність використання тощо. Проте основні засоби є одним із найбільш складних об'єктів обліку через їх різноманітність, види та складники, порядок обліку та нормативне регулювання амортизації різних видів основних засобів, наявність низки оцінок, відображення в обліку операцій з придбання, будівництва, внесення у статутний капітал, переоцінки тощо.

Результати дослідження. Основними нормативними документами для регулювання обліку основних засобів є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1] та Податковий кодекс України [2]. Трактують поняття «основні засоби» згідно правового регулювання на національному та міжнародному рівнях визначають основні засоби як матеріальні активи, що використовуються тривалий період (рік або більше) для здійснення діяльності суб'єктом господарювання, вартість яких перевищує 20000 грн.

В процесі обліку основних засобів виникає низка проблем переважно через різні підходи до його регулювання у бухгалтерському обліку, який спирається на НП(С)БО 7 «Основні засоби», МСБО 16 «Основні засоби» та у податковому обліку, який регулюється Податковим кодексом України. Через протиріччя, що закладені у цих нормативних актах виникає ціла низка проблем у процесі обліку основних засобів, які підприємство змушено вирішувати через удосконалення облікової політики.

Першою проблемою є визначення первісної, ліквідаційної, балансової та справедливої вартості основних засобів. Визначення первісної вартості основних засобів регламентовано НП(С)БО 7 «Основні засоби», де сказано, що первісна вартість - історична (фактична) собівартість необоротних активів, тобто сума витрачених коштів на придбання, створення, будівництво, доставку та монтаж необоротних активів. Первісна вартість відповідно до способу отримання основних засобів розраховується по різному. Причому у випадку визначення первісної вартості, наприклад, основних засобів, що внесені засновниками до статутного капіталу, має використовуватись справедлива їх вартість на дату отримання. Справедлива вартість – це сума коштів, яку можна отримати в результаті реалізації чи обміну основного засобу на даний час. Визначення справедливої вартості основних засобів не регламентовано жодним

нормативним актом, тому, проблеми визначення первісної вартості таких активів залишається невирішеною, з цим погоджуються науковці Феофанова І.В. та Антонова О.Д. [4], Кічанова О. та Лисенко А. [5].

Окремо необхідно визначити проблему переоцінки основних засобів. Переоцінка основних засобів має за законодавством здійснюватись, якщо залишкова вартість основних засобів суттєво відрізняється від їх справедливої вартості. Знову постає проблема визначення справедливої вартості. Деякі науковці, серед яких Феофанова І.В. та Антонова О.Д. [4], зазначають, що справедлива вартість – це вартість визначена як вартість можливого придбання (продажу) об'єкта на момент оцінки, проте така вартість є суб'єктивно визначена і з погляду продавця та покупця може бути різною.

Також невирішеною є проблема визначення ліквідаційної вартості, адже вона впливає на визначення суми амортизаційних відрахувань при їх розрахунку за окремими методами амортизації і тому потребує регламентації. За НП(С)БО 7 «Основні засоби» ліквідаційна вартість є сумою грошових коштів, яку можна отримати при реалізації основного засобу після закінчення терміну корисного використання або вартістю інших активів (наприклад, запасних частин), які підприємство може отримати в разі ліквідації основного засобу після закінчення строку використання [1]. Не можна сьогодні точно визначити, яка буде ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів у майбутньому, а облік вимагає точності, оскільки на основі цієї суми визначається сума амортизаційних відрахувань, при використанні, наприклад, методу зменшення залишкової вартості.

Не менш важливим є питання визначення строку корисного використання об'єкту основних засобів. За НП(С)БО 7 «Основні засоби» об'єктом основних засобів є закінчений пристрій або його компонент, комплекс, який виконує певну роботу [1]. Тобто основний засіб може містити кілька частин, кожна з яких може бути визнана об'єктом обліку і такий об'єкт може мати різний строк корисного використання. Крім того, дискусійним є питання визначення мінімально допустимого строку корисного використання при визначенні амортизаційних відрахувань. Наприклад, у Податковому кодексі України основні засоби поділено на 16 груп, за якими встановлено чітко строки їх мінімального використання для нарахування та списання на фінансовий результат амортизаційних відрахувань при обчисленні податку на прибуток підприємств.

Ми погоджуємось з результатами досліджень, що отримали Костюнік О.В. та Наконечна А.А., які визначили, що при встановленні короткого строку використання норма амортизації є вищою і більшою є сума амортизації, що відноситься на собівартість виготовленої продукції. Списання більшої суми на витрати дозволяє швидкими темпами проводити заміну устаткування, інших основних фондів, сприяє швидкому оновлення та підвищенню придатності необоротних активів підприємства. І навпаки, чим триваліший термін використання, тим меншими є витрати на амортизацію і менше фінансових можливостей для оновлення матеріально-технічної бази підприємств [6]. На

наш погляд, строк корисного використання основних засобів має бути встановлено підприємством з врахуванням таких факторів:

- вимог податкового кодексу, для правильного визначення витрат та податку на прибуток підприємств;
- технічної документації щодо основних засобів, де вказано строк можливого використання;
- думки менеджерів підприємства, що відповідають за придбання та експлуатацію основних засобів з приводу терміну, який відповідає моральному зносу та можливому терміну використання об'єкта основних засобів, враховуючи інтенсивність використання;
- тенденції розвитку технологічного устаткування відповідної галузі, швидкість зміни обладнання, можливість появи нових, більш досконаліх та технологічно придатних видів устаткування тощо.

Розбіжності у бухгалтерському та податковому обліку основних засобів призводять збільшення трудомісткості обліку цих необоротних активів, перекручення та помилок в оцінці їх на дату балансу, що впливає на якість управлінських рішень та ефективність їх використання у господарській діяльності підприємств.

Висновки. У зв'язку з цим пропонуємо наступні шляхи вирішення зазначених вище проблем, а саме:

- розробити на законодавчому рівні порядок визначення справедливої вартості основних засобів;
- вдосконалити порядок обрахунку первісної вартості основних засобів;
- рекомендувати підприємствам приймати ліквідаційну вартість основних засобів на рівні 0 грн до моменту реальної ліквідації з метою спрощення визначення амортизаційних відрахувань. На дату ліквідації визнавати або дохід або витрати у зв'язку з продажем чи списанням основного засобу при досягненні ним строку корисного використання;
- визначити строки корисного використання основних фондів на рівні мінімального значення між строками, які встановлює Податковий кодекс відповідно до об'єктів основних засобів за групами та строками використання основного засобу відповідно до технічної документації щодо цього об'єкта.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
4. Феофанова І.В., Антонова О.Д. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 205-208 URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-44>

5. Кічанова О., Лисенко А. Актуальні проблеми обліку основних засобів. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/814a8b8f-f3d2-4dcf-897d-b9a011db386f/content>

6. Костюнік О.В., Наконечна А.А. Основні проблеми обліку основних засобів та шляхи їх удосконалення. URL: http://ej.kherson.ua/journal/economic_15/2/43.pdf.

ТЛУЧКЕВИЧ Наталія

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ В УПРАВЛІНСЬКОМУ (ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОМУ) ОБЛІКУ

Вступ. Витрати є важливим об'єктом обліку. Залежно від їх виду і складу вони впливають на величину собівартості продукції (робіт, послуг) та фінансові результати. Також, витрати є таким собі орієнтиром для встановлення відповідної ціни на продукцію (роботи, послуги) та торгової націнки на товари. Тому, методика обліку витрат та формування різних видів собівартості впливають на прийняття відповідних управлінських рішень.

Результати дослідження. Різноманіття сучасних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції повинне сприяти застосуванню в практиці обліку підприємств такої методики, яка відповідає інформаційним запитам менеджменту і дозволяє приймати ефективні стратегічні управлінські рішення, що в свою чергу потребує розробки нових і вдосконалення наявних методологічних підходів і концепції управлінського обліку витрат.

В Україні методика обліку витрат і формування собівартості продукції (робіт, послуг) визначена НП(С)БО 16 «Витрати» [1] та галузевими методичними рекомендаціями із планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).

Методами обліку витрат, які використовуються в бухгалтерському обліку при складанні фінансової звітності в Україні, а також управлінському обліку є позамовний, попередільний (попроцесний) і нормативний (таблиця 1).

Визначена собівартість продукції (робіт, послуг) за цими методами обліку витрат згідно НП(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» відображається у фінансовій звітності в складі вартості залишків готової продукції та собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) [1,2].

Однак, для управлінських потреб методики обліку витрат, яка застосовується виключно для складання фінансової звітності недостатньо. Як зауважують Верхоглядова, Н.І., Кононова, О.Є., та Іваницька, Т.Є. «на практиці можливе поєднання елементів різних методів обліку витрат і калькулювання собівартості між собою, головне, щоб інформація, яка накопичується в системі обліку господарської діяльності, була придатна для прийняття ефективних управлінських рішень [4].

Тому, в зарубіжній практиці управлінського обліку для стратегічного управління застосовують відмінні від української практики методи обліку витрат – модифіковані системи обліку витрат і калькулювання, виникнення яких пов'язано з новими потребами користувачів щодо розрахунку різних видів собівартості з метою прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень.

Таблиця 1

Методи обліку витрат, які застосовуються в бухгалтерському обліку в Україні

Назва методу	Характеристика
Позамовний метод	Об'єктом обліку витрат є окреме виробниче замовлення. Прямі витрати обліковуються за кожним замовленням. Непрямі виробничі витрати розподіляють при віднесенні до собівартості замовлення. Фактична собівартість замовлення визначаються після його виконання. Для кожного замовлення використовують аналітичні рахунки до рахунку 23 «Виробництво». До завершення виконання замовлення виробничі витрати обліковуються як незавершене виробництво на рахунку 23. Собівартість замовлення формується за визначеними статтями витрат.
Попроцесний метод (попередільний)	Об'єктом обліку витрат є окремий виробничий процес (етап), продукція (роботи, послуги). Прямі витрати обліковуються за процесами (стадіями, етапами, переділами), які визначені технологією виробництва. Непрямі виробничі витрати розподіляють на виробничі процеси або на собівартість продукції (робіт, послуг). Фактична собівартість готової продукції (робіт, послуг) визначається після обліку витрат в останньому виробничому процесі. Для кожного виду виробництва і виробничого процесу використовують аналітичні рахунки до рахунку 23 «Виробництво». До завершення виробничого процесу виробничі витрати обліковуються як незавершене виробництво на рахунку 23. Собівартість продукції (робіт, послуг) формується за визначеними статтями витрат.
Нормативний метод	Нормативний метод застосовується одночасно з позамовним або попроцесним методами. Використовуються нормативи витрат на одиницю продукції (роботи, послуги) за якими визначається нормативна собівартість одиниці продукції (роботи, послуги). Нормативна собівартість визначається до початку виробничого процесу і вона є основою при визначенні фактичної собівартості. Норми та нормативи витрат визначаються галузевими рекомендаціями і коригуються підприємствами. Поточний облік прямих витрат ведеться за встановленими нормативами. Непрямі виробничі витрати розподіляють при віднесенні до собівартості продукції (робіт, послуг). Фактична собівартість визначається на основі нормативної собівартості та коригується відхиленнями від неї (перевитрати, економія).

До них відносять:

- 1) стандар-кост – метод обліку повних витрат;
- 2) метод обліку змінних витрат (директ-кост, метод обліку неповних витрат);
- 3) метод обліку за центрами відповідальності (метод однорідних секцій, ресібл-центри);
- 4) таргет-костинг (калькулювання від зворотного або цільове калькулювання);
- 5) метод обліку за операціями (метод АВС);
- 6) метод обліку тариф-година-машина;

- 7) метод обліку точно в термін (ЛТ- калькулювання);
- 8) калькулювання за стадіями життєвого циклу продукції;
- 9) калькулювання за останньою операцією;
- 10) система Канбан.

Застосування альтернативних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) є основою управління витратами в системі стратегічного управлінського обліку. Крім того, можлива й інтеграція окремих елементів методів управлінського обліку, аналізу і контролю витрат та методів управління ними.

Разом з тим, на методику обліку витрат і вибір різних методів їх обліку для управлінських потреб також впливають галузь або підгалузь виду діяльності, вид діяльності (витрати виробництва, витрати в торгівлі, фінансові витрати), форма спеціалізації, яка впливає на види продукції, робіт та послуг, організаційна структура підприємства з виділенням центрів відповідальності та тип виробництва.

Висновки. В управлінському обліку методи обліку витрат пропонуємо поділяти залежно від інформаційних потреб управління та мети управлінського рішення:

1) для формування собівартості продукції (робіт, послуг) – позамовний, попроцесний, нормативний, стандар-кост, директ-кост, метод обліку за центрами відповідальності, метод тариф-година-машина, метод АВС, метод обліку за останньою операцією;

2) для управління запасами та якістю продукції, формування цільових показників – таргет-кост, ЛТ-калькулювання, метод обліку витрат за стадіями життєвого циклу продукції, система Канбан.

Отже, вибір методів обліку витрат та собівартості продукції (робіт, послуг) повинен враховувати інтереси менеджменту та відповідати цілям прийняття управлінського рішення. Можливість їх вибору залежить від рішень керівника та оцінюється їх ефективністю і не повинна обмежуватися методами обліку витрат, які використовуються у фінансовому обліку.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. № 318. Київ: Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 24.10.2024).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 28.02.2013 р. № 336/22868. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 23.10.2024).

3. Верхоглядова Н.І., Кононова О.Є., Іваницька Т.Є. Дослідження теоретико-методичних аспектів обліку та формування ефективної методики обліку та аналізу управління господарською діяльністю будівельного підприємства. Вена: Premier Publishing s.r.o. Vienna, 2017. 62 с.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Сергій
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
факультету обліку та податкового менеджменту
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОТРЕБИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Термін аудиту ефективності на даний момент в українському суспільстві навіть серед професійних кіл не є дуже популярним – його зазвичай пов'язують тільки з роботою Держаних підприємств, або з роботою підприємств, що отримують державні кошти. Так, наприклад, в Законі України Про Рахункову Палату вказано, що аудит ефективності полягає в оцінці законності та раціональності використання державних коштів, у тому числі їхньої економності, продуктивності та результативності [1].

В приватному секторі окремих стандартів чи регламентованих законодавством вимог з проведення аудиту ефективності немає. Більше того, навіть сам термін аудит ефективності у приватному секторі не є чітко регламентованим, є лише визначення окремих науковців які є прибічниками консалтингової теорії розвитку аудиту як науки. Значна кількість людей все ще сприймають завдання аудиту у приватному секторі тільки в розрізі перевірки правильності поданого матеріалу у фінансовій звітності, а інформація про ефективність діяльності в аудиті розглядається тільки для забезпечення виконання принципу безперервності під час складання фінансової звітності, тобто підприємство має бути достатньо ефективним щоб пропрацювати на ринку ще принаймні один рік. Таке сприйняття аудиту не відповідає світовому тренду складання звітності, що спрямований на підвищення прозорості звітності стосовно ефективності ведення господарської діяльності компаній.

Результати дослідження. У ЄС із 2014 року почала діяти Директива, що зобов'язала великі компанії надавати звіти про нефінансову інформацію, що стосується екологічних, соціальних та управлінських аспектів (ESG), а у 2022 році вийшла нова редакція Директиви – Директива про корпоративну звітність стосовно сталого розвитку, яка розширює коло аспектів фінансової та нефінансової інформації, яка має розкриватися і яка стосується саме ефективності діяльності суб'єктів, і яка також суттєво збільшує кількість підприємств, які повинні подавати нефінансові звіти. Нова редакція директиви також має ще одне важливе нововведення – тепер така інформація вимагає зовнішньої верифікації незалежних аудиторів. Ці нововведення у ЄС явно демонструють все більший і більший попит акціонерів, кредиторів та суспільства в цілому на розкриття у звітності не тільки фінансової інформації, а також і розкриття ризиків та ефективності діяльності підприємств. Таким чином Україні, яка в майбутньому має плани стати членом ЄС і яка розглядає ЄС як основну зону своєї економічної діяльності за межами національних кордонів,

необхідно бути готовою для нових звітних вимог стосовно компаній із ЄС, а також врахувати потенційні очікування контрагентів із ЄС стосовно розкриття завіреної аудитором інформації українських компаній.

Однак навіть зараз тренд щодо прозорості ефективності діяльності підприємства не оминув Україну, де інвестори та контрагенти прагнуть дізнатись про компанію з якою вони потенційно співпрацюватимуть набагато більше, аніж просто фінансову інформацію, яку можна побачити у стандартній Фінансовій звітності. Зростання в Україні популярності Інтегрованої звітності, яка додатково до традиційних фінансових показників включає в себе також нефінансові показники, що демонструють довгострокову стійкість і в цілому демонструють ефективність діяльності компанії та її вплив на суспільство, лише підтверджує цей факт.

Зважаючи на запит суспільства - Велика Четвірка аудиторських фірм вбачає необхідність у популяризації проведення аудиту ефективності у приватному секторі. Так наприклад Deloitte обґрунтовує необхідність аудиту ефективності наявністю у підприємств в ринковій економіці конкурентного середовища, оскільки такий аудит фокусується не лише на фінансових аспектах, але й на організаційних, включає аналіз господарських процесів клієнта та аналіз фінансових та нефінансових показників, які дають можливість порівняти діяльність компанії стосовно якої проводять аудит із конкурентами. В свою чергу Ernst & Young пропонує клієнтам послуги з оптимізації бізнес-процесів, не називаючи їх безпосередньо аудитами ефективності. Ці послуги спрямовані на допомогу в подоланні типових викликів, таких як переосмислення або зміна бізнес-цілей і моделей, управління витратами і продуктивністю, адаптація до ринкових умов і вимог регуляторів, вирішення операційних труднощів та інше. Аналогічні послуги надає і PricewaterhouseCoopers, зокрема в галузі оптимізації ланцюгів постачання та впровадження інноваційних технологій з фокусом на розумне використання даних і аналітичних інструментів [2].

У міжнародній практиці для приватних фірм існують галузеві стандарти, які дозволяють порівнювати показники ефективності компаній з певними нормами та галузевими практиками. Використання цих стандартів забезпечує потенційними показниками для оцінки ефективності діяльності компанії під час проведення аудиту ефективності, однак жоден із даних стандартів якості не встановлює рекомендованих значень пропонованих показників та не встановлює конкретну методологію проведення аудиту даних показників [3].

Висновки. Таким чином, не дивлячись на все більше зростання аудиту ефективності і вимог суспільства до розкриття ефективності діяльності підприємства у звітності – на даний момент для приватних підприємств все ще нема окремої методології, яка б забезпечувала такий аудит і тому аудиторі, що проводять такий аудит мають спиратись на власний досвід і своє розуміння ринку, яке буде варіюватись від аудитора до аудитора. Є загальна потреба у формуванні методології та інформаційно-аналітичного забезпечення аудиту ефективності, оскільки на нього у суспільства є попит, його по факту вже

проводять компанії Великої Четвірки, однак під такий аудит все ще нема чіткої регламентації.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про Рахункову Палату в редакції від 04.05.2024. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 08.11.2024)
2. Слободяник Ю. Б., Концепція ефективності в аудиті. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*: збірник наукових праць, 2021. №11-12. 105 с.
3. ДСТУ ISO 9001:2015 Міжнародний Стандарт системи управління якістю. URL. http://aviator.nau.edu.ua/metrolog/npd/dstu_iso_9001_2015.pdf (дата звернення: 09.11.2024)

ХОДЗИЦЬКА Валентина

к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вступ. Світова спільнота крок за кроком здійснює важливі кроки до корпоративної соціальної відповідальності. Економіки, які завдають шкоду планеті та ресурсам, є факторами кризи. Економіки світу мають забезпечити соціальну, екологічну та економічну сталість. Фінансовий та управлінський облік залишаються ключовими інструментами для прийняття ефективних рішень, але продовжують адаптуватися до нових реалій. Врахування екологічних та соціальних аспектів стає першочерговим в сьогоденні, хоча практики бухгалтерського обліку та підзвітності потребують часу для повної ефективності в сталому світі.

Рух у бік відповідального менеджменту світовими енергетичними та екологічними ресурсами є незворотним. Важливим аспектом цього спрямування є зростання попиту на продукцію, яка демонструє енергоефективність та екологічну відповідальність. Суб'єкти господарювання, які активно приділяють увагу сталому розвитку, стратегічно далекоглядно локалізують себе у майбутньому, де стратегічний екологічний облік та контроль стане необхідністю для виживання бізнесу. Ці далекоглядні господарюючі суб'єкти наполегливо прагнуть скоротити еволюційний корпоративний вплив на довкілля.

Відповідальні суб'єкти звітування використовують підходи оцінки життєвого циклу, що оптимізує аналіз впливу на довкілля та можливостей, пов'язаних з їх виробами, процесами або діяльністю, від створення до утилізації. Така оцінка життєвого циклу виступає зв'язуючою ланкою між покращеним внутрішньогосподарським обліком понесених екологічних витрат та незаперечним визнанням зовнішнього впливу на довкілля [3].

Результати дослідження. Методика оцінки за життєвим циклом допомагає компаніям виявляти та оцінювати вплив на довкілля, який до сьогодення вкрай важко враховувати. Родзинкою методу є комплексне вивчення впливу продукту чи діяльності на довкілля протягом усього його життєвого циклу. Такий підхід включає підрахунок використаної енергії та матеріалів, а також відходів, які здійснюють негативний вплив на довкілля. Методика розраховує оцінку загального впливу на довкілля і визначення можливостей для поліпшення. Метод оцінки життєвого циклу аналізує вплив на довкілля у сферах екологічного здоров'я, здоров'я людини та виснаження ресурсів, але не розглядає соціальні наслідки.

Важливо підкреслити різницю між методом оцінки життєвого циклу і традиційними підходами сталого обліку- акцент на витрати, пов'язані з

утилізацією продукції. В минулих століттях тільки деякі виробники приділяли достатньо уваги остаточній утилізації продукції та побутових відходів. Споживачі постали перед вибором забезпечення оптимально-безпечної утилізації. Але в сьогоденні обов'язки утилізації перекладені на виробника. Тепер господарюючі суб'єкти повинні розраховувати, аналізувати, прогнозувати та коректно розподіляти утилізаційні витрати задля збереження довкілля.

Основними завданнями оцінки за життєвим циклом є:

- аналіз взаємодії між діяльністю господарюючого суб'єкту та довкіллям;
- констатація розуміння екологічних наслідків діяльності людини;
- надання менеджменту інформації, яка визначає вплив економічної діяльності на довкілля та визначає шляхи мінімізації шкідливого впливу.

Таблиця 1

Матриця оцінки впливу за підходом оцінки життєвого циклу

Загальні сфери захисту	Категорії		
	Ресурси	Людина	Здоров'я
Екологічне здоров'я			
Виснаження ресурсів			
- виснаження абіотичних ресурсів	+		
- виснаження біотичних ресурсів	+		
Забруднення			
- глобальне потепління		(+)	+
- руйнування озону		(+)	(+)
- токсичність для людини		+	
- екотоксичність		(+)	+
- фотохімічне утворення окислювача		+	+
- закислення			+
- евтрофікація			+
Деградація екосистем та ландшафту			
- землекористування			+
+ Прямий потенційний вплив			
(+) Непрямий потенційний вплив			

Оцінка життєвого циклу складається з чотирьох етапів:

- постановка цілей;
- інвентарний аналіз;
- оцінка впливу;
- оцінка покращень.

Незаперечним є взаємозв'язок цих етапів. Розуміння впливу виробничого процесу визначає фактори, включені до аналізу запасів (рис. 1).

Недоліком методу оцінки життєвого циклу є трудомісткість. Тому, першочергово необхідно зосередитися на продуктах, які найбільш істотно

впливають на довкілля. Метод оцінки за життєвим циклом динамічно розвивається разом з глибшим розумінням наслідків діяльності. Відсутність стандартизованих підходів щодо оцінки життєвого циклу стикається з проблемами ефективного використання інструментарію, але це не повинно стати перешкодою для розвитку такої ефективної технології оцінки.

Рис. 1. Аналіз запасів за підходом на основі оцінки життєвого циклу

Висновки. Таким чином, метод оцінки життєвого циклу є важливим інструментом аналізу впливу продуктів на довкілля та ментальне здоров'я людства. Основною метою методу є всебічна оцінка екологічних факторів та результатів, пов'язані з продуктом, процесом чи послугою, одночасно розуміючи вплив, пов'язаний із життєвим циклом. Перевагою методу є вчасне виявлення «гарячих точок» сталого розвитку – критичні моменти у життєвому циклі. Таким чином, організаціям може не вистачити ресурсів для оцінки всього портфелю продуктів. Проте завдяки розгляду внеску та впливу на протязі усього життєвого циклу та за участю різних організацій та факторів поза прямим контролем, цей підхід не лише створює екологічний профіль продукту, але також допомагає вирішити питання підзвітності в складних ланцюгах створення вартості.

Список використаних джерел:

1. Laine M., Tregidga H., Unerman J. Sustainability Accounting and Accountability. 3-тє вид. New York : Routledge, 2021. 327 с. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003185611>.
2. Hauschild M. Z., Olsen S. I., Rosenbaum R. K. Life Cycle Assessment: Theory and Practice. Springer, 2018. 1236 с.

3. A hierarchical cost estimation tool / D. Koonce та ін. *Computers in Industry*. 2003. Т. 50, № 3. С. 293–302. URL: [https://doi.org/10.1016/s0166-3615\(03\)00016-2](https://doi.org/10.1016/s0166-3615(03)00016-2).
4. Turney P. *Common Cents: How to Succeed with Activity-Based Costing and Activity-Based Management*. McGraw-Hill Education, 2005. 336 с.
5. Quantifying environmental externalities with a view to internalizing them in the price of products, using different monetization models / Т. L. T. Nguyen та ін. *Resources, Conservation and Recycling*. 2016. Т. 109. С. 13–23. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.01.018>.
6. Chakhovich T., Virtanen T. Introducing the Sustainability Framework of ‘External Control’ in Interfirm Control. *South Asian Journal of Business and Management Cases*. 2022. Т. 11, № 1. С. 64–73. URL: <https://doi.org/10.1177/22779779221081486>.

ХОРУНЖАК Надія

д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ: ПРОБЛЕМИ Й ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ІННОВАЦІЙ

Пошук шляхів оптимізації діяльності та господарювання в сучасних умовах є надзвичайно актуальним завданням науковців і практиків. З розвитком технічної складової і одночасним ускладненням економіко-соціальної та політичної складової національної економіки цей напрям дослідницьких пошукувань надзвичайно актуалізується. Різносторонній розгляд проблеми дозволяє узагальнювати нові шляхи її вирішення, які характеризуються інноваційністю, новизною, неординарністю та оригінальністю. Варто визнати, що перелік можливостей оптимізації господарювання надзвичайно широкий, але не завжди він може бути застосований до діяльності кожного окремо взятого суб'єкта. Причинами цього зазвичай є недостатня фінансова складова, а також потреба кваліфікованих кадрів.

З іншого боку, недооцінка можливостей, які є у самого суб'єкта господарювання, негативно позначається на результатах діяльності. Варто визнати, що системи обліку й аналізу, безумовно, є дієвими інструментами активізації, оптимізації та покращення діяльності й підвищення її результативності. Одночасно, можна стверджувати, що інноваційні наукові рекомендації, обґрунтовані в дослідницьких роботах, м'яко кажучи не повною мірою реалізуються в практиці.

Серед причин цього, найбільш явною є суворя регламентація обліку (якщо йдеться про удосконалюючі пропозиції в цій сфері), а також фінансові витрати (якщо це стосується інновацій в питаннях розвитку системи аналізу). Ці основні абстраговані причини на фоні недостатньої популяризації результатів наукових досліджень спричиняють втрату багатьох можливостей для підприємств.

Зокрема найбільш вагомими впливами покращень систем обліку та аналізу полягають у:

- посиленні обґрунтовувальних основ прийняття управлінських рішень, їх якості та ефективності (що уможливорює посилення ефективності та результативності діяльності, забезпечує мінімізацію ризиків);

- економічно обґрунтованому зниженні рівня витрат та підвищенні продуктивності, в тому числі за рахунок комп'ютеризації (що реалізує завдання з оптимізації витрат (зокрема й у системі обліку та аналізу завдяки зменшенню ручної обробки даних і мінімізації помилок), що належать до групи адміністративних) і спрямуванні зекономлених коштів на важливі стратегічні цілі;

- досягненні кращої прозорості та контрольованості господарських операцій (що посилюватиме довіру контрагентів і споживачів до суб'єкта

господарювання як у фінансовому так і іміджевому плані, пов'язаному з виробленими продуктами);

– завчасному виявленні ризиків і можливостей, в тому числі стратегічних (що уможлиблює оптимізацію діяльності й мінімізацію збитків і непродуктивних втрат);

– забезпеченні засад розвитку внутрішнього аудиту (завдяки автоматизації контрольних процесів) і посиленні конкурентоспроможності (через застосування сучасних методів обліку й аналізу для оцінки можливостей розвитку та ефективного управління ресурсами);

– досягненні кращого дотримання нормативно-правових і законодавчих вимог, стандартів і інструкцій (що уможлиблюється у зв'язку з вдосконаленням облікових і аналітичних методів, які сприяють уникненню штрафних санкцій, посиленню позитивного іміджу серед контрагентів).

Загалом реалізація наукових пропозицій з удосконалення обліку й аналізу сприяє стабільному розвитку суб'єктів господарювання в тривалій перспективі, підвищенню їх продуктивності, результативності, ефективності та інноваційності.

Але попри багаточисленні переваги та позитивні впливи удосконалюючих пропозицій, репрезентованих і обґрунтованих в наукових дослідженнях, практика свідчить, що насправді вони мало реалізуються. Причиною цього є відсутність належної організації системи оприлюднення наукових результатів і важелів їхнього впровадження. Ця проблема лежить в площині необхідності розробки відповідної моделі реалізації наукових здобутків і їх втілення в практиці.

Складовими такої моделі мають бути наукові й професійні інституції, а також бізнесові структури й різноманітні зацікавлені контрагенти. Однак, перш ніж надавати відповідну інформацію за каналами такої моделі для реалізації інновацій в практиці обліку та аудиту (модель та її побудова в перспективі будуть висвітлені в подальших наших дослідженнях), важливо виробити структурований підхід до впровадження пропозицій і досягнення їх максимальної ефективності.

Отже, для ефективного впровадження інновацій в питаннях обліку й аналізу слід поетапно здійснити низку важливих організаційно-оціночних кроків, зокрема:

– проведення попередньої оцінки готовності суб'єкта господарювання до інновацій (на цьому етапі має бути: проведений аудит поточного стану облікових і аналітичних процесів для ідентифікації потреби в їхньому удосконаленні; здійснена оцінка рівня цифровізації і необхідних ресурсів, в тому числі технічних і трудових);

– розробка стратегії впровадження пропозицій з удосконалення (на цьому етапі доцільним є: формулювання завдань кожного етапу впровадження удосконалень на основі результатів проведеного попереднього аналізу з першого етапу; встановлення можливих очікуваних вигод (зниження витрат, прискорення обробки даних, покращення якості інформації тощо); формування

плану з деталізацією в ньому ресурсного забезпечення, строків виконання, відповідальних осіб і показників ефективності;

– підготовка персоналу, який працюватиме з удосконаленою системою (реалізація цього етапу повинна включати: організацію навчань, тренінгів; забезпечення мультидисциплінарності фахівців (тобто вони мають мати обліково-аналітичні компетентності та компетентності в сфері ІТ); створення системи комунікації та зворотного зв'язку);

– пілотне тестування (здійснюється з метою виявлення недоліків і їхнього коригування лише на одній з частин удосконалення, встановлюється відповідність інновації чинним законодавчим нормам, стандартам чи іншим нормативним вимогам);

– впровадження в повному масштабі (передбачає поетапну реалізацію всіх інновацій, гармонізацію обліку й аналізу та їхню інтеграцію в єдиній системі з урахуванням вимоги недопущення дублювання чи розривів у потоках інформаційних облікових даних);

– оцінка ефективності та моніторинг системи в питаннях її відповідності сучасним управлінським запитам (реалізація етапу передбачає: обчислення показників, які дозволяють зробити висновок щодо доцільності впровадження інновацій (розробка цих показників є актуальним напрямом подальших наукових досліджень); проведення опитування користувачів щодо їхньої оцінки рівня задоволеності новими рішеннями;

– ідентифікація подальших шляхів удосконалення (визначення напрямів і потреб в удосконаленні, планування подальших удосконалень на засадах врахування нових тенденцій і змін в законодавстві, технічній складовій, методах обліку та аналізу).

Пропоновані етапи впровадження наукових розробок, спрямованих на удосконалення обліку й аналізу, забезпечать зваженість та максимальну ефективність інновацій, оскільки їхня реалізація передбачає організаційні, оціночні роботи, а також навчання персоналу та ін.

З іншого боку, ще одним етапом, який буде корисним у випадку потреби в додаткових оцінках, є залучення зовнішніх експертів. На цьому етапі може бути проведена додаткова експертиза впроваджених пропозицій, заснована на використанні найкращих практик в якості орієнтирів.

Таким чином, узагальнена структурована поетапна схема впровадження наукових пропозицій удосконалення обліку та аналізу забезпечує довготривалі переваги й підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Але, натомість вирішення проблеми впровадження наукових розробок на сьогодні є проблематичним попри наявні об'єктивні потреби. Багато дійсно хороших і ефективних пропозицій часто-густо залишаються не реалізованими та маловідомими, що неприпустимо та абсолютно невиправдано. Тож в перспективі обґрунтування й побудова організаційно-інституційної моделі реалізації інноваційних розробок і удосконалюючих пропозицій є особливо актуальним дослідницьким завданням, вирішення якого дозволить активно використовувати існуючі напрацювання для покращення систем обліку та аналізу.

ЦЕГЕЛЬНИК Ніна

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Вступ. Оподаткування підприємств лісового господарства відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку ресурсного потенціалу країни, а також у фінансуванні соціальних програм та екологічних ініціатив. Лісове господарство, дотичне до охорони навколишнього середовища та виробництва деревини, потребує особливого підходу в контексті податкової політики. Аналіз податкового навантаження на підприємства цієї галузі виявляє не тільки ступінь фінансового тиску на бізнес, але й його здатність до стабільного розвитку та інвестування в інновації.

В умовах постійних змін у законодавстві, міжнародних стандартах та вимогах зі сторони громади, важливо дослідити ефективність існуючої системи оподаткування лісового господарства. Податкові зобов'язання можуть значним чином впливати на конкурентоспроможність підприємств, їх стратегічне планування і, в кінцевому рахунку, на екологічну стійкість лісових ресурсів.

Дослідження даної теми має на меті не лише поглибити розуміння поточної ситуації у сфері оподаткування лісового господарства, але й підготувати підґрунтя для формування рекомендацій щодо необхідних змін у податковій політиці.

Результати дослідження. Лісове господарство є однією з найважливіших галузей економіки України, яка забезпечує значні екологічні, економічні та соціальні функції. В Україні підприємства лісового господарства не тільки забезпечують робочі місця, але й активують процеси, пов'язані з виробництвом сировини для промисловості, енергетики та харчової галузі. Однак, підприємства цієї сфери стикаються з низкою податкових викликів, які впливають на їхню фінансову стабільність і розвиток. Податкове навантаження, сформоване за рахунок чинної податкової системи, потребує дослідження для виявлення недоліків та можливостей для його вдосконалення [2].

Податкове навантаження на лісогосподарські підприємства формується з кількох основних податків і зборів, зокрема [1]:

1. податок на прибуток підприємств – підприємства лісового господарства, як і інші суб'єкти господарювання, сплачують податок на прибуток. Проте, специфіка галузі, пов'язана з довготривалим циклом вирощування лісу та нерівномірністю доходів, часто призводить до викривлення фінансових показників, що підвищує податкове навантаження;

2. рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів – є однією з найбільш обтяжливих статей податкових зобов'язань для підприємств. Високий

рівень рентних ставок та відсутність гнучкості у їхньому коригуванні відповідно до економічних умов створює значний тиск на підприємства;

3. екологічний податок – зважаючи на екологічний характер лісового господарства, екологічний податок відіграє важливу роль у структурі оподаткування галузі. Однак, на практиці цей податок часто не враховує екологічні ініціативи та відповідальне ведення лісового господарства, що обмежує стимулювання сталого розвитку.

Чинна система оподаткування лісогосподарських підприємств стикається з низкою проблем, що негативно впливають на їхню економічну ефективність та інвестиційну привабливість:

- надмірне податкове навантаження – наявність кількох податків, таких як рентна плата та податок на прибуток, створює високе податкове навантаження, яке часто не відповідає фактичному фінансовому стану підприємств лісового господарства;

- відсутність стимулів для екологічного господарювання - податкова система наразі не враховує зусилля підприємств щодо збереження та відновлення лісів, що обмежує мотивацію до впровадження екологічно відповідальних практик;

- нерівномірність податкових ставок - високі податкові ставки не завжди відповідають економічним умовам різних регіонів та конкретним підприємствам, що призводить до диспропорцій у фінансовій стійкості підприємств.

Важливим аспектом, що допомагає оцінити фінансові зобов'язання підприємств та їх вплив на загальну ефективність діяльності є вимірювання податкового навантаження підприємств лісового господарства. Податкове навантаження можна визначити через аналіз різних видів податків, які сплачуються підприємствами, а також шляхом оцінки їх впливу на фінансові результати. Основні підходи до вимірювання податкового навантаження наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до вимірювання податкового навантаження підприємств лісового господарства

Назва	Характеристика
1. Аналіз структури податкових зобов'язань	Ідентифікація основних податків (податок на прибуток, податок на додану вартість, земельний податок, екологічний податок тощо)
	Оцінка ставок податків та їх змін протягом часу
2. Визначення абсолютного податкового навантаження	Розрахунок загальної суми податків, сплачених підприємством за певний період (наприклад, рік)
	Порівняння цих сум з показниками доходів та витрат підприємства
3. Вимірювання податкового навантаження у відсотках	Розрахунок відношення загальних податкових зобов'язань до сукупних доходів підприємства
	Аналіз змін у податковому навантаженні залежно від обсягу виробництва та ринкових умов

Продовж. табл. 1

Назва	Характеристика
4. Оцінка ефективності податкової політики	Порівняння податкового навантаження з аналогічними підприємствами в інших галузях або регіонах
	Аналіз впливу державної податкової політики на розвиток лісового господарства, зокрема на інвестиції, екологічну стійкість та соціальну відповідальність
5. Врахування спеціальних умов та пільг	Аналіз пільгових ставок або звільнень для підприємств, які можуть впливати на загальне податкове навантаження
	Вивчення програми державної підтримки, що може допомогти зменшити податковий тягар
6. Взаємозв'язок із фінансовими показниками	Аналіз впливу податкового навантаження на фінансові результати підприємства, таких як рентабельність, чистий прибуток та ліквідність
7. Моделювання сценаріїв	Створення сценаріїв для передбачення впливу змін у податковій політиці, що може допомогти в плануванні та оцінці ризиків

Джерело: розробка автора

Для поліпшення економічного клімату в галузі лісового господарства та зменшення податкового тиску на підприємства необхідні певні реформи, серед яких:

✓ зниження рентної плати або запровадження гнучкої системи ставок залежно від економічного стану підприємств – це сприятиме збільшенню фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємств;

✓ податкові пільги для підприємств, що впроваджують екологічні програми – це може включати пільгове оподаткування для тих підприємств, що активно займаються відновленням лісів, використанням стійких методів лісозаготівлі та збереженням природних ресурсів;

✓ перегляд системи оподаткування на основі обсягів вирощеного лісу – запровадження системи податкових знижок для підприємств, які активно займаються лісовідновленням, дозволить знизити податкове навантаження для екологічно відповідальних суб'єктів господарювання;

✓ удосконалення екологічного податку – його слід налаштувати так, щоб він стимулював підприємства впроваджувати більш сталу практику лісового господарства, включаючи заходи зі зниження викидів та захисту біорізноманіття.

Висновки. Отже, оподаткування підприємств лісового господарства в Україні вимагає комплексної реформи, яка б враховувала економічні, екологічні та соціальні аспекти. Перспективи реформування системи оподаткування підприємств лісового господарства слід оцінювати не лише з точки зору зниження податкового навантаження, але й у контексті сприяння сталому розвитку галузі. Податкова реформа, яка стимулюватиме екологічно відповідальні практики та забезпечуватиме баланс між економічною ефективністю та екологічною стійкістю, матиме значний позитивний вплив на галузь.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 17.10.2024).
2. Цегельник Н.І. Економічний стан лісової галузі в Україні та його вплив на сталий розвиток лісгосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. URL: <http://www.agrovit.info/?op=1&z=3461&i=2> (дата звернення: 17.10.2024).

ЦЯТКОВСЬКА Олена

к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НЕФІНАНСОВІ АКТИВИ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ

Вступ. Розвиток організації та методології бухгалтерського обліку під впливом глобалізаційних процесів в умовах євроінтеграційного напрямку України інформація про нефінансові активи є джерелом для прийняття як внутрішніх управлінських рішень, так і зовнішніх рішень щодо співпраці та контролю діяльності з установою. Нефінансові активи є ключовим кластером всіх активів установи, що і свідчить про актуальність, відкритість та прозорість інформації про нефінансові активи при відображенні її у звітності.

Результати дослідження. Аналіз нормативно-правового забезпечення підтвердив, що в НП(С)БОДС 101 визначено, що користувачами звітності є фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність суб'єктів державного сектору для прийняття рішень [3]

Шигун М.М., Іваненко В.О. при дослідженні видів звітності підприємств стверджують, що відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності виділяють сім груп користувачів облікової інформації: інвестори, працівники, кредитори, постачальники, покупці, уряд, громадськість, яких вони поділили на внутрішніх (власники, керівництво підприємства, працівники) та зовнішніх (інвестори, кредитори, постачальники, покупці, замовники та інші дебітори, державні органи та громадськість) [7, с.435].

З урахуванням цього та специфіки діяльності державних установ, доцільно відзначити, що відповідно від виду користувачів звітності державних установ буде залежати і зміст та вид інформації, яка узагальнюватиметься у звітності.

Залежно від виду користувачів звітності, то є різна мета їх ознайомлення та вивчення, а також залежно від виду користувачів і надається для вільного користування різні форми звітності. Якщо для внутрішніх користувачів, то їм надається внутрішня згрупована та узагальнена звітність, а для зовнішніх основним інформаційним джерелом є звичайно офіційна звітність, яка є у вільному доступі. Крім того зовнішні користувачі мають можливість отримувати за окремими зверненнями та запитам інформацію щодо діяльності державних установ, що також слугуватиме інформаційним джерелом.

Проте основною метою з якою користувачі звітності збирають, ознайомлюються, аналізують та роблять висновки звичайно є контроль за використанням бюджетних коштів та ефективністю виконання бюджетних програм, які реалізуються тими чи іншими установами.

Варто відзначити, що звітність державних установ є багатою на свої види та форми, оскільки в деяких формах інформація узагальнюється загалом по установі, а в інших деталізується залежно від конкретного об'єкту обліку.

Система звітності державних установ має багато особливостей щодо класифікації та розподілу. Якщо класифікувати звітність за періодичністю складання, то в основі даної класифікації взято, як норми БКУ, так і інших нормативних документів та особливості діяльності установи. Відповідно до БКУ звітність про виконання Державного бюджету України є оперативною, місячною, кварталною та річною, а НП(С)БОДС 101 передбачено проміжну звітність. Крім того управлінська звітність може бути денною та декадною [1, 3].

За обсягом узагальнення інформації, то звітність може бути звітність конкретної установи по виконанню кошторису, а може бути зведеною – щодо виконання кошторисів державної установи для формування звітності по установі. Проте головні розпорядники бюджетних коштів складають консолідовану звітність щодо своєї діяльності та діяльності контрольованих ними суб'єктів як єдиної економічної групи [4].

За джерелом фінансування звітність відображає інформацію щодо надходжень та видатків за Загальним фондом та Спеціальним фондом, але є певні форми звітності в яких наведено зведену інформацію щодо всіх джерел фінансування. Саме тому виокремлюється за даною класифікаційною ознакою такі види звітності.

Звітність доцільно поділяти за відношення до адресата на зовнішню та внутрішню, тобто залежно від того хто є кінцевим споживачем звітності, яка формується.

Шигун М.М., Іваненко В.О. досліджуючи класифікацію звітності пропонують такі класифікаційні ознаки, як за напрямом подання (внутрішня, зовнішня) та за цільовою спрямованістю (загальна (фінансова та статистична) та звітність за видами операцій (звітність до фондів соціального та пенсійного страхування та податкова звітність)) [7, с.440]

На сьогодні залишається невирішеним питання щодо спільного та відмінного між внутрішньогосподарською та управлінською звітністю, чи можливо це одне і теж саме. Достатня кількість науковців порушували дану проблему і надавали власні шляхи вирішення. Проте більшість з них стосувалися саме суб'єктів підприємницької діяльності, тобто дане питання потребує подальшого дослідження та вирішення.

В ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність визначено, що внутрішньогосподарський (управлінський) облік - система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [5].

Проте в БКУ визначено, що результативні показники бюджетної програми мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку [1].

Не менш важливим елементом глобалізаційних процесів, які відбуваються сьогодні є формування звітності зі сталого розвитку. Запити на інформацію про сталий розвиток суб'єктів господарювання зростає з кожним днем, оскільки з

01 січня 2024 року для деяких суб'єктів така звітність є обов'язковою. Саме тому зростає і запит на створення достовірної звітності та яка буде відображати реальний стан речей.

Однією із причин, чому попит на звітність зі сталого розвитку стає важливою є те, що з 01 січня 2024 року почали застосовуватися норми Директиви про корпоративну звітність та сталий розвиток (CSRD), яка була прийнята на заміну Директиви про нефінансову звітність (NFRD).

Варто відзначити, що на регіональному рівні діють Стандарти ESRS, які є стандартами звітності про сталий розвиток у ЄС, що охоплюють цілу низку напрямків, пов'язаних з довкіллям, соціальною сферою та корпоративним управлінням (ESG), включно з кліматичними змінами, біорізноманіттям, правами людини тощо. Основним призначенням стандартів ESRS є надання простої та логічно зрозумілої інформації про сталий розвиток. Стандарти є невід'ємним елементом директиви CSRD. Наразі чинним є пакет з 12 стандартів ESRS, і очікується прийняття ще кількох додаткових стандартів, які наразі перебувають на етапі розробки [2].

Висновки. Отже, звітність державних установ має різні напрямки, види та призначення у якій узагальнюється інформація про різні види активів і в тому числі і нефінансові. Звітність державних установ набуває все більш нових та нових напрямків узагальнення інформації. Зокрема Директива про корпоративну звітність та сталий розвиток (CSRD) є важливим кроком у напрямку підвищення прозорості і відповідальності компаній щодо екологічних, соціальних і управлінських (ESG) аспектів. Варто відзначити, що основні положення CSRD встановлюють ініціативи щодо розширення обсягу компаній, покращення стандартів звітності, включення специфічних показників, забезпечення незалежності аудиту, участь зацікавлених сторін та залучення до глобальних ініціатив.

Зокрема Директива поширюється на більшу кількість підприємств, включаючи малий і середній бізнес, якщо вони мають певні показники, як-от обсяги доходу або кількість працівників.

Крім того, вимоги до звітності стали вимогливішими, включаючи вимогу подавати інформацію за єдиними стандартами, що спростить порівняння між компаніями. Суб'єкти господарювання повинні звітувати про свої впливи на екологію та суспільство, а також про стратегії управління ризиками в цих сферах, а ця звітність підлягатиме перевірці незалежними аудиторами, що підвищить довіру до наданої інформації. Проте підприємства повинні враховувати думки різних зацікавлених сторін при формуванні звітів, що забезпечить більш широке охоплення питань сталого розвитку. А також CSRD підтримує інтеграцію з глобальними стандартами, такими як ті, що встановлені ООН або міжнародними організаціями. Проте питання щодо звітності зі сталого розвитку для державних установ залишається відкритим та потребує подальшого дослідження. Оскільки затверджено Стратегію запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку, яка визначає напрями формування та реалізації державної політики у сфері звітування із сталого

розвитку підприємств на основі єдиних методологічних засад, прийнятих у державах — членах ЄС [6].

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України №2456-VI від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 14.10.2024)
2. Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD). URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/csrd.html>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 30.09.2024).
6. Стратегія запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1015-р від 18 жовтня 2024 р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-zaprovadzhennia-pidpriemstvamy-zvitnosti-iz-stalo-a1015r?fbclid=IwY2xjawGFfP9leHRuA2FlbQIxMQABHTVvKId_pQ4vXkrCIxQIJKGO0w4jRWdERpbb7FL7_4__70YvpckuKmp6A_aem_TCvme1ChBfyOEyMwua43nw (дата звернення: 22.10.2024).
7. Шигун М. М., Іваненко В.О. Види звітності підприємств: підходи до їх класифікації. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу* : міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2008. Вип. 3 (12). С. 432–443.

ЧЕРЕДНИЧЕНКО Вікторія
к.е.н., Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

УСПІШНІ СТРАТЕГІЇ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ МАРКЕТПЛЕЙСІВ

Вступ. Бренд-менеджмент на глобальному рівні набуває особливого значення в умовах швидкого розвитку цифрових ринків та поширення маркетплейсів. Збільшення кількості маркетплейсів, таких як Amazon, Alibaba, eBay, змінило правила гри для багатьох компаній, які тепер стикаються з викликом підтримання конкурентоспроможного бренду на міжнародних ринках. Бренд-менеджмент у цьому контексті включає розвиток стратегії для створення і підтримки рекогніції та цінності бренду, збереження лояльності споживачів та адаптації до культурних особливостей різних ринків. Метою цієї статті є дослідження успішних стратегій бренд-менеджменту, які сприяють розвитку маркетплейсів на глобальному рівні.

Результати дослідження. Аналіз успішних практик глобального бренд-менеджменту маркетплейсів виявив кілька ключових стратегій:

1. «Адаптація до локальних ринків та культурна чутливість». Для успішного функціонування на міжнародному ринку маркетплейсам необхідно враховувати культурні відмінності та специфіку споживачів. Наприклад, компанія Alibaba активно адаптує свій інтерфейс та маркетингові кампанії залежно від регіону. Це включає локалізацію контенту, налаштування платіжних систем, а також врахування культурних особливостей у комунікаціях зі споживачами. Такий підхід сприяє зростанню довіри споживачів та підвищенню лояльності до бренду.

2. «Створення цінності через співпрацю з брендами та виробниками». Успіх маркетплейсів значною мірою залежить від якості та репутації брендів, що пропонуються на платформі. Платформи, такі як Amazon, створюють спеціальні програми для підтримки брендів, наприклад, «Amazon Brand Registry», яка захищає права інтелектуальної власності та сприяє побудові довіри між брендом і споживачем. Це дозволяє створити позитивний імідж маркетплейсу та підвищити конкурентоспроможність на ринку.

3. «Застосування інноваційних технологій для покращення клієнтського досвіду». Технології, такі як штучний інтелект, аналітика великих даних та машинне навчання, допомагають маркетплейсам краще розуміти потреби своїх споживачів та покращувати взаємодію з ними. Наприклад, Amazon використовує алгоритми машинного навчання для персоналізації рекомендацій, що підвищує ефективність продажів та збільшує задоволеність клієнтів. Інші маркетплейси також активно впроваджують штучний інтелект для управління логістикою та аналізу споживчої поведінки [3].

4. «Управління репутацією та відгуками». Управління відгуками споживачів стало важливим аспектом бренд-менеджменту на маркетплейсах.

Позитивні відгуки створюють довіру до бренду, тоді як негативні можуть завдати шкоди репутації. Маркетплейси, такі як eBay, використовують механізми модерації та стимулювання споживачів залишати відгуки, що сприяє підтриманню високого рівня довіри між споживачами та продавцями.

5. «Збалансована глобальна стратегія маркетингу». Важливою складовою бренд-менеджменту є використання глобального маркетингового підходу з одночасною локалізацією комунікацій. Наприклад, маркетплейс Etsy використовує соціальні мережі та SEO-стратегії для просування своїх товарів на різних ринках, водночас враховуючи місцеві культурні особливості та тренди. Це дозволяє створювати міцні емоційні зв'язки між брендом і споживачем на локальних ринках, зберігаючи при цьому єдину глобальну стратегію.

Адаптація до локальних ринків у рамках бренд-менеджменту маркетплейсів полягає в адаптації продуктів, комунікацій та маркетингових стратегій з урахуванням культурних, економічних та соціальних особливостей конкретного регіону. Цей підхід забезпечує більш глибокий зв'язок між брендом і місцевими споживачами, підвищуючи їхню довіру до продукту та компанії. Для маркетплейсів, які працюють на глобальному рівні, адаптація до культурних відмінностей є не лише перевагою, а й необхідною умовою успішної конкуренції та розвитку.

Маркетплейси, які працюють у різних країнах, мають адаптувати свої платформи для забезпечення зручності використання споживачами з різних культур. Це включає переклад інтерфейсу, адаптацію дизайну до культурних особливостей та налаштування пошукових функцій відповідно до мовних особливостей. Наприклад, маркетплейс Alibaba адаптує свої платформи, такі як AliExpress, до локальних мовних особливостей та традицій країн, у яких він працює. Це включає не лише переклад, а й адаптацію рекламних повідомлень, візуального стилю та акцій відповідно до святкових періодів у різних країнах.

В той же час, успішна маркетингова стратегія на глобальному рівні повинна враховувати місцеві свята, звичаї та соціальні тенденції. Наприклад, у період великих свят, таких як День святого Валентина, Чорна п'ятниця або китайський Новий рік, маркетплейси запускають спеціальні рекламні кампанії, пропонуючи знижки та акції. Водночас важливо враховувати культурні уподобання та звички споживачів. Наприклад, маркетингові кампанії в арабських країнах можуть включати особливий акцент на повагу до місцевих релігійних традицій.

Ще одним важливим аспектом є адаптація асортименту товарів до потреб місцевих споживачів. Маркетплейси повинні пропонувати продукти, які відповідають культурним та кліматичним особливостям певного регіону. Наприклад, в Європі споживачі можуть віддавати перевагу товарам із сертифікатами екологічності, тоді як в Азії важливим аспектом може бути наявність сучасних технологій або унікальних місцевих продуктів. Врахування таких уподобань сприяє створенню конкурентної переваги.

Платіжні системи та доставка. Для забезпечення зручності покупок маркетплейси адаптують платіжні системи до популярних методів оплати на різних ринках. Наприклад, у Європі популярними є платежі через банківські картки та PayPal, тоді як у Китаї та Індії широко використовуються мобільні платежі через такі сервіси, як Alipay або Paytm. Крім того, важливо враховувати особливості логістики та доставки у кожному регіоні, забезпечуючи швидке та надійне доставлення товарів до кінцевих споживачів.

Розглянемо приклад успішної адаптації до локальних ринків. Alibaba Group успішно адаптується до локальних ринків. На своїх платформах, таких як AliExpress, компанія активно враховує культурні відмінності між ринками Європи, Південної Америки та Азії. Це проявляється не тільки в локалізації інтерфейсу та проведенні маркетингових кампаній, а й у створенні партнерських програм для місцевих виробників, що дозволяє пропонувати унікальні продукти для кожного регіону [4].

Інший приклад – Etsy, маркетплейс, орієнтований на продаж виробів ручної роботи та унікальних товарів. Компанія адаптує свої маркетингові стратегії та візуальне оформлення залежно від регіону, що допомагає їй зберігати автентичність і водночас задовольняти запити споживачів у різних країнах. Etsy враховує місцеві культурні особливості при розробці рекомендацій для продавців щодо того, які товари популярні на ринку, а також впроваджує програми для підтримки місцевих виробників.

Хоча адаптація до локальних ринків є необхідною для успішного розвитку, вона також супроводжується численними викликами. Серед них можна виділити високі витрати на локалізацію контенту та логістичну адаптацію, необхідність врахування регіональних правових норм та стандартів, а також складнощі у підтриманні єдиного бренду у всьому світі. Наприклад, у деяких країнах можуть діяти специфічні вимоги до захисту даних споживачів (як-от GDPR у Європі), що вимагає від маркетплейсів додаткових зусиль для забезпечення відповідності законодавству.

Висновки. Дослідження показало, що успішний бренд-менеджмент маркетплейсів на глобальному рівні ґрунтується на поєднанні адаптації до місцевих ринків, побудові партнерських відносин з брендами, використанні інноваційних технологій та управлінні репутацією. Такий підхід дозволяє маркетплейсам ефективно розширювати свою присутність на міжнародних ринках, підвищувати довіру споживачів та створювати сталу конкурентну перевагу. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу конкретних технологічних інновацій на бренд-менеджмент маркетплейсів, а також на аналіз різних моделей локалізації брендів у контексті різних культурних середовищ.

Список використаних джерел:

1. Kumar V., Steenkamp J.-B. E. M. Brand Value and Marketing Strategy. *Journal of Marketing Research*. 2013. Vol. 50, No. 3. Pp. 317–331.

2. Alavi S., Habel J., Schmitz C., Richter B. The Role of Culture in Brand Strategies: A Review and Future Research Directions. *International Marketing Review*. 2018. Vol. 35, No. 1. Pp. 30–55.
3. Amazon. Amazon Brand Registry. URL: <https://brandservices.amazon.com> (дата звернення: 24.10.2024).
4. Alibaba Group. Global Strategies and Local Adaptations. Annual Report 2021. URL: <https://www.alibabagroup.com> (дата звернення: 20.10.2024).
5. Moran G., Muzellec L., Nolan E. Consumer Brand Relationships: Theory and Practice. *Journal of Product & Brand Management*. 2014. Vol. 23, No. 2. Pp. 146-155.

ШЕВЧУК Володимир

д.е.н., проф., професор кафедри обліку, аудиту
та оподаткування

Національна академія статистики, обліку та аудиту

ОБЛІКОВЕ ТА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ПЕРІОДІВ

Вступ. Виникнення і тривалість російсько-української війни мають глибоку причинно-наслідкову закоріненість. Сукупність причин, що зумовлюють війну, об'єднує екологічні, соціальні, економічні та інші виклики. Вони діють в умовах ноосфери: їхня взаємодія, поєднана з внутрішніми та зовнішніми факторами і зв'язками, обумовлює гібридний характер війни.

Розв'язуючи цю віроломну війну, російський окупант мав намір демілітаризувати та денацифікувати Україну. При цьому ворожий намір демілітаризації України зазнав блискавичного відпору: ворогу не вдалося взяти «Київ за три дні», що стало початком нашої парадигмальної перемоги. Нині потрібне адекватне світоглядному рівню сучасної *homo sapiens* осмислення і бачення виходу із кризової ситуації, загостреної до рівня найкривавішої у ХХІ ст. війни.

Належить збагнути зміни часопростору, які спричинила ця перемога. Передовсім необхідно з'ясувати значущість її духовно-інтелектуальної складової. Бо якраз вона є субстанційною передумовою мілітарного потенціалу країни. В епоху ноосфери, в умовах гібридної війни ця складова покликана стати запорукою остаточної української перемоги у війні, а також повоєнних стратегій і дій.

Істотні суспільні трансформації, які активно окреслюються нині, стають глобальними викликами для України і світу. Вони спричиняють зміну чинної парадигми управління. Глобальні зміни часопростору, що проявилися упродовж повномасштабної війни Росії проти України, зумовлюють необхідність системних змін у фактографічному (обліковому та контрольно-аналітичному) забезпеченні еколого-економічної керованості суспільно-господарської сфери. Це потребує звернення до світоглядних засад, що відповідають принципово новим викликам.

Результати дослідження.

А) Теоретичні результати. Світоглядні засади, необхідні для новітнього забезпечення керованості суспільно-господарської сфери, містить метафорична картина загальнолюдського економічного надбання, введена українськими інтелектуалами у світовий науковий обіг у 80-х роках ХХ ст. [1, с.381-382]. Картина змальована у вигляді уявних дерев, плоди яких (тобто загальнолюдські економічні знання) є поживними або отруйними.

Дихотомія отримуваних знань зумовлюється правильністю відповіді на основне питання економії як науки [1, с.103]. Дерево, яке плодоносить

поживними благами, посадив Ф.Кене. Його плоди (тобто економічні знання), що мають природничу основу, називаємо життєствердними, рятівними знаннями. Відповідно плоди дерева посаженого А.Смітом, що мають політикоекономічну основу і є отруйними, умовно іменуємо смертоносними знаннями [1, с.382].

Найпосутнішою серед змін, що впливають на еколого-економічне управління та діяльність суб'єктів господарювання, стає витіснення смертоносного знання життєствердним. Належить з'ясувати, як світоглядна парадигма, котру творить Україна, змінює вказану дихотомію знань. Крона дерева з поживними плодами має три галузки: основоположну виростив Ф.Кене, дві інші належать українству. Що більше: останні галузки знайшли таке продовження в українській науковій думці, яке доречно вважати парадигмальним внеском у розвиток національної і світової економічної науки, котрий триває майже півтора століття.

Так, другу галузку дерева з поживними плодами прирощували подвижники національної наукової школи фізичної економії – д-р С.Подолінський, акад. В.Вернадський, Герой України М.Руденко [2]. Їхній внесок у розв'язання досліджуваної проблематики полягає у формулюванні сукупності фундаментальних підвалин, серед яких виокремлюємо природничі засади розвитку, функціональне забезпечення управління економічним розвитком тощо. Вважаємо, що якраз на створеній ними світоглядній основі мають розвиватися сучасний облік, контроль та аналіз як функції забезпечення еколого-економічного управління суспільно-господарською сферою.

Завдяки здобуткам згаданих подвижників української економічної думки від початку 90-х років ХХ ст. у світовому інтелектуальному середовищі відбуваються інші важливі зрушення. Адекватним цим зрушенням і досліджуваним викликам та визначальним для становлення принципово нової парадигми відродження України і світу є окреслення новітнього сегмента світової фізико-економічної науки - екологічної економіки.

Вважаємо її третьою галузкою дерева пізнання з поживними плодами. Серед її світових подвижників насамперед слід назвати нобеліата з радіохімії, котрий став економістом, - Frederick Soddy, а також визнаних світом економістів - Nicholas Georgescu-Roegen, Herman Daly, Kenneth Boulding, Ernst Schumacher, Robert Costanza, Joan Martinez Alier, Robert Ayres, Clive Spash, Richard Norgaard, Tim Jackson та ін. [3].

Видатний український учений, громадський і політичний діяч та економіст Сергій Подолінський визнаний її «піонером». Неупередженість та наукова етика зарубіжних дослідників засвідчують непроминуцтво доробку С. Подолінського. Саме він очолює світову когорту подвижників цієї перспективної наукової галузі – єдиний українець серед 12 «апостолів екологічної економіки» [4]. Переконані, що якраз на цій основі має розвиватися функціональне забезпечення управління повоевним відродженням України і світу [5].

Б) Прикладні результати. Нині потрібен подальший розвиток викладених положень. Взірець творчого продовження надбань своїх попередників залишив акад. В.Вернадський. Оцінюючи найважливіші здобутки д-ра С.Подолінського, видатний мислитель і натураліст свого часу особливо наголосив на відзначеній його попередником енергетичній відмінності живого і неживого. Збагнути парадигмальну значущість цього положення українського інтелектуала можна, знаючи, що більшість натуралістів того часу шукали схожість між живим і неживим.

Сьогодні знання енергетичної відмінності живого і неживого українське важливе для запровадження природничих засад господарювання, організованого за принципом так званого «вічного двигуна». Бо якщо «вічний двигун» у сфері неживого є утопією, то у сфері живого його належить вважати цілком реальним. Це можна пояснити термодинамічною відкритістю систем живого, з'ясованою якраз д-ром С.Подолінським.

Для забезпечення безперервності діяльності підприємств в умовах війни та повоєнного часу надзвичайно важливим є економічний аналіз господарювання на основі колообігу благ, визначальних для функціонування сфери живого. М.Руденко свого часу вказав ці найважливіші блага - землю, зерно, соломку, худобу і гній. Їхній гармонізований колообіг здатний істотно примножувати абсолютний капітал у сфері живого. Викладене дозволяє вести мову про новітні передумови суспільно-господарського відродження суспільно-господарської сфери України і світу у повоєнному періоді.

Передовсім слід подбати про "розпізнавання" об'єкта еколого-економічного управління. Визначальною передумовою запровадження природничих положень управління є адекватна сучасним викликам дефініція абсолютної додаткової вартості. Звернення до її фізико-економічних засад потребує прикладної імплементації принципово нової економічної категорії - енергії прогресу. Останню належить розуміти як біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство. Вона також формулюється як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [1, с. 128, 364, 366].

З огляду на сукупну здатність вказаних благ примножувати абсолютний капітал у сфері живого, прийняття енергії прогресу за об'єкт обліку сприяє отриманню емерджентного ефекту, котрий забезпечує кожна із досліджуваних управлінських функцій. Так, включення соломи в сукупний облік зібраного врожаю злаків здатне збільшити його щорічний валовий збір майже в 1,7 рази.

Можливості примноження енергії прогресу виявляються також завдяки контролю упущених вигід, системні втрати від яких не відшкодовуються упродовж майже століття. У той же час вони можуть бути компенсованими завдяки антиентропійним властивостям живого, доведеним д-ром С.Подолінським. Ідеться про теорію перенесення витрат, яку започаткував М.Руденко [1, с. 402]. Зокрема він мав на увазі компенсацію вигід, упущених ще в часи витіснення робочої худоби машинами, коли запровадження машин у сільському господарстві спричинило втрату органічних речовин та ерозію ґрунтів. До збільшення упущених вигід пізніше призводило істотне скорочення

поголів'я худоби, стихійне чи свідомо здійснюване спалювання соломи та інші причини, втрати від яких продовжують зростати, а не відшкодовуватися.

Істотні можливості нарощування абсолютної додаткової вартості в реальному секторі економіки можна виявити, запроваджуючи аналіз резервів примноження енергії прогресу. Йдеться спершу про аналіз екстенсивних факторів, передовсім тих, які передбачені чинними положеннями, що врегульовують використання маргінальних та інших малопродуктивних земель, у т.ч. занедбаних унаслідок війни. З огляду на те, що примноженню енергії прогресу сприяє насамперед отримання зернових культур, диких трав, а також аквакультур, комбінації саме цих ареалів мають стати предметною областю аналізу екстенсивних факторів.

Що стосується аналізу інтенсивних факторів, то мається на увазі примноження енергії прогресу коштом резервів, отримуваних завдяки інновативним чинникам тими суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють господарювання на засадах так званого «вічного двигуна». Зростає актуальність аналізу господарювання, організованого за принципом колообігу найважливіших благ, які є визначальними для еколого-економічного управління сферою живого.

Водночас належить вказати на природничі передумови суспільно-господарського відродження України у повоєнному періоді завдяки розвитку названих управлінських функцій у монетарному секторі економіки. Модернізація цього сектора має бути сприятливою для повоєнного суспільно-господарського відродження національної економіки. Вона має відбуватися на новітніх засадах, започаткованих д-ром С.Подолінським, продовжених акад. В.Вернадським і творчо розвинутих М.Руденком.

Монетарний підхід М.Руденка продовжує обґрунтований ним природничий підхід до інтерпретації реального сектора національної економіки, актуальний з погляду її повоєнного суспільно-господарського відродження. Розкриття сутності грошей за М.Руденком пов'язане передовсім зі з'ясуванням їх наповнення, а також із розкриттям природи додаткової вартості, насамперед її джерела (субстанції). У 80-і роки ХХ ст. він висловив міркування щодо зерна як субстанційного наповнення грошей [1, с.418]. Це тягне за собою ще два завдання, що полягають у наданні природознавчих відповідей на основне питання економічної науки, та формулюванні засад інституційної природи грошей [1, с.103, 481].

Дослідницька позиція М.Руденка, оприлюднена понад 20 років тому, продовжує залишатися актуальною до даного часу, особливо у дискусії щодо сутності грошей. Адже криптовалюти, які з'явилися за час, що минув після висловлених М.Руденком міркувань, не відповідають новітнім вимогам: вони можуть виконувати роль засобу розрахунків, але не еталона вартості благ. Через півтора десятиліття мислитель конкретно довів: якби «еталоном вартості ... зробити тонну або центнер пшениці ... сотні мільйонів земель були б врятовані від голодної смерті» [1, с. 482]. У такий спосіб він підтвердив, що висловлені ним фізико-економічні положення є рятівними.

Висновки. Викладені положення є визначальними для питомо національного обґрунтування нашої перемоги та ступенів її досягнення. Результати дослідження проблеми свідчать, що прикладне застосування пропонуваніх методик обліку, контролю та аналізу, здійснюваних на природничих засадах, відкриває можливості нарощування потужностей у сфері живого у кілька разів порівняно з досягнутими показниками. Облік, контроль та аналіз, здійснювані за даними фактографічного забезпечення, вибудованого на еколого-економічних засадах, покликані стати інструментами виявлення невикористаних можливостей та упущених вигід, спрямованим на мобілізацію резервів суспільно-господарського зростання у воєнному та повоєнному періодах.

Список використаних джерел:

1. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. К.: Кліо, 2015. 680 с.
2. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / У кн.: Економічна енциклопедія, т. 3. Тернопіль: Академія, 2002. 952 с.
3. Екологічна економіка - Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/ Ecological_economics.
4. Сергій Подолинський - Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: https://ru.qwe.wiki/wiki/ Sergei_Podolinsky.
5. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 4 (45).

ЮР'ЄВА Ірина

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та фінансів,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРІВ І АУДИТОРІВ: ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Вступ. Довгострокове збереження структури економічних та інших відносин в бухгалтерській та аудиторській діяльності вимагає чіткого адміністративного механізму регулювання, який забезпечує дотримання етичних норм, визначених Кодексом професійної етики бухгалтерів та аудиторів. Основна мета цього механізму — підтримання порядку, що регулює відносини між окремими членами колективу, а також організаціями та клієнтами, забезпечуючи чесність, професійну компетентність, конфіденційність і об'єктивність. Застосування дисциплінарного підходу разом з Кодексом етики бухгалтерів і аудиторів полягає у впровадженні чітких правил та процедур, спрямованих на забезпечення етичної поведінки та дотримання професійних стандартів. Кодекс встановлює високі вимоги до професійної дисципліни для того, щоб гарантувати об'єктивність, прозорість і чесність у фінансовій діяльності.

Результати дослідження. Основні аспекти дисциплінарного підходу доповнюють професійні принципи етики, такі як чесність, об'єктивність, дотримання правил і стандартів. Кодекс етики бухгалтерів і аудиторів заснований на ключових принципах, які служать основою для дисциплінарного підходу, тому що бухгалтери та аудитори повинні бути прямими та чесними у своїй професійній діяльності, де потрібно уникати будь-яких упереджень, конфліктів інтересів або неналежного впливу інших осіб. Щоб забезпечити якісне виконання своїх обов'язків потрібна професійна компетентність та належна ретельність їх виконання. Також необхідно підтримувати високий рівень професійних знань і навичок, щоб захищати конфіденційність інформації, отриманої в процесі роботи. Бухгалтери та аудитори повинні дотримуватись відповідних законів і уникати будь-яких дій, що можуть дискредитувати професію. Професіональні бухгалтери та аудитори зобов'язані дотримуватися всіх правових вимог та професійних стандартів. Дисциплінарні заходи застосовуються у випадках недотримання законодавчих норм та нормативно-правових актів, порушенні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) або міжнародних стандартів аудиту (МСА). Дисциплінарний підхід включає механізми внутрішнього та зовнішнього контролю, що запобігають порушенням та забезпечують прозорість ведення бухгалтерських операцій. Недотримання Кодексу може призвести до фінансових маніпуляцій або обману. Регулярні перевірки, внутрішній аудит та оцінка професійної діяльності спрямовані на запобігання можливим зловживанням. Кодекс передбачає як заохочувальні, так і примусові заходи для забезпечення

дотримання дисципліни. Заходи дисциплінарного впливу можуть включати попередження або зауваження за незначні порушення, штрафи за фінансові або етичні порушення, позбавлення професійних прав або виключення з професійної асоціації в разі серйозних порушень. Заохочувальні заходи включають нагороди за професійну добросесність та високу якість праці. Одним із найважливіших аспектів дисциплінарного підходу є управління конфліктами інтересів. Кодекс вимагає від бухгалтерів та аудиторів уникати ситуацій, у яких їхня об'єктивність або незалежність можуть бути під загрозою, і вимагає негайно повідомляти про потенційні конфлікти. Порушення етичних стандартів може мати серйозні наслідки як для працівників, так і для організації. Це включає втрату репутації, юридичну відповідальність, а також штрафні санкції. У разі виявлення порушень до бухгалтера або аудитора можуть бути застосовані відповідні дисциплінарні заходи, зокрема, припинення права на практику або притягнення до відповідальності за кримінальні правопорушення. Дисципліна, визначаючи поведінку людей з дотриманням кодексу професійної діяльності, а саме бухгалтерів та аудиторів є відбиттям існуючих нормативних відносин і забезпечує їх збереження у вигляді норм, які склалися в країні на різних рівнях.

Залежно від конкретних умов імплементації Кодексу професійної етики бухгалтерів та аудиторів можна говорити про професійну етику бухгалтерів і аудиторів з фінансової, трудової, екологічної та договірної дисципліни. Кожна з них має свою регламентацію та форму вираження, але у всіх випадках є загальні принципи її побудови як відображення порядку відносин сторін, обумовлених їх взаємними відносинами та інтересами при застосуванні дисциплінарного підходу. Змістовна сторона дисциплінарного підходу може мати різний ступінь складності. З точки зору етичної поведінки у всіх випадках можна говорити про впорядковану структуру поведінки, яка оцінюється як дисципліна. Дисциплінарний підхід є ключовим інструментом, який допомагає бухгалтерам та аудиторам зберігати прозорість, чесність і відповідальність в управлінні фінансовою інформацією та відносинами з клієнтами. Завдяки етичному кодексу формується порядок відносин у професійному середовищі, який базується на взаємній довірі та відповідальності між членами команди і зовнішніми партнерами. Етичні норми та дисциплінарний підхід є необхідними умовами забезпечення професійної незалежності та прозорості, що особливо важливо в умовах швидких змін законодавства та фінансового регулювання.

Кодекс професійної етики бухгалтерів та аудиторів потрібен будь-якій організації, будь-якому об'єднанню людей, особливо в державних структурах, де відносини будуються на статутних принципах, а самі структури покликані забезпечувати дотримання дисципліни в адміністративних закладах. Впровадження дисциплінарного підходу здобуває особливу складність, коли відбувається зміна або корегування нормативно правової бази, що визначає категорії дисциплінарних відносин в організації.

У такому уявленні дисциплінарний підхід може виступати як усвідомлення потреби взаємозумовлених відносин і як необхідний примус її виконання у

рамках Кодексу професійної етики бухгалтерів та аудиторів. За ступенем сприйняття вимог дисципліни членів організації можна розділити на осіб внутрішньо сприймаючих дисципліну як потребу, яка склалася в організаційних відносинах; на категорію осіб сприймаючих дисципліну з міркувань вигоди; і осіб, що дотримуються дисципліни з примусу. Істотними факторами, що визначають значимість відповідальності в професійній діяльності, пов'язані з аудитом чи бухгалтерським обліком є такі показники відносин як сила взаємозумовлених зв'язків і тривалості їх дотримання. Величина дотримання або не дотримання форм відносин, що склалися, і визначає часткову значимість відданості корпоративним інтересам організації. На правильність оцінки впливають індивідуальні особливості таких відносин і існуючі суспільні уявлення професійно етичної поведінки фахівців. Саме цим пояснюється невідповідність результатів оцінки тих самих подій різними особами. Для введення заходу значимості, що відбувається у взаємозумовлених відносинах, а, отже, і оцінки ступеня відповідальності, необхідно визначати послідовну впорядкованість соціальної важливості відносин на різних рівнях: від важливих державних до рівня особи. Це дозволяє говорити про соціальну значимість форм поведінки згідно Кодексу, яку проявляють бухгалтери чи аудитори. У межах кожної соціально значимої форми поведінки можна говорити про ступінь відповідальності. Залежно від комбінації цих характеристик, можливо, установити значимість нанесеної шкоди або принесеної користі тієї або іншою формою професійної поведінки відповідно до рівня організації суспільних відносин в організації чи імплементації дисциплінарного підходу та Кодексу.

Висновки. Отже в дисциплінарному підході, що впроваджується адміністративною діяльністю згідно Кодексу професійної етики бухгалтерів і аудиторів, повинно відображати основні принципи цього Кодексу. Вони визначають професіональну поведінку і є відображенням пануючих суспільних норм, включаючи правові норми, мораль та традиції в професійному середовищі. У бухгалтерській та аудиторській сфері, фінансова, професійна, трудова і договірна дисципліна формують основу для дотримання професійних етичних стандартів. Таким чином, дисциплінарний підхід згідно з Кодексом етики бухгалтерів і аудиторів є важливим інструментом для забезпечення високих стандартів професійної діяльності. Він включає в себе дотримання етичних принципів, законів і стандартів, що є основою для створення довіри до професії, а також для підтримки стійкості та надійності фінансових відносин.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності), видання 2022 року (дата звернення: 06.10.2024).
2. Розіт Т.В., Слюніна Т.Л. Національні особливості застосування Кодексу етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. Вип. 30. С. 551-556.

ЯРМАК Аліса
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
ДУБИНСЬКА Олена
доцент кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки
Донбаська державна машинобудівна академія

ЕВОЛЮЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ТЕОРІЇ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИК

Вступ. Бухгалтерська теорія в Україні зазнала значної трансформації протягом останніх десятиліть, що обумовлено впливом глобалізації та європейської інтеграції країни. Зокрема, після набуття незалежності у 1991 році Україна зіткнулася з необхідністю адаптації національної бухгалтерської системи до міжнародних стандартів, щоб відповідати вимогам світових інвесторів та інтегруватися в економіку Європейського Союзу.

Цей процес супроводжувався реформуванням бухгалтерського обліку, впровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та змінами в нормативно-правовій базі. Тема дослідження еволюції бухгалтерської теорії в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки дозволяє оцінити, наскільки ефективно адаптовано європейські підходи в українському бухгалтерському обліку та які проблеми залишаються на шляху до повної інтеграції. Основною метою цієї роботи є аналіз еволюції бухгалтерської теорії в Україні та визначення впливу європейських практик на її розвиток.

У контексті цього дослідження ми особливу увагу приділимо трансформації бухгалтерського обліку в Україні після вступу до Ради Європи, підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році та зобов'язань країни щодо впровадження міжнародних стандартів у національну практику. Актуальність дослідження також пов'язана з сучасними викликами, що постають перед українськими підприємствами в умовах війни та економічної кризи, яка вимагає адаптації до нових умов та пошуку ефективних методів ведення обліку.

Результати дослідження. Історичний розвиток бухгалтерської теорії в Україні можна поділити на декілька етапів, починаючи від пострадянського періоду до сучасності. У пострадянський період бухгалтерський облік в Україні підпорядковувався централізованій системі, що базувалася на директивному плануванні. Ця система була спрямована на забезпечення планової економіки та контролю за виконанням державних планів.

Перші кроки до реформування бухгалтерського обліку відбулися в 1993 році з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Цей закон започаткував процес гармонізації національного обліку з міжнародними стандартами. Проте повна імплементація МСФЗ почалася лише на початку 2000-х років, коли було розроблено Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які базувалися на принципах МСФЗ [2].

Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, Україна взяла на

себе зобов'язання щодо впровадження європейських стандартів фінансової звітності, зокрема МСФЗ. Це мало на меті забезпечити прозорість фінансової звітності українських підприємств, що є важливою умовою для залучення іноземних інвестицій та інтеграції у світові ринки.

Європейські практики вплинули на структуру бухгалтерського обліку в Україні в декількох ключових аспектах:

1. Принципи обліку. Європейська бухгалтерська практика робить акцент на принципах справедливого відображення та обачності. Це стало основою для оновлення українських стандартів та їх адаптації до міжнародних вимог.

2. Звітність за МСФЗ. Поступове впровадження МСФЗ стало важливим кроком для компаній, що мають іноземних інвесторів або бажають виходити на європейські ринки. Для великих підприємств та банків застосування МСФЗ стало обов'язковим.

3. Аудит та контроль якості. Поява незалежного аудиту, що відповідає європейським стандартам, суттєво вплинула на підвищення рівня довіри до фінансової звітності українських підприємств[3].

У таблиці 1 нижче наведено порівняння деяких аспектів українського бухгалтерського обліку до та після адаптації європейських практик.

Таблиця 1

Порівняння певних аспектів українського бухгалтерського обліку до та після адаптації європейських практик

№	Показник	До впровадження МСФЗ	Після впровадження МСФЗ
1	Метод нарахування	Обмежене використання	Обов'язкове використання
2	Застосування принципу обачності	Низька обачність	Підвищена обачність
3	Прозорість звітності	Обмежена	Підвищена прозорість
4	Обов'язковий аудит	Частково	Для великих компаній та банків обов'язково

Незважаючи на значний прогрес у впровадженні європейських стандартів, існує ряд проблем та викликів. Однією з головних проблем є недостатній рівень підготовки спеціалістів, які мають знання щодо МСФЗ. Багато українських бухгалтерів не мають доступу до необхідної літератури та навчальних курсів, що ускладнює процес адаптації.

Крім того, економічна нестабільність та політичні кризи впливають на здатність підприємств впроваджувати нові стандарти, адже часто компанії змушені скорочувати витрати, в тому числі й на навчання персоналу та впровадження нових технологій.

Висновки. Результати дослідження свідчать про те, що впровадження європейських практик суттєво вплинуло на розвиток бухгалтерської теорії в Україні. Завдяки цьому українська система обліку стала більш прозорою та відкритою для іноземних інвесторів, що сприяє інтеграції України в світову економіку. Водночас, процес адаптації залишається неповним, оскільки існує

низка проблем, таких як недостатній рівень професійної підготовки та економічні труднощі.

Важливим напрямом подальших досліджень є аналіз впливу війни та економічної кризи на здатність українських підприємств дотримуватися міжнародних стандартів та розробка рекомендацій для підвищення ефективності впровадження МСФЗ. Також варто зосередитися на підготовці нових кадрів та розвитку навчальних програм, що відповідали б вимогам сучасного ринку праці. Інтеграція української бухгалтерської системи в європейську повинна залишатися одним із пріоритетів державної політики для забезпечення економічного зростання та розвитку.

Для подальшої реалізації стратегій у сфері бухгалтерського обліку необхідна тісна співпраця з європейськими партнерами, що сприятиме більш швидкому впровадженню змін та адаптації до вимог світової спільноти. Це дозволить не тільки покращити якість фінансової звітності в Україні, а й сприяти загальному економічному зростанню та стабільності в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 03.01.2024).
3. «Імплементация міжнародних стандартів обліку та звітності в Україні: теорія та практика» / за ред. В.В. Іванова. Київ: Інститут економічних досліджень, 2019. 280 с.

ЯРМОЛЮК Олена

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

ВІТЕР Світлана

к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Поліський національний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Вступ. Малий та середній бізнес відіграє ключову роль у розвитку економіки країни. Створюючи нові робочі місця, застосовуючи нові технології та інновації, стимулюючи конкуренцію та згладжуючи коливання економічної кон'юнктури, бізнес підвищує добробут населення, сприяє соціальній стабільності, локальному розвитку регіонів та економічному зростанню країни в цілому.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, невеликі за розміром підприємства стикаються з низкою проблем, які гальмують їх подальший розвиток. Одним із таких стримуючих факторів ведення бізнесу є складність та нестабільність діючої податкової системи. Високі податкові ставки, велика кількість податків та зборів, складна процедура їх обліку створюють значне податкове навантаження на малий та середній бізнес, зменшуючи його конкурентоспроможність та стимулюючи тіньову економіку. Оптимізація податкової політики стає необхідним інструментом успішного функціонування бізнес-структури.

Результати дослідження. Складність і непередбачуваність податкової системи в умовах війни створюють суттєві бар'єри як для ведення бізнесу, так й для планування й оптимізації податкового навантаження. Податкова політика підприємства, як невід'ємний елемент його загальноекономічної стратегії, передбачає розробку дієвих управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію податкового навантаження, збереження прибутків та оптимізацію податкових платежів.

Розглянемо більш детально, на яких етапах функціонування можлива оптимізація податкової політики для малого та середнього бізнесу.

Перший крок до оптимізації здійснюється на стадії вибору системи оподаткування, яка безпосередньо залежить від організаційно-правової форми створеного підприємства, виду діяльності, очікуваних обсягів доходів, середньорічної кількості працівників. Вже на цьому етапі малий та середній бізнес має змогу спрогнозувати обсяги можливих податкових зобов'язань та обрати найбільш прийнятні умови для платника податків. На сьогодні в Україні невеликі за обсягом доходів підприємства активно використовують спрощену систему оподаткування, яка передбачає сплату єдиного податку замість низки інших податків та поділяється на чотири групи з різними ставками та

обмеженнями. Загальна система оподаткування передбачає сплату усіх обов'язкових податків (за винятком єдиного податку) та застосовується переважно тими підприємствами, які не відповідають критеріям для спрощеної системи.

Другий крок можна пов'язати із побудовою моделі оптимізації вже обраного режиму оподаткування у розрізі окремих податків (податку на додану вартість, податку на прибуток або єдиного податку, податків та соціальних внесків на оплату праці тощо). Відмітимо, що для спрощеної системи оподаткування 3 групи важливо визначити доцільність свого зарахування до платників податку на додану вартість. При цьому слід звернути увагу на наявність іншого бізнесу у власників, систему оподаткування потенційних контрагентів, подальші перспективи розвитку бізнесу. На відміну від загальної системи оподаткування, спрощеною системою не встановлюється обов'язкова вимога до зарахування платників ПДВ у разі перевищення ліміту доходів від операцій з постачання товарів / послуг у сумі 1 млн. грн., тож вона розширює обсяги доходів для неплатників податку на додану вартість (до 1167 мінімальних зарплат). При перебуванні на загальній системі оподаткування необхідно постійно контролювати обсяги постачання та не перевищувати встановлений ліміт. У разі добровільного набуття статусу платника ПДВ або за вимогами законодавства інструментами законного зменшення податкового навантаження підприємства є дотримання балансу між обсягами купівлі та продажу (податкового кредиту та податкового зобов'язання), здійснення експортних операцій, отримання бюджетного відшкодування ПДВ, використання давальницької сировини та товарів на комісії, а також застосування договорів позички тощо [1].

Контроль за доходами та витратами підприємства є ключовим фактором для оптимізації податкового навантаження. Для платників єдиного податку перевищення встановленого ліміту доходів може спричинити втрату спрощеної системи оподаткування та перехід на загальну систему. Платники податку на прибуток, у свою чергу, повинні пам'ятати, що перевищення порогу в 40 мільйонів гривень річного доходу обов'язково призведе до обов'язкового застосування коригувань фінансового результату до оподаткування.

Якщо у спрощеній системі оподаткування обсяги понесених витрат не приймають участі у розрахунку єдиного податку, то у загальній системі оподаткування вони є ключовим фактором впливу на базу оподаткування. Усі витрати підприємства, у тому числі й нараховані податки та збори на рахунках 23, 91-98, у кінцевому результаті зменшують фінансовий результат та скорочують обсяг прибутку.

На підприємствах функцію регулювання суми податку на прибуток виконує визначена облікова політика, яка за допомогою обрання альтернативних методів визнання та оцінки господарських операцій впливає на порядок формування та величину фінансового результату. Так, серед елементів облікової політики, які впливають на періодичність списання витрат та формування прибутку, можна виділити: методи оцінки вибуття запасів, порядок

їх уцінки; розподіл транспортно-заготівельних витрат; методи амортизації необоротних активів; вартісні критерії предметів, що зараховуються до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; періодичність зарахування до складу нерозподіленого прибутку сум дооцінки необоротних активів; методи обчислення резерву сумнівних боргів; періодичність створення забезпечень майбутніх витрат та платежів; порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг; принципи трансфертного ціноутворення; порядок розподілу загальновиробничих витрат, ступеня завершеності робіт за будівельними контрактами; базу розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу; встановлення порога суттєвості щодо окремих об'єктів обліку тощо. І хоча облікові методи у стратегічному плануванні не мають суттєвого впливу на кінцевий фінансовий результат, в умовах прискорених інфляційних процесів ймовірний перерозподіл загальної суми витрат на найближчу перспективу надає бізнесу можливість послаблювати тимчасово податковий тиск (наприклад, шляхом встановлених методів амортизації необоротних активів або вибуття запасів).

Значну частину витрат підприємства складають податки та соціальні внески на оплату праці. Мінімізація таких виплат може реалізовуватись шляхом часткової зайнятості працівників, скорочення робочих годин, виконання робіт фізичними особами-підприємцями за цивільно-правовими договорами, працівниками за сумісництвом, застосування аутсорсингу або аутстафінгу. Зменшення податкового навантаження також досягається за рахунок різних неоподатковуваних виплат, матеріальних компенсацій та допомог, соціальних пакетів та виплат на навчання, застосування спеціального правового режиму «Дія Сіті». Отже, оптимізація оподаткування доходів громадян підвищує привабливість умов праці для працівників та знижує податкові витрати для бізнесу. Однак слід зважати на те, що зменшення податкового навантаження має певні ризики, пов'язані зі збільшенням прибутку та зростанням податку на нього. Тому перед прийняттям рішення про оптимізацію необхідно ретельно проаналізувати всі можливі наслідки та оцінити ефект від економії одних податків над збільшенням інших.

Третій крок в оптимізації оподаткування зумовлений змінами у структурі бізнесу, його реорганізацією, подрібненням або зміною місця реєстрації платника податків (наприклад, реєстрація у юрисдикції з пільговою системою оподаткування).

Отже, оптимізація податкової політики підприємства є складним процесом, який вимагає ретельного аналізу та виваженого підходу на кожному етапі з мінімізації податкових зобов'язань. Хоча вона може принести значні економічні переваги, існують також певні ризики, які необхідно враховувати. Серед таких ризиків можна виокремити:

- юридичні ризики (пов'язані із неправильною кваліфікацією операцій, донарахуванням податків та штрафів податковими органами);

- зміни у законодавстві (можуть позбавити законності раніше діючу схему оптимізації, ввести додаткові податкові платежі, збільшити ставки податків);
- судові спори (оскарження рішень податкової служби в суді призводить до зростання витрат часу та додаткових фінансових витрат);
- фінансові ризики (додаткові фінансові витрати у разі порушень податкового законодавства, а також витрати на консультації з досвідченими податковими фахівцями з метою їх уникнення або мінімізації);
- репутаційні ризики (мають негативний вплив на відносини з контрагентами та різними стейкхолдерами у разі визнання шляхів оптимізації незаконними);
- операційні ризики (пов'язані зі збільшенням помилок, ускладненням облікових процедур та змінами бізнес-процесів).

Висновки. Оптимізація оподаткування спрямована на розробку та впровадження такої моделі ведення господарської діяльності, яка дозволяє мінімізувати податкове навантаження за умов дотриманням норм чинного законодавства. Пріоритетними напрямками законної мінімізації податкового навантаження в сучасних умовах є використання спеціальних податкових режимів, застосування податкових пільг та знижок, а також ретельний контроль за обсягами доходів і витрат підприємства. Ефективна оптимізація податків передбачає пошук оптимального балансу між вигодами від зменшення податкового навантаження та витратами на реалізацію оптимізаційних заходів. Якщо такі витрати переважають отриманий ефект, то оптимізація є неефективною і може призвести до додаткових ризиків для бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Онищенко Віктор. Оптимізація податків 2024. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/17274-optimizatsiya-podatktiv-2024> (дата звернення 28.10.2024)

ЯЦИШИН Світлана

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ

Консолідація фінансової звітності є важливим процесом для груп компаній, що складаються з материнських і дочірніх підприємств. Її основною метою є об'єднання фінансових звітів усіх компаній, які входять до складу групи, в одну узагальнену звітність. Це дає змогу отримати повну картину фінансового становища і результатів діяльності групи в цілому, забезпечуючи прозорість для зовнішніх користувачів інформації.

Процес консолідації має не лише економічну, а й правову основу, яка визначає, як саме повинна бути побудована фінансова звітність у контексті міжнародних чи національних стандартів обліку і звітності.

Економічні основи консолідації фінансової звітності:

а) забезпечення точності фінансової інформації. Консолідація фінансової звітності дозволяє уникнути подвійного рахунку при включенні доходів і витрат, активів і зобов'язань дочірніх компаній до фінансової звітності групи. Такий підхід надає об'єктивну картину про економічну ситуацію на рівні всієї групи, що є важливим для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін;

б) об'єднання ресурсів і ризиків. Консолідація дає змогу об'єднати ресурси і ризики різних компаній, що входять до складу групи. Це дозволяє керівництву приймати більш зважені рішення щодо стратегічного розвитку та фінансового управління, оскільки об'єднані дані дозволяють краще оцінити потенційні можливості та загрози;

в) покращення прозорості для інвесторів. Стандартизована і консолідована звітність робить фінансові дані більш прозорими і зрозумілими для інвесторів та інших користувачів. Вони можуть краще оцінити ефективність управління групою та приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій;

г) інтеграція різних бізнес-одиниць. Процес консолідації дає змогу інтегрувати різні підрозділи або дочірні компанії в єдину фінансову структуру, що дозволяє знижувати витрати на управління і контролювати ефективність діяльності на всіх рівнях.

Правові основи консолідації фінансової звітності побудовані згідно таких нормативних актів та положень:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Однією з основних правових основ є МСФЗ, що розроблені для забезпечення єдиних принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності у всьому світі. Згідно цих стандартів, консолідація фінансової звітності повинна здійснюватися за принципом контролю, а це означає, що материнська компанія повинна здійснювати контроль над дочірніми підприємствами.

Основними принципами консолідації за МСФЗ є:

- контроль, тобто материнська компанія повинна мати можливість контролювати фінансову та операційну діяльність дочірніх компаній;
- принцип повної консолідації, тобто всі активи, зобов'язання, доходи та витрати дочірніх компаній повинні бути включені в консолідовану фінансову звітність;
- усунення внутрішніх операцій, тобто при складанні консолідованої звітності усуваються внутрішні операції та фінансові взаєморозрахунки між компаніями групи (наприклад, позики, продажі товарів тощо).

2. Національні стандарти бухгалтерського обліку. В Україні для консолідації фінансової звітності використовуються національні стандарти бухгалтерського обліку, які мають багато спільного з МСФЗ, але з урахуванням специфіки національної економіки. Законодавчі норми, що регулюють цей процес, зокрема, містяться в Податковому кодексі України та Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також інших нормативних документах.

3. Вимоги до звітності для компаній, що входять до публічного обігу. Для великих публічних компаній, які акції чи облігації яких котируються на фондових біржах, є обов'язковим складання консолідованої фінансової звітності. Це регулюється спеціальними нормативно-правовими актами, які визначають вимоги до розкриття інформації про фінансовий стан таких компаній.

4. Податкове законодавство. Важливим аспектом консолідації є взаємозв'язок з податковим законодавством. Різні правила і принципи для різних країн можуть впливати на методи обчислення податків на прибуток, а також на податкові наслідки від здійснення внутрішніх операцій між компаніями групи.

Процес консолідації включає кілька етапів та методів:

- 1) Оцінка контролю: перш за все необхідно визначити, чи має материнська компанія контроль над дочірніми підприємствами.
- 2) Визначення методів консолідації: для кожного підприємства групи слід застосовувати відповідний метод – повну консолідацію, метод об'єднання інтересів або участь в асоційованих компаніях.
- 3) Усунення внутрішніх операцій: на цьому етапі проводиться усунення внутрішніх операцій, які включають взаєморозрахунки та продажі між компаніями групи.
- 4) Формування консолідованої звітності: після виконання всіх попередніх етапів формується консолідована фінансова звітність, яка складається із балансу, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів.

Важливість побудови правильно сформованої консолідованої звітності полягає у її прозорості та точності. Вона дозволяє дати зовнішнім користувачам чітке уявлення про фінансовий стан групи в цілому, уникаючи подвійного рахунку та неясностей, які можуть виникнути при оцінці кожної

компанії окремо.

КФЗ надає реалістичне відображення фінансової ситуації. Для групи, що складається з кількох компаній, лише консолідовані дані можуть адекватно відобразити її загальну фінансову стійкість, оскільки в них враховуються всі аспекти діяльності групи.

Консолідація сприяє підвищенню довіри інвесторів та кредиторів. Наявність консолідованої звітності є для них важливим інструментом, оскільки вона демонструє стабільність і керованість бізнесом на рівні всієї групи, а не лише окремих компаній.

Таким чином, консолідація фінансової звітності є важливою частиною сучасного корпоративного управління. Вона забезпечує комплексне відображення результатів діяльності групи компаній, що входять до її складу, дозволяючи керівництву здійснювати ефективне управління, а інвесторам та регуляторам – отримувати достовірну інформацію. Процес консолідації є складним і потребує чіткої відповідності як економічним вимогам, так і правовим нормам, що регулюють бухгалтерський облік і фінансову звітність на національному і міжнародному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Лучко М. Р., Яцишин С. Р. Консолідація фінансової звітності: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 282 с.
2. Яцишин С. Р. Методика і технологія консолідованої фінансової звітності. *Ефективна економіка*. № 8. 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5113>

БЕНЕДЬ Аліна

здобувач освітнього ступеня бакалавр

ГРОНСЬКИЙ Сергій

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Дем'янишина О.А.

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Вступ. Останнім часом в Україні здійснюються важливі кроки, спрямовані на вдосконалення системи бухгалтерського обліку, її наближення до норм, що діють у Європейському Союзі, а також на створення умов для впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Процеси глобалізації спричинили стандартизацію бухгалтерського обліку та уніфікацію національних систем обліку відповідно до міжнародних норм.

Вибір Україною євроатлантичного напрямку розвитку обумовив її зобов'язання з адаптації українського законодавства до норм ЄС, що мало сприяти економічному зростанню країни, активізації підприємницької діяльності та поступовому підвищенню рівня добробуту населення до стандартів, які існують у країнах ЄС.

Результати дослідження. Бухгалтерський облік та фінансова звітність є основними інструментами для забезпечення прозорості та надійності інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання. В Україні, як і в усьому світі, вони відіграють важливу роль для державних органів, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Державне регулювання в цій сфері спрямоване на створення єдиних стандартів та вимог, які забезпечують об'єктивне відображення господарських операцій, збереження активів, контроль над витратами та прийняття стратегічно обґрунтованих управлінських рішень [1].

Методологія бухгалтерського обліку та звітності в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення єдиних підходів до обліку активів, зобов'язань, капіталу та фінансових операцій. Основним завданням такого регулювання є створення прозорої та надійної системи обліку, яка відповідає міжнародним стандартам і сприяє інтеграції вітчизняної економіки в глобальне середовище.

Основним нормативним документом, що регулює порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Закон визначає загальні принципи, стандарти та вимоги до облікової політики суб'єктів господарювання та встановлює права і обов'язки бухгалтерів та керівників.

Нормативні документи, серед яких ключову роль відіграють національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, визначають загальні вимоги до

ведення обліку та підготовки фінансової звітності. Вони встановлюють основні принципи, методи та правила, яких повинні дотримуватися підприємства для належного обліку господарських операцій, відображення майнового стану та фінансових результатів діяльності.

В Україні діють національні стандарти, розроблені на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Ці стандарти визначають порядок ведення обліку та складання звітності з урахуванням специфіки українського законодавства та національної економіки.

Наразі в Україні діють понад 30 національних НП(С)БО, які встановлюють основні вимоги до фінансової звітності та визначають правила розкриття інформації щодо бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, що працюють на загальних умовах [2].

Розробка й оновлення методологічних засад бухгалтерського обліку відбуваються з урахуванням змін у міжнародних стандартах фінансової звітності (IFRS), що дозволяє Україні поступово наближати власну систему обліку до європейських та світових стандартів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) використовуються великими та публічними підприємствами, що здійснюють зовнішньо-економічну діяльність, або тими, які планують залучення іноземного капіталу. Перехід на МСФЗ дозволяє забезпечити порівнянність звітності на міжнародному рівні.

Податковий кодекс України, Господарський кодекс України, а також численні постанови, накази та роз'яснення Міністерства фінансів України регламентують облік окремих операцій, податкову звітність, а також порядок контролю та санкції за порушення облікових норм.

Державне регулювання бухгалтерського обліку спрямоване на досягнення таких цілей:

- забезпечення єдності облікових принципів: встановлення єдиних вимог до ведення бухгалтерського обліку сприяє порівнянності фінансової звітності та її надійності;

- контроль за правильністю оподаткування: фінансова звітність дозволяє державі перевіряти об'єктивність нарахування податків та уникати ухилення від податкових зобов'язань;

- забезпечення прозорості: відкритість і доступність фінансової інформації є важливими для залучення інвесторів, особливо в умовах інтеграції України в світову економіку;

- захист інтересів зацікавлених сторін: високоякісна фінансова звітність дозволяє користувачам об'єктивно оцінити фінансовий стан компанії та знизити ризики фінансових втрат.

Міністерство фінансів України – це основний орган, який визначає державну політику у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Міністерство видає нормативні акти, розробляє та впроваджує національні стандарти, надає роз'яснення щодо ведення обліку та контролює виконання

облікових вимог.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) регулює фінансову звітність емітентів цінних паперів. Вона встановлює вимоги щодо прозорості, розкриття інформації для компаній, які мають акції в обігу на фондовому ринку.

Державна податкова служба України контролює відповідність бухгалтерського обліку і фінансової звітності вимогам податкового законодавства. Вона здійснює перевірки правильності оподаткування та накладає санкції у разі порушень.

Рахункова палата України контролює використання бюджетних коштів, проводячи аудит фінансової звітності державних підприємств та організацій.

Хоча система регулювання бухгалтерського обліку в Україні значно вдосконалена, існує низка проблем: недостатня адаптація національних стандартів до міжнародних: НП(С)БО та МСФЗ відрізняються, що може ускладнювати ведення обліку для великих компаній.

Велика кількість вимог та складність законодавства може збільшувати адміністративне навантаження на бізнес.

Облікові дані часто не відповідають податковим вимогам, що призводить до конфліктів між суб'єктами господарювання та податковими органами.

Існують проблеми з кадрами, а саме, недостатня кількість кваліфікованих бухгалтерів, особливо в малому та середньому бізнесі, що впливає на якість фінансової звітності.

На нашу думку, можна виокремити такі напрямки подальшого вдосконалення державного регулювання бухгалтерського обліку в Україні:

- уніфікація національних та міжнародних стандартів. Важливо максимально наблизити національні стандарти до міжнародних, що спростить облік для компаній, які працюють на міжнародних ринках.

- спрощення облікових вимог для малого бізнесу. Зменшення звітного навантаження на малий бізнес дозволить знизити витрати на ведення обліку та сприятиме розвитку підприємництва.

- підвищення кваліфікації бухгалтерів. Необхідно посилити програму навчання бухгалтерів та підвищити вимоги до їх кваліфікації, щоб забезпечити високий рівень фінансової звітності.

- забезпечення цифровізації обліку та звітності. Впровадження сучасних технологій для подання звітності та автоматизація облікових процесів підвищить ефективність обліку та знизить ризик помилок.

Висновки. Отже, державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є основою прозорого та стабільного економічного середовища. Воно сприяє зростанню інвестиційної привабливості, захисту інтересів зацікавлених сторін і підвищенню ефективності господарської діяльності. Однак для вдосконалення системи обліку необхідні подальші реформи, спрямовані на спрощення облікових вимог, адаптацію національних стандартів до міжнародних, цифровізацію облікових процесів та підвищення кваліфікації фахівців. Це дозволить

підвищити конкурентоспроможність українських підприємств та інтегрувати український бізнес до світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Shapovalova, A., Demianyshyna, O., Kudlaieva, N., Plekan, M., & Skrypnyk, S. (2023). The Value-Added Tax (VAT) administration benchmarking: A case study of Western European countries. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 10(5), 855–870. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i5.1240>
2. Захожай В.Б., Коваль М.І., Захожай К.В. Основи фінансового аналізу, менеджменту і контролю: навч. посіб.: у 2-х т. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. Т.1. 594с.

БОНДАРЧУК Вікторія
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Савченко Н.М.
Поліський національний університет

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМВІДНОСИНАМИ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

Вступ. В сучасному бізнес-середовищі, де конкуренція та постійні зміни стають невід'ємними елементами функціонування будь-якого підприємства, ефективність його діяльності багато в чому залежить від здатності управляти взаємовідносинами з покупцями і замовниками. Важливою складовою цього процесу є система обліку, яка забезпечує адміністративний персонал точною та своєчасною інформацією при прийнятті ними обґрунтованих управлінських рішень. Правильно організовані облікові процеси допомагають контролювати фінансові аспекти співпраці з клієнтами, які включають: моніторинг доходів, витрат, дебіторської заборгованості та інші фінансові показники.

Результати дослідження. Вивчення основних завдань обліку розрахунків з покупцями є важливою складовою ефективного управління підприємством, адже вони охоплюють широкий спектр питань, спрямованих на забезпечення адміністрування фінансових потоків підприємства:

1. відображення продажу товарів і послуг – своєчасний і точний запис всіх операцій, пов'язаних з реалізацією продукції або надання послуг покупцям. Сюди входить формування рахунків-фактур, актів виконаних робіт, а також коректний облік доходів у бухгалтерських регістрах;

2. контроль за своєчасністю надходження платежів – ведення обліку дебіторської заборгованості та моніторинг виконання покупцями своїх фінансових зобов'язань у встановлені строки. Такий контроль допомагає уникнути накопичення простроченої заборгованості та забезпечити стабільність формування грошових потоків;

3. накопичення релевантної інформації для управління – надання керівництву актуальних даних щодо взаєморозрахунків з покупцями для прийняття ефективних управлінських рішень. Це сприяє своєчасному виявленню проблемних ділянок та застосування заходів для їх усунення або уникнення;

4. контроль за кредитними умовами – ведення обліку умов надання комерційного кредиту покупцям і контроль за дотриманням умов договорів, таких як строки та суми оплати. Сюди відноситься моніторинг використання встановлених кредитних лімітів та оцінку ризиків неплатежів;

5. виявлення та запобігання ризикам – ідентифікація проблемних дебіторів і контроль заборгованості для уникнення втрат через неплатоспроможність покупців. Включає аналіз платіжної дисципліни клієнтів та впровадження заходів щодо зниження кредитного ризику, таких як факторинг або страхування

дебіторської заборгованості;

6. забезпечення формування достовірних показників фінансової звітності – правильне відображення операцій щодо розрахунків з покупцями та замовниками, у відповідності із вимогами стандартів бухгалтерського обліку, гарантує точність та повноту фінансових даних, що використовуються для прийняття управлінських рішень;

7. підготовка аналітичних даних – надання інформації для аналізу структури продажів, платоспроможності клієнтів, рентабельності співпраці та прогнозування грошових потоків. Аналітична інформація дозволяє оцінити ефективність роботи з клієнтами та приймати обґрунтовані рішення щодо подальших дій;

8. документування операцій – своєчасне документальне відображення всіх операцій з покупцями, що підтверджують факт господарської операції. Це важливо для збереження юридичної доказовості та дотримання вимог податкового законодавства;

9. оптимізація взаєморозрахунків – розробка та впровадження процедур для зменшення кількості проблемних дебіторів і забезпечення своєчасного повернення коштів, а саме: визначення умов оплати, надання знижок за швидку оплату або застосування штрафних санкцій за прострочення платежів.

Виконання цих завдань забезпечує ефективне управління фінансовими взаєморозрахунками, сприяє підвищенню платоспроможності підприємства та мінімізує вплив ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Облік взаєморозрахунків із покупцями та замовниками здійснюється на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Цей рахунок є активно-пасивним і використовується для відображення заборгованості за реалізовану продукцію, виконані роботи та надані послуги. До складу цього рахунку входять такі субрахунки:

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;

363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»;

364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» [1].

Дані субрахунку 361 відображають порядок проведення взаєморозрахунків з вітчизняними покупцями та замовниками, які відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Адже затримка в оплаті за товари або послуги може спричинити виникнення касових розривів, що негативно впливає на діяльність підприємства в цілому. Контроль за цими платежами дозволяє уникнути таких ситуацій та забезпечує стабільність формування грошових потоків.

Для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, субрахунок 362 важливий для управління валютними ризиками. Коливання курсу валют може суттєво впливати на заборгованість покупців, тому правильний облік дозволяє враховувати ці ризики у фінансовій звітності та мінімізувати можливі збитки. Субрахунок 363 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи (ПФГ)» призначений для обліку взаємних

фінансових зобов'язань між підприємствами, які є частиною однієї ПФГ. Промислово-фінансова група складається з підприємств різних секторів, які об'єднуються для досягнення спільних економічних цілей, таких як оптимізація виробничих процесів, зменшення витрат і підвищення прибутковості. Учасники ПФГ можуть бути залучені до спільних проектів, кооперації у виробництві або фінансових угод. Також варто звернути увагу на субрахунок 364, який пов'язаний з розрахунками за гарантійним забезпеченням. Він допомагає знизити ризики, пов'язані з можливими неплатежами з боку покупців, оскільки передбачає надання гарантійного забезпечення виконання зобов'язань.

Завдяки обліку за рахунком 36 можна оцінити рентабельність співпраці з різними покупцями, коригувати умови комерційного кредитування, управляти ціноутворенням та розробляти більш ефективні стратегії продажів. Це сприяє не тільки зниженню фінансових ризиків, але й підвищенню загальної ефективності фінансових операцій підприємства.

Основна роль 36 рахунку полягає в забезпеченні прозорості ведення обліку всіх фінансових операцій, пов'язаних з продажем товарів або наданням послуг. Облік розрахунків з покупцями та замовниками в розрізі субрахунків дозволяє детально аналізувати різні типи заборгованості, зокрема, з вітчизняними та іноземними покупцями, членами промислово-фінансових об'єднань, а також обліковувати операції, пов'язані з гарантійними зобов'язаннями. Такий підхід забезпечує більш глибоке розуміння фінансових взаємовідносин і дозволяє застосовувати різні стратегії управління залежно від категорії покупців. Крім того 36 рахунок виконує важливу функцію в управлінні кредитними ризиками. Контроль за станом дебіторської заборгованості допомагає своєчасно виявляти проблемних клієнтів та запобігати касовим розривам. Це дозволяє уникнути втрат через неплатоспроможність покупців і забезпечити стабільність грошових потоків.

Для удосконалення обліку на 36 рахунку необхідним є регулярний моніторинг дебіторської заборгованості і вжиття заходів для зменшення ризиків неплатежів. Також важливо стандартизувати документи, такі як рахунки-фактури та договори, що спростить процес їх оформлення і підвищить ефективність роботи. Поліпшення комунікації з клієнтами, зокрема через своєчасні нагадування про терміни платежів, сприятиме зменшенню заборгованості і зміцненню ділових відносин.[2]

Висновки. Отже, роль бухгалтерського обліку в забезпеченні ефективного управління взаємовідносинами з покупцями і замовниками є надзвичайно важливою для стабільності ведення господарської діяльності підприємства. Рахунок 36 є ключовим елементом в управлінні взаємовідносинами з клієнтами. Правильно організовані облікові процеси, дозволяють не тільки своєчасно відображати фінансові операції з клієнтами, але й контролювати дебіторську заборгованість, моніторити валютні ризики, а також мінімізувати можливі фінансові втрати через неплатоспроможність покупців. Завдяки цьому підприємство може підтримувати свою платоспроможність та знижувати кредитні ризики. Таким чином, облік розрахунків із покупцями є не лише

інструментом контролю, але й важливим елементом стратегічного управління, що сприяє підвищенню ефективності бізнес-процесів та забезпеченню фінансової стійкості підприємства в умовах сучасної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://surl.li/rphelk>

2. Попович О., Філімонова С. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2023. 9 (121). С. 26-30. URL: <http://surl.li/ryohbd>

БУКША Ірина

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Т.В.

Поліський національний університет

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУ

Вступ. Сучасний ринок характеризується високим рівнем конкуренції, незалежно від галузі. Завдяки розробці маркетингового плану компанія може чітко визначити цільову аудиторію, визначити конкурентні переваги та формувати власну стратегію. Із розвитком цифрових технологій та електронної комерції споживчі потреби набули суттєвих змін. Наразі споживачі надають перевагу не традиційним каналам комунікації, а технологіям на основі діджиталізації.

Соціальні мережі, електронна комерція та мобільні платформи стають головними інструментами взаємодії з брендами. Розробка маркетингового плану дозволяє адаптуватися до цих змін і ефективно використовувати нові інструменти для просування продукту такі як: соціальні медіа, SMM, таргетована реклама, SEO- інструменти тощо. Ефективний маркетинговий план сприятиме раціональному використанню ресурсів підприємства та забезпеченню його конкурентних переваг.

Результати дослідження. На практиці для реалізації успішної маркетингової стратегії застосовують різні методи і моделі, під якими розуміють сукупність способів і прийомів які дозволяють перетворити масив даних отриманих в процесі стратегічного аналізу в маркетинговий стратегічний план. Інструментарій в маркетинговій стратегії – це набір методів, технологій, інструментів і технік, які компанія використовує для розробки та впровадження своєї стратегії. Сучасний інструментарій розробки та імплементації маркетингового плану дозволяє компаніям ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища, вивчати цільову аудиторію, конкурентів та інші фактори (табл. 1).

Сучасні маркетингові стратегії, особливо ті, що базуються на даних та інноваційних технологіях, дозволяють компаніям адаптуватися до мінливого ринку та активно формувати цей ринок. Цифровий маркетинг, зі своїм арсеналом інструментів від SEO та SMM до автоматизації маркетингу та аналітики даних, надає підприємствам безпрецедентні можливості для персоналізації взаємодії з клієнтами, створення ціннісної пропозиції та побудувати довготривалі відносини зі споживачем. Однак, ефективність маркетингових заходів залежить не лише від якості планування та вибору інструментів. Ключову роль відіграє гнучкість та адаптивність компанії. Здатність швидко реагувати на зміни ринкових умов, виявляти нові можливості та коригувати стратегію – це те, що відрізняє успішні компанії від тих, хто залишається позаду [1].

Таблиця 1

Інструменти розробки маркетингової плану

Категорія	Методи / Інструменти
Характеристика маркетингового середовища	Основні методи аналізу ринку: <ul style="list-style-type: none"> • економіко-статистичний • експертних оцінок • соціологічних досліджень • модель «п'яти конкурентних сил» М. Портера • SWOT-аналіз • ABC-аналіз
Цифровий маркетинг	Контент маркетинг SEO SMM Email-маркетинг PPC
Формування цілей	Метод «мозкового штурму» Метод вільних асоціацій Метод синектики Метод аналізу сумісності і конфліктних ситуацій

Джерело: власні дослідження

Структура маркетингового плану є ключовим інструментом для досягнення стратегічних та операційних цілей компанії. Він дозволяє організувати всі етапи маркетингових зусиль та покращити ефективно управління ресурсами. Маркетинговий план містить кілька основних компонентів, кожен з яких виконує критичну роль у забезпеченні успішної стратегії (рис. 1).

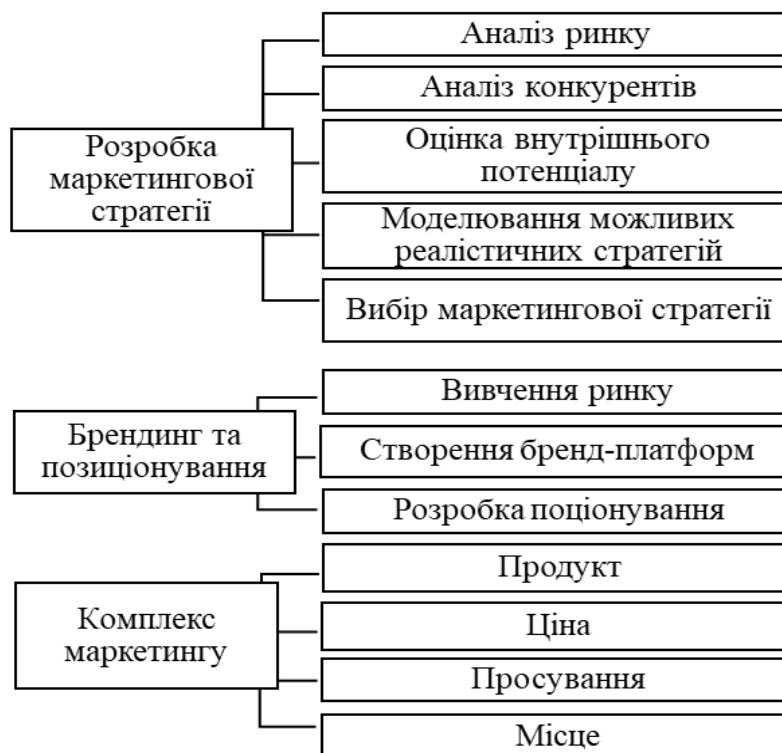

Рис. 1. Структура маркетингового плану

Джерело: адаптовано [3]

Маркетинговий план немає жорсткої структури, тому мова йде про його орієнтовну складову. Його розділи можуть відрізнятися з огляду специфіки бізнесу та цілей компанії. Водночас процес розробки маркетингового плану в більшості випадків починається з обґрунтування маркетингової стратегії [2].

Висновки. Сучасний маркетинговий план – це детально розроблений, клієнтоорієнтований документ, який слугує основою для успішного розвитку бізнесу. Він дозволяє компанії аналізувати ринок, розробляти ефективні маркетингові стратегії та адаптуватися до змін, забезпечуючи стабільне зростання та досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Як скласти маркетинговий план – визначення, структура та поради. URL: <https://dinanta.com/blog/marketing-plan> (дата звернення: 20.10.2024)
2. Шумкова О. В., Онопрієнко І. М. Планування міжнародної маркетингової діяльності підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 6. С. 116–120.
3. Бойчук І. В. Планування в маркетинговій діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 5. С. 25–28.

БУРАК Маркіян
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри обліку та аналізу
Національний Університет «Львівська політехніка»

АУДИТОРСЬКА ВИБІРКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПЕРЕВІРОК

Вступ. З метою висловлення незалежної думки аудитора щодо достовірності перевіреної фінансової звітності та у відповідності до МСА [1], думка аудитора ґрунтується на достатніх та прийнятних аудиторських доказах.

Важливо враховувати відповідності критеріям достатності та прийнятності доказів та професійне судження аудитора. Однак, аудитори працюють в середовищі яке насичене величезною інформацією, а відтак, аудиторська перевірка обмежена в часі, та, відповідно, і в ресурсах, аудитор зобов'язаний спланувати аудит таким чином, щоб здійснити його максимально якісно, при цьому забезпечуючи оптимальне співвідношення тривалості та ефективності аудиторських процедур і аудиторського ризику, який має бути на прийнятному рівні.

Результати дослідження. Аудиторський ризик є ключовою категорією в аудиті та має враховуватись аудитором на кожному етапі виконання аудиторського завдання: починаючи від узгодження умов завдання з аудиту, планування аудиту, встановлення рівня суттєвості аудиторської перевірки, виборі методів та способів організації аудиту, до підготовки аудиторського звіту [5].

При проведенні аудиту аудитор повинен вжити необхідних заходів для того, щоб знизити аудиторський ризик до розумного мінімального рівня.

У разі, якщо аудитор хоче знизити ризик невиявлення, він повинен модифікувати аудиторські процедури, передбачивши збільшення їх кількості та (або) зміну їх суті; збільшити витрати часу на перевірку; підвищити обсяги аудиторських вибірок.

Аудитори, виходячи з власного досвіду і знання клієнта, ви- значають аудиторський ризик на підставі звітності в цілому або окремих груп операцій як високий, ймовірний і малоймовірний і використовують цю оцінку у плануванні аудиту [4].

Процес виконання аудиторського завдання вимагає збирання достатніх та прийнятних аудиторських доказів. Водночас планування аудиту передбачає, що він має бути проведеним найбільш ефективно та зі скороченням тривалості аудиторських процедур.

Аудиторська вибірка – застосування аудиторських процедур до обмеженої кількості елементів однієї статті звітності або групи однотипних операцій. Інша назва – «вибіркова перевірка».

Аудиторська вибірка використовується з метою скорочення обсягів перевірки та формування висновку аудитора про генеральну сукупність.

Вимоги та процедури аудиторської вибірки нормовані в Міжнародному стандарті аудиту № 530 «Аудиторська вибірка».

Аудиторській вибірці передуює процес стратифікації – поділ генеральної сукупності на підмножини (групи елементів, з яких буде здійснюватися вибірка).

Види аудиторської вибірки: статистична та нестатистична. Статистична вибірка полягає у випадковому відборі елементів генеральної сукупності або використанні математичних формул теорії ймовірності для оцінки результатів вибірки. Нестатистична – якій не властиві характеристики статистичної вибірки.

У міжнародному стандарті аудиту № 500 «Аудиторські докази» викладено аналітичні процедури, які повинен використовувати аудитор під час здійснення аудиторської вибірки.

Найпоширеніші методи аудиторської вибірки:

- випадковий відбір – полягає в застосуванні таблиці випадкових чисел;
- систематичний відбір – визначення інтервалу вибірки, що обчислюється за формулою: кількість елементів вибірки генеральної сукупності поділяється на обсяг вибірки;
- монетарний відбір – здійснення відбору елементів за середньозваженою вартістю (для цього застосовують математичну формулу середньозважених чисел);
- довільний відбір – формування вибірки на основі досвіду аудитора;
- блочний відбір – формування суміжних елементів вибірки з генеральної сукупності у вигляді блоку певних елементів, схожих за характеристикою.

Під час застосування аудиторської вибірки завжди можливий ризик того, що висновок аудитора відрізнятиметься від результату, отриманого внаслідок перевірки всієї генеральної сукупності (бухгалтерської інформації).

Незважаючи на те, що в МСА 530 розглядаються методи відбору елементів, стандарт не містить визначених рекомендацій щодо застосування статистичних вибірок.

При формуванні аудиторських вибірок вибіркових методів в аудиті приділяється досить багато уваги в працях вітчизняних і зарубіжних вчених.

У роботі Каменської Т. [2] відображено особливості вибіркового спостереження та запропоновані основні етапи проведення вибіркової перевірки.

Аудиторську вибірку можна застосовувати з використанням нестатистичного або статистичного підходу до неї. Статистичні методи проведення вибіркових досліджень, вільні від суб'єктивних суджень аудитора, припускають рівну ймовірність для кожного елемента (документа).

Жоден елемент, який перевіряється, не буде мати будь-яких переваг при відборі з тестової сукупності. Результати, що отримано після перевірки елементів вибірки, поширюються на генеральну сукупність елементів (ГСЕ), що перевіряється. Аудиторська вибірка, порівняно із суцільною, має суттєві переваги, а саме [5]:

- більш високу оперативність, що істотно скорочує терміни проведення

аудиту;

- придатність в умовах, за яких проведення суцільної перевірки є неможливим;
- можливість значного розширення програми аудиту;
- підвищення якості аудиту. Коректне застосування статистичних вибіркового методів в аудиті можливо тільки при одночасному дотриманні таких умов:
 - обсяг ГСЕ повинен бути досить великим;
 - очікуваний рівень помилок у перевірній сукупності повинен бути достатньо низьким;
 - ГСЕ повинна бути однорідною як за класом операцій, так і за величиною їх значень;
 - генеральна сукупність повинна містити операції всього звітного (перевірочного) періоду;
 - кожен елемент ГСЕ повинен мати рівний шанс попадання в вибірку.

Висновки. Застосування методичного підходу до формування аудиторської вибірки, дозволяє в більшості випадків отримати надійні аудиторські докази при мінімальних матеріальних фінансових і часових витратах. В умовах повної автоматизації підприємницької діяльності, у рамках обов'язкового аудиту необхідно практикувати вибіркоче тестування документів, що дозволяє скласти певне судження про характерні помилки (якщо такі наявні) та вносити в програмне забезпечення вихідні дані для уникнення надмірного контролю та спрощення процесу формування найбільш важливої інформації.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт аудиту 530 (МСА 530). Аудиторська вибірка. Міжнародного стандарту контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : Ч. 1 / пер. з англ. 2019 р. С. 473–490. URL: <http://www.apu.com.ua/attachments/article/1038/> (дата звернення: 28.09.2024)
2. Каменська Т. О. Статистична вибірка в аудиті. *Науковий вісник академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 4. С. 14–20.
3. Кафка С., Кобрин О., Василенко Н. Вибіркові прийоми аудиту: особливості організації та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 11. С. 42–46.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0/> (дата звернення: 28.09.2024)
5. Вакульчик О. М., Фесенко В. В., Книшек О. О. Аудит за міжнародними стандартами. 2-ге вид., допов. та перероб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 178 с.
6. Назаренко О. В. Сутність, функціональне призначення та особливості застосування аналітичних процедур в аудиті. *Агросвіт*. 2018. № 14. С. 3–8.

ВАСИЛЕНКО Тетяна
здобувач освітнього ступеня магістр
РУДНІЦЬКИЙ Анатолій
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т. С.
Поліський національний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ

Вступ. У процесі євроінтеграції Україна активно адаптує свої економічні системи до стандартів Європейського Союзу. Одним із ключових аспектів цієї адаптації є реформа управлінського обліку, зокрема у сфері відтворення основних засобів. Основні засоби – це головні активи підприємства, які забезпечують тривалу економічну діяльність. Тому важливо, щоб процес їх відтворення відбувався відповідно до сучасних вимог управлінського обліку, який враховує міжнародні стандарти та забезпечує прозорість, ефективність і раціональне використання ресурсів.

Наукове дослідження розглядає теоретичні та практичні аспекти управлінського обліку у відтворенні основних засобів в контексті євроінтеграційних процесів.

Результати дослідження. Основні засоби – це довгострокові активи, які мають значний вплив на виробничі процеси та конкурентоспроможність підприємств. Відтворення цих активів передбачає як їх технічне обслуговування, так і модернізацію чи повну заміну, що потребує відповідних фінансових ресурсів та управлінських рішень.

Відтворення основних засобів включає процеси їхнього ремонту, модернізації або заміни після завершення терміну експлуатації. Успішне відтворення потребує планування та фінансових вкладень, оскільки відновлення зношених або застарілих активів потребує значних ресурсів. Відтворення може бути як простим (відновлення вихідних властивостей без зміни технічних характеристик), так і розширеним (модернізація з поліпшенням технічних характеристик або заміна новими, більш ефективними активами).

На думку науковиці Майдуди Г. [1] «в нинішній час особливу увагу необхідно приділяти процесу відтворення основних засобів, оскільки виробництво високоякісної та конкурентоспроможної продукції, мінімізація виробничих витрат, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва можливе лише при оптимальній структурі основного капіталу, а також забезпеченні процесу його відтворення».

Щодо питання управлінського обліку, «управлінський облік – це збір фінансової та виробничої інформації з подальшим її аналізом для використання у прийнятті стратегічних рішень керівництвом підприємства» [2].

Управлінський облік спрямований на внутрішню аналітику та управління

фінансовими ресурсами підприємства. Одним із його завдань є забезпечення обґрунтованих управлінських рішень щодо інвестицій в основні засоби, їх модернізації та заміни. У класичному підході управлінський облік охоплює аналіз витрат, прогнозування та контроль, але у сучасних умовах, особливо в контексті євроінтеграції, відбуваються зміни, які вимагають нових підходів до обліку й відображення інформації.

Управлінський облік відіграє головну роль у плануванні та контролі процесу відтворення основних засобів. Він забезпечує менеджерів інформацією, необхідною для оцінки вартості утримання, модернізації або заміни активів. Управлінський облік допомагає підприємству здійснювати наступні дії:

1) оцінку стану основних засобів – використання управлінського обліку дозволяє визначити поточний стан основних засобів, рівень їхнього зносу та необхідність у проведенні ремонтів або заміни;

2) планування витрат на відтворення – управлінський облік забезпечує підприємство фінансовими прогнозами, необхідними для підготовки бюджету на відтворення основних засобів (оцінка витрат на ремонти, модернізація, або закупівля нових активів);

3) контроль за витратами – облік дозволяє контролювати фактичні витрати на відтворення основних засобів у порівнянні із запланованими, що важливо для підтримки бюджету та уникнення перевитрат;

4) аналіз ефективності інвестицій – після відтворення активів управлінський облік дозволяє оцінити, наскільки ефективно було використано кошти, порівнюються показники продуктивності до та після модернізації, аналізується окупність інвестицій.

Вплив євроінтеграційних стандартів на управлінський облік відтворення основних засобів є надважливим питанням, оскільки Україна продовжує адаптуватися до європейських норм і стандартів. Цей процес стосується впровадження сучасних методик обліку, які відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та європейським директивам.

Дослідження впливу євроінтеграційних стандартів на управлінський облік відтворення основних засобів виділяють такі ключові аспекти:

✓ гармонізація облікових методик (євроінтеграція вимагає приведення облікових підходів у відповідність до європейських стандартів і сприяє підвищенню прозорості обліку основних засобів, включаючи амортизацію, модернізацію та заміну);

✓ прозорість фінансової звітності (МСФЗ встановлюють чіткі правила щодо відображення основних засобів у фінансовій звітності підприємств, покращують якість інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень);

✓ підвищення інвестиційної привабливості (впровадження євростандартів покращує довіру іноземних інвесторів до українських підприємств, оскільки фінансова звітність стає більш зрозумілою та надійною);

✓ ефективне використання основних засобів (європейські стандарти акцентують увагу на аналізі життєвого циклу основних засобів та управлінні їх вартістю, що дозволяє підприємствам ефективніше використовувати активи і планувати їх оновлення);

✓ зміни в підходах до амортизації (згідно європейських стандартів, підприємства можуть використовувати різні методи амортизації, що відповідають реальній експлуатації активів, а не лише законодавчим вимогам).

Загалом, євроінтеграційні стандарти можуть підвищувати якість управлінського обліку в Україні. Вони допомагають стандартизувати процеси обліку і звітності, що сприяє кращому контролю над основними засобами підприємства. Також, впровадження таких стандартів допомагає підтримувати стратегічне планування і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Впровадження європейських стандартів в управлінському обліку вимагає серйозних реформ, зокрема вдосконалення системи звітності та підготовки кадрів.

Сьогодні українські підприємства стикаються з низкою викликів. Зокрема, для ефективної адаптації до євроінтеграційних стандартів необхідно проводити навчання співробітників щодо сучасних вимог, які постають перед управлінським обліком та звітністю. Підприємствам також необхідно адаптувати свої методики обліку до європейських, що включає перегляд методів амортизації, обліку інвестицій та оцінки ефективності.

Реформування системи управлінського обліку згідно з євроінтеграційними стандартами може допомогти українським підприємствам стати більш конкурентоспроможними на міжнародному ринку. Це сприятиме покращенню їхніх облікових процесів, зробить більш прозорими і зрозумілими для міжнародних партнерів.

Висновки. Адаптація управлінського обліку у процесі відтворення основних засобів до євроінтеграційних стандартів є важливим кроком на шляху до інтеграції української економіки у європейський простір. Так, впровадження європейських стандартів може допомогти українським підприємствам пристосуватися до глобальних змін і забезпечити стійкий розвиток економіки. Це сприятиме покращенню конкурентоспроможності та розвитку нових ринків і може відкрити нові можливості для українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Майдуда Г. С. Управлінський облік витрат на відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. Вип. 1(31). С. 246-261.
2. Чим управлінський облік відрізняється від бухгалтерського. URL: <https://edin.ua/upravlinskij-oblik-prostim-i-slovami/> (дата звернення: 12.10.2024).

ВОЙЦЕХІВСЬКА Марина

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолук О.Ф.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Вступ. Управлінський облік застосовується для збору виробничої та фінансової інформації, щоб надалі приймати стратегічні рішення керівництвом бюджетної установи. Дані управлінського обліку потрібні для планування та досягнення цілей організації.

Науковцями, які досліджували питання організації управлінського обліку та розглядали його значення для управління бюджетною установою, є: С.В. Свірко, С.О. Левицька, О.М. Клименко, Т.М. Кондрашова, О.В. Кравченко, І.О. Кондратюк, К.О. Полозюк, М.П. Сінгаєвська, О.М. Петрик, Н.М. Акімова тощо.

Результати дослідження. Впровадження управлінського обліку є необхідною передумовою для ефективного використання коштів, що надійшли за цільовим призначенням, та основою для раціонального управління доходами та витратами за їх статтями.

Фундаментом управлінського обліку є фінансовий бухгалтерський облік, оскільки накопичена у ньому інформація віддзеркалюється у сформованій фінансовій звітності господарської діяльності та відображає реальний фінансовий стан організації в цілому. Управлінський облік зосереджується на всіх об'єктах господарської діяльності та дає оцінити ефективність їх застосування.

Бюджетна установа, згідно Бюджетного кодексу, є неприбутковою організацією, що утримується за рахунок державного або місцевого бюджету. Як і ряд інших суб'єктів господарювання, бюджетна установа за Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» організовує управлінський облік самостійно, оскільки кожна установа має свої особливості в організації роботи [2].

Роль управлінського обліку в державному секторі полягає у плануванні, контролі, аналізі ефективності та формуванні звітності, він допомагає у складанні бюджету, забезпечує моніторинг витрат та доходів, аналізує результативність рішень та формує управлінські рішення.

Поетапний підхід, зображений на рис. 1, повинен забезпечувати ефективну організацію управлінського обліку в бюджетних установах, що оптимізує використання ресурсів та сприяє підвищенню прозорості фінансових процесів [1].

Ключовими аспектами впровадження управлінського обліку в бюджетних установах є визначення основних елементів, таких як центри відповідальності та класифікація витрат.

Рис. 1. Поетапний підхід до управлінського обліку

У підсистемі управлінського обліку в бюджетних установах можуть бути виділені наступні види центрів відповідальності:

- центри витрат;
- центри доходів;
- центри фінансових результатів.

Центрами витрат є структурні підрозділи бюджетних установ, керівники яких відповідають виключно за витрати.

Особливістю бюджетних установ є складність визначення обсягу виконаних робіт, а це означає, що неможливо встановити чіткий зв'язок між витратами та результатами центру діяльності. Крім того, можна віднести до центру витрат й допоміжні структурні підрозділи, а це основна маса підрозділів у бюджетних установах.

Центрами доходів та обмежених витрат є структурні підрозділи, які не займаються наданням послуг, а пов'язані з забезпеченням реалізації продукції, їх керівники несуть відповідальність за отримані доходи та витрати, пов'язані з ними.

Центрами фінансових результатів є більш незалежні підрозділи, невід'ємною частиною їх роботи є облік витрат та ціноутворення продукту діяльності бюджетних установ. Також варто зазначити, що керівник здійснює контроль, отримує дохід та несе витрати за реалізацію послуг/продуктів діяльності бюджетних установ [3].

Згідно з НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», витрати розглядаються як зменшення економічної вигоди, що проявляється у формі вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зниження власного капіталу. Таким чином, чітке визначення класифікації витрат є

важливим елементом підсистеми управлінського обліку [4].

Відповідно до НП(С)БОДС 135 «Витрати», витрати суб'єктів державного сектора поділяються на обмінні та необмінні операції, які класифікуються за типами операцій обміну, як показано на рис. 2.

Рис. 2. Класифікація витрат за обмінними та необмінними операціями

У бюджетних установах бухгалтерський облік ведеться на рахунках 8 класу «Витрати». Витрати накопичуються протягом року за дебетом таких активних субрахунків:

- 80 «Витрати на виконання бюджетних програм»;
- 81 «Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)»;
- 82 «Витрати з продажу активів»;
- 83 «Фінансові витрати»;
- 84 «Інші витрати за обмінними операціями»;
- 85 «Витрати за необмінними операціями»[5].

Облік витрат пов'язаний із необхідністю ведення управлінського обліку задля формування управлінських звітів.

Крім того, для ефективного ведення обліку, формування кошторисів і звітності, бюджетні установи мають створити як Положення про облікову політику, так й Положення про управлінський облік, яке має включати у себе склад структурного підрозділу, обов'язки центрів відповідальності, нормативно-правову базу, первинні документи тощо.

Висновки. Управлінський облік є невід’ємною частиною організації робочого процесу бюджетних установ, оскільки він орієнтований на забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, ретельний аналіз фінансових потоків і витрат, та сприяє підвищенню прозорості у фінансових процесах перед суспільством.

Список використаних джерел:

1. Проектування системи управлінського обліку. URL: <http://surl.li/zydfnp>.
2. Управлінський облік простими словами. URL: <https://edin.ua/upravlinskij-oblik-prostim-slovami/>.
3. Основи обліку відповідальності та центрів відповідальності. URL: <http://surl.li/kwurrh>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності": наказ Міністерства фінансів України від 28 груд. 2009 р. № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати": наказ Міністерства фінансів України від 18 трав. 2012 р. № 568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text>.

ГАЙДАМАЧЕНКО Лілія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Цегельник Н.І.

Поліський національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Недостатнє фінансування з боку державних і місцевих органів часто призводить до низького рівня оплати праці їх персоналу, що, в свою чергу, негативно впливає на якість наданих послуг та ефективність функціонування бюджетних установ. У зв'язку з цим, удосконалення обліку праці та її оплати є надзвичайно важливим і терміновим завданням для освітніх закладів [1].

Оплата праці в закладах освіти є важливим компонентом забезпечення соціальної стабільності працівників та належного функціонування освітніх установ. Ефективний облік заробітної плати дозволяє раціонально використовувати бюджетні кошти, дотримуватися законодавчих вимог та підвищувати прозорість фінансових процесів. Удосконалення облікового процесу є необхідним для оптимізації управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків порушень у процесі виплат заробітної плати.

Результати дослідження. Сутність оплати праці в закладах освіти полягає у забезпеченні матеріальної винагороди працівникам за виконання ними професійних обов'язків у сфері навчання та виховання, відповідно до умов трудового договору та чинного законодавства. Оплата праці є ключовим елементом мотиваційної системи працівників освіти та засобом їх соціального захисту, що впливає на ефективність їх діяльності [3].

Кодекс законів про працю (КЗпП) та Закон України «Про оплату праці» визначають заробітну плату як винагороду, зазвичай виражену в грошовому вигляді, яку роботодавець виплачує працівнику за виконану роботу. При цьому розмір заробітної плати не має максимальних обмежень і залежить від умов та складності виконуваних завдань, професійних і ділових якостей працівника, а також від результатів його праці та показників діяльності підприємства [2].

Особливості оплати праці в закладах освіти мають ряд специфічних аспектів, які відрізняють їх від інших сфер економіки через законодавче регулювання, специфіку роботи освітніх установ та соціальну значущість професії викладачів. Ці особливості визначаються нормативно-правовими актами, колективними угодами та внутрішніми правилами навчальних закладів.

Основні особливості оплати праці в закладах освіти наведені в таблиці 1.

Отже, в освітніх закладах оплата праці регулюється здебільшого законодавством, а також місцевими бюджетами, що накладає певні обмеження на рівень заробітної плати, проте при цьому також важливо дотримуватися загальних принципів законодавства про працю.

Таблиця 1

Основні особливості оплати праці в закладах освіти

Назва	Характеристика
Тарифна система та єдина тарифна сітка	Базується на класифікації посад та кваліфікаційних рівнів. В основі системи лежить тарифна ставка, яка диференціюється за: рівнем кваліфікації працівника (розряд, категорія); вислугою років; специфікою посади (вчителі, викладачі, лаборанти тощо). Тарифні коефіцієнти, що визначають зарплати, є залежними від бюджету і державних рішень.
Надбавки та доплати	Окрім основної зарплати, освітяни можуть отримувати надбавки та доплати за певні умови: <ul style="list-style-type: none"> • за вислугу років – залежить від стажу роботи в освітній сфері; • за вищу кваліфікаційну категорію – залежить від кваліфікаційного рівня, атестації працівника; • за складність та напруженість праці – враховується під час виконання робіт із додатковими навантаженнями (наприклад, класне керівництво, керівництво навчальними групами, проведення гуртків); • за науковий ступінь – доплата за наукові ступені або вчені звання (доктор наук, кандидат наук, доцент, професор); • інші надбавки – за роботу в сільській місцевості, за роботу в умовах підвищеної небезпеки.
Розрахунок заробітної плати	В освітніх закладах працівникам часто виплачується погодинна оплата або ставка за місяць, яка визначається з урахуванням кількості відпрацьованих годин та специфіки роботи. Зарплата включає основну частину, а також додаткові виплати у вигляді премій та надбавок. Погодинна оплата застосовується для працівників, які працюють за сумісництвом або виконують додаткові обов'язки, як-от проведення позакласних занять або консультацій.
Оплата праці за сумісництвом	Працівники закладів освіти мають можливість працювати за сумісництвом у межах іншої посади в тому ж закладі чи в іншому. В такому випадку оплата праці проводиться за фактично відпрацьований час або виконаний обсяг робіт, відповідно до умов трудового договору.
Оплата праці під час відпусток та лікарняних	Працівники освітніх закладів мають право на щорічну відпустку, за яку їм виплачується середньомісячна заробітна плата. Також передбачено виплату відпускних для працівників, що працюють під час канікул. У випадку хвороби або інших обставин надаються оплачувані лікарняні згідно з діючим законодавством.
Преміювання та заохочувальні виплати	Освітні заклади можуть встановлювати премії та матеріальні заохочення за високі досягнення в професійній діяльності, успішну роботу зі студентами чи учнями, розробку нових навчальних програм, участь у наукових конференціях або міжнародних проектах.
Гарантії та соціальні пільги	Працівники освітніх закладів мають ряд соціальних пільг та гарантій: безкоштовне підвищення кваліфікації та атестація; соціальні виплати у випадку виходу на пенсію або в інших непередбачених обставинах; державні гарантії мінімальної зарплати, яка повинна відповідати законодавчо встановленому рівню.

Важливим аспектом управління фінансовими ресурсами та підвищення ефективності функціонування закладів освіти є удосконалення обліку оплати праці працівників цих установ. Виділимо кілька ключових напрямків удосконалення обліку оплати праці працівників цих установ:

- впровадження сучасних інформаційних систем для обліку оплати праці

дозволить зменшити кількість помилок, спростить процеси розрахунку заробітної плати, забезпечить швидкий доступ до потрібної інформації та дозволить здійснити аналіз даних про витрати на персонал у режимі реального часу;

- регулярний моніторинг показників оплати праці, включаючи структуру витрат, середню заробітну плату та їх динаміку забезпечить можливість виявлення проблемних областей та оптимізації витрат для ухвалення більш обґрунтованих управлінських рішень;

- упровадження єдиних стандартів обліку оплати праці у всіх закладах освіти сприяє більшій прозорості та зрозумілості системи через розробку єдиних форм звітності, регламентів, а також навчання персоналу новим вимогам;

- регулярне оновлення даних про працівників, їх кваліфікацію, стаж та показники роботи дозволить формувати точну картину оплати праці для обґрунтованого визначення заробітної плати, премій та інших виплат;

- встановлення чітких критеріїв оцінки продуктивності праці сприятиме вдосконаленню системи винагороди та дозволить заохочувати висококваліфікованих спеціалістів, стимулювати їх до підвищення кваліфікації та покращення результатів роботи;

- взаємодія між фінансовими службами, адміністрацією та педагогічним складом стосовно питань оплати праці має бути відкритою і зрозумілою дозволить враховувати думки працівників і посилить довіру до системи винагороди;

- використання новітніх технологій і практик, таких як блокчейн для забезпечення прозорості розрахунків або аналітики великих даних для прогнозування витрат на оплату праці значно підвищить ефективність обліку.

Висновки. Таким чином, особливості оплати праці в закладах освіти пов'язані з державним регулюванням, тарифними сітками, специфікою професійної діяльності освітян і вимогами до кваліфікації працівників. Зрозуміле й прозоре облікове відображення виплат, а також постійне вдосконалення системи оплати праці є важливими чинниками для забезпечення соціальної захищеності працівників та підвищення їх мотивації до ефективної роботи.

Список використаних джерел:

1. Васильєва В.Г., Бабенко Л.В., Тумановська О.В. Сучасний стан та напрями вдосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці в бюджетній установі. *Економічний простір*. 2019. № 146. С. 100–112.

2. Пугаченко, О., Зарудна, Н., Кундеус, О. Облік праці та її оплати у закладах дошкільної освіти. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-39>

3. Цегельник Н.І., Гайдамаченко Л. Г. Мотивація персоналу як важлива складова успіху підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: мат. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., 13 вересня 2024 р. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 189-190.

ГАЙДУК Богдан

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

кафедри обліку і оподаткування

Науковий керівник: д.е.н., проф. Задорожний З-М.В.

Західноукраїнський національний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЇ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ ЯК ОСНОВА ЇХНЬОГО РАЦІОНАЛЬНОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Вступ. Медичне обладнання є важливою складовою надання медичних послуг у будь-якій країні. Воно використовується як для діагностичних і профілактичних, так і для лікувальних цілей. В Україні законодавче визначення медичного обладнання можна ідентифікувати, скориставшись його інтерпретацією на основі поняття «медичних виробів», яке, зокрема, зустрічається у Методичних рекомендаціях №635.

З нього випливає, що медичне обладнання є різновидом медичних виробів і включає в себе «прилади, обладнання, апарати, пристрої» (п. 3) [1]. З точки зору обліку, медичне обладнання належить до складу основних засобів (з відповідними ознаками: строком корисного використання понад 1 рік та вартісною межею понад 20 тис. грн.) або ж малоцінних необоротних матеріальних активів (теж з відповідними ознаками).

Результати дослідження. Важливою основою раціональної організації бухгалтерського обліку є класифікація медичного обладнання. В цьому контексті важливим завданням сучасної системи управління закладами охорони здоров'я є прагнення до удосконалення класифікаційних ознак і забезпечення максимальної зручності класифікації для цілей обліку та аналізу.

Проведення ж досліджень і пошук можливостей реалізації такого завдання лежить в науковій площині. Одним із можливих шляхів пошуку ідей для удосконалення в науковому плані є вивчення зарубіжного досвіду класифікації медичного обладнання.

Зважаючи на міжнародні та євроінтеграційні процеси, притаманні українській обліковій і аналітичній практиці, критичний аналіз засад, умов і прикладів застосування різних підходів до класифікації в різних країнах буде надзвичайно корисним і повчальним.

Більшість європейських країн в питаннях класифікації керуються вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), зокрема Стандартом 16 «Основні засоби».

Одним із найбільш поширених підходів в європейських країнах є класифікаційних за типами медичного обладнання. Відповідно до нього розрізняють: діагностичне, лікувальне, допоміжне обладнання, а також обладнання для моніторингу та інші медичні прилади. Їхній перелік і специфіка, репрезентовані нами на рис. 1, полегшують не тільки ведення обліку в європейських країнах, а й здійснення аналізу ефективності використання такого обладнання.

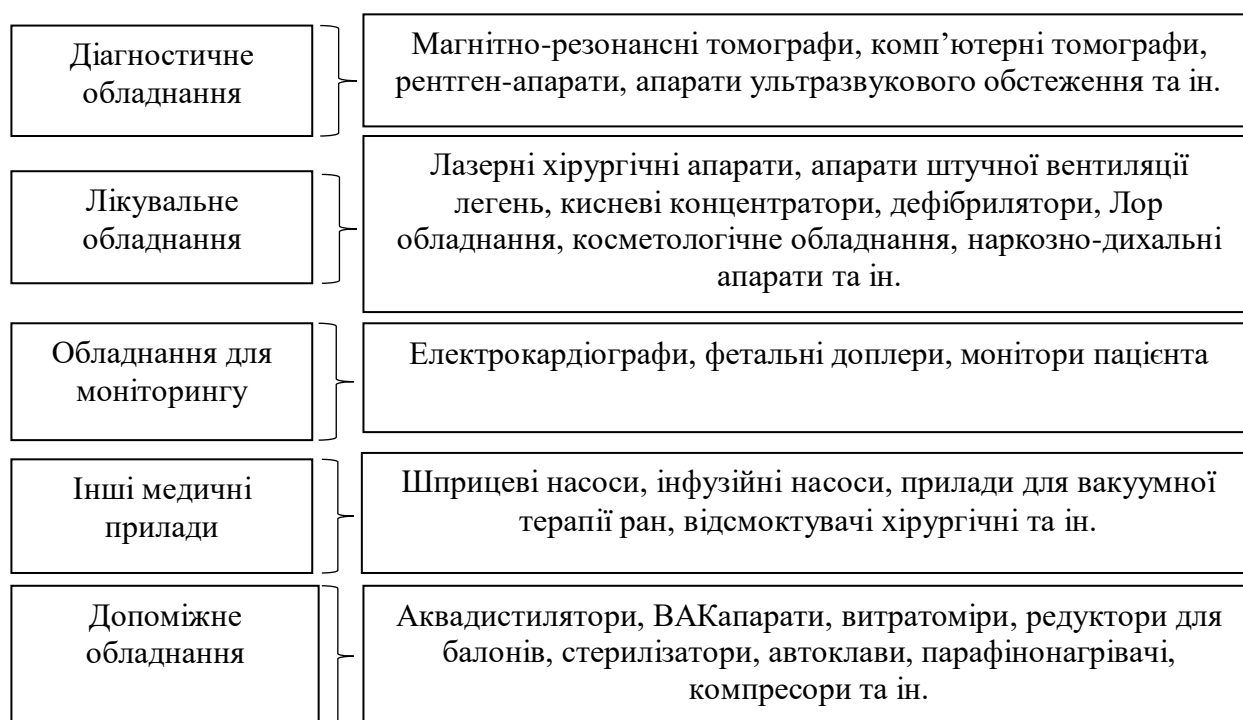

Рис. 1. Класифікація медичного обладнання в європейських країнах

Джерело: авторське узагальнення; сформовано на основі [2; 3]

Варто зауважити, що класифікація медичного обладнання, репрезентована на рис. 1, може бути деталізована і в багатьох європейських країнах. Така деталізація здійснюється відповідно до управлінських запитів. Але при цьому слід також зауважити, що в ЄС заклади охорони здоров'я також різняться залежно від форми власності. Відповідно, облік може вестися за вимогами МСФЗ, або національними стандартами для державного сектору. Проте більшість закладів охорони здоров'я, особливо тих, що ведуть міжнародну діяльність, використовують МСФЗ.

З точки зору аналізу класифікація відіграє узагальнюючу роль і дозволяє виявляти тенденції використання груп медичного обладнання, з оцінкою ефективності його використання включно. З іншого боку, проведення аналізу медичного обладнання має передбачати встановлення його вікової структури, визначення показників фондоозброєння, оновлення, вибуття та ін.

Важливою характеристикою медичного обладнання для управління є оцінка його зносу, яка має безпосередній стосунок до такого облікового поняття як амортизація. Країни ЄС використовують різні підходи до амортизації медичного обладнання. Вони залежать від типу та вартості цих активів, строків їхнього корисного використання. Для європейських країн в переважній більшості ці строки складають від 5 до 10 років для складного обладнання та менше для менш дорогих активів [2]. Щодо високотехнологічного обладнання зазвичай приймається рішення про використання прискореної амортизації, бо воно швидко морально старіє.

Не менш важливим показником, який доцільно піддавати аналізу є витрати на обслуговування та модернізацію медичного обладнання. Такі витрати, відокремлені від первинної вартості, однак вони впливають на строк корисного використання та продуктивність медичного обладнання. Отже їхній аналіз дозволяє більш точно оцінити стан і результативність функціонування обладнання. До слова, в обліковій практиці вищезазвані витрати йменують як витрати на технічне обслуговування або ж капітальні витрати.

Як уже зазначалося вище в європейських країнах є заклади охорони здоров'я різних форм власності, як і в Україні. В державних медзакладах класифікація медичного обладнання зазвичай регулюється спеціальними національними стандартами бухгалтерського обліку. Наприклад, у Франції та Німеччині для обліку державних активів, зокрема медичного обладнання, використовуються детальні інструкції щодо класифікації, оцінки та амортизації, які можуть відрізнитися від приватного сектора.

Корисним зарубіжним досвідом, який доцільно запозичити, є оцінка вартості медичного обладнання для цілей страхування. У Європі страхові компанії та лікарні часто співпрацюють для визначення залишкової вартості обладнання, враховуючи його ринкову вартість, строк корисного використання й амортизацію та використання таких даних для цілей страхування.

Висновки. Таким чином, досвід країн Європи у класифікації медичного обладнання для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу включає гармонізацію з міжнародними стандартами, чітку класифікацію типів обладнання, ретельне управління строками амортизації й врахування витрат на технічне обслуговування та модернізацію. Це допомагає забезпечити ефективне управління активами, їх правильне відображення у фінансовій звітності, а також раціональне використання.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2014 р. №635.
2. Classification of Medical Devices - EU 2017/745. URL: [https://www.youtube.com/watch?v=oXgKchEMhJc&ab_channel=PatientGuard Limited](https://www.youtube.com/watch?v=oXgKchEMhJc&ab_channel=PatientGuardLimited).
3. Kandasamy M. Understanding the Classification of Medical Devices under EU DR. MDR (EU) 2017/745 (CE Marking for Medical Devices). URL: <https://www.dqsglobal.com/intl/learn/blog/understanding-the-classification-of-medical-devices-under-eu-mdr>
4. Перелік медичного обладнання для забезпечення потреб сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.05.2022 р. №761 (в редакції від 06.02.22 р. №22.03).

ГОЛУБ'ЄВ Павло

здобувач освітнього ступеня магістр,
Науковий керівник: к.е.н., проф. Суліменко Л.А.
Поліський національний університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Вступ. В господарській діяльності будь-якого підприємства важливе місце займають операції з розрахунків з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги. В практиці діяльності суб'єктів господарювання обсяг дебіторської заборгованості за операціями з покупцями і замовниками є високим. Для ефективного управління підприємством необхідна оперативна, прозора, достовірна та своєчасна фінансово-економічна інформація про результати діяльності, в т. ч. інформація про стан дебіторської заборгованості. Тому важливе значення для управління має його належне обліково-аналітичне забезпечення.

Результати дослідження. Проблеми управління дебіторською заборгованістю в системі активів підприємства досліджували в своїх працях багатьох вчених економістів: Ф.Ф. Бутинець, М.Д. Білик, Н.В. Бондарчук, І.А. Волянок, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, В.В. Сопко, Я.В. Соколов, В.О. Шевчук, Л.В. Черненко, Л.М. Яременко та інші.

Дебіторська заборгованість являє собою суму боргів дебіторів перед підприємством на певну дату. Фінансова стабільність та фінансовий стан підприємства значною мірою залежать від належного управління дебіторською заборгованістю та впровадження цифрових технологій для суб'єктів господарювання. Несвоєчасно сплачена дебіторська заборгованість є доказом недоцільного використання позикових та власних коштів.

У зв'язку з цим, на підприємствах необхідна організація належного обліку та контролю розрахунків з покупцями та замовниками. При цьому слід прописати в обліковій політиці підприємства порядок списання простроченої дебіторської заборгованості, оскільки він пов'язаний з формуванням бази оподаткування податком на прибуток та впливає на формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Основні завдання процесу управління дебіторською заборгованістю представлені на рис. 1. Вони пов'язані із забезпеченням мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з можливістю збитків від списання безнадійних боргів, з дефіцитом грошових коштів, втрат від інфляційного знецінення суми заборгованості та ін.

У відповідності до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги класифікується шляхом групування дебіторської заборгованості за термінами її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи, який зростає зі

збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Сума резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи та її коефіцієнта сумнівності [1].

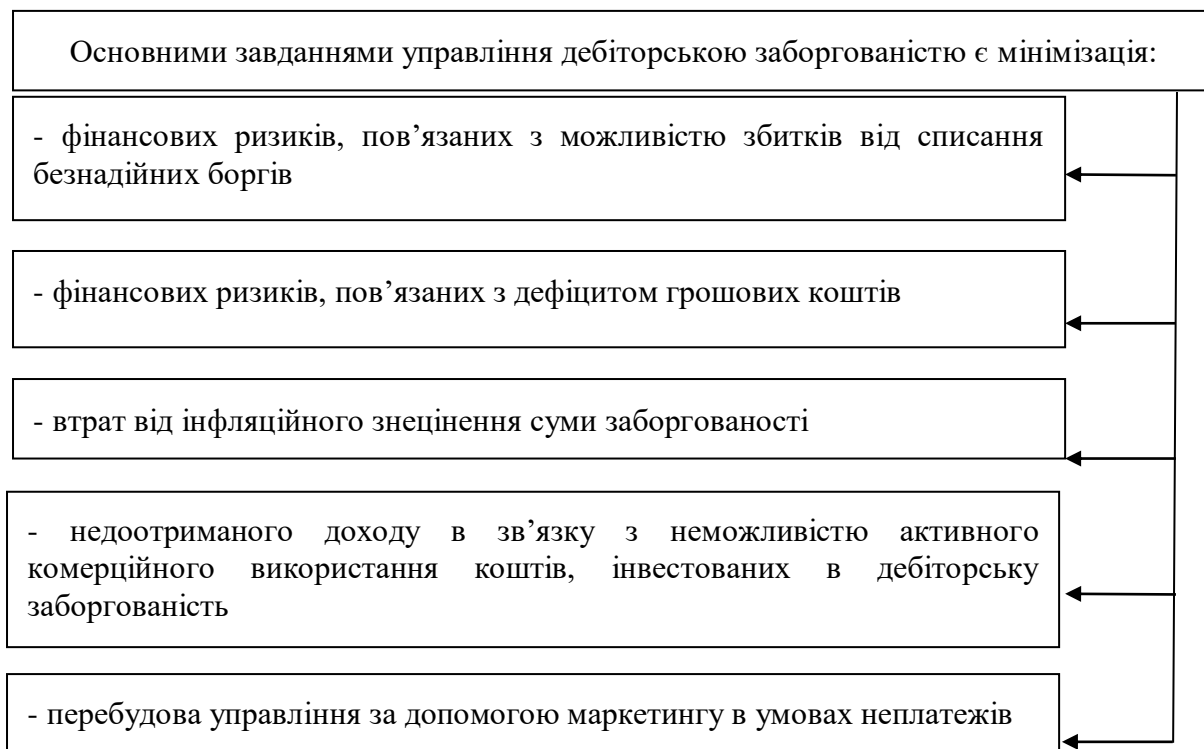

Рис. 1. Основні завдання для управління дебіторською заборгованістю

Дебіторську заборгованість в бухгалтерському обліку можна класифікувати за різними ознаками, що допомагає визначити економічну сутність дебіторської заборгованості підприємства, а також передумови її виникнення в конкретних умовах господарювання.

Важливою ознакою, за якою класифікується дебіторська заборгованість, є класифікація за об'єктами її формування, яка представлена на рис. 2. Така класифікація допомагає визначити найважливіші об'єкти формування такої заборгованості з метою організації належного контролю в розрізі таких об'єктів.

Крім того, в науковій економічній літературі дебіторську заборгованість класифікують за наступними ознаками [2.3.4]:

- за терміном виконання зобов'язань (поточна (до 1 року), довгострокова (від 1 до 3 років), прострочена (від 3 років));
- за тривалістю (короткострокова, довгострокова);
- за характером діяльності суб'єкта господарства (основна, фінансова та інвестиційна);
- за видами дебіторів (покупці та замовники, співробітники підприємства, дочірні підприємства, бюджетні та позабюджетні фонди, інші дебітори);

- за доцільністю утворення (виправна, невиправна);
- за якісним складом (нереальна для стягнення, сумнівна, надійна);
- за можливістю передавання за правами вимоги (заборгованість, яку можна передати; заборгованість, яку заборонено передавати);
- за забезпеченістю гарантіями (забезпечена, не забезпечена);
- за можливістю планування (запланована, незапланована);
- за можливістю контролю (контрольована, неконтрольована);
- за ступенем спорідненості з контрагентами (внутрішня, зовнішня) та ін.

Вагомий вплив на фінансову стабільність господарства може мати збільшення або зменшення обсягів заборгованості дебіторами, тому така класифікація дебіторської заборгованості допоможе проводити її моніторинг та визначати реальний стан розрахунків з дебіторами з метою аналізу та попередження негативного впливу сумнівної заборгованості на фінансовий стан господарства.

Прострочена дебіторська заборгованість покупців та замовників за продукцію, товари, роботи та послуги відволікає частину грошових коштів з оборотних засобів підприємств. Важливою умовою успішного управління дебіторською заборгованістю є своєчасне та повне відображення господарських операцій по розрахунках з дебіторами в первинних документах та облікових регістрах підприємства, раціональна організація бухгалтерського обліку та контролю розрахункових операцій підприємств з покупцями, замовниками, іншими дебіторами.

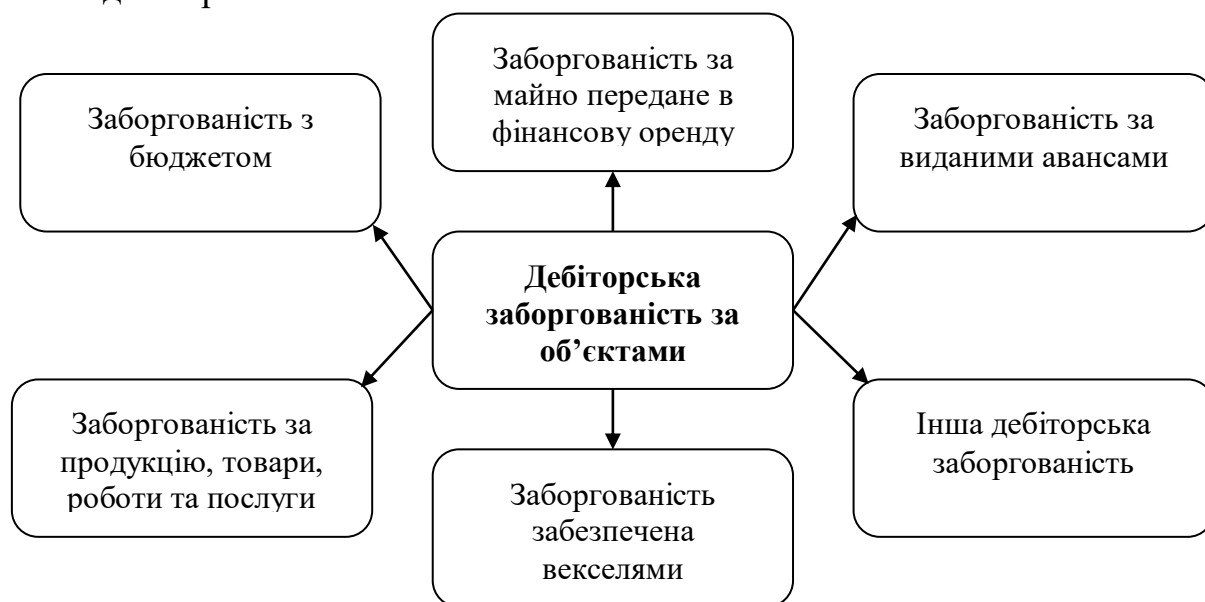

Рис. 2. Класифікація дебіторської заборгованості за об'єктами формування

Зростання обсягів заборгованості негативно впливає на оборотність активів, уповільнює інвестиційну діяльність, зумовлює збитковість підприємства, а їх зменшення, не включаючи її погашення, свідчить про менші обсяги реалізації.

Для удосконалення управління дебіторською заборгованістю важливо своєчасно здійснювати контроль та аналіз за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки значне перевищення нормального рівня дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування [4].

При аналізі боргів дебіторів можна оцінити величину доходів, які можна одержати від штрафів, пеней та неустойок, що залежить від причин затримання оплати від дебіторів. Аналізуючи обсяги дебіторської заборгованості, важливими є такі показники, як коефіцієнт оборотності; період погашення боргів дебіторів; частка боргів дебіторів в структурі поточних активів; відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації; частка сумнівних боргів дебіторів в загальній структурі заборгованості. В результаті аналізу також виявляють як внутрішні, так і зовнішні фактори, які впливають на величину дебіторської заборгованості підприємства.

Висновки. Отже, облік та аналіз стану дебіторської заборгованості є важливими інструментами для управління. Великі обсяги дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги приводить до погіршення платоспроможності підприємства та його фінансової стабільності. Тому важливою функцією управління дебіторською заборгованістю є створення чіткої та дієвої системи організації обліку та контролю за розрахунками з покупцями та замовниками, яка зможе забезпечувати ефективну діяльність підприємства та уникнути неплатоспроможності та банкрутства.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 8.10.1999р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Соловей Н.В., Маліношевська К.І. Проблеми обліку дебіторської заборгованості. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/514/498>
3. Синькевич Н. Актуальність та проблеми дебіторської заборгованості: історичні аспекти, економічний зміст та етапи розвитку. *Галицький економічний вісник*. 2017. № 2. С. 119-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2017_2_15
4. Яременко Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9714>

ДРАБА Роман

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

кафедри обліку і оподаткування,

Науковий керівник: к.е.н., доц. Райковська І.Т.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ ДОВГОСТРОКОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вступ. Стратегічний аналіз людського капіталу є ключовим елементом у забезпеченні конкурентоспроможності та стійкості бізнесу, що включає комплексний підхід до оцінки, розвитку, планування і ефективного використання людських ресурсів, які є одним із найцінніших активів підприємства. Дослідники зазначають, що ключовою характеристикою сучасного етапу економічного розвитку є формування суспільства та економічних процесів, що спираються на новий виробничий фактор – людський інтелектуальний потенціал. Сьогодні світова промислова економіка відступає перед інтелектуальною, де основною рушійною силою стає сила ідеї. Глобальний досвід показує, що в економіці, яка базується на ідеях, а не на фізичному капіталі, суттєво зростає ймовірність успішної реалізації інновацій. Новий економічний формат заохочує отримання значних прибутків із мінімальними вкладеннями капіталу та обмеженою чисельністю працівників суб'єкта господарювання.

Результати дослідження. Схиляємося до розуміння інтелектуального капіталу як комплексу інтелектуальних активів підприємства, що включає такі види капіталу, як людський, структурний та ринковий. Однак ці категорії не є однакови за значенням. Найважливішу роль у структурній організації інтелектуального капіталу відіграє людський капітал, який у певному сенсі є «колективним інтелектом» підприємства. Адже саме людський розум, який є носієм цього капіталу, здатний до креативної діяльності, у процесі якої здебільшого формується структурний та ринковий капітал.

Таким чином, під людським капіталом розуміємо специфічну сукупність знань, навичок, вмінь та інших продуктів, які виникають у результаті психічно-пізнавальної діяльності особи і є індивідуальною характеристикою людського інтелекту. В свою чергу, інтелектуальний капітал є узагальнюючим терміном, що об'єднує три види капіталу (людський, ринковий, структурний), які надають підприємству конкурентні переваги на ринку.

Задля досягнення конкурентних переваг слід здійснювати своєчасний стратегічний аналіз людського капіталу, що передбачає наступні складові:

1. Оцінка людського капіталу – процес визначення вартості та впливу людських ресурсів на результати діяльності підприємства, включає аналіз кваліфікацій, компетенцій, мотивації та продуктивності працівників. Стратегічний аналіз дозволяє визначити сильні та слабкі сторони персоналу та зрозуміти, наскільки вони відповідають цілям довгострокового

розвитку підприємства.

Різні наукові підходи до оцінки людського капіталу дозволяють більш точно визначити цінність трудових ресурсів для підприємства та їхній внесок у загальний успіх.

Узагальнимо основні наукові підходи до оцінки людського капіталу.

- Економічний підхід, що ґрунтується на фінансовій оцінці людського капіталу, яка включає аналіз витрат на навчання, підвищення кваліфікації, а також потенційних доходів, які може принести працівник протягом його кар'єри. Метод оцінки за формулою «прибуток = доходи – витрати» дозволяє визначити, чи є інвестиції в персонал виправданими.

- Системний підхід передбачає розгляд людського капіталу як складової частини більшої системи (підприємства). Це включає вивчення взаємозв'язків між різними елементами управління, такими як організаційна культура, мотивація працівників і стратегії управління. Згідно з цим підходом, ефективність людського капіталу оцінюється через його вплив на продуктивність та інновації.

- Компетентнісний підхід фокусується на оцінці знань, навичок і вмінь працівників. Цей підхід дозволяє організаціям виявити критично важливі компетенції для досягнення стратегічних цілей і з'ясувати, які з них потребують розвитку. Це часто здійснюється через проведення оцінок компетенцій і порівняння з вимогами ринку.

- Кваліметричний підхід – оцінка людського капіталу за допомогою кількісних показників, таких як продуктивність праці, обсяг виконаної роботи та якість. Цей підхід використовує статистичні методи для визначення внеску кожного працівника в загальні результати діяльності підприємства.

- Капіталізаційний підхід – оцінка людського капіталу через його здатність генерувати прибуток. Цей метод передбачає аналіз впливу людського капіталу на фінансові результати компанії та визначення його економічної вартості в умовах сучасного бізнес-середовища.

2. Планування розвитку персоналу, управління знаннями. В сучасних умовах швидкої зміни бізнес-середовища стратегічне управління набуває дедалі більшого значення для підприємств, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними. Одним із ключових аспектів стратегічного управління є стратегічний аналіз, що дозволяє оцінити поточне становище організації, визначити можливості для розвитку та прийняти обґрунтовані управлінські рішення. У цьому контексті планування розвитку персоналу виступає невід'ємною складовою стратегічного аналізу, оскільки людський капітал є основним ресурсом, який забезпечує досягнення стратегічних цілей компанії.

Стратегічний аналіз включає комплекс методів та інструментів, які спрямовані на оцінку внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства з метою виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз. Однією з ключових внутрішніх складових, що підлягає аналізу, є персонал. Планування розвитку персоналу передбачає розробку довгострокових стратегій для

підвищення кваліфікації, мотивації та ефективності співробітників. Розвиток персоналу має враховувати не лише поточні потреби організації, а й майбутні виклики, які можуть виникнути у зв'язку зі змінами у технологіях, ринкових умовах та конкурентному середовищі. Таким чином, інтеграція планування розвитку персоналу в стратегічний аналіз забезпечує більш гнучке і адаптивне управління людськими ресурсами. Для ефективного планування розвитку персоналу необхідно використовувати ряд методів стратегічного аналізу, таких як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, аналіз конкурентного середовища тощо. Ці методи дозволяють визначити зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на персонал, і сприяють розробці обґрунтованих стратегій розвитку.

Відмітимо, що SWOT-аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони кадрового складу, а також визначити можливості для підвищення компетенцій і загрози, пов'язані з дефіцитом навичок, а PEST-аналіз дає змогу врахувати політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, що впливають на потреби в розвитку персоналу. Аналіз кадрових ризиків дозволяє передбачити потенційні загрози, пов'язані з втратою ключових фахівців або недостатнім рівнем компетенцій. На основі отриманих результатів стратегічного аналізу створюються програми розвитку персоналу, які включають навчання, підвищення кваліфікації, мотиваційні заходи та планування кар'єри. Важливо, щоб ці програми були інтегровані зі стратегією підприємства, що дозволить забезпечити узгодженість між потребами бізнесу та можливостями співробітників.

Приклади успішного застосування стратегічного планування розвитку персоналу включають компанії, які інвестують у навчання своїх співробітників відповідно до майбутніх вимог ринку, забезпечують можливості для професійного зростання та створюють сприятливе середовище для розвитку талантів.

3. Моніторинг і оцінка результативності. Моніторинг у рамках стратегічного аналізу є безперервним процесом збору та аналізу даних про виконання стратегічних рішень, основною метою якого є виявлення відхилень від запланованих цілей, аналіз причин цих відхилень та надання інформації для своєчасного коригування стратегії. Оцінка результативності передбачає аналіз досягнутих результатів у порівнянні з поставленими цілями. Це дозволяє оцінити ефективність обраних стратегічних рішень, виявити сильні та слабкі сторони реалізованих заходів і розробити рекомендації для подальшого розвитку.

Моніторинг і оцінка результативності мають вирішальне значення для забезпечення успішної реалізації стратегічних планів, оскільки вони дозволяють оперативно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі; оптимізувати використання ресурсів і мінімізувати ризики; забезпечити прозорість і підзвітність у процесі реалізації стратегії; підвищити мотивацію співробітників шляхом демонстрації прогресу та досягнення результатів.

Для ефективного моніторингу та оцінки результативності застосовуються

різні методи і підходи, зокрема:

- ключові показники ефективності (KPI) – індикатори, що дозволяють вимірювати досягнення стратегічних цілей. KPI можуть включати фінансові показники (рентабельність, прибутковість) і нефінансові (рівень задоволеності клієнтів, ефективність внутрішніх процесів);

- балансована система показників (BSC) – підхід, який дозволяє оцінити результативність за чотирма основними напрямками: фінансовими, клієнтськими, внутрішніми бізнес-процесами та навчанням і розвитком;

- SWOT-аналіз у динаміці – регулярна оцінка сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у процесі реалізації стратегії.

Використання сучасних інформаційних систем для моніторингу дозволяє автоматизувати збір і обробку даних, що значно підвищує ефективність аналітичних процесів.

4. Довгострокова мотивація та утримання персоналу. Однією з головних цілей довгострокового управління людським капіталом є збереження кваліфікованих працівників, що включає впровадження систем мотивації, як фінансових (бонуси, підвищення зарплати), так і нефінансових (кар'єрне зростання, покращення умов праці), які дозволяють утримати талановитих фахівців.

5. Стратегічне управління змінами. В умовах швидких технологічних змін та змін ринку важливо забезпечити готовність персоналу до адаптації нових умов. Стратегічний аналіз допомагає оцінити здатність людського капіталу реагувати на зміни та підтримувати безперервність бізнес-процесів.

Дотримання вказаної вище послідовності дозволяє здійснювати позитивний вплив на довгострокове управління підприємством, зокрема, по-перше, підвищувати продуктивність людського капіталу, що розвивається, має більшу продуктивність і може більш ефективно виконувати завдання, пов'язані з досягненням стратегічних цілей; по-друге, працівники з необхідними навичками та знаннями є джерелом інноваційних рішень, що може підвищити конкурентоспроможність підприємства; по-третє, правильне управління людським капіталом дозволяє підприємству швидше адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, що є важливим у контексті глобальних економічних викликів.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, дійшли наступних висновків. По-перше, стратегічний аналіз людського капіталу є критичним інструментом для забезпечення довгострокового успіху підприємства. Він дозволяє підприємствам не лише ефективно управляти наявними людськими ресурсами, а й інвестувати в їх розвиток, що є важливою передумовою для стійкого зростання і підтримки конкурентоспроможності. По-друге, у рамках довгострокової стратегії важливо розробити програми навчання, підвищення кваліфікації та кар'єрного росту працівників, що забезпечить безперервний розвиток необхідних навичок для виконання майбутніх завдань та адаптацію до змін у ринковому середовищі. По-третє, планування розвитку персоналу є важливою складовою стратегічного аналізу, оскільки воно дозволяє

забезпечити ефективне використання людського капіталу і сприяє досягненню стратегічних цілей організації. Інтеграція процесів планування розвитку персоналу з загальною стратегією компанії підвищує її конкурентоспроможність і адаптивність до змін у зовнішньому середовищі. По-четверте, моніторинг і оцінка результативності є важливими складовими стратегічного аналізу, що дозволяють контролювати хід виконання стратегічних планів, оцінювати досягнення цілей та своєчасно вносити корективи в стратегію. Інтеграція моніторингу та оцінки результативності в стратегічне управління сприяє підвищенню гнучкості суб'єкта господарювання, ефективності використання ресурсів і досягненню конкурентних переваг.

ЖОВНІР Вікторія
здобувач освітнього ступеня бакалавр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Сташенко Ю.В.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Вступ. Запаси - активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Запаси займають провідне місце в складі активів підприємств будівельної галузі. Вони є основою для визначення собівартості будівельних робіт, що у свою чергу впливає на прибутковість підприємства. Запаси складають від 53% до 60% загальних витрат на будівельно-монтажні роботи, тому зниження їх собівартості напряду впливає на фінансові результати діяльності будівельного підприємства [2]. Ефективне використання запасів, а також правильна організація їх обліку та зберігання, забезпечують стабільне фінансове становище компанії та покращення її прибутковості. Тож правильне відображення запасів у бухгалтерському обліку — це ключовий фактор успішного управління будівельною організацією.

Результати дослідження. На підприємствах будівельної галузі використовуються різні види запасів, які класифікуються за кількома ознаками. Основні групи запасів включають: будівельні матеріали, конструкції та деталі, обладнання до встановлення, малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), інші запаси. До будівельних матеріалів належать такі ресурси, як: лісоматеріали (круглий ліс, пиломатеріали), металовироби (цвяхи, болти), силікатні матеріали (цемент, пісок, гравій), санітарно-технічні вироби (крани, фланці) та інші подібні матеріали. Ці матеріали також класифікуються за використанням (стінові, електротехнічні, сантехнічні, ізоляційні), а також за способом зберігання (відкритого, закритого та напівзакритого зберігання).

Правильний облік запасів на підприємствах будівельної галузі потребує відповідного документального супроводу. Основними документами для обліку запасів є: прибуткові ордери; акти приймання матеріалів; товарно-транспортні накладні; накладні-вимоги; лімітно-забірні картки, що використовуються для контролю за витратами запасів на будівельних майданчиках.

Комплектація будівництва необхідними будівельними матеріалами здійснюється за допомогою лімітно-забірних карток, форма М-28 для відпуску матеріалів на будівельні об'єкти, які ведуться протягом усього періоду будівництва і знаходиться у виконавця робіт.

Документальний контроль забезпечує точний облік руху матеріальних цінностей від складу до будівельного майданчика, що дозволяє мінімізувати втрати та забезпечити економічність використання матеріалів [3].

Для обліку запасів на підприємствах будівельної галузі використовуються такі основні бухгалтерські рахунки та субрахунки:

- Рахунок 20 «Виробничі запаси». Він використовується для обліку наявності та руху запасів сировини, матеріалів, будівельних конструкцій та деталей, а також інших запасів, що використовуються в процесі будівництва. До цього рахунку належать субрахунки: 205 «Будівельні матеріали», 201 «Сировина і матеріали», які відображаються на підприємствах забудовників та підрядних організаціях відповідно. За дебетом цих рахунків відображається надходження запасів, а за кредитом — їх списання у виробництво.

На субрахунку 205 обліковуються будівельні матеріали, які можуть перебувати на складі або використовуватись у виробництві. Для більш детального обліку відкриваються додаткові аналітичні рахунки, наприклад, 2051 «Будівельні матеріали на складі», 2052 «Транспортно-заготівельні витрати».

- Рахунок 23 «Виробництво». Цей рахунок призначений для обліку витрат на виконання будівельно-монтажних робіт. До нього можуть відкриватися субрахунки, зокрема 231 «Основне виробництво», 232 «Допоміжні виробництва», 233 «Експлуатація будівельних машин і механізмів». На цьому рахунку ведеться облік витрат на виконання окремих будівельних контрактів, включаючи витрати на оплату праці, амортизацію, експлуатацію машин та механізмів.

Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси», на підприємствах будівельної галузі можливе використання кількох методів оцінки вибуття запасів. Основними методами є: метод середньозваженої собівартості, коли вартість одиниці запасів визначається на основі середньої вартості всіх запасів на підприємстві та метод ФІФО (першим прийшов — першим вийшов), який передбачає, що перші придбані запаси першими й використовуються у виробництві [4].

Особливістю обліку на підприємствах будівельної галузі є можливість використання матеріалів, наданих замовником. Ці матеріали можуть обліковуватися на субрахунку 205 «Будівельні матеріали» або на позабалансовому рахунку 022 «Матеріали, прийняті для переробки», якщо вони передаються на давальницьких умовах. Такий підхід дозволяє відобразити отримані матеріали без включення їх вартості до складу загальних витрат підприємства, що забезпечує прозорість розрахунків між замовником та підрядником.

Висновки. Таким чином, особливості обліку запасів на підприємствах будівельної галузі зумовлені різноманітністю будівельних матеріалів, специфікою будівельного процесу та необхідністю ретельного документального супроводу. Ефективна організація обліку запасів сприяє зниженню собівартості будівельних робіт і підвищенню рентабельності підприємств у цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ; Мінфін України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 12.10.2024)
2. Матковська Діана. Організація обліку запасів будівельних підприємств. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3191/> (дата звернення: 12.10.2024)
3. Лежненко Л.І., Ломова І.О. Теоретичні аспекти удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів. *Молодий вчений*. 2014. 5 (08). С. 122-126.
4. Садовська І.Б., Гаврилюк О.О. Бухгалтерський облік. 2018. Головна Еlib LNTU. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/Посібник_БО_2018/page4.html (дата звернення: 12.10.2024)

ЗАЇЦЬ Юлія
здобувач освітнього ступеня бакалавр
МАКОВЕЦЬКА Ірина
здобувач освітнього ступеня бакалавр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Дем'янишина О.А.
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Бухгалтерський облік як один із ключових компонентів системи управління суб'єктом господарювання слугує основою для всебічного й систематичного збору, накопичення, фіксації, класифікації та узагальнення даних у грошовому еквіваленті щодо майна, капіталу і зобов'язань суб'єкта господарювання, забезпечуючи безперервне й документальне відображення всіх господарських операцій.

Воєнний стан – це не лише надзвичайна ситуація для країни, а й серйозний виклик для бізнесу, особливо для бухгалтерського обліку, що стає важливим інструментом адаптації підприємства до нових реалій. У таких умовах бухгалтерія покликана не лише забезпечувати контроль фінансових процесів, але й оперативно надавати актуальну інформацію для прийняття управлінських рішень, зокрема з питань фінансової стійкості, забезпечення ліквідності та мінімізації збитків.

Результати дослідження. Введення правового режиму воєнного стану значно вплинуло на звичні правила ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, українські суб'єкти господарювання зіткнулися з необхідністю відображення в обліку операцій, пов'язаних із безоплатною передачею та вилученням майна на користь ЗСУ та підрозділів територіальної оборони. Також змінився порядок нарахування амортизації на це майно, а також на ті основні засоби, які суб'єкти господарювання не можуть використовувати через їх розташування в зоні бойових дій. Найбільше до зовнішніх факторів залишаються вразливими малий та середній бізнес [1].

У ці неспокійні часи ніхто не захищений від форс-мажорних ситуацій. Безперервність діяльності є одним із основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності українських компаній, згідно з яким підприємство вважається таким, що продовжуватиме функціонувати у найближчій перспективі.

У критичних умовах підприємства змушені приймати швидкі рішення щодо збереження активів, оптимізації витрат та фінансової безпеки. Тому бухгалтерський облік має бути не просто регламентованою системою записів, а гнучким інструментом, що адаптується до поточних викликів, надаючи актуальні дані для управлінських рішень.

Воєнний стан вимагає внесення коригувань до облікової політики

підприємства: змінюються підходи до оцінки активів, врахування збитків та формування резервів. Такі адаптації необхідні для точного відображення фінансового стану компанії, що може суттєво змінюватися в умовах економічної нестабільності.

Під час воєнного стану зростають ризики втрати майна, зриву контрактів та логістичних ланцюгів. Бухгалтери повинні забезпечити правильне відображення втрат у звітності, коректне формування резервів під знецінення активів і належне обліковування збитків, пов'язаних із діяльністю в зоні бойових дій або прилеглих територіях.

Зміни в оборотному капіталі підприємства вимагають особливої уваги до обліку запасів, дебіторської заборгованості та кредиторських зобов'язань. Бухгалтерський облік допомагає забезпечити ефективне управління ліквідністю, підтримуючи баланс між наявними коштами та фінансовими зобов'язаннями.

Багато компаній змушені переходити на дистанційну форму роботи, що вимагає перегляду методів ведення обліку, впровадження цифрових рішень і забезпечення надійного захисту даних. Використання хмарних сервісів та інших сучасних технологій стає необхідністю для забезпечення безперервного доступу до фінансової інформації.

Під час воєнного стану уряд вносить часті зміни до законодавчих норм, зокрема з питань оподаткування, надання фінансової допомоги та відтермінування зобов'язань. Бухгалтери повинні швидко адаптуватися до нових вимог, щоб уникнути порушень та штрафів, а також скористатися можливими пільгами чи підтримкою з боку держави.

Численні зміни зачепили порядок нарахування заробітної плати та пов'язаних з нею виплат і внесків. Зокрема, скасовано пеню за несвоєчасну сплату ЄСВ, а також припинено всі штрафні санкції на період дії воєнного стану. Крім того, ФОП 2 та 3 груп, а також юридичні особи, які є платниками єдиного податку 3 групи, звільнені від сплати ЄСВ за мобілізованих співробітників. Натомість платникам ЄП 4 групи та незалежним професіоналам не надано права самостійно вирішувати питання щодо несплати ЄСВ за мобілізованих працівників або осіб, які добровільно долучилися до територіальної оборони.

Складні економічні та соціальні умови, загроза втрати роботи або безпека родини значно впливають на психологічний стан бухгалтерів. Компанії мають забезпечувати належні умови для роботи, підтримувати співробітників та, за можливості, надавати їм психологічну допомогу [3].

Фінансове планування в умовах нестабільності є надзвичайно важливим, проте надзвичайно складним завданням. Зміни у валютному курсі, вартість ресурсів, непередбачуваність поставок – усі ці фактори ускладнюють складання достовірних фінансових прогнозів. Бухгалтерія має регулярно оновлювати прогнози, щоб надати керівництву релевантні дані.

У воєнний час багато підприємств підтримують армію або інші структури, залучені до захисту країни та її громадян. Згідно із законом України «Про

внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 30.03.2022 року, такі суб'єкти можуть скористатися податковими пільгами:

1. операції з добровільної передачі або відчуження коштів, товарів (включно з підакцизними), а також надання послуг на користь Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони без попереднього чи наступного відшкодування їхньої вартості не вважаються реалізацією для цілей оподаткування;

2. можливість включення до витрат у повному обсязі коштів і майна, переданих Збройним Силам України та іншим військовим формуванням;

3. сума компенсації вартості пального, використаного під час надання послуг із перевезення для потреб Збройних Сил України та територіальної оборони, не включається до оподаткованого доходу фізичних осіб, які здійснюють ці послуги [3].

Використання автоматизованих систем обліку, хмарних технологій та інструментів для дистанційної роботи дозволить забезпечити ефективний доступ до даних, захист інформації та швидке реагування на зміни.

Регулярне оновлення облікових записів щодо активів, зобов'язань і ліквідності допоможе підприємству швидко реагувати на зміну фінансового стану, зберігаючи контроль над ресурсами.

Інформація, яку надає бухгалтерія, має бути оперативно врахована у стратегічних рішеннях керівництва. Тому слід посилити зв'язок між бухгалтерією та управлінською командою для прийняття зважених та інформованих рішень.

Під час воєнного стану варто зосередитись на формуванні резервів, які допоможуть підприємству покривати непередбачені витрати або збитки, пов'язані з втратами активів чи зривом поставок.

Висновки. Таким чином, воєнний стан став серйозним випробуванням для підприємств та їхніх бухгалтерських служб. Але цей період також відкриває нові можливості для вдосконалення облікових процесів, впровадження сучасних технологій та адаптації фінансової політики до реалій сьогодення. Оперативність, гнучкість та прозорість обліку стають критично важливими елементами для збереження фінансової стійкості підприємств та їхнього успішного функціонування в умовах невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Прокопова О. М., Кудлаєва Н. В. Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Економічна наука*. 2022. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/8.pdf

2. Lysa D.V., Demianyshyna O.A. Księgowość, kontrola i analiza kosztów produkcji oraz kalkulacja kosztów produktów. *Актуальні проблеми обліковоаналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 26 жовтня*

2023 р., м. Мукачєво. 2023. С. 39 – 41. <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf>

3. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник. 3-є видан. за ред. д.е.н., проф. П. О. Куцика; П. О. Куцик, В. І. Бачинський, Р. М. Воронко, О. А. Полянська, С. І. Головацька, М. В. Корягін, К. І. Кузьмінська, М. Ю. Чік. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с.

ІВАНИЦЬКА Олеся

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. Суліменко Л.А.

Поліський національний університет

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ БІЗНЕСУ

Вступ. Ключовою характеристикою потенціалу бізнесу є стабільність його діяльності, зростання прибутку та розширення ринків збуту з позиції довгострокової перспективи. Для реалізації цілей діяльності на підприємстві розробляється податкова політика, яка дозволяє оптимізувати податкове навантаження на бізнес, є важливим фактором стимулювання економічного зростання бізнесу, та дозволяє збільшити прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства для покращення та розширення його діяльності.

В забезпеченні належного функціонування бізнес-структур в умовах нестабільності соціально-економічного середовища та якісного управління фінансовими ресурсами для успішного менеджменту важливу роль відіграє наявність податкової політики для підприємства. Ефективно побудована податкова політика сприятиме стабільному фінансовому стану підприємства, а також своєчасному виконанню своїх зобов'язань щодо сплати податків і зборів.

Результати дослідження. Розмір податків є вагомим чинником впливу на господарську діяльність підприємства. Для ефективного функціонування бізнесу підприємству необхідно належним чином розробити податкову політику, яка б враховувала особливості його діяльності, орієнтири розвитку та вплив кожного податку на показники діяльності та фінансовий стан підприємства.

Відповідно до діючого законодавства, підприємство має право самостійно розробляти податкову політику. Податкова політика підприємства формалізує правила, практики та процедури в конкретних сферах, починаючи від людських ресурсів і закінчуючи управлінням ризиками. Формуючи податкову політику, підприємство таким чином роз'яснює норми, правила, практику та процедури, що регулюють податкові питання підприємства. Це гарантує, що всі працівники знають, що робити, коли мова йде про податкові питання, а керівництво знає, що відбувається на підприємстві. Сформована податкова політика забезпечує мінімізацію ризиків та дотримання податкового законодавства.

Податкова політика інформує внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін про те, як підприємство вирішує свої податкові питання, а також визначає правила, практики та процедури, що регулюють податкові питання підприємства, включаючи такі важливі аспекти, як:

- 1) роз'яснення ролей і обов'язків;
- 2) дотримання податкового законодавства;
- 3) підхід до податкового планування.

Податкова політика на локальному рівні фіксується в окремому внутрішньому нормативному акті – Положенні про податкову політику, що

періодично оновлюється в міру зміни податкового законодавства.

Ключовою метою податкової політики є оптимізація податкового навантаження господарюючого суб'єкта, що передбачає управління розміром податків в звітному періоді і максимізацію розміру прибутку. Податкова політика реалізується в податковому плануванні, яке на локальному рівні трактується як система заходів підприємства, що спрямована на максимальне використання чинного законодавства для оптимізації податкових платежів.

Податки є обов'язковим та безповоротним стягненням на користь держави, що регулюються податковим законодавством. Це витратна стаття, яка зменшує розмір чистого прибутку підприємства. Тому будь-які дії платника податків щодо використання всіх законних методів зменшення витрат, включаючи податкові платежі, збільшення розміру свого прибутку, є законними [1].

Суттєво ускладнює бізнес-структурам роботу те, що Податковим кодексом України не завжди чітко врегульовано питання щодо порядку нарахування податків, правомірності та неправомірності дій платника податків. Тому господарюючі суб'єкти зобов'язані дотримуватись правил і принципів податкового законодавства, уникаючи шахрайства, щоб їх не можна було трактувати як «ухилення від сплати податків». Повна або часткова несплата податків може бути здійснена як законно, і це означає використання можливостей чинного законодавства, так і незаконно, тому це означає порушення закону [2].

Деякі експерти прирівнюють правову оптимізацію податкових платежів до ухилення від сплати податків. Ознаками ухилення від сплати податків є: приховування доходів, формальне збільшення кількості співробітників, незаконне створення нових організацій, ведення підприємницької діяльності без реєстрації суб'єкта господарської діяльності, збільшення витрат у господарській діяльності не підтвердженими витратами, зловживання особистим інтересом.

У теорії оподаткування виділяють три способи уникнення сплати податків (рис.1).

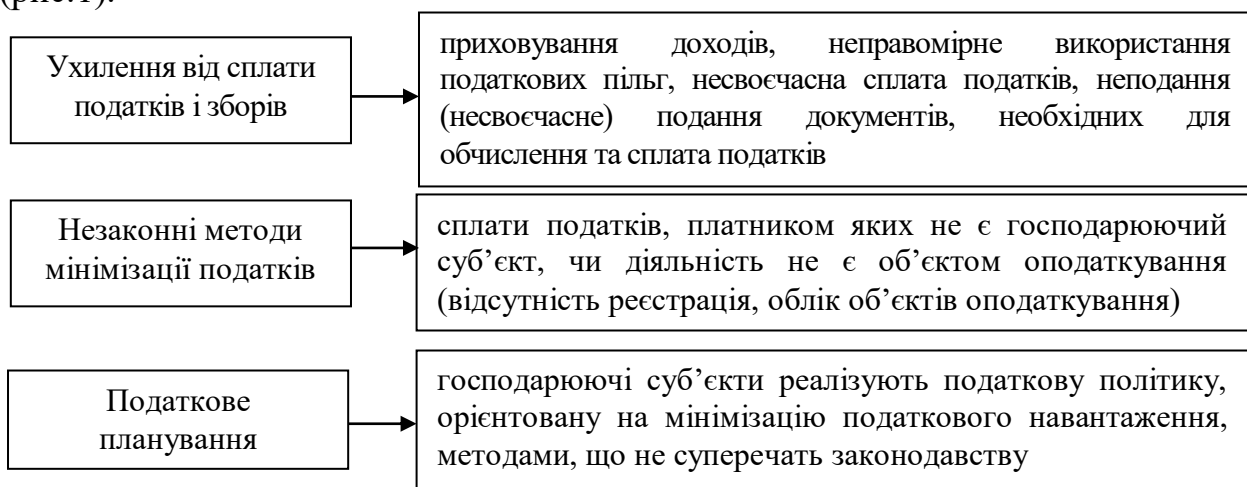

Рис.1. Способи уникнення сплати податків

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 2]

Основною метою податкового планування є мінімізація оподаткування методами, що не суперечать законодавству. Податкові платежі є статтею витрат, тому податкове планування можна розглядати як елемент загальної стратегії оптимізації витрат. Проте нарахування та сплата податків носять функціональний характер і не пов'язані з виробництвом. Податки в будь-якому випадку є простим вирахуванням з доходу господарюючого суб'єкта, якого він хоче уникнути. Є два способи досягти цього:

1) використовувати всі законні можливості для зменшення податкових платежів і трансформувати свою діяльність таким чином, щоб податкові зобов'язання були мінімальні;

2) використовувати незаконні способи зменшення податкових зобов'язань, намагаючись приховати свою діяльність від податкових органів шляхом неправдивого надання податкової звітності та недостовірного відображення своїх доходів.

Отже, суть податкового планування полягає у формуванні податкової політики господарюючого суб'єкта, що забезпечить найбільш оптимальний варіант фінансової діяльності та розміщення активів для досягнення найнижчого рівня податкових платежів. Вважаємо, що для дотримання діючого законодавства слід розуміти та враховувати неоднозначності тлумачення основних положень законодавчих актів.

Так, на думку економістів, податкове навантаження на бізнес можна зменшити, застосувавши:

1) пільгове оподаткування сільськогосподарських товаровиробників – для сільськогосподарських підприємств, що передбачає сплату єдиного податку;

2) спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва;

3) податкові пільги – звільнення платника податків від обов'язку нарахування та сплати податків і зборів, або за наявності підстав, стягнення податків і зборів у меншому розмірі [2].

Таким чином, суб'єкти господарювання можуть застосовувати спрощену систему обліку та оподаткування та звітності, яка передбачає заміну ряду встановлених законом податків і зборів сплатою єдиного податку.

Оптимізація податків є інструментом, який може подолати негативні податкові наслідки та зробити їх ефективними для обох сторін – і для платника податків, і для державного бюджету. Мінімізація податків легально скорочує фінансові витрати та сприяє підвищенню показника прибутку підприємства.

Кількісна оцінка ефективності податкової політики, що реалізується підприємством має здійснюватися через систему загальновідомих показників, які визначають:

1) рівень податкового навантаження на підприємство;

2) рівень впливу окремих заходів податкового планування на розмір податку підприємства (пасиви);

3) ефективність податкового планування підприємства та податкової політики в цілому [2].

Податкове планування – це процес попереднього огляду та оцінки рішень у

сфері фінансової діяльності суб'єкта господарювання з урахуванням величини можливих податкових платежів і забезпечення вибору найкращих рішень з точки зору прибутковості та оптимальності.

Невизначеність умов ринкового середовища призводить до фальсифікації фінансової звітності господарюючими суб'єктами і приховування доходів. У сучасних умовах зростання конкуренції на ефективність діяльності підприємства впливає велика кількість внутрішніх і зовнішніх небезпек, тому зростає роль і значення аудиту як інструменту попередження фальсифікації звітності та випадків фінансових шахрайств.

Дієвий внутрішній аудит дозволяє керівництву впевнитись, що діяльність суб'єкта господарювання знаходиться у відповідності до вимог чинного законодавства, затвердженого обліковою політикою та іншими локальними актами.

Ключовими цілями формування внутрішнього контрольного процесу для власника господарюючого суб'єкта є:

- впорядкування та ефективна діяльність для забезпечення мінімізації витрат;
- дотримання положень облікової і податкової політики;
- ведення якісного документування фактів господарського життя, що відображають розмір понесених витрат і отриманих доходів при здійсненні господарської діяльності [3].

Основним завданням відділу внутрішнього аудиту є реалізація контрольних функцій управління для виявлення та попередження відхилень від запланованих показників і нераціонального використання ресурсів. У процесі внутрішнього аудиту контролер здійснює співставлення планових і фактичних показників щодо об'єкта контролю, визначення причин відхилень фактичних показників від планових, оцінюється ризик відхилень суб'єкта та ідентифікуються чинники, що вплинули на стан показника, а результати контролю узагальнюються в Звіті внутрішнього контролера.

Висновки. Податки становлять значну частку у витратах підприємств, а отже, мають значний вплив на їх фінансовий стан. За таких умов лише добре організована податкова політика сприятиме підвищенню результатів діяльності підприємства, його стабільному розвитку та своєчасному виконанню своїх зобов'язань перед бюджетом щодо сплати податків і зборів. Правильно організоване податкове планування дозволяють платнику податків мінімізувати податкові зобов'язання, збільшити прибуток та уникнути штрафних санкцій.

Список використаних джерел:

1. Погріщук Г., Головай Н., Бей С. Податкове планування у системі фінансового менеджмент. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 1. С.303-308.
2. Трунько К.Ю. Напрями оптимізації податкового навантаження в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2023. Випуск 2 (35). С. 352-359.
3. Шавріна Ю.В., Слюніна Т.Л. Аудит фінансових результатів підприємства. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2024. № 6. С. 306-314.

ІВАЩУК Людмила

здобувач освітнього ступеня магістр

БЕЖЕВЕЦЬ Яна

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т. С.

Поліський національний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Вступ. В сучасних умовах постійної зміни економічної ситуації підприємства стикаються з безпрецедентними викликами, що впливають на їхню діяльність. Економічна нестабільність, яка проявляється у фінансових кризах, коливаннях ринкових умов та політичних ризиках, ставить перед підприємствами питання адаптації управлінських рішень, зокрема щодо бухгалтерського обліку. У цих умовах важливо вибрати ефективні методологічні підходи до формування облікової політики, що дозволяють підприємствам не лише зберегти стабільність, але й сприяють підвищенню ефективності діяльності.

Результати дослідження. У вітчизняному законодавстві термін «облікова політика» закріплений у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] і визначається як сукупність принципів, методів та процедур, що застосовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності. У Методичних рекомендаціях з облікової політики підприємства [2] визначено принципи, методи та процедури складання фінансової звітності, що передбачають кілька можливих варіантів їх застосування. Також встановлено вимоги щодо попередньої оцінки, яка використовується для розподілу витрат між звітними періодами.

Вибір облікової політики ґрунтується на нормативно-правових актах, а також специфіці діяльності підприємства. Вона повинна відповідати національним та міжнародним стандартам, забезпечуючи прозорість та порівнянність фінансових даних.

Дослідження облікової політики підприємства стає особливо актуальним в умовах воєнного стану. Теоретичні та практичні аспекти цього питання в сучасних умовах різносторонньо розглядаються у працях вітчизняних науковців [3]. Колектив науковців відмічає, що облікова політика підприємства формується на основі чітко встановлених правил, які діють на двох рівнях: державному та підприємницькому. На державному рівні передбачено централізоване визначення загальних принципів для формування облікової політики та розробку механізмів для їх реалізації. Однак саме підприємство має право визначати свої власні принципи облікової політики, спираючись на норми та правила, закріплені в законодавчих і нормативних актах держави.

Не можна не погодитися з Тесак О. В. [4], яка вважає, що «для підвищення якості процесу формування облікової політики на рівні підприємства доцільно

посилити контроль з боку державних органів управління над дотриманням ними вимог чинного законодавства та сприяти впровадженню новітніх обліково-аналітичних систем і технологій та періодичному підвищенню кваліфікації працівників бухгалтерської служби».

У своєму дослідженні група науковців [5] наголошують на необхідності адаптації системи обліку та оподаткування підприємств в Україні до сучасних економічних умов. Вчені підкреслюють, що ключові зміни в обліковій політиці, особливо в умовах нестабільного функціонування підприємств, потребують оновлення принципів і методів обліку праці та оплати в умовах війни. Також вони звертають увагу на постійне вдосконалення облікової політики завдяки інноваціям і впровадженню сучасних технологій.

Таким чином, по-перше, дослідження облікової політики підприємства набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, оскільки саме в цей період зростає потреба в адаптації фінансово-облікових процесів до змін у зовнішньому середовищі та економічних умовах. По-друге, у сучасних умовах воєнного стану особливе значення набуває оновлення принципів і методів обліку праці та оплати, з урахуванням специфіки функціонування підприємств в умовах кризи. Це дозволяє підприємствам зберігати стабільність та адаптуватися до нових економічних реалій. По-третє, на державному рівні встановлюються загальні принципи та механізми формування облікової політики, однак підприємства мають право самостійно визначати власні підходи, дотримуючись державних нормативно-правових актів. Така гнучкість дозволяє краще реагувати на виклики нестабільності. І нарешті, по-четверте, інновації та використання сучасних технологій стають ключовими факторами для вдосконалення облікової політики підприємств. Періодичне підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської служби також є важливим елементом цього процесу.

Сучасний світ бізнесу характеризується постійними змінами, непередбачуваними коливаннями ринків та глобальними економічними кризами. Економічна нестабільність, яка виникає внаслідок таких факторів, як фінансові кризи, політична невизначеність та природні катастрофи, впливає на кожен аспект функціонування підприємств. У таких умовах підприємствам доводиться адаптуватися та знаходити нові шляхи для збереження конкурентоспроможності та виживання. Економічна нестабільність є одним із найсерйозніших викликів, з якими стикаються сучасні підприємства та основними аспектами такої нестабільності, на наш погляд, є:

1. Коливання валютних курсів – підприємства, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, можуть зазнавати суттєвих фінансових втрат через зміни у валютних курсах. Такий стан вимагає від підприємства ретельного моніторингу та коригування облікової політики, зокрема при оцінці активів і зобов'язань у валюті. За нашим переконанням, необхідно використовувати методи хеджування ризиків при укладанні міжнародних контрактів. Це дозволить мінімізувати вплив валютних коливань, нестабільності ринків та інших зовнішніх факторів, які можуть негативно

позначитися на фінансових результатах підприємства.

Застосування хеджування особливо актуальне в умовах сучасного військового стану, коли економічна та політична ситуація є нестабільною. Використання інструментів хеджування (форвардні контракти, опціони або ф'ючерси) допоможе зменшити ризики, пов'язані з міжнародною діяльністю, дозволить підприємствам планувати свої фінансові потоки більш ефективно, знижуючи ймовірність значних втрат у разі несприятливих змін на ринках.

Інтеграція таких методів у стратегію управління ризиками підвищує довіру іноземних партнерів, забезпечує стабільність і передбачуваність фінансових операцій.

2. Інфляційні процеси – підвищення рівня інфляції впливає на вартість активів, а також на облікові процедури щодо оцінки запасів, амортизації та витрат на утримання основних засобів, що змушує підприємства переглядати облікові підходи щодо таких активів тощо. В умовах високої інфляції облікова політика повинна, насамперед, включати механізми індексації вартості основних засобів та запасів. Використання інфляційного обліку дозволяє коригувати вартість активів і зобов'язань відповідно до поточної купівельної спроможності валюти й дозволяє ефективніше управляти зобов'язаннями підприємства, оскільки саме це сприяє адекватному плануванню грошових потоків та управлінню фінансовими ризиками.

В нинішніх умовах воєнного стану, коли економіка знаходиться під тиском нестабільності, вірно обрана облікова політика повинна стати важливим інструментом для забезпечення стійкості та адаптації бізнесу до змінних умов ринку. Необхідність такого підходу зростає у тих галузях, що безпосередньо пов'язані з довгостроковими інвестиціями в основні засоби (промислове виробництво, будівництво), де довготривала експлуатація активів потребує повного й достовірного обліку змін їхньої вартості з часом.

3. Невизначеність ринкових умов – зміни в попиті та пропозиції товарів чи послуг можуть призводити до коливання доходів підприємства, що впливає на його фінансові показники та прогнозування.

У таких умовах роль облікової політики значно зростає і грамотне впровадження облікової політики є важливим елементом у стратегічному управлінні підприємством. Одним із ключових інструментів, який допомагає бізнесу підтримувати стабільність і забезпечувати ефективне управління фінансами, є правильно сформована облікова політика. Вона дозволяє не лише відображати реальний фінансовий стан підприємства, а й адаптуватися до нових викликів, пов'язаних з економічною нестабільністю. Практичні рекомендації щодо облікової політики в таких умовах є важливими для забезпечення прозорості, збереження фінансової стійкості та оперативного реагування на зміни ринкових умов, а саме:

✓ проведення регулярного моніторингу економічної ситуації (оперативний аналіз ринку дозволяє швидко реагувати на зміни та вчасно коригувати облікову політику);

✓ застосування сценарного підходу (розробка декількох сценаріїв розвитку подій допоможе підприємствам підготуватися до можливих кризових ситуацій і обрати оптимальну стратегію облікової політики);

✓ адаптація до змін нормативно-правового поля (важливо забезпечити відповідність облікової політики змінам у нормативно-правовій базі, що регулює бухгалтерський облік та фінансову звітність).

Висновки. Економічна нестабільність ставить перед підприємствами серйозні виклики, які вимагають адаптації їх облікової політики до сучасного стану. У таких умовах важливо не лише реагувати на зміни, але й проактивно формувати стратегії, які дозволять зберегти конкурентоспроможність і стабільність. Правильний вибір методологічних підходів не лише мінімізує фінансові ризики, але й сприяє збереженню конкурентоспроможності. Гнучкість, орієнтація на ризики та своєчасне оновлення облікових методів – головні фактори, що допоможуть підприємствам успішно функціонувати в умовах нестабільної економіки.

Впровадження ризик-орієнтованого підходу дозволяє ідентифікувати потенційні загрози та мінімізувати їхній вплив на фінансові показники підприємства. Крім того, регулярне оновлення методів обліку відповідно до новітніх тенденцій і технологічних рішень підвищує точність та ефективність фінансової звітності, що забезпечує конкурентні переваги.

Особливо важливо в умовах війни забезпечити безперервність бухгалтерських процесів та зберегти фінансову стабільність підприємства, оптимізуючи управлінські рішення через використання сучасних аналітичних інструментів. Це допоможе зберегти стійкість бізнесу в умовах невизначеності і сприятиме його розвитку навіть в складні часи.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ М-ва фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 06.10.2024).

3. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І., Вакун О. В. Формування облікової політики підприємства в умовах цифровізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/https://10.32702/2307-2105-2021.8.87> (дата звернення: 06.10.2024).

4. Тесак О. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку. *Наук. вісн. Ужгородського нац. уні-ту. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21(2). С. 97–100.

5. Костишин Н., Яковець Т. Обліково-податкова система в умовах воєнного стану: як діяти та які наслідки. *Вісник економіки*. 2022. № 2. С. 99-110. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.099> (дата звернення: 06.10.2024).

КАРАЩУК Маргарита
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Савченко Н.М.
Поліський національний університет

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Вступ. Аналіз операційних витрат в сільськогосподарських підприємствах є інструментом, що використовується в процесі прийняття управлінських рішень, який дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, надає можливості пошуку шляхів оптимізації розміру всіх видів витрат. У сучасних умовах мінливості зовнішнього середовища та зростання конкурентної боротьби підприємства змушені детально аналізувати свої витрати за для збереження ринкової ніші.

Результати дослідження. На важливості управлінської інформації про загальну величину, динаміку та структуру витрат операційної діяльності наголошують такі вчені як Н. С. Струк та Х. П. Гармаш. Науковці зазначають, що виробнича діяльність підприємств пов'язана в першу чергу з операційними витратами [1, с. 288]. В процесі управління на виробничих підприємствах слід обов'язково здійснювати оцінку структури та динаміки операційних витрат [2].

Метою аналізу витрат підприємства є виявлення резервів, які можуть знизити витрати на операційну діяльність за рахунок більш ефективного використання виробничого потенціалу підприємства [3, с. 371]. Аналіз витрат за економічними елементами дозволяє вивчити її склад, питому вагу кожного елемента, частку живої та втіленої праці в загальних витратах виробництва. Порівняння фактичних структур витрат за декілька періодів дозволяє виявити динаміку та спрямованість змін кожного елемента [3, с. 372].

До елементів операційних витрат ПСП «Бігунь» включаються: прямі матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація та інші операційні витрати. В таблиці 1 відслідкуємо динаміку операційних витрат підприємства.

Таблиця 1

**Динаміка операційних витрат ПСП «Бігунь»
за 2020 -2023 рр.**

Рік	Операційні витрати, тис. грн	Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
		базисна	ланцюгова	базисна	ланцюгова
2020	15799	-	-	-	-
2021	22169	6370	6370	40,3	40,3
2022	21335	5536	-834	35,0	-3,8
2023	36084	20285	14749	128,4	69,1

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПСП «Бігунь»

Як свідчать дані таблиці 1, у 2023 р. відбулося найбільше зростання величини операційних витрат в ПСП «Бігунь» порівняно з попереднім роком. Так, в 2023 році операційні витрати підприємства склали 36084 тис. грн, що більше чим в 2022 році на 14749 тис. грн чи на 69,1% та більше чим в 2020 році на 14749 тис. грн чи в 2,3 рази. Причиною цього, в основному, є підвищення цін на виробничі запаси, зростання розміру заробітної платі і, відповідно, розміру ЄСВ, а також інфляційні процеси.

В процесі управління виробничим підприємствам слід обов'язково проводити оцінку структури операційних витрат (табл. 2).

Таблиця 2

**Структура операційних витрат в ПСП «Бігунь»
за 2020-2023 рр., %**

Елементи операційний витрат	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Матеріальні витрати	57,6	62,3	63,2	74,9
Витрати на оплату праці	14,7	12,4	11,7	9,1
Відрахування на соціальні заходи	3,5	3,1	2,9	2,2
Амортизація	5,3	7,1	10,5	6,8
Інші операційні витрати	18,9	15,1	11,6	7,0
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПСП «Бігунь»

В структурі операційних витрат ПСП «Бігунь» в 2023 році найбільшу питому вагу займали матеріальні витрати, що увійшли в собівартість - 74,9% в структурі всіх витрат, що відповідно більше 2020 року на 18,2%. В 2023 році витрати на оплату праці займають 9,1% в загальній структурі операційних витрат (-5,6% порівняно з 2020 роком); інші операційні витрати займають - 7,0% (-5,6% порівняно з 2020 роком); амортизація - 6,8% (+1,5% порівняно з 2020 роком); відрахування на соціальні заходи займають 2,2% (-1,3% порівняно з 2020 роком). Показники говорять про матеріаломісткість виробничих процесів.

Розрахуємо показники динаміки за основними статтями операційних витрат. В таблиці 3 дослідимо динаміку матеріальних витрат підприємства.

Таблиця 3

**Динаміка матеріальних витрат ПСП «Бігунь»
за 2020-2023 рр.**

Рік	Матеріальні витрати, тис. грн	Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
		базисна	ланцюгова	базисна	ланцюгова
2020	9097	-	-	-	-
2021	13814	4717	4717	51,9	51,9
2022	13491	4394	-323	48,3	-2,3
2023	27036	17939	13545	197,2	100,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПСП «Бігунь»

В 2023 році матеріальні витрати підприємства склали 27036 тис. грн, що більше чим в 2022 році на 13545 тис. грн чи в 2 рази та більше чим в 2020 році на 17937 тис. грн чи в 3 рази.

В таблиці 4 дослідимо динаміку витрат на оплату праці підприємства.

Таблиця 4

**Динаміка витрат на оплату праці ПСП «Бігунь»
за 2020-2023 рр.**

Рік	Витрати на оплату праці, тис. грн	Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
		базисна	ланцюгова	базисна	ланцюгова
2020	2322	-	-	-	-
2021	2759	437	437	18,8	18,8
2022	2505	183	-254	7,9	-9,2
2023	3277	955	772	41,1	30,8

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПСП «Бігунь»

В 2023 році витрати підприємства на оплату персоналу склали 3277 тис. грн, що більше чим в 2022 році на 772 тис. грн чи на 30,8% та більше чим в 2020 році на 955 тис. грн чи на 41,1%.

В таблиці 5 дослідимо динаміку інших операційних витрат підприємства.

Таблиця 5

**Динаміка інших операційних витрат ПСП «Бігунь»
за 2020-2023 рр.**

Рік	Інші операційні витрати, тис. грн	Абсолютна зміна, тис. грн		Відносна зміна, %	
		базисна	ланцюгова	базисна	ланцюгова
2020	2993	-	-	-	-
2021	3343	350	350	11,7	11,7
2022	2483	-510	-860	-17,0	-25,7
2023	2536	-457	53	-15,3	2,1

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПСП «Бігунь»

В 2023 році інших операційних витрат підприємства склали 2536 тис. грн, що більше чим в 2022 році на 53 тис. грн чи на 2,1% та менше чим в 2020 році на 457 тис. грн чи на 15,3%.

Резерви скорочення виробничих витрат ПСП «Бігунь» потрібно шукати в розрізі елементів операційних витрат. Проведений аналіз показав, що найбільш вагомою статтею операційних витрат є такий елемент як матеріальні витрати. Тому, резервом оптимізації операційних витрат в першу чергу є усунення невиправданих витрат матеріальних ресурсів (паливно-мастильних матеріалів, насіння та кормів, виробничих запасів, електроенергії тощо).

Висновки. Аналіз структури і динаміки операційних витрат дозволяє оптимізувати їх величину, підвищити прибутковість господарської діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення за для ефективного планування та розвитку підприємства в аграрній сфері.

Список використаних джерел:

1. Жидкова. В. Управління операційними витратами добувного підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2021. №32. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-68>
2. Рокожиця А. Ю., Івата В. В. Аналіз операційних витрат. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 11. С. 370-374.
3. Струк Н.С., Гармаш Х.П. Шляхи удосконалення організації обліку невиробничих операційних витрат підприємства у контексті формування статусу надійного ділового партнера на ринку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 14. С. 288-292.

КЛЮЙКО Софія

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Новіченко Л.С.

Національна академія статистики, обліку та аудиту

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Вступ. Цифровізація економіки є важливим напрямом розвитку сучасного світу, яка активно впливає на розвиток бухгалтерського обліку як на вітчизняному так і на міжнародному рівнях. В Україні процес цифровізації бухгалтерського обліку набирає обертів, стимулюючи впровадження нових технологій, змінюючи традиційні підходи до ведення облікових процесів. Впровадження цифровізації в бухгалтерському обліку передбачає автоматизацію, впровадження новітніх технологій та перехід до використання електронних і цифрових засобів ведення облікових процесів.

Результати дослідження. Проявом цифровізації в обліковій системі підприємства є: автоматизація повторюваних завдань та облікових дій (здійснення розрахунків, формування господарських операцій, складання звітності); запровадження та використання електронного документообігу та звітності; інтеграція різних підсистем бізнесу на основі використання комп'ютерних програм; використання хмарних платформ для зберігання та обробки даних; використання показників економічного аналізу для ухвалення управлінських рішень.

Погоджуємось з Шмигель О.Є., що «цифровізація бухгалтерського обліку передбачає такі аспекти: модернізація, автоматизація, модифікація бухгалтерського обліку; використання нових показників, способів збору та обробки інформації; впровадження цифрових технологій; створення єдиної інформаційної системи підприємства; підвищення якості збору, узагальнення, систематизації та аналізу інформації в будь-яких обсягах, удосконалення робочого середовища» [3, с. 95].

До основних напрямів цифровізації бухгалтерського обліку належать автоматизація систем управління обліковими процесами на підприємстві, система електронного документообігу, використання хмарних технологій, блокчейн, впровадження штучного інтелекту. Початковий етап цифровізації бухгалтерського обліку розпочинається з впровадження програмних продуктів для автоматизації процесів та ведення обліку у реальному часі з їх одночасним поєднанням з господарськими операціями інших структурних підрозділів.

Однією з ключових змін, які приносить цифровізація, є заміна паперових документів на електронні. «Електронний документообіг дає змогу застосовувати більш досконалі методи роботи, за допомогою яких підвищується швидкість та якість прийняття управлінських рішень, від яких, зі свого боку, залежить ефективність управління, а також ефективність діяльності організацій» [1, с. 40]. Використання електронного документообігу забезпечує оперативну передачу документів для підписання та обміну між контрагентами

та структурними підрозділами, зменшення випадків втрати документів, тривале зберігання електронних форматів первинних та зведених документів.

Використання хмарних технологій забезпечує зберігання, накопичення та обробку бухгалтерської інформації на віддалених серверах, що дозволяє отримати доступ до них на постійній основі з будь якого місця та розташування. Основними перевагами використання хмарних технологій в обліковій системі підприємства є такі: мобільність (доступ до даних через ноутбуки, смартфони або планшети); економічність (відсутність додаткових витрат на придбання серверів та інших основних засобів); забезпечення безпеки даних (хмарні сервіси зазвичай використовують сучасні системи шифрування даних і резервного копіювання, що мінімізує ризик втрати інформації).

«Блокчейн – це розподілений реєстр даних, у якому й зберігається інформація про кожну транзакцію, здійснену в закритій одноранговій системі користувачів. Дані зберігаються у вигляді послідовності блоків із записами про транзакції. Їх неможливо підробити, оскільки кожен новий запис здійснює підтвердження вже існуючих ланцюжків. Щоб змінити певні дані, потрібно змінювати інформацію в усіх інших блоках. При цьому, так як система розподілена, актуальна інформація про записи в ній зберігається у всіх її учасників і автоматично оновлюється при внесенні будь-яких змін» [2, с. 89]. У бухгалтерському обліку блокчейн дозволяє створити абсолютно прозору систему обліку транзакцій, яка може бути використана для аудиту та верифікації фінансових операцій. Використання блокчейну в бухгалтерському обліку забезпечує автоматичну перевірку транзакцій; неможливість зміни облікових записів без відома інших учасників, використання автоматизації бізнес-процесів виконання договорів та їх оплати.

Основними перевагами використання цифровізації бухгалтерського обліку є зростання продуктивності праці на основі автоматизації ручної праці й завдань, що дозволяє бухгалтерам зосередитись на аналітичній роботі та стратегічному плануванні. Також цифровізація забезпечує прозорість, точність та достовірність даних, які формуються в інформаційній системі підприємства, оперативність реагування на виникнення ризиків та зміни у фінансових показниках діяльності.

Однак, незважаючи на численні переваги, цифровізація бухгалтерського обліку характеризується також недоліками. Ризики кібербезпеки (зростання кількості цифрових даних підвищує ризики кібератак та зламів, що вимагає особливої уваги до безпеки інформації). Необхідність навчання та адаптації персоналу, оскільки не всі бухгалтери готові до впровадження нових технологій. Потреба адаптації та зміни законодавчого регулювання використання блокчейну, електронного документообігу та визнання цифрових підписів.

Висновки. Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні є ключовим кроком до підвищення ефективності та прозорості бізнесу. Вона дозволяє суб'єктам господарювання значно скоротити витрати, прискорити обробку даних та знизити кількість помилок, що зумовлює підвищення ефективності

управління фінансовими ресурсами. Успішне впровадження цифрових технологій у бухгалтерському обліку залежить від готовності підприємств адаптуватися до змін та інвестувати в нові технології та підготовку кадрів.

Список використаних джерел:

1. Головчак Ю.В., Головчак Г.В., Писарчук О.В. Цифровізація бухгалтерського обліку: переваги та виклики в епоху цифрових технологій. 2023. Випуск №11.
2. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96.
3. Шмигель О.Є. Модернізація бухгалтерського обліку в контексті сучасного розвитку цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2023. № 1. С. 94-98.

КОВАЛЕНКО Людмила

здобувач освітнього ступеня магістр

КОВАЛЬЧУК Оксана

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т. С.

Поліський національний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЛАТОЮ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Вступ. У сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, управління оплатою праці стало важливою складовою ефективного управління підприємством. Інноваційні підходи до обліку та управління оплатою праці не лише підвищують ефективність роботи HR-відділів, але й сприяють покращенню задоволеності працівників. У науковому дослідженні розглянемо сучасні тренди в цій сфері, а також перспективи їх розвитку.

Результати дослідження. Модернізація та автоматизація бухгалтерської системи в будь-якій країні відкриває можливості для підприємств виходити на міжнародні ринки та залучати іноземні інвестиції. Завдяки таким змінам підприємства можуть надавати зовнішнім користувачам повну, структуровану та якісну інформацію, що відзначається високим рівнем точності й достовірності [1], тому автоматизація обліку заробітної плати та управління оплатою праці стала одним із ключових трендів останніх років. Використання спеціалізованих програмних рішень дозволяє значно скоротити час на обробку даних, зменшити кількість помилок та забезпечити точність розрахунків. Системи автоматизації також дозволяють інтегрувати дані з інших підрозділів підприємства, що сприяє більш ефективному управлінню.

Як відмічають вітчизняні науковці [2]: «сьогодні ринок пропонує підприємствам широкий вибір програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку. При виборі такого продукту, його налаштуванні та підготовці до облікових процесів, важливо приділяти особливу увагу автоматизації розрахунків з оплати праці. Це один із найбільш трудомістких сегментів обліку, де існує висока ймовірність помилок, які можуть суттєво вплинути на точність фінансових даних».

Сучасні інформаційні технології дозволяють автоматизувати багато процесів, пов'язаних з обліком праці та нарахуванням заробітної плати. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, такого як ERP-системи (наприклад, SAP, Oracle), значно скорочує час на обробку даних, зменшує ймовірність помилок і забезпечує прозорість процесів.

Доцільно відмітити ключові переваги цифровізації:

1. Підвищення продуктивності та швидкості обробки даних. Цифрові інструменти дозволяють автоматизувати рутинні процеси, значно скорочуючи час на їхнє виконання. Це забезпечує швидке виконання облікових операцій та своєчасну підготовку звітності, що особливо важливо для прийняття

оперативних управлінських рішень.

2. *Точність і зниження ризику помилок.* Автоматизація та цифровізація мінімізують вплив людського фактора, знижуючи ймовірність помилок у фінансових та облікових операціях. Це сприяє покращенню якості даних, що, своєю чергою, підвищує довіру з боку зовнішніх інвесторів та партнерів.

3. *Прозорість та доступність інформації.* Цифрові системи дозволяють зберігати дані в єдиній базі, до якої можуть мати доступ усі уповноважені працівники в режимі реального часу. Це створює умови для прозорого управління та забезпечує швидкий доступ до необхідної інформації для всіх зацікавлених сторін.

4. *Безпека даних та їх захист.* Сучасні цифрові рішення оснащені інструментами захисту даних, які дозволяють ефективно боротися з кіберзагрозами та забезпечувати конфіденційність інформації. Завдяки цьому підприємства можуть захищати свої дані та фінансову інформацію від несанкціонованого доступу.

5. *Гнучкість та адаптивність до змін.* Цифрові технології забезпечують можливість швидкої адаптації до змін у законодавстві або умовах ринку, що надає підприємствам конкурентну перевагу, оскільки вони можуть оперативно реагувати на нові виклики і вимоги.

6. *Оптимізація витрат та економія ресурсів.* Використання цифрових рішень дозволяє значно скоротити витрати на паперовий документообіг, зменшити кількість рутинних операцій, а також оптимізувати робочий процес загалом. У результаті підприємства можуть ефективніше використовувати свої ресурси та спрямовувати їх на інноваційний розвиток.

Сучасний ринок праці швидко трансформується під впливом нових технологій, глобалізації та змін у соціально-економічному середовищі. Ці зміни зумовлюють необхідність впровадження інноваційних підходів до оплати праці, які спрямовані на підвищення ефективності, прозорості та гнучкості системи компенсацій.

Розглянемо основні перспективи розвитку інноваційних підходів у цій сфері та можливості їхнього застосування.

По-перше, це, індивідуалізація та гнучкі компенсаційні пакети. У сучасних умовах багато підприємств переходять до системи індивідуальних компенсаційних пакетів, що включають не лише базову зарплату, але й різноманітні додаткові вигоди, такі як бонуси, премії, страхування, корпоративні знижки, гнучкий графік тощо. Такий підхід допомагає залучати та утримувати кваліфікованих працівників, адже він враховує їхні особисті потреби та пріоритети.

По-друге, використання аналітики та Big Data. Завдяки технологіям Big Data та аналітичним інструментам підприємства можуть більш точно прогнозувати витрати на оплату праці, визначати оптимальні компенсаційні пакети та оцінювати ефективність своїх працівників. Це підвищує якість управлінських рішень та оптимізує ресурси.

По-третє, штучний інтелект у системі оплати праці дає змогу

автоматизувати рутинні завдання з розрахунку зарплати, оцінки продуктивності та навіть визначення найбільш підходящих форм заохочення для кожного працівника. Інноваційні системи з елементами ШІ здатні формувати індивідуальні рекомендації щодо заробітної плати на основі об'єктивних показників ефективності.

Сучасний ринок праці швидко змінюється під впливом технологічного прогресу, глобалізації та нових вимог працівників до умов праці. У цих умовах традиційні підходи до оплати праці вже не відповідають реаліям і потребам часу. Виникає необхідність впровадження інноваційних підходів, які забезпечують більшу гнучкість, прозорість і ефективність. Інновації в системі оплати праці, такі як автоматизація, штучний інтелект, гнучкі компенсаційні пакети та блокчейн-технології, не лише підвищують задоволеність працівників, але й стають важливими інструментами для підвищення конкурентоспроможності компаній. Перспективи розвитку цих інноваційних підходів відкривають нові можливості для вдосконалення управління персоналом та забезпечення фінансової стабільності підприємств у майбутньому.

Блокчейн-технологія забезпечує високий рівень прозорості та надійності фінансових транзакцій. Як зазначає група науковців, блокчейн діє як своєрідна «непідробна книга обліку», де записи захищені від фальсифікації чи видалення, що практично унеможлиблює приховування будь-яких операцій чи діяльності в системі [3]. Попри значні переваги, технологія блокчейну стикається з рядом викликів. Серед основних проблем – питання масштабності, обмежена швидкість обробки транзакцій та енергомісткість процесів. Іншою важливою перешкодою є правова невизначеність у багатьох країнах, що ускладнює інтеграцію блокчейну у фінансову систему. Науковці також звертають увагу на необхідність розробки стандартів безпеки, щоб захистити дані від потенційних кібератак.

У майбутньому блокчейн може стати одним з основних інструментів для забезпечення прозорості та підзвітності в облікових процесах, проте його розвиток потребує як технічних удосконалень, так і підтримки на законодавчому рівні. У контексті оплати праці окреслена технологія може забезпечити швидко та захищену передачу фінансової інформації між роботодавцем і працівником, знижуючи ризик помилок і зловживань.

Сучасні мобільні додатки надають працівникам доступ до інформації про нарахування зарплати, відпустки, податки тощо в режимі реального часу. Це не тільки полегшує процес обліку, але й підвищує довіру працівників до системи, оскільки вони можуть легко отримати доступ до своїх фінансових даних.

Підприємства дедалі більше розглядають соціальну відповідальність як важливу складову своєї корпоративної культури. Це зумовлено не лише прагненням покращити імідж підприємства, але й розумінням того, що турбота про благополуччя працівників сприяє підвищенню їхньої лояльності та продуктивності. Сучасні програми компенсацій охоплюють широкий спектр додаткових вигод, що виходять за рамки традиційної зарплати. Наприклад, підприємства активно впроваджують поліси щодо медичного страхування,

ментального здоров'я, професійного розвитку та фінансової підтримки для навчання.

Особливий акцент робиться на гнучких умовах праці. Працівники все більше цінують можливість працювати за гнучким графіком, працювати дистанційно або ж комбінувати роботу з офісом, що дозволяє їм зберігати баланс між професійними та особистими обов'язками. Окрім цього, екологічно відповідальні підприємства пропонують своїм співробітникам можливість долучатися до «зелених» ініціатив, таких як програми з утилізації відходів, корпоративні еко-проекти, компенсація витрат на громадський транспорт чи навіть часткове покриття витрат на покупку велосипедів.

Такі підходи не тільки сприяють поліпшенню робочого клімату, але й формують новий рівень відповідальності та корпоративної етики, де на перший план виходять цінності сталого розвитку та турботи про працівників.

Застосування прогностичної аналітики для управління витратами на оплату праці є ключовим інструментом для великих підприємств, що прагнуть оптимізувати свої ресурси та гнучко реагувати на економічні коливання. Завдяки використанню сучасних аналітичних платформ та інструментів Big Data підприємства можуть прогнозувати витрати на оплату праці, оцінювати потребу в кадрових ресурсах, а також виявляти тенденції в оплаті праці залежно від сезону, економічної ситуації чи продуктивності.

Прогнозна аналітика також дозволяє підприємствам моделювати різні сценарії розвитку та оцінювати їхній вплив на бюджет. Наприклад, можна заздалегідь розрахувати витрати на підвищення зарплати, впровадження нових компенсаційних пакетів або адаптацію до змін у законодавстві.

Висновки. Інноваційні підходи до обліку та управління оплатою праці є важливою складовою ефективного управління підприємством. Використання новітніх технологій, таких як хмарні сервіси, ERP-системи, персоналізовані підходи та моделі гнучкої оплати, дозволяють підприємствам не лише оптимізувати витрати на персонал, але й підвищити мотивацію працівників. Інвестування в інноваційні методи обліку та управління оплатою праці сприяє зростанню продуктивності, зменшенню плинності кадрів і формуванню сильної корпоративної культури.

Список використаних джерел:

1. Плекан М. В., Гайдучок Т. С., Головач Г. В. Переваги та недоліки програм автоматизації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 10–15.
2. Скорнякова Ю. Б., Лапшункова О. В. Організація обліку розрахунків з персоналом щодо оплати праці. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2967/2885> (дата звернення: 31.10. 2024).
3. Цегельник Н. І., Гайдучок Т. С. Блокчейн як інструмент формування звітності підприємства. *Розвиток інтегрованої звітності підприємств: тези виступів Міжнар. наук. конф. Житомир : Житомирська політехніка, 2019. С. 199–200.*

КОВАЛЬ Ангеліна

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Цегельник Н.І.

Поліський національний університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОБЛІКОМ ГРОШОВИХ КОШТІВ: ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Вступ. В умовах сучасної економіки ефективне управління грошовими коштами є ключовим фактором стабільної діяльності підприємств. Внутрішній контроль за обліком грошових коштів спрямований на забезпечення прозорості фінансових операцій, запобігання шахрайству та помилкам, а також на підвищення фінансової безпеки компанії. Це дозволяє організаціям оптимізувати свої ресурси, мінімізувати ризики та забезпечити надійність фінансових звітів.

Внутрішній контроль за грошовими коштами охоплює комплекс заходів, процедур і політик, спрямованих на моніторинг і управління операціями з грошовими коштами [1].

Питання внутрішнього контролю та обліку грошових коштів досліджувалося багатьма науковцями в сфері бухгалтерського обліку, аудиту та фінансового контролю. Серед основних авторів, що приділяли увагу цій темі, варто відзначити таких дослідників: Савлук М. І., Шеремет А. Д., Герасименко В. О., Кужельний М. В., Сук Л. К. Ці науковці досліджували різні аспекти обліку і контролю грошових коштів, розробляли методичні підходи до вдосконалення систем внутрішнього контролю і підвищення їх ефективності для забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Результати дослідження. Внутрішній контроль за обліком грошовими коштами є важливою складовою системи управління підприємством, яка спрямована на забезпечення точності обліку, запобігання шахрайству, підвищення прозорості фінансових операцій та ефективне управління фінансовими ресурсами. Він включає ряд заходів, процедур та інструментів, що допомагають організації досягати фінансової стабільності та безпеки.

Метою внутрішнього контролю за обліком грошових коштів є забезпечення точного обліку, виявлення недоліків у процесах управління грошовими потоками, а також мінімізація ризиків шахрайства, втрат або зловживань [3].

Основні завдання внутрішнього контролю за обліком грошових коштів:

- забезпечення прозорості – всі операції з грошовими коштами мають бути документально оформлені та підтверджені належними доказами, що забезпечує можливість перевірки та аудиту;
- захист активів – контроль за грошовими коштами передбачає фізичний і адміністративний захист від крадіжок, шахрайства або зловживань;
- точність та повнота обліку – всі операції мають бути правильно відображені в бухгалтерських документах та відповідати вимогам

законодавства і внутрішнім правилам підприємства;

- дотримання законодавчих вимог – контроль забезпечує відповідність фінансових операцій чинному законодавству, стандартам бухгалтерського обліку та внутрішнім нормативним документам.

Системи внутрішнього контролю за грошовими коштами сприяють тому, що всі операції належно відображаються в бухгалтерському обліку, а також підтверджуються відповідними документами. Ефективний внутрішній контроль за грошовими коштами включає такі інструменти та механізми:

- розподіл обов'язків – для запобігання концентрації контрольних повноважень в одних руках. Наприклад, працівники, що здійснюють операції з грошовими коштами, не повинні бути відповідальними за їх облік;

- документування операцій – всі операції з грошовими коштами повинні супроводжуватися відповідною документацією, такою як накладні, касові ордери або банківські виписки. Це забезпечує прозорість і можливість проведення аудиту на будь-якому етапі;

- регулярні аудити – проведення внутрішніх і зовнішніх аудитів є необхідним інструментом контролю, який дозволяє перевірити точність обліку, виявити потенційні ризики та оцінити відповідність внутрішнім політикам підприємства;

- інформаційні технології – значно знижують ризики людських помилок і шахрайства. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє вести точний облік грошових коштів, відстежувати їх рух та миттєво отримувати доступ до даних про фінансовий стан [2; 5];

- моніторинг і звітність – регулярний моніторинг грошових операцій та складання звітів дозволяє своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників і швидко реагувати на можливі проблеми;

- фізичний контроль – для забезпечення безпеки грошових коштів на підприємстві застосовуються фізичні заходи, такі як безпечне зберігання готівкових коштів, обмежений доступ до кас та використання банківських сейфів для зберігання великих сум.

Основними джерелами інформації для здійснення грошових коштів на підприємстві є такі документи: Наказ про облікову політику підприємства в частині обліку операцій у касі та на рахунках у банках; Положення про ведення касових операцій у національній валюті України; прибуткові й видаткові касові ордери; журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів; квитанції на внесок готівки до банку або на оплату послуг інших організацій; розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги, стипендій та інших виплат працюючим; трудові угоди на виконання й оплату певних робіт; акти інвентаризації готівки в касі; договори про матеріальну відповідальність з особами, які ведуть касові операції; касова книга; звіти касира; виписки банків з рахунків підприємства; облікові реєстри аналітичного й синтетичного обліку про рух грошових коштів у касі та банках; матеріали внутрішнього аудиту, висновки різних експертів;

Баланс (Звіт про фінансовий стан); Звіт про рух грошових коштів [4].

Ефективний внутрішній контроль за грошовими коштами є одним із найважливіших елементів забезпечення фінансової безпеки підприємства. Він дозволяє: 1) запобігати шахрайству та фінансовим втратам за рахунок прозорості операцій та контролю за всіма процесами; 2) забезпечити надійну фінансову звітність, що сприяє довірі інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін; 3) поліпшити управління грошовими потоками, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів і підвищити ефективність підприємства.

З огляду на сучасні технологічні можливості, внутрішній контроль за грошовими коштами може бути значно підвищений завдяки автоматизації процесів обліку, використанню хмарних технологій та інтеграції аналітичних інструментів для моніторингу операцій в реальному часі. Це дозволить не лише забезпечити надійний облік, але й швидко виявляти будь-які відхилення або підозрілі операції.

Також важливим є посилення навчання персоналу з метою підвищення їх компетентності у питаннях обліку та фінансової безпеки. Систематичне підвищення кваліфікації сприятиме більш ефективному виконанню контрольних функцій та зниженню ймовірності помилок.

Висновки. Внутрішній контроль за обліком грошових коштів є важливим інструментом підвищення фінансової безпеки підприємства. Системи контролю допомагають запобігати шахрайству, забезпечують точний облік і прозорість операцій з грошовими коштами. Для підвищення ефективності таких систем підприємства повинні впроваджувати сучасні інформаційні технології, проводити регулярні аудити та забезпечувати належний розподіл обов'язків серед працівників. Впровадження та підтримка ефективних систем внутрішнього контролю стає невід'ємною частиною успішного управління фінансами у сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Заремба Є.М. Система внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 4 (62). С. 89–92
2. Коваль А.В. Розвиток систем банківських інноваційних продуктів для здійснення безготівкових платежів. *Студентські наукові читання 2023*: мат. конф. I туру Всеукр. конкурсу студент. наук. робіт, 30 листопада 2023 р. Житомир : Поліський національний університет. 2023. С. 53-55
3. Нездойминога О.Є. Красота О.Г. Особливості внутрішнього аудиту грошових коштів підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. С. 528–536
4. Сілівончик О. Б., Скрипник М. І. Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 29. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42>
5. Цегельник Н.І., Коваль А.В. Діджиталізація безготівкових операцій в Україні в умовах війни. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: мат. міжн. наук.-практ. конф., 13 вересня 2024 р. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 119-120.

КОВАЛЬЧУК Оксана

здобувач освітнього ступеня магістр

КРАВЧУК Світлана

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. Суліменко Л.А.

Поліський національний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОРІЛЧАНОЇ ГАЛУЗІ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Вступ. Облікова політика є важливим інструментом у фінансовому управлінні підприємств, оскільки вона визначає підходи до ведення обліку, встановлення кошторису витрат та управління фінансовими ресурсами. У горілчаній галузі, що є однією з ключових частин алкогольного ринку, облікова політика щодо оплати праці відіграє особливу роль, оскільки вона впливає на мотивацію працівників, ефективність виробничих процесів та фінансову стабільність підприємств.

Результати дослідження. Облікова політика щодо оплати праці на підприємствах горілчаної галузі є критично важливою не тільки для забезпечення законності та прозорості фінансових операцій, але і для стимулювання працівників до продуктивної діяльності. Вона повинна враховувати специфіку галузі, ринкові умови, а також сучасні тенденції в управлінні персоналом. Підприємства, що ефективно реалізують свою облікову політику, мають більші шанси на успіх і сталість у конкурентному середовищі.

Оплата праці на підприємствах горілчаної галузі є важливим елементом управління, адже вона безпосередньо впливає на продуктивність праці, мотивацію персоналу та загальний фінансовий стан підприємства. Важливість цього аспекту обумовлена специфікою виробництв, вимогами до якості продукції, а також динамічною конкурентною середовищем.

Згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", облікова політика визначається як комплекс принципів, методів і процедур, які застосовуються підприємством для підготовки і представлення фінансової звітності [3].

Слід зазначити, що облікова політика суб'єктів господарювання, хоча й охоплює всі аспекти обліку (теоретичні, методичні, технічні та організаційні), неодмінно буде варіюватися між різними підприємствами. Це пов'язано з тим, що перераховані елементи теоретичного, методичного, технічного та організаційного аспектів облікової політики не є вичерпними. Тому кожне підприємство має право розширювати їх, доповнюючи новими елементами відповідно до своїх специфічних потреб і умов.

Організація обліку оплати праці має бути інтегрованою та єдиною системою взаємопов'язаних і узгоджених підходів і методів обліку. Ця система повинна охоплювати всі аспекти облікових процедур, спрямованих на виявлення, вимірювання, реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання та

передачу інформації [1].

Оскільки облік розрахунків з праці є однією із найбільш складних областей бухгалтерського обліку, для забезпечення ефективної організації облікових процесів на підприємстві важливу роль відіграє ретельно продумана облікова політика. Основні положення, що стосуються обліку праці та її оплати, які зазначаються в наказі про облікову політику, представлені на рис. 1.

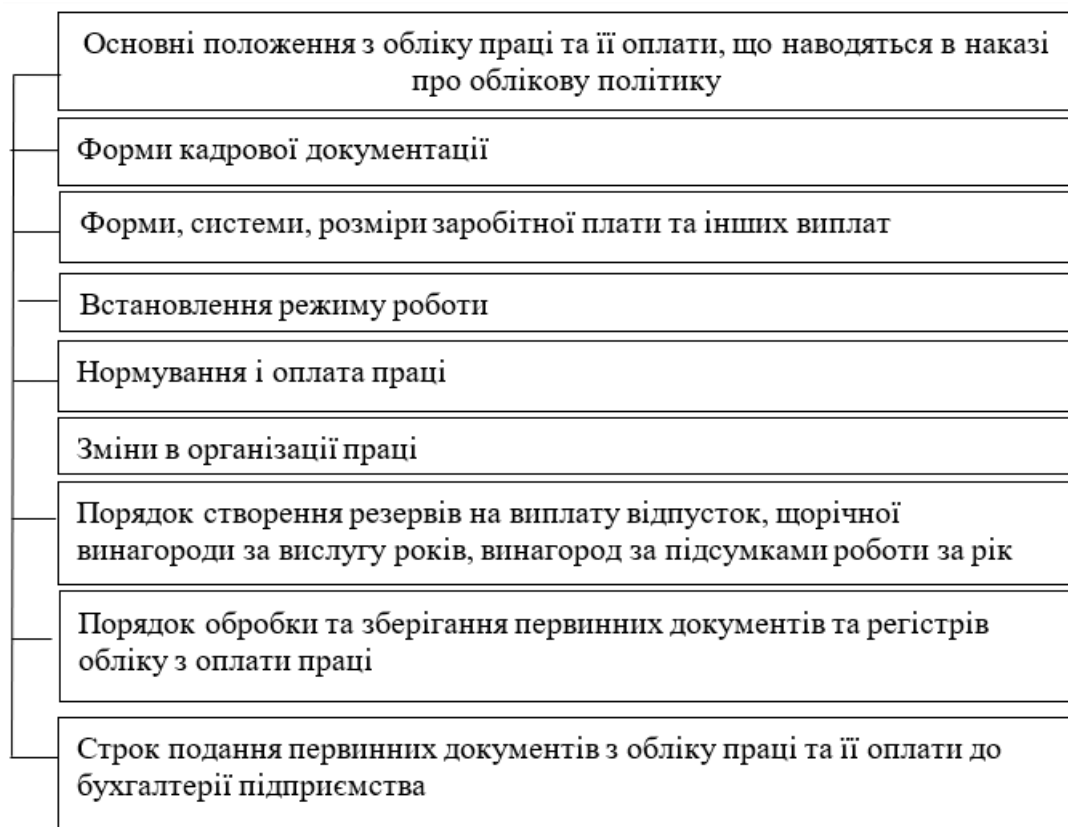

Рис. 1. Ключові аспекти обліку праці та її оплати, викладені у наказі про облікову політику

Джерело: узагальнено автором

Вивчення організаційних, методичних та технічних аспектів облікової політики лікєро-горілчаного підприємства дозволило сформулювати елементи облікової політики щодо розрахунків з оплати праці, які сприятимуть ефективній організації та методиці ведення бухгалтерського обліку оплати праці. Це, в свою чергу, забезпечить надання повної та своєчасної інформації для управлінських потреб.

Документальне оформлення облікової політики підприємства здійснюється через розпорядчий документ, що регламентує організацію облікового процесу в цілому та його складових, зокрема в частині розрахунків з оплати праці. Ключовими питаннями, які потрібно врахувати в наказі про облікову політику лікєро-горілчаного підприємства стосовно розрахунків з оплати праці, є:

1. Система та форма оплати праці: визначення основних форм та систем оплати праці (погодинна, відрядна, змішана); встановлення доплат, надбавок та премій.

2. Норми праці: визначення системи нормування праці для різних категорій працівників; процедури моніторингу та перегляду норм.

3. Процес нарахування заробітної плати: чіткі алгоритми нарахування заробітної плати, включаючи заходи з контролю; визначення методів обліку робочого часу та відпусток.

4. Відображення у бухгалтерському обліку: порядок обліку витрат на оплату праці, включаючи облік податків та внесків; визначення рахунків бухгалтерського обліку, які будуть використовуватися для обліку розрахунків з оплати праці.

5. Документальне оформлення: встановлення форм первинних документів, які використовуються для обліку розрахунків з оплати праці (табелі обліку робочого часу, розрахункові листи тощо).

6. Контроль та аудит: процедури внутрішнього контролю за правильністю нарахувань та виплат; регламент проведення аудиту обліку оплати праці.

7. Звітність: визначення форм і строків звітності з питань оплати праці; вимоги до складання та подання звітності в державні органи..

Висновки. Оскільки лікєро-горілочана галузь є економічно чутливою до змін попиту та комплектації робочих місць, системи оплати праці повинні бути гнучкими, орієнтованими на результат і адаптованими до умов ринку. Надійна облікова політика та контроль за витратами на оплату праці сприятимуть підвищенню продуктивності та зниженню витрат, що в свою чергу забезпечить конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Отже, облікова політика щодо оплати праці на підприємствах горілочаної галузі є важливою складовою фінансового управління. Вона повинна базуватися на законодавчих нормах, враховувати специфіку галузі та аналізувати ефективність стосунків з працівниками. Підприємства, які оптимізують свою політику оплати праці, мають можливість підвищити продуктивність, зменшити плинність кадрів і забезпечити стабільний фінансовий розвиток. З огляду на динамічні зміни в економічному середовищі, важливо залишатися гнучкими і адаптивними у формуванні облікової політики для досягнення конкурентних переваг.

Список використаних джерел:

1. Мельничук О.П. Аспекти організації обліку витрат на оплату праці. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/122.pdf (дата звернення: 19.10.2024).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. №996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.10.2024).

3. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

КОЖУХАР Валентина
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ САДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Вступ. Формування бухгалтерського обліку в Україні відбувається за національними та міжнародними стандартами обліку. Кожного року запроваджуються нові правила ведення бухгалтерського обліку відповідно до економічної ситуації в країні. Усі нововведення для підприємств, а особливо підприємств галузі садівництва, створюються, переважно для покращення та полегшення роботи на підприємстві. На сьогодні економічна ситуація України значно змінилася, що змусило нашу владу вжити заходів, щодо його врегулювання. Тобто, 24 лютого 2022 року на Україну здійснено повномасштабний збройний наступ з боку Російської Федерації, внаслідок чого цього ж дня Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан та продовжено його до 9 листопада 2024 року [1].

Під час військового стану в країні, більшість населення виїхали у інші безпечні міста, хтось вимушено покинув Україну і опинився за кордоном, але все ж таки багато підприємств і підприємців не припинили своєї діяльності. Варто зауважити, що на підприємствах, а саме на підприємствах садівництва значною мірою скоротилися об'єми та обсяги вирощування продукції, але підприємства попри усі негаразди продовжують працювати, і тим самим забезпечують життєдіяльність країни.

Результати дослідження. Бухгалтерський облік на підприємствах садівництва є особливо важливим процесом. Будь-яка господарська операція, що відбувається в підприємстві, повинна бути вчасно відображена в облікових записах. Якщо бухгалтерський облік не ведеться на постійній основі, в певний момент може накопичитися значна кількість проведених господарських операцій, і їх подальше оформлення стане тривалим і витратним процесом, що призведе до значних затримок у відновленні бухгалтерського обліку [2].

Автори О.М. Прокопова та Н.В. Кудлаєва підкреслюють, що, незважаючи на існування форс-мажорних обставин, зокрема воєнного стану, важливо докладати максимальних зусиль для забезпечення безперервності облікової діяльності на підприємстві. Дані бухгалтерського обліку дозволять в режимі реального часу здійснювати контроль над активами та зобов'язаннями підприємства, що, в свою чергу, допоможе уникнути негативних наслідків у майбутньому [3, с. 40].

Необхідно зазначити, що під час воєнного стану Міністерство фінансів України в своєму інформаційному повідомленні від 11 березня 2022 року «Щодо подання та оприлюднення фінансової звітності у період дії воєнного стану або стану війни» акцентувало на важливості та безперервності ведення

бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання:

- бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством;
- підприємства зобов'язані складати фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку;
- бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації;
- господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені;
- питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів [4].

На рис. 1, зображені аспекти та методи бухгалтерського обліку, які змінилися під час військового стану в Україні на підприємствах садівництва.

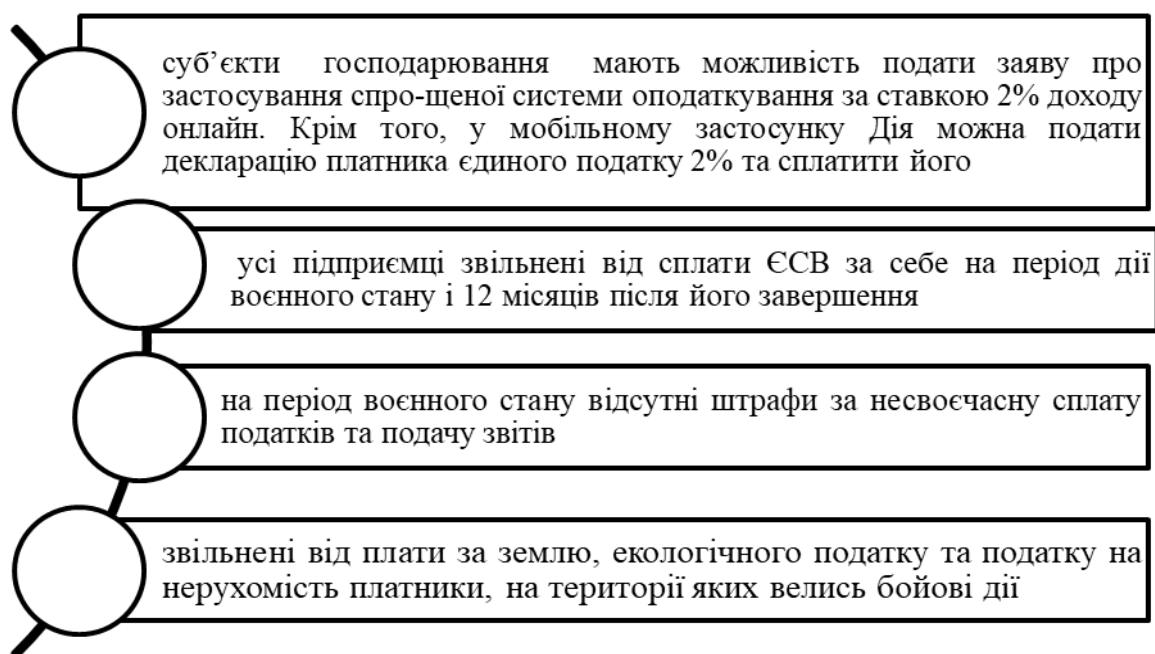

Рис. 1. Аспекти та методи бухгалтерського обліку, які змінилися під час військового стану в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [5, с. 130]

Ще одним важливим аспектом для садівничих підприємств є економічні наслідки війни, які безпосередньо впливають на подання фінансової звітності компаній. Садівничі підприємства мають обов'язок подавати фінансову звітність на основі даних бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік і фінансова звітність ґрунтуються на принципах, що сформульовані у відповідній концептуальній основі. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах входить до компетенції їх власників або уповноважених органів відповідно до законодавства та установчих документів. Війна може негативно позначитися на здатності забезпечити

належну організацію бухгалтерського обліку та документування здійснення всіх господарських операцій [7].

Науковці Войтенко А.С. та Свічкарь Н.М. виокремлюють ряд проблем, які виникли в бухгалтерському обліку внаслідок війни (рис. 2).

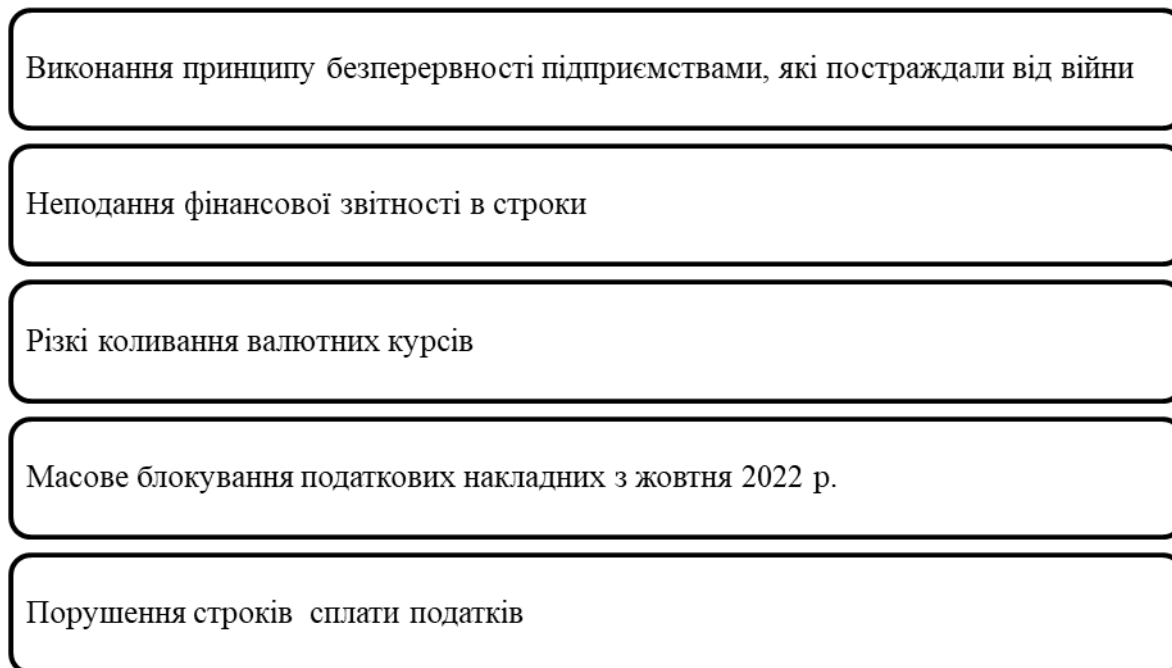

Рис. 2. Проблеми бухгалтерського обліку під час воєнного стану

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 49]

Що ж стосується найпроблемніших питань для підприємств садівництва з приводу податків, стало масове та безпідставне блокування податкових накладних Державною податковою службою та відмова приймати таблиці платника податку. Для оскарження незаконних дій контролюючого органу потрібно пройти тривалі процедури, які необхідні для захисту власних інтересів у судах. Випадки блокування податкових накладних збільшились в жовтні 2022 році після того, як набув чинності оновлений Порядок зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування (РК), запроваджений постановою Кабміну №1154 [7].

Висновки. Отже, не зважаючи на те, що війна зіпсувала багато планів підприємців щодо бізнесу, наші підприємства продовжують працювати та адаптуватися до умов сьогодення, але український уряд прийняв закони та постанови, які регулюють порядок подання та складання фінансової звітності та інших документів під час воєнного стану. Аналізуючи вище зазначене, варто відмітити, що провадження правового режиму воєнного стану дуже вплинуло на звичайний порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах садівництва.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 25.10.2024)
2. Довгопол Л. Як вести бухгалтерський облік в умовах війни: поради від бухгалтерської компанії «Олімп». URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/finansi/ak-vesti-buhgalterskij-oblik-v-umovah-vijni-poradi-vid-buhgalterskoj-kompanii-olimp> (дата звернення: 25.10.2024)
3. Прокопова О.М., Кудлаєва Н.В. Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9-10. С. 38-43. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9—10.38
4. Що робити з МСФЗ – під час воєнного часу? URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/04/shcho-robyty-z-msfz-zvitnistyu-pid-chas-voennoho-stanu.html> (дата звернення: 26.10.2024)
5. Шот А.П., Підручняк К.П. Організація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах у сучасних умовах. *Young Scientist*. 2022. № 12 (112). С. 129-133. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-23>
6. Войтенко А.С., Свічкач Н.М. Особливості ведення обліку та складання бізнес-звітності в умовах воєнного стану. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 5. С. 48-53. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/20232-5-8> (дата звернення: 28.10.2024)
7. Про внесення змін до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України № 1154 від 12.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1154-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.10.2024)

КОНОНЧУК Тетяна

здобувач освітнього ступеня магістр

СОЙКА Марина

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.пед.н., доц. Вітер С. А.

Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ: ДОСВІД УКРАЇНИ І ЄС

Вступ. В умовах сучасної економіки облік доходів є ключовою складовою ефективного управління підприємствами. Правильний та своєчасний облік доходів дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів, інвестування, оцінки рентабельності та аналізу фінансових ризиків. Достовірне відображення доходів у фінансовій звітності сприяє підвищенню прозорості підприємства, що є важливим фактором для залучення інвесторів, покращення відносин з кредиторами та зміцнення довіри з боку партнерів.

Крім того, контроль за доходами є важливим інструментом для запобігання фінансовим порушенням та оптимізації податкового навантаження. У контексті інтеграції України до Європейського Союзу актуальним стає дослідження як національних, так і європейських підходів до обліку та контролю доходів.

Європейський досвід показує, що ключовими аспектами контролю доходів є використання сучасних інформаційних технологій, цифровізація фінансової звітності та систематичний аудит, що дозволяє зменшити ризик фінансових зловживань й забезпечити ефективне управління податковими зобов'язаннями підприємств, знижуючи ймовірність непередбачених податкових перевірок та штрафів.

У процесі інтеграції до ЄС, українським підприємствам важливо адаптувати свої системи обліку та контролю доходів до європейських стандартів, зокрема МСФЗ (IFRS). Це відкриє нові можливості для виходу на міжнародні ринки, полегшить доступ до зовнішнього фінансування та сприятиме економічному зростанню. Також співпраця з європейськими партнерами у питаннях аудиту та податкового планування допоможе виявляти та усувати слабкі місця в системах фінансового контролю.

Метою статті є аналіз теоретичних основ і практичних методів обліку доходів в Україні та ЄС, а також оцінка можливостей адаптації українських підприємств до європейських стандартів у рамках євроінтеграції.

Результати дослідження. Доходи – економічні вигоди, які підприємство отримує в результаті господарської діяльності. Від рівня отриманих доходів залежить здатність підприємства продовжувати свою роботу, зберігати конкурентоспроможність і підтримувати стабільний фінансовий стан. Тому важливо, щоб доходи, отримані від фінансово-господарської діяльності, а також відповідні їм витрати, були правильно відображені у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, відповідно [1].

Як стверджує Гайдучок Т. С. «формування оптимального доходу підприємства на рівні, необхідному для покриття поточних витрат, сплати податків і отримання прибутку, є необхідною умовою функціонування кожного суб'єкта бізнесу» [2].

Важливим аспектом обліку доходів є стандарти, які визначають порядок їх обліку. Українські підприємства керуються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), тоді як у ЄС перевага надається міжнародним стандартам (IFRS). Основна відмінність полягає у вимогах до розкриття інформації та визнання доходів. У ЄС більше уваги приділяється прозорості і детальності фінансової звітності, що підвищує довіру інвесторів.

В Україні, згідно ст. 5 НП(С)БО 15 «Дохід», дохід визнається у разі збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за капіталом, отриманим за рахунок внесків засновників підприємства), за умови, що оцінку доходу можна достовірно використовувати [3]. Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), доходи визнаються в момент їх надходження, коли є ймовірність того, що підприємство отримає майбутні економічні вигоди.

Українські підприємства використовують план рахунків, розроблений Міністерством фінансів України, де доходи відображаються на відповідних рахунках, зокрема, операційні доходи – на рахунку 70. Однією з проблем, з якими стикаються суб'єкти господарювання, є різниця у підходах до обліку доходів у національних і міжнародних стандартах, що призводить до складностей при веденні міжнародного бізнесу.

У країнах Європейського Союзу, завдяки широкому використанню IFRS, підприємства мають єдині підходи до обліку доходів. Важливим елементом є визнання доходів у момент, коли виконується зобов'язання за контрактом, що відповідає стандарту IFRS 15 «Виручка за контрактами з клієнтами» [4]. Стандарт акцентує увагу на детальному аналізі договорів та визнанні моменту визнання доходу, що забезпечує більш чітке відображення фінансових результатів.

Деякі питання визнання та відображення виручки від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг), МСФЗ 15 (МСФЗ 15) «Виручка за контрактами із замовниками» також регулює такі аспекти, як відображення витрат за договорами, продаж з правом повернення, надання гарантій, визначення ролі принципала та агента, визнання нереалізованих прав покупців, облік первинного неповерненого платежу та пов'язаних з ним витрат, ліцензування договорів зворотного викупу, консигнаційні угоди, угоди про продаж з виставленням рахунку та відкладеним постачанням, а також прийняття товару покупцем.

Контроль за доходами в Україні здійснюється через внутрішні та зовнішні аудиторські перевірки. Важливим елементом контролю є податковий аудит, оскільки правильність відображення доходів безпосередньо впливає на податкові зобов'язання підприємства. Проте вітчизняна система аудиту все ще

потребує удосконалення через відсутність єдиного регулювання та необхідність впровадження більш жорстких стандартів якості.

Одним із ключових викликів є підвищення кваліфікації аудиторів і вдосконалення процедур контролю за їх діяльністю. Це може бути досягнуто шляхом гармонізації українських стандартів аудиту з міжнародними, такими як Міжнародні стандарти аудиту (ISA), що застосовуються в Європі та інших розвинених країнах. Такий підхід не лише покращить якість аудиту, але й підвищить довіру до фінансової звітності підприємств з боку інвесторів та кредиторів.

Крім того, варто розглянути впровадження новітніх технологій, зокрема автоматизованих систем аудиту, які здатні виявляти потенційні фінансові порушення та ризики більш оперативно і точно. Це особливо актуально в умовах стрімкої цифровізації бізнесу та зростаючих обсягів інформації, яку потрібно аналізувати.

Податковий аудит також потребує більш ефективної координації між податковими органами та підприємствами для мінімізації конфліктів і непорозумінь під час проведення перевірок. Впровадження електронного документообігу та автоматизованих систем звітності допоможе знизити адміністративне навантаження на бізнес і підвищити прозорість податкових процесів.

Загалом, удосконалення системи аудиту та контролю за доходами в Україні є важливою умовою для підвищення рівня прозорості бізнес-середовища, забезпечення справедливого оподаткування та сприяння інтеграції України до глобальних економічних процесів.

У Європейському Союзі аудит доходів є чітко регламентованим, що забезпечує високу ступінь прозорості. Аудиторські фірми, зокрема міжнародні компанії, здійснюють контроль відповідно до міжнародних стандартів аудиту (ISA). Це дозволяє знизити ризик шахрайства та підвищує ефективність фінансового контролю. Автоматизація процесів обліку та контролю доходів є ще одним важливим аспектом європейської практики, що сприяє зниженню помилок і витрат.

Євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для українських підприємств, але водночас і ставлять перед ними виклики щодо адаптації до нових стандартів. Гармонізація національних стандартів обліку з міжнародними вимагає значних зусиль з боку регуляторів і бізнесу. Основні перспективи включають впровадження електронного документообігу, автоматизацію облікових процесів і підвищення кваліфікації персоналу.

Також важливим напрямом є створення єдиного інформаційного простору для обміну даними між підприємствами та державними органами, що сприятиме прозорості фінансової звітності та зменшенню бюрократичних бар'єрів. Також необхідним є вдосконалення податкового законодавства для більш ефективної інтеграції з міжнародними стандартами, що дозволить бізнесу швидше адаптуватися до нових вимог і змін у глобальному ринковому середовищі. Зокрема, приведення податкової політики у відповідність до

принципів ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) та вимог ЄС може сприяти зниженню адміністративного навантаження на підприємства, стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу, а також підвищити прозорість у відносинах з державними органами.

Окрім цього, удосконалення податкового законодавства повинно включати заходи, спрямовані на боротьбу з ухиленням від сплати податків і підвищення відповідальності за податкові порушення. Важливим аспектом є розвиток системи електронного податкового адміністрування, що не тільки спростить ведення податкової звітності для бізнесу, але й забезпечить більш ефективний контроль з боку податкових органів. Це, у свою чергу, сприятиме зменшенню рівня корупції та стимулюватиме підприємства до ведення прозорого бізнесу.

Варто приділяти увагу гармонізації облікових та податкових стандартів, що дозволить уникнути суперечностей між бухгалтерськими та податковими вимогами. Удосконалення законодавства повинно бути спрямоване на забезпечення балансу між інтересами бізнесу та держави, створюючи передумови для економічного зростання та залучення інвестицій в економіку України.

Нарешті, співпраця з міжнародними організаціями та залучення зовнішніх експертів у сфері бухгалтерського обліку допоможуть Україні забезпечити поступовий перехід на МСФЗ та підвищити конкурентоспроможність на світовій арені.

Висновки. Облік і контроль доходів є важливими елементами управління підприємством, що забезпечують фінансову стабільність та розвиток. Досвід країн ЄС може бути корисним для України у процесі гармонізації її бухгалтерських систем із міжнародними стандартами. Інтеграція міжнародних стандартів і використання сучасних технологій можуть значно підвищити ефективність обліку та контролю доходів на національному рівні.

Список використаних джерел:

1. Белозерцев В. С., Гринько І. С. Облік доходів на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2020. № 12.
URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/93.pdf
2. Гайдучок Т. С. Формування обліково-інформаційної системи для управління суб'єктами бізнесу доходами від реалізації продукції. *Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів* : матеріали зб. Всеукр. наук.-практ. конф. (01 лют. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 447-450.
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ М-ва фінансів України від 29 листоп. 1999 р. № 290.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 14.10. 2024).
4. IFRS 15 «Revenue from Contracts with Customers».
URL: <http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs15> (дата звернення: 14.10. 2024).

КОРОТУН Олександр

здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: к.е.н., доц. Недільська Л.В.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Будівельна галузь в Україні опинилася в стані надзвичайної нестабільності через тривалий військовий конфлікт. Руйнування інфраструктури, втрата активів і дефіцит ресурсів значною мірою перешкоджають реалізації будівельних проєктів. Численні підприємства змушені припинити або змінити свої підприємства через недостатні фінансові ресурси та порушення в роботі ланцюга поставок. Крім того, зростання привабливості сектора створює ризики для інвестиційного клімату, впливаючи на потік капіталу та розвиток галузі. Водночас існує гостра потреба у ремонті та відбудові пошкодженої інфраструктури та житлових об'єктів, що призводить до значного попиту на будівельні послуги. У цій ситуації будівельні компанії повинні бути адаптивними та відкритими до змін, щоб продовжувати працювати під час кризи [1].

Результати дослідження. В таких складних умовах тривалої російсько-української війни ТОВ «ІБК Обрій» здійснює комплексне управління всіма стадіями розвитку будівельних об'єктів: від ідеї до реалізації, ефективно об'єднуючи роботу підприємств, що виступають в особі підрядника, генпідрядника, замовника й інвестора [3].

Групою компаній «ОБРІЙ» реалізовано десятки успішних об'єктів житлової та комерційної нерухомості, що заклало фундамент довіри до нас як інвесторів, так і партнерів проєктів.

ТОВ «ІБК «Обрій» працює у сфері будівництва та реалізації нерухомості з 2004 року та має державну ліцензію на здійснення широкого спектра будівельних робіт відповідно до державного законодавства. Компанія завоювала надійну репутацію та довіру з боку клієнтів і партнерів, оскільки неухильно виконує взяті на себе зобов'язання, суворо дотримується законодавства, має сучасну матеріально-технічну базу, працює команда висококваліфікованих менеджерів, інженерів та робітників.

Основними цінностями діяльності компанії є професіоналізм, концентрація та відповідальність. Всупереч посиленню конкуренції на ринку нерухомості, ТОВ «ІБК «Обрій» продовжує свій розвиток, нарощуючи виробничі можливості та впроваджуючи сучасні методи роботи [3].

Основним напрямком діяльності компанії ТОВ «ІБК «Обрій» є будівництво багатоквартирних житлових будинків, приватних будинків, комерційних приміщень, промислових об'єктів, медичних центрів. Окрім основних послуг, компанія також надає підтримку в отриманні техпаспортів та

підтвердженні прав власності на нерухоме майно. За час своєї діяльності ТОВ «ІБК «Обрій» успішно реалізував різноманітні проєкти у сфері житлового, промислового та громадського будівництва, таких як житлові будинки, готельні комплекси, виробничі приміщення.

Основою для дослідження стратегічного розвитку великих забудовників на будівельному ринку України послужила інформація відомого порталу «Mind.ua» [2]. Рейтинг надійності забудовників України за даними інформаційного порталу «Mind.ua» у 2023 р. представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Рейтинг надійності ТОП-10 забудовників України за даними інформаційного порталу «Mind.ua» у 2023 р.

Будівельна компанія (збудовник)	Загальний рейтинг*	Фактори формування конкурентних переваг**					
		Фінансова звітність	Ризик власників	Дозвільна документація	Судові ризики	Затримка	Прозорість
Stolitsa Group	3,5	С	А	А	А	В	В
UDP	3,5	Д	В	А	А	С	В
ІБК «Обрій»	3,5	В	С	А	В	В	В
Київміськбуд	3,0	В	А	В	В	С	А
KAN Development	3,0	С	В	А	А	А	В
Geos	3,0	Д	С	А	А	В	С
Ковальська нерухомість	3,0	Д	В	В	В	А	В
Інтергал-буд	2,5	В	С	А	В	В	Д
KSM group	2,5	В	С	А	В	В	Д
Спецжитлофонд	2,5	В	В	В	В	Д	В

*5 зірок – максимальний рівень надійності; 4 зірки – помірно високий рівень надійності; 3 зірки – задовільний рівень надійності; 2 зірки – низький рівень надійності; 1 зірка – катастрофічний рівень надійності.

**А – позитивний вплив фактора на надійність забудовника; В – задовільний вплив фактор на надійність забудовника; С – помірно негативний вплив фактора на надійність забудовника; Д – негативний вплив фактора на надійність забудовника.

Джерело: побудовано автором за даними [2]

За підсумками рейтингу сформувалася п'ятірка лідерів, які мають 3,5*: «Київміськбуд», литовська Stolitsa Group, UDP (належить Василю Хмельницькому та Андрію Іванову. За даними компанії, зараз Андрій Іванов веде переговори про викуп 65% акцій компанії у Василя Хмельницького. – Mind), KAN-девелопмент Ігоря Ніконова та ІБК «Обрій» (власники – Катерина і Володимир Власови) [2].

Дослідження показали, що в умовах повномасштабної війни, яка триває в Україні з 24 лютого 2022 року на підприємстві сформовано систему дій щодо формування стратегічного успіху в конкурентній боротьбі компанії ТОВ «ІБК «Обрій» (табл. 1).

Таблиця 1

Система стратегічних заходів щодо ведення конкурентної боротьби на ринку ТОВ «ІБЦ «Обрій» в умовах війни

Параметр	Стратегічні заходи
Адаптація до змін ринку	Швидка реакція на зміни в умовах війни, зокрема переорієнтація на відновлення інфраструктури, використання нових матеріалів і технологій для зниження витрат.
Інноваційні будівельні рішення	Впровадження сучасних технологій та матеріалів, які підвищують енергоефективність, безпеку та довговічність будівель в умовах обмежених ресурсів.
Ефективне управління ризиками	Врахування нових ризиків, пов'язаних із воєнними діями, аналіз і мінімізація загроз для будівництва та проєктів.
Диверсифікація діяльності	Розширення спектра проєктів, включаючи реконструкцію пошкоджених об'єктів та участь у державних програмах відновлення, зменшуючи залежність від одного ринку.
Гнучка фінансова стратегія	Оптимізація витрат, пошук нових джерел фінансування, співпраця з інвесторами для забезпечення стабільності компанії в умовах кризи.
Залучення іноземних інвестицій	Активна робота з іноземними інвесторами та міжнародними організаціями для залучення коштів на відновлення та будівельні проєкти в Україні.
Підтримка кваліфікованого персоналу	Забезпечення стабільних умов праці, навчання та мотивації працівників, зокрема тих, хто залишається в умовах воєнних дій.
Репутація та надійність	Підтримка довіри клієнтів та партнерів через виконання зобов'язань, дотримання термінів та високої якості будівництва навіть в умовах війни.
Реалізація соціально відповідальних проєктів	Участь у гуманітарних ініціативах, відновленні зруйнованих об'єктів соціальної інфраструктури та надання допомоги постраждалим від війни.
Маркетинг та комунікації	Актуалізація маркетингової стратегії з акцентом на відновлення країни, залучення нових клієнтів та партнерів через активну комунікацію щодо успіхів компанії.

Джерело: сформовано автором

Висновки. Таким чином, ТОВ «ІБЦ «Обрій» активно ініціює та успішно реалізує масштабні довгострокові проєкти, такі як сучасні торгово-розважальні центри, житлові комплекси за концепцією «місто в місті», інноваційні парки. Сума коштів, вкладених у ці проєкти, перевищила 1 млрд доларів. Компанія ТОВ «ІБЦ «Обрій» здійснює весь процес управління проєктом, від початкових етапів розробки та будівництва до остаточного введення об'єктів в експлуатацію, їх продажу та здачі в оренду. Проєкти вирізняються своєю відмінністю як з естетичної, так і з технічного погляду, а також відповідають міжнародним стандартам екологічності та енергоефективності.

Список використаних джерел:

1. Будівельна галузь у 2024 році. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/stroitel'naya-otrasl-2024-godu-pokazalarekordnyu-1579790957.html>
2. Офіційний сайт інтернет-порталу Mind.ua. URL: <https://mind.ua/news/20214697-rejting-nadijnih-zabudovnikiv>
3. Офіційний сайт компанії ТОВ «ІБК «Обрій». URL: <https://obrii.net/partners/>
4. Тертична В.В. Стратегічне управління: підручник. Київ : «К.І.С.», 2017. 932 с.

КУЛЯВИК Віталій

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ВИТРАТ У ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ: ПРАКТИКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. У сучасному економічному середовищі успішність будь-якого виробничого підприємства значною мірою залежить від ефективності управління витратами. Зміни в ринкових умовах, підвищення конкуренції та нестабільність економіки вимагають від підприємців впровадження нових методів контролю і обліку витрат на виробництво. Ефективна система обліку витрат допомагає не лише у зниженні собівартості продукції, але і в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. В Україні, де багато підприємств зіткнулися з викликами ринку, питання організації обліку витрат набуло особливої актуальності.

Результати дослідження. Облік та контроль витрат у виробничому процесі є невід'ємною частиною успішного функціонування будь-якого підприємства, особливо в умовах сучасної ринкової економіки. У глобалізованому світі, де конкурентна боротьба стає дедалі жорсткішою, підприємства повинні стратити ресурси ефективно, впроваджувати нові технології та оптимізувати всі бізнес-процеси. В Україні, з урахуванням специфіки економіки, облік і контроль витрат набувають особливої важливості, адже це дозволяє знижувати собівартість продукції, підвищувати її якість та забезпечувати фінансову стійкість підприємств.

Сучасні умови господарювання вимагають від виробників створювати конкурентоспроможну та високоякісну продукцію, яка здатна задовольнити різноманітний попит споживачів. Для цього необхідно ефективно використовувати матеріальні, трудові та фінансові ресурси, впроваджувати енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології, а також знижувати собівартість і забезпечувати беззбитковість виробництва.

В таких умовах для ефективного управління підприємством та досягнення позитивних результатів фінансово-господарської діяльності важливо мати постійний доступ до інформації про стан виробництва та процеси, що в ньому відбуваються. Ці показники не можуть бути досягнуті без продуманої організації обліку та контролю витрат, калькуляції собівартості готової продукції, а також наявності раціональної інформаційної системи обліку та контролю виробничих витрат. Крім того, необхідно створити якісно нову систему управління, яка дозволить приймати оперативні та обґрунтовані рішення щодо управління виробництвом.

Для успішного керівництва підприємством та досягнення позитивних фінансових результатів важливо мати доступ до актуальної інформації про стан виробництва та зміни, які у ньому відбуваються. Щоб вирішити питання

ефективного розвитку та підвищення виробничого потенціалу вітчизняних підприємств, необхідно створити систему управління виробництвом, що базується на формуванні детальної інформації про виробничі витрати.

Головні завдання обліку витрат на виробництво вітчизняних підприємств включають:

- точне і своєчасне визначення розмірів витрат на виконані роботи та послуги в рамках кожного виробництва;
- наукове групування витрат за єдиними для всіх галузей економіки критеріями;
- контроль за обсягом витрат відповідно до об'єктів калькуляції;
- дотримання порядку розподілу витрат за бухгалтерськими рахунками для забезпечення достовірності обліку витрат;
- своєчасне надання інформації про витрати та доходи за центрами витрат та відповідальності для контролю та оперативного управління виробництвом;
- визначення ціни на вироблену продукцію, роботи та послуги;
- ухвалення управлінських рішень;
- використання прогресивних форм організації обліку витрат на виробництво.

Облік витрат представляє собою систему, що дозволяє підприємству оперативно та точно відстежувати витрати в різних аспектах його діяльності. Основними цілями обліку витрат є:

- 1) визначення собівартості продукції – точне знання витрат, пов'язаних із виробництвом, є необхідним для оцінки рентабельності підприємства;
- 2) контроль за витратами – своєчасне виявлення змін у витратах дозволяє уникнути перевитрат та підвищити економічну ефективність;
- 3) планування та прогнозування – інформація про витрати використовується для складання бюджетів, що допомагає в організації та управлінні виробничими процесами.

Методи обліку витрат – це систематизовані способи і прийоми, які використовуються для ідентифікації, класифікації, реєстрації та аналізу витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом товарів або наданням послуг. Вони допомагають забезпечити точну інформацію про витрати, що, в свою чергу, є основою для прийняття управлінських рішень, виконання фінансового аналізу, складання бюджетів та контролю витрат.

Основні цілі методів обліку витрат в умовах сьогодення є:

1. визначення собівартості продукції, що передбачає реєстрацію всіх витрат, пов'язаних з виробництвом товару, для точного розрахунку його собівартості;
2. контроль та аналіз витрат, шляхом виявлення відхилень між запланованими та фактичними витратами, що дозволяє оперативно реагувати на зміни;
3. планування, що передбачає формування основи для складання бюджетів і фінансових планів, що дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами;

4. надання актуальної інформації для прийняття рішень на всіх рівнях управління.

Таким чином, ведення обліку витрат є важливим інструментом, що сприяє ефективному управлінню підприємством, підвищує його фінансову стабільність і конкурентоспроможність.

Контроль витрат – це процес моніторингу й оцінки витрат для забезпечення їх відповідності встановленим бюджетам і планам. Основні аспекти контролю витрат включають:

1) аналіз відхилень – визначення причин відхилень між плановими і фактичними витратами, що дозволяє вносити необхідні корективи в процеси;

2) бюджетний контроль – складання бюджету на основі прогнозованих витрат та порівняння його з реальними витратами;

3) звітність – регулярні звіти про витрати, що допомагають керівникам підприємств у прийнятті управлінських рішень.

Регулярний контроль за витратами створює дані для аналізу, що дозволяє оцінити ефективність різних підрозділів і проектів, формувати фінансові звіти, водночас, наявність достовірної інформації про витрати дозволяє керівництву приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, засновані на фактичних даних.

Таким чином, контроль за витратами є необхідним для забезпечення фінансової стабільності підприємства, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності.

Висновки. Управління витратами та їх облік є критично важливими умовами успішності виробничих підприємств в Україні. Ефективні системи обліку витрат дозволяють не лише знижувати собівартість продукції, але й приймати обґрунтовані рішення на всіх рівнях управління.

У зв'язку з цим, українським підприємствам необхідно вдосконалювати методи обліку та контролю витрат, впроваджувати сучасні інформаційні технології, а також навчати персонал сучасним підходам у цій області. Лише комплексний підхід до питання організації обліку витрат дозволить підприємствам досягти високої ефективності, що в свою чергу вплине на їх конкурентоспроможність на ринку.

В подальшому, важливо звернути увагу на інтеграцію систем обліку з іншими бізнес-процесами та забезпечити постійне навчання персоналу для освоєння нових технологій та методів контролю витрат. Це стане запорукою успіху в умовах швидких змін у ринковій економіці.

Список використаних джерел:

1. Колісник О.П., Суходольська Д.В. Оцінка впливу виробничих витрат на собівартість продукції. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-130> (дата звернення: 19.10.2024).

2. Копотієнко Т. Ю. Економічна сутність та класифікація витрат як об'єкта внутрішнього аудиту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 627–635

КУПРІЯНЧУК Наталія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолук О.Ф.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Вступ. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливим аспектом фінансової діяльності будь-якого підприємства. Від правильності та своєчасності відображення цих розрахунків залежить фінансова стабільність, ефективність операційної діяльності та партнерські відносини з контрагентами.

Підприємства у ході господарської діяльності взаємодіють з різними господарюючими суб'єктами з метою придбання товарно-матеріальних цінностей, замовлення робіт або послуг для забезпечення безперервного функціонування. У результаті здійснення таких операцій виникають зобов'язання, що спричиняє утворення кредиторської заборгованості, зокрема перед постачальниками і підрядниками [5, с. 3].

При здійсненні передоплати за матеріали або послуги під час розрахунків з контрагентами може виникати дебіторська заборгованість. Така заборгованість призводить до відволікання коштів з обороту підприємства, що у підсумку негативно впливає на його платоспроможність. Таким чином, неконтрольоване зростання кредиторської чи дебіторської заборгованості у процесі розрахункових відносин з контрагентами може мати негативні наслідки для діяльності підприємства [1, с. 6].

Відтак, ключовими завданнями бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами є контроль заборгованості, забезпечення своєчасних розрахунків та точне документування операцій. Окрім того, важливе значення мають податкові аспекти та дотримання договірних умов. Ефективне управління цими процесами сприяє підвищенню ліквідності підприємства та зміцненню його ринкової позиції.

Результати дослідження. Взаємодія із суб'єктами постачання та виконавцями підрядних робіт є неодмінною частиною існуючих господарських зв'язків для будь-якого підприємства, адже вони є основними контрагентами при закупівлі предметів та засобів праці.

Постачальники – це фізичні або юридичні особи, які надають товари або матеріальні ресурси підприємству для його діяльності. Це можуть бути виробники, дистриб'ютори, або інші організації, які забезпечують підприємство сировиною, обладнанням, комплектуючими тощо. Роль постачальників полягає у забезпеченні підприємства необхідними матеріальними ресурсами для виробничого процесу або реалізації товарів і послуг.

Підрядники – це фізичні або юридичні особи, які виконують роботи або надають послуги за договором підряду. Вони залучаються для виконання

спеціалізованих завдань, таких як будівництво, ремонт, обслуговування, розробка проектів, консалтинг та інші види послуг. Підрядники зазвичай надають підприємствам послуги або виконують роботи, які підприємство не може або не хоче виконувати власними силами.

Сьогодні існують підприємства, діяльність яких залежить виключно від зобов'язань за розрахунками з постачальниками та підрядниками. Компанії, не володіючи власним капіталом, отримують товар у кредит (під реалізацію) і здобувають значний прибуток, без ризику власного капіталу.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є однією з ключових сфер бухгалтерської діяльності, оскільки саме на цьому етапі виникає більшість заборгованостей підприємства. Правові основи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками регулюються НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [2]. Порядок та форми взаєморозрахунків між постачальниками і підрядниками визначаються господарськими договорами.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками належать до поточних зобов'язань підприємства. Ключовими задачами обліку таких розрахунків є забезпечення повного, правильного та своєчасного, документального оформлення, а також відображення господарських операцій з виникнення та погашення кредиторської заборгованості на рахунках синтетичного і аналітичного обліку, що допомагає уникнути прострочень у платежах та мінімізувати ризики сплати штрафних санкцій.

З метою регулювання та підтримки оптимального рівня поточних зобов'язань за товарами, роботами та послугами, додержання платіжної дисципліни, необхідно забезпечити:

- точне відображення в облікових записах поточної заборгованості та її змін;
- своєчасне перерахування грошових коштів кредиторам;
- регулярну звірку розрахунків із фізичними та юридичними особами;
- проведення контролю за виконанням умов договорів, своєчасне висунення претензій;
- правильне документальне підтвердження претензій з боку постачальників і підрядників [3].

Основні документи, які використовуються для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено на рис. 1.

Рис. 1. Основні документи для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Перелік документів значно розширюється в залежності від специфіки взаємодії з постачальниками та підрядниками. Наприклад, під час придбання товару за іноземну валюту обов'язково складається довідка щодо курсових різниць при перерахуванні заборгованості; у разі виявлення нестачі або дефіциту товару оформлюється рекламацийний акт.

Облік розрахунків з контрагентами за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги здійснюється на рахунку 63, по кредиту якого відображається заборгованість за отримані від контрагентів товари, ТМЦ і виконані роботи та надані послуги, а по дебету – її списання, погашення. Діючими нормативними документами введено наступні субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ», 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням». Однак, з метою поглиблення аналітичності зазначених субрахунків інформації, пропонуємо ввести ряд додаткових субрахунків 3 та 4 порядку, насамперед, з метою виокремлення поточної заборгованості за строками її погашення, а також за основними об'єктами постачання (рис. 2).

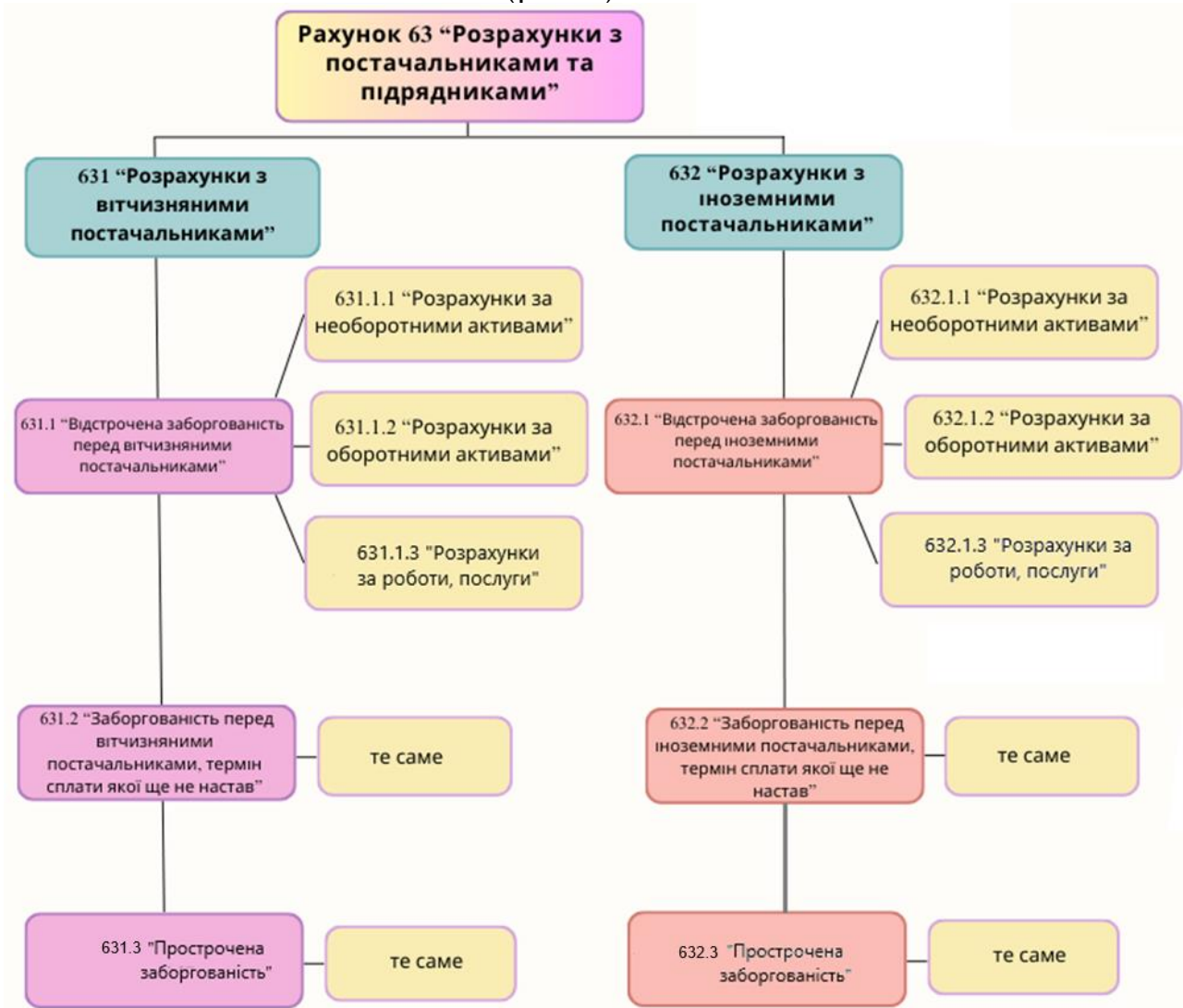

Рис. 2. Фрагмент субрахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Облік та контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками є важливою частиною управління фінансами компанії. На рис. 3 можемо побачити, яким чином облікові та контрольно-аналітичні процедури розрахунків з контрагентами впливають на процеси управління господарською діяльністю підприємства.

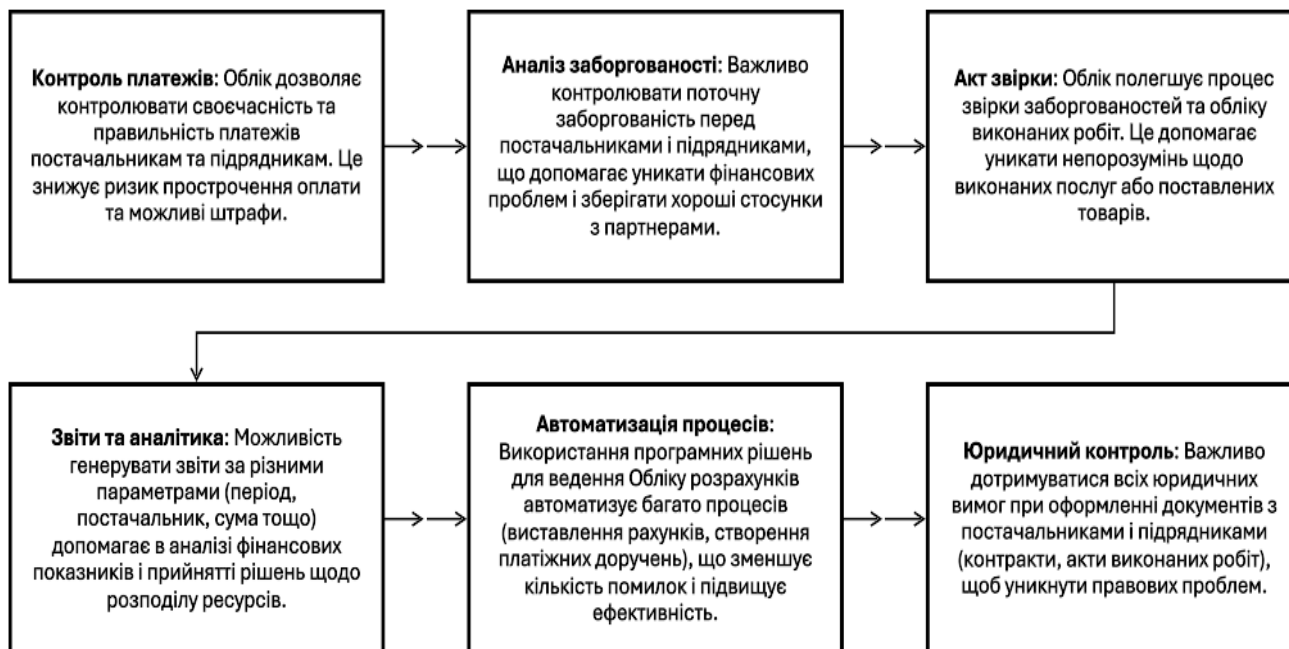

Рис. 3. Облік, аналіз та контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками в управлінні підприємством

Отже, дотримання ключових аспектів обліку, контролю та аналізу розрахунків з контрагентами дозволить ефективно та правомірно здійснювати свою діяльність та протистояти конкуренції на ринку.

Висновки. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками вимагає точного та своєчасного відображення усіх фінансових операцій, пов'язаних із заборгованістю перед контрагентами. Ведення такого обліку забезпечує ефективне управління зобов'язаннями підприємства, мінімізуючи фінансові ризики та зберігаючи контроль над виконанням договірних зобов'язань. Чітке документування, регулярна звірка рахунків та контроль за дотриманням умов договорів сприяють підтриманню фінансової стабільності підприємства та збереженню довгострокових ділових відносин із партнерами.

Список використаних джерел:

1. Лобода О. М. Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві та їх удосконалення. Дніпро : ДДАЕУ, 2021. 6 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 14.10.2024).

3. Облік розрахунків за зобов'язаннями : веб-сайт. URL: <https://olgacim77.wixsite.com/gvrauoblik/10-2> (дата звернення: 15.10.2024).
4. Селезньова В. І. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Менеджмент ХХІ століття: сучасні моделі, стратегії, технології : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. інт.-конф. Вінниця : КНТЕУ, 2019. С. 92-96.
5. Стародуб А. М. Облік та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками: теорія та практика. Вінниця : ВНАУ, 2018. 3 с.

КУРАЧЕНКО Іван

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Русак О.П.

Поліський національний університет

ДОХОДИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ЇХ ФОРМУВАННЯ

Вступ. Доходи банківських установ є важливим елементом фінансового ринку та показником ефективності діяльності банку. Вони формуються з різних джерел, відображаючи різноманітність операцій, які банк здійснює на фінансовому ринку.

Для розуміння економічної сутності доходів банківських установ необхідно розглянути основні види доходів, фактори їх формування та роль у функціонуванні банківської системи.

Результати дослідження. Науковці часто визначають доходи банківських установ як суму фінансових ресурсів, отриманих банком від здійснення своєї діяльності, включаючи процентні, комісійні, інвестиційні та інші операції, що спрямовані на забезпечення фінансової стійкості та розширення банківських операцій.

Стойко О.Я. визначає доходи банку як загальну суму коштів, отриманих банком від здійснення активних операцій. До них відносять: отримані відсотки, доходи і комісія від надання послуг, доходи від операцій з цінними паперами, валютою, золотом та інші доходи [6].

Парасій-Вергуненко І.М зазначає, що доходи банків формуються в результаті збільшення економічної вигоди за сукупністю господарських операцій, які ведуть до: збільшення суми активів без відповідного збільшення суми її зобов'язань; зменшення суми зобов'язань без відповідного зменшення суми її активів [2].

Таке визначення доходів допомагає зрозуміти багатогранність фінансових потоків, які забезпечують функціонування банківської установи та її конкурентоспроможність на ринку.

Визначення "доходів банківських установ" у науковій літературі залежить від того, які аспекти діяльності банків розглядаються, але загальні риси цього поняття охоплюють надходження, які банки отримують в результаті своєї діяльності. Ось кілька визначень, які зустрічаються в працях науковців:

1. Процентні доходи – один з основних видів доходів банків, що визначаються як доходи, отримані в результаті надання позик, кредитів та інших операцій з нарахуванням процентів. Наприклад, в працях Бланк І. О. процентні доходи називаються основним джерелом прибутку банку, який відображає його роль як фінансового посередника [5].

Процентні доходи залежать від:

- різниці між процентними ставками: банки залучають депозити під нижчі ставки та надають кредити під вищі, отримуючи так званий процентний спред;

- обсягу кредитних операцій: чим більше обсяг наданих кредитів, тим вищі процентні доходи;

- якості кредитного портфеля: кредити з високою ймовірністю повернення приносять стабільні процентні надходження, а ризиковані кредити можуть призводити до збитків.

2. Комісійні доходи – до цього виду доходів належать плати, отримані банком за надання послуг своїм клієнтам. В працях таких науковців, як Румянцев О. [4] і Пономаренко В. [3], зазначено, що комісійні доходи є важливими для підвищення стійкості банку, оскільки вони менш залежні від коливань процентних ставок.

До таких доходів належать:

- доходи від обслуговування рахунків: комісії за відкриття та ведення рахунків, здійснення платежів, обробку операцій;

- доходи від операцій з платіжними картками: комісії за користування банкоматами, обробку транзакцій, обслуговування карткових рахунків;

- комісії за надання консультаційних послуг: включають юридичні, фінансові та інші консультаційні послуги.

Комісійні доходи є важливими для диверсифікації джерел доходів банку та забезпечують стабільні надходження навіть у періоди економічних спадів. Комісійні доходи отримуються за надання банком різних послуг своїм клієнтам.

3. Доходи від операцій на фінансових ринках – у наукових працях Савлука М. [5] підкреслюється значення таких доходів для великих банків, які активно займаються інвестиційними операціями. Цей вид доходів залежить від волатильності ринків, але може приносити значний прибуток за рахунок спекулятивних або довгострокових інвестицій.

Доходи від операцій на фінансових ринках включають:

- доходи від торгівлі цінними паперами: прибутки від купівлі-продажу акцій, облігацій, деривативів та інших інструментів;

- доходи від інвестицій у валютні операції: операції з купівлі-продажу валюти на міжнародних ринках можуть приносити значні доходи в умовах коливань валютних курсів;

- доходи від управління активами: банки можуть отримувати прибуток від управління портфелями активів клієнтів.

4. Інші доходи – це широка категорія, яка включає різноманітні джерела доходів, такі як доходи від оренди нерухомості, управління активами, консультаційні послуги та інші. Наприклад, в працях Герасименко В. цей вид доходів розглядається як допоміжний, але важливий для банків, які прагнуть диверсифікувати свої джерела прибутку [1].

До цієї категорії належать доходи, які не потрапляють до зазначених вище груп. Наприклад, це можуть бути:

- доходи від оренди приміщень, якими володіє банк;

- доходи від продажу активів або інших непрофільних операцій.

Формування доходів банку залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, серед яких:

✓ економічна ситуація в країні: економічний підйом стимулює збільшення кредитної активності, що сприяє зростанню процентних доходів. У періоди кризи спостерігається зменшення попиту на кредити і підвищення рівня неплатежів;

✓ політика центрального банку: облікова ставка та нормативні вимоги центрального банку безпосередньо впливають на вартість залучених ресурсів та обсяг кредитування;

✓ конкуренція на ринку: високий рівень конкуренції серед банків може знижувати прибутковість кредитних операцій через зниження процентних ставок і підвищення вартості залучення клієнтів;

✓ ризик менеджмент: ефективна система управління ризиками дозволяє банкам мінімізувати кредитні ризики, що сприяє стабільності доходів.

Отже, доходи банківських установ є критично важливими для їхньої стабільної діяльності та забезпечення фінансової стійкості. Вони дозволяють: формувати резерви на покриття ризиків, пов'язаних з кредитними операціями, та забезпечувати стійкість банку до фінансових шоків; забезпечувати ліквідність: високі доходи дають змогу банку підтримувати належний рівень ліквідності та фінансувати поточні операції; розвивати нові продукти та послуги, розширювати діяльність на нові ринки та підвищувати конкурентоспроможність на фінансовому ринку.

Висновки. Економічна сутність доходів банківських установ полягає в їхній ролі як основного джерела фінансових ресурсів, необхідних для функціонування та розвитку банку. Доходи банку мають складну структуру, яка включає процентні, комісійні, торговельні та інші доходи. На рівень доходів впливають економічні умови, ринкові фактори та управлінські рішення банку. Різноманітність джерел доходів дозволяє банкам ефективно функціонувати навіть у складних економічних умовах, що робить доходи центральним елементом банківської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Герасименко В. О. Методи фінансового контролю в банківських установах. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 334 с.
2. Парасій–Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посібн. Київ : КНЕУ, 2003. 347 с.
3. Пономаренко В. С. Фінансовий аналіз діяльності банківських установ: теоретичні основи та практичні аспекти. Київ: Либідь, 2019. 295 с..
4. Румянцев О. М. Управління ризиками в банківській діяльності: теоретичні та практичні аспекти Київ: Либідь, 2015. 312 с.
5. Савлук М. І., Бланк І. О. Фінансові ринки і банківська діяльність: навч. посіб. Київ: Либідь, 2017. 412 с.
6. Стойко О. Я. Банківські операції : практ. посіб. Житомир : ЖНАЕУ, 2016. 132 с.

ЛЕЩЕНКО Дмитро
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вступ. Внутрішній аудит в умовах сталого розвитку — це процес оцінки ефективності управління сталим розвитком в організації. Основна мета такого аудиту полягає в аналізі та перевірці дій компанії щодо досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей сталого розвитку [1].

Основні аспекти внутрішнього аудиту сталого розвитку:

1. Оцінка політик і практик: аналіз того, як політики організації відповідають принципам сталого розвитку.
2. Вимірювання показників: оцінка квантитативних та якісних показників, які стосуються сталої практики — наприклад, зменшення викидів, використання ресурсів тощо.
3. Системи управління: перевірка, чи ефективно впроваджені системи управління, які підтримують сталий розвиток.
4. Залучення зацікавлених сторін: вивчення взаємодії з усіма зацікавленими сторонами (співробітниками, постачальниками, клієнтами і суспільством в цілому).
5. Розробка рекомендацій: на основі отриманих даних пропонуються

Авіаційні підприємства функціонують у високоризиковому середовищі, де будь-які збої в операційних процесах можуть призвести до серйозних наслідків — як економічних, так і репутаційних. Внутрішній аудит у такому контексті відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та безпеки. Його завдання полягає не лише у перевірці фінансової звітності чи відповідності нормативам, але й у забезпеченні того, щоб усі внутрішні процеси були організовані таким чином, щоб мінімізувати ризики збоїв у польотній діяльності, технічному обслуговуванні, логістиці чи інформаційних системах. Такий підхід дає змогу керівництву своєчасно виявляти потенційні загрози та здійснювати превентивні заходи.

Результати дослідження. У сучасних умовах важливим аспектом внутрішнього аудиту є аналіз та управління ризиками. Для авіаційних підприємств це означає, що ризики повинні бути не лише виявлені, а й оцінені з точки зору їх потенційного впливу на діяльність. Внутрішній аудит допомагає підприємству розробити і впровадити ефективні методики управління ризиками, включаючи моніторинг загроз, пов'язаних з порушеннями безпеки, операційними збоями, кіберризиками або змінами у регуляторному середовищі. Постійний контроль за рівнем ризиків та інформування керівництва про можливі проблеми сприяє забезпеченню безперервності бізнес-процесів.

Ефективна робота відділу внутрішнього аудиту є запорукою підвищення рівня безпеки, зменшення фінансових ризиків та покращення операційної діяльності підприємства [1]. Організація відділу внутрішнього аудиту на авіаційних підприємствах є складним процесом, який вимагає ретельного планування, інтеграції в управлінську структуру та розробки внутрішніх регламентів для забезпечення ефективного контролю. Основна мета створення такого відділу полягає у підвищенні прозорості управлінських процесів, мінімізації ризиків та забезпеченні належної якості роботи всіх підрозділів авіаційного підприємства, включаючи технічне обслуговування, перевезення, фінанси та інформаційні системи. В умовах зростаючої конкуренції та посиленних регуляторних вимог роль внутрішнього аудиту набуває особливої ваги, адже він забезпечує не лише виявлення порушень, а й сприяє підвищенню ефективності управління.

Функція внутрішнього аудиту повинна бути органічно пов'язана з тактичними та стратегічними цілями авіаційного підприємства. Це означає, що аудиторська служба повинна працювати не ізольовано, а в тісній співпраці з іншими підрозділами компанії, підтримуючи процеси прийняття рішень та сприяючи ефективному виконанню стратегічних планів [4]. Наприклад, аудит може аналізувати, наскільки успішно підприємство впроваджує нові технології, модернізує флот чи оптимізує бізнес-процеси, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та підсилення позицій на ринку.

Інтеграція відділу внутрішнього аудиту з іншими структурними одиницями підприємства є ключовим аспектом його ефективної діяльності. Це включає не лише оперативну взаємодію з фінансовими, виробничими та адміністративними підрозділами, але й побудову ефективної системи зворотного зв'язку, яка дозволяє своєчасно виявляти проблеми та впроваджувати коригувальні заходи. Внутрішній аудит також сприяє підвищенню рівня відповідальності всіх підрозділів підприємства за виконання своїх функцій, адже результати аудиторських перевірок можуть стати основою для прийняття управлінських рішень.

Статус відділу внутрішнього аудиту в структурі підприємства має вирішальне значення для його ефективної роботи. Оскільки аудит повинен забезпечувати об'єктивну оцінку як фінансових, так і операційних процесів, важливо, щоб він був незалежним від інших підрозділів підприємства. Це дозволяє уникнути конфлікту інтересів і сприяє підвищенню довіри до результатів аудиту як з боку керівництва, так і з боку зовнішніх інституцій. Незалежність відділу внутрішнього аудиту також забезпечує можливість неупередженого аналізу системи управління підприємством і дозволяє своєчасно виявляти проблемні зони.

В умовах постійних внутрішніх та зовнішніх викликів внутрішній аудит являє собою один з важливих інструментів економічного розвитку підприємства, оскільки він допомагає забезпечити ефективність, прозорість та відповідність нормам.

Ось декілька ключових аспектів, як внутрішній аудит може сприяти

економічному розвитку:

1. Покращення фінансової звітності: внутрішні аудитори перевіряють точність фінансових звітів, що підвищує довіру інвесторів і партнерів, зменшуючи ризики фінансових втрат і шахрайства.

2. Оптимізація процесів: аудитори аналізують бізнес-процеси та виявляють неефективності, що дозволяє усувати зайві витрати, оптимізувати ресурси та підвищувати загальну продуктивність підприємства.

3. Управління ризиками: здійснюючи оцінку ризиків, внутрішній аудит допомагає підприємствам передбачати можливі загрози та розробляти стратегії їх уникнення, що є важливим для стабільного розвитку.

4. Забезпечення відповідності: внутрішній аудит забезпечує дотримання регуляторних вимог і стандартів, що знижує ймовірність юридичних проблем та фінансових штрафів, що, в свою чергу, позитивно впливає на економічний стан компанії.

5. Підвищення стратегії управління: внутрішні аудитори надають рекомендації управлінню, що сприяє формуванню ефективних стратегій розвитку, орієнтованих на зростання та покращення конкурентоспроможності.

6. Покращення корпоративної культури: аудит може сприяти розвитку культури прозорості та відповідальності, що позитивно впливає на командний дух, залучення співробітників і загальну продуктивність.

Висновки. Таким чином, внутрішній аудит слугує не тільки засобом контролю, а й каталізатором для економічного зростання, сприяє підвищенню ефективності та стійкості організацій на ринку.

Список використаних джерел:

1. Внутрішній аудит підприємств суспільного інтересу: ключові акценти / М. В. Зубаха та ін. Електронний журнал "Ефективна економіка". 2022. № 9. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.31> (дата звернення: 04.11.2024).

2. Назарова К. Внутрішній аудит витрат підприємства. *Scientia fructuosa*. 2022. С. 128–138. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1613> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Остапенко О. М. Проблеми впровадження та функціонування внутрішнього аудиту на авіаційних підприємствах в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 28. С. 215–220.

4. Овчарова Н., Горбань П. Внутрішній аудит доходів підприємства: організаційно-методичні засади. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-20> (дата звернення: 28.10.2024).

ЛВОНЧИК Дмитро
здобувач освітнього ступеня бакалавр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Т. В.
Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Будь яка справа завжди починається з підприємницької ідеї. Реалістичність підприємницької ідеї, її актуальність визначається таким сучасним інструментом як бізнес-план. Для будь якої компанії він є невід'ємною складовою започаткування успішної справи та забезпечення стабільного функціонування підприємства на ринку, а також слугує фактором залучення майбутніх інвестицій, для стрімкого та сталого розвитку в майбутньому. Отже, з огляду на вище зазначене, розробка бізнес-плану є важливим елементом обґрунтування доцільності реалізації підприємницької ініціативи ще до її впровадження.

Дослідженням проблематики планування в бізнесі займалися низка зарубіжних та українських вчених. З-поміж зарубіжних науковців варто виокремити праці наступних авторів: М. Портер, , Г. Буркі, Г. Мінцберг, С. Роджерс, Г. Версинг та інші. Теорію, практику та методичні засади розробки бізнес-планів доклали наступні вітчизняні науковці: В. Нелеп, С. Покропивний, С. Макаренко, Г. Тарасюк, С. Соболюк, Г. Швиденко, О. Дерев'янка та інші.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки бізнес-планування – є одним з важливих інструментів, який дозволяє ефективно управляти підприємством. Від дієвого та актуального бізнес-плану залежить місце і роль компанії в ринковому середовищі. З огляду на це, бізнес-план широко використовується практично в усіх галузях економіки, незалежно від розміру бізнесу, сфери діяльності, типу продукції тощо. Головне покликання бізнес-плану вбачається в обґрунтуванні реалістичності підприємницької ідеї ще до її практичного впровадження.

Бізнес-план – являє собою заздалегідь підготовлений документ, який висвітлює кроки до втілення запланованої підприємницької ідеї. За допомогою бізнес-плану визначають заходи реалізації майбутнього задуму, прораховують ресурсне та фінансове забезпечення, а також формують потрібну стратегію ефективної роботи підприємства для забезпечення максимального прибутку від нового проєкту. Фактично бізнес-план є способом оцінки реалістичності та доцільності втілення бізнес ідеї [1].

Розробка бізнес-плану – це досить тривалий та затратний процес, оскільки прогнозуються різні варіанти розвитку бізнесу, обґрунтовуються його маркетингові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти. Водночас такий вид плану є важливим інструментом управління з огляду на його зовнішні та внутрішні функції (табл. 1).

Таблиця 1

Функції, мета та ключові характеристики бізнес-плану підприємства

Функції	Мета	Стейкхолдери
Зовнішня	<ul style="list-style-type: none">➤ Представлення майбутнього проєкту➤ Залучення інвестицій➤ Налагодження партнерських відносин➤ Оцінка ефективності проєкту➤ Дослідження позиції підприємства на ринку	<ul style="list-style-type: none">➤ Інвестори➤ Кредитори➤ Бізнес-партнери➤ Постачальники➤ Венчурні фонди
Внутрішня	<ul style="list-style-type: none">➤ Розробка ефективного апарату управління;➤ Інструмент стратегічного планування;➤ Поглиблене розуміння персоналом поставлених завдань;➤ Інструмент аналізу, контролю та оцінки проєкту➤ Забезпечення конкурентних переваг	<ul style="list-style-type: none">➤ Керівництво➤ Учасники проєкту➤ Персонал➤ Топ-менеджмент

Джерело: адаптовано автором на основі [2]

Отже, бізнес-план є багатфункціональним інструментом, який відіграє ключову роль у розвитку будь-якого підприємства. Він допомагає компанії досягти своїх стратегічних цілей, залучити необхідні ресурси та забезпечити стабільний розвиток. Бізнес-план є потужним інструментом для залучення інвестицій, встановлення партнерських відносин та дослідження ринку, служить основою для стратегічного планування, об'єднуючи команду навколо спільних цілей. Він також є інструментом для контролю та оцінки ефективності діяльності компанії. Крім того, бізнес-план використовується як засіб оцінки та контролю діяльності компанії, а також дозволяє аналізувати успішність реалізації бізнес-проєкту та коригувати можливі відхилення від досягнення цілей бізнес-плану.

Кращому розумінню сутності бізнес-планування сприятиме вивчення конкретних цілей його розробки та обґрунтування, оскільки вони розкривають особливості планування, а також дозволяють визначити актуальні завдання бізнесу. Доцільно дослідити основні цілі бізнес-плану підприємства (табл. 2).

Заслуговують на увагу управлінські цілі, як спосіб моделювання організаційно-управлінської системи бізнесу, інструмент комунікацій між підприємцем та зовнішнім середовищем, що дозволяє оцінювати ризики та впроваджувати заходи щодо їх мінімізації. Організація бізнесу включає опис організаційної структури компанії, встановлення функціональних обов'язків між персоналом та обґрунтування системи управління. Координація діяльності полягає у координації дій учасників проєкту, щодо досягнення його цілей.

В реалізації бізнес-планування особливе місце належить фінансовим цілям, що представляє собою інструмент для залучення кредитних та інвестиційних ресурсів, оцінку ефективності реалізації підприємницької ідеї (термін окупності інвестицій та їх прибутковості), перевірка реалістичності бізнес-ідеї до її

практичної реалізації та фінансове планування (план доходів, витрат, грошових потоків).

Таблиця 2

Характеристика основних цілей бізнес-планування

<i>Управлінські цілі</i>
1) моделювання організаційно-управлінської системи бізнесу, 2) інструмент комунікацій 3) оцінка ризиків та заходи щодо їх мінімізації 4) організація бізнесу 5) координація діяльності 6) управління ризиками
<i>Фінансові цілі</i>
1) інструмент для залучення кредитних та інвестиційних ресурсів 2) оцінка ефективності реалізації підприємницької ідеї 1) перевірка реалістичності бізнес-ідеї до її практичної реалізації 2) фінансове планування
<i>Економічні цілі</i>
1) аналіз ринку 2) оцінка економічної ефективності проекту 3) стратегічне планування 4) впровадження інноваційних технологій 5) розробка нових видів продукції
<i>Соціальні цілі</i>
1) формування ділової репутації як соціально відповідального бізнесу 2) сприяння сталого розвитку 3) створення нових робочих місць 4) захист довкілля

Джерело: власні дослідження

Економічні цілі полягають у наступному: аналізі ринку (вивчення споживчого попиту; оцінці конкуренції; визначення цінової політики); оцінці економічної ефективності проекту; обґрунтуванні конкурентоспроможності проекту; доцільності стратегування бізнесу, що сприяє досягненню стратегії зростання компанії; впровадженні інноваційних технологій та розробці нових видів продукції.

Особливе значення при розробці та імплементації бізнес-планів належить соціальним цілям. Зокрема, формування ділової репутації як соціально відповідального бізнесу, сприяння сталого розвитку, створення нових робочих місць, захист довкілля, участь у соціальних програмах тощо [3].

Висновки. Отже, результати дослідження свідчать, що бізнес-планування є надважливим інструментом ефективного управління підприємством, що забезпечує обґрунтованість підприємницьких ідей та сприяє їх успішній реалізації. Воно охоплює різноманітні аспекти, включаючи, фінансові, організаційні та економічні питання, що дозволяє ефективно моделювати бізнес, оцінювати ризики та координувати роботу компанії.

Список використаних джерел:

1. Данік Н.В. Бізнес-планування як інструмент здійснення фінансового менеджменту в сучасних умовах розвитку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2019. № 1. С. 112–125.
2. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. /
3. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264с.
3. Іванов В.В., Сидоренко-Мельник І.М., Фастовець А.А., Юрко І.В. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку: монографія / за ред. А.А. Фастовець. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2018. 157 с.

МАЗУРИК Віталій

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
Західноукраїнський національний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. Інформаційні технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), стають ключовими інструментами для стратегічного управлінського обліку, сприяючи підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємств завдяки формуванню інформаційних ресурсів стратегічного спрямування. «Індустрія 5.0 зумовлена цифровою революцією, яка призведе до еволюції обліку як науки і практики, що бере участь у виробництві знань для прийняття рішень. Особливий вплив цифрової ери відчуватиметься на управлінську і стратегічну підсистему обліку, хоча виникнення нових і нетрадиційних об'єктів обліку (цифрові гроші, криптовалюти) неодмінно змінить методику фінансового обліку» [1]. Впровадження технологій може призвести до збільшення глобальної економічної активності на 13 трильйонів доларів до 2030 року, зокрема через автоматизацію облікових процесів [2]. Технології відіграють важливу роль у розвитку обліку, значно підвищуючи ефективність обробки даних і аналітики. Інноваційні рішення, такі як автоматизація облікових процесів, дозволяють скоротити час, необхідний для збору та аналізу фінансової інформації. Зокрема, впровадження сучасних програмних продуктів забезпечує точність і своєчасність облікових звітів, що є важливим для прийняття рішень.

Результати дослідження. Стратегічний облік, який охоплює аналіз даних для планування та управління, також зазнає змін під впливом технологій. Завдяки сучасним аналітичним інструментам, підприємства можуть здійснювати глибокий аналіз інформації, що дозволяє виявити нові можливості для зростання та оптимізації ресурсів. Використання великих даних та штучного інтелекту в стратегічному обліку сприяє формуванню більш точної і передбачуваної стратегії бізнесу. Окрім того, технології забезпечують інтеграцію фінансових систем з іншими бізнес-процесами, що дозволяє створити єдину інформаційну екосистему підприємства. Це призводить до підвищення прозорості та підзвітності у звітах фінансового та управлінського обліку. У результаті цього підприємства можуть успішно адаптуватися до динамічного бізнес-середовища, що є ключовим фактором успіху в умовах глобальної конкуренції. Таким чином, технології не лише трансформують традиційні підходи до обліку, але й відкривають нові горизонти для стратегічного управління в сучасних умовах. Використання сучасних аналітичних інструментів дозволяє бухгалтерам і аудиторам обробляти великі обсяги фінансової інформації, що відкриває нові можливості для виявлення суттєвих розбіжностей і ризиків. Це, в свою чергу, підвищує якість облікової інформації та сприяє більш точному прогнозуванню фінансових результатів.

Завдяки технологіям, стратегічний облік стає більш адаптивним, що дозволяє підприємствам швидше реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Інтеграція інструментів машинного навчання в аналітичні процеси забезпечує автоматизацію рутинних завдань, звільняючи час для більш складного аналізу. Крім того, поглиблений аналіз даних дозволяє формувати обґрунтовані фінансові стратегії, орієнтуючись на фактичні показники, а не на спекулятивні прогнози. Технології дають можливість аналізувати великі обсяги даних, що дозволяє аудиторам та бухгалтерам виявляти суттєві розбіжності та ризики, підвищуючи якість облікової інформації. Використання сучасних аналітичних інструментів, таких як програмне забезпечення для обробки даних та машинне навчання, дозволяє здійснювати детальний аналіз фінансових та нефінансових показників у реальному часі. Це, у свою чергу, сприяє своєчасному виявленню потенційних проблем, що можуть негативно вплинути на діяльність бізнесу.

Поглиблений аналіз даних також надає можливість сегментації інформації, що дозволяє аудиторам і бухгалтерам краще розуміти структурні зміни в облікових записах. Застосування таких технологій, як штучний інтелект, дає змогу автоматизувати виявлення аномалій у фінансових звітах, що знижує ймовірність людської помилки. У результаті, стратегічний облік стає більш прозорим і ефективним, що позитивно позначається на прийнятті управлінських рішень. Таким чином, поглиблений аналіз даних відіграє важливу роль в удосконаленні облікових практик, забезпечуючи більшу точність та надійність фінансової інформації.

Компанії, такі як Deloitte, EY, PwC та KPMG, розробляють інноваційні рішення на базі штучного інтелекту, такі як SONAR, GL.ai та KPMG Ignite, що сприяють ефективності та прозорості облікових процесів. Ці інструменти дозволяють автоматизувати рутинні завдання, зменшуючи час, необхідний для виконання облікових операцій, і знижуючи ризик людської помилки. Завдяки потужним аналітичним можливостям, вони здатні обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що дозволяє аудиторам і бухгалтерам зосередитися на більш складних і стратегічних аспектах фінансового управління.

Використання таких інноваційних рішень дозволяє покращити процеси контролю, забезпечуючи швидший доступ до фінансової інформації та підвищуючи її точність. Ці інструменти також сприяють кращому виявленню аномалій та ризиків, що в свою чергу підвищує загальну надійність облікових систем. У результаті, впровадження інноваційних рішень на базі штучного інтелекту не лише оптимізує облікові процеси, але й підвищує конкурентоспроможність компаній на ринку. Таким чином, інноваційні інструменти стають невід'ємною частиною стратегічного обліку, сприяючи його розвитку і вдосконаленню.

Технології дозволяють скоротити час, необхідний для виконання облікових завдань, з тижнів до хвилин, що суттєво підвищує продуктивність працівників. Автоматизація рутинних процесів звільняє ресурси, що дозволяє спеціалістам зосередитися на стратегічних завданнях і покращенні якості облікової інформації. Завдяки цьому, організації можуть реагувати на зміни в

бізнес-середовищі, що є критично важливим для конкурентоспроможності.

Завдяки інтеграції технологій підприємства можуть покращити стратегічне планування, використовуючи аналітичні дані для обґрунтування управлінських рішень. У контексті стратегічного обліку це означає, що організації отримують можливість аналізувати фінансові показники в реальному часі, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень. Аналітичні дані допомагають виявляти тренди та ризики, що дозволяє оптимізувати ресурси і забезпечувати довгострокову фінансову стабільність. Таким чином, технології не лише покращують процеси стратегічного обліку, але й зміцнюють позиції підприємств у динамічному бізнес-середовищі.

Сучасна система обліку, поряд з перевагами, стикається з численними викликами, пов'язаними з впровадженням інноваційних технологій. Хоча технологічні рішення обіцяють значні переваги, їх інтеграція не є безпроблемною і часто супроводжується певними ризиками для облікової професії. У цьому контексті важливо розглянути ключові проблеми, з якими стикаються підприємства та професіонали в обліковій сфері:

1. Виклики інтеграції. Існують труднощі в інтеграції нових технологій в існуючі облікові системи, які потребують значних зусиль і ресурсів. Компанії часто стикаються з проблемами сумісності нових програмних рішень зі старими системами, що може призводити до затримок у впровадженні. Крім того, процес налаштування нових технологій може вимагати значних фінансових інвестицій та часу, що може негативно вплинути на операційну ефективність організації.

2. Проблеми конфіденційності. Використання технологій пов'язане з ризиками конфіденційності та безпеки даних, що вимагає ретельного контролю за інформацією. У світі, де кіберзагрози стають дедалі більш поширеними, підприємства повинні впроваджувати додаткові заходи безпеки, щоб захистити чутливі фінансові дані. Невиконання цих вимог може призвести до серйозних наслідків, таких як фінансові втрати та пошкодження репутації, що ставить під загрозу довіру до облікових процесів.

3. Перекваліфікація працівників. З автоматизацією частини процесів виникає потреба в перекваліфікації працівників, що є важливим аспектом успішної цифрової трансформації підприємств. Фахівці з обліку повинні бути готові до змін, які вимагають нових навичок і знань для роботи з сучасними технологіями. Це може створити певні труднощі для працівників, які не готові адаптуватися до нових вимог, що в свою чергу може негативно позначитися на загальній ефективності облікової професії.

Технології, зокрема штучний інтелект і блокчейн, значно трансформують стратегічний облік, підвищуючи ефективність управління підприємствами. Використання штучного інтелекту дозволяє автоматизувати рутинні облікові завдання, зменшуючи час їх виконання з тижнів до хвилин. Блокчейн, зі своєю прозорістю та незмінністю даних, забезпечує більшу надійність і безпеку облікових записів. Завдяки цим технологіям, фахівці з обліку отримують можливість проводити поглиблений аналіз даних для виявлення ризиків і

аномалій. Методики прогнозування, що використовують аналітичні дані, дозволяють підприємствам приймати обґрунтовані рішення на основі актуальної інформації. Інтеграція нових технологій також сприяє вдосконаленню стратегічного планування, надаючи керівництву доступ до точних фінансових показників у реальному часі. Однак, впровадження цих технологій супроводжується викликами, такими як складності інтеграції з існуючими системами. Проблеми конфіденційності і безпеки даних вимагають додаткових заходів захисту інформації.

Перекваліфікація працівників стає критично важливою, оскільки автоматизація процесів змінює вимоги до навичок облікових спеціалістів. У підсумку, використання нових технологій у стратегічному обліку не лише підвищує ефективність, але й створює нові можливості для розвитку облікової професії в умовах динамічного бізнес-середовища.

Висновок. Таким чином, удосконалення стратегічного обліку через впровадження технологій не лише підвищує ефективність процесів, але й зміцнює фінансову стабільність організацій. Інноваційні рішення дозволяють значно скоротити час на виконання облікових завдань, що сприяє швидшому прийняттю управлінських рішень та підвищує якість фінансової інформації. Сучасні аналітичні інструменти сприяють глибшому аналізу фінансових показників, що відкриває нові можливості для виявлення ризиків і оптимізації ресурсів. Це є важливим чинником у досягненні конкурентних переваг на ринку, адже обґрунтовані рішення базуються на точних і своєчасних даних.

Технології забезпечують інтеграцію фінансових систем з іншими бізнес-процесами, що підвищує прозорість і підзвітність у фінансових звітах. Інтеграція нових технологій супроводжується проблемами, такими як необхідність перекваліфікації працівників, проблеми конфіденційності, а також труднощі в інтеграції з існуючими системами. У результаті, стратегічний облік стає не лише засобом контролю, а й важливим інструментом для стратегічного управління.

Список використаних джерел:

1. Семанюк В., Мельник Н. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. *Вісник Економіки*. 2022. Випуск 3, С. 203-212. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.203>
2. Adam Sulich, Letycja Soloduch-Pelc, Strategic management and business ecosystem scientific relations-key areas review, *International Journal of Innovation Studies*, 2024, Volume 8, Issue 3, Pp. 287-296, <https://doi.org/10.1016/j.ijis.2024.04.005>.
3. Семанюк В. З. Облік для стратегічного управління: проблеми теоретичної концептуалізації. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 722. С. 236-241.

МАКОВІЙЧУК Сергій

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

кафедри обліку і оподаткування

Науковий керівник: к.е.н., доц. Райковська І.Т.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНУ СФЕРУ В УМОВАХ ВІДБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Вступ. Відбудова національної економіки після кризових явищ, зокрема воєнних конфліктів або глобальних економічних криз, вимагає впровадження ефективних обліково-аналітичних систем, зокрема, в частині капітальних інвестицій в аграрну сферу. Ці системи повинні забезпечувати підприємства та організації інформацією, необхідною для ухвалення управлінських рішень, моніторингу фінансового стану, оцінки ризиків та планування подальшої діяльності. Однак, існує низка проблем і перешкод, які ускладнюють реалізацію обліково-аналітичного забезпечення в умовах відбудови національної економіки.

Результати дослідження. Розглянемо основні з проблем формування ефективного обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій в аграрну сферу в умовах відбудови національної економіки них, а також можливі шляхи їх подолання.

1. Відсутність адекватної нормативно-правової бази. Закони, які регулюють бухгалтерський облік, фінансову звітність та аудиторські процедури, можуть не відповідати сучасним вимогам і не враховувати специфіку нових економічних реалій. Задля усунення цієї проблеми можливими рішеннями є проведення ревізії та оновлення нормативно-правової бази, адаптуючи її до сучасних умов; створення комісій з фахівців для розробки рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у сфері обліку та аналітики.

2. Недостатній рівень автоматизації. Багато підприємств все ще користуються застарілими методами ведення обліку, що призводить до помилок у звітності, затримок у процесах прийняття рішень і зниження ефективності. В умовах відбудови автоматизація обліково-аналітичних процесів стає невід'ємною складовою сучасного бізнесу, що прагне підвищити свою ефективність, зменшити витрати та забезпечити високий рівень інформаційної підтримки для управлінських рішень. Сучасні технології дозволяють компаніям переходити від традиційних методів обліку до автоматизованих систем, що значно спрощує і прискорює обробку даних, підвищує точність звітності та забезпечує аналітичні можливості для оцінки діяльності підприємства.

Відмітимо, що перевагами автоматизації обліково-аналітичних процесів є підвищення точності даних, зменшення ризику помилок, що виникають

внаслідок ручного введення даних, забезпечуючи високу точність та достовірність фінансової інформації; скорочення часу на обробку даних, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в бізнес-середовищі; економія ресурсів за рахунок використання автоматизованих рішень, що знижує потребу в численному обліковому персоналі і веде до зменшення витрат на заробітну плату та навчання; контроль фінансових операцій в реальному часі, що підвищує прозорість бізнес-процесів і знижує ризики корупції та шахрайства; застосування аналітичних інструментів для глибокого аналізу даних, що сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

Відповідно, недостатній рівень автоматизації можливо вирішити впровадженням сучасних інформаційних систем для автоматизації обліку та аналітики, таких як ERP-системи та проведенням тренінгів для персоналу щодо використання нових технологій і програмного забезпечення.

3. Брак кваліфікованих фахівців. Ця проблема має суттєвий вплив на ефективність облікових і аналітичних процесів, що, в свою чергу, може призвести до невірних управлінських рішень і фінансових втрат.

Наслідками нестачі кваліфікованих спеціалістів є наступні:

- зниження якості обліку та звітності – невідповідність рівня кваліфікації працівників вимогам призводить до помилок в облікових записах, неточностей у фінансовій звітності та недостатнього контролю за фінансовими потоками;

- ускладнення процесу прийняття рішень – відсутність кваліфікованих аналітиків ускладнює збір та аналіз даних, що необхідні для стратегічного планування та управлінських рішень;

- зростання фінансових ризиків – помилки в обліку можуть призвести до серйозних фінансових втрат, санкцій з боку регуляторів і зниження довіри з боку інвесторів.

- витрати на навчання та підготовку – підприємства змушені витратити додаткові ресурси на навчання та підготовку нових співробітників, що відволікає ресурси від основної діяльності.

Задля вирішення цієї проблеми слід впроваджувати наступні заходи:

- модернізація освітніх програм за рахунок оновлення навчальних планів, включивши до них сучасні курси з аналітики, новітніх технологій у бухгалтерії та міжнародних стандартів фінансової звітності;

- співпраця з бізнесом – укладання закладами вищої освіти угод з підприємствами для стажування студентів, що дозволить їм здобувати практичний досвід ще під час навчання;

- підвищення іміджу професій бухгалтера, аналітика та аудитора через інформаційні кампанії та залучення молоді до цієї сфери;

- впровадження програм професійного розвитку та сертифікації для своїх співробітників, що дозволить їм вдосконалювати свої навички та відповідати сучасним вимогам;

- використання автоматизованих систем обліку та аналітики може зменшити залежність від кваліфікації конкретних фахівців, полегшуючи їхню

роботу та підвищуючи ефективність облікових процесів.

4. Низький рівень довіри до фінансової звітності. В умовах відбудови довіра до фінансової звітності може бути підірвана через корупцію, маніпуляції з даними та невідповідність звітності реальному фінансовому становищу підприємств. Відповідно, проведення незалежних аудитів для підвищення прозорості фінансової звітності, впровадження антикорупційних заходів і програм етики для забезпечення чесності у фінансових звітах дозволить підвищити достовірність та об'єктивність фінансової звітності.

5. Відсутність інтеграції даних – багато підприємств не мають інтегрованої системи обліку, що призводить до розпорошення даних, ускладнює їх аналіз та прийняття управлінських рішень. За рахунок впровадження системи управління даними, яка забезпечить інтеграцію всіх фінансових, бухгалтерських та аналітичних даних, та використання методів Big Data для аналізу великих обсягів даних з різних джерел можливо уникнути цієї проблеми.

6. Підвищені ризики та невизначеність. Відбудова національної економіки, особливо в умовах постконфліктного середовища, є складним і багатогранним процесом. Підприємства, які відіграють ключову роль у відновленні економіки, стикаються з численними ризиками, які можуть загрожувати їхній діяльності та стратегії розвитку. Ці ризики пов'язані з нестабільністю ринку, змінами в законодавстві та глобальними економічними трендами, зокрема, наступні:

– нестабільність ринку, що характеризується волатильністю цін (змінами в ціновій політиці на сировину та готову продукцію, що можуть значно вплинути на прибутковість підприємств); коливанням попиту (підприємства можуть стикатися зі зниженням попиту на продукцію через зміну споживчих звичок або скорочення споживчих витрат, що ускладнює планування виробництва та фінансову діяльність); конкуренцією (підприємствам необхідно адаптувати свої стратегії, щоб залишатися конкурентоспроможними);

– зміни в законодавстві, зокрема, часті зміни в податковому законодавстві, трудовому законодавстві та інших регуляціях, що можуть створити невизначеність для підприємств, що ускладнює планування і ведення бізнесу; високий рівень корупції та бюрократичні перепони, що можуть перешкоджати реалізації інвестиційних проектів і викликати додаткові витрати для підприємств; непередбачуваність у застосуванні законодавства, що може призвести до збільшення ризиків для підприємств, особливо в питаннях захисту прав інвесторів і ведення бізнесу;

– глобальні економічні тренди, такі як зміна економічних умов (рецесія в інших країнах або зміни у валютних курсах, можуть мати негативний вплив на експорт та імпорт, а також на фінансову стабільність підприємств), технологічні зміни, екологічні виклики (зміни в екологічному законодавстві або тиск з боку суспільства на екологічну сталість можуть вимагати від підприємств значних інвестицій у технології та процеси);

– можливі стратегії мінімізації ризиків, зокрема, диверсифікація підприємствами своїх продуктів і послуг, а також ринків збуту, щоб зменшити залежність від конкретних сегментів; розробка детальних фінансових планів і

сценаріїв, що може допомогти підприємствам краще управляти фінансовими ризиками і бути готовими до змін у ринковій ситуації; інвестування в нові технології та процеси задля необхідності підприємствам залишатися конкурентоспроможними та адаптуватися до змін у ринкових умовах; регулярний моніторинг і аналіз ризиків, а також впровадження систем управління ризиками, що можуть сприяти виявленню потенційних загроз на ранніх стадіях; налагодження співпраці з державними органами та асоціаціями може допомогти підприємствам бути в курсі змін у законодавстві та регуляціях, а також сприяти лобіюванню інтересів бізнесу.

Щоб усунути підвищених ризиків, суб'єктам господарювання слід розробляти системи управління ризиками, яка включатиме ідентифікацію, оцінку та моніторинг ризиків, використовувати аналітичні інструменти для прогнозування тенденцій і сценарного планування.

Висновки. Вищенаведене дослідження дає можливість зробити наступні висновки. По-перше, нестача кваліфікованих бухгалтерів, аналітиків і аудиторів є серйозною перешкодою для реалізації обліково-аналітичних функцій, що може негативно вплинути на фінансову стабільність та ефективність підприємств. Для вирішення цієї проблеми необхідно вжити комплексних заходів, спрямованих на модернізацію освітніх програм, підвищення престижу професії та впровадження нових технологій. Лише так можна забезпечити наявність достатньої кількості кваліфікованих фахівців, здатних адекватно реагувати на виклики сучасного бізнес-середовища та сприяти успішному управлінню підприємствами. По-друге, автоматизація обліково-аналітичних процесів є важливим інструментом для підвищення ефективності підприємств у сучасному динамічному бізнес-середовищі, що забезпечує точність, швидкість і прозорість фінансової інформації і є критично важливим для успішного управління. Ефективне обліково-аналітичне забезпечення є невід'ємною складовою успішної відбудови національної економіки. Проте, для досягнення цієї мети необхідно вирішити ряд проблем і перешкод, що виникають у процесі реалізації обліково-аналітичних функцій. Оновлення нормативно-правової бази, впровадження сучасних технологій, підвищення кваліфікації фахівців, забезпечення довіри до фінансової звітності, інтеграція даних і управління ризиками – все це є ключовими аспектами для створення ефективною обліково-аналітичної системи. Тільки комплексний підхід до вирішення зазначених проблем дозволить підприємствам та організаціям успішно адаптуватися до нових умов і сприяти відбудові національної економіки.

МАНЬКО Андрій

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Паламарчук Т.М.

Поліський національний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Вступ. В умовах воєнного часу підприємства стикаються з надзвичайно складними викликами: нестабільністю ринків, порушенням ланцюгів постачання, ризиками втрати роботи або ж не виплати заробітної плати персоналу, а також фізичними загрозами для інфраструктури суб'єкта господарювання. Стратегічне планування в таких умовах має забезпечити не лише виживання підприємства, але й створити можливості для ефективного розвитку.

Результати дослідження. Стратегічне планування розвитку підприємства є важливим інструментом управління, що дозволяє підприємству адаптуватися до швидких змін у зовнішньому середовищі, забезпечувати конкурентоспроможність та стійке зростання. В умовах глобалізації, розвитку технологій та економічної нестабільності, підприємства стикаються з новими викликами та складнощами, які потребують комплексного та сучасного підходу до розробки стратегій. Відсутність ефективного планування може призвести до втрати ринкових позицій і фінансової стійкості підприємства [1]. Одним із головних аспектів стратегічного планування є забезпечення чіткого розуміння пріоритетів розвитку. Підприємства, які використовують систематичний підхід до визначення своїх цілей і напрямів діяльності, здатні не лише краще адаптуватися до зовнішніх змін, а й досягати кращих фінансових показників. Як зазначає М. Портер, стратегія — це не тільки план, але й спосіб забезпечення конкурентної переваги через унікальність підходу до ведення бізнесу [2].

До ключові цілей стратегічного управління суб'єктів господарювання в умовах воєнного часу можна віднести:

1. забезпечення стійкості бізнесу: безперервність здійснення виробничого процесу; захист працівників, інфраструктури та інших ресурсів від фізичних і економічних загроз; створення резервів (фінансових, матеріальних, кадрових) для подолання кризових ситуацій;

2. адаптація до змін: оперативне та гнучке реагування на зміни у зовнішньому середовищі, таке як порушення логістики, введення нових законодавчих обмежень чи коливання запиту; перегляд короткострокових і довгострокових стратегій відповідно до нових викликів;

3. мінімізація ризиків: розробка антикризових заходів, які враховують поточні загрози (втрата майна, скорочення персоналу, перебої у постачанні); управління фінансовими, операційними та репутаційними ризиками;

4. забезпечення фінансової стабільності: оптимізація розміру витрат і пошук альтернативних джерел доходів; забезпечення доступу до кредитів, грантів чи державної допомоги;

5. збереження конкурентоспроможності: підтримка високого рівня якості продукції чи послуг; пошук нових ринків збуту.

Важливим аспектом стратегічного планування є необхідність управління ризиками. У процесі стратегічного планування проводиться аналіз зовнішнього середовища (PESTEL, SWOT-аналіз), що дозволяє підприємствам оцінити можливі ризики та підготуватися до потенційних загроз. За словами І. Ансоффа, підприємство, що використовує стратегічний підхід, здатне швидко реагувати на зміни ринкових умов і створювати стратегії, що відповідають динаміці ринку [3].

SWOT-аналіз є одним із найефективніших інструментів стратегічного планування будь якого підприємства, він дозволяє підприємству комплексно оцінити свій внутрішній і зовнішній стан, допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості і загрози, що виникають у зовнішньому середовищі. Завдяки цьому підприємства отримують цілісне розуміння свого потенціалу та обмежень, що дає змогу формувати стратегії, спрямовані на максимізацію конкурентних переваг і мінімізацію ризиків. Класичний приклад SWOT-аналізу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклад SWOT-аналізу підприємства

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
Висока якість продукції	Високі витрати на виробництво
Лояльність клієнтів	Відсутність інноваційних продуктів
Сильна команда та управлінська структура	Недостатня автоматизація процесів
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
Розширення ринків збуту	Зростання конкуренції
Впровадження нових технологій	Економічна нестабільність
Державні програми підтримки бізнесу	Зміни у законодавстві

SWOT-аналіз важливий для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад, аналіз сильних сторін дозволяє визначити ресурси та компетенції, які можна використовувати для розвитку. Аналіз слабких сторін допомагає усунути недоліки та покращити ефективність роботи. Оцінка можливостей сприяє визначенню перспективних напрямків росту, а вивчення загроз дозволяє підготуватися до потенційних викликів. Використання цього інструменту сприяє підвищенню гнучкості підприємства у швидко змінних умовах ринку.

Ще одним аспектом стратегічного планування є сприяння ефективному використанню ресурсів підприємства. Завдяки оптимальному розподілу фінансових, людських та матеріальних ресурсів підприємство може досягати високої операційної ефективності. При цьому важливим є використання сучасних інструментів і технологій для моніторингу та коригування стратегічного курсу, що дозволяє підприємству залишатися гнучким та

адаптивним. Крім того, стратегічне планування є основою для впровадження інновацій. У процесі розробки стратегій підприємства визначають нові напрями для розвитку, інвестують у дослідження та розробки, а також створюють продукти й послуги, що відповідають сучасним запитам споживачів [4]. Це забезпечує конкурентну перевагу навіть у висококонкурентних галузях.

Висновки. Стратегічне планування розвитку підприємства в умовах воєнного часу є критично важливим для забезпечення стійкості, адаптивності та підготовки його до майбутнього відновлення діяльності. Воно передбачає оцінку ризиків, оптимізацію ресурсів, диверсифікацію діяльності та впровадження інноваційних рішень для швидкого реагування на виклики. Гнучкий підхід до управління дозволяє підприємству зберігати ключові позиції на ринку, підтримувати мотивацію персоналу, адаптувати бізнес-модель до нових умов і навіть знаходити нові можливості для підвищення ефективності діяльності. Ефективне стратегічне планування стає основою для виживання в умовах воєнного часу та довгострокового успіху підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ансофф І. Стратегічне управління. К.: Наука, 2020. 305 с.
2. Портер М. Конкурентна стратегія. К.: Альпіна Паблішер, 2021. 456 с.
3. Котлер Ф. Основи маркетингу. К.: Академвидав, 2019. 496 с.
4. Гриньова В. М. Управління підприємством. Х.: Видавництво ХНЕУ, 2022. 250 с.

МЕДИНСЬКИЙ Володимир
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри обліку і оподаткування
Науковий керівник: к.е.н, доц. Романів Р.В.
Західноукраїнський національний університет

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Вступ. Обмін інформацією між суб'єктами господарювання забезпечується при допомозі звітності, формат і зміст якої визначається її користувачами. В загальному розумінні звітність є результатом обліково-аналітичних та інших економічних процедур у формі даних в розрізі різних аспектів діяльності підприємства.

Результати дослідження. Становлення і розвиток економічних відносин мали великий вплив на процес еволюції очікування користувачів інформації про діяльність економічних суб'єктів, а, відповідно, і на склад та зміст звітності.

Як зазначають вчені, на сьогодні існує три загальні підходи до створення стандартизованих звітів. «Перший базується на Глобальному договорі і передбачає підготовку звіту про прогрес у впровадженні принципів Глобального договору ООН. Другий - на системі Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) і передбачає підготовку Звіту зі сталого розвитку, який розкриває інформацію про діяльність компанії не лише в економічній сфері, а й в екологічній, соціальній та управлінській. Третій підхід передбачає використання системи звітності, що базується на Міжнародному стандарті інтегрованої звітності та ґрунтується на принципах стратегічної спрямованості, перспективності, структурованості та зрозумілості інформації, достовірності та релевантності, урахування очікувань зацікавлених сторін. Відмінною рисою такого підходу є лаконічність подання інформації [1].

Основними передумовою розвитку інтегрованої звітності є глобалізація економіки, яка призводить до взаємозалежності не тільки великих корпорацій, але й цілих країн в результаті існування таких макроекономічних процесів, як: прискорення міжнародного розподілу ринку праці; підвищення мобільності працівників; переміщення капіталів, технологій; масштабування інформаційних технологій і баз даних; трансформація організації бізнесу у сторону формування великої кількості міжнародних транснаціональних корпорацій горизонтального та вертикального типу; поглиблення міждержавних взаємозв'язків у політичній, соціальній і культурній сфері.

Однією з причин генезису інтегрованої звітності стала еволюція економічної теорії та поява нових напрямків, які змінили підходи до оцінки ефективності бізнесу: інституційна теорія, теорія раціональних очікувань, тощо.

Наприклад, теорія організованої поведінки пов'язує результативність діяльності із ступенем взаємодії з основними стейкхолдерами. Це вимагає

інших підходів до звітності та формування нефінансових показників діяльності.

Початковим етапом становлення концепції інтегрованої звітності можна вважати період з кінця 90-х років минулого сторіччя до 2008 року. Тоді ж почали розвиватись течії економічної теорії, які висували концепцію про соціальну відповідальність бізнесу і з'явилися вимоги в окремих країнах щодо представлення додатків до фінансових звітів у формі звітності з нефінансовими показниками (наприклад, звіт з екологічних витрат).

В 2004 р. принцем Уельским був заснований проект The Prince's Accounting for Sustainability (A4S) – «Звітність сталого розвитку», спрямований для досліджень реалізації інтегрованого підходу до корпоративної стійкості, виявлення взаємозв'язку між чинниками стійкого розвитку і бізнес-стратегіями [4]. Однак така звітність ще не мала систематизованої форми та вимог щодо її заповнення.

Переломним етапом слід вважати світову фінансову кризу 2008 року. Тоді ж з'явилось багато скептичних публікацій, щодо фінансових звітів великих корпорацій, у яких наче все було добре, однак вони збанкрутували. Тому з 2008 р. по 2013 р. починається етап перегляду вимог до складання звітності великими корпораціями.

В 2010 році на макрорівні розробкою концепції інтегрованої звітності почав займатися Міжнародний комітет з інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council, IIRC)

В 2012 році був опублікований перший варіант проекту документу «Міжнародні основи інтегрованої звітності», зауваження до якого були розроблені 214 бухгалтерськими і аудиторськими організаціями 20 країн світу.

В 2013 році випущена версія 1.0 Міжнародних основ інтегрованої звітності, призначених для застосування в глобальному масштабі великими корпораціями. В них був застосований підхід, який ґрунтується на гнучких принципах і вимогах щодо корпоративних звітів [3].

Починаючи з 2014 року починається новий етап розвитку концепції. Протягом року були підписані меморандуми про взаєморозуміння з провідними розробниками стандартів звітності, такими як: Міжнародна федерація бухгалтерів (International Federation of Accountants, IFAC), Міжнародна рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (International Accounting Standards Board, IASB), Глобальних ініціатив по звітності (Global Reporting Initiative, GRI), Всесвітня рада із стійкого розвитку (World Business Council for Sustainable Development, WBCSD) тощо.

В 2014 році Міжнародна рада з інтегрованої звітності виступила з ініціативою організації Діалогу корпоративної звітності (Corporate Reporting Dialogue, CRD), метою якого було об'єднання організацій, які мають значний вплив на формування корпоративної звітності.

Мета такого заходу – об'єднання організацій, які мають значний вплив на формування корпоративної звітності для обміну інформацією та розробки практичних рекомендацій щодо конвергенції і раціоналізації відповідних стандартів звітності.

Сьогодні інтегровані звіти готують майже всі великі світові компанії. Наприклад, каталог корпоративних звітів Corporate Register.com містить 176 772 звіти від майже 26 тис. організацій зі 150 країн світу. Найбільшу кількість звітів випускають організації США, Великої Британії, Японії, Німеччини, Іспанії, Франції та Італії, значно випереджаючи всі інші країни [2].

Висновки. Таким чином, інтегрована звітність пройшла стрімкий шлях становлення і зайняла провідне місце в глобальній інформаційній системі. Вона тепер є обов'язковим елементом в процесі прийняття управлінських рішень інвесторами щодо тих чи інших суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Костенко О., Кравченко О., Овчарова Н., Олексіч Ж., Дмитренко А. Інтегрована звітність у процесі прийняття інвестиційних рішень: бібліометричний аналіз наукового ландшафту. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. №7. С. 2. С. 141–159.
2. Мамонтова Н.А. Інтегрована фінансова звітність: особливості формування та перспективи впровадження. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8940/1/Integrated%20financial%20reporting%20peculiarities%20of%20for%20mation%20and%20prospects%20for%20implementation.pdf>
3. Міжнародні основи інтегрованої звітності. URL: <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.
4. King M., Roberts L. *Integrate: Doing Business in the 21st Century*. Cape Town, Juta Law, 2013, 55 p.

МЕДУХА Артем

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вступ. Хлібопекарська промисловість є однією з найважливіших галузей харчової промисловості, забезпечуючи населення основними продуктами харчування. В умовах сучасної економіки, яка характеризується динамічними змінами в попиті, технологічним прогресом та загостренням конкуренції, облік готової продукції став ключовим елементом успішного управління підприємством. Адекватний облік не лише сприяє підвищенню ефективності виробництва, а й забезпечує точність фінансової звітності, що, в свою чергу, дозволяє підприємству реагувати на ринкові зміни.

Облік готової продукції є ключовим елементом у системі управління хлібопекарськими підприємствами. У сучасних умовах, коли ринок стає все більш конкурентоспроможним, а вимоги споживачів зростають, важливість правильного і ефективного обліку готової продукції не може бути переоціненою. Вибір адекватних методів обліку, їх адаптація до зовнішніх і внутрішніх умов підприємств, а також використання інформаційних технологій є визначальними чинниками успіху у сфері хлібопечення.

Результати дослідження. Результатом діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі й хлібозаводів, є випуск готової продукції. У цьому процесі вартість готової продукції переходить зі сфери виробництва в сферу обігу, що вимірюється в грошовій формі. Даний аспект є критично важливим, оскільки фінансовий аспект діяльності підприємства залишається вирішальним у забезпеченні його стабільності та розвитку.

Реалізація готової продукції, виробленої хлібозаводами, завершує операційний цикл господарської діяльності суб'єкта господарювання. Важливо, щоб підприємство виробляло тільки ті види продукції, які стануть затребуваними на ринку та відповідатимуть потребам споживачів. У контексті швидко змінюваної ринкової ситуації організація обліку повинна забезпечувати управлінський персонал актуальною інформацією для оперативного регулювання реалізації готової продукції і планування майбутньої господарської діяльності.

Готова продукція на хлібопекарських підприємствах представлена виробами, які пройшли всі стадії виробництва і готові до реалізації. Це можуть бути різні види хліба, булочні вироби, кондитерські вироби тощо. Наявність структурованої облікової інформації про готову продукцію є запорукою стабільності підприємства, оскільки дозволяє оперативно реагувати на зміни в попиті.

Облік готової продукції на хлібопекарських підприємствах вимагає

впровадження системи контролю, що охоплює всі етапи від виробництва до реалізації. Зазвичай виділяють два основних методи обліку: метод обліку за фактичними витратами, який передбачає фіксацію фактичних витрат на виробництво продукції, що дозволяє отримати реальну картину витрат і доходів і метод обліку за стандартними витратами, який дозволяє заздалегідь прогнозувати витрати і порівнювати їх з фактичними, що допомагає виявляти невідповідності та коригувати виробничі процеси.

Готова продукція на хлібопекарському підприємстві проходить наступні етапи:

- а) виробництво продукції та її передача на склади або в експедицію;
- б) зберігання продукції на складах;
- в) відпуск продукції локальним покупцям та відправка для іногородніх замовників;
- г) відпуск продукції для внутрішніх потреб основних цехів;
- г) реалізація продукції [1].

Готова продукція – це продукт або напівфабрикат, який був підданий всім технологічним процесам на підприємстві і готовий до використання або продажу. Основна відмінність готової продукції полягає в тому, що вона проходить усі етапи виробництва та готова до використання або споживання. Відповідає затвердженим стандартам, технічним умовам або контрактним вимогам, отримала схвалення від технічного контролю підприємства і призначена для зберігання на складі або для передачі замовнику-покупцеві відповідно до чинних процедур приймання продукції (рис. 1).

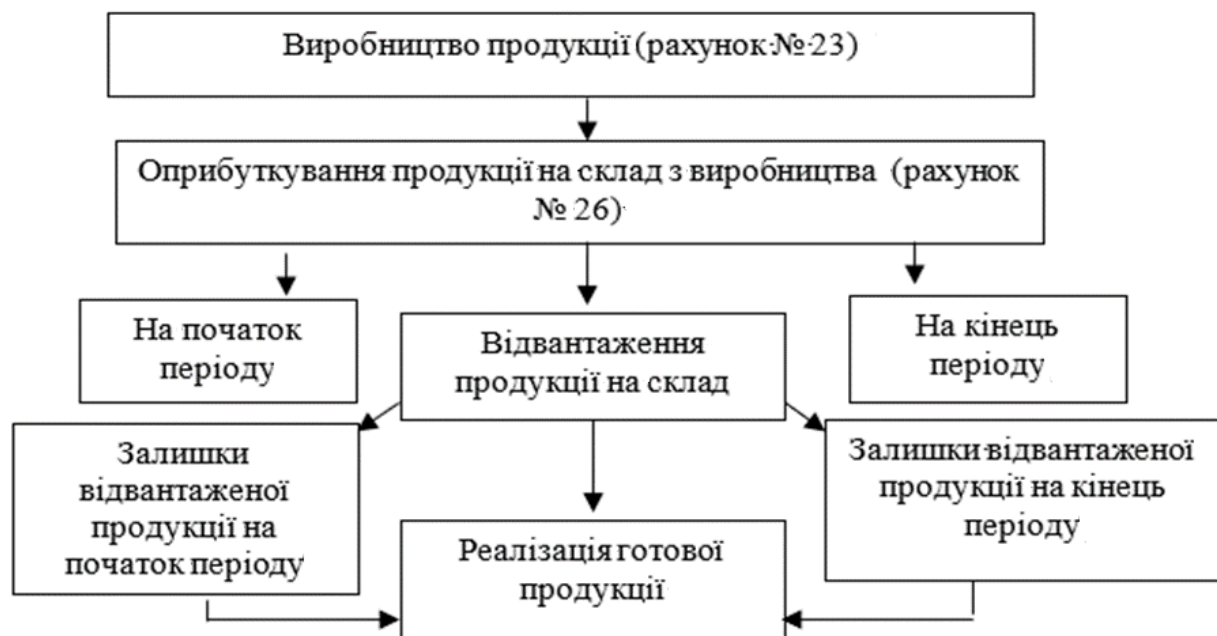

Рис. 1. Взаємозв'язок між виробництвом, залишками і реалізацією продукції

Джерело: узагальнено автором за [1]

Основними завданнями організації обліку готової продукції на хлібозаводі є:

- систематичний контроль за процесами випуску готової продукції, використанням запасів і їх зберіганням на складах, а також обсягом виконаних робіт і наданих послуг;
- своєчасне і коректне документальне оформлення відвантаження і реалізації продукції (робіт, послуг);
- ефективна організація розрахунків з покупцями та контрагентами щодо виконання планових договорів, що стосуються обсягів і асортименту реалізованої продукції, з метою оцінювання діяльності менеджерів;
- своєчасний розрахунок оплати за продані товари, фактичних витрат на їх виготовлення, а також своєчасне внесення відповідних податків і зборів, пов'язаних з обсягом продажів.

В умовах сьогодення, облік готової продукції в хлібопекарнях має певні особливості:

1. Зростаюча конкуренція, з огляду на велику кількість хлібопекарських підприємств, які прагнуть захопити ринок, важливо забезпечити точний облік готової продукції, щоб не втратити клієнтів через неточності у постачаннях або неконкурентоспроможні ціни.

2. Короткий термін зберігання продукції. Багато хлібобулочних виробів мають обмежений термін придатності, що робить облік готової продукції особливо критичним для запобігання втрат і списання невикористаної продукції.

3. Використання різноманітного асортименту. Широкий асортимент хлібобулочних виробів ускладнює процес обліку, оскільки кожен вид продукції може вимагати окремого підходу до обліку та формування собівартості.

4. Необхідність інтеграції з іншими системами. Сучасні рішення потребують інтеграції бухгалтерського обліку з управлінськими та виробничими системами для підвищення точності та ефективності.

Однак, систематичне дослідження та використання передових методів і інструментів управління відіграють важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства у постійно змінному бізнес-середовищі та забезпечують ефективно впровадження сучасних способів реалізації готової продукції [3].

Висновки. Облік готової продукції на хлібопекарських підприємствах в умовах сучасної економіки є складним, але надзвичайно важливим процесом. Виклики, з якими стикаються підприємства, потребують оперативних та ефективних рішень. Автоматизація процесів, впровадження сучасних управлінських і облікових систем, а також постійне навчання персоналу – це ключові складові успішного бізнесу в сучасних умовах.

Інтеграція новітніх технологій дозволяє оптимізувати робочі процеси, зменшити витрати і підвищити якість обслуговування. Крім того, управління якістю продукції – важливий аспект конкурентоздатності підприємства на ринку. Достовірний і правильний облік готової продукції дозволяє своєчасно

виявляти проблемні ситуації, оптимізувати виробничі процеси і забезпечувати високий рівень якості продукту. Таким чином, інвестування у ці напрями діяльності може значно покращити результативність підприємства і забезпечити його стабільний розвиток.

Так, з розвитком технологій і зміною ринкових умов важливо, щоб підприємства регулярно переглядали свою облікову політику і адаптували її до нових вимог. Це допоможе зберегти конкурентноздатність підприємства, забезпечити ефективне управління та зменшити ризики. Удосконалення та оновлення облікової систем є головним елементом успішної діяльності бізнесу в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Дерій В. А, Гуменна-Дерій А. В., Шара Є. Ю. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. № 2 (70). С. 1431-153.
2. Дідик А. З. Калькулювання собівартості продукції на хлібопекарських підприємствах України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. т. 31, № 4. С. 104-108.
3. Гайдучок Т. С. Обліково-аналітичний підхід до управління процесом реалізації готової продукції: теорія та практика. *Актуальні питання розвитку економіки: світові та національні аспекти* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21 трав. 2024 р.). Умань : Візаві, 2024. С. 191-194.

МЕЛЬНИК Алевтина
здобувач освітнього ступеня магістр
КОСМІН Олександр
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.
Поліський національний університет

АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ ДО ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Вступ. У сучасних умовах світова економіка стикається з постійними викликами, що спричиняють нестабільність і невизначеність. Економічні кризи, пандемії, політичні конфлікти та глобалізація створюють передумови для значного впливу фінансових ризиків на діяльність підприємств. У зв'язку з цим особливої уваги набуває адаптація систем бухгалтерського обліку до таких ризиків. Адекватне управління фінансовими ризиками вимагає внесення змін в облікову політику, що забезпечить прозорість, своєчасність та достовірність фінансової інформації в умовах кризових явищ.

Результати дослідження. Фінансові ризики пов'язують з можливістю втрат через зміни у ринкових умовах, включаючи коливання валютних курсів, процентних ставок, цін на сировину, а також невизначеність щодо майбутніх економічних умов. Згідно з твердженням науковця О. Г. Старинця, фінансовий ризик проявляється у неспроможності підприємства обслуговувати власні зобов'язання перед третіми особами, ймовірності оголошення підприємства банкрутом, непередбачуваних змінах у дохідності, рентабельності, вартості та структурі активів і пасивів [1].

Фінансові ризики є надважливою групою ризиків, яка має суттєвий вплив на результати господарської та фінансової діяльності підприємства, рівень його платоспроможності, кредитоспроможності, рентабельності та економічної безпеки, зокрема. Для фінансових ризиків характерний високий рівень невизначеності, оскільки фінансові ризики реалізуються через людську діяльність та не мають природних стабілізаторів ризику [2].

В умовах нестабільного економічного середовища ризики зростають, і підприємства змушені шукати способи їх мінімізації.

Бухгалтерський облік відіграє ключову роль у виявленні, оцінці та управлінні фінансовими ризиками. Для цього важливо використовувати комплексні методики, що включають аналіз ринкових тенденцій, прогнозування фінансових результатів та оцінку впливу різних ризиків на активи і зобов'язання підприємства.

У нестабільних економічних умовах бухгалтерська система повинна бути гнучкою, щоб оперативно реагувати на зміни. Це стосується як облікових процедур, так і підходів до оцінки ризиків. Розглянемо основні вектори адаптації облікових процедур до умов нестабільності:

1. *Переоцінка активів та зобов'язань.* В умовах нестабільного ринку

підприємства стикаються з необхідністю регулярної переоцінки активів та зобов'язань, особливо тих, які схильні до значних коливань вартості. Наприклад, валютні ризики потребують постійного моніторингу курсів і відповідних переоцінок.

2. *Застосування методик управлінського обліку для прогнозування.* Одним із підходів до адаптації є більш широке використання управлінського обліку для прогнозування можливих сценаріїв розвитку подій. На наш погляд, це дозволяє підприємствам вчасно приймати рішення щодо зміни стратегії у випадку збільшення ризиків.

3. *Облік резервів під знецінення активів.* У періоди нестабільності збільшується ймовірність знецінення активів (нерухомість, фінансові інструменти, запаси тощо). Адаптована система обліку повинна передбачати своєчасне формування резервів для покриття можливих збитків і забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Крім того, підприємствам потрібно проводити регулярні аналізи ризиків і переглядати облікову політику відповідно до сучасних трендів, що дозволить швидше реагувати на зміни, зменшувати фінансові втрати та забезпечувати належний контроль над фінансовими ресурсами.

4. *Впровадження гнучких облікових політик.* Облікова політика підприємства має бути достатньо гнучкою, щоб адаптуватися до змін зовнішнього середовища, що в певній мірі дозволяє підприємствам швидко реагувати на нові виклики та можливості (зміни у законодавстві, економічних умовах та ринкових тенденціях). Гнучка облікова політика забезпечує можливість коригування фінансових стратегій, оптимізації витрат, а також підвищення ефективності управлінських рішень. Таким чином, підприємства можуть зберігати конкурентні переваги й успішно реалізовувати бізнес-цілі в умовах нестабільності.

Однією з ключових загроз для підприємств в умовах нестабільного економічного середовища є валютні та кредитні ризики. Коливання курсів іноземних валют наразі суттєво впливає на результати діяльності підприємств, особливо тих, які працюють на зовнішніх ринках. Кредитні ризики пов'язані з можливістю неплатежів з боку контрагентів.

У бухгалтерському обліку валютні ризики можуть бути враховані шляхом застосування механізмів хеджування (використання форвардних контрактів або опціонів для захисту від несприятливих змін курсу валют). На наш погляд, підприємствам доцільно використовувати спеціальні рахунки для фіксування валютних різниць, що дозволить уникнути суттєвих втрат.

На відмінну від валютних ризиків, кредитні ризики можна мінімізувати шляхом детального аналізу кредитоспроможності контрагентів і створення резервів на покриття сумнівних боргів. Сучасні ERP-системи дозволяють автоматизувати вказані процеси та підвищити ефективність обліку.

Важливу роль в адаптації обліку до умов нестабільності відіграють Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Вони встановлюють єдині підходи до оцінки та відображення фінансових ризиків у звітності, сприяють

прозорості та порівнянності фінансових показників на міжнародному рівні.

МСФЗ 9 [3], який регулює облік фінансових інструментів, містить вимоги щодо обліку ризиків, пов'язаних із змінами вартості активів і зобов'язань. Він передбачає створення резервів під можливі збитки за кредитами, що допомагає підприємствам краще контролювати ризики неплатежів.

Сучасні цифрові технології, включаючи елементи штучного інтелекту та аналітику великих даних, відкривають перспективи можливості для управління фінансовими ризиками. ERP-системи дозволяють в режимі реального часу моніторити ключові показники діяльності підприємства, проводити аналіз ринкових умов і приймати оперативні рішення щодо управління ризиками.

Такі системи можуть допомогти бухгалтерським службам автоматизувати рутинні процеси, зменшити ймовірність помилок і спрямувати ресурси на більш складні завдання, пов'язані з аналітикою та прогнозуванням. Завдяки цьому автоматизація дозволяє суттєво підвищити ефективність роботи бухгалтерів, скоротити час на обробку даних та покращити точність фінансових розрахунків.

Висновки. Адаптація обліку до фінансових ризиків в умовах нестабільного економічного середовища є нагальною необхідністю для підприємств, що прагнуть зберегти фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Запровадження нових підходів до оцінки та управління ризиками, використання МСФЗ і цифрових технологій дозволить підприємствам ефективніше реагувати на зміни ринкових умов і мінімізувати можливі втрати.

Теоретичні та практичні розробки в сфері бухгалтерського обліку мають бути спрямовані на підвищення гнучкості облікових систем і розвиток методів прогнозування ризиків. Це забезпечить підприємствам можливість адаптуватися до нових викликів і успішно функціонувати навіть в умовах економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Старинець О. Г. Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств. *Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту*. 2020. Вип. 34. С. 179-184.
2. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64> (дата звернення: 09.10.2024).
3. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 09.10.2024).

НАЗАРІВСЬКА Вікторія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Савченко Н.М.

Поліський національний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Однією із важливих складових фінансового управління в закладах вищої освіти є облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Вона включає в себе не лише власне ведення бухгалтерського обліку цієї ділянки, але й проведення контролю за виконанням зобов'язань, аналіз фінансових ризиків та гарантування своєчасного проведення платежів. Велика кількість постачальників, широкий вибір товарів і послуг, постійні зміни у законодавстві, складні умови проведення закупівель та інше вимагають раціональної організації обліку даної ділянки, проведення систематичного та комплексного аналізу.

Організація обліку розрахунків часто супроводжується рядом проблем та зумовлює виникнення фінансових ризиків, погіршення фінансового стану закладу вищої освіти. Тому важливо визначити основні проблеми обліку розрахунків з постачальниками, підрядниками та запропонувати шляхи їх вирішення.

Результати дослідження. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в закладах вищої освіти вимагає наявності чіткої організації облікової системи, яка б включала в себе відображення всіх етапів розрахунків: від отримання товарів (робіт, послуг) до їх оплати. Доцільним є застосування контрольних заходів при проходженні кожного етапу, що дозволить уникнути помилок та забезпечить точність облікової інформації. Для того щоб облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками інформаційно задовольняли керівництво вищих навчальних закладів, при прийнятті ними управлінських рішень, доцільним є виявлення проблемних питань з метою їх вирішення.

Проблеми обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками узагальнено за допомогою рис 1.

До проблем обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками можна віднести недостатній рівень автоматизації облікових процесів, що спричиняє затримки документального відображення операцій, пов'язаних з процесом постачання та підвищує ризик виникнення помилок при обробці документів. Деякі установи можуть використовувати застарілі облікові програмні продукти, які не дозволяють ефективно керувати розрахунками з постачальниками і підрядниками закладу вищої освіти. Наприклад, коли заклад вищої освіти використовує систему ручного введення або не ліцензійну облікову програму, ймовірність помилок значно зростає. Це може призвести до неправильного розподілу коштів та затримки платежів.

Рис. 1. Проблеми обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Джерело: власна розробка автора

Корупція та бюрократичні перешкоди роблять договірні процеси непрозорими, що може призвести до виникнення недовіри між закладом вищої освіти та його постачальниками. Якщо процес оплати не буде чітко прописаний, постачальники можуть відчувати невпевненість щодо надходження оплати. Відсутність прозорості може призвести також до виникнення суперечок і ще більше ускладнити відносини з постачальниками та підрядниками.

Недостатня кваліфікація персоналу, який веде облік розрахунків з постачальниками та підрядниками також є проблемою в управлінні платіжними процесами у вищих навчальних закладах. Багато співробітників не мають необхідних знань у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та закупівельної діяльності. Це може призвести до випадків виникнення помилок при проведенні розрахунків, порушень при виборі постачальників, реєстрації платежів, звірки розрахунків та неефективного використання коштів. В закладах вищої освіти можуть бути відсутні стандартизовані процедури розрахунків, що викликає неузгодженість обробки платежів між відділами. Неналагоджені комунікаційні зв'язки між відділами, такими як відділ закупівель і бухгалтерія, може зумовити виникнення непорозумінь щодо угод з постачальниками і підрядниками.

Особливо високий ризик шахрайства виникає при ігноруванні дієвих засобів контролю в ході перевірки рахунків, накладних, актів виконаних робіт і платежів постачальників. Вирішення суперечок з постачальниками стосовно платіжних документів або умов договірних угод може займати тривалий час і вимагати значних адміністративних ресурсів, відволікаючи увагу від інших важливих завдань бухгалтерії. Більшість закладів вищої освіти вимушені працювати в умовах суворих бюджетних обмежень, що ускладнює порядок ведення бухгалтерського обліку, адже необхідним є дотримання визначених

бюджетних статей і будь-які розбіжності можуть призвести до договірних суперечностей та затримок платежів.

Вищезазначені проблеми суттєво впливають на операційну ефективність та відносини з постачальниками та підрядниками у вищих навчальних закладах. Необхідним є пошук шляхів удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах невизначеності. За допомогою рисунку 2, можна оцінити позитивні та негативні сторони покращення обліку розрахунків.

Плюси	Мінуси
 Фінансова стабільність	 Витрати на автоматизацію
 Якісний навчальний процес	 Необхідність навчання
 Оптимізація процесів	 Складність впровадження
 Підвищення кваліфікації	 Опір змінам
 Регулярний моніторинг	 Часові витрати

Рис. 2. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та їх наслідки

Джерело: власна розробка автора

Дані рисунку 2 дають змогу окреслити основні шляхи удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у вищих навчальних закладах:

- впровадження та використання автоматизованих платіжних систем, що дасть змогу оптимізувати платіжні процеси, зменшить кількість людських помилок і підвищить ефективність проведення транзакцій. Такі системи часто мають функції моніторингу та звітування, що забезпечує формування даних про статуси платежів в режимі реального часу;

- підвищення кваліфікації співробітників. Регулярні тренінги та семінари, що проводяться для облікових працівників дозволять поліпшити їхні професійні навички та підвищити рівень знань в сфері фінансового управління;

- проведення регулярних перевірок. Важливо контролювати платіжні процеси й транзакції розрахунків з постачальниками, підрядниками для виявлення розбіжностей. Аналізуючи історію платежів і виявляючи закономірності, заклади вищої освіти унеможливають шахрайства та покращують загальну фінансову ситуацію;

- налагодження комунікаційних зв'язків з постачальниками та підрядниками та розробка зрозумілого механізму регулювання процесів оплати. Узгоджена та послідовна комунікація зменшує кількість непорозумінь та

забезпечує узгодженість сторін щодо умов платежів та очікувань. Регулярне оновлення графіків платежів, усіх можливих затримок або змін умов угоди сприяє довірі та ефективній співпраці між установами та їхніми постачальниками й підрядниками. Наявність чітких платіжних процедур мінімізує ризики виникнення помилок і гарантує, що всі учасники усвідомлюють свої обов'язки під час виконання платежів. Це включає в себе опис етапів затвердження рахунків, обробки платежів та розгляду суперечок чи розбіжностей.

Висновки. Подолавши труднощі, пов'язані з розрахунками з постачальниками та підрядниками, вищі навчальні заклади можуть зміцнити свої відносини з останніми, забезпечити своєчасне постачання якісних товарів і послуг, а в підсумку мати стабільне фінансове середовище. Рішення питань контролю платежів є не лише матеріально-технічною необхідністю, але й важливим кроком на шляху до формування продуктивної системи співробітництва, вигідної для всіх учасників процесу постачання.

Список використаних джерел:

1. Кузнєцова І.М., Нікуліна С.М., Шевельов В.І. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків із покупцями та замовниками. *Питання сталого розвитку суспільства*. 2020. № 3-1. С. 204-209.
2. Лушнікова І.С., Медведєва Т.М., Чумакова Л.Я. Удосконалення обліку розрахунків із постачальниками та покупцями в організації. *Сучасна економіка: забезпечення продовольчої безпеки: збірник наукових праць*. 2019. С.155-160.
3. Проблеми вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. URL: <https://card-file.ontu.edu.ua/items/28e10bba-4d13-4a14-a1cd-b7297a10b437>
4. Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. URL: <https://naub.oa.edu.ua/vdoskonalennya-obliku-rozrahunkiv-pi/>

НОВІКОВ Владислав

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ЇХ ОБЛІКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ

Вступ. Актуальність тематики обумовлена значним залученням у вітчизняну економіку зовнішніх та внутрішніх інвестицій. Для суверенів інвестиції є засобом залучення фінансових ресурсів з метою реалізації масштабних проектів на загальнодержавному рівні урядовими установами, а для суб'єктів господарювання вони виступають елементом розширеного відтворення основних фондів, що сприяє підвищенню ефективності виробничо-господарської діяльності.

Питання економічної сутності, обліку, оцінки та аналізу фінансових інвестицій у своїх дослідженнях підіймали такі науковці, як: Белозерцев В. С., Лисяк Є. В., Майорова Т. В., Науменко О. Д., Нестеренко І. В., Нікольчук Ю. М., Олешко Т. І., Попик Н. В., Слободняк Н. О., Турченко Д. М. та інші.

Результати дослідження. В силу тривалого перебування в командно-адміністративній економічній системі вітчизняна економіка не була готова до ринкового регулювання внутрішньо-економічних процесів, як результат в Україні досі повноцінно не функціонує капіталістичний фондовий ринок.

Для підприємства, так само як і для Урядів, особливо з економікою яка розвивається, фінансові інвестиції є запорукою розвитку, особливо у контексті залучення зовнішніх інвестицій. Макроекономічна ситуація України свідчить про постійне залучення зовнішніх прямих іноземних інвестицій в країну, обсяги яких за 2002 – 2024 звітні роки наведено на рис. 1.

Рис. 1. Потік прямих іноземних інвестицій в Україні з 2002 по 2024 рр. (млн. дол. США) [1]

За даними рис. 1. видно, що прямі інвестиції які надходять в країну за останні п'ять років суттєво перевищують відтік інвестицій, формуючи позитивне сальдо, що сприяє поживленню соціально-економічних процесів. З початком формування ринкової економіки Україна завжди потребувала створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення фінансових інвестицій через механізми фінансово-кредитної системи держави. Так, перші національні державні облигації було випущено в 2009 році у кількості 3,950 млн. штук [2, с. 69].

Майорова Т. В. звертає увагу на той факт, що через наявність кругообігу цінних паперів, за усіма формальними ознаками на території України повноцінно функціонує фондовий ринок. Водночас, автор наголошує на особливостях цього фондового ринку який працює на покриття дефіциту державного бюджету країни, шляхом випуску державних облигацій – ОВДП [3, с. 241], що зменшує можливості фінансування реального сектору національної економіки.

Як результат, іноземні інвестори не зовсім розуміють функціонування фондового ринку в Україні, так як в економічно-розвинутих країнах світу він виконує функцію залучення інвестицій в національну економіку та переливу капіталу між різними її галузями, а не спрямований на покриття дефіциту державного бюджету.

За джерелом походження коштів, інвестування поділяють на зовнішнє (здійснюється нерезидентами) та внутрішнє (здійснюється резидентами), враховуючи, що в Україні фондовий ринок працює переважно за рахунок операцій з ОВДП, доречно дослідити структуру інвесторів в ОВДП за суб'єктним складом (рис. 2) [4].

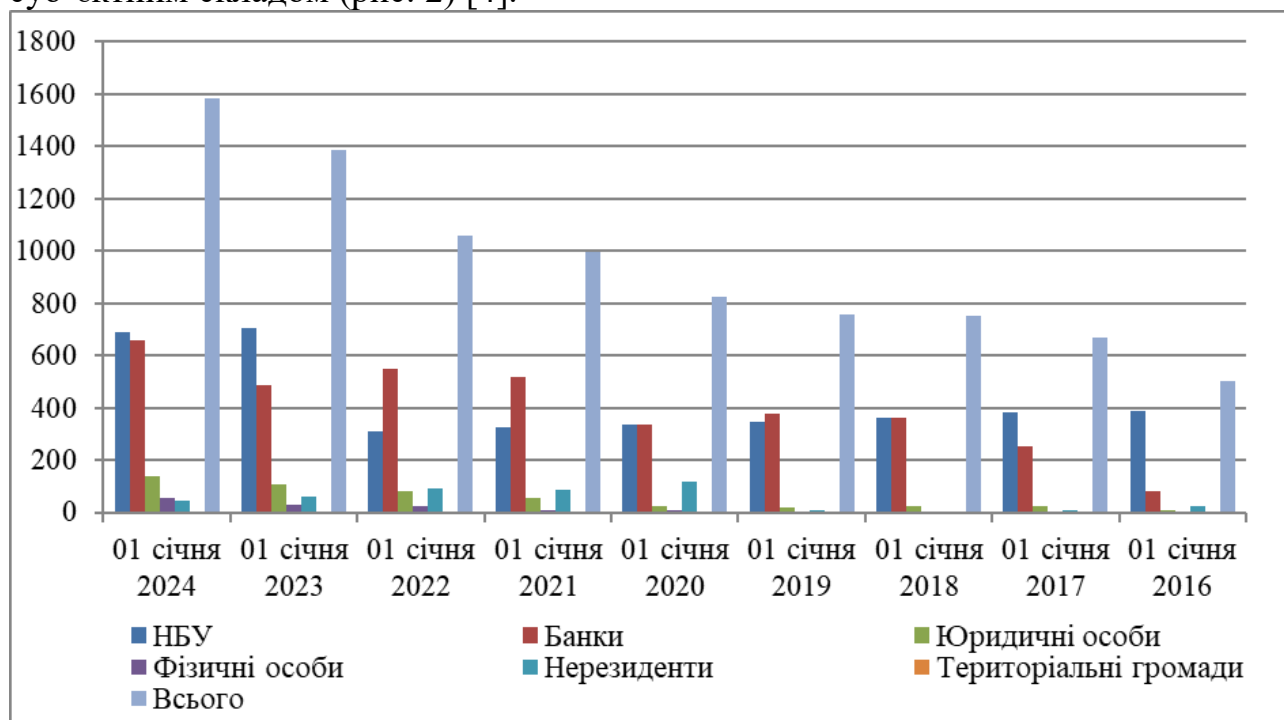

Рис. 2. Обсяги інвестицій в ОВДП за 2016 – 2024 роки, млрд. грн. [4]

Так, з рис. 2 видно, що до основних суб'єктів які активно інвестують в ОВДП відносяться: Національний банк України, банківські установи та юридичні особи (резиденти). Отже, в структурі емітованих ОВДП в Україні більша частина належить внутрішньому інвестуванню, частина яких припадає на інвестування вітчизняних підприємств. Як результат гостро постає питання обліку фінансових інвестицій, а також аналізу ефективності управління ними зі сторони суб'єктів господарювання.

У вітчизняному законодавстві відсутній єдиний підхід до класифікації фінансових інвестицій за певними групами. Так, у Податковому кодексі України підпунктом 14.1.81 передбачено поділ фінансових інвестицій на прямі та портфельні [5]. Водночас, НП(С)БО 12 "Фінансові інвестиції" передбачає інші підходи до класифікації фінансових інвестицій, один із яких на основі оцінки на дату балансу: за справедливою вартістю; за собівартістю; за методом участі в капіталі; за амортизованою собівартістю. Іншим стандартизованим підходом до класифікації фінансових інвестицій є їх групування за первісною оцінкою залежно від способу придбання [6]. Водночас, план рахунків бухгалтерського обліку України передбачає класифікацію фінансових інвестицій на довгострокові фінансові інвестиції та поточні фінансові інвестиції [7].

Висновки. Незважаючи на те, що облік та оцінка кожної фінансової інвестиції здійснюється окремо і супроводжується індивідуально-договірними особливостями, відсутність єдино визначеного підходу до класифікації фінансових інвестицій призводить до формування простору "недосконалість облікової інформації", що безпосередньо впливає на ефективність прийнятих управлінських рішень щодо конкретних фінансових інвестицій.

Подальші дослідження теми будуть зосереджені на розробці комплексного класифікаційного підходу до групування фінансових інвестицій на рахунках бухгалтерського обліку з подальшим деталізованим відображенням у фінансовій звітності підприємств, а також на особливостях облікової оцінки фінансових інвестицій та дослідженні питань з обліково-аналітичного інструментарію управління ними.

Список використаних джерел:

1. Прямі іноземні інвестиції в Україну. *Міністерство Фінансів України* : веб-сайт. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 06.11.2024).
2. Житар М. О., Белін В. С., Оліщук О. Г. Активізація ринку облігацій внутрішньої державної позики як інструменти впливу на економіку України. *Економічна наука*. 2020. № 12. С. 67 - 71. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2020/14.pdf.
3. Майорова Т. В. Дисбаланси на вітчизняному фондовому ринку та їх вплив на інвестиційний клімат в Україні. С. 240 - 243. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197276106.pdf>.

4. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> (дата звернення: 06.11.2024)

5. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 06.11.2024).

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції" : Наказ М-ва фінансів України від 26 квіт. 2000 р. № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення: 06.11.2024).

7. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : наказ Міністерства фінансів України від 21 гру. 1999 р. № 892/4185. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 06.11.2024).

ОЛІЙНИК Наталія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ПРЕДИКТИВНА АНАЛІТИКА ЯК БЕЗСУМНІВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Вступ. В умовах функціонування економіки України актуальною є потреба безперервного ведення бізнесу. Окрім того, важливим аспектом діяльності бізнесу також є його розвиток, який не можливий без передбачення майбутнього та знаходження ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності.

Традиційні методи планування вже не завжди є ефективними, тому компанії все більше звертаються до інноваційних інструментів, таких як предиктивна аналітика. Цей підхід ґрунтується на використанні великих масивів даних і застосуванні статистичних методів, алгоритмів штучного інтелекту для побудови моделей, що передбачають можливі сценарії розвитку подій. Проте залишається питання: чи справді предиктивна аналітика є надійним інструментом, який може забезпечити точне прогнозування в умовах невизначеності, чи це лише популярний міф, який не завжди виправдовує очікування?

Метою наукового дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на формування аналітично-статистичних прогнозів розвитку бізнесу в Україні.

Результати дослідження. В умовах постійних змін та невизначеності у бізнес-середовищі, прогнозна аналітика стає важливим інструментом для прийняття рішень. Предиктивна аналітика – галузь аналізу великих обсягів даних, що дозволяє виявляти закономірності, прогнозувати майбутні події та мінімізувати ризики за допомогою штучного інтелекту.

На думку Т. Талімончука [1], предиктивна аналітика представляє собою математичні розрахунки, які використовують для прогнозування певних подій у майбутньому. У бізнесі вона дозволяє передбачати запит на певні продукти, рівні цін і котирувань, кількість покупців у конкретні дні тощо.

Предиктивна аналітика є видом HR-аналітики, за твердженням Климівич О. Р. [2], що застосовує статистичні алгоритми, екстраполяційні методи та методи машинного навчання для аналізу даних і прогнозування майбутніх результатів.

Метод предиктивної аналітики реалізується через його науковий апарат, тобто через сукупність прийомів дослідження показників діяльності за попередні роки.

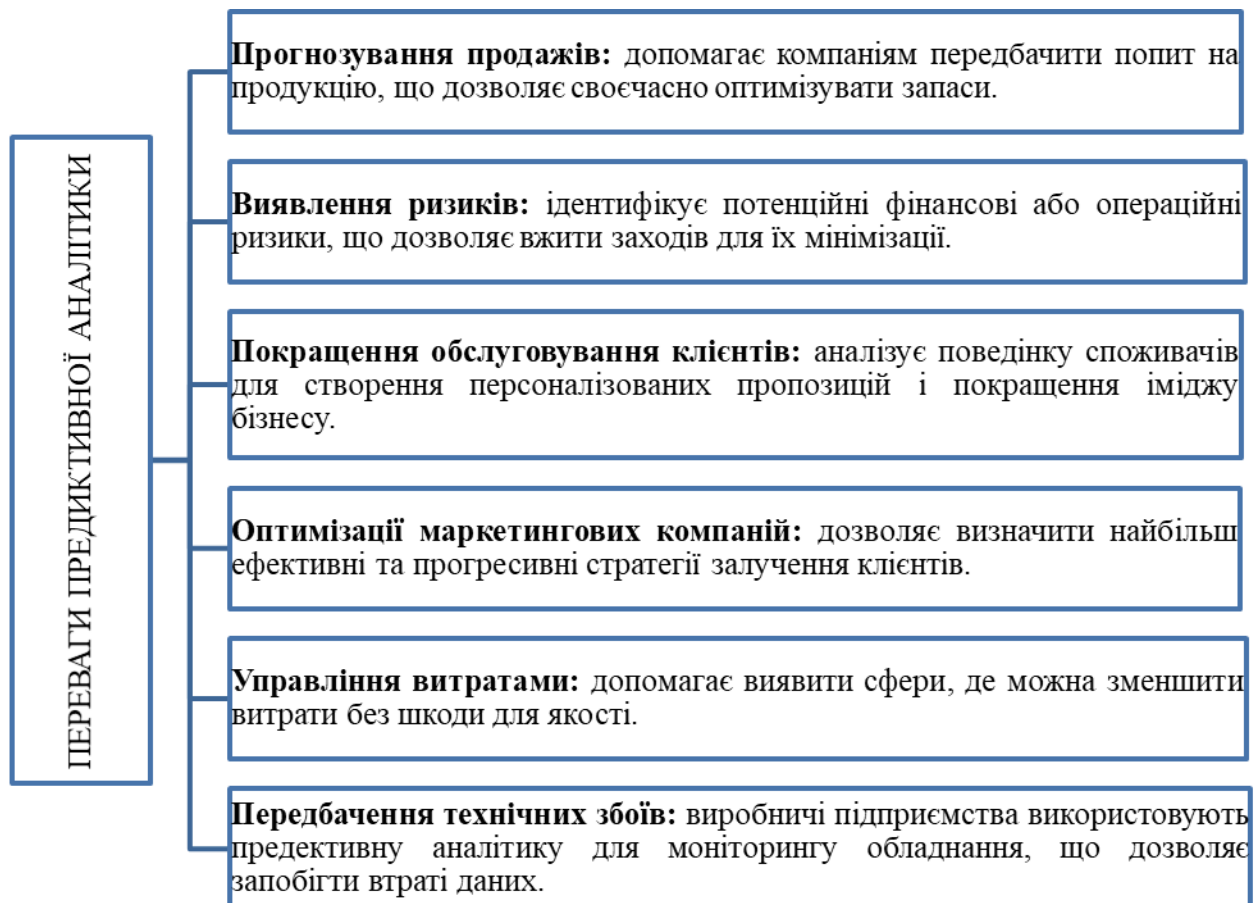

Рис. 1. Переваги предиктивної аналітики

Сформовано за даними [1, 3]

Предиктивна аналітика неможлива без програм штучного інтелекту, тому слід виділити популярні програми для прогнозного аналізу:

- *SMART Demand Forecast*: програма, що спрямована виявляти залежності та тенденції, які можуть бути приховані до виявлення традиційними методами;
- *IBM SPSS*: Потужний програмний пакет для статистичного аналізу та предиктивної аналітики;
- *R*: Відкритий мовний засіб для статистичного обчислення та графіки, з безліччю пакетів для предиктивного моделювання;
- *Python*: Використовуючи бібліотеки, такі як *Pandas*, *Scikit-learn*, *TensorFlow* та *Keras*, *Python* є популярним вибором для аналітиків;
- *SAS*: Програмне забезпечення для статистичного аналізу, яке також пропонує рішення для предиктивної аналітики;
- *Microsoft Azure Machine Learning*: Хмарна платформа для розробки, навчання та розгортання моделей машинного навчання;
- *Tableau*: Хоча це в основному інструмент для візуалізації даних, *Tableau* має можливості для базового предиктивного аналізу;
- *RapidMiner*: Платформа для аналізу даних, яка підтримує всі етапи процесу аналітики, включаючи предиктивне моделювання;
- *KNIME*: Інструмент для аналізу даних з відкритим кодом, який дозволяє створювати робочі процеси для предиктивної аналітики;

– *H2O.ai*: Платформа для автоматизації машинного навчання з можливостями для предиктивного аналізу.

Очевидно, що не існує єдиної програми штучного інтелекту, яка була б здатна спрогнозувати майбутнє діяльності бізнесу, адже слід враховувати, що кожному окремому регіону бізнесу властиві певні особливості, потреби, наявні ресурси та умови господарювання. Однак, за умови правильного підходу та контексту застосування даних, предиктивна аналітика є ефективною, результативною та суттєво може допомогти запобігти виникненню чинників, що призводять до закриття компанії. Кожна аналітична програма має свою інформаційну цінність та комплексний підхід. Тому, перш ніж обрати програму штучного інтелекту, слід ознайомитись із: перевагами, які пропонують програми, зручностями та вимогами володіння навичками, які потрібні у роботі з програмами, сектори охоплення даних, безпечності використання даних.

На нашу думку, слід виділити програму штучного інтелекту – *SMART Demand Forecast* [2]. Даною програмою штучного інтелекту користуються такі провідні компанії як: McDonald's, IKEA, Епіцентр, Воїтомі, BROCARD та інші.

Програма здатна розрахувати потенційний приріст продажів у грошовому еквіваленті при збільшенні точності прогнозування. Для цього необхідно розрахувати показники:

- річні продажі (грошовий еквівалент);
- середня маржа (%);
- рівень доступності товарів (%);
- поточна зважена точність прогнозування (%);
- цільова зважена точність прогнозування (%).

Програма сама програмує дані, враховуючи отримані результати попередніх розрахунків. Також *SMART Demand Forecast* надає можливість отримати консультацію на етапі розрахунку показників, на етапі прогнозування даних, під час тестування результатів, що є гарним початком та підтримкою для бізнесу на етапі ознайомлення з програмою та роботою з нею.

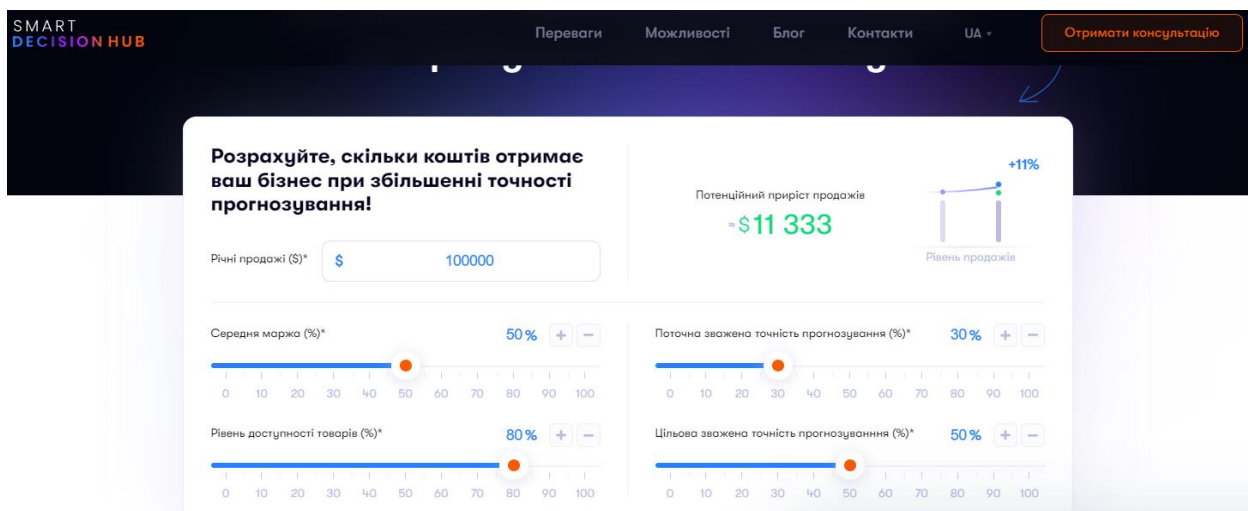

Рис. 2 Приклад заповнення даних та розрахунку результатів в програмі *SMART Demand Forecast*

Джерело: адаптовано за [2]

Враховуючи вищезазначені дані, сформовано три ключові етапи процесу предиктивної аналітики без яких не можливий прогноз даних:

1. *правильна та цільова постановка задачі*: саме на початковому етапі, чітка постановка завдання разом з формулюванням робочої гіпотези, що оцінює можливість передбачення бажаного на підставі певних даних, багато в чому визначає наступні кроки;

2. *збір даних враховуючи показники попередніх років*: дані – фундамент будь-якого статистичного аналізу, до технік якого відноситься і машинне навчання. При зборі даних важливими є два фактори: їх обсяг та точність обчислення;

3. *предиктивний аналіз даних*: етап передбачає створення математичної предиктивної моделі для вирішення визначеного завдання. Сучасним трендом на цьому етапі є застосування штучного інтелекту.

Висновки. Предиктивна аналітика є потужним інструментом, який дозволяє бізнесам приймати обґрунтовані рішення на основі даних та продовжувати свою діяльність в умовах невизначеності. Використовуючи сучасні алгоритми та моделі, вона допомагає прогнозувати майбутні тенденції, виявляти ризики та оптимізувати операційні процеси. Виділено основні переваги предиктивної аналітики у поєднанні зі штучним інтелектом:

1. *виявлення проблеми на етапі аналізу даних* про продажі, витрати, реалізації послуг. На цьому етапі компанія може виявити показники зниження продуктивності та за допомогою управлінських рішень знайти механізми та чинники впливу на даний недолік та оптимізувати наявність ресурсів компанії;

2. *прогнозування ризиків наперед*: предиктивна аналітика дає змогу прогнозувати можливі фінансові труднощі, такі як зменшення попиту або зростання витрат, враховуючи досвід минулих років, фактичний період продажів чи надання послуг, що дозволить раціонально закласти у бюджет підприємства частину коштів на ризики майбутніх періодів;

3. *адаптація до умов нестабільності*: предиктивна аналітика дозволяє швидко та максимально точно реагувати на зміни на ринку, коригуючи стратегії для покращення позицій компанії та можливості компанії, таким чином забезпечити її безперервну діяльність в умовах невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Талімончук Т. III та предиктивна економіка. URL: <https://claspo.io/ua/blog/ai-and-predictive-analytics/> (дата звернення: 13.10. 2024).

2. Климович О. Р. Сучасні тенденції розвитку HR-аналітики. *Моделювання та прогнозування економічних процесів* : зб. тез доп. XVII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 груд. 2023 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. С. 165-167.

3. Demand Forecast. URL: <https://sdh.smart-it.com/df/> (дата звернення: 15.10. 2024).

ОМЕЛЬЯНЧУК Роман

здобувач освітнього ступеня магістр
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: к.е.н., проф. Дема Д.І.

Поліський національний університет

РЕЗЕРВИ ЗЕМЕЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЩОДО ЗБІЛЬШЕННЯ НАДХОДЖЕНЬ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Вступ. Важливим джерелом доходів місцевих бюджетів є податкові надходження від оподаткування майна, особливо від оподаткування наявних у фізичних та юридичних осіб земельних ділянок. Реформа органів місцевого самоврядування(ОМС) надала їм значних повноважень у формуванні фінансових ресурсів шляхом більш раціонального використання резервів закладених у місцевому оподаткуванні. Наскільки ефективно ОМС використовують можливості закладені податковим законодавством в оподаткуванні майна залежить розвиток їх територій. Аналіз, встановлених ОМС ставок місцевих податків та зборів, наданих власникам та орендарям земельних ділянок пільг, наявність тіньового ринку оренди землі вказує на значні резерви щодо використання землі.

Оподаткування земельних ресурсів завжди було об'єктом наукових досліджень багатьох українських вчених. Зокрема, оподаткування землі висвітлено в наукових роботах Гузаря Б., Гаврилюк А., Головатого М., Деми Д., Даниленко О., Крисько В., Мельник О., Синявської Л., Тофана І., Шульги Т. та ін.

Особливо актуальним оподаткування земельних ресурсів постає в умовах воєнного стану та повоєнний період. Значні резерви в збільшенні податкових надходження від землі закладенні у відкритті ринку землі.

Результати дослідження. Оподаткування землі має давню історію. Це один із майнових податків, який використовує більшість країн світу, не є в цьому винятком, і Україна. На сьогодні оподаткування землі в Україні регулюється Податковим кодексом України, де передбачено такий місцевий податок, як податок на майно. В складі податку на майно є плата за землю, тобто земельний податок. Цей податок сплачують власники земельних ділянок, земельних ділянок(паїв) та землекористувачі(орендарі). Об'єктом оподаткування земельного податку є земельна ділянка, а базою оподаткування виступає її нормативно-грошова оцінка [3].

Реформа ОМС надала їм значні повноваження щодо формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Земля завжди була основним джерелом податкових надходжень від оподаткування майна, як основного місцевого податку і який має значні резерви щодо збільшення таких надходжень. Зокрема, таким резервом є земельні ділянки, розміщені за межами населених пунктів, які передані у власність громад. Раніше ці земельні ділянки знаходилися у власності місцевих державних адміністрацій, які передавали їх в

оренду за низьку орендну плату, а деколи і без такої.

В таблиці 1 наведено дані, які характеризують значення та місце земельного податку в доходах місцевих бюджетів України.

Таблиця 1

Доходи місцевих бюджетів України, 2019-2023 рр.

Види доходів	2019 р.		2021 р.		2023 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження	270545,8	48,26	346713,2	59,70	393460,6	70,88
в т. ч. земельний податок та орендна плата	32835,7	5,86	35263,6	6,07	34528,9	6,22
Неподаткові надходження	26105,0	4,66	27183,0	4,68	22041,1	3,97
Доходи від операцій з капіталом	2928,8	0,52	3462,2	0,60	2276,0	0,41
Від органів державного управління	260302,0	46,44	202733,3	34,91	136753,8	24,64
Від ЄС, урядів іноземних держав, МО	44,3	0,01	36043,5	0,01	223,3	0,04
Цільові фонди	601,9	0,11	571,4	0,10	342,3	0,06
Разом	560527,8	100,0	580699,1	100,0	555097,1	100,0

Джерело: розраховано на основі [2]

З даних таблиці 1 видно, що надходження від оподаткування землі займають незначну частку в загальних доходах місцевих бюджетів, хоча за останні роки спостерігається тенденція до її збільшення. Так, в 2023 році частка надходжень від земельного податку та орендної плати в загальних доходах місцевих бюджетів становила 6,22%, проти 5,86% в 2021 році. Звичайно це зростання було б набагато більшим, оскільки значна частина земельних угідь знаходиться на окупованих територіях та на територіях, де ведуться бойові дії.

Досить важливим є роль земельного податку у формуванні податкових надходжень від податку на майно. До складу податку на майно, крім земельного податку входить транспортний податок та податок на майно, відмінне від земельної ділянки. Об'єктом оподаткування податком на майно, відмінного від земельної ділянки є житлова та нежитлова(комерційна нерухомість).

Розглядаючи структуру надходжень від оподаткування майна, ми бачимо, що основну частину надходжень складають надходження від оподаткування землі та орендної плати за землю, їх частка складає більше 70%, хоча спостерігається незначне її зменшення(табл. 2). Чисто земельний податок складає майже четверту частину податкових надходжень від оподаткування майна. Частка податкових надходжень від оподаткування житлової нерухомості в 2023 році складала 2,57%, а нежитлової – 15,82%. Податкові надходження від оподаткування транспортних засобів, точніше лише легкових автомобілів люкс

класу, становлять незначну частку надходжень від цього виду майна. Так, в 2023 році частка надходжень від оподаткування легкових автомобілів становила лише 0,32 %.

Таблиця 2

Динаміка та структура податку на майно в Україні

Складові податку	2019 р.		2021 р.		2023 р.		2023 р. у % до 2019 р.
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки - разом	4882,2	11,28	7820,8	16,11	9139,9	18,39	187,2
в т. ч.: житлова нерухомість	697,2	1,61	1024,5	2,11	1279,6	2,57	183,5
Нежитлова нерухомість	4185,1	9,67	6796,3	14,00	7860,3	15,82	187,8
Земельний податок та орендна плата - разом	32835,7	75,89	35263,6	72,65	34528,9	69,49	105,2
в т. ч.: земельний податок	13349,6	30,85	13845,6	28,53	12086,8	24,32	90,5
орендна плата	19486,1	45,04	21418,0	44,13	22442,1	45,17	115,2
Єдиний податок - 4 група	5273,1	12,19	5293,8	10,91	5861,9	11,80	111,2
Транспортний податок	276,0	0,64	158,3	0,33	160,5	0,32	58,1
Податок на майно - всього	43267,0	100,0	48536,5	100,0	49691,2	100,0	114,8

Джерело: [1]

Для збільшення надходжень від оподаткування землі слід здійснити наступні заходи:

- переглянути ставки земельного податку та встановлені податкові пільги щодо окремих платників податку;
- провести інвентаризацію земельних ділянок та вивести з тіні земельні ділянки, які передані в оренду без документального оформлення;
- провести перегляд довготермінових угод щодо оренди земельних ділянок на предмет відповідності плати за оренду землі сучасним умовам;
- більше використовувати аукціони щодо передачі земельних ділянок в оренду.

Висновки. Земельний податок є важливим джерелом податкових надходжень до місцевих бюджетів, резерви, якого на сьогодні повністю не використанні, що вимагає від ОМС більш наполегливої роботи щодо адміністрування цього податку.

Список використаних джерел:

1. Дема Д.І., Куровська Н.О., Стецько М.Р. Трансформація майнового оподаткування України з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2024. №10.
2. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ОСИПЧУК Олександр
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
ORCID <https://orcid.org/0009-0001-3668-0381>
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ АГРОЕКСПОРТУ

Вступ. Аграрний сектор, орієнтований на експорт, залишається одним із провідних напрямків економіки навіть за умов воєнного стану. Українські аграрні товари при експорті не обкладаються ПДВ, тобто експортери не додають цей податок до вартості продукції. Однак вони мають право повернути з бюджету раніше сплачений ПДВ, витрачений на виробництво або закупівлю цієї продукції, що може досягати 14% від собівартості реалізованого товару. Таким чином, процес повернення ПДВ суттєво впливає на фінансову стійкість та ефективність роботи експортерів.

Результати дослідження. Процес відшкодування ПДВ є складним і потребує ретельного управління та контролю на кожному етапі для забезпечення повного відшкодування з мінімізацією податкових ризиків. Отже, виникає потреба у надійній та актуальній обліковій інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для забезпечення повного і достовірного відображення стану відшкодування ПДВ та пов'язаних ризиків у фінансовій звітності.

Згідно з Податковим кодексом України [1] та затвердженим Порядком заповнення і подання податкової звітності з ПДВ [2], встановлено ряд вимог до сум податку на додану вартість, що заявляються до відшкодування:

1) Сума ПДВ може бути відшкодована з бюджету лише в межах тієї частини податку, яка була фактично сплачена отримувачем товарів чи послуг постачальникам у попередніх і звітному податкових періодах.

2) По друге, при заповненні розрахунку суми бюджетного відшкодування в складі декларації з податку на додану вартість, вимагається надання додаткової інформації щодо сум ПДВ, а саме:

а. звітний (податковий) період, у якому утворилося від'ємне значення ПДВ;

б. індивідуальний податковий номер постачальника;

с. термін складання податкової накладної, розрахунків для коригування кількісних і вартісних показників, а також інших супровідних документів;

д. розподіл сум ПДВ на ті, які заявляються до відшкодування та ті які зараховуються до складу податкового кредиту наступного місяця.

Згідно з Інструкцією щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, передбачено таку організацію обліку ПДВ:

1) облік ПДВ, який нараховується та сплачується згідно з чинним законодавством, здійснюється на субрахунку 641 "Розрахунки за податками";

2) облік ПДВ, розрахованого з авансів (попередньої оплати) за готову продукцію, товари, матеріальні цінності, нематеріальні активи, виконані роботи та надані послуги, що підлягають відвантаженню, ведеться на субрахунку 643 "Податкові зобов'язання";

3) облік ПДВ, на який підприємство має право зменшити податкові зобов'язання, здійснюється на субрахунку 644 "Податковий кредит" [3].

Порівнюючи наведені вище вимоги, необхідно констатувати, що наведені у діючому плані рахунків бухгалтерського обліку перелік та кореспонденція субрахунків передбачають облік лише сум податкового кредиту з ПДВ, на які підприємство набуло право зменшити податкове зобов'язання, без відокремлення інформації щодо тих сум ПДВ, які підприємство має право заявити до відшкодування. На практиці, недостатність відповідних даних бухгалтерського обліку може бути компенсована за рахунок додаткового використання електронних таблиць Excel, в яких здійснюється накопичення та аналіз необхідної інформації. Проте, таку використання Excel не позбавлене суттєвих недоліків та ризиків, зокрема через підвищення трудовитрат, невідповідність методам бухгалтерського обліку (відсутність подвійного запису), відсутність або недостатність внутрішніх контролів [4].

Висновки. Таким чином, для експортерів доцільно впроваджувати та використовувати додаткові субрахунки (рахунки другого та третього порядків). Це допоможе ефективно задовольнити потреби в управлінні, контролі, аналізі й звітності під час відшкодування ПДВ. Крім того, важливо встановити порядок ведення аналітичного обліку та кореспонденції таких субрахунків, враховуючи вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 04 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.11.2024)

2. Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість: Наказ М-ва фінансів України від 28 січ. 2016 р. № 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16#n31> (дата звернення: 01.11.2024)

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 30 листоп. 1999р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 01.11.2024)

4. Безверхня Ю. В. Використання електронних таблиць при автоматизації управлінського обліку. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79af6d96-1e52-413d-90e5-01f2be64e044/content>.

ПОПОВА Алла

здобувач освітнього ступеня магістр

РИБАК Дар'я

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолюк О.Ф.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДП «ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛІКЕРО-ГОРІЛЧАНИЙ ЗАВОД»

Вступ. Асортиментна політика є одним із основних об'єктів системи управління, оскільки саме від ставлення споживача до продукції визначаються можливості існування та розвитку підприємства. Тому для будь-якої компанії продумана і детально розроблена асортиментна політика є основою її стабільності, прибутковості, індивідуальності, конкурентоспроможності і в кінцевому підсумку визначає успіх компанії на ринку. Крім того, асортиментна політика є найважливішим з усіх інструментів, якими компанія працює на ринку.

Асортиментна політика є ключовим елементом стратегічного управління підприємством, особливо для підприємств харчової та горілчаної галузей, таких як ДП "Житомирський лікєро-горілчаний завод". З огляду на конкурентність ринку та різноманіття смаків споживачів, постійний аналіз та коригування асортименту є важливою складовою зростання прибутковості та стабільного розвитку підприємства.

Результати дослідження. Асортиментна політика включає в себе процеси формування, контролю та коригування асортименту продукції, орієнтованої на задоволення потреб споживачів і досягнення фінансових цілей підприємства. На Житомирському лікєро-горілчаному заводі асортиментна політика спрямована на розширення та оновлення лінійки продукції, що дозволяє:

- підвищувати конкурентоспроможність продукції;
- задовольняти різноманітні запити споживачів (від класичних до нових смаків);
- зміцнювати імідж бренду.

Значну роль відіграє також розуміння ринкових трендів та смакових уподобань споживачів, що є основою для ефективного планування асортименту.

Облік асортиментної політики підприємства – це система організаційних, економічних, та управлінських заходів, спрямованих на визначення, формування, управління та адаптацію асортименту товарів або послуг, що пропонуються підприємством на ринку, з метою задоволення потреб споживачів, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення прибутковості.

Облік асортиментної політики є важливим елементом управління підприємством, оскільки правильний вибір асортименту здатний вплинути на

фінансові результати, імідж компанії та лояльність споживачів.

Облік асортиментної політики лікero-горілчаного підприємства передбачає:

- класифікацію продукції за групами: це необхідно для управління запасами та оптимізації складу продукції. Продукцію можна класифікувати за типом (наприклад, горілка, лікери, настоянки тощо), якістю, собівартістю тощо;
- облік витрат на виробництво нових видів продукції: кожен новий продукт потребує обчислення собівартості та оцінки рентабельності, щоб зрозуміти доцільність його включення в асортимент;
- аналіз прибутковості продукції: проводиться для визначення рентабельних і нерентабельних видів продукції та оцінки асортиментної структур;
- облік повернень та рекламацій: ця інформація також важлива для оцінки якості продукції та прийняття рішень щодо коригування складу асортименту.

Бухгалтерський облік надає цінну інформацію для аналізу асортиментної політики, яка допомагає:

1. оцінювати фінансові результати реалізації продукції різних категорій;
2. розробляти прогнози та бюджети, що враховують витрати на виробництво та рентабельність;
3. визначати потенційно збиткові продукти та своєчасно реагувати на зміну попиту;
4. оцінювати ефективність рекламних кампаній для окремих продуктів, що дозволяє коригувати маркетингову стратегію.

Головне завдання асортиментної політики полягає в тому, щоб у кожний момент товари, що становлять асортимент підприємства, оптимально відповідали потребам покупців за якісними та кількісними характеристиками. Через формування та реалізацію асортиментної політики маркетингова діяльність будь-якого підприємства виконує свою основну функцію – приведення у відповідність співвідношення попиту та пропозиції.

Розробка асортиментної політики – ключовий напрямок у роботі підприємства. Погано продумана політика щодо асортименту небезпечна накопиченням товарів та зменшенням рентабельності. Для запобігання фінансовим втратам і формують асортиментну політику компанії.

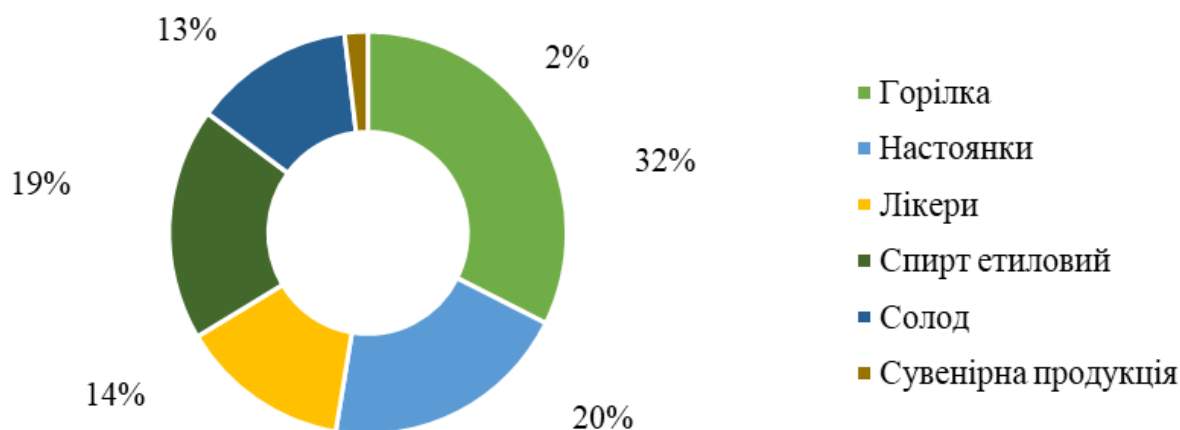
Асортиментна політика затверджує основні засади ринкової діяльності підприємства щодо ринків, їх сегментів, уподобань покупців, товарів, динаміки цін, рівня економічних зв'язків. Вважається, що всі ці фактори необхідні для того, щоб забезпечити ефективність ринкової діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

ДП «Житомирський лікero-горілчанний завод» на сьогоднішній день є єдиним в Україні підприємством лікero-горілчаного промисловості [3]. Підприємство повного циклу самостійно вирощує зерно і виробляє горілку еліт-класу, яку подають на офіційних прийомах глави держави. Колектив підприємства активно протистояв його можливій приватизації, побоюючись навмисного банкрутства і масового безробіття.

Продукція ЖЛГЗ займає 3% українського горілчаного ринку, а також експортується в країни Балтії, Німеччину, В'єтнам, Грузію, Азербайджан і США. Уже понад сто років підприємство випускає м'які, легкі горілки та настоянки за авторськими рецептами тільки з натуральних інгредієнтів: зернового спирту класу люкс, плодів, ягід, меду, цілющих трав, олії хмелю. Підрозділ ЖЛГЗ Чуднівський спиртовий завод щомісяця може випускати 60000 декалітрів спирту. Половина з них іде на потреби Житомирського лікєро-горілочного заводу [3].

Обсяг і структура асортименту характеризуються показниками: глибина і ширина асортименту. Ширина асортименту – різноманітність товару в асортименті (або кількість асортиментних груп). На досліджуваному підприємстві ширина асортименту представлена наступними видами продукції: горілка; настоянки; лікєри; спирт етиловий; солод. Також до асортименту продукції досліджуваного підприємства входять подарункові набори та сувенірна продукція. Вона є найменш затребуваним видом товару на сьогоднішній день та реалізується виключно на внутрішньому ринку.

У 2022 році структура асортименту мала наступний вигляд (рис. 1).

**Рис. 1. Структура асортименту
ДП «Житомирський лікєро-горілочний завод»**

Джерело: узагальнено автором за [3]

Виходячи з даних рис. 1, можна констатувати, що основу асортименту досліджуваного підприємства складає горілка, настоянки та етиловий спирт. Отже, підприємство обрало стратегію вузької спеціалізації, яка передбачає використання переваг продукту фірми на відносно вузьких сегментах ринку. Таким чином, ЖЛГЗ «обслуговує» вузький сегмент споживачів, які надають перевагу преміальному міцному алкоголю.

Так, етиловий спирт та солод, які є «розхідниками» або компонентами для приготування напоїв, складають приблизно 30% асортименту, але якщо аналізувати структуру прибутку компанії, стає очевидним, що вони у приносять не більше 5-7% від валового прибутку досліджуваної компанії.

Також варто розглянути глибину асортименту – кількість моделей, розмірів або відтінків смаку, кількість різновидів товару певного товарного асортименту (табл.1).

Таблиця 1

Глибина асортименту ДП «ЖЛГЗ»

Товарна група	Горілка	Настоянки
Товари	"Президентський стандарт"	"Бурштинівка Українська"
	"Президентський стандарт класична"	"Бурштинове життя"
	"Житомирський стандарт"	"Українська з перцем"
	"Житомирський стандарт класичний"	
	"Старий Житомир"	
	"Житомирська на бруньках класична"	
	"Житомирська на бруньках срібна"	
	"Чуднів"	
	Чуднів "Прополіс"	
	Чуднів "На калгані"	
	"Бурштинівка Коштовна"	
	"Тетерів"	
	"Трітіка відроджена класична"	

Джерело: узагальнено автором за [3]

Найбільшу глибину мають товарні групи горілок та настоянок. Товарна група «Горілка» представлена 13-ма видами продукції, в той час як «Настоянки», налічує у своєму асортименті 3 різновиди.

На основі облікових даних та проведеного аналізу асортиментної політики ДП «Житомирський лікєро-горілочний завод» можна рекомендувати:

- 1) регулярно оновлювати асортимент: слід враховувати сучасні тенденції та впроваджувати нові види продукції, які відповідають попиту;
- 2) оптимізувати витрати на виробництво: запровадити більш детальний облік витрат для кожної категорії продукції, що допоможе зменшити собівартість продукції та підвищити рентабельність;
- 3) підвищувати контроль якості: враховувати скарги та повернення продукції для вдосконалення виробничих процесів і поліпшення якості;
- 4) зміцнювати маркетингову підтримку: для найприбутковіших продуктів та розширювати канали збуту, щоб залучити нових споживачів.

Висновки. Асортиментна політика є важливим елементом стратегії розвитку ДП "Житомирський лікєро-горілочний завод". Аналізуючи господарську діяльність державного підприємства «Житомирський лікєро-горілочний завод» можна сказати, що його фінансово-економічні показники є незадовільними для ефективного функціонування підприємства, експорт підприємства є ефективним, проте його варто збільшити для збільшення прибутковості, широкий асортимент підприємства забезпечує йому конкурентну перевагу та попит на внутрішньому та зовнішньому ринках. Завдяки ефективному бухгалтерському обліку та аналізу асортименту, підприємство може значно підвищити свою конкурентоспроможність, оптимізувати витрати та збільшити прибутковість. Використання сучасних

методів обліку та аналізу дозволяє забезпечити відповідність продукції потребам ринку, що є запорукою успішного розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ринку спирту в Україні. 2021 рік. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-spirta-v-ukraine-2021-god>
2. Основи маркетингової стратегії. Розробка маркетингової стратегії і формування стратегії розвитку підприємства. URL: <https://leosvit.com/art/osnovy-marketyngovoyi-strategiyi>
3. Офіційний сайт ДП «Житомирський лікєро-горілчаний завод». URL: <https://lgz.com.ua/en/main/>

РАГУЛІНА Анастасія
здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Вступ. Малий та середній бізнес (МСБ) відіграє ключову роль у розвитку економіки будь-якої держави, а в умовах нашої країни він стає особливо значущим через низку соціально-економічних та політичних факторів. У розвинутих країнах частка малого і середнього бізнесу у ВВП складає близько 50-60%, натомість в Україні цей показник суттєво менший, але має величезний потенціал для зростання. МСБ забезпечує значну частку робочих місць, сприяє розвитку регіонів, посилює конкуренцію на ринку, підвищує інноваційність та адаптивність економіки до змінних умов.

Водночас, розвиток МСБ в Україні стримується багатьма факторами, серед яких вагоме місце займає податкова політика держави. Податкова система, яка має стимулювати економічний розвиток і залучати підприємців до активної діяльності, часто, навпаки, стає бар'єром. Це зумовлено високим податковим навантаженням, частими змінами податкових норм і правил, надмірною бюрократією, а також недосконалістю механізмів контролю і нагляду.

Результати дослідження. В Україні малий та середній бізнес здебільшого користується спрощеною системою оподаткування, яка включає групи платників єдиного податку з фіксованими ставками. Основною метою запровадження цієї системи було полегшення ведення бізнесу для малих підприємств та індивідуальних підприємців, щоб надати їм можливість розвиватися з мінімальними адміністративними витратами. Проте навіть у межах спрощеної системи податки можуть значно обтяжувати бізнес. Зокрема, четверта група платників, яка включає фермерів, має доволі складну систему адміністрування і високі ставки податку, що для багатьох підприємств є значною проблемою.

На загальній системі оподаткування податкове навантаження ще більше, оскільки до єдиного податку додаються податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та інші обов'язкові платежі. Водночас ставки податків, як-от 18% на прибуток та 20% на ПДВ, є вагомими для підприємств, особливо враховуючи, що ПДВ часто складно адмініструвати. У результаті багатьом підприємствам доводиться використовувати ресурси на виконання податкових зобов'язань, що обмежує можливості для інвестицій у розвиток.

Податкові пільги є одним з найважливіших інструментів державної підтримки малого бізнесу, але в Україні їхній потенціал реалізується недостатньо. У розвинутих економіках такі пільги відіграють вирішальну роль у створенні робочих місць, розвитку нових підприємств і стимулюванні інноваційної діяльності. Наприклад, у багатьох країнах для стартапів надаються пільгові ставки або тимчасове звільнення від податку на прибуток, що дозволяє

підприємцям інвестувати заощаджені кошти в розвиток бізнесу.

В Україні податкові пільги надаються тільки для окремих категорій підприємств, але навіть ці заходи не завжди ефективно працюють через складні процедури адміністрування, численні обмеження та надмірну бюрократію. Багато малих підприємств не можуть скористатися податковими пільгами через складність податкової звітності та відсутність чіткого регулювання.

Стабільність податкового законодавства є одним з ключових факторів для успішного розвитку малого бізнесу. На жаль, в Україні податкове законодавство часто змінюється, що створює значні ризики для підприємців, які не мають можливості планувати діяльність на тривалий термін. Часті зміни податкових ставок, введення нових видів податків або зборів, обмеження щодо спрощеної системи, а також змінення механізмів адміністрування податків роблять бізнес менш стабільним. Така непередбачуваність спричиняє значні витрати на адаптацію до нових правил, підвищує адміністративні витрати та підриває довіру до податкової системи. Малі підприємства змушені нести витрати на консультування та аудит, аби відповідати постійно змінним податковим вимогам, що послаблює їх конкурентні позиції порівняно з великими компаніями.

Адміністрування податків є значним навантаженням для малого та середнього бізнесу. Високі витрати на підготовку звітності, складні процедури контролю та часті перевірки створюють додаткові бар'єри для підприємців, знижують ефективність бізнесу та зменшують інвестиції. Система електронного адміністрування в Україні поступово вдосконалюється, проте багато підприємців досі стикаються з труднощами у поданні звітності та адмініструванні ПДВ.

Непропорційно часті податкові перевірки підривають можливість підприємців концентруватися на розвитку власної справи. Високий рівень корупції та бюрократії у сфері контролю також стає викликом для малого бізнесу, особливо для тих підприємців, які прагнуть працювати чесно та прозоро. Запровадження автоматизованих систем контролю та зниження частоти перевірок для підприємств, які регулярно виконують свої податкові зобов'язання, могли б суттєво покращити бізнес-клімат.

Вивчення досвіду розвинутих країн свідчить, що податкова політика може суттєво сприяти розвитку малого бізнесу, якщо вона враховує специфіку цього сектору. У багатьох країнах діють знижені ставки оподаткування для підприємств, що забезпечують робочі місця в регіонах з високим рівнем безробіття. Наприклад, у Польщі малий бізнес отримує пільгові ставки [1], а в США діють численні податкові кредити для підприємств, які інвестують в інновації або зайнятість. Крім того, країни ЄС надають знижки на податки для екологічно чистих підприємств [2, с.27-28], що також стимулює малий бізнес до більш сталого розвитку.

В Україні можливе використання подібних ініціатив. Наприклад, надання податкових знижок для підприємств, що забезпечують робочі місця у віддалених регіонах або в місцевостях з високим рівнем безробіття, могло б

допомогти створити додаткові робочі місця та знизити соціальні проблеми. Крім того, запровадження податкових стимулів для підприємств, що використовують екологічно чисті технології, могло б сприяти зниженню шкідливого впливу на довкілля.

Висновки. Податкова політика в Україні має вирішальний вплив на розвиток малого та середнього бізнесу, оскільки значне податкове навантаження та складні процедури адміністрування обмежують потенціал для зростання. Податкові пільги є дієвим інструментом підтримки бізнесу, проте їхній потенціал в Україні реалізується не повною мірою. Розширення податкових стимулів для нових підприємств, інноваційних компаній та бізнесу в депресивних регіонах може стати потужним поштовхом для розвитку МСБ.

Стабільність податкового законодавства є необхідною умовою для довгострокового планування бізнесу. Зменшення частоти змін податкових норм та запровадження передбачуваних реформ сприяли б підвищенню довіри підприємців до податкової системи.

Удосконалення механізмів адміністрування та звітності, а також перехід на електронні системи може значно знизити навантаження на бізнес, підвищити прозорість контролю та зменшити корупційні ризики.

Вивчення міжнародного досвіду свідчить, що використання податкових стимулів для створення робочих місць та підтримки інновацій сприяє розвитку економіки. Адаптація цих підходів до українських реалій може посилити роль МСБ як ключового чинника економічного зростання.

Загалом, вдосконалення податкової політики для малого та середнього бізнесу сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, розвитку підприємництва, створенню нових робочих місць і загальному економічному зростанню в Україні.

Список використаних джерел:

1. Малий ZUS у Польщі для підприємців. Що це таке і хто може скористатися. *Я в Польщі - портал мігрантів в Польщі*. URL: <https://www.yavp.pl/uk/robota-ta-finansi/malyi-zus-u-polshchi-dlia-pidpryiemtsiv-shcho-tse-take-i-khto-mozhe-skorystatsia-21609.html> (дата звернення: 25.10.2024).

2. ЗВІТ щодо інструментів стимулювання зеленої модернізації промислових підприємств в країнах ЄС та в Україні. *livingplanet*. URL: https://livingplanet.org.ua/images/2023/04.032020_zvit.pdf (дата звернення: 25.10.2024).

РАДУЧИЧ Аня

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Савченко Н.М.

Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОХОДІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вступ. Доходи приймають участь у формуванні фінансових результатів та безпосередньо впливають на рівень економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання та на розвиток країни в цілому. В сучасних умовах глобалізації та цифровізації економіки, розуміння економічної сутності доходів набуває особливого значення. Важливо переосмислити економічну сутність доходів, враховуючи нові джерела їх одержання.

Результати дослідження. Запровадження категорії «доходи» та створення системи управління доходами розпочалося з формуванням та розвитком держави як політично-економічного утворення. Звідси випливало, що будь-яка суспільно корисна праця могла сприяти зростанню доходу, що досліджувалося протягом багатьох століть. Зі зміною уявлень про економічну та політичну природу держави і особливості ринку змінювалося також розуміння сутності доходу. Відомий англійський економіст Джон Річард Хікс підкреслював, що різноманітність підходів до визначення сутності доходу була досить суперечливою. У різних економічних течіях (класичній, маржиналістській, неокласичній, марксистській) категорію доходу трактували по-різному [1].

Початок вивчення доходів як економічної категорії та системи управління доходами пов'язують із меркантилістами XVI століття, які намагалися знайти шляхи збільшення доходів через торгівлю. Фізіократи трактували дохід як ренту, отриману в силу володіння землею і призначену для непродуктивного споживання. Представники класичної школи політекономії, як-от Адам Сміт, розглядали доходи як вигоду, що походить з суспільно корисної праці, а самі дослідження досягли свого піку у XVIII–XIX століттях. У своїй роботі Сміт визначив три види доходу: заробітну плату, як дохід робітників; дохід підприємства, створений працівниками; та ренту. Жан Батист Сей розглядав підприємницький дохід (від реалізації товарів) і відсоток як джерела доходів [2].

З часом дослідження сутності доходів розширилися. Відомий економіст Бем-Баверк заявив, що доходи є результатом вартості факторів виробництва у процесі ціноутворення, де заробітна плата залежить від поточної вартості продукту [1]. Так само визначався і дохід від землі. Подальший розвиток концепції доходів включав пошук джерел їх виникнення та шляхів їх збільшення, що розробляли українські економісти В.В. Сопко та В.П. Завгородній. Вони трактували доходи як валові надходження економічної вигоди протягом звітного періоду, оскільки під час операційної діяльності підприємства відбувається зростання власного капіталу [3]. Продовжуючи цю

думку, Ф.Ф. Бутинець уточнює, що джерелами доходів можуть бути виручка від реалізації продукції, гонорари, відсотки, дивіденди та інші надходження [4].

Найбільш широке визначення доходів надає В.В. Полянко, який вважає, що доходи відображають конкретні економічні вигоди, отримані внаслідок використання ресурсів за умов прийняттого рівня підприємницького ризику, досягнутого конкурентного статусу завдяки інноваційній діяльності та наявності монопольного становища на ринку [5]. Такий підхід дозволяє охопити не лише кількісні аспекти, а й якісні характеристики доходу, що мають значення в сучасних умовах.

В таблиці 1 представлено основні підходи до визначення поняття «доходи», які формують сучасне розуміння цього ключового економічного показника. З огляду на складність і багатофункціональність доходів, сучасна економічна наука розглядає їх не лише як показник ефективності підприємств, але й як важливий фактор макроекономічної стабільності та соціального добробуту.

Таблиця 1

Сучасні підходи до визначення «доходи»

Підхід	Опис	Ключові аспекти
Фінансовий	Доходи – це валові надходження економічної вигоди, що сприяють зростанню власного капіталу підприємства	Управління грошовими потоками, капіталізація
Неокласичний	Доходи визначаються як вигоди від вкладення ресурсів, що формуються під впливом попиту та пропозиції	Ринкові механізми, конкуренція, ціноутворення
Сучасний економічний	Доходи трактуються як вигоди, отримані за умов підприємницького ризику та конкурентних переваг, що включає інноваційні впливи	Ризики, інновації, конкурентне середовище
Макроекономічний	Доходи є частиною національного доходу, що відображає новостворену вартість за певний період, враховуючи зростання та перерозподіл на рівні держави.	Економічне зростання, інфляція, зайнятість
Соціально-економічний	Доходи розглядаються як джерело добробуту, що забезпечує соціальну стабільність та справедливий розподіл ресурсів у суспільстві.	Добробут, соціальна стабільність, справедливість

Аналізуючи таблицю 1, можна побачити, що поняття «доходи» має багатогранний характер і охоплює кілька ключових аспектів. Доходи розглядаються як фінансовий результат діяльності на різних рівнях – від підприємства до держави, а також як засіб забезпечення соціально-економічної стабільності та зростання. Вони включають як індивідуальні надходження, так і загальнодержавні, формуючи базис для добробуту, інноваційного розвитку, ефективного використання ресурсів та підтримки конкурентоспроможності. З огляду на вищезазначене, сьгодні визначення поняття «доходи» може виглядати так: доходи – це сукупність економічних вигод, отриманих

суб'єктами господарювання та державою внаслідок використання ресурсів, що виражаються у формі грошових надходжень, сприяють зростанню капіталу, забезпечують конкурентоспроможність і слугують основою соціально-економічної стабільності та розвитку суспільства.

Зважаючи на інтерпретацію сучасної стадії розвитку світової економіки, яка характеризується глобалізацією, урбанізацією, прискоренням науково-технічного прогресу, варто відзначити, що управління доходами є важливою складовою державної економічної політики. Доходи мають багатофункціональне значення, що полягає у забезпеченні переходу економічної системи до більш якісного рівня, стимулюванні застосування результатів наукового прогресу, інтеграції країни у світовий поділ праці та розвиток інновацій. У цьому контексті доходи відіграють роль структурного базису економіки, впливаючи на макроекономічні показники, розвиток окремих галузей та регіонів, а також соціально-економічний добробут населення.

Таким чином, глибоке розуміння економічної сутності доходів та ефективне управління ними є необхідними для адаптації до сучасних економічних викликів. Доходи не лише відображають фінансовий стан суб'єктів господарювання, але й слугують інструментом для досягнення стратегічних цілей держави. Розробка та впровадження ефективних економічних політик, спрямованих на оптимізацію розподілу доходів і стимулювання інноваційної діяльності, стануть ключовими факторами успішного розвитку в сучасних умовах, що дозволить забезпечити стійке економічне зростання, підвищити конкурентоспроможність країни на міжнародній арені та сприятиме соціальній стабільності та підвищенню рівня життя населення.

Висновок. У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та швидкого технологічного прогресу економічна сутність доходів набуває нових вимірів і вимагає глибокого переосмислення. Поняття доходу еволюціонувало від простого результату торговельної діяльності до складної багатогранної категорії, що охоплює фінансові, соціальні та макроекономічні аспекти. Сучасні підходи враховують не лише кількісні показники, але й якісні характеристики, такі як джерела походження, способи отримання та вплив на суспільство.

Доходи розглядаються як основа економічної стабільності, конкурентоспроможності та соціального добробуту. Вони впливають на макроекономічні показники, розвиток галузей та регіонів, а також на рівень життя населення. Глибоке розуміння економічної сутності доходів є необхідним для розробки ефективних економічних політик, що сприятимуть стійкому розвитку, підвищенню добробуту населення та забезпеченню соціальної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Кулик, М. Еволюція сутності та теорій доходу. *Економіка та суспільство*. 2023. (57). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-126>
2. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність

та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6, Том 2. С.35-43.

3. Чабанюк О. М., Мелешко О. А. Економічна сутність, умови визнання та класифікація витрат, доходів і фінансових результатів основної діяльності підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. 2012. 22(4). С. 301–307

4. Бутинець Ф. Ф. Джерела формування доходів підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2020. № 5. С. 30-38.

5. Полянко В. В. Стратегія управління доходами торговельного підприємства : дис. ...канд. екон. наук: 08.07.05. Київ, 2002. 220 с.

6. Піскун А. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Наукові перспективи*, 2023, 2 (32). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2\(32\)-327-339](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2(32)-327-339)

РИБАК Ростислав
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри обліку і оподаткування
Науковий керівник: к.е.н, доц. Романів Р.В.
Західноукраїнський національний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА ГРУПУВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Вступ. Трансакційні витрати стали невід’ємною частиною постіндустріальної економіки. Аналіз спеціальної літератури дозволяє стверджувати, що єдиного визначення поняття «трансакція» не існує. При цьому виділяються такі підходи: трансакція – договір, контракт; обмін; взаємодія; дія, операція; банківська операція з переведення грошових коштів з рахунку на рахунок. Незважаючи на таку різноплановість підходів, можна, на нашу думку, прослідкувати дещо спільне між вказаними трактуваннями.

Результати дослідження. Трансакція передбачає відчуження і присвоєння прав власності. Виходячи з такого визначення, зміст трансакції полягає не в обміні якимись матеріальними активами, а в переході прав на певний актив або переході якихось повноважень від одного суб’єкта до іншого. Трансакції розглядаються як бізнес-процес, в якому сторони, що беруть участь, набувають або втрачають певний економічний статус власника чи користувача.

Р. Коуз, Д.Нортон та інші розглядали економічні процеси з позицій трансакційного підходу. При цьому фірма розглядалась, як альтернатива системі, яка організовує виробництво через ринкові трансакції. В середині фірми угоди між чинниками виробництва виключені, а ринкові трансакції визначаються адміністративними рішеннями. Ринкові трансакції є короткостроковими контрактами, реалізуються за допомогою механізму цін протягом нетривалого часу, передбачаючи купівлю або продаж товарів [1].

Трансакція розглядалась Р. Коузом, як соціальна форма взаємодії суб’єктів або діями в рамках певного соціуму.

О. Уильямсон характеризував трансакції як мікроаналітичні одиниці і підкреслював, що трансакція має місце при перетині товаром або послугою границі технологічних процесів [3].

Таким чином трансакції є фактами господарського життя організацій, які забезпечують доступ до прав власності, ресурсам, їх використанню і захисту, пошуку та відбору контрагентів, укладання ділових угод та здійснення контролю за їх виконанням.

Термін «трансакційні витрати» («transaction cost») введений Р.Коузом для пояснення ситуації, коли певні економічні дії можуть бути здійснені фірмами самостійно або придбаватися на ринку.

Одним з проблемних питань трансакційних витрат є те, що ні у фінансовому, ні в управлінському обліку так і не були вироблені методичні рекомендації, щодо їх фіксації та відображення в інформаційній системі

підприємства. Сучасна методика обліку витрат і калькулювання теж не передбачає виділення їх в окремі статті, що унеможлиблює проведення економічного аналізу.

Не сприяє дослідженню таких витрат і те, що більшість бухгалтерів-аналітиків не мають уяви про сутність теорії агентських відносин і сутності трансакційних витрат. Таким чином існує явний розрив між теорією і практикою.

Крім того, деякі витрати, які можна вважати трансакційними, носять явно кримінальний відтінок, але все ж, нажаль, є окремою стороною ведення бізнесу: нелегальне лобіювання інтересів окремої компанії і підкуп осіб, що приймають рішення. Такі витрати, природньо, теж не будуть відображатись в офіційній обліковій системі, або будуть носити завуальований характер.

Існуючий План рахунків та Інструкція щодо його застосування взагалі не містить методики відображення трансакційних витрат в системі існуючих рахунків, що створює об'єктивні труднощі для бухгалтерів-практиків. Проте існують окремі напрацювання вітчизняних вчених з цього питання, які варто взяти до уваги. Так, О. Шепеленко пропонує для обліку трансакційних витрат відкривати субрахунки до рахунків 9 класу (крім рахунку 90 «Собівартість реалізації») [2, С.228]. При цьому він вважає доцільним відображати їх на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Тут потрібно уточнити, а що ж відноситься, власне, до трансакційних витрат і чи мають вони відношення тільки до операційної діяльності?

Висновки. Узагальнення інформації з різних джерел дозволяє групувати їх за такими видами: витрати на пошук інформації, витрати на ведення переговорів; витрати специфікації та захисту прав власності; витрати на подолання опортуністичної поведінки. Останні витрати пов'язані з прагненням окремих індивідів колективу реалізувати власні інтереси, які не завжди узгоджуються з цілями компанії. Опортунізм є причиною та наслідком контрактних ризиків, тобто загроз зриву угоди між економічними агентами. Опортуністична поведінка виникає саме через конфлікт інтересів учасників цієї угоди та завжди призводить до втрат, які є наслідком неможливості реалізувати інтереси, що збігаються.

Таким чином, враховуючи управлінську складову трансакційних витрат, можна рекомендувати групувати і відображати їх на рахунку 92 «Адміністративні витрати» з відкриттям субрахунків різного порядку.

При формуванні окремої угоди щодо здійснення діяльності доцільно сам процес укладання розбити на ряд етапів та групувати трансакційні витрати в розрізі таких стадій. Зокрема, частину витрат, які можна вважати попередніми, відносяться до моменту укладання меморандуму про наміри (збір інформації), інша частина таких витрат припадає на момент оформлення угоди(переговори і укладання контракту), третя має постконтрактний характер (заходи безпеки проти опортуністичної поведінки, заходи захисту прав інтелектуальної власності тощо). Групування трансакційних витрат за таким принципом дозволить підвищити можливості економічного аналізу і сприятиме прийняттю

управлінських рішень щодо доцільності та ефективності здійснених трансакційних витрат.

Список використаних джерел:

1. Архієреєв С. І. Трансакційний сектор економіки України. Х.: ХФ НІСД, 2003. 56 с.
2. Шепеленко О. В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: монография. Донецк: МОН Украины. Донецкий нац. ун-т экономики и торговли им. М. Туган-Барановского, 2007. 360 с.
3. Wallis J.J., North D. C. Measuring the transaction sector in the American Economy, in: S.L.Engerman, R.E. Gallman, Long-term Factors in American Economic Growth. *Studies in Income and Wealth* no. 51, Chicago and London, University of Chicago Press. 1988. Pp. 95-161.

РОМАНЮК Олександр

здобувач освітнього ступеня магістр

ЯНОТА Дмитро

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Русак О.П.

Поліський національний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИТРАТ НА ЗБУТ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. Євроінтеграційні процеси, що набирають обертів в Україні, вимагають модернізації економічних систем на всіх рівнях, зокрема й у сфері обліку та аналізу витрат. В умовах інтеграції до європейського економічного простору підприємства змушені адаптуватися до нових стандартів і правил, які висуваються до ведення бізнесу, особливо в частині обліку витрат на збут. У цій статті розглянуто сучасні підходи до обліково-аналітичного забезпечення витрат на збут, які сприяють підвищенню ефективності управління підприємством в умовах євроінтеграції.

Результати дослідження. Витрати на збут виступають важливим компонентом загальної структури витрат підприємства. Вони включають витрати, пов'язані з маркетингом, рекламою, логістикою, збутом продукції, підтримкою клієнтів та іншими операціями, які забезпечують вихід товару або послуги на ринок і його успішну реалізацію.

Для підприємств, які працюють на міжнародних ринках або прагнуть розширити свою присутність у Європі, обґрунтований облік та аналіз цих витрат – основа для формування конкурентних переваг та оптимізації ресурсів.

З огляду на вимоги європейських стандартів фінансової звітності, управління витратами на збут стає не лише питанням внутрішньої ефективності, але й питанням відповідності міжнародним нормам. Це передбачає застосування сучасних підходів до обліку, які дозволяють більш точно відслідковувати витрати, їхні джерела та вплив на фінансові результати підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення є важливою складовою сучасної системи управління підприємством, яка забезпечує комплексний підхід до збору, аналізу та використання інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Воно об'єднує бухгалтерський облік, фінансовий і стратегічний аналіз, що дозволяє керівництву отримати всебічну інформацію про стан бізнесу. Завдяки такій системі підприємства відстежують свою фінансову діяльність, оцінюють доцільність стратегічних планів, аналізують ефективність оперативних рішень і коригують стратегії відповідно до змін ринкового середовища.

Обліково-аналітичне забезпечення допомагає знизити ризики, підвищити конкурентоспроможність і адаптуватися до нових викликів у динамічному бізнес-середовищі.

Вітчизняні науковці [1] під поняттям «обліково-аналітичне забезпечення» розуміють інтегровану систему стратегічного обліку та аналізу, яка систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії; координує вектори стратегічного розвитку підприємства; забезпечує системну оцінку ефективності імплементації оперативних та стратегічних управлінських рішень. У контексті витрат на збут це означає необхідність чіткого відстеження кожного елемента витрат, визначення їх економічної доцільності, а також пошук можливостей для оптимізації.

Після визначення важливості обліково-аналітичного забезпечення в управлінні підприємством, варто зосередитися на його ключових елементах, що стосуються витрат на збут. Витрати на збут є однією з важливих статей витрат підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на рівень продажів, ефективність маркетингових заходів та загальну рентабельність компанії.

Для того щоб забезпечити ефективний контроль за збутовими витратами, підприємству необхідно мати чітко визначену систему обліку й аналізу цих витрат. Така система дозволяє не лише контролювати витрати на кожному етапі збуту, але й забезпечує інформаційні дані для прийняття стратегічних рішень щодо оптимізації цих витрат. Далі розглянемо основні елементи обліково-аналітичного забезпечення витрат на збут, які допомагають досягти цих цілей (рис. 1).

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення витрат на збут сприяє покращенню управління витратами, підвищенню ефективності збутових операцій та оптимізації фінансових результатів підприємства.

Це, в свою чергу, дозволяє керівництву приймати більш обґрунтовані рішення щодо формування цінової політики, розвитку нових каналів збуту та вдосконалення маркетингових стратегій. Завдяки детальному аналізу витрат, підприємство може виявити неефективні процеси, скоротити непотрібні витрати та спрямувати ресурси на найбільш перспективні напрямки. Крім того, обліково-аналітичне забезпечення дає змогу проводити порівняльний аналіз витрат на збут з показниками конкурентів, що є важливим для визначення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Загалом, впровадження ефективного обліково-аналітичного забезпечення витрат на збут є важливим елементом стратегії фінансового управління, що сприяє стійкому розвитку та успішній діяльності підприємства в умовах сучасної економіки.

Євроінтеграційні процеси диктують необхідність модернізації облікових систем, зокрема через впровадження нових підходів до обліку витрат на збут. Розглянемо кілька сучасних підходів, які вже використовуються на підприємствах в Україні та країнах ЄС.

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – Україна активно інтегрує МСФЗ, що передбачає гармонізацію національних стандартів обліку з європейськими. Це означає, що підприємства повинні вести облік витрат на збут відповідно до вимог прозорості, точності та об'єктивності, які висуваються цими стандартами.

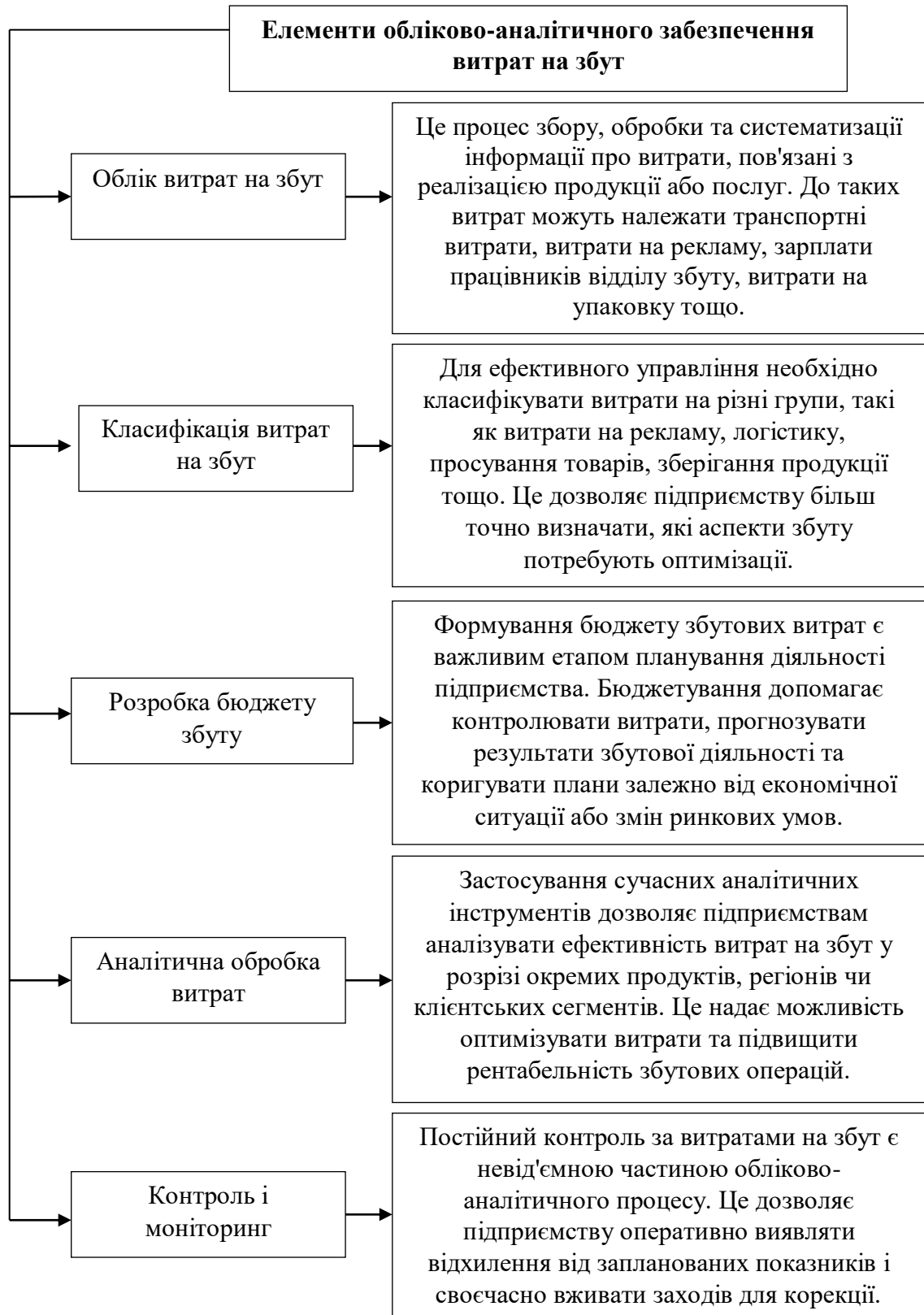

Рис. 1. Елементи обліково-аналітичного забезпечення витрат на збут

2. Використання автоматизованих систем обліку – сучасні підприємства все частіше переходять на використання автоматизованих систем управління обліком, таких як ERP (Enterprise Resource Planning) системи, що дозволяє

автоматизувати процеси обліку витрат на збут, забезпечуючи точність та оперативність в обробці інформації.

3. Аналіз витрат на основі ABC (Activity-Based Costing) – передбачає розподіл витрат на збут залежно від конкретних операцій та дій, що здійснюються для просування та реалізації продукції. При цьому підприємство отримує детальнішу інформацію про реальні витрати на збутові процеси та більш точно оцінює їх рентабельність.

4. Ключові показники ефективності (KPI) – впровадження KPI для оцінки ефективності витрат на збут є важливим інструментом для моніторингу та управління збутовими витратами. Наприклад, аналіз таких показників, як вартість залучення клієнта, рентабельність інвестицій у рекламу або частка витрат на логістику, допомагає приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Євроінтеграційні процеси ставлять перед українськими підприємствами низку викликів. Одним із таких викликів є необхідність адаптації до нових вимог щодо прозорості фінансової звітності та стандартів обліку. Підприємства змушені модернізувати свої облікові системи, впроваджувати нові підходи до управління витратами на збут та відповідати міжнародним стандартам.

Зокрема, важливою вимогою є впровадження стандартів фінансової звітності, таких як МСФЗ, які забезпечують вищий рівень прозорості й підзвітності підприємств перед інвесторами та іншими зацікавленими сторонами. Це, у свою чергу, вимагає від підприємств удосконалення обліково-аналітичного забезпечення, зокрема щодо витрат на збут, аби мати можливість здійснювати точний аналіз, контролювати ефективність збутових операцій та оптимізувати використання ресурсів.

Адаптація до таких змін є важливим етапом на шляху до інтеграції у європейський економічний простір, підвищення конкурентоспроможності та залучення іноземних інвестицій. Тому підприємства повинні не лише забезпечити відповідність новим стандартам, але й активно вдосконалювати внутрішні процеси обліку та аналізу, зокрема щодо управління витратами на збут, що є важливим аспектом фінансового управління в умовах євроінтеграції.

Висновки. В умовах євроінтеграції обліково-аналітичне забезпечення витрат на збут стає важливим для підприємств, що прагнуть досягти високої ефективності та відповідати міжнародним стандартам. Використання сучасних підходів, таких як впровадження МСФЗ, автоматизація облікових процесів, застосування методу ABC та KPI, дозволяє підприємствам більш точно контролювати витрати на збут та приймати обґрунтовані управлінські рішення, що підвищує рентабельність підприємства і допомагає йому адаптуватися до нових умов ведення бізнесу на європейському ринку.

Список використаних джерел:

1. Нагірська К. Є. Обліково-аналітичне забезпечення вибору стратегії підприємства: систематизація наукових поглядів. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси*. 2015. № 12. С. 206–215.

САДЧИКОВА Олександра

здобувачка 51 групи ФФБС

Науковий керівник: к.е.н., доц. Шикіна Н.А.

Одеський національний економічний університет

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Вступ. Фінансова безпека держави є основою національної безпеки, особливо в умовах війни, коли вона стає залежною від інших видів безпеки, зокрема кібербезпеки. Сьогодні фінансова безпека залежить не тільки від наявності достатніх ресурсів для виконання державних функцій, але й від надійності технологій управління цими ресурсами, захищених від зовнішніх втручань. Здатність держави протидіяти загрозам і виконувати свої зобов'язання вчасно визначає рівень її фінансової безпеки. У контексті глобальної цифровізації та війни з Росією кібербезпека вимагає впровадження стандартів і гарантій для захисту систем, що забезпечують фінансову безпеку країни та регіонів.

З огляду на глобалізацію та розвиток цифрової економіки, важливим стає поглиблення наукових досліджень на перетині фінансової сфери та цифровізації. На фінансову безпеку держави впливають різноманітні внутрішні та зовнішні загрози, серед яких особливе значення мають кіберзагрози.

Результати дослідження. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки держави – це система правових, організаційних та інституційних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення та нейтралізацію загроз національним інтересам у фінансовій сфері. Останнім часом зростають фінансові потоки за межі держав, і завданням є забезпечення надійного рівня безпеки, враховуючи нейтралізацію внутрішніх та зовнішніх загроз, зокрема кіберзагроз. При формуванні політики фінансової безпеки важливо зважати на негативні наслідки глобалізації, цифровізації та зовнішні загрози, такі як воєнні конфлікти. Досягнення фінансової безпеки потребує вдосконалення законодавства, розробки стратегій з чіткими цілями та заходами, а також розвитку інституційного забезпечення [1].

Кіберзлочин, за нормами вітчизняного законодавства, – це суспільно небезпечне діяння, що підпадає під кримінальну відповідальність і здійснюється в кіберпросторі за допомогою комп'ютерів, автоматизованих систем, мереж чи засобів зв'язку. Воно полягає в незаконному створенні, зберіганні, обробці, підробці, блокуванні або знищенні об'єктів інформаційної інфраструктури [2].

Згідно з думкою експертів, у 2022 році зростання кількості фінансових злочинів було пов'язане з розширенням використання цифрових каналів для проведення транзакцій. Це зумовлено тим, що все більше людей почали користуватися електронними платіжними системами для покупок і оплати різноманітних послуг. Кіберзлочинність значно зросла під час пандемії COVID-

19, що полегшило доступ до фінансових ресурсів, а воєнні дії на території України ще більше прискорили цей процес. Основними жертвами кібератак стають як громадяни, так і банки, які є привабливими цілями через критичну інформацію та доступ до великих фінансових ресурсів [3].

За даними дослідження IBM Security's Cost of a Data Breach 2020, фінансові установи зазнають одних із найбільших збитків від кібератак порівняно з іншими галузями. Середня вартість порушення даних у банках США сягає 7,13 млн дол, що на 15% перевищує середні збитки в інших сферах. Окрім прямих фінансових втрат, кіберзагрози спричиняють витрати на відновлення систем, репутаційні збитки та штрафи від регуляторів [4].

Україна займає друге місце у світі щодо кількості кібератак після США. У 2022 році їх кількість зросла в 3,5 рази порівняно з 2021-м, при цьому 5% атак були спрямовані на фінансовий сектор країни. CERT-UA зафіксував у 2,8 рази більше кіберінцидентів, ніж до початку війни, а загрози, пов'язані з РФ, зросли на 26%. Кожна десята атака була спрямована на фінансові установи або розробників відповідних програм. Із 2194 зафіксованих інцидентів 120 стосувалися фінансової сфери. Більшість шахрайств (86%) відбулися в Інтернеті, а 14% — через фізичні пристрої, як-от банкомати та термінали самообслуговування [5].

Фінансові установи активно інтегрують сучасні технології, зокрема хмарні обчислення, штучний інтелект і цифрові платформи. Хмарне програмне забезпечення набуває дедалі більшої популярності для оптимізації обробки даних, виявлення фінансових шахрайств і проведення аналітики. Пандемія COVID-19 значно прискорила цифрову трансформацію фінансового сектору, сприяючи швидкому розвитку віртуальних банків та онлайн-сервісів.

За даними дослідження IBM Global Average Data Breach, у 2022 році глобальні збитки, спричинені витоками даних внаслідок кібератак, сягнули 4,4 млн доларів. Це перевищує показники попередніх років: 4,2 млн доларів у 2021 році та 3,9 млн у 2020 році. Найзначніше зростання витрат, пов'язаних із витоками даних, спостерігалось між 2020 та 2021 роками, ймовірно, через наслідки пандемії COVID-19 [6].

Інформаційні технології використовуються для забезпечення національної, військової, економічної та фінансової безпеки. Одним із наслідків інформатизації стало виникнення нового середовища для протиборства держав – кіберпростору, який включає інформаційні ресурси, програмне забезпечення та бази даних. У процесі розвитку глобального кіберпростору відбувається конвергенція військових і цивільних технологій, створюються спеціалізовані кіберцентри для захисту державних інформаційних інфраструктур [7].

Повномасштабне вторгнення РФ підвищило потребу в розвитку кібербезпеки в Україні, що тісно пов'язано з фінансовою безпекою, зокрема через впровадження інформаційних технологій. Органи публічної влади повинні використовувати ефективні механізми захисту кіберпростору для реалізації політики фінансової безпеки.

Нормативно-правова база, що регулює розвиток інформаційного

суспільства та державну інформаційну політику, має бути узгоджена з завданнями фінансової безпеки, що включають збереження державної таємниці та захист інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури від кібератак і інших загроз у фінансово-економічній сфері.

Основні кроки для забезпечення ефективності управління розвитком кібербезпеки в контексті фінансової безпеки включають:

- контроль і регулювання заходів щодо боротьби з кіберзлочинністю в банківському, бюджетному та податковому секторах;
- міжнародна підтримка для забезпечення кіберзахисту фінансових систем;
- створення нормативно-правової бази для кіберполітики в державних установах;
- виділення додаткового фінансування для розвитку кіберінфраструктури у межах проєктів, пов'язаних із фінансовою, бюджетною та податковою системами.

Формування фінансової безпеки як системоутворюючого чинника залишається недостатньо дослідженим, особливо в контексті реалізації державного стратегічного планування у сфері кібербезпеки, що передбачає стратегічний підхід до розробки секторальної стратегії кібербезпеки в межах політики фінансової безпеки, що включає визначення пріоритетних заходів для забезпечення кіберзахисту фінансових ресурсів.

Ключові заходи для запобігання кіберзагрозам у сфері фінансової безпеки передбачають:

- розробку та впровадження стратегій кіберзахисту на державному і місцевому рівнях;
- посилення нових механізмів безпеки, зокрема через міжнародну співпрацю, щоб у разі кібератак відповідні органи могли швидко обмінюватися інформацією і спільно реагувати на загрози;
- розробку стратегії для захисту кіберпростору, що охоплює фінансові відносини;
- отримання передового досвіду у реагуванні на кіберзагрози.

Висновки. Кіберпростір став ключовим чинником соціально-економічного зростання завдяки своїй відкритості та доступності. Важливо підтримувати цю відкритість, забезпечуючи надійний та безпечний кіберпростір для вільного обміну інформацією, що сприятиме активній економічній діяльності, інноваціям та вирішенню соціальних викликів, а також принесе Україні переваги на міжнародній арені.

Кіберзагрози мають транснаціональний характер, і їх вплив на фінансові процеси стає все більш відчутним. Кібербезпека вже не обмежується традиційними поняттями фінансової безпеки, охоплюючи всі цифрові технології, підключені до мереж, а також програми та дані, що стосуються фінансових потоків.

Формування безпечного середовища для управління фінансовими

ресурсами вимагає заходів для запобігання кібератакам і захисту фінансової інфраструктури, а також підтримки технологічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Рибалченко, Л., Рижков, Є., Оріменко, С. Моделювання економічного компоненту національної безпеки. *Філософія, економіка та правовий огляд*. 2021. № 1. С. 25-36. <https://doi.org/10.31733/2786-491X-2021-25-36>.
2. Кримінальна відповідальність за кіберзлочини. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/>.
3. Financial crime trends to watch out for in 2023. URL: <https://fintech.global/2023/01/30/financial-crime-trends-to-watch-out-for-in-2023>.
4. Cost of a Data Breach Report 2020. URL: <https://www.ibm.com/security/digital-assets/cost-data-breach-report/1Cost%20of%20a%20Data%20Breach%20Report%202020.pdf>
5. Броня фінтеху за сотні тисяч доларів. Під час війни кібератаки на фінансовий бізнес почастишали в рази. Як компанії захищаються від нападів. URL: <https://forbes.ua/money/bronya-fintekhu-za-sotni-tisyach-dolariv-pid-chas-viyuni-kiberataki-na-finansoviy-biznes-pochastishali-v-razi-yak-kompanii-zakhishchayutsya-vid-na-padiv-04052023-13434>.
6. Global average total cost of a data breach in 2022 growth up to \$4.4 mn. URL: <https://beinsure.com/news/global-average-data-breach-2022>.
7. Криштанович, М., Британенко, І., Лошонці, П., Барановська, Т., & Лукашевська, У. Механізми державного управління обміном інформацією щодо кібератак, кіберінцидентів та інцидентів інформаційної безпеки. *Міжнародний журнал комп'ютерних наук та мережевої безпеки*. 2022. 22(4), С. 33-38. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.4.5>.

СВИНЦИЦЬКИЙ Володимир
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доцент Левківська Л. М.
Поліський національний університет

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Вступ. Інвестиційна діяльність є важливою складовою успішного функціонування будь-якого підприємства. Потреба в інвестиціях виникає з кількох взаємопов'язаних причин, а саме, для розширення виробництва, виходу на нові ринки, диверсифікації продукції або впровадження інновацій необхідні значні фінансові ресурси. Інвестиції дозволяють компаніям збільшувати свою частку на ринку та забезпечувати стабільний розвиток. Модернізація обладнання, оптимізація виробничих процесів та їх автоматизація мінімізують витрати, сприяють підвищенню якості продукції та збільшенню прибутку. Зміни в економічному середовищі, технологіях та законодавстві вимагають від підприємств постійної адаптації. Інвестиції дозволяють компаніям швидко реагувати на ці зміни та уникнути втрати ринкових позицій. Крім того, сьогодні все більше компаній усвідомлюють свою соціальну відповідальність. Інвестиції в екологічні проекти та соціальні програми дозволяють покращити імідж компанії та сприяти сталого розвитку.

Результати дослідження. Стратегічне планування будь-якого підприємства неминує передбачає інвестиційну складову. Завдяки інвестиціям компанії можуть досягти поставлених стратегічних цілей і завдань, а саме:

- збільшення ринкової частки: інвестиції в маркетинг, розширення виробництва та розвиток нових продуктів дозволяють компаніям завоювати нові ринки та зміцнити свої позиції на існуючих;
- підвищення прибутковості: інвестиції в ефективні технології, оптимізацію виробничих процесів та зниження витрат дозволяють збільшити прибуток компанії;
- зниження ризиків: диверсифікація інвестицій, модернізація обладнання та впровадження нових технологій дозволяють знизити залежність від одного ринку або технології;
- створення конкурентної переваги: інновації, висока якість продукції та ефективне управління дозволяють компаніям виділитися на ринку та отримати конкурентну перевагу [3].

Ефективне стратегічне планування інвестицій є складовою корпоративної стратегії, оскільки покликане раціонально використовувати наявний потенціал підприємства та реалізовувати поставлені завдання. Інвестиційна діяльність підприємства є стратегічним інструментом, який, за умови ефективного планування, дозволяє оптимізувати використання ресурсів та досягати поставлених цілей [1]. Іншими словами така діяльність представляє собою стратегічно спланований процес спрямування ресурсів (фінансових,

матеріальних, трудових) у різноманітні об'єкти з метою масштабування бізнесу, забезпечення ефективної діяльності або досягнення інших стратегічних цілей. Це не просто витрачання коштів, а інвестування в розвиток і зростання підприємства.

Інвестиційна діяльність відрізняється від поточної діяльності підприємства тим, що направлена на майбутнє, а саме, спрямована на створення нових активів та забезпечення довгострокового розвитку; вимагає значних фінансових ресурсів та супроводжується підвищеним рівнем ризику, що пов'язано з невизначеністю майбутніх результатів. Особливості здійснення інвестиційної діяльності зображено в табл. 1.

Таблиця 1

Характерні особливості здійснення інвестиційної діяльності

Ознака	Ключові характеристики
Цілеспрямованість	Інвестиції завжди мають чітку мету: отримання прибутку, зростання вартості активів, диверсифікація ризиків, фінансування інновацій
Довгостроковість	Інвестиції розраховані на отримання доходу протягом тривалого періоду
Ризик	З будь-якими інвестиціями пов'язаний певний рівень ризику, обумовлений непередбачуваністю майбутніх подій (економічні кризи, зміна законодавства, конкуренція тощо)
Необоротність	Частина інвестицій може бути необоротною, тобто не підлягати швидкому перетворенню на грошові кошти (наприклад, інвестиції в нерухомість, обладнання)
Вкладення ресурсів	Інвестиції передбачають вкладення фінансових, матеріальних або трудових ресурсів
Очікування прибутковості	Отримання інвестором доходу від своїх вкладень у вигляді дивідендів, приросту вартості активів або інших форм
Стратегічний характер	Інвестиційні рішення приймаються на стратегічному рівні і впливають на перспективи розвитку підприємства
Зв'язок з іншими видами діяльності	Інвестиційна діяльність тісно пов'язана з маркетинговою, виробничою, фінансовою та ін. видами діяльності підприємства
Індивідуальність	Кожне підприємство має свої індивідуальні особливості інвестиційної діяльності, які залежать від розміру, галузі, стратегічних цілей та інших факторів
Циклічність	Інвестиційна діяльність має циклічний характер, що включає етапи планування, реалізацію та оцінку ефективності проєктів

Джерело: адаптовано [1, 3]

Отже, інвестиційна діяльність підприємства є багатограним процесом, який характеризується цілеспрямованістю, довгостроковістю та ризиком. Вона тісно пов'язана з іншими видами діяльності підприємства і має стратегічний характер. Інвестиції є рушійною силою розвитку будь-якого бізнесу, оскільки дозволяють збільшувати виробничі потужності, освоювати нові ринки та підвищувати конкурентоспроможність. Інвестиційна діяльність є стратегічним інструментом, що дозволяє підприємству адаптуватися до мінливого зовнішнього оточення, підвищувати ефективність виробництва та забезпечувати стабільний розвиток.

Розуміння особливостей інвестиційної діяльності є лише першим етапом на шляху до успішних вкладень капіталу. Щоб ефективно планувати свої інвестиції та досягати поставлених цілей, необхідно розглянути їх класифікацію. Класифікація інвестицій дозволяє систематизувати різноманітні інвестиційні інструменти та зрозуміти їхні особливості, рівень ризику та потенційну прибутковість. Розуміння видів інвестицій є ключовим для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень, оскільки різні інвестиційні інструменти мають різні ризики та потенціал прибутковості (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація інвестицій та можливі ризики їх здійснення

Вид інвестицій	Опис	Характеристики	Можливі ризики
Реальні інвестиції	Вкладення коштів у матеріальні активи	Нерухомість, обладнання, земля, природні ресурси	Інфляція, зміни в законодавстві, зміни кон'юнктури ринку
Фінансові інвестиції	Вкладення коштів у фінансові інструменти.	Акції, облігації, паї інвестиційних фондів, деривативи	Ризик втрати капіталу, ризик ліквідності, ризик зміни % ставок
Інтелектуальні інвестиції	Вкладення у нематер. активи	Дослідження, розробки, патенти, ноу-хау	Ризик невдачі проекту, ризик копіювання ідей
Інвестиції за терміном			
Короткострокові	Вкладення на період до 1 р.	Депозити, облігації з коротким терміном погашення	Нижча прибутковість, менший ризик
Середньострокові	Вкладення на період від 1 до 5 рр.	Акції стабільних компаній, інвестиційні фонди	Середній рівень ризику і прибутковості
Довгострокові	Вкладення на період понад 5 р.	Нерухомість, інвестиції в бізнес, венчурні інв.-ї	Вищий рівень ризику, більша прибутковість
Інвестиції за рівнем ризику			
Низькоризикові	Банківські депозити, держ. облігації		Низька прибутковість
Середньоризикові	Акції дивідендних компаній, індексні фонди		Середня прибутковість
Високоризикові	Стартапи, криптовалюти, венчурні інвестиції		Висока прибутковість та високий ризик втрати коштів

Джерело: адаптовано [1, 2]

Проведене дослідження наочно демонструє різноманітність інвестиційних інструментів та їхню класифікацію за різними критеріями. Вибір інвестиційного інструменту є індивідуальним рішенням, яке залежить від інвестиційних цілей, термінів інвестування та рівня ризику, який інвестор готовий прийняти. Кожен вид інвестицій має свої особливості, переваги та недоліки, тому для побудови ефективного інвестиційного портфеля необхідно ретельно вивчати характеристики кожного інструменту та диверсифікувати свої вкладення.

Отже, інвестиційна діяльність є ключовим фактором розвитку підприємства. Вона дозволяє забезпечити зростання, підвищити конкурентоспроможність та адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Ефективність інвестиційної діяльності залежить від багатьох факторів, тому стратегічне планування є необхідною умовою її успіху. Інвестиційна діяльність – це не просто вкладення коштів, а стратегічний інструмент для досягнення довгострокових цілей підприємства. Вибір інвестиційних проєктів вимагає ретельного аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, а також врахування довгострокових цілей підприємства.

Список використаних джерел:

1. Варченко О.М., Липкань О.В., Методичні підходи до оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3–4 (62). С. 29–38.
2. Войнаренко М.П., Бушовська Л.Б. Інвестиційна діяльність як об'єкт управління. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5(21). С. 40–44. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>. (дата звернення: 01.11.2024)
3. Коломієць Н.О., Коломієць О.П. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. 2017. URL: http://repository.hdzva.edu.ua/jspui/bitstream/repoHDZVA/396/1/Kolomiets_Analysis_of_investment_2017.pdf. (дата звернення: 01.11.2024)

СВИРИДЕНКО Вікторія
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолук О.Ф.
Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ

Вступ. Витрати виробництва є ключовою категорією економічної теорії та практики, яка визначає основні аспекти діяльності підприємств та їх здатність до отримання прибутку. Ефективне управління витратами виробництва має вирішальне значення для підтримки конкурентоспроможності, забезпечення стійкого розвитку підприємств і досягнення високого рівня рентабельності. У зв'язку з постійними змінами ринкових умов, вивчення економічної сутності витрат виробництва набуває особливої актуальності [3].

Витрати виробництва – це сукупність грошових або інших економічних ресурсів, які підприємство використовує для виробництва товарів або надання послуг. До витрат виробництва належать витрати на сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію, енергоносії, а також інші операційні та адміністративні витрати, необхідні для забезпечення процесу виробництва [4].

Результати дослідження. Економічна сутність витрат виробництва проявляється у кількох ключових аспектах, які відображають взаємозв'язок між використаними ресурсами, виробничим процесом і кінцевими результатами діяльності підприємства (рис. 1).

Концепція витрат виробництва полягає у їх ролі як ключового елемента, що впливає на собівартість продукції, прибутковість підприємства, ефективність використання ресурсів та конкурентоспроможність на ринку. Також, економічний зміст витрат виробництва проявляється у їх класифікації на постійні та змінні, прямі та непрямі, основні та допоміжні витрати. Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти структуру витрат підприємства і розробити стратегії для їх оптимізації.

Теоретичні підходи до розуміння витрат виробництва можна поділити на 4 теорії:

1. Класична економічна школа розглядає витрати як витрати на виробничі ресурси, необхідні для створення товарів. З точки зору класичної економіки, витрати виробництва є результатом поєднання факторів виробництва, таких як земля, праця, капітал і підприємницькі здібності [1].

2. Маржиналістський підхід до витрат виробництва акцентує увагу на граничних витратах – витратах на виробництво додаткової одиниці продукції. Цей підхід дозволяє підприємствам приймати оптимальні рішення щодо обсягів виробництва, оскільки порівнюється граничний дохід від продажу додаткової одиниці товару з граничними витратами на її виробництво [3].

3. Неокласична економіка розглядає витрати виробництва з точки зору оптимального розподілу ресурсів і ефективності їх використання. Вона вважає,

що витрати повинні бути мінімізовані з урахуванням цінової еластичності попиту та пропозиції [2].

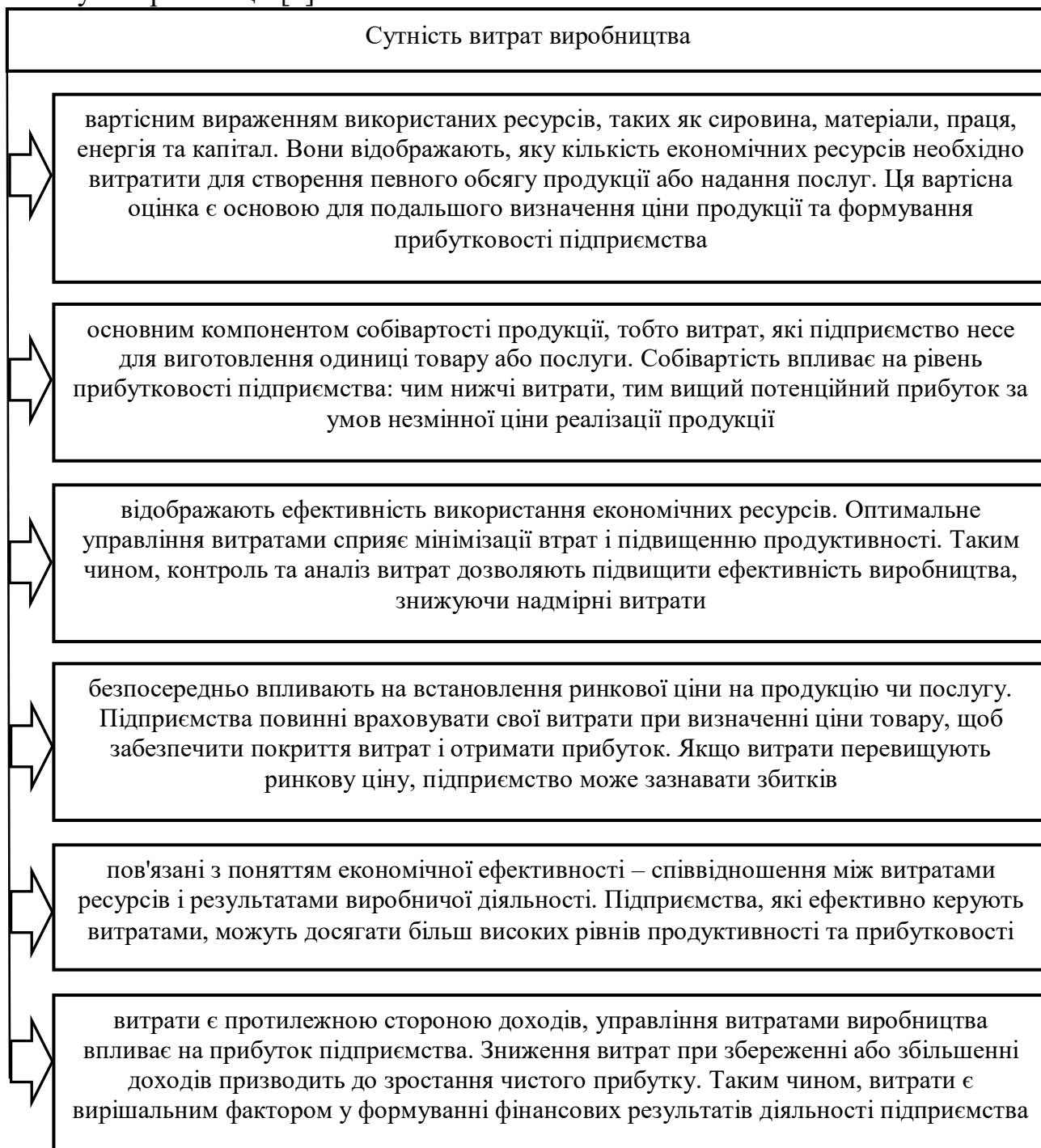

Рис. 1. Економічна сутність витрат виробництва

4. Відповідно до теорії трансакційних витрат, витрати виробництва включають не лише витрати на виробничі ресурси, а й витрати на організацію, управління та координацію господарської діяльності. Це охоплює витрати на укладання контрактів, управління виробничими ланцюгами та контроль за виконанням завдань [5].

Витрати виробництва є однією з найважливіших якісних характеристик діяльності підприємства, оскільки вони визначають розмір доходів, фінансовий

стан, рентабельність та конкурентоспроможність підприємства. Саме тому, серед великої багатоманітності факторів впливу, слід виділити головні, які забезпечують ефективне функціонування суб'єктів господарювання на ринку:

- ціни на ресурси – одним із ключових факторів, що впливають на витрати виробництва, є ціни на ресурси, необхідні для виробництва товарів та послуг. Зростання цін на сировину, енергоносії та інші ресурси може призводити до підвищення загальних витрат виробництва;

- технології виробництва – використання сучасних технологій та інноваційних підходів може зменшити витрати виробництва, оскільки нові технології підвищують продуктивність праці та ефективність використання ресурсів;

- ефективність управління – раціональне використання ресурсів та ефективна організація виробничого процесу дозволяє знизити витрати виробництва. Ефективність управління відіграє важливу роль у контролі за витратами на всіх етапах виробництва;

- законодавче регулювання – закони та нормативні акти, що регулюють податкові ставки, екологічні вимоги та стандарти праці, можуть суттєво впливати на витрати підприємства. Дотримання вимог законодавства вимагає додаткових фінансових витрат, що відображається на загальних витратах виробництва.

Таким чином, на основі проведеного дослідження витрати на виробництво слід розуміти як поняття, яке відображає використання економічних ресурсів, доступних підприємству, у процесі виробництва та реалізації продукції. Вони є одним із найважливіших показників, що характеризують умови та ефективність виробництва продукції.

Висновки. Витрати виробництва є ключовою категорією в економічній теорії та практиці, що впливає на оцінку ефективності діяльності підприємства. Аналіз різних підходів до визначення сутності витрат на виробництво свідчить, що ці витрати віддзеркалюють використання економічних ресурсів, які перебувають у розпорядженні підприємства, у процесі виробництва та реалізації виготовленої продукції, а також є одними з найактуальніших показників для оцінки умов і ефективності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: підручник. Київ: Знання, 2018. 472 с.
2. Бутко М. П. Економіка підприємства: сучасні підходи. Чернігів: ЧНТУ, 2020. 356 с.
3. Герасименко В. О. Управління витратами на підприємстві: теоретико-методологічні аспекти. Київ: КНЕУ, 2019. 304 с.
4. Мовчанюк А.В. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2021. № 31.
5. Мочерний С. В. Основи економічної теорії. Львів: Світ, 2017. 568 с.

СИДІЧ Марина

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Донбаський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИМОГАМИ ЄС

Вступ. Вступ України та інших країн до єдиного ринку ЄС вимагає забезпечення відповідності експортно-імпортних операцій суворим стандартам та вимогам, встановленим у ЄС. Інтеграційні процеси, які відбуваються в межах асоціаційних угод з ЄС, обумовлюють необхідність реформування контролю зовнішньоторговельних операцій, оскільки європейські вимоги покликані забезпечити економічну безпеку, захист прав споживачів, санітарно-гігієнічну безпеку товарів та високу якість продукції, яка потрапляє на ринок. Ці зміни важливі не лише для підприємств, які безпосередньо працюють із країнами ЄС, але й для державних органів, що забезпечують контроль експортно-імпортних операцій.

Європейський Союз встановлює особливі вимоги до якості товарів, сертифікації продукції та контролю безпеки імпорту та експорту, тому для багатьох країн питання гармонізації з європейськими стандартами набуває стратегічного значення. Контроль експортно-імпортних операцій має бути адаптований до європейських вимог, щоб уникнути затримок у поставках, мінімізувати ризики невідповідності та забезпечити захист економічних інтересів на ринку ЄС.

Метою дослідження є аналіз специфічних вимог ЄС щодо контролю експортно-імпортних операцій, а також оцінка впливу цих вимог на адаптацію регуляторних норм і процедур в країнах, які прагнуть відповідати європейським стандартам. У дослідженні використані методи аналізу нормативної бази ЄС, синтезу та узагальнення. Джерелами інформації стали офіційні документи Європейської Комісії, звіти митних служб і аналітичні матеріали з адаптації контролю експортно-імпортової діяльності до європейських стандартів.

Результати дослідження. Основні вимоги ЄС щодо контролю експортно-імпортних операцій наступні:

- регулювання безпеки та якості продукції – однією з головних вимог ЄС є дотримання стандартів якості продукції, яка потрапляє на внутрішній ринок. Європейські регламенти передбачають суворий контроль за хімічним складом, маркуванням, пакуванням та відповідністю санітарним і гігієнічним нормам. Для харчових продуктів діють додаткові санітарно-епідеміологічні вимоги, що забезпечують безпеку для кінцевого споживача. Для товарів непродовольчої групи, таких як електроніка чи косметика, потрібна сертифікація, що підтверджує відповідність директивам ЄС, включаючи REACH (Регламент про реєстрацію, оцінку, авторизацію та обмеження хімічних речовин) [2];

- контроль походження продукції – згідно з вимогами ЄС, походження товарів повинно бути документально підтверджено. Це особливо важливо для запобігання ухиленню від податків і забезпечення виконання умов преференційних торговельних угод. Декларування походження продукції допомагає визначати, чи відповідає вона правилам країни походження та чи підлягає спеціальному митному режиму;

- митний контроль та спрощені процедури – європейські стандарти передбачають спрощені митні процедури для підприємств, які пройшли акредитацію як Авторизований економічний оператор (АЕО). Цей статус дає змогу мінімізувати перевірки та знижує ризики затримок у поставках. Натомість підприємства зобов'язані відповідати низці критеріїв, що стосуються внутрішнього контролю, облікових систем, а також забезпечувати прозорість та надійність фінансової діяльності [3];

- санітарно-епідеміологічний контроль – вимоги ЄС передбачають також додаткові перевірки товарів сільськогосподарського та харчового виробництва. Європейські норми вимагають, щоб товари, які імпортуються, відповідали регламентам з безпеки харчових продуктів, що включає контроль залишків пестицидів, наявність ГМО тощо. Ці вимоги забезпечують високий рівень захисту здоров'я кінцевого споживача;

- підвищення відповідності продукції – адаптація експортно-імпортних операцій до стандартів ЄС сприяє підвищенню якості продукції, що в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність компаній на європейському ринку;

- оптимізація процесів митного оформлення – запровадження спрощених митних процедур для підприємств з високим рівнем довіри (АЕО) дозволяє знизити ризики затримок та сприяє оптимізації митного контролю, що є ключовим для динамічного експортно-імпортного сектору;

- забезпечення прозорості походження товарів – посилення контролю походження продукції дозволяє не лише знизити випадки ухилення від податків, а й допомагає підтримувати легальність товарообігу та забезпечує довіру до продукції.

Дослідження підтверджує, що впровадження вимог ЄС до експортно-імпортного контролю сприяє зростанню якості продукції, підвищенню безпеки торгівлі та спрощенню торговельних операцій для підприємств, які відповідають європейським стандартам. Разом з тим, для багатьох підприємств цей процес потребує значних інвестицій у сертифікацію продукції, модернізацію виробничих процесів та оптимізацію логістики. Також, високі вимоги до контролю харчової продукції й товарів сільськогосподарського призначення змушують підприємства впроваджувати додаткові заходи санітарного контролю, що підвищує витрати на експортні операції.

Висновки. Контроль експортно-імпортних операцій у зв'язку з вимогами ЄС потребує комплексного підходу, що включає забезпечення відповідності продукції стандартам ЄС, підтвердження походження товарів та дотримання митних процедур. Адаптація до європейських стандартів підвищує ефективність експортно-імпортних операцій і розширює можливості для

доступу підприємств до ринків ЄС, що є важливим фактором економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Економічний енциклопедичний словник. URL: <http://subject.com.ua/economic/slovnik/4142.html>. (дата звернення: 02.10.2024).
2. Європейська Комісія. «Регламент REACH: Вимоги та рекомендації». Бюлетень європейського митного союзу, 2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-21 (дата звернення: 14.10.2024).
3. Державна митна служба України. "Особливості застосування митних процедур відповідно до європейських стандартів", Київ, 2022. URL: <https://customs.gov.ua/deiaki-pitannia-funktsionuvannia-avtorizovanikh-ekonomichnikh-operatoriv> (дата звернення: 02.10.2024).

СИДОРЕНКО Анна

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Новіченко Л.С.

Національна академія статистики, обліку та аудиту

РОБОТИЗОВАНА АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: НАПРЯМИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

Вступ. Розвиток технологій в сучасних умовах автоматизації бізнес-процесів зумовлює важливу та складну трансформацію всіх сфер діяльності суспільства, в тому числі і в бухгалтерському обліку. На зміну традиційним методам приходять нові підходи, базова автоматизація процесів, використання цифрових технологій та сучасних систем обробки інформації. Дана ситуація зумовлена прагненням суб'єктів господарювання підвищити ефективність виконання бізнес-процесів, забезпечити відповідність високим стандартам прозорості, точності та швидкості обробки даних. У сучасних умовах конкурентоспроможність підприємства та його сталий розвиток безпосередньо залежать від впровадження інноваційних рішень у господарську діяльність.

Результати дослідження. В умовах сьогодення автоматизація бухгалтерського обліку є важливим та актуальним процесом. Бухгалтерські служби великих підприємств щомісяця обробляють великі обсяги транзакцій та інформації. Традиційно це трудомісткий процес, який включає сканування документів, вилучення інформації з різних систем і значну кількість ручного введення даних. Через це, такі операції часто супроводжуються ризиком виникнення помилок через людський фактор. Однією з найбільш перспективних технологій, яка дозволяє значно спростити та автоматизувати бухгалтерські функції є RPA (Robotic process automation).

«Роботизована автоматизація процесів (RPA) – це технологія, яка використовується для автоматизації завдань за допомогою програмного робота. Більшість реалізацій RPA є в банківському та фінансовому секторах, введені та аналізі даних. Впровадження RPA дає змогу зменшити або усунути повторювані ручні рутинні операції, а також забезпечує оптимізацію процесів, виконання завдань у надзвичайно швидкому темпі, щоб усунути людські помилки та підвищити ефективність та економії коштів» [1, с. 95].

Перевагами для використання роботизованої автоматизації процесів є такі:

- безперервне функціонування робота без обмежень у часі та просторі;
- безпомилкове виконання функцій та процесів у зв'язку з відсутністю впливу людського фактору;
- скорочення трудовитрат співробітників на виконання повторюваних операційних завдань;
- значне підвищення оперативності обробки даних та інформації;
- покращення якості обслуговування клієнтів, поліпшення комунікації та надання необхідної інформації в межах запиту;

– зберігання знань про процеси, що дозволяє легше передавати інформацію і навчати нових співробітників;

– гнучкість та адаптивність до змін економічного середовища, що дозволяє швидко реагувати на нові вимоги чи зміни в обсягах роботи.

Знаючи про певний перелік переваг, варто звернути увагу і на недоліки, які виникають при роботі з програмою:

– надмірна автоматизація призводить до залежності від технологій, тому якщо системи виходять з ладу, це може негативно вплинути на процеси;

– для обслуговування та підтримки системи потрібні кваліфіковані фахівці;

– помилки та недоліки в налаштуванні можуть призвести до значних бухгалтерських помилок, які важко виявити;

– автоматизовані системи можуть бути не ефективними, коли виникають незвичайні або нестандартні ситуації, що вимагають втручання людини;

– незважаючи на автоматизацію, необхідно регулярно аналізувати та перевіряти результати виконання роботи системою, щоб вчасно виявити та усунути проблеми.

Роботизована автоматизація процесів може значно підвищити ефективність і точність обліку, але вимагає ретельного підходу до налаштування та моніторингу, щоб мінімізувати ризики, пов'язані з технологічною залежністю та можливими помилками. Процес роботизації бухгалтерського обліку є складним та багатоетапним і включає в себе поступовий перехід від традиційних методів обліку до повної автоматизації рутинних завдань. Цей процес починається з впровадження простих інструментів автоматизації і, в міру розвитку технологій і програмного забезпечення, еволюціонує до більш складних систем.

За результатами дослідження праць науковців та вчених систематизовано наступні етапи роботизації процесів бухгалтерського обліку в Україні.

Перший етап. Підготовчий або дослідницький етап

Даний етап базується на вивченні облікової політики підприємства, планів рахунків, внутрішніх положень та стратегічних цілей. Важливо зрозуміти організаційну структуру суб'єкта господарювання та детально розібратися в усіх бухгалтерських та фінансових операціях. Крім того, аналізується діюча система бухгалтерського обліку та оцінюється рівень автоматизації процедур обробки документів та існуючих процесів.

Другий етап. Технічний етап

На даному етапі вирішується, які процеси мають бути автоматизовані за допомогою роботизації, після чого розробляється та затверджується план їх впровадження. Крім того, формуються спеціальні робочі групи для впровадження роботизації кожного затвердженого процесу.

Третій етап. Етап розробки

На даному етапі затверджується та втілюється дорожня карта процесу робота.

Четвертий етап. Етап впровадження

На даному етапі здійснюється тестування роботизованих систем, внесення

програмних змін за необхідності, а також проведення навчання для персоналу, щоб вони могли ефективно працювати з новими технологіями.

Висновки. Впровадження роботизованої автоматизації процесів (RPA) в бухгалтерському обліку є важливим кроком у модернізації облікових процесів суб'єкта господарювання. Автоматизуючи рутинні завдання, підприємство забезпечує зростання продуктивності праці, зменшення кількості помилок і підвищення оперативності обробки значних обсягів інформації. Коли віртуальні роботи беруть на себе повторювані завдання, працівники можуть приділяти більше часу вирішенню більш складних завдань і прийняттю стратегічних рішень. Однак успішне впровадження RPA вимагає ретельної підготовки, налаштування системи, навчання персоналу, а також постійного моніторингу та підтримки технології. Роботизація може значно підвищити ефективність облікових процесів, але важливо, щоб підприємство було готовим до технічних викликів, а також була побудована система управління автоматизованими системами. Загалом, роботизація відкриває нові можливості для розвитку бухгалтерського обліку та підвищує його відповідність сучасним вимогам ринку.

Список використаних джерел:

1. Коростіль М.І., Лагун І.І. Аналіз ефективності використання технології RPA для автоматизації процесів у системах інтернету речей. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2023. Т. 33. № 4. С. 95-101

СКРИЦЬКИЙ Юрій

здобувач освітнього ступеня магістр

ГЛАДКОВ Дмитро

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Вступ. Бухгалтерський облік завжди відігравав важливу роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи прозорість і ефективність управління фінансовими ресурсами. З розвитком глобальної економіки, міжнародної торгівлі та фінансових ринків, теоретичні основи бухгалтерського обліку зазнали значних змін, які обумовлені як технологічними інноваціями, так і необхідністю адаптувати облік до нових умов глобалізованої економіки.

На сьогодні здобутки економічної науки необхідно оцінювати з точки зору їхнього практичного застосування. Проте існуюча теорія бухгалтерського обліку вже не забезпечує можливості адекватно оцінювати перебіг економічних подій у реальних ринкових умовах і ґрунтується на вивченні переважно статичних економічних процесів. Натомість більшість підприємств функціонують у динамічних умовах невизначеності [1].

У даній статті розглянуто еволюцію теоретичних основ бухгалтерського обліку в контексті глобальних економічних змін, а також їх вплив на сучасні практики ведення бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Бухгалтерський облік є невід'ємною частиною економічної діяльності, яка допомагає підприємствам відстежувати свої фінансові операції, аналізувати їх і приймати стратегічні рішення. Він має довгу та цікаву історію, яка простежується через тисячоліття, починаючи з найдавніших цивілізацій.

Перші згадки про облік можна знайти ще у стародавніх цивілізаціях Месопотамії, Єгипту та Китаю. У III тисячолітті до нашої ери шумери використовували глиняні таблички для ведення записів про торгові угоди та облік товарів. Ці записи можна вважати ранньою формою бухгалтерії, хоча вони були обмежені простою фіксацією кількості товарів.

У Стародавньому Єгипті бухгалтерський облік використовувався для контролю над збором податків і розподілом державних ресурсів. Фараони наказували вести облік землі, врожаїв та інших економічних активів, що дозволяло їм управляти величезними ресурсами своєї імперії.

У Китаї в період династії Чжоу (1046–256 рр. до н.е.) також існувала розвинена система бухгалтерії, яка використовувалася для контролю над державними фінансами, включаючи збір податків та розподіл бюджету.

Ключовий етап у розвитку бухгалтерського обліку настав у XIV–XV століттях в Італії під час Ренесансу. Саме тоді італійський математик Лука

Пачолі у 1494 році опублікував свою працю «Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalità», де вперше детально описав систему подвійного запису, яка стала революцією у сфері обліку й основою сучасної бухгалтерії. Подвійний запис передбачає, що кожна операція відображається у двох рахунках: дебет і кредит. Цей метод дозволяє точно відстежувати, звідки надійшли ресурси та як вони були використані, що допомагає уникнути помилок і забезпечує більшу прозорість обліку.

З початку XVIII століття бухгалтерський облік почав розвиватися разом із зростанням промисловості та торгівлі. У Великій Британії, яка була лідером у промисловій революції, бухгалтерія стала ключовою для ведення фінансових справ підприємств. Зростання великих корпорацій вимагало більш складних систем обліку, а також виникнення професії бухгалтера.

У XIX столітті, з розвитком капіталізму, бухгалтерський облік став необхідним для інвесторів, які потребували точних даних для оцінки вартості компаній та прийняття рішень про інвестування. Це призвело до стандартизації бухгалтерських процедур і виникнення перших професійних організацій бухгалтерів.

XX століття стало періодом активного розвитку міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. В умовах глобалізації та інтеграції світової економіки виникла необхідність уніфікації облікових процедур для полегшення ведення бізнесу на міжнародному рівні. У 1973 році була заснована Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB), яка займається розробкою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IFRS).

Сучасний бухгалтерський облік охоплює не лише облік фінансових операцій, а й управлінський облік, який допомагає керівництву підприємств приймати стратегічні рішення. Технології також зробили значний вплив на бухгалтерію – автоматизація та використання спеціальних програмних продуктів значно спростили облікові процеси.

Таким чином, бухгалтерський облік пройшов довгий шлях від простих записів на глиняних табличках до складних систем подвійного запису та міжнародних стандартів обліку. Він залишається невід'ємною частиною економічної діяльності, допомагаючи підприємствам залишатися прозорими та ефективними. Історія бухгалтерського обліку показує, як економічний розвиток і технології постійно впливають на еволюцію цієї важливої сфери діяльності.

Глобальні економічні зміни суттєво вплинули на розвиток теоретичних основ бухгалтерського обліку, які еволюціонують відповідно до потреб сучасної економіки. Серед основних факторів, що спричинили зміни, можна виділити:

– концептуальні питання глобалізації економіки, яка привела до інтернаціоналізації системи бухгалтерського обліку і у свою чергу потребувала створення універсальних підходів до фінансової звітності, задля забезпечення можливості порівняння фінансових показників підприємств у різних країнах.

За твердженням вітчизняних науковців [2], за весь час існування міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності, дозволило

підприємствам зменшити витрати, пов'язані з адаптацією до різних національних стандартів, що стало наслідком глобалізації бізнесу. Крім того, міжнародні стандарти сприяли підвищенню рівня професійної компетентності у сфері фінансового обліку і аудиту, що призвело до покращення якості фінансової звітності. У цілому, МСФЗ стали основою для уніфікації бухгалтерських стандартів, сприяючи прозорості та ефективності міжнародних ринків капіталу;

– технологічні інновації – з розвитком інформаційних технологій змінилися способи ведення бухгалтерського обліку. Як зазначає колектив науковців під керівництвом М. В. Плекан: «Завдяки розвитку конкуренції на ринку програмних продуктів для автоматизації фактично вирішуються основні проблеми, з якими часто стикаються українські підприємства при переході на автоматизовану систему обліку» [3]. Тому, виходячи звідси, автоматизація бухгалтерських процесів, використання ERP-систем і впровадження штучного інтелекту дозволили значно підвищити точність і швидкість обробки фінансової інформації, що також вплинуло на роль бухгалтерів, які зосередилися на аналітичних і стратегічних функціях;

– фінансові кризи (глобальні фінансові кризи, зокрема криза 2008 року), виявили слабкі місця в системах обліку та звітності. Це призвело до посилення вимог до прозорості та надійності фінансової звітності, а також до розробки нових стандартів і регуляторних механізмів для запобігання маніпуляціям з фінансовими даними;

– екологічна та соціальна відповідальність. Сучасні економічні умови вимагають від підприємств врахування не лише фінансових показників, але й екологічних та соціальних аспектів. Такі умови призвели до появи концепції нефінансової звітності та розвитку стандартів екологічного, соціального та корпоративного управління, які стали важливою частиною сучасної бухгалтерської практики.

Висновки. Еволюція теоретичних основ бухгалтерського обліку відбувається в тісному зв'язку з глобальними економічними змінами. Глобалізація, технологічний прогрес, фінансові кризи та зростаюча увага до питань сталого розвитку спричинили переосмислення багатьох традиційних принципів бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Гнилицька Л. В. Розвиток теоретичних основ бухгалтерського обліку в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісн. ЖДТУ. Сер. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 170-177.
2. Гетманченко І. В. (2024). Вплив міжнародних стандартів обліку на практику в Україні: переваги та виклики. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 3. URL: <https://doi.org/10.57125/econp.2024.02.29.05> (дата звернення: 09.10. 2024).
3. Плекан М. В., Гайдучок Т. С., Головчак Г. В. Переваги та недоліки програм автоматизації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 10–15.

СТОРОЖУК Дмитро
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
Державний податковий університет

НЕОБХІДНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Умови діяльності в яких функціонують підприємства України сьогодні характеризуються протиріччями, глобалізаційними процесами та значною нестабільністю зовнішнього середовища (особливо зараз війна і всі її негативні фактори), що породжує високий ступінь невизначеності, неузгодженостей та невирішених питань. Все це зумовлює низьку вірогідність правильного вибору стратегічних рішень і значну відсутність впевненості в досягненні визначених цілей та результатів. Забезпечити діяльність виробничих підприємств сьогодні є надзвичайно складним завданням управління, а забезпечити одержання позитивних фінансових результатів і економічне зростання в майбутньому взагалі надскладною задачею. Важливою складовою структури управління підприємством є бухгалтерський облік, який виступає засобом зняття невизначеності, неузгодженостей та суперечностей.

Результати дослідження. Функціонування будь-якої виробничої системи в ринкових умовах господарювання постійно стикаються з нестандартними зовнішніми та внутрішніми ситуаціями, які вимагають швидких, ефективних та злагоджених управлінських рішень. Особливо це сьогодні стосується підприємств України, які здійснюючи свою діяльність в умовах війни, прагнуть виходу на європейські ринки. Тому повністю підтримуємо думку авторів, що для забезпечення виживання підприємств сьогодні та їх подальшої життєдіяльності, оновлення та розвитку в середній та довгостроковій перспективі вирішальне значення має наявність ефективної стратегії бізнесу [1].

Поняття «стратегія» походить від давньогрецького словосполучення і сьогодні використовується у значенні загального, недеталізованого плану, що охоплює довготривалий проміжок часу або способу досягнення важливої мети чи визначення головного напрямку у досягненні кінцевого результату [2]. Основне завдання обраної стратегії підприємства полягає в тому, щоб ефективно використовуючи наявні ресурси, підприємство змогло досягти визначених цілей. Особливо необхідність у визначенні стратегії як способу дій для досягнення мети виникає в ситуації, коли для прямого досягнення основної мети у підприємства недостатньо наявних ресурсів. А така ситуація сьогодні для українських підприємств є рядовою і повсякденною.

Тому діяльність апарату управління та прийняття рішень сьогодні неможливі без визначення стратегії. Але будь-яке рішення ґрунтується на певних фактах. Отже виникає необхідність в постійному інформаційному забезпеченні стратегії протягом усього часу на шляху досягнення мети. «Про те, по при загальне розуміння існування проблеми стратегічного управління та його інформаційного забезпечення сьогодні теоретична складова даного

питання достатньо не розроблена. Теж саме можна сказати й про його практичну реалізацію на вітчизняних підприємствах [3].

Крім того, однією з основних характеристик бізнес-стратегії адаптації, яка в сучасних умовах є найбільш розповсюдженою, експерти називають постійний моніторинг та аналізування подій [4]. Це означає, що для успішного досягнення поставленої мети необхідно постійно збирати інформацію, відповідним чином її обробляти, аналізувати та використовувати для прийняття нових рішень і коригування, раніше прийнятих. Варто зауважити, що коригування стратегічних рішень менеджментом підприємства тягне за собою потребу в коригуванні і прийнятті тактичних та оперативних рішень управлінцями нижчих рівнів управління підприємством.

Перш за все, необхідно пам'ятати про обов'язкову наявність інформаційного забезпечення виконання стратегії за всіма етапами. А.В. Шайкан визначає стратегічний менеджмент «як послідовний стиль керівництва, що полягає в ітеративному процесі аналізу, планування і контролю» [3]. При цьому зазначає необхідність та важливість надійного інформаційного забезпечення ефективного стратегічного менеджменту за допомогою системи обліку підприємства, зокрема стратегічного обліку. На нашу думку, визначення стратегічного менеджменту має бути доповнено і на ряду з аналізом, плануванням і контролем, має стояти обов'язково облік. Тим більше, що в основі здійснення планування, контролю і аналізу стоять дані обліку і звітності, які він формує. А якщо мова йде про стратегічний менеджмент, то виникає необхідність організації та здійснення стратегічного обліку, як особливої складової управління підприємством.

Варто відзначити також необхідність та важливість інформаційного супроводження виконання стратегії як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Така інформація внутрішніми користувачами буде використовуватися для прийняття оперативних управлінських рішень: формування та коригування поточних планів та прогнозів поставки матеріалів, сировини та інших виробничих запасів; розробки та коригування поточної маркетингової діяльності; формування та коригування планів виробництва, зокрема випуску нової продукції; проведення успішних переговорів з партнерами, укладання довгострокових договорів, контрактів та угод тощо.

З іншої сторони, інформаційне забезпечення виконання стратегії представляє інтерес і для зовнішніх користувачів. Зокрема, така інформація представляє інтерес для інвесторів, постачальників, покупців, партнерів по бізнесу та інших зацікавлених осіб. Крім того, така інформація може виконувати роль достатньо дешевої, але дуже дієвої реклами.

Світовий досвід та вітчизняна практика свідчить, що інформаційне забезпечення стратегічного управління є важливим засобом конкурентоспроможності підприємства на ринку, підвищення його здатності протистояти непередбаченим ситуаціям, зниження впливу невизначеності на діяльність підприємства, визначення і коригування вектору розвитку та пріоритетних напрямків діяльності. Тому особливого значення та актуальності

набуває стратегічний облік у ролі інформаційного забезпечення процесу стратегічного управління діяльністю підприємства. Стратегія - це не далека яскрава зірка до якої рухається підприємство, досягнувши якої наступить рай і благодать. Досягнення стратегії – це повсякденна важка праця, щоб за результатами часто маленьких покрокових дій досягати великих результатів.

Виходячи з того, що стратегії обрані підприємством для досягнення своїх цілей, повинні бути надзвичайно адаптивними до реалій часу, то обліково-інформаційне забезпечення має бути максимально оперативним і результативним. Це дасть змогу стратегічному управлінню реагувати на потреби часу, приймаючи нові ефективні рішення чи коригувати раніше прийняті.

Організація фінансового обліку, в основному, - це повсякденна рутинна робота за наперед встановленими правилами, схемами і діями. На противагу фінансовому обліку стратегічний облік має бути гнучким та максимально адаптивним на вимоги часу, щоб оперативно реагувати на потреби стратегічного управління. Разом з тим, організація стратегічного обліку потребує креативності та творчості.

При застосуванні стратегії адаптації рекомендовано запускати нові невеликі проєкти, які можуть швидко дати результат. Тому стратегічному управлінню необхідно швидко визначати результативність та шанси на успішність кожного проєкту у сучасних реаліях. Організація стратегічного обліку має забезпечити швидке, але стратегічне бачення результатів виконання тої чи іншої стратегії на підприємстві.

Висновки. В нестабільних умовах діяльності, яким притаманні часті зміни та невизначеність підвищується потреба у визначенні стратегій. А потреба в інформації та її постійному оновленні зростає в рази і в геометричній прогресії - чим більша невизначеність і чим частіші зміни (особливо коли вони є непередбачуваними), тим більшою є потреба в актуальній інформації, яка дозволить приймати стратегічні рішення. Підвищення вірогідності правильного вибору стратегічних рішень і впевненості в досягненні визначених цілей та результатів формує інформація стратегічного обліку. Оскільки стратегічне управління передбачає оперативне реагування на вимоги часу з результатом на довгу перспективу та потребує якісно та кількісно іншої інформації, то інформація стратегічного обліку і процес її підготовки також будуть відрізнятися.

Список використаних джерел:

1. Ляхович Л.А. Стратегічна поведінка компаній в умовах війни та повоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2022. № 180. С. 139-143. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1126/1085>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://1531.slovaronline.com/search?s=%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F>.
3. Шайкан А. В. Бухгалтерський облік з метою стратегічного управління як

інструмент інтеграції вітчизняних підприємств у світове господарство. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2017. 3(49). С. 196–199. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2009-3\(49\)-196-199](https://doi.org/10.26642/jen-2009-3(49)-196-199).

4. Плахній М. Бізнес під час війни: яку стратегію обрати для адаптації та виживання. MIND, 2022. URL: <https://mind.ua/openmind/20250825-biznes-pid-chas-vijni-yaku-strategiyu-obrati-dlya-adaptaciyi-ta-vizhivannya>.

СТРОЦЕНЬ Андрій
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ПОЛІГРАФІЧНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ: МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вступ. У сучасних умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій поліграфічна промисловість стикається з численними викликами, які вимагають від підприємств адаптації та модернізації управлінських процесів. Серед ключових аспектів, що визначають ефективність роботи підприємств у цій галузі, є управлінський облік. Впровадження нових інформаційних технологій у систему управлінського обліку стає важливим чинником, що дозволяє оптимізувати витрати, підвищити якість продукції та забезпечити гнучкість у виробничих процесах [1]. Специфіка поліграфічного виробництва, яка включає варіативність продукції, короткі цикли життя товарів та змінність попиту, зумовлює необхідність використання сучасних інформаційних систем. Інтеграція інформаційних технологій у управлінський облік дозволяє не лише автоматизувати рутинні процеси, але й забезпечити точність та своєчасність даних. Зокрема, це стосується обліку витрат на сировину, енергію та трудові ресурси, що безпосередньо впливають на собівартість продукції. Системи бізнес-аналітики і контролінгу, адаптовані до специфіки поліграфії, стають важливими інструментами для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Отже, модернізація управлінського обліку в поліграфічній промисловості може значно підвищити конкурентоспроможність підприємств. У даній статті розглянемо вплив інформаційних технологій на управлінський облік у поліграфічній галузі, а також специфічні особливості, що визначають цей процес. Аналіз результатів дослідження дозволить висвітлити ключові напрямки розвитку управлінського обліку в умовах сучасної економіки.

Результати дослідження. Впровадження сучасних інформаційних систем (ERP, MIS) в поліграфічній промисловості сприяє автоматизації управлінських процесів. Це дозволяє зменшити ручні операції, які є характерними для традиційних методів обліку, і зменшити ймовірність помилок у обліку витрат на матеріали, працю та виробництво. Автоматизація бізнес-процесів, таких як управління замовленнями, планування виробництва та контроль якості, забезпечує швидший обмін даними між різними підрозділами підприємства. Наприклад, система ERP може інтегрувати інформацію про замовлення з виробничими планами, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в попиті та зменшити час виконання замовлень. Завдяки сучасним інформаційним технологіям, керівники можуть отримувати аналітичні звіти про собівартість продукції в реальному часі, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Реалізація таких систем підвищує не лише ефективність управлінських

процесів, але й загальну продуктивність підприємства. В умовах жорсткої конкуренції у поліграфічній галузі, впровадження новітніх технологій стає необхідною умовою для забезпечення успіху.

Інтеграція даних з різних підрозділів (виробництво, фінанси, продаж) в умовах поліграфічного виробництва дозволяє отримувати більш точні та оперативні звіти. Завдяки цій інтеграції, інформація про витрати на папір, фарби та інші матеріали стає доступною в режимі реального часу, що сприяє ефективному контролю за витратами. Наприклад, автоматизовані системи обліку можуть відстежувати споживання ресурсів під час виробничого процесу, що дозволяє он-лайн виявляти відхилення від запланованих показників. Це, у свою чергу, допомагає покращити планування бюджету та управління фінансами, оскільки керівники можуть швидко реагувати на зміни. Інтеграція даних також дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, оскільки інформація про продажі може бути використана для коригування виробничих потужностей. У результаті, підприємства здатні не лише підвищити точність обліку, але й адаптувати свою продукцію до вимог ринку.

Онлайн-аналіз виробничих витрат на всіх етапах виробництва в поліграфічній галузі стає можливим завдяки новим інформаційним технологіям. Використання сучасних інформаційних технологій в управлінському обліку дозволяє підприємствам точно визначати собівартість продукції, враховуючи різноманітні змінні, такі як тип продукції, складність дизайну та обсяги замовлень. Наприклад, автоматизовані рішення можуть аналізувати витрати на різні етапи виробництва, включаючи підготовку друку, обробку та упаковку, що сприяє кращому розумінню фінансових показників. Це, в свою чергу, дозволяє керівникам ухвалювати обґрунтовані рішення щодо цінової політики та оптимізації ресурсів. Кінцевим результатом є підвищення ефективності виробництва та зниження витрат, що позитивно впливає на конкурентоспроможність на ринку. Отже, впровадження нових інформаційних технологій у процес аналізу витрат є ключовим фактором успіху для поліграфічних підприємств.

Впровадження системи КРІ (ключових показників ефективності) в поліграфічних підприємствах є важливим елементом управління, оскільки дозволяє здійснювати моніторинг різних аспектів виробництва. Серед ключових показників, які можуть використовуватися в поліграфічному виробництві, такі:

1. Швидкість виконання замовлень. Цей показник вимірює час, необхідний для виконання замовлення з моменту його отримання до доставки готової продукції. Швидкість виконання є критично важливою для задоволення клієнтів і може бути розділена на показники нижчого порядку, такі як середній час виконання замовлення та відсоток замовлень, виконаних у термін.

2. Якість друку. Вимірює відповідність готової продукції стандартам якості. Це може включати в себе показники, такі як відсоток відхилень від стандарту (наприклад, розмитість, колірна невідповідність) і кількість повернень або рекламацій від клієнтів через якість друку.

3. Задоволеність клієнтів. Оцінює рівень задоволення клієнтів від співпраці з підприємством. Це можна виміряти через анкетування, NPS (Net Promoter Score) або аналіз відгуків. Високий рівень задоволеності клієнтів часто корелює з повторними замовленнями і позитивними рекомендаціями.

4. Коефіцієнт використання обладнання. Визначає, наскільки ефективно використовуються виробничі потужності. Цей показник може включати в себе вимірювання часу простою обладнання, що дає змогу ідентифікувати проблеми в процесі виробництва.

5. Витрати на матеріали. Вимірює загальні витрати на сировину та матеріали, порівнюючи їх з обсягом виробленої продукції. Це дозволяє виявити потенційні області для оптимізації витрат, таких як зменшення відходів або вибір більш економічних постачальників.

6. Собівартість продукції. Розрахунок усіх витрат, пов'язаних із виробництвом одиниці продукції. Включає витрати на матеріали, робочу силу, енергію та амортизацію обладнання. Контроль собівартості дозволяє підприємству встановлювати конкурентоспроможні ціни.

7. Обсяг виробництва. Вимірює кількість виготовленої продукції за певний період часу. Це може включати щоденні, щотижневі або щомісячні показники, що дозволяє аналізувати тенденції виробництва.

8. Коефіцієнт плинності кадрів. Вимірює відсоток співробітників, які покинули підприємство протягом певного періоду. Високий коефіцієнт може свідчити про проблеми в управлінні персоналом або незадоволеність працівників.

9. Час виконання замовлення. Визначає, скільки часу потрібно на обробку замовлення після його отримання. Це важливо для планування виробництва і може впливати на задоволеність клієнтів.

10. Ставка відходів. Вимірює відсоток матеріалів, які були втрачені або зіпсовані під час виробництва. Низький рівень відходів свідчить про ефективність використання ресурсів.

11. Показник інновацій. Оцінює кількість нових технологій, процесів або продуктів, які були впроваджені в підприємстві за певний період. Це може бути показником готовності підприємства адаптуватися до змін у ринку.

Завдяки системі КРІ поліграфічні підприємства можуть систематично оцінювати свою діяльність, ідентифікувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення для підвищення ефективності та конкурентоспроможності на ринку.

Окрім цих показників, доцільно формувати показники впливу на навколишнє середовище в систему КРІ поліграфічних підприємств, що є важливим аспектом сталого розвитку та екологічної відповідальності і стане обов'язковою умовою функціонування підприємства:

1. Витрати енергії на одиницю продукції. Вимірює, скільки енергії споживається для виробництва однієї одиниці продукції. Зниження цього показника свідчить про покращення енергоефективності виробництва.

2. Витрати води. Вимірює кількість води, що використовується в процесах виробництва, зокрема для миття, охолодження та інших потреб. Зменшення

витрат води сприяє збереженню водних ресурсів.

3. Кількість відходів. Оцінює обсяги відходів, що генеруються в процесі виробництва, зокрема паперових, пластикових та інших відходів. Зниження цього показника свідчить про більш ефективне використання матеріалів і зменшення негативного впливу на довкілля.

4. Відсоток вторинного використання матеріалів. Визначає частку матеріалів, які були повторно використані або перероблені. Збільшення цього показника свідчить про зменшення витрат на нові ресурси та зменшення кількості відходів.

5. Використання екологічно чистих матеріалів. Оцінює відсоток матеріалів, які є екологічно чистими або мають сертифікацію на відповідність екологічним стандартам. Це може включати використання паперу з вторинної сировини або фарб на водній основі.

Включення цих показників у систему КРІ допоможе поліграфічним підприємствам не лише підвищити свою ефективність, але й зменшити негативний вплив на навколишнє середовище, що стає дедалі важливішим в умовах сучасного бізнесу.

Прогнозування попиту та планування виробництва в поліграфії, здійснене на основі аналізу даних, забезпечує підприємствам гнучкість у реагуванні на ринкові зміни. Специфіка галузі, яка характеризується короткими циклами життя продуктів і частими коливаннями попиту, вимагає швидкої адаптації виробничих процесів [2, 3]. Наприклад, використання аналітичних інструментів дозволяє передбачити зростання попиту на певні види друкованої продукції в період акцій або свят, що дає змогу підприємствам оперативно налаштувати виробництво відповідно до очікувань. Крім того, дані про минулі замовлення та тенденції споживання можуть бути використані для оптимізації запасів сировини, що знижує ризик їх недостатності чи надлишку. У підсумку, впровадження сучасних інформаційних технологій у процеси прогнозування та планування робить можливим не лише підвищення продуктивності, але й забезпечення більшого задоволення клієнтів завдяки швидшому виконанню замовлень і покращенню якості продукції.

Специфіка поліграфічного виробництва зосереджена на високій варіативності продукції та необхідності швидкої зміни налаштувань машин, що створює унікальні виклики для управлінського обліку. У цьому контексті управлінський облік має бути достатньо гнучким, щоб адаптуватися до змінних вимог ринку та виробничих умов [4]. Наприклад, оперативне впровадження нових технологій друку, таких як цифровий друк, вимагає швидкої зміни налаштування машин для забезпечення якості продукції при одночасному зменшенні витрат. Це, в свою чергу, стимулює активне використання інформаційних технологій, які автоматизують процес налаштування обладнання, що дозволяє знизити час простою і підвищити продуктивність. Завдяки інтеграції сучасних інформаційних систем, підприємства можуть швидше реагувати на зміни в замовленнях, забезпечуючи адаптивність до коротких циклів життя продуктів. Таким чином, ефективне управління

ресурсами та адаптація процесів стають критично важливими для досягнення конкурентних переваг у поліграфічній галузі.

Висновки. Модернізація управлінського обліку в поліграфічній промисловості через інтеграцію інформаційних технологій є необхідною умовою для підвищення ефективності управлінських процесів. Специфіка галузі, яка включає високий рівень варіативності та швидкі зміни в попиті, підкреслює важливість оперативної та точності інформації для прийняття управлінських рішень. Впровадження сучасних систем управління та аналітики дозволяє підприємствам краще адаптуватися до викликів ринку, оптимізувати витрати та підвищити якість обслуговування клієнтів. Перспективи подальшого розвитку включають впровадження штучного інтелекту та нових аналітичних інструментів, що дозволить підприємствам отримувати додаткові конкурентні переваги в умовах швидких змін у галузі.

Список використаних джерел:

1. Семанюк В., Мельник Н. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. *Вісник Економіки*, 2022. Випуск 3, С. 203-212. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.203>
2. Барановський Н. І. Облік і контроль витрат виробництва на поліграфічних підприємствах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”. Тернопіль, 2005. 21 с.
3. Яценко Л.В. Формування обліково-інформаційного забезпечення системи управління виробництва поліграфічної продукції. *Формування ринкової економіки: зб. наук. праць*. К.: КНЕУ, 2009. С 782 – 788.
4. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні : монографія; за ред. М. С. Пушкаря. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 268 с.

СУПРУНЕНКО Сергій

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. Малюга Н.М.

Поліський національний університет

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ТА БАГАТОВИМІРНИЙ АВС-АНАЛІЗ РОЗДРІБНИХ КЛІЄНТІВ

Швидкість розвитку та, відповідно, витрат сучасного світу росте в геометричній прогресії. Щоб зберегтися, не кажучи вже про розвиток, потрібно підвищувати ефективність у всіх процесах підприємства. Особливо у продажах, оскільки вони прямопропорційно впливають на прибуток. Саме для збільшення ефективності проводять аудити та виводять звіти. Одним із важливих і найбільш корисних звітів для покращення ефективності роботи з клієнтами є АВС-аналіз.

Категоризацію та АВС-аналіз зазвичай використовують для визначення клієнтів, які мають дохід та потенціал для розвитку. Першими і найчастіше єдиними критеріями для більшості є кількість наявних торгових точок у власності кожного клієнта та його можливі обороти від них. За статистикою це має певну закономірність, але результат зазвичай є обмеженим і неповноцінним.

На даний момент розвитку бізнесу в Україні в цій сфері в категоризацію та аналіз потрібно враховувати кілька додаткових критеріїв для максимізації кінцевого результату після аналізу отриманих результатів дослідження.

Першим і головним критерієм є і завжди буде оборот торгової точки, а оскільки отримати цю інформацію складно, то цей показник можна замінити на показник відвідуваності точки протягом певного часу.

Другим критерієм для аналізу виступає площа торгової точки. Це важлива інформація для визначення потенціалу до розвитку та збільшення асортименту продукції і відповідно доходів як клієнта, так і його постачальника.

Третій критерій – наявність обліку (товарного та бухгалтерського) та рівень його ведення та контролю. Цей показник показує, на скільки клієнт відповідально ставиться до своєї діяльності, рівень розуміння всіх процесів для потенційного розвитку свого бізнесу та його можлива платоспроможність.

Четвертий критерій – інформація про відповідальність клієнта з приводу фінансової дисципліни. На жаль, дисципліна по заборгованості можна отримати лише під час особистої співпраці або з від інших компаній, які співпрацюють з даним клієнтом. Хоча платоспроможність та відповідальність по закриттю боргів досі є важливим фактором для співпраці з певним клієнтом і може перекреслити весь аналіз, що був проведений.

Формувати звіт по клієнтам, з якими вже йде співпраця, є простішим завданням через доступ до інформації по 3 критеріям із 4. Але навіть при дослідженні нових клієнтів даний звіт можна доповнювати з плином часу для повноцінного результату.

Таблиця 1 показує кількість торгових точок товарів для тварин, розподілених за видами діяльності та площею торгового приміщення.

Таблиця 1

Кількість торгових точок за видами діяльності та площею торгового приміщення (м. Житомир)

Вид діяльності	Площа торгової точки (кв.м)								Разом
	5-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-40	41-50	51-65	
Ветаптека			3	3					6
Грумінг		2	1						3
Зоомагазин		15	14	6	3	3	4	4	49
Кіоск	12	5							17
Мережа ветаптек	5								5
Розплідник		1		1					2
Разом	17	23	18	10	3	3	4	4	82

Джерело: розроблено автором

Отримані звіти нададуть керівнику цілий спектр даних для аналізу та перевірки роботи менеджерів та торгових агентів у роботі з клієнтами на дослідженій території. Поєднання цих даних зі звітом про обороти клієнтів надасть інформацію про потенційний оборот, який клієнт спроможний додатково принести підприємству. Тобто, щоб відповідно перша буква АВС-аналізу (оборот) має бути не меншою за другу (площа торгової точки) відповідно до вибраних порогів для АВС-аналізу.

Після першого відбору клієнтів, критерій про бухгалтерський облік вкаже керівникові на пріоритет роботи. За цими показниками і варто звертатися до клієнтів задля найефективнішої і найшвидшої взаємодії, і в результаті для найшвидшого отримання результату.

У таблиці 2 міститься інформація про кількість торгових точок з товарами для тварин, в яких наявний якісний бухгалтерський облік, та кількість клієнтів, які дотримуються фінансової дисципліни.

Таблиця 2

Кількість торгових точок щодо наявності якісного бухгалтерського обліку та фінансової дисципліни по видам діяльності міста Житомир

Вид діяльності	Бухгалтерський облік	Фінансова дисципліна
Ветаптека	1	1
Грумінг	1	1
Зоомагазин	32	38
Кіоск	5	3
Мережа ветаптек	1	1
Розплідник	1	0
Разом	41	44

Джерело: розроблено автором

Останній, але найголовніший критерій платоспроможності клієнта допоможе керівникові вирішити питання взаємодії з такими клієнтами

спираючись на фінансову стійкість підприємства та можливі ризики неповернення коштів.

Емпіричний закон В. Парето стверджує, для багатьох явищ 80 відсотків наслідків спричинені 20 відсотками причин.[1]. Відповідно до нього, найперші клієнти, які будуть відібрані по відповідному звіту після взаємодії, мають дати найкращі результати вже в найближчий час після взаємодії.

Оскільки будуть відібрані клієнти, що мають якісний бухгалтерський облік та мінімальний ризик платоспроможність, ймовірність відсутності покращень буде мінімальна. А найголовніше – це час, який буде збережений для подальшого аналізу і розвитку підприємства.

Отже, якісно створена класифікація та багатовимірний ABC-аналіз по 4 критеріям по кожній торговій точці клієнтів є важливим джерелом інформації для контролю над торговою командою, приймання управлінських рішень та планування подальшої стратегії збереження та розвитку підприємства. Крім впливу на управлінські рішення по збільшенню об'ємів продажів даний звіт збереже ще один важливий ресурс – це час. Час, який буде присвячений на вдосконалення, розвиток та контроль.

Список використаних джерел:

1. Кох Р. Принцип 80/20 та 92 фундаментальних закони природи. Наука успіху. Київ: Видавничий центр «КМ-БУКС», 2019. 360 с.
2. Delers, Antoine., Melnik, Yaroslav. Принцип Парето для управління бізнесом: Розширюйте свій бізнес з правилом 80/20. Бельгія: 50Minutes.com, 2023. 28 с.

СУШИЦЬКА Тетяна

здобувач освітнього ступеня бакалавр

БЕЛЯК Роман

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. Процес євроінтеграції України відкриває нові перспективи для підприємств, одночасно ставлячи перед ними низку викликів, зокрема у сфері обліку та фінансової звітності. Однією з проблем бухгалтерського обліку є питання формування, обліку та відображення фінансових результатів у звітності суб'єктів господарювання. Фінансовий результат є одним з основних економічних показників, який відображає підсумки діяльності підприємства та дозволяє всебічно оцінити її ефективність [1].

Для підприємств, що прагнуть до інтеграції у європейське бізнес-середовище, одним із ключових аспектів є адаптація облікових систем до вимог міжнародних стандартів, зокрема Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Ведення прозорого та достовірного обліку фінансових результатів є необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності та економічного зростання підприємств в умовах глобалізації.

Інформаційні технології відіграють ключову роль в обліку фінансових результатів підприємств, особливо в контексті євроінтеграційних процесів. Умови інтеграції до європейського економічного простору вимагають від сучасних українських підприємств підвищеної прозорості, точності та оперативності у веденні бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Це робить інформаційні технології не лише корисним, але й необхідним інструментом.

Загалом, роль інформаційних технологій в обліку фінансових результатів підприємств значно зростає. Вони сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємств на європейському ринку, забезпечуючи дотримання міжнародних стандартів, швидкий доступ до фінансової інформації та можливість ефективного управління фінансовими ресурсами.

Результати дослідження. Основною метою створення та функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності чи напрямку діяльності, є досягнення кінцевого фінансового результату, який виступає ключовим показником ефективності роботи та займає центральне місце в економічній системі кожного підприємства [2].

Категорія «фінансові результати» визначається через поняття прибутку та збитку. Варто зауважити, що науковці, досліджуючи природу фінансових результатів, зазвичай акцентують увагу на прибутку, залишаючи збиток поза належною увагою як протилежне явище. Проте, на погляд науковців

Тредіт В. Є., Ковальової О. В. [3], не менш важливим є аналіз причин виникнення збитків та виявлення можливих помилок чи неточностей у методах обліку доходів, витрат і фінансових результатів, що до них призвели. Часто підприємства навіть навмисно занижують показники прибутку або ж відображають його як збиток з різною метою – зокрема, для уникнення податків або фіктивного банкрутства.

Перехід до європейських стандартів фінансової звітності потребує від підприємств перегляду облікових підходів. Серед основних аспектів обліку фінансових результатів у цьому контексті слід виокремити:

- адаптація до міжнародних стандартів – МСФЗ забезпечують прозорість, зіставність та достовірність фінансових даних, що полегшує аналіз діяльності підприємств для інвесторів та міжнародних партнерів. Перехід до цих стандартів вимагає від суб'єктів господарювання внесення змін у методологію обліку, зокрема у підходах до оцінки доходів, витрат, активів і зобов'язань;

- трансформація звітності – в умовах євроінтеграції підприємства повинні забезпечувати відповідність фінансової звітності європейським стандартам. Це передбачає регулярне вдосконалення облікових систем та підготовку до аудиту, відповідно до вимог МСФЗ. Своєчасне надання такої звітності, на наш погляд, стає важливим показником надійності та стабільності підприємства для зовнішніх контрагентів;

- посилення ролі облікових інформаційних систем – використання сучасних інформаційних технологій у процесі обліку фінансових результатів дозволяє значно підвищити точність даних, зменшити ймовірність помилок та спростити доступ до інформації для всіх зацікавлених сторін. Важливим аспектом є інтеграція ERP-систем, які об'єднують фінансові, управлінські та облікові дані в єдину платформу.

Інформаційні технології (ІТ) сьогодні відіграють важливу роль у трансформації бухгалтерського обліку. Завдяки сучасним програмним рішенням, таким як ERP-системи (Enterprise Resource Planning), підприємства можуть інтегрувати всі облікові, фінансові та управлінські функції в єдину інформаційну платформу. Це забезпечує точність і прозорість фінансових даних, швидке формування звітності та зниження ризиків допущення помилок через людський фактор.

Зокрема, ERP-системи дозволяють автоматизувати:

- фінансовий облік – система, яка здійснює контроль за доходами, витратами, активами і пасивами підприємства з метою забезпечення повної, достовірної та своєчасної інформації про фінансовий стан підприємства. Такий облік є основою для формування фінансової звітності, що слугує джерелом даних для зовнішніх користувачів, таких як інвестори, кредитори, органи державної влади та інші зацікавлені сторони.

Фінансовий облік є незамінним елементом управління підприємством, допомагаючи керівництву здійснювати контроль над його фінансовими ресурсами, приймати обґрунтовані рішення і забезпечувати стабільний розвиток.

– управлінський облік – планування та контроль за виконанням фінансових планів, прогнозування та аналіз результатів діяльності.

– формування фінансової звітності – відповідність національним та міжнародним стандартам (МСФЗ).

У майбутньому роль інформаційних технологій у фінансовому обліку лише зростатиме. Завдяки розвитку штучного інтелекту та машинного навчання можна очікувати появи ще більш ефективних інструментів для автоматизації процесів, аналітики та прогнозування фінансових показників. Використання блокчейн-технологій дозволить забезпечити додаткову безпеку та надійність фінансових операцій, що є особливо важливим в умовах цифрової економіки.

Зрештою, ті підприємства, які будуть активно впроваджувати інновації та модернізувати свої системи управління фінансовими результатами, матимуть більше можливостей для забезпечення стійкого фінансового зростання та конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Оскільки інформаційні технології та облік фінансових результатів підприємств у процесі євроінтеграції має велике значення для сучасних українських підприємств, які прагнуть відповідати європейським стандартам прозорості та ефективності. Розглянемо кілька перспективних аспектів та можливостей розвитку в цьому напрямку:

Автоматизація облікових процесів. Завдяки впровадженню сучасних інформаційних систем, таких як ERP-системи (наприклад, SAP, Microsoft Dynamics і т.д.), підприємства можуть спростити процеси обліку та фінансової звітності. Це важливо для відповідності європейським стандартам, які вимагають прозорості та точності у фінансових звітах.

Дотримання міжнародних стандартів обліку (МСФЗ). Інформаційні технології полегшують перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які є обов'язковими для європейських ринків. Використання спеціалізованого програмного забезпечення допомагає коректно формувати звіти та уникати помилок, що може сприяти кращому інвестуванню та довірі європейських партнерів.

Покращення аналітичної діяльності. Інформаційні системи забезпечують оперативний доступ до великих обсягів даних, дозволяючи проводити комплексний аналіз фінансових показників підприємства. Це дає змогу швидше адаптуватися до ринкових змін та ефективніше реагувати на виклики, які можуть виникати під час євроінтеграційних процесів.

Кібербезпека та захист даних. З розширенням використання ІТ рішень зростає важливість забезпечення кібербезпеки. Компанії мають впроваджувати сучасні засоби захисту для запобігання фінансових втрат через витік даних чи кіберзлочини, що є частиною вимог до інформаційної безпеки у ЄС.

Використання хмарних технологій. Хмарні сервіси дозволяють зменшити витрати на підтримку ІТ-інфраструктури, забезпечують зручний доступ до облікових систем із різних точок і підвищують гнучкість облікових процесів. Це особливо актуально для підприємств, що працюють у кількох країнах ЄС або взаємодіють з європейськими партнерами.

Підвищення конкурентоспроможності. Використання сучасних ІТ-інструментів у обліковій діяльності допомагає оптимізувати фінансові показники та зменшувати операційні витрати, що підвищує загальну конкурентоспроможність підприємства. У процесі євроінтеграції це є вагомим перевагою.

Спрощення аудиту та перевірок. Інформаційні технології дозволяють краще структурувати фінансову інформацію, що спрощує проведення внутрішніх та зовнішніх аудитів. Це важливо для європейських компаній, які часто вимогливі до прозорості діяльності своїх партнерів.

Розвиток кадрового потенціалу. Використання новітніх ІТ-рішень вимагає залучення кваліфікованих кадрів. Це стимулює українські підприємства інвестувати в навчання своїх працівників та сприяє розвитку професійних навичок у галузі фінансових технологій та обліку.

Взаємодія з європейськими партнерами. Успішна інтеграція ІТ-рішень у фінансовий облік створює умови для більш тісної співпраці з європейськими партнерами. Дотримання європейських стандартів та швидкий обмін інформацією підвищують довіру, спрощують процедури ведення спільного бізнесу та залучення інвестицій.

Висновки. Інформаційні технології значно розширюють можливості українських підприємств у досягненні фінансової прозорості та ефективності, що є основою для успішної євроінтеграції. Впровадження ІТ-інструментів в облікові процеси сприяє швидкому адаптуванню до європейських вимог та відкриває нові можливості для співпраці на європейському ринку. Це не лише допомагає українським підприємствам відповідати міжнародним стандартам, а й дає змогу ефективніше інтегруватися у європейську економіку через підвищення довіри з боку інвесторів та партнерів.

Впровадження інформаційних технологій в облікові процеси – стратегічний крок для підприємств, які прагнуть інтегруватися у європейську економіку та досягти стійкого розвитку на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Мисака Г. В., Нарсія К. Н. Удосконалення обліку фінансових результатів на основі застосування сучасних інформаційних технологій. *Молодий вчений*. 2019. № 3(67). С. 1-6.
2. Турова Л. Л., Маринич Д. М. Бухгалтерський облік фінансових результатів діяльності підприємства. *Наук. вісн. Херсонського державного ун-ту. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 26, ч. 2. С. 131-133.
3. Тредіт В. Є., Ковальова О. В. Особливості обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 984-991.

ТАРАСОВ Максим

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. Микитюк В.М.

Поліський національний університет

НАУКОВІ ОСНОВИ АУДИТУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Аудит діяльності спеціалізованих будівельних підприємств проводиться з врахуванням загальних принципів, але не позбавлений власної специфіки, що свідчить про актуальність дослідження даної тематики. Ефективність в організації продуктивної системи управління – основна проблема більшості будівельних підприємств, саме тому фінансова сторона їх діяльності має бути прозорою. Підвищеними є вимоги до контролюючої системи, яка покликана забезпечувати управлінців та інших зацікавлених сторін достовірною інформацією про фінансовий стан будівельних підприємств. Потребу у такій інформації відчувають як майбутні замовники будівельних послуг, так і суб'єкти, які фінансують будівництво. Все це робить проведення аудиту досить актуальним для спеціалізованих будівельних підприємств, а отже його процес повинен бути раціонально організованим.

Вагомий внесок у розвиток аудиту в будівельних підприємствах зробили вітчизняні вчені: Н. О. Богма, Р. В. Бойко, Н. О. Бугай, І. М. Бурдьо, В. В. Гумега, В. І. Дмитренко, Ю. В. Подмешальська, Г. А. Чайка та інші автори.

Результати дослідження. Система фінансової безпеки спеціалізованих будівельних підприємств потребує проведення аудиту для оперативного інформування про економічні загрози їх діяльності. Відсутність ефективно організованого та вміло проведеного аудиту облікового процесу діяльності спеціалізованого будівельного підприємства може здійснювати небажаний вплив на безпеку фінансового стану через помилки, які допущенні, але несвоєчасно ідентифіковані, і саме тому заходи щодо нейтралізації помилок відсутні [5, с. 202].

Аудит спеціалізованих будівельних підприємств при проведенні завжди враховує загальні принципи, але він має низку власних принципів, які пов'язана з організаційно-правовою формою та особливостями будівельної галузі, до яких належить суб'єкт господарювання, а саме: наявність будівельних ризиків; особливості нормативного регулювання вартості спеціалізованих будівельних або монтажних робіт; особливості закриття фінансового результату за контрактами будівництва тощо [3, с. 177].

В залежності від завдань аудиту, можна виокремити різні варіанти перевірки:

- ініціатором аудиту може бути державна структура;
- аудит від імені забудовника щодо результатів роботи підрядників, і правильності проведення розрахунків із ним;
- аудит від імені інвестора щодо діяльності замовника або підрядника;

- аудит діяльності філій від імені головної будівельної компанії;
- комплексна перевірка достовірності звітності спеціалізованих будівельних підприємств у рамках обов'язкового аудиту [3; 4; 5].

Основною метою аудиторської перевірки спеціалізованих будівельних підприємств є оцінка ризиків та ступінь економічної обґрунтованості витрат фінансових активів на окремих етапах будівництва чи монтажних робіт.

Аудит спеціалізованих будівельних підприємств проводиться з урахуванням загальних принципів, проте має певну специфіку. Схема проведення аудиту спеціалізованих будівельних підприємств у розрізі основних етапів та об'єктів представлена на рис. 1.

Рис. 1. Схема проведення аудиту спеціалізованих будівельних підприємств

Джерело: [3, с.176]

На підготовчому етапі аудитор проводить загальне ознайомлення з підприємством, враховуючи специфіку будівельної галузі та спеціалізацію робіт; перевіряє установчі документи та тестує систему внутрішнього аудиту. Аудиторській перевірці спеціалізованих будівельних робіт має передувати вивчення регламентуючих нормативних актів щодо будівництва.

Наступний напрям аудиту спеціалізованих будівельних підприємств включає перевірку процесів обліку будівельних робіт, а саме:

- облік використання матеріальних ресурсів у спеціалізованому будівництві;

- облік витрат на оплату праці;
- облік доходів та фінансових результатів;
- облік залишків незавершеного виробництва;
- облік капітальних та довгострокових інвестицій в будівництві;
- облік касових операцій та грошових коштів організації, капіталу;
- облік накладних витрат;
- облік операцій з будівництва тимчасових будівель, їх експлуатації та ліквідації;
- облік операцій з придбання, утримання, експлуатації та списання будівельного обладнання і машин;
- облік основних засобів та нематеріальних активів;
- облік перерахунку податкових зобов'язань після завершення будівельного контракту;
- облік розрахунків із замовниками;
- правильність оформлення договірних відносин між зацікавленими учасниками будівельного процесу;
- документальне оформлення здачі-приймання робіт, послуг [3; 4; 5].

Аудитор на першому етапі акцентує увагу на напрямі та обсязі перевірки, методах і способах, які будуть використані при контролі. Аудит проводиться або по завершенню кожного етапу спеціалізованого будівництва, або відповідно до призначеної дати на окремій ділянці чи суцільним методом контролю всіх понесених витрат. Вартість будівельного об'єкта, як вважає В.В. Гумега відіграє важливу роль в аудиті, оскільки від неї залежить обсяг, спосіб і періодичність проведення аудиту – чим вища вартість спеціалізованого будівництва, тим більші очікуються витрати часу необхідні для проведення якісного аудиту [4, с.28].

На фінальному етапі аудиту складається висновок про достовірність фінансової звітності та оформлюється звіт, узагальнюються отримані результати про фінансовий стан підприємства, вказується ризикованість проекту, висловлюються рекомендації замовникові, обговорюються можливості подальшого співробітництва.

Висновки. Належне та своєчасне проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту діяльності на спеціалізованих будівельних підприємств дозволить приймати ефективні управлінські рішення. Бажаним кінцевим результатом аудиту в будівництві є виявлення як сильних, так і слабких сторін облікового процесу спеціалізованого будівництва, а також розробка ефективних рішень щодо ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Бойко Р. В. Внутрішній аудит у будівельній компанії: організаційний аспект. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2014. Вип. 44. С. 169-172.

2. Бугай Н. О., Чайка Г. А. Особливості внутрішнього аудиту розрахунків з покупцями та замовниками сучасного підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки.* 2018. № 12. С. 20-26.
3. Бурдьо І. М. Особливості аудиту будівельних підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка.* 2015. Т. 20, Вип. 2(1). С. 175-178.
4. Гумега В.В. Особливості аудиту будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва.* 2020. №44. С. 24-30.
5. Дмитренко В. І. Концептуальний підхід до організації аудиту системи економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Бізнес Інформ.* 2020. № 5. С. 201-206.

ТИЧИНСЬКИЙ Олег
здобувач освітнього ступеня магістр
ДЕМБРОВСЬКА Марина
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолюк О.Ф.
Поліський національний університет

ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Вступ. В умовах сучасної економіки, яка характеризується динамічними змінами, конкурентною боротьбою, а також глобалізацією, облік готової продукції стає одним із ключових аспектів діяльності виробничих підприємств. Сучасний ринок вимагає не лише ефективного управління процесами виробництва, а й забезпечення точності, достовірності та своєчасності у фінансовій інформації.

Отже, ключовим аспектом функціонування виробничого підприємства є налагодження ефективних процесів виробництва та реалізації конкурентоспроможної готової продукції. Важливо враховувати весь спектр діяльності підприємства, що включає маркетингові дослідження для визначення потреб споживачів, розробку нових продуктів, рекламні кампанії для збуту продукції та інші процеси. Бухгалтерське фіксування всіх аспектів діяльності підприємства є запорукою коректного складання фінансових звітів та отримання достовірних фінансових результатів.

Результати дослідження. В умовах сучасного економічного середовища облік готової продукції відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективності управління підприємствами. Він сприяє не лише точному відображенню фінансових результатів діяльності, але й дозволяє здійснювати моніторинг виконання виробничих планів, контролювати запаси та своєчасно реагувати на зміни попиту на ринку.

Облік готової продукції забезпечує інформаційну основу для фінансового аналізу, планування та управлінських рішень, що дозволяє підприємствам адаптуватися до динамічних умов ринку.

Серед основних викликів, що стоять перед підприємствами в області обліку готової продукції, можна виділити нестабільність ринкової кон'юнктури, глобалізацію торговельних відносин та зростаючі вимоги до прозорості та звітності. Інноваційні рішення та системи управління можуть стати запорукою підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Облік готової продукції є важливим елементом управління, який допомагає підприємству контролювати запаси, аналізувати витрати, визначати прибутковість та планувати подальші кроки щодо виробництва і збуту. Він включає в себе реєстрацію кількості, вартості, а також характеристик готової продукції на всіх етапах – від її виробництва до продажу.

В організації обліку продукції ключовим аспектом є правильна

класифікація. Готову продукцію групують за її формою, ступенем готовності та технологічною складністю (рис. 1) [1].

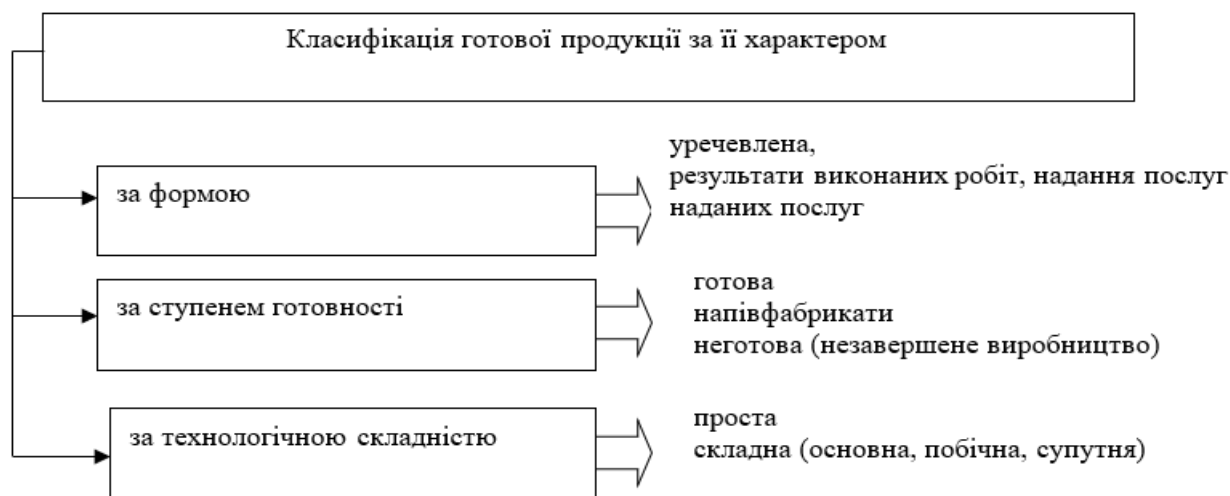

Рис. 1. Класифікація готової продукції

Джерело: [1]

Організація обліку готової продукції є важливим аспектом управління діяльністю виробничого підприємства. Правильна організація облікових процесів допомагає забезпечити ефективний контроль над запасами, фінансами та виробничими показниками. Основними завданнями організації обліку готової продукції є:

- ведення точного та своєчасного обліку готової продукції є основним завданням, яке забезпечує достовірність даних;
- запровадження системи контролю якості, яка дозволяє своєчасно виявляти дефекти та документування результатів перевірки якості, що допомагає швидко реагувати на можливі проблеми;
- визначення собівартості продукції, включаючи витрати на матеріали, оплату праці, накладні витрати та інші прямі витрати;
- визначення оптимального рівня запасів, що дозволяє уникнути як дефіциту, так і надлишків продукції;
- аналіз даних щодо продажів готової продукції для виявлення трендів і сезонності, а також формулювання прогнозів попиту на основі аналітичних даних і ринкових досліджень;
- підготовка звітів про залишки готової продукції та її собівартість для внутрішніх і зовнішніх користувачів, а також забезпечення достовірності фінансових показників, що є важливим для інвесторів і кредиторів;
- тісна співпраця між бухгалтерією, виробництвом, закупками та продажами та узгодження даних про запаси, реалізацію та виробництво продукції для досягнення загальної мети підприємства.

Здійснення зазначених завдань залежить від ритмічності роботи підприємства, правильної організації збуту та складського господарства, а також вчасного документального оформлення господарських операцій. Це сприяє підвищенню ефективності управління запасами готової продукції та

забезпечує стабільність в процесах збуту.

Організація обліку готової продукції є багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу і зусиль. Правильна реалізація цих завдань допоможе підприємству не лише зберігати контроль за запасами та фінансовими показниками, а й підвищити ефективність виробництва, забезпечуючи стабільний розвиток у умовах сучасного ринку.

Ефективний облік готової продукції дозволяє знизити витрати на складування та покращити управління запасами, забезпечуючи оптимальний рівень готової продукції в залежності від сезонності попиту та ринкових умов.

Точний облік готової продукції забезпечує зв'язок з фінансовими показниками підприємства, що дозволяє виявити тренди, пов'язані з ефективністю виробництва та реалізації товарів.

Підприємства виробляють продукцію відповідно до укладених договорів, що базуються на планових завданнях щодо асортименту, кількості та якості. Керівник підприємства повинен приділяти особливу увагу збільшенню обсягів виготовленої продукції, розширенню її асортименту та покращенню якості. Це вимагає ретельного вивчення потреб ринку та адаптації виробничих процесів до вимог споживачів.

Активний моніторинг ринкових тенденцій і споживчого попиту дозволить підприємству ефективніше планувати виробництво та впроваджувати інновації, що, в свою чергу, приведе до зростання конкурентоспроможності і покращення фінансових показників.

Висновки. Облік готової продукції в умовах сучасного економічного середовища є комплексним процесом, що вимагає високого рівня гнучкості, адаптивності та впровадження новітніх технологій для забезпечення стабільності та зростання підприємств. Отже, вдосконалення методики бухгалтерського обліку готової продукції на виробничих підприємствах вимагає постійного аналізу і контролю за усіма ресурсами. У цьому контексті надзвичайно важливим є забезпечення достовірного і систематизованого бухгалтерського обліку, що дозволяє проводити якісну та кількісну оцінку готової продукції, на підставі якої приймаються ефективні управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Осадча Г.Г., Темчишина Ю.Л., Насідзе Д. Облік готової продукції та його науково-методичні аспекти на сучасному промисловому підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 898-898.
2. Сухорукова О.Д., Сухорукова А.Д., Матюха М.М., Матюха Н.Н. Проблематика обліку готової продукції на підприємстві та шляхи її вирішення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 15(77). С. 35-38.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: [підруч.] Київ: Алерта, 2006. 1080 с.

ТИЩУК Інга

здобувач освітнього ступеня магістр
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: к.е.н., доц. Шубенко І.А.

Поліський національний університет

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. У сучасному конкурентному середовищі надійне фінансове планування є інструментом досягнення приросту прибутку. Незалежно від того на якій стадії розвитку перебуває господарюючий суб'єкт, а саме чи є стартапом, що розвивається та прагне до швидкого зростання, чи є добре організованим підприємством, яке прагне досягти довготривалої стабільності, комплексний фінансовий план є обов'язковим. Враховуючи важливість фінансового планування для організації успішного бізнесу, актуалізується дослідження цього інструменту управління для досягнення стабільного приросту майна та зростання прибутковості діяльності.

Результати дослідження. Фінансовий план виходить за рамки формування бюджетів, оскільки передбачає оцінювання фінансового стану, окреслення чітких цілей функціонування, розробку стратегії майбутніх інвестицій і витрат, а також підтримку ліквідності для досягнення як короткострокових, так і довгострокових цілей.

Ефективне фінансове планування передбачає ретельну діагностику поточного фінансового стану підприємства. Фінансове планування включає прогнозування майбутніх доходів і витрат, ефективне управління ресурсами, планування стратегічних інвестицій і визначення потреб у капіталі. Створюючи детальні бюджети, підприємства можуть планувати свої витрати, керувати грошовими потоками та забезпечити наявність необхідних ресурсів для досягнення своїх цілей. Прогнозування, з іншого боку, дозволяє підприємству прогнозувати майбутні фінансові результати на основі історичних даних і ринкових тенденцій [2].

Об'єктом фінансового планування є фінансово-господарська діяльність підприємства, види та напрями цієї діяльності в їх взаємозв'язку з ресурсним забезпеченням і фінансовими результатами.

Фінансове планування має важливе значення з трьох основних причин:

По-перше, формує повне фінансове уявлення про найважливіші фінансові показники підприємства – дохід, витрати, прибуток і ліквідність. Ця чіткість є фундаментальною для прийняття стратегічних рішень і загального стану бізнесу.

По-друге, залучення інвестицій, адже детальний фінансовий план є потужним інструментом для переконання банків та інших кредиторів інвестувати у бізнес. Капітал життєво важливий для зростання, і ретельне планування може полегшити забезпечення необхідного обсягу фінансування.

По-третє, уникнення фінансових пасток: без ретельного фінансового планування існує ризик зловживання ресурсами та потенційна можливість

фінансових труднощів. Правильне планування допомагає захиститися від неефективності та фінансового тиску.

Додаткові перевагами фінансового планування представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Переваги фінансового планування

№ з\п	Інструмент	Характеристика
1	Постановка та досягнення мети	ефективне фінансове планування дозволяє встановлювати та досягати конкретних фінансових цілей, будь то досягнення цільового доходу, підвищення прибутковості чи підтримання резерву ліквідності. Ці цілі служать орієнтиром для прийняття обґрунтованих фінансових рішень
2	Оптимізоване використання ресурсів	продумане планування бюджету гарантує, що фінансові ресурси будуть розподілені там, де вони принесуть найбільшу віддачу. Таке ретельне управління допомагає уникнути непотрібних витрат і максимізує вплив наявних коштів
3	Управління ризиками	фінансове планування допомагає визначити й зменшити потенційні ризики. Передбачаючи виклики та розробляючи стратегії їх вирішення, керівництво може захистити бізнес від потенційних втрат і забезпечити довгострокову стабільність
4	Покращена гнучкість і адаптивність	маючи надійний фінансовий план, підприємство може залишатися гнучким і швидко реагувати на зміни ринку. Ця гнучкість дозволяє використовувати можливості для зростання, оптимізувати операції та ефективно долати несподівані виклики

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 2]

У сучасному конкурентному бізнес-середовищі досягнення та підтримка прибутковості є складним завданням, яке потребує стратегічного передбачення та ретельного планування. Фінансове планування є основою для прийняття обґрунтованих рішень і сталого зростання. Фінансове планування відіграє вирішальну роль у прийнятті стратегічних рішень, забезпечуючи основу для оцінки потенційних бізнес-можливостей і ризиків. Це допомагає керівникам підприємства встановлювати реалістичні цілі, ефективно розподіляти ресурси та визначати пріоритети ініціатив, які відповідають їхнім довгостроковим цілям.

Висновки. Фінансове планування є життєво важливим для успіху кожного суб'єкта господарювання. Йдеться не лише про чіткі цифри, а й про розробку стратегічного підходу до управління фінансовими ресурсами в перспективі. Фінансовий план виходить за рамки простого бюджетування, оскільки включає ретельний аналіз фінансового стану, встановлення чітких цілей, розробку стратегії майбутніх інвестицій і витрат, а також підтримку ліквідності для досягнення як короткострокових, так і довгострокових цілей.

Список використаних джерел:

1. Братюк В.П., Феєр О.В. Фінансове планування як елемент обґрунтування господарських рішень за умов наявного ризику та застосування страхування як методу зниження ступеня ризику. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 1. С. 104-112.

2. Фурса В.А., Гнатенко Є.П., Гнат'єва Т.М. Економічна сутність і роль фінансового планування в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 69 – 75.

ТРОХАНОВСЬКИЙ Володимир
здобувач освітньо-наукового ступеня PhD
Науковий керівник: д.е.н., проф. Василюк М. М.
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ГРАНТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Система управлінського обліку в грантовій діяльності закладів вищої освіти (далі ЗВО) успішно виконує ключову роль у забезпеченні прозорості використання коштів, оптимізації управління проектами та мінімізації фінансових ризиків. У сучасних умовах, коли українські університети активно залучають грантові ресурси для розвитку наукових досліджень, освітніх програм та інфраструктурних проектів, виникає потреба у впровадженні ефективних інструментів контролю за цільовим використанням цих ресурсів. Одним із таких інструментів є внутрішній аудит, який дозволяє не лише оцінити ефективність управлінського обліку, а також мінімізувати ризики щодо використання грантових коштів.

Таким чином, актуальність дослідження виникає у необхідності вдосконалення методів і підходів до організації проведення внутрішнього аудиту в системі управлінського обліку грантової діяльності в ЗВО України. Це дослідження спрямоване на обґрунтування теоретичних засад і практичних підходів до застосування внутрішнього аудиту як інструменту підвищення ефективності управління грантовими програмами та забезпечення фінансової прозорості.

Результати дослідження. Внутрішній аудит представляє собою незалежну та об'єктивну діяльність, спрямовану на забезпечення надійності та надання консультацій, що має на меті вдосконалення операційної діяльності ЗВО. З огляду на особливості управління грантовою діяльністю, внутрішній аудит відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності та прозорості використання фінансових ресурсів, наданих на виконання проектів.

Діяльність внутрішніх аудиторів має бути незалежною від основних операційних процесів, що дозволяє зберегти об'єктивність аналізу та оцінки управлінського обліку, зокрема в контексті грантової діяльності. Процедури внутрішнього аудиту повинні бути спрямовані на ідентифікацію ризиків, які можуть негативно вплинути на досягнення стратегічних цілей ЗВО, пов'язаних із реалізацією грантових проектів та ефективним управлінням ними.

Крім того, внутрішній аудит забезпечує систематичну оцінку ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, дозволяючи виявити слабкі місця в управлінському обліку. На основі отриманих даних внутрішні аудитори можуть формувати пропозиції щодо усунення виявлених недоліків, що вдосконалюють діяльність організації управлінського обліку грантової

діяльності та підвищують його ефективність.

Управлінський облік грантової діяльності в ЗВО потребує конкретного підходу, після чого гранти, як правило, мають цільове призначення, а умови їх використання чітко регулюються. У цьому контексті використання надійні системи внутрішнього контролю, системи перегляду звітності, адекватний облік витрат, підзвітність перед грантодавцями та належний облік усіх фінансових операцій. Міжнародні стандарти аудиту від 300 до 499[1] допомагають аудиторам забезпечити комплексний підхід до оцінки ризиків та проведення процедур перевірки.

Наказ Мінфіну № 995 від 14.09.2012 «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах» [2]. Цей документ містить принципи та процедури для забезпечення ефективного внутрішнього контролю в бюджетних установах, зокрема у ЗВО. Основні цілі — це забезпечення відповідності витрат цільовому використанню, запобігання помилкам та порушенням, контроль за обліком і звітністю.

У контексті грантової діяльності такі рекомендації допомагають створити ефективні механізми контролю за використанням цільових коштів та забезпечити підзвітність.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторської діяльності» [3] регулює порядок проведення аудиту та вимог до аудиторів і аудиторських компаній. Він визначає обов'язки, права та етичні стандарти аудиторів, а також процедури забезпечення якості контролю аудиторських послуг.

У контексті оцінки організації управлінського обліку грантової діяльності у ЗВО цей закон забезпечує наявність прозорих та ефективних стандартів аудиту. Аудитори, що працюють відповідно до цього закону, оцінюють правильність ведення фінансового обліку, відповідність звітності вимогам грантодавців та цільове використання коштів.

Постанова Кабінету Міністрів України № 252 від 27 березня 2019 р. «Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання» [4], визначає порядок проведення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі ЗВО. Цей порядок охоплює перевірку використання бюджетних коштів та оцінку фінансової діяльності.

У контексті управлінського обліку грантової діяльності в ЗВО, постанова є важливою, адже встановлює стандарти та процедури аудиту, які забезпечують належний контроль за використанням цільових коштів, таких як гранти. Це сприяє підвищенню прозорості та підзвітності діяльності закладів.

Ключовим аспектом у цьому процесі є методологія аудиторської перевірки, яка базується на використанні комплексного підходу, що включає різноманітні методи аналізу, тестування й оцінки управлінських процесів та фінансових операцій. Цей підхід дозволяє аудиторам забезпечити глибоке дослідження всіх аспектів управлінського обліку, виявити невідповідності,

оцінити можливості ризиків та запропонувати шляхи їх мінімізації.

До основних методів, які застосовуються в процесі аудиторської перевірки, належить документальний аналіз, який забезпечує оцінку точності й достовірності фінансових документів та звітності, та аналітичні процедури, спрямовані на виявлення аномалій і відхилень у фінансових операціях. Тестування операцій та процесів дозволяє оцінити надійність внутрішнього контролю, виявити слабкі місця та ймовірність ризиків, які можуть негативно вплинути на досягнення стратегічних цілей ЗВО. Крім того, аудитори застосовують статистичний аналіз та методи моделювання для прогнозування можливих фінансових результатів та оцінки стійкості систем управлінського обліку до внутрішніх і зовнішніх ризиків.

Цей комплексний методологічний підхід дозволяє не тільки виявити невідповідності у фінансовій діяльності, але й забезпечити ЗВО своєчасною інформацією про наявні загрози, що покращує вдосконалення управлінських процесів і забезпечує стабільність у реалізації.

На основі комплексного підходу до методології аудиторської перевірки, яка використовує різні методи аналізу, тестування та оцінки, стає очевидною необхідність вибору найбільш відповідного підходу до організації внутрішнього аудиту для забезпечення прозорості й ефективності управління. Вибір підходу до організації внутрішнього аудиту в ЗВО може суттєво вплинути на якість аудиторської перевірки та відповідність її результатів потребам закладу, особливо коли йдеться про контроль грантової діяльності.

Існує кілька основних підходів до організації внутрішнього аудиту в ЗВО, серед яких:

– централізований внутрішній аудит – застосовується у великих університетах з розгалуженою системою управління. Централізовані підрозділи внутрішнього аудиту мають більші повноваження та відповідальність за аудит усіх структурних одиниць, у тому числі підрозділів, які користуються грантовими проектами. Це дозволяє забезпечити єдиний підхід до аудиторських перевірок і отримати рівень контролю;

– децентралізований підхід – у деяких ЗВО можуть створюватися окремі аудиторні підрозділи для різних факультетів або проектів, що фінансуються з різних джерел. Такий підхід дозволяє забезпечити більш ефективний аудит, з урахуванням специфіки кожного підрозділу, однак може бути менш ефективним з точки зору координації та стандартизації аудиторських процедур;

– залучення зовнішніх аудиторів – ЗВО, які не мають власних аудиторських підрозділів або потребують спеціалізованої оцінки, можуть залучати зовнішніх аудиторів для проведення перевірок грантових проектів. Зовнішній аудит забезпечує незалежну оцінку процесів, однак може бути менш інтегрованим у загальну систему управлінського обліку ЗВО.

Ознайомившись із основними підходами до організації внутрішнього аудиту, стає зрозумілим, що кожен із них має свої переваги та обмеження залежно від структури і потреб ЗВО. Утім, незалежно від обраної моделі, існує потреба в вдосконаленні самої процедури внутрішнього аудиту для підвищення

його ефективності, особливо в контексті контролю грантових проєктів.

Практичні пропозиції щодо вдосконалення підходів внутрішнього аудиту в ЗВО базуються на необхідності посилення контролю, підвищення прозорості управлінських процесів та оптимізації використання грантових ресурсів. Враховуючи аналіз існуючих практик та критеріїв ефективності внутрішнього аудиту, можна запропонувати наступні підходи.

1. *Автоматизація процесів внутрішнього аудиту.* Для підвищення точності та оперативності аудиторських перевірок необхідно впровадити сучасні інформаційні системи управління аудитом (наприклад, програмне забезпечення для управління ризиками та контролю). Це дозволить автоматизувати збір даних, аналіз ризиків та підготовку звітів, скоротити час перевірок і покращити моніторинг фінансових операцій.

2. *Зміцнення незалежності підрозділів внутрішнього аудиту.* Для забезпечення об'єктивності аудиторських перевірок рекомендується посилити організаційну автономію підрозділів внутрішнього аудиту. Аудитори повинні мати можливість працювати незалежно від виконавчих структур і мати прямий доступ до керівництва закладу, щоб мінімізувати ризик впливу з боку управлінців на результати аудиту.

3. *Впровадження ризик-орієнтованого підходу.* Важливим напрямом удосконалення є ширше використання ризик-орієнтованого підходу, що передбачає ідентифікацію і оцінку ризиків на всіх етапах реалізації грантових проєктів. Це дозволить зосередити аудит на найбільш вразливих ділянках і ефективніше використовувати ресурси аудиту.

4. *Підвищення кваліфікації аудиторів.* Регулярне навчання аудиторів сучасним методам управління ризиками, аудиторським стандартам і використанню програмного забезпечення є критичним для підвищення ефективності внутрішнього аудиту. Запровадження програм підвищення кваліфікації та обміну досвідом з іншими закладами допоможе впровадити передові практики.

5. *Оцінка ефективності впровадження аудиторських рекомендацій.* Для посилення впливу аудиту на управлінські процеси доцільно розробити систему моніторингу та оцінки впровадження аудиторських рекомендацій. Це дозволить оцінювати не лише виявлені недоліки, але й реальні зміни, впроваджені після аудиторських перевірок, що підвищить результативність управління.

6. *Забезпечення своєчасності аудиторських перевірок.* Важливо впровадити системи регулярного моніторингу та попереджувального контролю для вчасного виявлення ризиків і недоліків у процесах реалізації грантових проєктів. Своєчасний аудит дозволяє швидко реагувати на проблеми та запобігати їх подальшому загостренню.

7. *Посилення інтеграції внутрішнього аудиту в системі управлінського обліку грантової діяльності ЗВО.* Аудит має бути інтегрований в усі етапи процесу управління грантовою діяльністю. Це забезпечить більш ефективний контроль за витратами та досягненням цілей проєктів. Аудиторські перевірки мають супроводжувати ключові етапи планування, реалізації та

звітності за грантами.

8. *Оптимізація процедур звітності перед грантодавцями.* Окрему увагу слід приділити забезпеченню прозорості звітності перед грантодавцями. Необхідно стандартизувати процес підготовки аудиторських звітів і фінансових звітів, що подаються грантодавцям, щоб забезпечити відповідність їх вимогам і мінімізувати ризик повернення коштів чи застосування санкцій.

Підсумовуючи пропозиції щодо вдосконалення організації внутрішнього аудиту в системі управлінського обліку грантової діяльності в ЗВО, визначаємо, що запропоновані підходи сприятимуть підвищенню ефективності внутрішнього аудиту, забезпечуватимуть прозорість управлінських процесів та оптимізацію використання грантових ресурсів, що є критично важливим для досягнення стратегічних цілей ЗВО.

Висновки. Ефективна організація внутрішнього аудиту в системі управлінського обліку грантової діяльності є необхідною умовою для успішного розвитку ЗВО. Регулярні аудиторські перевірки дозволяють своєчасно виявляти та усувати недоліки, забезпечуючи раціональне використання фінансових ресурсів та дотримання вимог грантових договорів. Вибір підходу до організації внутрішнього аудиту залежить від конкретних умов ЗВО. Важливо, щоб обрана модель забезпечувала необхідний рівень контролю і відповідала стратегічним цілям закладу.

Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність використання грантових коштів, забезпечити прозорість фінансової діяльності і зміцнити довіру до ЗВО.

Таким чином, внутрішній аудит є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та успішної реалізації грантових проєктів у ЗВО.

Список використаних джерел:

1. IAASB. *IAASB*. URL: <https://www.iaasb.org/> (дата звернення: 27.10.2024).

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах: Наказ від 14.09.2012 № 995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995201-12#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII: станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

4. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання: Постанова Каб. Міністрів України від 27.03.2019 №252: станом на 12 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-п#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

УШАКОВ Олександр

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Савченко Н.М.

Поліський національний університет

ОБЛІК І АУДИТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Державні заклади вищої освіти (ЗВО) є важливими інституціями, які забезпечують підготовку фахівців для різних секторів економіки та соціальної сфери. Фінансування таких закладів є невід’ємною частиною їхньої діяльності, адже ЗВО є надавачами освітніх послуг, в них проводиться науково-дослідна діяльність та реалізуються проєкти інноваційного розвитку, що потребують залучення значних фінансових ресурсів. Облік та аудит фінансування в таких закладах мають свої особливості, оскільки в основному, грошові кошти надходять з державного бюджету. Проте державні заклади вищої освіти можуть також отримувати доходи у вигляді плати за навчання, наукових грантів, благодійної допомоги комерційних підприємств та за рахунок участі в міжнародних проєктах.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [1] фінансування державних закладів вищої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень. Розміри бюджетних призначень на підготовку фахівців з вищою освітою, а також на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів встановлюються у Державному бюджеті України на відповідний рік.

Мета обліку фінансування державних ЗВО полягає в забезпеченні прозорого, точного та ефективного використання фінансових ресурсів. Окреслена мета дозволяє контролювати витрати, зменшується ступінь виникнення ризику нецільового використання коштів, забезпечується довіра з боку держави та суспільства до діяльності навчального закладу. Кошти виділяються відповідно до затверджених кошторисів, що відображають витрати на основну діяльність державних закладів вищої освіти, зокрема на навчальний процес, науково-дослідну роботу, підтримку інфраструктури, оплату праці науково-педагогічного та обслуговуючого персоналу. Державні видатки на вищу освіту у відсотках від державних видатків на освіту в цілому в Україні складають 25 % і відповідають рівню розвинутих країн із високим рівнем доходів: у Німеччині – 26 %, Польщі – 23 %, Великій Британії – 26 % [2].

Якщо загальнодержавне фінансування спрямовується на базові потреби закладу, то фінансування, що надходить з місцевих бюджетів може бути додатковим джерелом для реалізації регіональних програм або покращення

умов навчання на місцевому рівні. Власні надходження дозволяють закладам вищої освіти розширити свої фінансові можливості та реалізовувати додаткові проекти, які можуть не покриватися коштами, що надходять із державного бюджету.

Система фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти представлена на рис 1.:

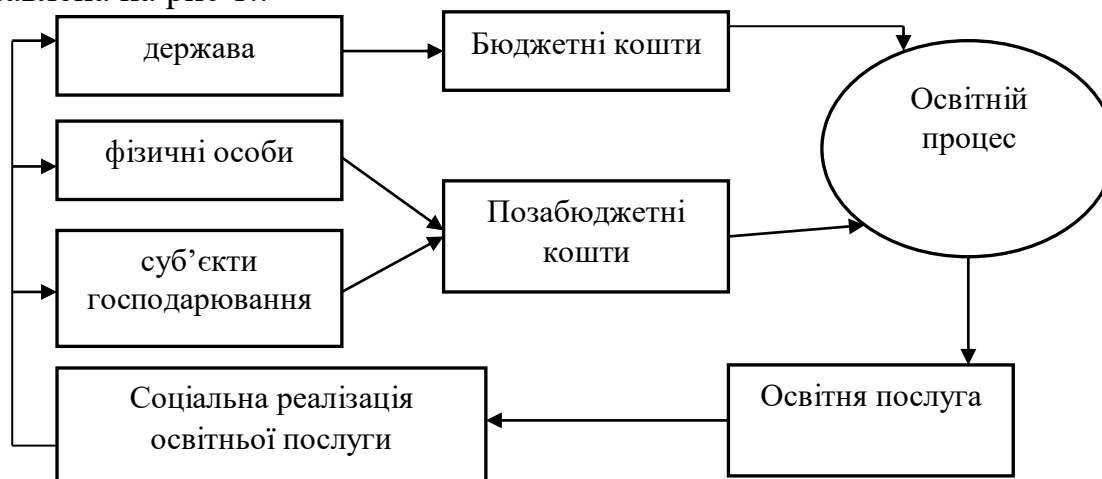

Рис. 1. Система фінансування закладів вищої освіти

Джерело: [3]

Нормативно-правовими актами, що регулюють порядок фінансування є: Закони України «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», закони про державний бюджет України на відповідний рік, постанови КМУ та ін. Облік фінансування ЗВО має відповідати вимогам до ведення бюджетного обліку, оскільки значна частина фінансових ресурсів надходить саме з бюджету. Основним документом, який регулює фінансову діяльність ЗВО, є кошторис. Він визначає межі використання коштів в розрізі статей витрат (оплата праці, закупівля обладнання, оплата комунальних послуг та інші витрати). Кошторис складається на основі державних норм і затверджується відповідними органами.

Доходи від власної діяльності ЗВО обліковуються окремо від бюджетних надходжень. Це дозволяє контролювати джерела та напрями використання власних коштів, сприяє підвищенню прозорості фінансової діяльності навчального закладу. Особливу увагу необхідно приділяти організації обліку коштів, отриманих у вигляді грантів або за рахунок участі в міжнародних проектах, оскільки ці кошти зазвичай носять цільовий характер і повинні використовуватися відповідно до вимог донорів або грантодавців.

Важливою складовою управління фінансовими ресурсами є контроль за витратами. Витрати ЗВО мають бути чітко ідентифікованими, оскільки нецільове використання коштів може призвести до застосування фінансових санкцій або навіть до призупинення фінансування. Окрім того, держава та контролюючі органи вимагають чіткого та своєчасного звітування щодо використання бюджетних та власних коштів.

Одним із ключових елементів ефективного управління фінансовими

ресурсами державних ЗВО є регулярне використання методологічного інструментарію контролю та аудиту. Внутрішній фінансовий контроль здійснюється самими навчальними закладами, зокрема бухгалтерською службою та фінансовими підрозділами. Основна мета проведення внутрішнього контролю – забезпечення відповідності фінансової діяльності закладу затвердженому кошторису і запобігання виникнення порушень або зловживань.

Зовнішній контроль проводиться державними органами, зокрема Рахунковою палатою, Державною аудиторською службою та іншими контролюючими інституціями. Аудит може включати перевірки правильності ведення бухгалтерського обліку, законності і доцільності понесення витрат, а також їх відповідність затвердженим бюджетним показникам.

Аудит проводиться на основі звітності, яку ЗВО подають до органів державної влади. Ця звітність включає інформацію про доходи, витрати, залишки на рахунках, заборгованість та інші фінансові показники. Важливо, щоб показники звітності були точними, форми були складені своєчасно та в повному обсязі, оскільки це є основою для подальших фінансових рішень щодо діяльності навчального закладу. Окрім державного аудиту, великі ЗВО можуть залучати незалежних аудиторів для проведення перевірок своєї фінансової діяльності. Це сприяє підвищенню прозорості та довіри з боку громадськості та партнерів закладу, а також дозволяє вчасно виявляти та усувати фінансові недоліки або порушення.

Висновки. Облік фінансування державних закладів вищої освіти є складним і багатограним процесом, який вимагає чіткого дотримання законодавчих норм і стандартів. Прозорість, достовірність і своєчасність фінансових операцій є ключовими факторами ефективного управління коштами. Державні ЗВО мають дотримуватися суворих правил щодо використання бюджетних коштів, а також гарантувати забезпечення ефективного управління власними фінансовими ресурсами. Регулярний контроль та аудит фінансової діяльності сприяють підвищенню рівня довіри до діяльності ЗВО, забезпечують економічну стабільність та дозволяють оптимізувати процеси фінансового управління. Загалом, забезпечення належної організації обліку фінансування у державних ЗВО є важливою умовою для досягнення їхньої місії та стратегічних цілей у сфері вищої освіти та наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. №о 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. К., 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
3. Ящук Т.А. Механізм фінансування закладів вищої освіти в умовах нестабільності ринку освітніх послуг. дис. канд. ек. наук : 08.00.03 / Ящук Тетяна Анатоліївна. Київ, 2019. 226 с.

ФОМЮК Анна

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Цегельник Н.І.

Поліський національний університет

ОПЛАТА ПРАЦІ В КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ

Вступ. Оплата праці є одним з найважливіших чинників, що визначають рівень мотивації та продуктивності працівників будь-якої організації. У комунальних підприємствах, які виконують важливі соціальні функції, питання оплати праці є особливо актуальним, оскільки ці підприємства забезпечують населення життєво необхідними послугами, такими як водопостачання, теплопостачання, обслуговування житлових будинків, транспортування тощо. У цьому контексті питання про оплату праці має значний вплив як на якість наданих послуг, так і на соціальну стабільність працівників.

Оплата праці в комунальних підприємствах формується за допомогою тарифної системи, що регламентується нормативними актами України. Основу тарифної системи складають тарифні ставки та оклади, які залежать від складності, кваліфікації працівників та умов праці. Додатковими елементами системи є надбавки, доплати та премії, що нараховуються за роботу в специфічних умовах, виконання додаткових обов'язків або досягнення особливих результатів у роботі [4].

Результати дослідження. Оплата праці в комунальних підприємствах має свою специфіку, оскільки такі підприємства належать до державної або муніципальної власності та виконують важливі суспільні функції.

У багатьох комунальних підприємствах заробітна плата є нижчою за середній рівень по країні. Це обумовлено обмеженістю фінансових ресурсів та недостатнім фінансуванням із місцевих бюджетів. Нерідко в комунальних підприємствах використовуються застарілі тарифні сітки, які не враховують сучасних економічних реалій і потреб працівників. Через низький рівень заробітної плати та недостатні соціальні гарантії комунальні підприємства часто стикаються з проблемою високої плинності кадрів, що негативно впливає на якість послуг [1].

Комунальні підприємства здебільшого підпорядковуються органам місцевого самоврядування, тому джерелом фінансування їхньої діяльності часто виступає місцевий бюджет. Це суттєво обмежує можливості підвищення заробітної плати працівникам і є однією з ключових причин низького рівня оплати праці в комунальному секторі.

В Україні оплата праці в комунальних підприємствах регулюється низкою законодавчих актів. Основним з них є Закон України «Про оплату праці», який визначає загальні принципи, методи та умови формування зарплат у різних секторах економіки [5]. Крім того, важливими є норми Кодексу законів про працю України, а також численні постанови Кабінету Міністрів та місцевих

органів влади, що регулюють мінімальні рівні оплати праці, соціальні гарантії, компенсації за складні умови праці тощо.

Оплата праці формується на основі державних регулювань, нормативних документів та колективних договорів. Колективні договори дозволяють врахувати специфіку конкретного підприємства і встановити додаткові соціальні гарантії, премії та інші форми заохочення, що сприяють покращенню мотивації працівників [2].

В комунальних підприємствах структура, принципи та рівень значно відрізняються від приватного сектору через ряд факторів, таких як державне регулювання, соціальні гарантії та фінансування з місцевих бюджетів.

Структура оплати праці в комунальних підприємствах складається з основної, додаткової заробітної плати і премій та заохочувальних виплат.

1. Основна заробітна плата – це оплата за виконану роботу, що визначається відповідно до тарифної ставки, окладу, встановленого за посадою або рівнем кваліфікації працівника.

2. Додаткова заробітна плата – включає різні надбавки, доплати за кваліфікацію, шкідливі умови праці, нічні зміни та інші компенсації, передбачені законодавством або колективним договором.

3. Премії та заохочувальні виплати – це додаткові суми, які виплачуються за досягнення певних результатів роботи або за особистий внесок працівника в діяльність підприємства.

Важливими для забезпечення справедливої, ефективного та ефективного управління трудовими ресурсами в будь-якій організації є принципи оплати праці. Ось кілька ключових принципів, які зазвичай враховуються у системах оплати праці в комунальних підприємствах:

- державне регулювання – оплата праці в комунальних підприємствах значною мірою визначається законодавчими актами та нормативно-правовими документами. Зокрема, це Закон України «Про оплату праці», Кодекс законів про працю, а також Постанова Кабінету Міністрів України, які визначають мінімальні ставки заробітної плати, коефіцієнти надбавок та інші регуляції;

- соціальна орієнтація – комунальні підприємства виконують функції, спрямовані на забезпечення суспільних благ, таких як водопостачання, тепlopостачання, обслуговування житлових будинків тощо. У зв'язку з цим, держава прагне підтримувати соціальну захищеність працівників цих підприємств, забезпечуючи певний рівень оплати праці;

- колективні договори – заробітна плата в комунальних підприємствах може регулюватися колективними договорами, які укладаються між працівниками та адміністрацією підприємства. У таких договорах можуть бути передбачені додаткові соціальні гарантії, премії, надбавки, а також порядок індексації заробітної плати з урахуванням інфляції;

- тарифна система – одним із основних механізмів формування оплати праці в комунальних підприємствах є тарифна система. Вона включає тарифні ставки та оклади, які залежать від кваліфікації працівника, складності роботи та

умов праці. Тарифна сітка забезпечує чітку систему класифікації посад та рівнів оплати праці;

- надбавки та доплати – у комунальних підприємствах можуть застосовуватися різноманітні надбавки, які враховують особливі умови праці, наприклад, робота у шкідливих умовах, нічні зміни або робота в екстремальних погодних умовах. Також існують додаткові виплати за вислугу років, інтенсивність праці та інші фактори;

- фінансування – комунальні підприємства фінансуються здебільшого з місцевих бюджетів або отримують частину доходів від споживачів комунальних послуг. Це впливає на можливості підприємства щодо формування фонду оплати праці, оскільки обмеженість бюджетного фінансування може стримувати збільшення заробітної плати.

Ключовими аспектами підвищення ефективності управління оплатою праці в комунальних підприємствах є:

- ✓ оновлення тарифної системи – необхідно переглянути чинну тарифну систему і привести її у відповідність до сучасних вимог, враховуючи інфляцію, кваліфікацію працівників та складність виконуваних робіт;

- ✓ впровадження сучасних мотиваційних механізмів – нових механізмів мотивації, таких як преміювання за досягнення цілей, надання соціальних пакетів, можливості професійного росту та навчання [3];

- ✓ збільшення фінансування – для забезпечення гідного рівня оплати праці слід збільшити фінансування комунальних підприємств. Це може бути досягнуто шляхом ефективнішого управління місцевими бюджетами, залучення інвестицій, а також шляхом впровадження механізмів державно-приватного партнерства;

- ✓ регулярна індексація заробітної плати – індексація заробітної плати повинна відбуватися відповідно до рівня інфляції та змін вартості життя, щоб уникнути зниження купівельної спроможності працівників.

Висновки. Оплата праці в комунальних підприємствах має значний соціальний аспект, оскільки такі підприємства виконують важливу суспільну функцію. Проте рівень заробітної плати залежить від бюджетного фінансування та державних регуляцій, що створює певні виклики для забезпечення конкурентного рівня оплати праці та мотивації працівників.

Список використаних джерел:

1. Бандур С. І. Економіка праці: теорія і практика. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 512 с.
2. Василенко, В. А. Організація праці і заробітної плати на підприємствах. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 360 с.
3. Гриньова, В. М. Мотивація праці та управління персоналом. Харків: Харківський національний економічний університет, 2020. 288 с.
4. Марченко, О. І. Сучасні тенденції розвитку оплати праці в комунальних підприємствах. *Економічний вісник*. 2022. №3. С. 45-52.
5. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 №108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>

ЦИМБАЛЮК Ігор

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕСІВ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ

Вступ. Діджиталізація податкових процесів є однією з ключових тенденцій розвитку податкових систем у всьому світі. Цей процес передбачає впровадження цифрових технологій в усі аспекти податкового адміністрування, від подання податкової звітності до проведення перевірок та сплати податків. В Україні, як і в багатьох інших країнах, цей процес набирає обертів, створюючи нові можливості та виклики як для бізнесу, так і для держави.

Метою дослідження є аналіз основних аспектів діджиталізації податкових процесів, визначення можливостей та ризиків, які вона створює для бізнесу та держави, а також розробка рекомендацій щодо ефективного впровадження цифрових технологій у податкову сферу.

Результати дослідження. Діджиталізація податкових процесів у сучасному світі – це не просто тренд, а необхідність, що дозволяє державам ефективніше управляти фінансами, а бізнесу – спрощувати облік та звітність. У багатьох країнах діджиталізація стала запорукою зростання економічної прозорості та зниження рівня тіньової економіки.

Діджиталізація податкових процесів охоплює кілька ключових напрямків:

1. електронна подача податкової звітності;
2. автоматизація податкових перевірок;
3. електронні системи сплати податків;
4. використання технологій великих даних для аналізу податкової інформації;
5. впровадження блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки податкових транзакцій.

При цьому діджиталізація податкових процесів створює ряд можливостей для бізнесу:

1) зменшення адміністративного навантаження: автоматизація процесів подання звітності та сплати податків значно скорочує час та ресурси, необхідні для виконання податкових зобов'язань;

2) підвищення точності та зменшення кількості помилок: використання цифрових інструментів допомагає мінімізувати людський фактор та підвищити точність податкових розрахунків;

3) покращення cash-flow: електронні системи сплати податків дозволяють оптимізувати грошові потоки підприємства;

4) підвищення прозорості: цифрові системи забезпечують кращий контроль над податковими процесами та зменшують ризики корупції.

Разом з тим, діджиталізація несе певні ризики для бізнесу, такі як:

1. кіберзагрози та витік інформації – електронні податкові системи можуть стати мішенню для кіберзлочинців, а атаки на них – призвести до витоку конфіденційної інформації. Втрата фінансових даних клієнтів або доступ до інформації про транзакції підприємства може не лише зашкодити репутації компанії, але й викликати фінансові збитки та юридичні наслідки;

2. зростання залежності від технологій – повна діджиталізація податкових процесів означає, що бізнес стає залежним від інтернету, технічної інфраструктури та програмного забезпечення. У випадку технічних несправностей, збою системи або кібератак, подання звітності та сплата податків можуть бути заблоковані або затримані, що призводить до порушення строків звітності та потенційних штрафів;

3. необхідність постійних інвестицій – щоб залишатися відповідними сучасним вимогам, підприємствам потрібно постійно оновлювати програмне забезпечення, підтримувати інфраструктуру та навчати персонал. Це потребує додаткових витрат, особливо для малого та середнього бізнесу, для якого такі витрати можуть стати суттєвим фінансовим навантаженням;

4. комплексність регулювання та відповідність нормативам – постійні зміни в законодавстві щодо цифрових технологій, кібербезпеки та зберігання даних створюють для бізнесу складнощі в адаптації та відповідності новим вимогам. Підприємства, особливо ті, що працюють у різних юрисдикціях, можуть зіткнутися з викликами у виконанні місцевих податкових і цифрових законів;

5. підвищена відповідальність за захист даних – у разі порушень кібербезпеки та витоку даних, компанія може бути притягнена до відповідальності. Це створює додатковий тиск на бізнес у плані забезпечення відповідності стандартам захисту даних (як, наприклад, GDPR у Європі), а також призводить до додаткових витрат на аудит та перевірки;

6. низький рівень цифрової грамотності – малий та середній бізнес може відчувати недостатність кваліфікованих фахівців або знань для повноцінного впровадження цифрових рішень. Це ускладнює процес адаптації та знижує ефективність діджиталізації, а також може призводити до помилок у звітності чи невиконання податкових вимог;

7. етичні ризики та ризик втрати приватності – оцифрування даних робить їх доступнішими для державних органів, але водночас викликає занепокоєння щодо захисту приватності бізнесу та клієнтів. Підприємства ризикують втратити контроль над конфіденційною інформацією, якщо вона використовується або обробляється податковими органами без відповідних правових гарантій.

Діджиталізація податкових процесів, незважаючи на її очевидні переваги, вимагає від бізнесу стратегічного підходу, готовності до інвестицій та побудови надійної системи захисту.

Для держави діджиталізація податкових процесів відкриває багато нових можливостей, деякі з них це: підвищення ефективності податкового

адміністрування (автоматизація процесів дозволяє оптимізувати роботу податкових органів); покращення збору податків: цифрові системи допомагають виявляти ухилення від сплати податків та збільшувати податкові надходження; поліпшення аналітики (використання технологій великих даних дозволяє проводити більш глибокий аналіз податкової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень).

Сьогодні місія Державної податкової служби України передбачає, що це повністю прозора, сучасна та технологічна податкова служба, яка надає якісні та зручні послуги платникам, ефективно адмініструє податки, збори та платежі і виявляє нетерпимість до корупції [1].

Задля сприяння якісному обслуговуванню платників і забезпеченню ефективності адміністрування податків податковими органами України впроваджено низку електронних сервісів, зокрема [2]:

1. Електронний кабінет – персоналізоване робоче місце платника податків, доступне без необхідності встановлення спеціального програмного забезпечення. Сервіс забезпечує захищений і зручний доступ, який дозволяє користувачу підготувати, заповнити та відправити податкову звітність в електронному форматі, а також переглядати інформацію про розрахунки з бюджетом, що відображається в картці особових рахунків [3].

2. Інформація з реєстрів – забезпечує доступ до публічних електронних реєстрів.

3. Дізнайся більше про свого бізнес-партнера – створений для перевірки надійності ділового партнера, зокрема, щодо наявності податкового боргу.

4. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс – це сервіс, що дає змогу платникам податків отримувати відповіді на питання стосовно оподаткування, ознайомлюватись із нормативно-правовими документами, актуальними змінами у законодавстві, чинними податковими ставками та зборами, податковим календарем, а також роз'ясненнями щодо отримання електронних довірчих послуг тощо.

5. Сервіс «Пульс» ДПС – створений для надання інформації про неправомірні дії чи бездіяльність (можливі корупційні ризики) посадових осіб ДПС та її територіальних органів.

6. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг надає послуги електронного цифрового підпису для органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій будь-якої форми власності, а також для інших суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

7. Електронна звітність – спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності» [4].

Також низку послуг можна отримати платнику податків за допомогою державного цифрового порталу та мобільного застосунку «Дія».

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що важливим завданням податкових органів України є пошук можливих способів дотримання податкового законодавства та мінімізація податкових правопорушень. З цим

може допомогти діджиталізація, тому вона є неминучим та необхідним кроком для модернізації податкової системи України. Вона створює значні можливості як для бізнесу, так і для держави, включаючи підвищення ефективності, прозорості та точності податкових процесів. Однак, разом з цими можливостями виникають і нові ризики, зокрема у сфері кібербезпеки та адаптації до нових технологій.

Для успішного впровадження цифрових технологій у податкову сферу рекомендуємо:

1. *інвестувати в кібербезпеку.* Захист даних – ключова вимога до цифрових податкових систем. Необхідно забезпечити надійні механізми захисту, включно з двофакторною автентифікацією, регулярними оновленнями програмного забезпечення та захистом мережі. Регулярні аудити безпеки та розробка протоколів на випадок кіберінцидентів допоможуть знизити ризик витоку інформації та забезпечать стабільність системи;

2. *забезпечити прозорість процесів.* Використання цифрових технологій повинно сприяти збільшенню прозорості податкових процесів для бізнесу та громадян. Створення єдиних електронних платформ, де відображаються всі дані про податкові операції та взаємодії з податковими органами, допоможе підприємцям зменшити адміністративне навантаження, спростить контроль за виконанням зобов'язань та зменшить ризики корупції;

3. *залучати бізнес та громадськість до процесу змін.* Важливо враховувати потреби користувачів та їхній досвід взаємодії з новими цифровими платформами. Залучення представників бізнесу до консультацій при розробці та впровадженні електронних рішень підвищить ефективність нових інструментів, забезпечить їхнє практичне застосування та сприятиме довірі до системи;

4. *запроваджувати стимули для бізнесу.* Для прискорення адаптації малого та середнього бізнесу до нових технологій варто розробити систему пільг або фінансових стимулів, наприклад, знижки на податки за використання електронних систем обліку або підтримка інвестицій у кібербезпеку.

Реалізація цих рекомендацій допоможе не лише забезпечити успішне впровадження цифрових технологій у податкову сферу, але й створити сучасну, прозору та ефективну податкову систему, що відповідатиме потребам як бізнесу, так і держави.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022-2024 роки : наказ ДПС України від 22 лист. 2021 р. № 965. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0965912-21#Text> (дата звернення: 20.10. 2024).

2. Електронні сервіси. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/elektronnyi- servisi> (дата звернення: 20.10. 2024).

3. Про подання електронної податкової звітності : наказ Державної податкової адміністрації України від 10 квіт. 2008 р. № 233. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08> (дата звернення: 20.10. 2024).

4. Марченко Л. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 130. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.127>.

ЧИРУН Наталія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.пед.н., доц. Вітер С.А.

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ВОЄННИХ УМОВАХ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Вступ. Стратегічні завдання з відбудови економіки України у післявоєнний період покладатимуться насамперед на виробничі промислові підприємства, які повинні мати чіткий алгоритм облікового відображення та аналітичної оцінки ефективності використання виробничих запасів. Це пов'язано з тим, що воєнні дії призводять до різноманітних викликів, які мають бути враховані підприємствами, аби не допустити певного хаосу в обліковому відображенні господарських операцій через загрози руйнування, перебої у звичайному операційному циклі тощо. Ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємствах в умовах воєнного стану вимагає його адаптації в нових економічних та логістичних реаліях.

Результати дослідження. Стабільність та ефективність господарської діяльності в значній мірі залежить від забезпечення виробничими запасами та раціональної організації їх обліку. Особливо актуальною в сучасних умовах, на наш погляд, є проблематика щодо зберігання виробничих запасів, їх безперебійного постачання, належного контролю за використанням, а також точності їх оцінки, від якої залежить визначення оптимальних рівнів виробництва та реалізації продукції.

Щодо складського зберігання виробничих запасів погоджуємося з думкою авторів [2] про те, що однією з ключових стратегій забезпечення збереження активів є створення декількох малих складських просторів замість одного великого, що дозволило б знизити ризик повної втрати запасів у випадку їх пошкодження або знищення. Також використання тимчасових або мобільних складів може допомогти зберегти запаси в безпечніших місцях і оперативно переміщувати їх при зміні ситуації.

Не менш ефективним інструментом мінімізації втрат в управлінні виробничими запасами може бути укріплення складів, тобто створення спеціальних бункерів для особливо важливих запасів та планування протипожежних заходів, а також розробка планів евакуації матеріальних цінностей.

Воєнний стан загострив проблеми логістики виробничих запасів:

- постійне зростання логістичних витрат, що викликає потребу їх ідентифікації та достовірного відображення обсягу у загальній сумі витрат підприємства, забезпечення порівнюваності планових і фактичних даних в управлінській звітності;

- необхідність швидкого коригування ланцюгів поставок та їх нестабільність у свою чергу визначає складність оформлення операцій,

пов'язаних з переміщенням запасів. У такому разі систему обліку можна поліпшити шляхом ширшого використання накопичувальних документів для відстеження руху матеріальних цінностей та контролю запасів: актів прийому-здачі матеріалів, карток складського обліку, журналів операцій із запасами та ін.

З урахуванням вище зазначених проблем вважаємо за доцільне в наказі про облікову політику підприємства виокремити облік логістичних витрат в окремий розділ, який би передбачав перелік первинних та накопичувальних форм документації, систему розподілу логістичних витрат та методику складання їх бюджетів; періодичність і форми контролю логістичних витрат та відображення його результатів у системі управлінського обліку.

Питання вартості запасів набуває особливого відтінку в умовах коливання валютних курсів, інфляції та постійної зміни ринкових цін. Неправильно вибраний метод списання матеріальних цінностей в умовах збільшення чи зменшення ринкових цін на ті чи інші запаси може привести до завищення або заниження оподаткованого прибутку підприємств [4]. Тому оперативна переоцінка запасів дає можливість керівництву краще планувати розподіл ресурсів та ухвалювати рішення щодо закупівлі, використання чи продажу запасів на основі актуальної інформації.

Національне положення стандарт бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 9 «Запаси» [3] визначає актив запасами за умов, що:

- їх використання, ймовірно, принесе підприємству економічні вигоди в майбутньому;
- їх вартість можна достовірно оцінити.

У контексті нашої теми, зауважимо, що втрачені запаси внаслідок бойових дій не відповідають критеріям визнання їх активом, оскільки підприємство не може одержувати економічні вигоди від їх використання та втрачає контроль над ними. При цьому важливо правильно задокументувати факт знищення, пошкодження чи зіпсування запасів.

Згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [5] у разі встановлення фактів псування цінностей та техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха обов'язковим є проведення інвентаризації. Оскільки окремих норм щодо особливостей її проведення в період воєнного стану не передбачено, можна припустити, що це стосується і випадків втрати чи псування запасів через військові дії.

До документів, якими оформлюються фіксування доказів завданих збитків, належать: доповідні записки працівників підприємства та свідчення свідків подій; експертні висновки підрозділу Торгово-промислової палати України; Акти обстеження майна та звіти про обстеження (бажано за участю представників органу державної влади та/або військово-цивільної адміністрації [1]); Акти про пожежу, складені підрозділом МНС України у разі зіпсованих чи втрачених запасів через пожежу.

Таким чином, документація по інвентаризації, а також документи, які формують базу доказів, є основою для фіксації фактів втрати, псування чи

пошкодження виробничих запасів та списання їх з балансу на субрахунок 977 «Інші витрати діяльності».

Якщо підприємства відстежують та контролюють свої виробничі запаси, у них більше шансів уникнути надмірних втрат. Використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning – планування ресурсів підприємства) або спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку запасів дозволить отримувати актуальні дані в реальному часі. Це допоможе краще контролювати залишки, рух запасів і вчасно виявляти можливі проблеми.

Висновки. Облік запасів у воєнний час потребує швидкої адаптації до нових умов, більш гнучкого підходу до планування та ефективного управління ризиками. Насамперед критично важливим для забезпечення безперервності виробничих процесів та мінімізації втрат вважаємо покращення складського обліку та зберігання запасів на основі диверсифікації місць зберігання. При цьому розрахунок стратегічних резервів для критично важливих матеріалів допоможе у разі перебоїв у постачанні.

Серед інших заходів, які дозволять значно підвищити ефективність управління запасами в умовах воєнного стану слід виділити: регулярну інвентаризацію запасів, що допоможе вчасно виявляти можливі розбіжності чи втрати; аудит складських процесів для ідентифікації слабких місць; постійний аналіз ризиків логістики та використання альтернативних маршрутів доставки через віддалені регіони або іноземних партнерів, якщо основні шляхи недоступні через війну; проведення регулярних тренінгів з безпеки для працівників складів в умовах воєнних дій, а також із швидкої евакуації або переміщення матеріальних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Гуцаленко Л.В., Чухліб А.В., Даценко А.О. Особливості інвентаризації запасів в умовах воєнного стану. URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2022_44/zb44_15.pdf
2. Козак В.Г., Олійник М.О. Особливості екаунтингу виробничих запасів в умовах воєнного стану в Україні: уроки з міжнародного досвіду. *Ефективна економіка*. Вип.56. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3075/2998>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
4. Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. Вип.42. 2020. С.367–371. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/64.pdf
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

ШИНДАРІВСЬКА Вероніка

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гайдучок Т.С.

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ЗА УМОВ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Вступ. Організація обліку заробітної плати в бюджетних установах відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної роботи державних органів та установ. Однак, сучасні економічні зміни, пов'язані з нестабільністю ринку, інфляційними процесами та реформами, що охоплюють державний сектор, вимагають адаптації до нових умов. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення методів обліку та контролю заробітної плати, що забезпечить стабільність фінансових ресурсів установ і відповідність законодавчим вимогам.

У сучасних умовах розвитку економіки та реформування системи бухгалтерського обліку витрати на оплату праці стають важливим інструментом управління діяльністю організацій і установ. Це пояснюється, з одного боку, значущістю цього питання для працівників бюджетної сфери, оскільки заробітна плата є їх основним джерелом доходу. З іншого боку, кошти, виділені на оплату праці в бюджетних установах, становлять частину державного (місцевого) бюджету та використовуються для конкретних цілей відповідно до затвердженого кошторису доходів і видатків.

Належно організований облік видатків на оплату праці дозволяє контролювати правильність нарахувань, своєчасність виплат та відповідність витрат встановленим нормам. Окрім цього, облік видатків забезпечує дотримання чинного законодавства та мінімізує ризики нецільового використання державних коштів.

В умовах сучасних економічних змін, пов'язаних із реформами в бюджетній сфері та підвищеними вимогами до прозорості управління державними фінансами, зростає необхідність удосконалення методів обліку та контролю. Це стосується впровадження нових технологій, автоматизації процесів обліку та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб.

Також важливою є взаємодія з державними органами, які контролюють бюджетні витрати, для забезпечення своєчасного звітування та відповідності нормативним актам. Удосконалення системи обліку видатків на оплату праці в бюджетних установах сприятиме підвищенню ефективності управління державними ресурсами та забезпеченню стабільності фінансової діяльності установ.

Результати дослідження. Управління системою обліку заробітної плати в бюджетних установах є традиційно важливим аспектом фінансового управління. Сучасні економічні реалії, включаючи зміни в законодавстві,

фінансову глобалізацію, технологічні новації, а також потребу в прозорості і підзвітності, впливають на методи і підходи до обліку витрат на оплату праці.

Витрати на оплату праці є головною статтею кошторису видатків бюджетних установ. Для покриття цих витрат використовуються кошти, виділені з загального і спеціального фондів установи. Питання обліку витрат на оплату праці займає важливе місце в роботі бухгалтерського відділу кожної установи. Водночас, слід пам'ятати, що заробітна плата – це бюджетні кошти, призначені виключно для оплати праці працівників, і не можуть бути використані на інші цілі установи [3]. Фінансування витрат на оплату праці працівників бюджетних установ здійснюється в межах кошторису доходів та витрат, що виділяються на визначені цілі.

Формування видатків на оплату праці є ключовим елементом радикальної перебудови управління економікою. Основний пріоритет полягає в удосконаленні всієї системи оплати праці, що забезпечує безпосередню залежність винагороди працівників від кінцевих результатів їхньої діяльності.

Заробітна плата є статтею бюджету, яка має найбільший рівень захисту та займає важливе місце серед поточних видатків бюджетних установ. На рис. 1 представлена класифікація цих видатків. Формування видатків на оплату праці є головним елементом радикальної перебудови управління економікою.

Організація обліку видатків на оплату праці працівників бюджетних установ – систематизований процес збору, реєстрації, обробки і аналізу інформації про витрати, пов'язані з оплатою праці в державних і комунальних структурах. Він включає в себе визначення принципів обліку, розробку облікової політики, ведення документації, аналіз фінансових результатів, контроль за забезпеченням законності витрат та складання звітності [1].

Рис. 1. Класифікація видатків на оплату праці в бюджетних установах відповідно до вимог чинного законодавства

Забезпечення обліково-аналітичного управління видатками на оплату праці в бюджетній установі передбачає створення ефективної системи, яка гарантуватиме безперебійну роботу керівництва у процесі формування та контролю витрат. Така система повинна бути адаптованою до специфіки діяльності закладу, враховувати його особливості та забезпечувати відповідність нормативно-правовим вимогам.

Ефективне обліково-аналітичне управління основними витратами, зокрема на оплату праці, неможливе без розробки та впровадження сучасної бухгалтерської системи обліку. Ця система, на наш погляд, повинна відображати фактичні витрати, надавати керівництву необхідні інструменти для аналізу фінансових потоків та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Ключовими елементами такої системи є прозорість облікових даних, їх своєчасна актуалізація та можливість оперативного коригування в умовах змін законодавства чи фінансового плану установи. Впровадження автоматизованих систем обліку дозволить значно спростити ці процеси, забезпечити контроль за використанням бюджетних коштів та підвищити загальну ефективність управління ресурсами.

Таким чином, формування та розвиток обліково-аналітичної системи є важливим фактором стабільної діяльності бюджетних установ, що дозволяє своєчасно реагувати на виклики та забезпечувати оптимальне використання наявних ресурсів.

Ефективність системи обліку витрат на оплату праці в бюджетних установах значною мірою залежить від суворого дотримання норм і вимог законодавства, яке регулює трудові відносини та оплату праці в державному секторі. Це включає правильне нарахування заробітної плати згідно з чинними нормативно-правовими актами [2,3], що регламентують виплати в бюджетних установах.

Важливим аспектом є постійне оновлення та коригування внутрішніх положень, які стосуються матеріального стимулювання працівників, відповідно до змін у законодавстві та економічних умовах. Це забезпечує актуальність системи оплати праці та дозволяє враховувати такі фактори, як підвищення мінімальної заробітної плати, тарифних ставок та надбавок за вислугу років, складність виконуваних завдань або виконання особливо важливих функцій.

Також система повинна враховувати відповідність рівня заробітної плати до відповідальності, покладеної на співробітників, і їх функціональних обов'язків. Зокрема, належить забезпечити справедливе нарахування оплати праці з урахуванням різних кваліфікаційних рівнів, посадових обов'язків та умов праці. Це допомагає мотивувати працівників, забезпечуючи баланс між матеріальним стимулюванням і якістю виконання ними робочих завдань.

Окрім цього, дотримання всіх норм і правил дозволяє уникати фінансових порушень та штрафних санкцій з боку контролюючих органів, що підвищує загальну стабільність та ефективність діяльності установи.

Висновки. У сучасних умовах господарювання облік витрат на оплату праці є одним з ключових елементів у системі обліку бюджетних установ. Для

досягнення основних цілей обліку витрат на оплату праці необхідно забезпечити організаційне, кадрове та інформаційне супроводження, яке відповідатиме вимогам і характеру роботи установи.

Організація обліку витрат на оплату праці працівників бюджетних установ є складним, але необхідним процесом, що потребує системного та відповідального підходу. Важливим аспектом цього процесу є неухильне дотримання нормативно-правових актів, правильне документальне оформлення всіх процедур, а також контроль та аналіз витрат. Це не тільки сприяє ефективному управлінню бюджетними ресурсами, але й забезпечує своєчасну та справедливу компенсацію працівників, що є основою їх матеріального благополуччя.

У сучасних умовах, коли державний сектор стикається з численними економічними викликами, особливого значення набуває впровадження новітніх інформаційних технологій. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку витрат на оплату праці дозволяє суттєво спростити рутинні процеси, підвищити точність даних та оперативність їх обробки. Це сприяє зменшенню ймовірності помилок, скороченню часу на підготовку звітності та підвищенню загальної прозорості управління фінансами.

Крім того, впровадження таких технологій допомагає оптимізувати роботу бухгалтерських служб, полегшити моніторинг витрат і забезпечити гнучке реагування на зміни у законодавстві. Усе це має вирішальне значення для ефективної роботи бюджетних установ у контексті швидкоплинних економічних реалій та зростаючих вимог до раціонального використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Джемула О. О. Особливості обліку оплати праці працівників бюджетної сфери. *Науковий огляд. Економіка*. 2014. № 2. Том 3. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/158/234> (дата звернення: 19.10.2024).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» : Наказ М-ва фінансів України від 25 лист. 2014 р. № 1163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-12#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

3. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

ШИНКАРЕНКО Олександра
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к.е.н., доц. Цегельник Н.І.
Поліський національний університет

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Заробітна плата є ключовим елементом економічних відносин між роботодавцем і працівником. Вона виконує кілька важливих функцій у суспільстві, серед яких забезпечення гідного рівня життя працівників, стимулювання їх продуктивності та участь у формуванні макроекономічних процесів. У науковій літературі заробітна плата розглядається як складна багатофункціональна категорія, що відображає взаємозв'язки на ринку праці, соціальні та економічні процеси [1; 2; 3; 4].

Результати дослідження. Заробітна плата є грошовою винагородою, яку працівник отримує за виконання своїх трудових обов'язків у рамках трудового договору або контракту. Вона відображає вартість праці, яку роботодавець оцінює на основі кваліфікації, продуктивності, тривалості робочого часу та складності виконуваних завдань [2].

У свою чергу, заробітна плата є основним джерелом доходу для більшості населення, що визначає її важливе соціальне значення [1].

Існує кілька теоретичних підходів до розуміння заробітної плати (рис. 1).

Рис. 1. Теоретичні підходи до розуміння заробітної плати

Кожен підхід розглядає заробітну плату з різних кутів зору, залежно від економічних, соціальних та політичних чинників, що впливають на цей процес.

1. Підхід класичної економічної теорії фокусується на ринкових механізмах як основних визначальних факторах рівня заробітної плати. Основні принципи цього підходу:

- ринок праці працює на основі принципу конкуренції, де заробітна плата встановлюється на рівні, що забезпечує рівновагу між кількістю доступних працівників і вакансіями;

- заробітна плата визначається граничною продуктивністю праці. Роботодавець готовий платити працівнику рівно стільки, скільки працівник виробляє вартості;

- якщо на ринку праці спостерігається надлишок робочої сили, це призводить до зниження заробітної плати, і навпаки — дефіцит робочої сили сприяє її зростанню;

2. Марксистська теорія підкреслює соціальні і класові аспекти у визначенні заробітної плати та її нерівність. Основні тези цієї теорії:

- експлуатація працівника: працівник отримує меншу частину вартості, яку він створює, і ця нерівність в оплаті праці є основою для конфлікту між працею і капіталом;

- вартість праці: працівник отримує заробітну плату на рівні, що забезпечує його відтворення як робочої сили, тобто для підтримання фізичного існування і здатності працювати;

- вважає, що власник капіталу привласнює додаткову вартість, створену працівниками, що веде до концентрації багатства в руках капіталістів і бідності серед працівників.

3. Згідно теорії граничної продуктивності висококваліфіковані працівники отримують більшу заробітну плату через вищу продуктивність. Основні положення цього підходу:

- заробітна плата дорівнює граничній продуктивності праці, тобто тій додатковій вартості, яку створює працівник на останній одиниці виробленого продукту;

- роботодавець платить працівникові рівно стільки, скільки його праця додає до загального виробництва;

- ця теорія пояснює різницю в заробітній платі між різними секторами економіки та рівнями кваліфікації працівників.

4. Інституційний підхід визнає, що ринкові механізми часто потребують корекції з боку інститутів для забезпечення справедливого розподілу доходів і соціальної стабільності. Основні принципи цього підходу:

- заробітна плата формується не лише ринковими механізмами, але й під впливом таких інститутів, як державне регулювання, профспілки, колективні договори та соціальна політика;

- мінімальна заробітна плата та інші законодавчі норми впливають на рівень оплати праці, обмежуючи можливість ринку повністю диктувати рівень

зарплат;

- профспілки та інші організації можуть впливати на підвищення заробітної плати через колективні переговори та захист прав працівників.

5. Кейнсіанський підхід, запропонований Джоном Мейнардом Кейнсом, акцентується увагу на зв'язку між заробітною платою та макроекономічною стабільністю. Основні положення цього підходу:

- ефективний попит: заробітна плата є основним елементом загального попиту на товари і послуги в економіці, і її рівень має безпосередній вплив на економічне зростання;

- заробітна плата впливає на сукупний попит: якщо заробітки низькі, знижується споживання, що може викликати економічний спад;

- кейнсіанці підтримують ідею державного регулювання для стимулювання споживання і підтримки достатнього рівня заробітної плати для економічного зростання.

6. Економіка праці та сучасні підходи до заробітної плати часто поєднують елементи класичних і новітніх теорій:

- теорія людського капіталу: заробітна плата розглядається як результат інвестицій у власний розвиток працівника (освіта, навички, досвід). Вищі інвестиції в людський капітал ведуть до вищих заробітків;

- монополія на ринку праці: коли роботодавець має значну ринкову владу (наприклад, коли в регіоні домінує одна велика компанія), він може встановлювати заробітну плату нижче ринкового рівня, оскільки працівники мають обмежені можливості знайти іншу роботу;

- теорія контрактів: заробітна плата є результатом домовленостей між працівниками і роботодавцями, де враховуються не лише економічні умови, але й особисті домовленості, соціальні норми та інші неформальні фактори.

Кожен теоретичний підхід до розуміння заробітної плати має свої особливості і враховує різні аспекти ринку праці та суспільних відносин. Класична економічна теорія підкреслює роль ринкових механізмів, марксистська теорія акцентує на нерівності та експлуатації, а інституційний і кейнсіанський підходи роблять акцент на соціальній ролі інститутів і держави. Сучасні підходи, як теорія людського капіталу та контрактів, інтегрують попередні теорії, зосереджуючись на взаємодії між працівниками і роботодавцями в умовах глобальної економіки.

Заробітна плата виконує кілька ключових функцій (табл. 1).

На рівень заробітної плати впливає низка економічних і соціальних чинників:

- попит і пропозиція на ринку праці: чим більше попит на кваліфікованих працівників, тим вища їх заробітна плата. Водночас надлишок робочої сили в певному секторі може знизити оплату праці;

- продуктивність праці: високий рівень продуктивності працівника часто корелює з вищою оплатою, оскільки роботодавці прагнуть винагороджувати ефективних і продуктивних працівників;

Таблиця 1

Основні функції заробітної плати

Назва функції	Характеристика
відтворювальна	забезпечує можливість працівникам покривати витрати на основні потреби (харчування, житло, освіта, медицина), що необхідно для підтримки їхньої фізичної та соціальної життєдіяльності
стимулююча	заробітна плата є мотиватором для підвищення продуктивності праці. Вища оплата стимулює працівників до ефективнішої роботи, підвищення кваліфікації та відповідальності за виконання обов'язків
регулятивна	заробітна плата впливає на перерозподіл ресурсів на ринку праці. Вища оплата в певних секторах економіки приваблює більше працівників, що сприяє оптимізації використання людських ресурсів
соціальна	заробітна плата є важливим елементом соціальної справедливості та стабільності. Чесний і прозорий розподіл доходів сприяє зниженню нерівності, покращенню соціального клімату і запобіганню конфліктам

- рівень економічного розвитку країни: у розвинених країнах рівень заробітної плати зазвичай вищий завдяки високому рівню технологічного розвитку та продуктивності праці;

- державне регулювання: мінімальна заробітна плата, податкова система, соціальні виплати та інші механізми державної політики можуть суттєво впливати на рівень заробітної плати.

Заробітна плата безпосередньо впливає на рівень життя населення. Вона визначає доступ до основних благ і послуг, а також можливості для соціального розвитку. Низька заробітна плата може спричинити бідність, соціальну нерівність і соціальне напруження в суспільстві.

Висновки. Заробітна плата є центральним елементом економічних і соціальних відносин, оскільки визначає економічний добробут працівників і стабільність на ринку праці. Її рівень і структура залежать від безлічі факторів, включаючи ринкові умови, державну політику та продуктивність праці. У науковій літературі заробітна плата розглядається як багатофункціональний механізм, що впливає на економічне зростання, соціальну стабільність та добробут громадян.

Список використаних джерел:

1. Калина А. В. Розвиток соціально-економічної категорії "заробітна плата" та передумови для формування її гідного рівня. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 212-223.

2. Кучабський Н. О. Заробітна плата в системі економічних відносин сталого розвитку: окремі питання. *Галицький економічний вісник*. 2024. Том 88. № 3. С. 50–57.

3. Лисак В.Ю. Сутність заробітної плати та її значення в процесі економічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2016. №4. С. 264 – 269

4. Тибінка Г.І., Брик Г.В., Кохана Т.М. Розмежування понять «оплата праці» та «заробітна плата». *Економіка і суспільство*, 2018. № 19. С. 246-250.

ШИРЧЕНКО Богдана

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Семенова С.М.

Державний торговельно-економічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС

Вступ. З розвитком міжнародних відносин глобалізація економічних процесів та економіки в цілому набуває все більшого і більшого значення. Міжнародна торгівля, створення транснаціональних корпорацій, об'єднання фондових та інших ринків, взаємозалежність економік на основі інвестицій, фінансування та кредитування економічних проектів МВФ – все це ставить питання про розробку належного як правового, так і інформаційного забезпечення (в тому числі і стосовно бухгалтерського обліку).

Результати дослідження. Досвід гармонізації бухгалтерського обліку в країнах ЄС демонструє, що основними документами, які регулюють стандарти обліку в Союзі, є Директиви ЄС, Європейські стандарти фінансової звітності (ЄСФЗ), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та Національні стандарти обліку.

Саму ж основу для стандартів обліку ЄС становлять саме Міжнародні стандарти фінансової звітності, розроблені Міжнародною федерацією облікових фахівців (ІФАС), які закріплюють основні правила складання фінансових звітів для корпорацій та інших організацій.

Регламент 1606/2002, ухвалений Європарламентом та Радою ЄС у 2002 році, зобов'язав лістингові компанії країн-членів ЄС з січня 2005 року складати консолідовану фінансову звітність відповідно до МСФЗ. В той самий час кожна країна-член ЄС має право самостійно визначати, чи буде обов'язковим, дозволеним або забороненим використання МСФЗ для підготовки консолідованої звітності нелістингових компаній, а також для річної звітності як лістингових, так і нелістингових компаній.

Найбільш детальні дослідження щодо практичного застосування МСФЗ проводяться Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). За результатами цих досліджень, МСФЗ є обов'язковими для публічних компаній усіх країн-членів ЄС, проте вони застосовуються з певними обмеженнями, враховуючи вимоги європейського законодавства та директив, що стосуються обліку та звітності. Зокрема, МСФЗ для малого та середнього бізнесу не були затверджені в ЄС. Тому в більшості країн ЄС чинне законодавство дозволяє малим та середнім підприємствам, які підпадають під встановлені критерії щодо розміру капіталу, обсягу доходу та кількості працівників, самостійно вирішувати, чи переходити на МСФЗ, або ж продовжувати подавати фінансову звітність за національними стандартами. За даними Європейської комісії, таких підприємств у країнах ЄС понад 20 мільйонів.

Бухгалтерський облік у кожній країні має свої унікальні риси, які формуються під впливом різноманітних суб'єктивних і об'єктивних чинників (культурних, історичних, економічних, політичних тощо). З розвитком економіки та господарських відносин у кожній державі виникають свої певні підходи до ведення бухгалтерського обліку. Однак, попри ці відмінності, у світовій практиці можна також виділити спільні риси побудови систем бухгалтерського обліку та звітності. На даному етапі існує кілька основних моделей: англо-американська, континентальна, південноамериканська, а також все більше виділяється ісламська та інтернаціональна [1-2].

Більшість країн ЄС використовують континентальну модель бухгалтерського обліку. Вона відрізняється тісним зв'язком із банківським сектором, оскільки основне фінансування компаній надходить не через фондові ринки, а через банки, підконтрольні державі. Держава також активно регулює процеси ведення обліку та складання звітності, що, першочергово, стосується її притаманна висока конфіденційність фінансової інформації, і залежно від рівня її розкриття, держава може застосовувати певні каральні заходи [3-4].

У країнах з континентальною системою обліку, таких як Австрія, Німеччина, Франція та Бельгія, впровадження директив ЄС на рівні законодавства закріпило стандарти щодо якості, корисності та значущості фінансової інформації. Це сприяло підвищенню інформативності фінансової звітності та зменшенню впливу податкових норм на бухгалтерський облік.

У країнах з англо-американською моделлю обліку, таких як Ірландія та Нідерланди, фінансова звітність орієнтована на задоволення інформаційних потреб інвесторів і кредиторів. Регулювання бухгалтерського обліку організаціями, незалежними від податкового законодавства, призвело до значно меншого впливу на зміни в національних нормах обліку та складанні фінансової звітності.

Незважаючи на значні економічні, політичні та соціальні відмінності в країнах-членах ЄС, Четверта і Сьома директиви ЄС сприяли гармонізації та узгодженню ключових аспектів бухгалтерського обліку і фінансової звітності в національних законодавствах окремих держав. Це вплинуло на понад 7 мільйонів компаній, сприявши змінам у підходах до оцінки та визнання активів, зобов'язань і капіталу, а також до розкриття інформації у фінансовій звітності, що, у свою чергу, позначилося на аудиті фінансових даних [5].

Висновки. Підсумовуючи варто сказати, що МСФЗ поступово досягають своєї мети, визначеної Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вони набувають статусу єдиного набору зрозумілих та глобально визнаних стандартів. Однак, більшість країн обмежуються дозвільним підходом, а не вимагають повного обов'язкового переходу на МСФЗ на національному рівні. У деяких країнах ЄС МСФЗ застосовуються тільки для певних категорій суб'єктів господарювання, таких як публічні компанії та фінансові установи, звітність яких повинна бути максимально прозорою. Для інших підприємств використання МСФЗ є частковим або рекомендаційним, і в більшості випадків національні стандарти обліку і звітності залишаються пріоритетними.

Список використаних джерел:

1. Пилипенко К. А. Міжнародні системи та моделі бухгалтерського обліку : ознаки та характеристики. Інноваційні технології та актуальні питання післязбиральної доробки плодоовочевої продукції як важіль підвищення економічної ефективності : Міжнародна науково-практична конференція. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 143-147.
2. Семенова С.М., Васильєва А.А. МСФЗ: Порядок розробки та впровадження. Current issues of science, prospects and challenges: Collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference, November 17, 2023. Sydney, Australia: International Center of Scientific Research. С. 33-35. DOI 10.36074/scientia-17.11.2023
3. Сторожук Т.М., Дойонко А.М. Особливості складання фінансової звітності в країнах «Великої сімки». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 2 (19). С. 398–403. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/handle/doc/3657>
4. Fomina O., Semenova S., Berezovska D. Transformation of financial reporting of small enterprises according to IFRS. Foreign trade: economics, finance, law. *Zovnishnja trgovlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. No 4. S. 44-59. Serija. Ekonomichni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2022\(123\)04](https://doi.org/10.31617/3.2022(123)04)
5. Semenova S., Toporovska V. (2022). Problems and advantages of IFRS implementation in Ukraine. Proceedings of II International scientific and practical conference «Progressive research in the modern world». Boston, USA. 2022. November 2-4, P. 505-509.

ШКАБАРА Надія

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ярмолук О.Ф.

Поліський національний університет

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Вступ. Аудит є вкрай важливим для керівного апарату, адже допомагає виявити реальний фінансовий стан підприємства, ситуацію щодо розрахункових операцій та стану дебіторської заборгованості, розкриває як слабкі (наприклад, незаконні операції, зловживання посадовими обов'язками, непрофесійні дії управлінського персоналу), так і сильні сторони (застосування сучасних прийомів щодо правильності класифікації, мінімізація списання дебіторської заборгованості) в управлінні розрахунками з контрагентами, за рахунок яких підприємство у майбутньому зможе здобути лідерство на ринку.

Аудит дебіторської заборгованості покликаний надати якісну та прозору інформацію щодо розрахункових операцій при реалізації продукції, товарів, послуг, робіт та достовірного розкриття її у фінансовій звітності.

Результати дослідження. Дебіторська заборгованість є важливим об'єктом аудиту, особливо для тих підприємств, основна діяльність яких пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт послуг.

Мета аудиту дебіторської заборгованості полягає у визначенні правильності подання інформації щодо даних бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її співставлення з фінансовою звітністю.

Об'єктом аудиту дебіторської заборгованості є елементи облікової політики, операції з обліку виникнення та погашення дебіторської заборгованості; інформація реєстрів обліку дебіторської заборгованості, а також Головної книги і фінансової звітності [2].

Проведення аудиту дебіторської заборгованості розпочинається із попереднього планування, до якого відносять ознайомлення з діяльністю організації, особливостями ведення бухгалтерського обліку та системою внутрішнього контролю щодо дебіторської заборгованості; розробку та узгодження організаційних питань, умов договору; визначення аудиторських ризиків; підготовка детального плану щодо перевірки.

Систему внутрішнього контролю прийнято оцінювати за допомогою тестування (підготовлених та розроблених аудитором питань на його власний розсуд, які потребують короткої відповіді).

Підтвердження оцінки дебіторської заборгованості та достовірності її відображення у фінансовій звітності займає вагомe місце у складанні програми аудиту. З метою поглиблення оцінки розрахункових операцій з клієнтами та надання рекомендацій щодо подальшого розвитку підприємства, до плану проведення аудиту доцільно включити додатковий етап, який передбачає здійснення розрахунків та проведення аналізу основних показників дебіторської заборгованості.

Види оцінок дебіторської заборгованості представлені на рис. 1.

Рис. 1. Характеристика оцінок дебіторської заборгованості

Джерело: [1]

Основним нормативно-правовим актом, яким керуються при визначенні порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості, встановленні оцінки та принципів розкриття заборгованості у фінансовій звітності, є НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1].

Перевірку розпочинають з інвентаризації дебіторської заборгованості. Для цього аудитор повинен скористатися відповідними документами та з'ясувати значення сум дебіторської заборгованості.

У процесі перевірки аудитор звіряє дані щодо залишків заборгованості у Головній книзі з обліковими регістрами; направляє листи – запити суб'єктам господарювання з метою підтвердження сум заборгованості, своєчасності розрахунків, перевіряє наявність та дійсність договорів, розрахунки за товарообмінними операціями, правильність оформлення видаткових накладних на відвантаження та своєчасне відображення їх в бухгалтерському обліку;

обґрунтованість щодо списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу оцінки дебіторської заборгованості, який повинен базуватися на Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», наказом про облікову політику [3, 4].

За інформацією, яка представлена у фінансовій звітності можна вирахувати показники (оборотність дебіторської заборгованості; період погашення дебіторської заборгованості; частка дебіторської заборгованості у складі необоротних активів та інші), які мають цінність для підприємства та підтверджують професійність бухгалтера.

Заключний етап аудиту характеризується формулюванням висновку щодо стану дебіторської заборгованості та супроводжується наданням рекомендацій щодо покращення її обліку, визначенням переліку недоліків та наданням порад щодо їх виправлення тощо.

Висновки. Отже, аудит дебіторської заборгованості відіграє важливу роль в управлінні діяльністю підприємства. Аудит призначений для своєчасного виявлення розміру дебіторської заборгованості, яка в майбутньому може стати сумнівною або безнадійною, для аналізу складу дебіторів, контролю за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, виявлення ризиків неплатоспроможності підприємства та надання рекомендацій щодо їх подолання, розрахунку оптимального розміру дебіторської заборгованості, попередження помилок щодо ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості у перспективі.

Список використаних джерел:

1. Гнасько О. Оцінка дебіторської заборгованості на підприємствах торгівлі. *Облік і оподаткування в підприємстві* : зб. наук. ст. студентів. Київ : Державний торг.- екон. ун-т, 2023. С. 23-29.
2. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Аудит : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 260 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#n2> (дата звернення: 17.10.2024).
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : наказ Міністерства фінансів України від 8 жовт. 1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 17.10.2024).

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет (Україна)
Університет ARTIFEX (Румунія)
Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)
Чеський технічний університет в Празі, Інститут вищих досліджень імені Масарика (Чехія)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)
Криворізький національний університет (Україна)
Національна академія статистики, обліку та аудиту (Україна)
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)
НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Україна)
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна)
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)
Наукове товариство імені Сергія Подолинського (Україна)

ПРОГРАМА

III Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

7-8 листопада 2024 р.

Житомир

2024

569

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ

Голова наукового комітету:

СКИДАН Олег, д. е. н., професор, ректор Поліського національного університету (Україна)

Заступники голови:

КУЦМУС Наталія, д. е. н., професор, завідувач науково-дослідної частини Поліського національного університету (Україна)

МАЛЮГА Наталія, д. е. н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Члени наукового комітету:

МАНОЛЕ Александру Лучіан, д. е. н., професор, ректор Університету ARTIFEX (Румунія)

БЕРАН Теодор – доктор наук, кафедра економічних досліджень, Інститут вищих досліджень імені Масарика Чеського технічного університету в Празі (Чехія)

КУЦИК Петро, д. е. н., професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету (Україна)

РЕНКАС Юрій, доктор філософії, доцент кафедри бухгалтерського обліку Краківського економічного університету (Польща)

ЧОБАНУ Геннадій, доктор філософії, старший науковий співробітник Національного науково-дослідного інституту праці та соціального захисту (INCSMPS), Університет ARTIFEX, департамент фінансів та бухгалтерського обліку (Румунія)

ЧУГАЄВСЬКА Світлана, доктор з економіки, Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)

БОНДАР Микола, д. е. н., професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

БРАДУЛ Олександр, д. е. н., професор, професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування Криворізького національного університету (Україна)

ВАСИЛЮК Марія, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Україна)

ГУЦАЛЕНКО Любов, д. е. н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

ДАВИДЮК Тетяна, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ «Харківського політехнічного інституту» (Україна)

ДЕМ'ЯНИШИНА Олеся, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

ЖУК Валерій, д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)

ЗАДОРЖНИЙ Зеновій-Михайло, д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету (Україна)

ПРАВДЮК Наталія, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Вінницького національного аграрного університету (Україна)

ЧИЖЕВСЬКА Людмила, д. е. н., професор, керівник Житомирського територіального відділення громадської організації «Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України» (Україна)

ШЕВЧУК Володимир, д. е. н., професор, голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту (Україна)

ДЕМА Дмитро, к. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету (Україна)

МИКИТЮК Валерій, д. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

СУЛІМЕНКО Лариса, к. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ ПОЛІСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Голова оргкомітету:

МАЛЮГА Наталія – д. е. н., професор кафедри, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Члени оргкомітету:

ЯРМОЛЮК Олена – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, секретар

КОВАЛЬЧУК Олександр – к. е. н., доцент, декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів

ВІТЕР Світлана – к. пед. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

ГАЙДУЧОК Тетяна – к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

РУСАК Олена – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

САВЧЕНКО Наталія – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

ЦЕГЕЛЬНИК Ніна – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

НАПРЯМИ ДИСКУСІЇ:

1. РОЗВИТОК ТЕОРІЇ, МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
2. СМАРТ-ІНСТРУМЕНТИ СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ТА ДЕРЖАВНИМИ СТРУКТУРАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
3. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА, КОНТРОЛЬ І АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
4. НАУКОВО-АНАЛІТИЧНІ ТА ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

07 листопада 2024 р.

09:30 – 10:00 реєстрація учасників конференції

10:00 – 14:10 пленарне засідання

14:10 – 15:00 перерва

15:00 – 17:00 секційні засідання

08 листопада 2024 р.

10:00 – 12:00 секційні засідання

12:00 – 12:30 перерва

12:30 – 16:00 секційні засідання

Доповідь на пленарному засіданні – до 15 хв.

Доповідь на секційному засіданні – до 5 хв.

Дискусії – до 3 хв.

Модератор: **Наталія МАЛЮГА** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Щоб приєднатися до відеозустрічі, натисніть посилання:

<https://us05web.zoom.us/j/7191243467?pwd=l4B69Yn0kErqnVdX4dRhK6lDaqtsn>

6.1

Meeting ID: 719 124 3467

Passcode: 9999

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

07 листопада 2024 р.

Конференційна зала Поліського національного університету (ауд. 84),
платформа Zoom

Meeting ID: 719 124 3467 Passcode: 9999

10:00 Початок конференції

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Олег СКИДАН, доктор економічних наук, професор, ректор Поліського національного університету (Україна)

Наталія КУЦМУС, доктор економічних наук, професор, завідувач науково-дослідної частини Поліського національного університету (Україна)

Олександр КОВАЛЬЧУК, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів Поліського національного університету (Україна)

Alexandru Lucian MANOLE – Prof. dr., Rector ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Ghenadie CIOBANU – Doctor of economics, Senior researcher National Scientific research institute of labour and social protection, Bucharest (Romania) Artifex University of Bucharest (Romania)

Теодор БЕРАН – доктор наук, кафедра економічних досліджень, Інститут вищих досліджень імені Масарика Чеського технічного університету в Празі (Чехія)

Наталія МАЛЮГА – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ДОПОВІДІ

10:10 **Alexandru Lucian MANOLE** – Prof. Dr., Rector ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Cătălin DEATCU – Doctor of economics, Scientific secretary of INCSMPS Bucharest, National Scientific research institute of labour and social protection, Director of Labor market Department, Bucharest (Romania)

GREEN ECONOMIC EDUCATIONAL PERSPECTIVE IN UNIVERSITY

- 10:20 **Ghenadie CIOBANU** – Doctor of economics, Senior researcher National Scientific research institute of labour and social protection, Bucharest (Romania), Artifex University of Bucharest, (Romania)
LOCAL LABOR MARKET IN THE ARTIPHICIAL INTELLIGENT DEVELOPMENT PERSPECTIVE
- 10:30 **Володимир ШЕВЧУК** – доктор економічних наук, професор, голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту (Україна)
ОБЛІКОВЕ ТА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ПЕРІОДІВ
- 10:45 **Микола БОНДАР** – доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)
ВИЩА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНА КВАЛІФІКАЦІЯ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
- 11:00 **Валерій ПАРХОМЕНКО** – доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України, член методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України (Україна)
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ
- 11:15 **Jurij RENKAS** – Dr., Katedra Rachunkowości, Krakow University of Economics (Poland)
RZĄDZANIE FUNDUSZEM PŁAC W PRZEDSIĘBIORSTWIE PRZEZ PRYZMAT MODELU FAE I STAŁEJ WIELKOŚCI $a = 0,08$ [1/rok]
- 11:30 **Юлія БЕЗДУШНА** – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу обліку та оподаткування ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА СТАТИСТИКИ У КАПІТАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА УКРАЇНИ
- 11:45 **Олена ПОДОЛЯНЧУК** – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Вінницького національного аграрного університету, Україна
ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 12:00 **Svitlana CHUGAIEVSKA**, PhD, Dr in Economics, Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University, Krakow (Poland)
ANALYSIS SPECIFICATIONS OF ECONOMIC ACTIVITY AMONG UKRAINIAN MIGRANTS AMID WARTIME CONDITIONS
- 12:15 **Наталія ОЛІЙНИК** – здобувачка освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)
ПРЕДИКТИВНА АНАЛІТИКА ЯК БЕЗСУМНІВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ
- 12:30 **Вікторія БОНДАРЧУК** – здобувачка освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИНАМИ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ
- 12:40 **Elena BUGUDUI** – PhD, Associate Professor, ARTIFEX University of Bucharest (Romania)
PUBLIC ADMINISTRATION PERSPECTIVE AND DIGITALISATION PROCESS IN EU
- 12:50 **Марія ВАСИЛЮК** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Україна)
ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ В УПРАВЛІННІ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ
- 13:00 **Mykhailo LUCHKO** – Doctor of Economic Sciences, Professor West Ukrainian National University (Ukraine)
Stanislaw SZMITKA – Olsztyn University (Poland)
AUTOMATION OF ACCOUNTING AS A COMPETITIVE ADVANTAGE: NEED, PROBLEMS AND EXPECTATIONS
- 13:10 **Cătălin DEATCU** – Doctor of economics, Scientific secretary of INCSMPS Bucharest, National Scientific research institute of labour and social protection, Director of Labor market Department, Bucharest (Romania)
LABOUR MARKET - NEW OPPORTUNITIES IN THE NEW STRATEGIC CICLE OF DEVELOPMENT
- 13:20 **Олеся ДЕМ'ЯНИШИНА** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)
ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

13:30 **Дмитро ДЕМА** – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету (Україна)

***ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД***

13:40 **Наталія МАЛЮГА** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

***АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
І АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ***

13:50 – 14:10 **Дискусія**

14:10 – 15:00 **Перерва**

15:00 – 17:00 **Секційні засідання**

Наукове видання

**РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ
ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Збірник праць учасників
III Міжнародної науково-практичної конференції
7-8 листопада 2024 року

Відповідальні за випуск:
проф. Малюга Н.М., доц. Ярмолюк О.Ф.

Ум. друк. арк. 33,23
Поліський національний університет
10008, Україна, м. Житомир,
бульвар Старий, 7